

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

અનુક્રમણિકા.

અમિત રાજ્ય પ્રકરણ— ૧	મનારની પછવાડે રાવા કુટવાના નિષેધ વિશે ૮
રાજ પ્રકાશ. ૧	જુલિ વર્ષે વિશે ૭૧
મામા વમર મળે નહિ તે વિશે ૧	પ્રકરણ ૩ છુટું—શાંતિ વિષાસ ૭૨
વેળે કામ ન કરવા વિશે—નમર અર્થા... .. ૨	શાંતિ વિરોધે— ૧૧૪
પીઠદરણ સ્તોત્ર ૧૨	પ્રકરણ ૪ છુટું—મરુતી સખાધી... .. ૧૨૪
વિકરોવિધ રાણી વિશે ૧૨	મોટા માણસ વિશે ૧૨૪
કુલશક્તિ મહારાણીનું રાજ્ય સ્વધાસવિશે ... ૧૩	રાજ વિશે—શ્રીમદ્... .. ૧૨૪
શ્રી-સ આદિ વેદના સમ વિશે ૧૪	રાજનીતિ... .. ૧૨૬
અવનિજનના સાર મેલોનું શુભ... .. ૧૫	ભોજનાલ વિશે ૧૨૭
શ્રી-સ આદિ વેદના વિશે પ્રભુ પ્રાર્થના ... ૧૫	કુલજ વિશે ૧૨૮
મનન સાદેન રાજકોટ પધારા તે વિશે... .. ૧૭	ચરણીરજની... .. ૧૨૯
શ્રી-સ આદિ વેદના કુમારના આજ્ઞા તે વિશે... ૧૮	દિવસ વિશે ૧૩૨
કેસરદિંક વિશે ૧૮	રાજ વિચારણા— ૧૩૩
પ્રકરણ ૨ છુટું—સ્વદેશવાસના તથા કુમારના... ૨૨	સાંચ વિશે ૧૪૨
કુમાર કરવા વિશે... .. ૨૨	જુલમ વિશે ૧૪૩
સ્વદેશભિમાન વિશે... .. ૨૪	ભેર વિશે... .. ૧૪૩
દિ'કુરતાન ઉપર કુમરનાની અસાધ... .. ૨૪	ભોજનનું ભેર... .. ૧૪૪
કાસ વિશે... .. ૨૪	નિર્મળ વિશે ૧૪૪
દેવ કુમાર વિશે ૨૪	વેદ ભરવા વિશે... .. ૧૪૪
કુમરના સાધના-વિશે ૨૪	ચાલી પાલી રસા વિશે ૧૪૪
દુગ્ધ તથા કૃષિ વિશે... .. ૨૪	કુલ વિશે... .. ૧૪૪
વિદ્યા મહિમા... .. ૨૪	કરમ વિશે ૧૪૭
નિર્મલ સખાધી રીત... .. ૨૪	અ'મ ઉપારનો કવચ... .. ૧૪૭
નિલાસ... .. ૨૪	ક'લુસ વિશે ૧૪૯
દેવદત્ત વિશે ૨૪	મરમ વિશે ૧૪૨
સ'પ વિશે ૨૪	કીમત વિશે ૧૪૨
સંપદકી સંવાદ ૨૪	પ્રકરણ ૫ છુટું—વિભવવિશે... .. ૧૪૪
કે વિશે ૨૪	સાવરન—અનેકાવેશાન્ય ૧૪૪
ભારતપત્રીનું વર્ણન ૨૪	વિશેષાભાસ અવગાર... .. ૧૪૮
વર્તમાન પત્રો વિશે... .. ૨૪	વર્ણિત અવગાર ૧૫૦
કી વિશે— ૨૪	રજાની અવગાર ૧૫૧
ધરણ વિશે ૨૪	પ્રયોગ વિષય... .. ૧૫૨
પતિવ્રતા ૨૪	સપ્તપાર્વતિ ૧૫૪
નારી કી... .. ૨૪	સપ્તપાર્વતી ૧૫૪
સુકસેસા ૨૪	વચન વિશે ૧ મારની... .. ૧૫૫
કુલ કુલ વિશે... .. ૨૪	માઈ વિશે ૧૫૬

અનુક્રમણિકા.

અમિત રાજ્ય પ્રકરણ— ૧	મરનારી પછાતે રાવા કુટવાના નિરોધ વિરોધ
રાજ્ય પ્રકરણ. ૧	કુલિ વર્ષા વિરો ૭૧
માખા વગર મળે નહિ તે વિરો ૧	પ્રકરણ ૩ છુટું—શાંતિ વિલાસ ૭૨
વેરે કામ ન કરવા વિરો—નગર ચર્ચા... .. ૨	શાંતિ વિરો— ૧૧૪
પીઠકરણ સ્તોત્ર ૧૨	પ્રકરણ ૪ છુટું—મકામી સંજ્ઞા... .. ૧૨૪
વિદ્યાર્થિ રાજી વિરો ૧૨	મોટા માણસ વિરો ૧૨૪
શુભકામી મહારાજીનું રાજ્ય રચનાવિરો ... ૧૩	રાજ્ય વિરો—કીમતી... .. ૧૨૪
ક્રીડા આરંભ વેસના કામ વિરો ૧૪	રાજનીતિ... .. ૧૨૬
મવનનામના કાઠી મેળોનું જાણ ૧૪	ભોજનાલય વિરો ૧૨૭
ક્રીડાઆરંભ વિરો પ્રભુ શાંતિના ૧૪	કુચલ વિરો ૧૨૮
મનન સાદેશ રાજકોટ પધારી તે વિરો... ૧૭	વરદીરકર્તી... .. ૧૨૯
ક્રીડા આરંભક શુભાકામી આખ્ય તે વિરો... ૧૮	દિપત વિરો ૧૩૦
કેસરદિંદ વિરો ૧૮	રાજ વિદ્યાલય... .. ૧૩૧
પ્રકરણ ૨ છુટું—સાંચરાતસમ તથા કાગીરાત... ૨૨	કાંચ વિરો ૧૩૨
કુપારો કરવા વિરો... .. ૨૨	શુભ વિરો ૧૩૩
સ્વદેશભિમાન વિરો... .. ૨૪	ભેર વિરો... .. ૧૩૩
કિંદુલાન ઉપર કુપરનાંતી ચકાષ... .. ૨૪	ભેનનનું ચેર ૧૩૪
કાષ વિરો ૨૪	નિર્મળ વિરો ૧૩૪
દેશ કુપાર વિરો ૨૪	વેરે મરવા વિરો... .. ૧૩૪
કુપરનાં સાધનો વિરો ૨૪	ચાની પાલી રણ વિરો ૧૩૪
કુપર તથા કૃષિ વિરો ૨૪	કુલ વિરો... .. ૧૩૪
વિદ્યા અધિકાર... .. ૨૪	કરજ વિરો ૧૩૭
નિર્મળ કામચાલી રીત... .. ૨૪	કાંચ ઉપારનો કાગી... .. ૧૩૭
નિર્મળ... .. ૨૪	કાંચ વિરો ૧૩૭
દેશકામ વિરો ૨૪	મરજ વિરો ૧૩૭
કાંચ વિરો ૨૪	કાંચ વિરો ૧૩૭
કાંચકામી કાંચ ૨૪	પ્રકરણ ૫ છુટું—વિભવવિરો ૧૪૪
કાંચ વિરો ૨૪	કાંચકામ—કાંચકામ ૧૪૪
કાંચકામનાં વર્ણન ૨૪	વિરોધાલય અધિકાર... .. ૧૪૪
વર્ણનાન પત્રો વિરો ૨૪	વર્ણન અધિકાર ૧૪૪
કાંચ વિરો— ૨૪	વર્ણનાની અધિકાર ૧૪૪
કાંચ વિરો... .. ૨૪	કાંચકામ વિરો... .. ૧૪૪
વર્ણના ૨૪	કાંચકામી ૧૪૪
નાની કાંચ... .. ૨૪	વર્ણન વિરો... .. ૧૪૪
કાંચકામ ૨૪	કાંચ વિરો ૧૪૪
કાંચકામ વિરો... .. ૨૪	

દલપત કાવ્ય ભાગ ૨ જો.

પ્રકરણ ૧ હું.

અંગ્રેજ રાજ્ય પ્રકરણ.

રાજ્ય પ્રશંસા.

મનહર છંદ.

આદિત્ય ગુપ્ત સમ અંગ્રેજ રાજ થયું,
વિવિધ વિદ્યા બહુલા લાગિયા વિદ્યારથી;
બનેક પ્રકારના ગુરમે લાગ્યા ભોલ સહ.
ધારી ધર્મ કિયા કરે ભોલ પરમારથી;
નાસ મટ્યો તરકરનો નામે પુત્રો દાર પુત્રો,
ખાવ પીએ મુખે મુખે વિચરે મુખારથી;
નામ બગલા જનમે ભોમવે ધૈન્ય બગા,
પુનઃકાળ ભણી પુનઃ કરે પરમારથી.
ધાર ચોર પુવઃ તો ધરમાં ધણધી રહ્યા,
ધાતક તે ધન જીવ્યા જીવ્યા રીત રાગી;
ધનદીન ધનવન ધીમે ધીમે ધણે ધાગા,
ધેર ધરી ધાક તણ કપરી કળાગી;
કમળ સમાન મુખ કમળ અમળ ફૂલો,
સમળ રીકલ થે અમુલ્ય મુખાગી;
ભાનું રોઝ ભમકાર ભાન્યો અંગ્રેજ ભૂપ.
ભાગો ભગી ભૂમિ ભંખ મુખા ભાગભાગી. ૨.

દોહરો.

નૃપ રેવાને લટગા, વગિ તરકરની મળ.
વાડ બેવારે ખાવ લા, વનચરની રી વાળ ૩
કેમ મુજે વિદ્યા કળા, પ્રતિદિન ભ્યાં ગમરાહ,
વર્યા ભ્યાં વિદી વગે, કેમ મુજે મુખ વાહ. ૪.
કોઈ દયાખાના કરે, કિયાખાનાં કોઈ,
ગુલટ વધી મુખ કામની, એક એકનું ભોઈ. ૫.

૧ અંગ્રેજની કપની ૬૦ સન ૧૬૦૦ ના તૈકામાં
વેપાર વારને આવી અને અંગ્રેજે મુગઈ ૧૬૬૨ માં
અને અમદાવાદ ૧૭૮૦ માં જીતી લીધું.

૨ મુખનાન—કમળાની.

વંશ ભોગિયે રાજમાં, તેવા લાગે રામ;
અસર ચર્ચ અંગ્રેજની, તેમ પ્રાપ્ત નૃપ અમ. ૬.
રાગકુમાર બહુવિધા, કર્યા અધિક દુશિયાર;
મુખ રસ સિંચે મળમાં ઉત્તમ એજ પ્રકાર. ૭.
વિસયો વિશ્વ ભોજ નૃપ, વિસયુ રણકુળ રાગ;
થયું નધો ચારો નદી, એવું રાજ્ય છે આજ. ૮.
કર્મ કરે તે ભોમવે, સર્વ ખીલને સખ;
કુર્મ જમણે કર કરે, યજ્ઞને નહિ દુઃખ. ૯.
એવું છે આ રાજ્યમાં, સર્વ પ્રાપ્તને આજ;
તે કારણ સૌજ કરે, નિશ્ચય નેહી રાગ. ૧૦.

મનહર છંદ.

હતા મોઢા મોઢા જે અમીર કે ફકીર હતા,
હતા વળી પીર કે પીરાન પીર ભાગ્યા;
દેવ મહાદેવ નરદેવ કે જીરેવ હતા,
પુત્રવરીને પુત્ર આપે એવા મૂખ ભાગ્યા;
ભાગ લેવા ભોગ લેવા નિરાશીને રોગ દેવા,
લાલચુ યદને જોરે ભોલો કેટો ભાગ્યા;
આજુ નેક રાજ્ય તેથી આજ સર્વ કાંઈ મરા,
કાં તો આરે ભણ્યો ફરે છે દુર ભાગ્યા. ૧૧.

માઝ્યા વગર મળે નહીં તે વિશે.

દોહરો.

આ શાખી સરકારનો, નિર્ભય છે મુખ ન્યાય;
પણ ભોમ્યા વિષુ કોઈમાં ભોરે નહીં વેચાય. ૧.
માઝે નેન તો મળે, અલ્લ રહે દનસાર;
એ અતરવમી નધી, કેમ કરે દરિયાર. ૨.
માઝા પણ માઝા વિના, આપે નહીં અનાજ;
ઘટમાં પૂઠાઈ રહે, કશું સરે નહિ કાજ. ૩.

ચોપાર્થ.

- ભોર વેચ્યા નિસરી બહાર, ચાલી મિયો મળીને ચાર; ૪.
અજુનેલી અમથી અચણ્ય, ભોવે તેનાં ભોર વેચ્યા. ૪.
પડ્યો જુલમ ખમે જે પ્રાણ, વાંકે વિના વેડે ને મળ; ૫.
અરમ કરે દુષ્પ અગણ્ય થાય, ભોલે તેનાં ભોર વેચ્યા. ૫.
જમનાં ખામે તે જાન જામે, ના ખામે ને જુલ્મો બામે; ૬.
ખાખા વિના ન પિરમે ખાવ, ભોવે તેનાં ભોર વેચ્યા. ૬.
અખનર મખનર બારે બખોર, ધર ભેગી રહે ચર્ધધરમખોર; ૭.
પુણ તેના ભાંધન મખુણ, ભોવે તેનાં ભોર વેચ્યા. ૭.
કરખાં અનગી કમેલયા, ભે વિ શકે નદિ ભોલ જાગર; ૮.
ભોર ભગ ભગનાં ખાવ, ભોલે તેનાં ભોર વેચ્યા. ૮.
કોઈ જાણે અખરે કહે, મહે લાંબા મે છાની રહે; ૯.
ભરે કહે તેા ખો મદાવ, ભોવે તેનાં ભોર વેચ્યા. ૯.
અનરખાં અદા પર મે, મે કોઈ આગળ નર કહે; ૧૦.
રો રોને ને અદા સકાવ, ભોવે તેનાં ભોર વેચ્યા. ૧૦.
હા, રો વખાંખાં વખી, કોલને વાળ કહે નદિ કરી; ૧૧.
નેનું તેા વાજર ન વજાવ, ભોલે તેનાં ભોર વેચ્યા. ૧૧.
એક રોને કલિને ભેર, ભોલે કે બાલ રો ભોર; ૧૨.
કરી ન ભેવે ફાલ ભાવ, ભોલે તેનાં ભોર વેચ્યા. ૧૨.
કહ ફરી ફરિ કહેને કહે, રે ખાખા મિર ખાંખાં મે; ૧૩.
એમ કહે જાડો જાવ, ભોલે તેના ભોર વેચ્યા. ૧૩.
અદરને પુલનના કને મને મળવા શાની શામે, ૧૪.
જો શામ નદિ પેઠ ભરવ ભોલે તેના ભોર વેચ્યા. ૧૪.
કહા વિના તેા ન કરે શામ, મિલ્યા કહેડે દાવ જામન, ૧૫.
એકે દેવજા દેવજા, ભોલે તેના ભોર વેચ્યા. ૧૫

વેડે કામ ન કરાવા વિશે—નવન વચ્ચા

નવરનર એલકીન્દરન સાદેખ આગમ
વર્ણન.

બામ ૧ કો.

બામ ૧૧૨૨ ના મુલકો નુ ૧૨ ને ૧૮૫૫
ના મિલકત મળી ત્યાં રૂ ૧ ના મિલકત ને મળ-
નામ નુ પુનઃ મેલ અવગણના હા મુલક
મળ્યો બની હતી. તેમ જામન ને મેલકત મળ્યો હતી.

૧ મેલકત નુ મેલકત મેલકત મેલકત નુ મેલકત
૨૨. ૨૨૨૨ મેલકત મેલકત.

આજમ વિનાયકરાવ વામુદેવજી, મહિકાંતાના દરતરદાર,
કીરાતાત બાળકૃષ્ણ, તથા કીમતરામ મૂળજી વગેરે
તથા શહેરના મુદરથો, મળીને આશરે ૧૫૦ સભા-
સદો હતા, તે વખતે આ કવિતા વાંચી સંભળાવી
હતી; પછી અમદાવાદના વર્તમાન પત્રમાં છપાઈ હતી.

કોહરો.

- મી જગપતિને રોદધી, વંકે વારં વાર;
વાળ નમરચરચા તણી, પ્રગટ કહે આ કાર. ૧.
વિક્રમ મરખા મૂળની, પલટી પોને વેશ;
ચરચા મુખ્યા નગરની, દરખે જાળા હમેશ. ૨.
કોરે કોરે કોરે, પનપટ દરજી પેર;
તડાં નગર ચરચા જઈ, મુખ્યા રૂડી પેર. ૩.

ચોપાર્થ.

- જે મુખિયા કે દુખિયા ભોક, સદા દરખ કે આરો રોક;
જ્યા અપમજા પોતાનો થાય, કેવા ભોક વખાળે ન્યાય. ૪.
કોણ જુલમ કે જાપર કરે, જે મુખ્યા આપે વીચરે;
એની રીત અમજા જે હતી, આજ અદિયાં ચડે છે છતી. ૫.

કોહરો.

- દમ્યા કરી નવરનર, જંગા મખોલો દેશ;
આપે લીધા મજમનો, એની મુદિ વિગેશ. ૧.
એની અમોલકતા, પરગણા જાળપથ,
આવા ઘુરત શહેરમા, જાળા પાવે મથ. ૭.
જંગુ અનગણદ ભણિ, આવાની કડિ આમ,
જુગજા તેની દરિયે, ગરિમમ ચરે પ્રકામ. ૮.
ચરમ કાદર કડિ નવા, નવા રેકમ ખાડ.
નર્મ નવાની નરડી મથા હાકતી કાડ. ૫.

બુખંગી છંદ.

- રોયે પેર મોપે થયા વિવ મગ,
નથ કડિ દર રડિ નામ.
થય કમળા પારખા મોખ બની,
જની વાંચા જેમ બીજી વિગળ.

કોહરો.

નથ વિગળને મિ, વડેમોને કે કાર;

૧ કોહરો વડેમોને એની તથા મળાવી હતી
વડેમોને કેવળો આવાને કે ખરે આ વિગળો
૨૦૦ પ્રગટ મેલકત ના આંતરે તેની કેવળો
આવા દોલત પ્રગટી હતી.

પ્રમદિ દુગાદનિ તેણિ થઈ, લીલાની આ વાર. ૧૧.
હાં અથવા પૂરી થઈ, અણી રૂની અવર;
તેથી લીલાની રૂની, અવર અવર અવર. ૧૨.

ભુજંગી હંદ.

જ્યાં ત્યાં મળે છે વાળે જવાને.
હો સંગી કોઈ મહેલ આવે;
હાં અગિયે કોઈ કોઈ નવર.
કુચા મેલવાની રૂની મેલવાની.
નિદાને કોઈ દોષા વગ મેલી,
અવરને પગીલા અણી રીત દેલી;
અણે જાણી મેલવી મિત્ર લાગી,
અવરને અણી અણી મુજ અણી.
થઈ ડાખવાના તણી અણી,
કુચાને વધારે થઈ મેલું અણી;
અણી રીત દેખાઈ રૂની કોઈ મેલે,
ત્યાં કોઈ મેલે અણી કોઈ મેલે.

દેહર.

મુઠ્ઠિર મુઠ્ઠિરેલ નિધી, અણીને ને અણી;
અણી અણીવાળાં, મુજાવા સરાસ. ૧૬.

ભુજંગી હંદ.

મળેને મળેને મહેલ મહેલ.
પુરે તેવ જાણે વાળે દાખા;
હો વગ વગ વગ વગ વગ.
વગે વગે વગે વગે વગે. ૧૭.

દેહર.

હાલિ મેલ દેહર મેલ, પોરણની નવ.
હાલિ મેલે મળે મળે મળે મળે મળે. ૧૮.
હાલિ મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૧૯.
હાલિ મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૨૦.
હાલિ મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૨૧.
હાલિ મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૨૨.

દેહર.

મળે મળે મળે મળે મળે મળે.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૨૩.

મળે મળે મળે મળે મળે મળે.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૨૪.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૨૫.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૨૬.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૨૭.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૨૮.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૨૯.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૩૦.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૩૧.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૩૨.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૩૩.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૩૪.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૩૫.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૩૬.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૩૭.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૩૮.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૩૯.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૪૦.

દેહર.

મળે મળે મળે મળે મળે મળે.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૪૧.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૪૨.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૪૩.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૪૪.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૪૫.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૪૬.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૪૭.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૪૮.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૪૯.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૫૦.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૫૧.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૫૨.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૫૩.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૫૪.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૫૫.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૫૬.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૫૭.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૫૮.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૫૯.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૬૦.

દેહર.

મળે મળે મળે મળે મળે મળે.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૬૧.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૬૨.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૬૩.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૬૪.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૬૫.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૬૬.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૬૭.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૬૮.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૬૯.
મળે મળે મળે મળે મળે મળે. ૭૦.

જુના અમલદારોની દીલગીરીનું વર્ણન.

હાહરો.

જુલમ સિંહ રાજા હશે, માંભળ પડિત રાજા;
અમને આ રાજ્યે કર્યા, ગિરજાએ જોયા આજ. ૪૦.
કરો દુકમ આરે નદી, રહણ થઈ બે કંદ;
અમે બલિષ્ઠ જોયા થયા, એથી ઉપજે ખેદ. ૪૧.
અમલદારનો દાસ પણ, રૂં કરેતો રાજા;
હાડીખજ પણ જુઓ દયા, એ વાળે ગણ આજ. ૪૨.
એક તેલનો દાખલો, કંઈ તે ધરને કાન;
મેલો મદિયા અમલનો, મુજો ધરીને ધ્યાન. ૪૩.

ચોપાઈ.

જગત શેઠ જાગ્યે ગયા, કરી તીરથ ધરસામા થયા;
વનમાં રખતીભાગી ધરી, દોડી દુરથી વસતી ખરી. ૪૪.

હાહરો.

મુનીમને લાં મોઢાઓ, બોલાવા લુહાર;
લુહાર પરણી આવિયો, એજ પરી એ વાર. ૪૫.
મુનીમ કહેતાં લાખિયો, લુહારને એ કામ;
વાત કવી જાઈ શેઠને, શું કરવું આ કામ. ૪૬.
શેઠ કહે સોનાપણી, મ્હો માગી યો મ્હોર;
એક દબર દબર બે, આપે આપો દોર. ૪૭.
ધનથી શું નહિ બનિસકે, જે ધારું તે કામ;
મુનિવરનાં પણ મન ચાલે, જેને જ્યારે કામ. ૪૮.
મુનીમ જાઈ લુહારને, કહે કરો આ કામ;
મુખથી માંહે એકલા, આપું જગને કામ. ૪૯.
જગતશેઠ વળિ જાણશે, એ દબરે કપકાર;
તે માટે રખતી ધરી, રનેડે કરી મુધાર. ૫૦.

ચોપાઈ.

કહે લુહાર મુજો આ વાર, એશું બોલવા વનર ચિતાર;
ચર રિવસ વીધના જોય; દેવજા પગ ચાળા હોય. ૫૧.
મનુષ્યના આખા બદમાં, એક ચારેતો રાજા થાય.
એરી રીત અમલથી રહે, સાં જોડે વરણજ કહે. ૫૨.
મને ચાં વર્તી જો રાજ, રમો છોડી અજોડ થાય,
વરણજ છેડે નહિ વાટજ, રાજથી મેલો ને ચાટજ. ૫૩.
મો વરેવર સાખા સાખ, રમો અર્ધ તરે ને કામ.
રાજથી પગ આડી કામ, એવો દું વરણજ આજ. ૫૪.

શેઠ શરમ નહિ આવી તને, કામ કર્યાનું કહેછે મને;
આપે શેઠલણું ધરમાર, પણ નહિ કામ કરું આ વાર. ૫૫.
આપો બર રગિ બેજું કરે, વીધાની વખતે વાપરે;
મરી કરી જાણ્ય અવગરી, વખતજુલે વીધાની કરી. ૫૬.
શું કરવું તારું મન વાલું, દું છોડું વરણજપણું;
મુન્યમ માંભળિ દુખિયો થયો, જગતશેઠ પામે ને ગયો. ૫૭.

હાહરો.

વાળ સવં કહિ શેઠને, શો કરવો ઉપાય;
કેમ લુહાર કશું કરે, કેમ ધરી સજ થાય. ૫૮.
રાજનો મહેનો રહે, એક ગામ મેંજાર;
તે પાસે મુનીમ તહાં, તું ગયો તે વાર. ૫૯.
વાળ કવી સડુ વિગતથી, મુખિ મેલો કહે સોય;
આવી શેઠ કહે મને, તું ધરી સજ હોય. ૬૦.
મુનીમ જાઈ કહે શેઠને, શેઠે મુખિને કાન;
ઉતારે મહેતા તજે, તું ગયા તગિમાન. ૬૧.
મહેતાને મદિને મજે, મ્હોર પમારે ચાર;
જુઓ અમલની આજર, એવિ દગી એ વાર. ૬૨.
મુજો વાળ એ શેઠની, કરી દુકમ તાકળ;
મહેનો કહે લુહારને, કરો ધરી સજ કાલ. ૬૩.

ચોપાઈ.

કહે લુહાર આજ નહિ કરું મારો તો આ ધણિયે મરું;
કહો તો તમું જુરગ આગામ, કહો તો તમું લુહારનું કામ. ૬૪.
કહે તો છૂં કાળ દહાં, કહે તો મેમું કંઈમાં જાઈ;
ને ઉતારે આકાશધિ દેવ, પણ નહિ કામ કરું આખેવ. ૬૫.

હાહરો.

મહેનો કહે સિપાઈને, જાણો એક લુહાર;
સટકો જોયે શિરે, મારો છડિના માર. ૬૬.
તું સિપાઈએ ને કરું, મારો જટકા માર;
જાજ જાજ મુખ એયરે, જોનારાં નરનાર. ૬૭.
મારે આંકડો લોદની, ને પણ પાંચરિ થાય;
મારે કાચી વજ કરે, મારે સિંહ પગાય. ૬૮.
શાદ ન મોર કોઈ દિન, કરી જાણ્ય દરગીસ;
માર મ્હોરે તેલ પણ, મોટી મેરિ ભે શીશ. ૬૯.
કરે મારથી કામ નર, નહિ કર્યાનું છેક;
જાણી મનિને મર પણ, તજે મારથી ટેક. ૭૦.

ଉତ୍ତର—ହରିଦ୍ରା ଚୂର୍ଣ୍ଣ ସହ ଖିରରେ ପିଇବେ ।
 ଯଦି ଖିର ନାହିଁ ତେବେ ଗୋରୁର ମିଠୁ ଖିରରେ ପିଇବେ ।

१. अन्तर्गत अन्तर्गत, अन्तर्गत अन्तर्गत,
अन्तर्गत अन्तर्गत अन्तर्गत, अन्तर्गत अन्तर्गत

શરેર યાત્રી કોઈ વખતે, ઘણાદરિની વાત;
તે જોવા મળે તે મો, ધરી બહેરે બાત. ૨.
બુદ્ધિજનનાં માર્ગ બરી, દસ ગામડિયા લોક;
જાના બેઠા છે તલાં, આખી અગિયે શોક. ૩.
પુણ્ય પરિપાશિયે, હતાં રજા છે કેમ;
શુભિને આપડિને કહી, વાત જણાવે જેમ. ૪.
સદા વેગવા આવતું, વખ આખે અણ માત્ર;
વાત પડે સરસારનો, લહે પડારી માત્ર. ૫.
મરિ કુટિ તાર્ક જાણ છે, ન કરે મૂળ જરૂર;
એ કાપી જાણ ઢિને, હતાં શરેરથી દૂર. ૬.

કૌપાક.

પર જવાડી બેઠાયા તલાં, એવી વાત કેમ માનું હતાં;
વનમાં જી મેલાં કોર, તેનું પણ આમું છે જોર. ૭.
જાનીમાં જો મરકાર, તેનો અનુ નહીં જમાર;
એવી વાત કરે છે તલાં, પડાવણ આપ્યા તલાં. ૮.
મે જનુ પાસા સહને ફર્યા, અપા મર્યા એનું જુલ્યાય;
એક જાતે પચાવત કરી, મે મે પેલા લીધા કરી. ૯.
જો પેલા તે જાત મયા, બીજાં માર્યાં કેડે યયા;
પરેજાતી પહે વાત, નહાં એક હતાં જાતિયા. ૧૦.
મે કહે સુદેખને તલાં, કહ્યા કોઈ મહેવાને હતાં;
કેવળમતે આપ્યાદામ, કેવળમતે નહિ દૂરીયાદામ. ૧૧.
દામ દેહને મેનું દેવ, તો નેરે કહિયારે કોવ,
મહા પડારી ન મહે મેલ, અમે જાતે પડિયે કહેયા. ૧૨.

કૌપાક.

હરે છે એ મહાજો, મુજબન બહુ જાણ.
પડિ નથ વન નથએ, તે ન મુજબ કોઈ કાળ. ૧૩.
મુજબન ધનપત્રને, છે મહા આ મહા;
મુજબન પડે છે નિમિત્ત એનું જાણે આ. ૧૪.
આથી દાવર નહિ વાત, દરકાર જોવી દેવ.
કાગર આવે તે સમે, જુએ નહાં જોવ. ૧૫.
પરેજાતી જે નથે આપ્યા જાતે કાળ.
વાત મેનું જે કાવચ, નહિય જોવી જાણ. ૧૬.
નહિયનું જે મહે, આપ્યા પડે મુજબ.
પરેજાતી નથ જાતે, પચાવત કોઈ કાળ. ૧૭.
કાગર નથે જાત, પરેજાતી જાણ;
મે મહા મેલી કરે, દેવ મહેવે નથ. ૧૮.
જો મહા આપ્યા, તો મેવે દેવજા,
આ આપ્યા નથે, એક જોવી જાત. ૧૯.

સંધ દિસે ક્યાંકનો, રહેમે આંહી રાત;
વેચારી બહુ વસ્તુઓ, ધણી દરખની વાત. ૨૦.

કૌપાક.

પેલા મળે દુધમળા, એમ કહીને પૂઠે ધણા;
વેચારીજાણને વાત, વેચારી ગોરમ ધી ડાણ. ૨૧.
મેનું દરખ ધરીને કહે, માફ માફ બાઠે લહે;
જાતરે જેમણુ મુજબે મળે, મદિતે એક મુખે નિકળે. ૨૨.

કૌપાક.

એવી વાત યને સમે, મોટી કયારે નામ;
સરકર બહિયી આવે, કોરો એલે દામ. ૨૩.
પૂઠે મેનું મોદિને, સંધ જાણ છે ક્યાંવ;
શોક તથારી વખાણે, છે કાળ તે મોવ. ૨૪.
બાઠે માફ માફ, રખાવશે આ વાર;
દસ હરિય તમને ધણી, અગિ માનિય આપાર. ૨૫.
મથ નથી મોટી કરે, સાંભળ મારી વાત;
છે સરકારી માણમે, રહેમે આંહી રાત. ૨૬.
આપ રોજ મહારે ધણે, અપશે આંહી રાત;
મહેર કરી પરમેષ્વરે, દિધી કમાણી દાત. ૨૭.
મેનું કહે મોટી મુખે, મથાં અનથ જે રાત;
તમને પણ તે જાણે, તમે મુખી છો આપ. ૨૮.
દરકાર નથ આ રાજ્યા, ધન વાગ્યાને રીસ,
જાણુ કોઈ અગિયી, જુવે ન થી જગડીસ. ૨૯.

કૌપાક.

મોટી નામ બખીને નથે, મેનું તસવાતપર થયે;
નાથાં જાતનાં મોવાળ, મળે આપી પરોએ કાળ. ૩૦.
તલાં નામના વ.લી દાઢ, રજા મરિખના રાંધ્યા પાક;
મેનું કરે મહાનામ નાથ, તલાં દેહને પડિયે માત્ર. ૩૧.
કમાર જાણે આપી ધાં, જાણે કહે વામનુ સતાઃ;
પડાવણ જે આવશે, તેના નથાત જી જામે. ૩૨.
પડાવણ—અમે દાવપત્ર અરે તેરી મા (એમ
કહીને માળ દે છે).
દુષાસિદ્ધાર—નાથા કહા નથાત મથા દે; કાગર મું
જાણ, કાગર મું, જે દરખાંસ મે તથાર.
પડાવણ—અમે મુખપા પરેજા મુખી કહાં મર મથ
દે; નહિય લગર આવડે તે સાચા ધરને મુખ
રહા દે.

પરેજા—અગિય મથા અગિયે, જે એકમે તે
તેવાર છે.

પરાવાળો—હોયો મેખાં લાઓ.

પટેલ—આ મુતારને ઘેર ખસે મેખો તૈયાર કરાવી-
ને ગળી છે.

પરાવાળો—અરે દેઃ કદાં મયા! મારો સાથેકું
પકડી લાઓ.

પટેલ—સ્વામ, અહીંના દેડાંનું ઘર નથી, એક બં-
ગીયોગ છે.

બંગીયા—આખો સ્વામ આખો, શું કાસો! શું
કાસો!

પરાવાળો—કાઓ મેખાં, (મેખો ઉપાડીને બગીચો
હરકરના મકાનમાં નાંખવા મયો.)

પરાવાળો—(મુખીને કહે છે) ધાસ કદાં હો! લકડાં
કદાં હો! લાઓ, લાઓ જલદી લાઓ, નહિતો
મારના હું.

મુખી—મારગો શા વાતને સ્વામ, જે જોઈએ તે તૈયાર
છે; આ ધાસના બાસ અને લાકડાં ઘેરેઘેરથી
ઉપકારીને અને ભેલાં કરી રાખ્યાં છે, જોઈએ તે-
ટકાં લેઈ જાઓ.

પરાવાળો—કુસરા બગીચા લાવ.

મુખી—શામ અહીંના બંગીયાનું એકજ ઘર છે; બી-
જું નથી, મારે પેલો મેખો નાંખીને હમણાં આવશે
એટલે ધાસના બાસ અને લાકડાં પટોંચાડશે.

પરાવાળો—ધસકી ઓરગ બોરતો હે નહિ, સાથેકી.

મુખી—બાવડી છે, પશુ બિચારી માંડી છે.

પરાવાળો—માંડી દેતો ક્યા દુઆ? આ કાણુ કસિકા
બાવા ઉશ્વેગા! અબે બંગડી ચલ ચલ તેરી બેજુ-
(એક કદીને ગાળ દેછે.)

બંગડી—શામ હુંતો માડી મરે હું.

પરાવાળો—અરે નિકળતી હે કે નહિ! સાચી ચલ,
લકડા ઉઠાઓ (બંગડી ઘોડાંપણાં લાકડા ઉપા-
ડીને નાંખવા મયો.)

પરાવાળો—અબે મુતાર કદાં મર મયા! મયો લ-
કડા કાસેકું; (મુતાર કહોચાડો લાઠને આગળ મયો.)

પરાવાળો—અબે મુખી.

મુખી—હં સાહેબ.

પરાવાળો—અબે રાગકી બખત સાહેબકું અધમણ
દુધ ઓર મારશીર મસકા મેયેગ.

મુખી—કેટલા સાહેબ છો!

પરાવાળો—એક સાહેબ હે.

મુખી—એક સાહેબ એટલું બધું શું કરશે!

પરાવાળો—જા સાહેબકું પુછનેકું, તકરાર કરના દે
સાલા! એમ કદીને દેક લાવ મારી.

મુખી—અરે સામ મારોછો શા માર! જે જોઈએ
તે લ્યો, આપનાં કરનાં શા વાસ્તે મારોછો! માલો
બરવાડને ઘેર દુધ અપાડું.

મુખી—એકા ગોઠડીયા, અધમણ દુધ ને માર શીર
માખણુ અત્યારે સ્વામને વાસ્તે જોઈશે.

બરવાડ—અત્યારે તે માખણુ આંધી લાડું! સવારે
તો મગશે અને અધમણ દુધતો નથી, આ દહરીર
દુધ મારે ઘેર તો થાયછે.

મુખી—લસકરમાં સો માણુસ છે, ને દસ શીર દુધે
શું ધારી.

બરવાડ—માઈ ધર રશું, તમે જોઈ લ્યો, અને તો
હોય તે આંધી લાડું! આંધી મોરના જાઉં!

મુખી—હરી, સ્વામ આટલે દુધે અત્યારે તો મલાઓ
અને સવારે વધારે અપાવશું. (વગી પટેલ પાધકી
ઉતારીને બિયાંને પગે લાગે છે) મીયાં સ્વામ અમા-
રી આખર તો તમારા હાથમાંછે; તમારું મગ્યું
ગોઠો કરાવશું તમે કાંઈ ફિકર રાખશો નહિ.

પરાવાળો—અબે કુંભાર, વીસ મટકા, ને ૪૦ ધમ
લાઓ, ઓર પચીસ હડીયાં, ને પચાસ સંકોરાં,
સાહેબ કે વાસ્તે લાઓ.

કુંભાર—સ્વામ હુંતો એકલવાયોહું; મારાથી આજે
ધમનું નથી; મારે આ હોય તેટલાં લઈ જાઓ પ-
ણુ સ્વામ ઘોડાંક વાસણુ રહેવા દેજો; નહિતો તમારા
ને તમારા બીજા પરાવાળા આવશે, તે મને મારશે.

પરાવાળો—અબે મુખી, ૫૦ ખાટલા ઓર સો
ગોઠાં લાઓ.

મુખી—ઓ સ્વામ, પચીસ ખાટલા અને ૫૦ ગો-
ઠાં ઉપકારીને ભેળાં કરીછે, તે લેઈ જાઓ.

પરાવાળો—અબે દેડા, ચલો, ચલો, તાંબુ ખડા
કરનાદે; ઓર સળ જાઓ સળ કરનાં દે.

પરાવાળો—અબે મોદી, સીધા લાઓ, ચલો પોચા-
નેકું.

મોદી—પટોચાડા કાંઈ આવડું નથી, મરજા હોયતો
લઈ જાઓ; અને નહિ તો માલો તમારા સાહેબ
પામે જરાપ દેવા આવું. અને મોઢોડો વિચારીને
બોલતો. બિયાં અબે ગાળ નહિ સાંખીએ.

પરાવાળો—તેને કેળાં લાગ્યાં.

પરેલ—આ મનને પેર જામે એવો નૈવાન કમળો-
ને કાળી છે.

પરાવાળો—અરે રેઃ કદાં ગયાં મરે મરે
પાડી ભાંગ્યાં.

પરેલ—અથ જ, અતોનો રોડનું ધર નથી, એક બ-
ધારી છે.

બ'ગીચા—આપણે સ્થાન બ'ગીચા, શું રોડો ? શું
રોડો !

પરાવાળો—જાણ્યાં એવાં, એવો ઉપાડોને બગીચો
કરના આનવાં નાંખવા એવો.)

પરાવાળો—(મુખને કદે રે) ધામ કદાં દો લકડાં
કદાં દો લાગ્યાં, લાગ્યાં જાણી લાગ્યાં, નહિને
મરના હું.

મુખી—ખારી શા જાને આજ, એ વંત એ ને નૈવાન
રે, આ ધામના આગ અને લકડાં ધોધરથી
તપાસીને અમે એવાં કરી ગયાં છે, વંત એ ને-
રતાં લેતે જાણ્યાં.

પરાવાળો—દુમરા બગીચા લાવ.

મુખી—શાખ અદોનો બગીચાનું એકજ ધર છે; બી-
જુ નથી, મરે પેસો એવો નાંખીને દમળાં આપણે
એટલે ધામના આગ અને લાકડાં પહોંચાડી.

પરાવાળો—કમળો એવો મોરન હે કે નહિ, સાચેકી.

મુખી—જાણી છે, પણ બિચારી માંડી છે.

પરાવાળો—માંડી દેતો આ દુઆ આ કાળ કસકા
જાવા હાવેશા ! અને બમડી યસ યસ તેરી બેજુ-
(એક કદીને માગ દેહ.)

બ'ગીચી—શાખ દુનો ખાડી ખાંડુ

પરાવાળો—અરે નિકળતી હે કે નહિ સાચી યસ,
લાગ જાણ્યાં (બમડી ધામધણું લાકડા ઉપા-
ડોને નાંખવા ગઈ.)

પરાવાળો—અને સુતાર કદા મરે મરે મરે લ-
કડા રાગેઃ (સુતાર કદોવાડો લકડાં આગળ મરે.)

પરાવાળો—અને મુખી

મુખી—દ' સાટેળ

પરાવાળો—અને રાજા બખત સાહેબક અમળખ
ફપ મોર મારશીર મસકા મેવેશ.

મુખી—કરના સાટેળ છે

પરાવાળો—એક સાટેળ દે

મુખી—એક મરેન મોરો મરું શું કરીને !

પરાવાળો—અ મરેનક પ્રાણેઃ, તમર કરના દે
મરે ! એક કદીને ફા લાગ ખાગી.

મુખી—અરે મરે મરેના મરે ! એ જોડે
ને રોડે, આપણાં કરનાં દા વળે મરેનાં મરે
બરવાને પેર ફપ અપાડું

મુખી—એજ મરેનાં, અમળખ ફપ ને માર રોડ
મખખ બમારે સ્થાને વડેને જોડાગી.

બરવાઃ—અમારે ને આખખ આંધો લ.ફુ સધારે
નો મરેને અને અમળખ ફપનો નધો, આ રહાર
ફપ મારે પેર નો ધાવે.

મુખી—લગડાંમાં મો આખખ છે, ને રસ રોડ ફપ
શું થાગી.

બરવાઃ—ખાંડુ ધર મરું, તમે જોડા મો, અને નો
રેવ ને આંધો લાડું આંધો મોરના જડા !

મુખી—દશ, સ્થાન આટલે ફપ અમારે તો યસાએ
અને સધારે વધારે અપાવશું. (વડ પેર પાપડી
તપારીને બિચારે પડે લાગે છે) મોવાં સ્થાન અમા-
રી આખર તો તપાસ હાવેશાંઃ તપાસું મરું
મોટો કરાવશું તમે કાંઈ શિકર રાખશો નહિ.

પરાવાળો—અને કુબાર, વીસ મટકા, ને ૪૦ પડા
લાગ્યાં, મોર પચીસ દડીયાં, ને પચામ સડોરાં,
સાટેળ કે વારને લાગ્યાં.

કુબાર—સ્થાન દુનો એકજવાણું; ખાણી માડું
ધણું નધો; મરે આ દોષ તેટલાં લઈ જાણ્યાં પ-
ખ સ્થાન ધોડાંક વાસજુ રહેવા દેને; નહિને તપાસ
ને તપાસ બીજા પરાવાળા આચરો, તે મરે ખારી.

પરાવાળો—અને મુખી, ૫૦ ખાટકા મોર સો
મોટકા લાગ્યાં.

મુખી—મો સ્થાન, પચીસ ખાટકા અને ૫૦ મો-
ટકા ઉપરનીને બેગાં કરાં છે, તે મરે જાણ્યાં.

પરાવાળો—અને રેડા, યસો, યસો, તખ ખા
કરનાદે; મોર સજ જાણ્યાં સજ કરતી હે.

પરાવાળો—અને મોટી, સીધા લાગ્યાં, યસો પોચા-
નેક.

મોટી—પહોંચાડા કાંઈ આવજું નધો, ગરજ દોવનો
લઈ જાણ્યાં; અને નહિ તો યસો તપાસ સાટેળ
પાસે જવાપ દેશ આજું. અને મોટોડો બિચારીને
જોડાને. બિચાં અને આગ નહિ સાંખીએ.

પ્રસાવાળો—આજ અમારા દુસરા આઠ મીષા લે-
નેકુ આવ્યા, મીષા અચ્છા રહેજો, જોર પીમેણી
ફિર મન રમે.

મીસી—રંમણી કેવુ ફિર ગમેહે; મુંગઈ જાઓ
તે જાંઈ જનુ અરજી મોડીને રંમા મગારી લે-
વતી અમરી જતા છે.

પ્રસાવાળો—તમરા અમલ અચ્છા નદિ દે વામો
જગરમે દમરા મેરી દે. વાંમે અચ્છા સીધા મિ-
લવા દે, અમ વાંમે લેમા.

મીસી—નમી માત્ર.

પ્રસાવાળો—અને મુખી બારખાનેકા ગામ રખ
ફાળમે ફેરવ.

મુખી—અરજી વધીમ માંઆ મમમમાં જાંધીમને
પ્રસાવાળો—અ.પ. પિનનો નદિ અમેમા.

મુખી—જોરે, અંક તમરા દમરામાં છે; અને મમ-
જાને. તમરે જોરમે ફેરવે, કે આંધી નથી
જાનું જોરે અરજી મુખીને બારખાને. અને તમા-
રે, જનુ નદિ જાનું.

પ્રસાવાળો—અ.પ. એક દમ કહેવા, લેડીન ૧૦
અ.પ. જોર ફેરવ.

મુખી—અ.પ. રખ અ.પ. અ.પ. નાંક જે ધને તે
કરવા જનુ તમરે અમલ ઉપર મોડીમની મુખી
(પોરે રખતી વખતે અમલ મોડીને પેતાને ઘેર
લેવા કહે.)

પોરે—કરે. અ.પ. આ કહે ફેરવે. ધને જ.

મુખી પોરે—અ.પ. કહે છે જનુ કાળમે. પોરે
અ.પ.ને મોડીને; દુ વાંમે અ.પ. ૨૦ મન.

કેડા પોરે—અ.પ. તે કુલ જાવ ૧૦ જાંધી કહે
દેવ તે અ.પ. પાડી લેવા જાને ફર જાવ
કેડે અ.પ.ની જાડીને ફર અને નિવરવા ન.પ.
જાડી કહેને અ.પ.ની જાડી અ.પ. ૨૦
જાડી કહે. જાડે ફરિમુ-નુ ફર જાવ રખ.
અ.પ. જાડે મે અ.પ. કો.૧ રેને રેને અ.
મે અ.પ. કહે રે તે ન.પ. ૨૦ ફર.

મુખી—કેડે અ.પ. ન.પ. ૨૦ ફર. અને અ.પ. ૨૦
કેડે તે ફર કહેને. મે.પ. અ.પ. તે ફર ન.પ. ૨૦
ન.પ. ૨૦ ફર. અને અ.પ. ૨૦ ફર. અને
મે.પ. કે ન.પ. ૨૦ ફર. અને અ.પ. ૨૦ ફર. અને
મે.પ. કે ન.પ. ૨૦ ફર.

મુખી પોરે—અ.પ. મે જાડીને માંદા થવાને;
અને મે જાડીને માંદા થવાને.

મુખી—મુખીનીના મુખા જાડીને રહે વાડ? એનું
માંદુ માંદુ જાડીને તે મા કામનું?

મુખી—વારે શું મરીજાઈ ખેડ ને અમલવાડીને માર-
ગ ફાળે તે લરકર નો રોજને રોજ લાગુ છે; એક
દરકર જાવ કરીને ભેડા નદિ; હવે તો પરમેપર
ખોન આપે તો સાડું, એકતે મુડકો થાપ, માર ખાંધ
ખાંધને દાડકોને ભાજી જાંધી.

મુખી—આપણા ખાપણા માર ખાના આજી છે
અને આપણે ખાપણે છીએ, એમાં કાંઈ નવાઈ સે?
પણી અડધી રાત મહ લારે પાંચ ગામમાં તૈયાર કરી
તેમાં ચાર ધરના ચાર જાડી અને પાંચમા ધરનું
માંદુ, તે માંદા સાથે માડીવાન જાવ. એ રીતે પાંચ
માંદા આજી, કારણ કે માર તથા માળો, વડેઆની
જાવ આજી. જાડીવાને પોરે રાતે મુડકો થાપ,
તે ઘેર આપીને ખાપા બેડો, ખાનો ખાનો કહે
છે, કેજી સગારનું નખાદ જાને, જે એકે
દરકર દમ કરીને ભેડવા દેવા નથી. લરકર
કરકર જાડી આજી છે, ખાપણે મુખી તાં મનના માર
જાવ માર ખોવાવા આજી, અને જાડી, જાડીયા
જાવ આજી વરકર આજી મુખીને જાડીવાના દે,
રસા મનના જાડી કાંઈ મે વાડી મુખી મુખી
જાવ તા જાડી નિવાડી, અને જાડી, જાડીયા
માળા નદિ તે. આજી ખીડી તોડ માર; એક
કાંઈ કાંઈ જાવવા માળા, એકતે જાડી જાડી
જાવ જાવ જાવ જાવ જાવ જાવ, અને દુ અ.પ.
ના પા. નુ. ૨૦ હોડકે કહેડે; દુ જાડી જુ; અને
નીડા તે. જાડી—(એક કાંઈ તાજી ફીડી) માર
જા નાવ દે મે કાંઈ કાંઈ? તે. જાડી
નીડા નદિ. અ.પ. દુ જાડી હોડકે તેડીને
જાડી નીડા એકતે દે. અ.પ. નીડાની નદી
દે. એક કાંઈ જાડી માર, તાં પે. જાડી
જાડી જાડી પોરે.

જાડીયા—પોરે. જાડીયા! મારે દે. જાડીયા!
નદીને કે ન.પ. ૨૦ ફર. એક નાંકો તો દુ મે.પ.
મુખી જાડી અ.પ. ૨૦ મે.પ. ૨૦ ફર. અને
મે રીતે મે જાડી ફર. જાડીયા પોરે અ.પ.

પેડે પેડે રેવા લાગે, બાપડીવારે હું ક્યાં જઈશ!
મને મારી નાંહોરે! મારા બાપ; પરોપકારી સવાર
ના પટ્ટારમાં ઉડીને લશ્કર સામે આસ્યો, તડાં
બગીચા સામે મળ્યો તેને પૂછે.

પરોપકારી—અમા બગીચા તારે કાંઈ કમાણી
યદ કે?

ભગીચો—હા સાત તમે આ ધરમયાગમાં રાને
સુના દાન, તે બધું સાંભળ્યું હશે તો.

પરોપકારી—તને કાંઈ પેસા મળ્યા કે નહિ?

ભગીચો—આ અગ્નિ માથે સારે હું સાતની
નજરે યદિ; તો બે ગાડના એકજ ફરના બે
પેસા મળશે; મારે મોટા બાઈ દોને તો આ સરકાર-
ના જુલમથી સરકાર મુઝીને ભગન થઈ ગ્યો.

પરોપકારી—તમને કેટલું મરેલો એ ધધો કર-
વાને તમે ખુશી છો?

ભગીચો—અમને માફએ રૂ ૧) અપે તોપણ અમે
એ ધધમાં રાજ નથી. એ વૈત્ત કરવાને અમારો
ધધો કાઢ દહાડો નથી; અમે તમારો બાર ઉ-
પાડીએ તો તમે અમમલો છો; મારે વૈત્ત લોકો
નો બીજા છે; તથા કાઢ રજપુત, અથવા કોળીને
રાખે; પણ સરકાર જુલમથી અમારી પામે તે
કામ કરાવે છે; અમારા મામલે એક વાણીએ
નેહાને વેપાર કરેલો હતો, તે પાંચ મુઝીને કા-
પડી વેટેપાર કરવા લાગ્યો, પણ સરકાર તેની
પામે જાનરહસીથી નેહાને વેપાર કરાવવા નથી,
અને અમે વેડે બેપાર તથા રમો દેખાડવાને ધધો
છાડીએ છીએ તો સરકાર અમને મરી મારીને એ
ધધો કરાવે. પેસાવાળાને સરકારે, મરીખને
નથી, અને તમે દાનરાહો મારે પરમેશ્વર માથે
રાખીને સમુ બોલો કે એ ધધો અમારો છે!

પરોપકારી—હુ પરમેશ્વર માથે રાખીને કહું.
કે કાંઈ રહ્યા બગીચા પામે બાર ઉપાડવાની નથી
અને રમો તો પુલ્લાં પુલ્લાં મોટી કાલકો દમ્પ-
ર છે; કાંપિ કાંઈ બીજા જેવું હોયતો સિપાક રજપુત
અથવા કોળીને વગાંતો લેડે, તેને માફએ એક
અને આસરે આપવાને દસ્તુર છે.

ભગીચો—અમનનાં લશ્કર આવતાં તે હરકોઈ
માણસને વેડે પકડતાં હતાં; અને આ રાતમાં બીજા
લોકને માથેથી હરકત થી; એટલે બધીએ હરકત અ-
મારે મરીખને માથે પડી છે, મારે અમારે તો આ-
ગમાં રાજ સાચાં હતાં. પછી પરોપકારી લશ્કરમાં
જાને, મોટા કારભારી દેખી માણસ હતો તેને કહેડે.
બાઈ સાહેબ, આ મરીખ લોકો ઉપર મહા જુલમ
છે, મારે તમને કાંઈ દયા આવતી નથી?

કારભારી—એ લોકો ઉપર પરમેશ્વરનો કોપ છે
સારે આપણે એના ઉપર દયા લાવીએ તો પરમે-
શ્વરના ચતુ યદએ કે નહીં?

પરોપકારી—વાદવાદ, જડુ સારૂં સમજ્યા છો.
હવે તમને અમારે કાંઈ કહેવાનું રહ્યું નથી.

હાહુરા.

પરોપકારી ધર ગયો, બીજો દિવસ પ્રમાત;
નથી જુલમ આ રાતમાં, બુદ્ધો એવી વાત. ૧.
આમા અમલાવાદમાં, એકરીજન આપ;
એ અવસર બાપણ કરી, સકળ કલો સંતાપ. ૨.
જાનરમાં સરકારની, જેવી વધિ છે લાગ;
એવી સધળી જાનમાં, વધરી તો દિક આજ. ૩.
મથે વરસ સરકારને, ધન સાડી નણ કોડ;
જે કરતે જોઈતું હતું, કોઈને ન કમું છોડ. ૪.
જાહેરનામાં મોડમાં, દેશ દેશ મોજાર;
વણમાએ તીનેરીમાં, આમા દામ આપાર. ૫.
તેમજ સધળી વસ્તુઓ, માંખણુ ફધ મજૂર;
વણ માને નર આપવા, હરમે જન્ય હજૂર. ૬.
એવિ વધે સરકારની, લોક સરવમાં લાગ;
જુલમ મટે હરકત થરે, એમ ચાડું આજ. ૭.
કુઝ નરિજનાં આ સને, મેં કીધાં પોજાર;
કાઢ વખત વળિ ન્યાયની, આજણુ ફરિય ઉચાર. ૮.
બાર વરસ મુશી જાને, મારદખાનાં કામ;
જોઈએ આજે આજણુ, જોઈએ તજનું ગામ. ૯.

અગ્રેજ કાયદાવિષે.

મનહર હંદ.

કાયદાની દરમો ને અ.કદ અનેક યથા,
નિર્ણય ન તેથી સમજ સકાય ન્યાયને;
જેમ રમ્યાં ધર્મદષ્ટી રૂઝિવો અનેક દષ,

૧ માણસની વખતથી બગીચા વખતેને માથે
વેડે કરવાનું કામ આપણું આવે છે.

નિર્ણય ન સમજાય સ્માર્ત સંપ્રદાયનો;
કાપડામાં શબ્દ પણ એવા તો કંઠથી ૬,
મોઠા મોઠા વધીસો ન ભણી શકે માયનો;
વેદનાં વચન વિષે ઉપજે અનેક અર્થ,
એવો કાપડો છે આજ અંગ્રેજ રાખનો. ૧૦.

ટાહુરા.

આ આવસર એટલું કહી, પુરિ કર્ણું વાગ;
જે બોમ્બે જાગીશની, આવ સહિત સદ્ બાળ. ૧૧.
દેશીનાં દુઃખ ટાળવા, કર્ણું કરી પ્રણામ;
તે ધરજો સૌ ધ્યાનમાં, દાખે દશપતરામ. ૧૨.
માછ રાજ્યોથી ધણું, છે રકું આ રાજ;
પણ તેમાં જે આધિ છે, તે ઉચરી જે આજ. ૧૩.
ધર્મ આગળ માગિયે, કરજોડીને એમ;
આવું રાજ રહેજે સદા, જન સુખ પામે જેમ. ૧૪.

સાર્વજનિકીકૃતિપૂત.

હે જાણી શુભ તું ગવરનરજી, સાહેબનો હું કવિ;
હું તું બે સમ બાઅસાગિ ભુવિમાં જે ઇચ્છા જ્યાં હતી.
રાત્ર ગાયકવાડ પાસે પણ બે, ત્યાં હોત સેવા મળી;
તો આરોહણ હેમતું મળતે, સો સ્વાર સાથે યજી. ૧૫.
એ બાપજી સાંભળીને આજમ વિનાયકરાવ વાસુદેવજી
બોલ્યા કે તમે જે આ દહીકત વાંચી, તેનો સાર
હું મહેરબાન ગવરનર સાહેબને યદેર કરીશ, અને તે
વિષે કાંઈ બદોબસત થશે એવી હું આશા રાખું.

‘પીડા હરણ સ્તોત્ર.

ટાહુરા.

આજ કરી મહારાજ તો, અમ પર કૃપા અમુક્ય;
રાજ્યો દિદુસ્તાનથી, દોઝ બારન તુલ્ય. ૧.

૧ ગવરનર સાહેબના દાથી ઉપર મેળીને આ
બાપજી સાંભળવા સાર આજમ વિનાયકરાવ વાસુ-
દેવજી તથા તેના ત્રણ મિત્રો આજ્યા હતા, તે દાથી-
ની સલાહ બોલેને ભેદે કહેવા દયા કે આયકવાડનો
દાથી હોય તો તેની સાથે કેટલો ડાકા હોય! ને
વખતે આ યોગ કહ્યો હતો.

૨ દરવી સન ૧૮૫૭ મે જાગ્યો સમ્યા બાળ
૧૮૫૭ માં મુંબઈમાં યકટર બાકીય થર પામે યજી
પ્રાચીન કરવા સાર રાખમદિરમાં મોટી સભા મળી
હતી, તેમાં મેલવા સાર યકટર બાકીય દરમયાની
આ સ્તોત્ર રચ્યું હતું.

વૈતાગિય હંદ.

હરિ બારત તુલ્ય બુનગે, ઝગડો જેર ભયો કયો ખગે;
પણ હે પ્રમુદ્ધ કૃપા કરી, હરિતે હેન ધરી પીડા હતી. ૨.
મુંબઈમાં ન બુલાય જેવડો, અતિ કાધો ઉપકાર એવડો;
ખરચી કરણા ખરેખરી, હરિ તે હેન ધરી પીડા હતી. ૩.
ભય ભંજન તું પ્રભુ બલો, ઉપકારી પણ તૂંજ એકલો;
સ્મરણાં શણ સવ અચરી, હરિ તે હેન ધરી પીડા હતી. ૪.
જગમાં વધિ બંડળન તો, વણ કર્યાંત વિનાશ થાન તો;
દુનિયાં દિશમાં હતી કરી, હરિ તે હેન ધરી પીડા હતી. ૫.
મુખદાયક દેવ આ મમે, અનિશે માં કહિયે દવે અમે;
વિતિ તે નદિ ભય વીધરી, હરિ તે હેન ધરી પીડા હતી. ૬.
પગલે પગલે કૃપાનિધી, અમને એજ રિને કૃપા કિધી;
દશ બોજન બાળનો બરી, હરિ તે હેન ધરી પીડા હતી. ૭.
પ્રમુદ્ધ જગમાં તાત છે, થણી શકી તુજમાં અપાત છે;
તુજથી નધિ અન્ય ઉપરી, હરિ તે હેન ધરી પીડા હતી. ૮.
ખુસિ બૂધર બહિન બાનને, ધનધંપે ધરિ નિલ ધ્યાનને;
પણ આપનિઆ પ્રભુ સ્મરી, હરિતે હેન ધરી પીડા હતી. ૯.

ટાહુરા.

હે હરિ તે પીડા હતી, કરી કૃપા આ કાળ;
તેમ તમે વિભુવન ધણી, સદા કરો સંભાળ. ૧૦.
દેજે સુખ સદે દેશને, ગુણમય દેજે જાન;
વિધાની વહી ચળે, શુભ હંઝાડ સમાન. ૧૧.
રાજ કરો વિકટોરિયા, નિર્મળ જેનું નામ;
આશિષ મામે એટલી, દિન દિન દશપતરામ. ૧૨.
સ્વતંત્ર મુનિશશિત જનવ વિધિ, અનિધર્મરસ્તુતિસાર;
અવર પક્ષ આપદમાં, નિમિત્તે નેરશ ગુરવાર. ૧૩.

વિકટોરિયા રાણીવિષે.

હરિગીત રહંદ.

હે દેવના પણ દેવ તું તમનેવ દિશમાં ધર દયા,
જે રાજીજના રાજથી ચિર ચે અમે સુખિયા થયા;

૧. ૧૯૧૪.

૨ સંવત ૧૯૧૫ ના કારતક શુદ્ધ ૧ ને દિવસે
દરદ હિંદી કંપનીના હજારથી માહારાણીએ દિદ-
સ્તાનો અમલ લીધા તેના આગળની સભા અમ-
લદાના યેકટર સાહેબના બગલામાં બરાહ હતી
તે સમે આ કવિતા કહી હતી.

વં જુન નિમે નવિન જનુ નેજ નેજા રાજ્યાં,
 મુખમાં સદા વિરોધિયને રાખ પ્રભુ આ રાજ્યાં. ૧.
 હરિ કેવલનો રિત જાણી સુદિશ્યો જાણ છે,
 જાણેર મુખ ભણાવે જો સિતરિયે સુદામાં છે;
 નહિ દેવમાં જાણેય રિતે કહુર જોયા રાજ્યાં,
 મુખમાં સદા વિરોધિયને રાખ પ્રભુ આ રાજ્યાં. ૨.
 જો હુણમાં પુર નેજા સુખ છે અમરમાં,
 જો કહ જાણે કો રાજારે જાણ વિચરમાં;
 મંદાર નેજા અંધ નું કાનર કષ્ટ જાણમાં,
 મુખમાં સદા વિરોધિયને રાખ પ્રભુ આ રાજ્યાં. ૩.
 નું જા કષ્ટ જાણે જાણે અમર દામાં પુરો,
 છત કષ્ટ જાણાં જાણ છે ને કષ્ટ કહિ જોયામાં;
 જો વેરિયોના વાળે જોયેરિ નાખી જાણમાં,
 મુખમાં સદા વિરોધિયને રાખ પ્રભુ આ રાજ્યાં. ૪.
 વિન વિન વિરોધ કષ્ટ જાણે અંધો કુદિમાં કો,
 નેજા રો મહારાજિનું જાણ નેજા મહાર દુઃખો;
 વિષુ જાણે નિમ્નુ રાજે રો જોયા રાજ્યાં,
 મુખમાં સદા વિરોધિયને રાખ પ્રભુ આ રાજ્યાં. ૫.
 જાણે રિતે સિદ્ધિ આપુર મુજ અંધારમાં જો આપો,
 જાણા જોયા રિતે જોયા કહ સંધમાં કષ્ટો;
 કાનર જાણા જાણ જોયા મહાર રાજ અમરમાં,
 મુખમાં સદા વિરોધિયને રાખ પ્રભુ આ રાજ્યાં. ૬.
 જાણે જો કુદી અમર જોયા રાજ અમર દાણે,
 જાણે જાણે વિજા રાજ મુજા રાજામાં જોયા,
 કાનર જાણે અમર જોયા રો જો જાણમાં,
 મુખમાં સદા વિરોધિયને રાખ પ્રભુ આ રાજ્યાં. ૭.
 નિરોજ નેજા જાણ નિજા રો જાણમાં જાણો,
 જાણે રિતે જાણે જાણે જાણે રાજામાં જાણો,
 રિતે જાણે રો જાણે જાણે રાજામાં જાણો,
 મુખમાં સદા વિરોધિયને રાખ પ્રભુ આ રાજ્યાં. ૮.
 જો જો જાણે જાણે રો જાણે જાણે રાજામાં,
 જાણે જાણે જાણે રો જાણે જાણે રાજામાં,
 મુખમાં સદા વિરોધિયને રાખ પ્રભુ આ રાજ્યાં. ૯.
 જો જો જાણે જાણે રો જાણે જાણે રાજામાં,

ગુજરાતમાં વિક્રોધિયા રાણીનું.

રાજ્ય સ્થપાયાવિયે.

બુજની ઠંડ.

મુખે મંવે જોયામાં જાણમાં,
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૧૦.
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૧૧.
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૧૨.
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૧૩.
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૧૪.
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૧૫.
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૧૬.
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૧૭.
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૧૮.
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૧૯.
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં;
 જાણે જાણે જાણે જાણે જાણમાં. ૨૦.

દાહરે.

એમ બન્ને ઉત્સવ થયો, દરખો સકળ સમાજ;
કર જોડી પ્રભુને કહે, રહે અચળ આ રાજ. ૧૮.

ઇંદ્ર વિજય છંદ.

લંકપુરી સગળી અગળી,
બજારથી રાવજની હળિ ભાજ;
હાં પ્રગટયો ત્રજ દેશ દવાનળ,
જવાળામુખી ગગને ચડિ ગાંઠ;
લોચન ત્રિજું ત્રિભોજનનું,
ઉપધુ દલપત પડે ઉપમાજ;
રાજ સમાજની આગળ,
આગળ રાજ સમે બનિ આવતસ ભાજ. ૧૯.

સંદેહાસંકાર.

મનહર છંદ.

એસા ઘેસા ઘેસા જુઓ આગબેઠમાં ઉમેસો,
ગોદડે યુધેસા એવો આવે હનુમાનજ;
કાળા હાથ દારવાળા દાદી મોઢું દીસે કાળું,
પાપડીનો પાસો પુડે પૂંછડ સમાનજ;
લોક નાસાનાસ કરે તાસ પામી તેને હામે,
એને નાવે આંચ જેના રાજજ જમાનજ;
દેખી હામ હામ આગ લખાડીને આવો ખમે,
હમે હનુમાનજ કે મુખો મુલેમાનજ. ૨૦.

ઈરક ઈરિયા કેપનીના દરગઢમાંથી મદારાણીએ
હિંદુસ્તાનનું રાજ્ય લીધા પછી જ્વર કસક ગ-
વરનર સાહેબ અદ્વિ આત્મા સ્વારે તેમને દોષ
સાહેબની ખારજી સને ૧૮૬૧ ના અંગ્રેજીખરમાં
લખી મોકલેલું.

કવિત.

શુભે મર જ્વરજ કસક ગવરનરજ,
આત્રે દરક ઈરિયા ઈરનરજ ચે મયા;
સપ્તમે વરસ મુખી હિંદુસ્તાનમાં હુકમ,
મલારી લોખંડ સપ્તીજને રાજ્ય દે મયા;
ગામ ધામ દામ સેના સહીજ તમામ સોંપી,
ચાહન ચેરી કરી અમુલ ચીજ વ્હે મયા;
કહે દલપતરામ દેખાડી આપું આ દામ,
સપ્તમે સાગાથી તો લુદીને તેઓ લે મયા. ૨

સોરઠા.

શ્રી સરકાર ઉચાર, લખવા લાલક જાણિયે;
કદી હવે શીકાર, ઉપમામાં નદિ આણિયે. ૨.
વિક્રમ સમ જે વાર, પ્રજા પ્રેમ પામે તમે;
મુખથી શ્રી સરકાર, લાલક ગણિ લખયું અમે. ૩.

આ કવિતા મુંગઈમાં રોક પ્રેમાભાઈ દીમાભાઈના
ફરમાવાથી સમાજમાં બોલવા સાર ત્યાં રચી હતી.

પ્રીન્સ આફ વેલ્સના લગન વિષે.

દાહરે.

લાલક લંદનો પતી, પરપો રૂડી પેર;
તે કારણથી ત્યાં થયો, યજ્ઞ ઉત્સવ સૌ ઘેર. ૧.

મનહર છંદ.

જે અમેકઝાંરિઆ રાણી વખણાણી તેને,
પ્રીન્સ આફ વેલ્સ રાજ પરખીઆ પ્રીનથી;
સરં મુખલલક તે લાલક વિલાયતમાં,
મચ્છો મટોત્સવ ત્યાં રચો વિલા મુરીતથી;
જેવાને અનેક જન મયાં મીજલસ માંડી,
જૂન થયાં ખુસી તે ખરેખરં ખમીતથી;
પાળીને પ્રીતી અપાર આશીષ કરે ઉચ્ચાર,
હેને નરનાર ત્યાં હવર વાર લીનથી. ૨.

ગુલિષ્ટા છંદ.

રોડનાં ચિન્હ સમ અંક સન્મુખનણી,
સાચ જેસાંતણી સરસ જાણી;
જેડ અક્ષર વિધે પ્રેમથી પરણીયાં,
હસમી ખારજ દિને રાજ સચી;
એજ શુભકામને સરસ ઉત્સવ થયો,
પ્રથમિ મે માસ તારિખ પ્રમાણી;
નિરખિ મુખાઈને રોજા બરી નવનરી,
કવિ રચિ સું કવિ કહે વખાણી. ૩

દાહરો.

સજ્જન સન્મુખ જે વમે, કિમન અધિક કહીરા;
વિમુખ થયો કિમન જુઓ, જેસાંતના છતીય. ૪
સરમ રિતે રણમણિયું, સપજું મુખાઈ રહેર;
મદામનની મિજલસ મગી, પ્રોતે રૂડી પેર. ૫.
આનસખાજને અધિક, ખસો કાધો ખેલ;
અંતર અચરજ ઉપજો, રચના એરિ રચેલ. ૬.

૧ નિયે—નિર્થીમાં.

પ્રીત્સ આશ વેદસ મુંબાઇમાં આવ્યા તે વિશે.

દાહુરા.

- મહારાષ્ટ્રીના મુમટના, ભવાલીમાં જેમ;
કેહિવર ચગકે ધણે, દિવસ આજનો એમ. ૧.
સન અદાર પંચોતરે, વિમળ નવંબર માસ;
અદમરિન એવાવશે, અરેનો ઇતિહાસ. ૨.
પ્રીત્સ વેદસ પગકુંબરણે, પુર મુંબાઇ મોઝર;
- અતિ ઉત્સવ એથી થયો, હરખમાં સૌ નરનાર. ૩.

કેસરે હિંદવિશે.

“તા. ૧ લી જાનેવારી સને ૧૮૭૭ ને રાજ
અમદાવાદમાં શેઠ હાસિંદની બાહારની વાડીએ દરબાર
બરાસો દેતો, તે વખત કહેલી કવિયા.”

કવિયા.

વસંતજો અથ જેમ આજ અગરેજતજો,
વિજયજો તાર આખા ખંડમાં ફરી વળ્યો;
વસ્તીમાં કે વનવિશે રાજ કે મેવાસી કોઇ,
અટકાવનાર નહિ થામ તે વિશે ટળ્યો;
એમ આખો ખંડ છતાં રાજસુય થય રચ્યો,
એથી થયું રાજનો સમાજ આજ છે મળ્યો,
કહે દરબારમાં અમલ કહી આ દામ,
આવે એક છત્રધારી સહિમાં ન સામનો ૧
જમજનાં જાણકાર જાને જગતી લોક,
કરનાં ખરાબ ભય જાણે ન રાખના;
તે ખાટે સિદ્ધનાં વિમળ મૂળથી કરના,
જાણી ભવ પામી આટે દેવ એમ જાણના;
આ જુઓ અચંબ આજ તારાજા થબને તો,
નથી જો વિચન તોવ નથી તોડી નાખના.
એજ અગરેજતજા તેજનો પ્રતાપ જાણો,
જેનું નામ સંજાણે સંધુ નથી જાણના. ૨

દાહુરા.

રાવજી સીયા લે મયો, રામ આજુ દની તેવ;
આ અતર અગ્રેજની, આજુ ન લેવે કેવ. ૩.

૧ આ જાણના ૧૫૦ છંદ રચીને અરેની
પ્રક્રિયિત રૂપના અતર મેદનવાસ કલ્પજીની
પાસેને અગ્રેજમાં તરજુનો કરતીને વિજયનાં એક-
સા દવા તેની નકલ જમુ મેદનવાસે મળે.

ખબથી કે પાતાળથી, નીકળશે નપ દત;
એનું જાણી અંતરે, બઝી બાગે ભૂત. ૪.
જેમ હાથિ લે મુંદમાં, અનાયાસ અરવિંદ;
તેમ રાણી આ દેવ લઇ, બની “કેસરે હિંદ”. ૫
જુલુણા છંદ.

રાજ અધિરાજ વિદ્યોરિયા રાણિયે,
કેસરે - હિંદ ઇલકાળ, લીધો;
પ્રીત પરિપૂર્ણથી આજથી પાળવા,
અક્યનથી જાણિએ કેવ દીધો;
પરમ પ્રેમે હવે અધિક ગણિ પાળશે,
દાગશે સર્વ સંતાપ પોતે;
એમ જાણી થઈ ભરત જૂમી બસી,
જેમ રોએ થયી પૂર્ણ જ્યોતે. ૧.
આજ આદિલ આવાસ ખાસે બપો,
છે બની જામિ સોનાયિ છાઈ;
જ્યાં જુઓ ત્યાં મુઆનંદ આનંદ છે,
વાયુની લહરિ એરીજ વાઈ;
શી કનું સરમ રોજા અની આજની,
રાજસુયની રીત કીધી;
હિંદ દરબાર અનુમાર અતિ એવાની,
હિંદને આજ રોજાનિ દીધી. ૭.
લેખના દબ અપજાખને ત્યાં વળી,
નરમ વદનદબને દોષ થાશે;
નાયશે અપસરા નહિ માધવ જન,
પ્રીતથી મીન ગુણ માન માશે,
નિહ ને વાથ ને નામ પેઝાવમ વળી,
મેરખા પાડખાં મરે મળશે;
જે કહી સપથી નહિજ જોડે વમે,
નેત્રજા વર તપકાળ દાગશે. ૮.
રાનં મમ ભરતની મરે જૂમી બની,
હાડ કીધો બપો દામ દામે;
છેર પ્રતેકમાં મરમ રોજા બની,
દીપ મજા ધરી થામ થામે;
અદમવાદમાં આજ રચના બની,
કવિન જોનારનું ધન્ય જાણું;

૧ આજના. ૨ કમળ. ૩ વચનથી. ૪ રોડની.
૫ જાણના નિહ નામ રાજ્યોનાં પાડે છે, એકલે
જુલુષવદનવાસે.

ધારણીમાં રહ ઈશ આનંદની.
 વિવિધ રચના થયી શી વખાણું.
 પાદના દસપદિ અરિ કમું રચુ.
 છા શરી ભર્યે નૈન્ય આપ્યું;
 રોમિને રંગ મારાર સર્વ મચા.
 સર્વે નૈન્ય તે જ્યારે આપ્યું;
 તે.૫ જાંઘના ભાં બચાડ રહ્યા,
 વિવિધ વાહન ભાં ખૂબ વાહ્યાં;
 જાળીએ રૂઝિને જવો; વન તર,
 ભામ રમી મર્યાદા ખૂબ લાખ્યાં.
 જે મને સુર પશિમ ભર્યું સંચર્યો.
 રેસરે ઘિની ભેદ કરવા;
 તે મને રોડ દલિલમની પશિમાં.
 મારે મિત્રમ ભરી ભાગ ભરવા;
 દાનુશી દાધ સદેખે નાં મચા.
 ભાષી નિર્ભય રોમ ભરે;
 રાજકુમારના જોમ મંડપ વિશે,
 શિવ ભરે. જોડેને કેમ ભર્યો.
 બામદામાં તથા બામદા ભરારે જમી.
 શિમી રીજની ભેષે આરિ;
 જોમ ભા.સ ક્રિતિનિમ જાળમાં રિમે.
 તેમ લખાણ વિશે સર્વે રિમે;
 દેશ વિચાર ભાં જાનું કારે રે,
 રીજિય રીપ મુખ કાંપ રીમે;
 રહ રાનું રિમે રાનું રીજિમમાં.
 જાનું કારે આરિય વિરે.
 રીજિયે જાં જાં મુખ રીજિયરે.
 મ.જા.સ હાં રીજિય રીમે;
 રીજિય રીજિયે જોમ રીજિય રીજિય.
 રીજિય ભા.સ રીજિય રીમે;
 ભામ મારાને જાં જાં રીમે.
 રીજિય. રીજિય રીજિય રીમે.
 રીજિય રીજિય. રીજિય રીમે.

34 32-000 84 00

9. $2x^2 + 3x - 2$

૨૦૨૩ રીડી નાથલ, કાલે કાલે નિ.
૧૫ મીન રીડી કાલે ૨૫ ૩ કાલે નિ.
કાલે કાલે ૨૦૨૩ કાલે નિ. ૨૫ ૩

31531.

સમુદાયને માન દઈ, આપણે બીજાં એમ;
માન પાવનાં માન દઈ, આપે અલિપ્ત જેમ. ૧૪.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਚੰਦ.

બાળ બાળક મોઝા રિતે એવનું,
 જમિ મોઝા વળી સરતે બાળનું;
 રાત મોઝા વળી રાત રાત્રીમાં,
 બમણું બાળ બળિયો નિઘાનું;
 હરિ આનંદની બાળ ગણ હોમાં,
 જાણિયે રાત્રું તેજ જુઓ;
 સરતે એના વળી રેતી કું વળી,
 એકની નિરખાતું એક જુઓ. ૧૪.
 બાળ આ સદેશનું મારમ રમતા રતી,
 અવનીમાં એમ પેઢી બાળનું;
 બાળ મહારાજની તરી નિરખાત વડે,
 બાળ શી નમર જુએ બાળનું;
 રીપાળાત બધી હાથ દાને રિતે,
 હાથમાં હાથમાં મિત્ર હોતે;
 વલકાની હાથે રાં રાં રાં રાં,
 એવાં બધાં સમ મારમ રે. ૧૫.
 હરિને હાથે હરિને રે. ૧૬.
 રીપાળાત વળી હાથમાં;
 બાળ હાથે બાળ રે. ૧૭.
 રીતે રે. ૧૮.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૧૯.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૨૦.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૨૧.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૨૨.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૨૩.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૨૪.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૨૫.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૨૬.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૨૭.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૨૮.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૨૯.
 રીતે રાત્રી રાત્રી રે. ૩૦.

1. સામાજિક નીતિ - 1947-48

હિંદુસ્તાન ઉપર

હુનરખાંનની ચકાઈ.

મોરો.

વંદન કરી જાડુ વાર, અભિ વગી પ્રભુ અભણિયુ યુદ્ધો;
સક સખન આ દાર, મગી યુદ્ધર આપણુ સુદો. ૧.

હોદરા.

મુખળે સખન નો તમે, એક વિચેકની વાન;
અંતર આંખો ઉપર, જે મુખનાં સાક્ષાત. ૨.

આજ આપણા દેશમાં, અરિષ્ટ મટક કપાસ;
એ તણુ અનિયમ ઉપર, એમાં ઉદમ વાસ. ૩.

એકદીકલ વિદેહનું, આવે છે આ દેશ;
એજ થઈ આ દેશની, વધી વિખ્યાનિ વિશેષ. ૪.

પણ હુનર નરખાંનની, નયોવગી સપદો રીપ;
કુગ ઉદમ સકો કરે, ખીએ ન પર મોષ. ૫.

કુગ ઉદમ તરે કરી, તો તરે નર તેક;
અર ન પુલિ ઉપર, અચરજ જેનું એક. ૬.

ચીન વિધાયતમાં વધ્યા, હુનર પ્રગટ દબર;
એઓએ આ દેશની, નિર્ધન કરી જબર. ૭.

જિજ્ઞાસીવાનો લાઇ મયો, સોમેશ્વર શે.ભાવ;
એમ હુનરમાં દરી મયો, મોડી લક્ષ્મી આવ. ૮.

હુનરમાં વણુરાજનો, ઉચ્ચે ઝમઝે આજ;
કાન ધરી પ્રોતે કરી, મુખળે સકળ સખાજ. ૯.

સુદર દેશ સુવામણે, તામે હિંદુસ્તાન;
ઉપમપુર એમો વસે, સખ સંપતિ નિધાન. ૧૦.

સક રાજનો રાજિયો, રાજ કરે વણુરાજ;
અરિષ્ટ મગી જે અનુગ્રહે, જેની જગમો લાજ. ૧૧.

જમે બરે પરદેશના, જગનિ જેને ઘેર;
દમે દિશાઓ વચ કરી, મદપત કીધા જેર. ૧૨.

સેવે ચાર વરણુ સદા, કસુર કરે નાંક કોષ;
અભણિયુ જેને આગળે દવ દાયાી રથ હોષ. ૧૩.

હું તેની કુગ દેવકા, લક્ષ્મી નામ લખાય;
જે આસોવદિ તેરશે, પ્રેમ સદિગ પૂજાય. ૧૪.

જેને નિજ પત્ર રપતાવા, હિંદુ દિવ દુખાય;

સખા વિષે સાચો થવા, લક્ષ્મીના સખ ખાય.

કંઈ દિન પ્રતિ દરોન કરે, પોડી ઠી પ્રમાત;

નિરખી જિજ્ઞાસા ચંદને, નિરખે લક્ષ્મી માત. ૧૫.

પ્રભુની પદસણી મણે, જેથી જગન અટોક;

પ્રનિદિન કંઈ પૂજા કરે, જેને હિંદુ લોક. ૧૬.

રવિયાની તે ઠીકરી, મોડી જગની માત;

દમડી પેસા રપિયા, પ્રમટ રપ પ્રખ્યાત. ૧૭.

અધિકો એથી સ્વર્ગમાં, દેવ ન દીસે કોષ;

ઉંઠ સદા સેવક થઈ, લક્ષ્મીને વચ હોષ. ૧૮.

ચોપાઈ.

એ કુગદેવિ પ્રતાપે આજ, રાજ્ય ચલાવે શીવણુરાજ;

પ્રીતિતેની મુણીને કાન, અટરે પડપો વપ હુનરખાંન. ૨૦.

જેનું ચીન વિધાયત રાજ, ધણી ધણી હોમેનો આજ;

વંનખાન જેનો પરધાન, બારે જગિયો જૂત સખાન. ૨૧.

તે પ્રતિ બોડયો હુનરખાન, અંતરમાં આણી અજિનાન;

રોડઃ આપણી વે વણુરાજ, નોશામેમે આપણી લાજ. ૨૨.

સાચું બોધ તજને સોર, યાચિ કરે વણુરાજ જેર;

વરે પ્રધાન મુણે વપવાત, મહાલક્ષ્મી એની કુગમાત. ૨૩.

સદા પ્રસન્ન છે તેને શીય, તેથી વચ કીધી દય દીય;

પ્રખારી કહે હુનરખાન, હાય કઈ કું હિંદુસ્તાન. ૨૪.

તોડું દેવજ લક્ષ્મી તણું, પરમ પરાક્રમ છે આપણું;

લક્ષ્મી લાખું પકડી કેય, નહિતો દેહ તણું પરદેશ. ૨૫.

સ્વારી જેમ મુલતાને કરી, સોમેશ્વરની શામા દરી;

એજ રોને વરનાડું આણુ, તો બીબીભયો મુજમલ. ૨૬.

પડો કરતેડી કહે પ્રધાન, સમય નહિ વણુરાજ સખાન;

અખિલજગતજેવરખાજ, મોરોતેમદિપતિમહારાજ. ૨૭.

લક્ષ્મી શી રીને લારીયે, કેમ કુશળ પાડા આપીયે;

અરિષ્ટસિદ્ધ છે મોનો આજ, વિશ્વવિષેને પણ વિખ્યાત. ૨૮.

જગિયો એ જગેશી કોષ, હું તણું જમમાં નહિ હોષ;

મોડો જુદો મેંગ એમકર, પાડો દલી નઆપે પીઠ. ૨૯.

સકડા શિરપર બારેપાષ, જુદો તે કમ કત્યો જાવ;

એડે અરાખરીઓષ, તે તણમાં નહિ પામેો તેલ. ૩૦.

પદસીઈ.

અતિઅમમદેસ હિંદુસ્તાન, વગીવિહર પંચમીમખાન;

સમિલેપચમખુંદેસદુર, અનકદેસદેરેડવખીપુર. ૩૧.

તેમ અધિષ્ઠિત છે એકમીધામ, હરૌશકેકાણુ જનસંખ્યાધામ;
વિધાવિચિત્રનો કાણુકોટ, રખવાળકારિરમ્બેનીઓટ. ૩૨.
ગમ્દત દેવિ હારે કમાડ, વેપાર ચંચ પ્રાદા પહાડ;
સોનાનીખાણુશિખર સુરજ, નિર્મલદિશામણિભાતિન. ૩૩.
ઉચ્ચ રાગ રંગ રસાગ, વાજિત નિલ વાજિવિસાગ;
અણુલાટશબ્દકારકરંત, ધણુલાટશબ્દકેરઅનંત. ૩૪.
મદાસદિમ મધિવિરામમાન, કંડુ રૂપ તે તણુસુણાકાન
સજ વસ્તુમેગરીશકેસાધ, કુંડલણુજેહરીચારહાથ. ૩૫.
ફરશીઅદર જાનુહામયાપ, તે માટસદિમ ચપગાજમાપ;
જેને પ્રસન્ન જગદંબ આપ, પરિપૂર્ણને જગામે પ્રતાપ. ૩૬.
જગદીશકેરોપકારાણિજાણી, વડિરૂપવાણિકવિચેવખાણી;
સેના અસંખ્યાસખેસદાય, જનકોષમેયોછતીનખ. ૩૭.
દધિધાર જાત દાયે દગર, તરવાર દાસવરંડી કઠાર;
ત્રીજાને પરા ધનુષ તીર, ધારીશકેનઅરિ કરધીર. ૩૮.
દીઠા અનેક તે પાસ દાસ, એથી ન છતવા યાપ આસ;
મદારાજઆજરાખીવેકર, કા સમે કાજ કરે સુંગર. ૩૯.
સહસા નક્કરે કાઠ કામ, ધીરજે સાધીવે છતુ ધામ;
ધીરજે સાધીવે મેદ મંચ, ધીરજે કાધીવે પ્રાદપંચ. ૪૦.

પ્રથમ અમલકં.

કોપ પાત્રિને પુનર, કુનર નર ઉચ્ચો;
રે શુભવાન દિવાન, રિતે કામ તું સ્વો;
સુખ માઈ સામર્થ્ય, જ્યે તજ શોક તુ;
જુડી જવાટે નિઠર, હિઠર કર ફેડતું. ૪૧.
કુનરતણો નર દોષ, હિટારે કોમળે;
આપે ઉચકે એક, જાનુમણુ ભોળળે;
વાહન હા રૂપ દાધિ, સરખી ના લેખ તુ;
જનુ અખીરથ મોટ, અમારા દેખ તુ. ૪૨.
પવન પ્રમાણે મેખન, જગતમાં જંદગુ.
વજની હવે વિચાર, જનુ જગ કેલગુ;
સરખીના ચખનાર, હજાર લખે મળી;
એક અમારો છાપ-આન સખિદે વળી. ૪૩.
સરખીના જન લાખ, નગર હચી કરે;
પરંત દિરપરંત, વળી કદિ વીચરે;
મદકપ્રમદનાં જુવન, નહીં દેખે નહીં;
તે સડ દેખે તુરત, દુકમ આસથડી. ૪૪.
મારા જનની મનિ, જાપ જન અનંતર,
વખતે વિખાન, મડી નજ મંચરે;

કાટ પૂતળી પાસ, મુકામ કરાવિયે,
કાંઈ પડે નહિ કટ, વરતુ ઉપગવિયે. ૪૫.
લક્ષ્મીને જુજ માર, અમારે વીરા છે;
ઉત્તમ કુળ અવતાર, અતી દસ દીશ છે;
જુદી મારી માત, અણુધિષ્ઠિતાત છે;
લાભ લગ્ન જે જાન, વિધિ વિખ્યાન છે. ૪૬.
વધ છોટીમાં વરયો છું હિંદુસ્તાનમાં,
કાંધી કાંઈ સદાય, મનુષ્યના યાનમાં;
સિખ્યામાં પટ દધિધાર, મુરીત સુધારવા;
ખેતી કરી ખોરાક, અધિક ઉદારવા. ૪૭.
ધાતુ ઔષધી શોધ, રાજની નીતિયો;
મદમંડળ અનુમાન, ખજાણની રીતિયો;
એ આર્થિક અતિ જુક્તિ, વધારી વેગથી;
સર્વે સિખ્યાઓ રોષ, ખજા રસ ભોગથી. ૪૮.
જ્યાં મદમદિવન જેરે જણાણું આકરે;
ધણે ઉડયો મજરાટ, મુતાન પટપું ખરે;
હું માઈ સેદ કુટુંબ, વરયો આ દેશમાં;
વધને વળે થયોણું, જેમન વેગમાં. ૪૯.
રિંદુ મરી હું લાલ, થયોણુ મુરોપિખન;
કાંઈ ન જાણે મને, હનો આ રિંદુજન;
ચીન વિશાલત આજ, રાજ માઈ હયું;
રિંદુની દરે દેવિ, અધિક તો આખર. ૫૦.

સોહરા.

મનિ કહે મદિપનિ મુણે તે ન તુરતનું કામ;
એનો પુત્ર નથી આપનું, નથી બાપનું ધામ. ૫૧.
કુનરખા જે સ્વેર લવે, કરે કહું તે પેર;
જેને આસા છવની ખસ જઈ જેમે ધેર. ૫૨.
અરિજુનિક જે આપણું, જર જેરે લઈ જાવ;
જેની જુદી જાગતી, ખુશિથી કેમ ખમાવ. ૫૩.
ગજારને કર મોગ દઈ, કમ જન હને રતન;
તેમજ જ્યાં જન તુચ્છ મનિ, ધરણુ રહે નિર્ધન. ૫૪.
જાવ હરી જર આપણુ, અરિજુ મછડ કપાસ;
મન જાણો છવતા મુખા, અજન આપુ ધાસ. ૫૫.
માનવ માગ મુજકનાં, અજકમંદ અનુપ;
જકડી અરિજુ કપાસને, લાખ ન દેવે મુલ. ૫૬.
વજુસખની વખતીના, સુતા પૂરવ સદાય;
જરે નહીં નર જાગે, જે મુજને લઈ જાવ. ૫૭.

અગાન આગસ વહેમના, ઘડ શુસમ લાગ્યા રહે;
 હિત ચહે દિંદુસ્તાનનું, તજિ કષ્ટ નિત સાર્યું કહે;
 પુસ્તકોશાળા પાઠશાળા, વિરમિ વિદ્યા વિસ્તરે;
 કદિ ગરમ ખરમે આંહનું, સહ લોક જોથી સૂધરે. ૮૨.
 અતિ ગુપ્ત વાનો આપણી, બેઠું બની રહે બાખતા;
 સત્યા ખાનના સર્વસ્થળ રતિએ ગુપ્ત નહોં રાખતા;
 પેસાર ને નીકાળ તમ, ફરખાર મિત્રે મિત્રમાં;
 દેખાડી દુનિયાને કરે છે, અતુર દુનર ચરિત્રમાં. ૮૩.
 કોઢાડી સાથે કાઠનો હાથો મને તર નાચ છે;
 અરિ તેમ દેશી આપણા જેનો તકાં સદવાસ છે;
 સાદિબ સશામત ગરિબપરવર, શુભો દુનરખાનછ;
 કોઈ વખત તમને બાંધિને, સોપશે દિંદુસ્તાનછ. ૮૪.
 ભય બારિ અમને એહનું, ખીળયજી બિહિના નથી;
 મન સાથિ કરોને ખાનજો, જે કયાતમ આમળકથિ;
 શુભિ ભોમ દુનરખાન બોમો, છેડ વાગ ન છડિયો;
 પડીયે જલકાંસગિ પરવશે, મન રાખી સામામડિયે. ૮૫.
 ખુદ મદદ તો કરશે ખુદ, મિનદેશી ચડી આમનું;
 છુટતું કેવળ સદમીનું, પોતાનું ભોમનું પાગનું;
 પશુ ભણુને જો મનમાં, તું પડિશ હિંદુ કાથમાં;
 પડશે પડીનો આપણા, બંગાળ સધળાસાથમાં. ૮૬.

તોલક છંદ.

ચડી ફોજ બડિ મિનથી, બહુ માખ્યું અઢાંડ;
 કામળ કાચ મિથેર તજ, સોમજ રેસમ ખાંડ ૮૭
 ચાહ કુટકડી સાહડી, કશાઈ આદિ અનેક,
 અહિ ચાંચા હિંદુનખી, તરત તખવા ટેક ૮૮.

તોલક છંદ.

ચડી ફોજ મહા બળિ મિનખી,
 બડિ બાનથી દિંદુસ્તાન બળી;
 વજીરાજ વિચાર કરી કચરે,
 સડવા કુષુ આગ ઉમંગ થરે. ૮૯.
 શુભિને શુરવીર અપીનું વડો,
 કર મેલિ મુઠે રિપુ સીક રાજો;
 ધનસામ રતરપ સુગમ પનડ,
 તન રોત દરે જન રોમીનખા. ૯૦.
 વજુ કાજ ન રોજ મિલાષ મમે,
 દિન દીન મિલાષિય દેદ દને;
 હજિ જ્વેર વલિ ધન નુન દરે,
 ફિરતી હજિ મર્ષક દુલ કરે. ૯૧.

સજિ સેન મિને ધરિ એજ મડપો,
 મિન ચોક વમે જાજ આપ અડપો;
 ધન લુટિ ધરે નિજ પૂર પ્રતી,
 પરદેશ વિશે કરિ શ્રીદ મતી. ૯૨.
 તોલક છંદ.

અફિસિસિંહ મિન ઉપરે, બહુ સડિયો નિર્બધ;
 મિન હિંદુ વચ્ચે વધ્યો, ધરણી ઉપર ધંધ. ૯૩.

શંખધારી છંદ.

ધરે ધંધ બારી, મરે મદં નારી;
 લડે ફોજ રોળા, ઉડે આબ ગોળા. ૯૪.
 ડરે દીધ કાચા, મરે રાર સાચા;
 કહે માર મારો, રિપુને વિદારો. ૯૫.
 છુટે હાથ માયાં, ખુટે ખુખ બાયા;
 પડે જ્વેર પૂરા, વડે વીર મારા. ૯૬.
 દેવે હામ પૂરે, તજે તાસ દૂરે;
 ખરે દીધ જેશે, મદા બાખ મેશે. ૯૭.
 મળી મદં મડે, રિપુ ખડમ ખંડે;
 બરે બુમિ બાસે, નમકોજ તાસે. ૯૮.
 પડે વડિ પાળા, ખુદા કોળ બાળા;
 ધરે લોક ધારા, પડે આરપારા. ૯૯.
 સડી માર સાગે, બસા અંગ બાગે;
 વિરે કાક વાને, જલક જુલ જાગે. ૧૦૦
 પ્રલેશળ કેરો, ઉડે જાજ એરો;
 મિરી જેમ રટે, છતા મર્બ છટે. ૧૦૧
 ચળોનો ન ચારો, સુમધે મવારો;
 વડો ધંધ વીરો, જુલો દિંદુ ઇરો. ૧૦૨
 તોલક છંદ.

વરતી અનિ આખ અરીજુનખી,
 મિન બુમિ પમે પજુ આંપિ ધપી;
 પછિ દુનરખાન પ્રગ સરગી,
 મળિ શ્રીદ વિચાર કરે પ્રમળી. ૧૦૩.
 હમણાં નદિ આપણી હામ રહે,
 ઉવડુ ધન જુટી અરીજુ સહે;
 જમખો વડ સિંહ સુનો સખમાં. ૧૦૪.
 કર કીજ અફિજના મુખમાં,
 સમખા રિપુ કામ અશમ પડું,
 કરી કટ મિનાધિય એમ કડું;
 સજી જન સંમ અરીજુનખો,

ધન ખાન સુદી વનિ પ્રાણુ દરે.
ભરતીક આરીજી ભદે ધરખા,
હરી કેટ હમેા ખમને કવખા;
ભદ્ર પ્રાણિતજી ધન માણુ દરે,
દુખવંત આનંત મનુષ્ય કવે.
ભા તેાપ દારો ન આરીજી બધો,
હરી દાપ દરેા મિનરોઝ કિમેા;
પાત્રી દુનરે આપ ભદ્ર પડિયો,
મિત્ર માદિ વિલાપનથી મરિયો.
હરી કોપ રિમે ભા ક્લેદ હરે,
રખમેજ ભરો ભખમ સાજ દરે;
હરી વેણુ મુમે નહિયે કવે,
ખાયા કરનારે જાયા કરોયે.

ગોલકશ.

વંચખાન મંથી હરે, દવે ન દારો દાખ;
સ દિખખના મુકનથી, કરોઠસિક સક ધમ. ૧૦૪.
રમેા પંચ જેવી પછી, અમળિત ભોટો આખા
હિરનાન તરફ જવા, ખાંધો સિંધુપરખામ. ૧૧૦.

નારાયણ હંદ.

વિચારી મંચ મંચિ વંચખાન હોજ મેગવી.
વપાસિ કીક શર પીર પીર જોજ મેગવી;
અનેક રંમ અંમ નંમ છોટનાં મચાવિખા,
અપાર તાર તેજવાર પાગુના બનવિખા. ૧૧૧.
વિચિત્ર ચિત્રવંત વચ્ચ અચ્ચ સચ્ચ પાટીયાં,
અનેક રાય કાયનાં અસાયનાં કગારીયાં,
પણીક કાનાં પકી રહી બનાવો સુખની,
હરી પણી કરાખને પ્રસિદ્ધ પૂર્વિપુત્રની. ૧૧૨.
સપાટ પાટીનાં ખીસા કરેક સચ્ચ કુચિયો,
સિખ્યાનો સોય ચાકે ભાગ ભાગ ભત ઉચ્ચોયો;
મધનાં નહોં મણુાય કે ન ચાવ ભેખું ભેખવા.
મનુષ્ય મોદનખંધ યાપ અંધ ગુન દેખવા. ૧૧૩.
હરી પણીક હોજ આતો નિહુ દેઠ કોડવા,
ઉભડી ઉઘમીપુરી તમામ ખામ તોડવા.
કુડી અનેક ઉઘમીપુરી ખમરે આપને,
ગુડી પણીક પેડિયો દરવારથી દહાવને. ૧૧૪.

૧૦૫.

૧૦૬.

૧૦૭

૧૦૮.

વચારી દાપ દાપ ભેકે વચ્ચ ભવ ખાંમરે,
કરેજ તાપ તાપ ભાં સપાપ કોણુ ને કરે;
મરેજી વરનાર ભરિમ મરિરે ખાતો ચાપ,
આરીજી ર મહા ને મિત્રા હરેજ આપમા. ૧૧૫.
સપગ મેદ પાટોને વપાટો ભરિમ મરની,
ખાખ કેમ દાપ કમિ નિહુ દોજ દરની;
મરેજી સચ્ચ નોય ને જાયા અપાર દોઝખાં,
નહોં કમારનાર ચરણુદ મનુષ્ય મેઝખાં. ૧૧૬.
સુચ્ચ સાતીંગળાં રિદાજી શુદ્ધ સાગ ને,
કિધાં નજામ છોટ પાટ પેપો વૃંદાગ ને;
ભવીજ સચ્ચ સાપુટી ને અરણી કુદારનાં,
જખાં નિદાવો ભેદ પાટોયાં ભદ્ર પ્રધારનાં. ૧૧૭.
કમાર સચ્ચ સારી ને વાંમજા ને પીંજળો,
થવાં ખરાગ પેપો મેજ પેટો ખુરણી પળી;
વિચિત્ર મિત્ર દેખ સચ્ચ ભવે ચિત્રધારનાં,
અનેક કાય કામથી નજામનાં કમારનાં. ૧૧૮.
પુરખાં દરવાર ભેખનાં ભેખ છાપ વચ્ચે,
થવા ખરજ બેવિષા તપાસો કમ તંત્રને;
કુપ્તદાપિ કેદ છેક ફૂગ કામ છોડનાં,
થવા ખરાજ નાનના વચ્ચુ અચ્ચ જોડનાં. ૧૧૯.
સુજે ન દીઠ એક કે વિવેક આંખ વપરે,
ગોંદ પુગ આંખ પૂરિ કરં ખાડખાં પડે;
થવા અનંત ભોક રીઝવેજ આ વિરદખાં,
મુખા સમન ખાનવી પળા ભખાય શુદ્ધખાં. ૧૨૦.
ઓપાહં.

હુદિ મુજક હિફુનો લીધો, હરી વિલાખાં કોઠા લીધો;
વસારીબનકવમપુરાખાં,તેજાજાખાંવિલાખીનાં ૧૨૧.
જૂઝણુા હંદ.

જુદ વણુસાજ પારેલી વપસાજનો,
આજની વખખાં અપોક એવો;
હિત્રિ પ્રચિરાજને અજેજના મુખકમી,
ધોમ ભગ્યો દનો ધંધ જેવો;
ધીર શુરવીર તે નીર ખામે નહોં,
ચિતર હરી તવ રકે એક કામે;
મેહેવખાં ભેસો ને મુઝિયો મરડના,
કરડતા હંત આખા ન કામે. ૧૨૨.
નારોપી ભોક વેપારી ને આસિયા,
કાસિયા નાસનાં હરી ન દેખે;

કવિ.

ફુનર દળર ફોજ પ્રેરી પરદેશી લોકે,
લીધેલિદુ દેશ જુડી ખ્યાલ થે અરે ખરી;
ચાપ ન ઉપાવ કરી, લોક દાવ દાવ ગાવ,
મનમાં મુદાવ વાગ જાવ નહીં ઉચરી;
ફેલાનો ભાંધી પેસાર જાડુ થયાં બંધ દારે,
આગમ અપાર અનુયોગ દાધોએ કરી;
એજ સાજસાજ કુંભ કાપવાને કાજ,
એકલે જરૂર આજ દલીલિદ લોકેકરી. ૧૪૧.

પરિકરણકાર.

રોહસ.

વંચખાનના કારમાં, આગમ દરની આજ;
દેસરનિદના મુગ વિના કોણુ દલે મજસાજ. ૧૪૨.
મુને જગડે મંડળીક, કરી પૂરે પોકાન;
કર જોડી તેને કફ. વંદન દુ જાડુ વાર. ૧૪૩.

સમાચાર પત્રને વિનતિ.

કવિ.

જાર વાર નમસ્કાર તને સમાચારજન,
કઈંછું ઉચ્ચાર તે વિચાર ચિત્ત કારજે;
સર્વે લોક કિતાર કહેજે આ સમાચાર,
અર્થ તારા નામનો સમર્થ થે સુધારજે;
જાણીયું અપાર ઉપકાર તારોને આચાર,
આપયું આશીર્વા આવા સમામાં ઉચારજે;
જામશે જો મંડળીક વીર દુઃખ ભાગશેનો,
લામશે અધિક પુલ્કરુજને અપાર જે. ૧૪૪.

રોહસ.

વર્તમાન કામે જની, વર્તમાન જે વાવ;
વર્તમાન વિવપત તું, વેને કર વિખ્યાવ. ૧૪૫.
એ આજુકના અધિપતિ, ચિત્તચો ન કરજે વૃષ;
ઉડા મંડળી દિવધી, ચમકાવી આજુક. ૧૪૬.
જાજ જામે જામશેદ તું, મુખ ભાગજુનો સાર;
કહે તારા નામેરોને, ચિત્તમાં કરે વિચાર. ૧૪૭.
દરપણ નામે રોસ તું, જન મંડળી જમાડ;
દાવ અવરધા દિંદની, કદાપણથી દેખાડ. ૧૪૮.

૧ જામે જામશેદના નામેરી સર જામશેદજી પ્રજામાર.

પ્રમાકર પત્રને વિનતિ.

સવેચો.

ગાનપ્રકાશ અવાસ અવાસકરી કરનારા અગાન અંધાર;
ક્રિષ્ણકાંડકાંમદાગરી, મંડળિસિદમદાગુદ સાર;
ઉચ્ચરયાન નિરવમીને, દરવાર મુંજી પરજીવન માઈ,
સાચક નામસદાકરોવેનું, પ્રમાકર પત્ર પ્રમાકર તાઈ. ૧૪૯.

રેતેપાસંકાર.

સવેચો.

દેસ પ્રજા કિસનેદદનાર, ઉપો ઉપાગસમુદધીમાડ;
લક્ષિ દરીપરસોક અથાવધ, કોણુદળદળકેવધ રાડ;
આગપુરેવરતાપ રીથેકોણુ, આજમનોનંભાતપિતાડ;
રસલુચિચિયસક્તે, હદાંઆજવામદરાજસિવાડાવ. ૧૫૦.

નારાચક્રક.

મુજી સ્વદેસો સર્વ આ વિચાર ચિત્ત રાખજે,
સમા વિષે સદાવ ભાવ આજ રીત આખજે;
કરી ઉપાવ કોઠ મંડળીકને જમાડવો,
પછી સ્વદેસમધ્ય વંચખાન લારો પાડવો. ૧૫૧.
કપાસને કરોડ જોર આપું સુધારોને,
વિશેવતો સ્વદેસ જોર એ થકી વિચારીને;
પછી દુકાન ચીનને વિજાતમાં ચકાવવી,
તથાપિ લાંબો રીત રોજગાર મધ્ય લાવવી. ૧૫૨.

રોહસ.

કરી કરેશો તે કયું, નથી અમાઈ કામ;
સાચું તોપણ આ સમા, દિવ ખોલ્યાનું કામ. ૧૫૩.
મંડળી આ જગવા થકી, કોટી થકી ઉપકાર;
લાન પ્રમાકર પ્રમદરી, દિંદુ દેસ મોકાર. ૧૫૪.
કદા દેસ મુજરાતમાં, જોઃ વર્ષમાં જેમ;
જે ૧ પુસ્તાકસાગ જની, જનશે અકરી એમ. ૧૫૫.

કવિ.

પુસ્તાકસાગ થકી, નહી અગાનજ દગરી;
અમથ સમયપર મુદ, અમા સંજ્ઞાનની મગરી;
માસ માસમાં નવિન, પ્રવિન જન ભાગજુ કરરી;
એના વધજે સત, સકમજન એમ સુધરરી;
પછી જાણુશેજી રાગ પ્રજા, વર્તમાન જોઈ વાંચરી;
વર્ગોવિચરેવાવિચારરી, પાંચમન્યાનોપાંચરી. ૧૫૬.

કવિ.

જન સુધારાનું મૂળ જાણુવી વિચા જરૂર,
વિચાનું છે મૂળ કાગ્ય પુસ્તાકની પાની;

૧ અમદાવાદમાં તથા સુરતમાં.

પાઠની પુસ્તકોની શાખાઓને સહાય કરે,
કરે પરમાર્ય મળાવી મુદી માંઠની;
તારશે આશાન નદી તમારી પ્રવ્રને તેહ,
પ્રાદ નદી પાર હોડી કરે જેમ ઢાઠની;
આજથી ઉદ્યોમ બ્યારે આરંભ્યો અહોનીશ,
સુખરો સર્વ પ્રાપ્ત થવં મધ્ય સાઠની^૧. ૧૫૭,

જે પાપથી વિદુસ્તાનની લક્ષ્મી

સમુદ્રમાં પડી.

છર્યો.

સંપત્તી એક સમે, પધાર્યા પૂનામાંડી;
શાળ બાહરાવ, કિપું સન્માન ન કાંઠી;
મઝો કોથ રૂપિ ચિત, બૂખનો ધનમદ બાળી;
ચાપ દિધો રૂપિ આપ, બાળવી દાવે તાળી;
સાગરમાં વિદુસ્તાની, પડે લલિત આ પાપથી;
પછીનરત્નલક્ષ્મીપત્ની, સંપત્તિના સાપથી. ૧૫૮.

લલિત મળવાનો ઉપાય.

મુસક્કમાનને દિડુ, ગુણો મુજ દેશો સમરનો;
મહિયે કાળો નાગ, ઝીન વિલાસન રસ્તો;
તેનું કરો નેત્રી, રહેયો બોદ જનાવો;
સાગર મંથન કરી, ફરી લક્ષ્મી ઉપજાવો;
નર દિમતવાન મુખે રહો, પુછે જે કરપાયછે;
લલિતમળવાનો અલસથી, એકજ એકપાયછે. ૧૫૯

હોદરો.

જે દિન ભમે મંડલિક, દેશતણ દુખ ભવ,
બાપણુપરિપૂરણુપયું, જવગોલોજમરાવ. ૧૬૦.

ગુપ્તિનાશ.

મુનિ નમ નવ મૂ મિનાદ પાંપે.
મુકુતરાકસપાદિ વિક્રમાનિતસ્ય;
મવતુ મુખદમય માપર્ણમે,
મદનાતિર્પા મદિનેષ મુરુપસે. ૧

૧ આ કવિના રચાને ૨૭ વરસ થઈ મર્ધા ને
મમતાને મુદી વપાછે છે કે તે દિવસ કરતાં દાસ
પડેા મુખરો થયો છે.

૨ સંવત ૧૮૦૭ ના પોષ મુદ ૧૩ બુધવાર.

ગરબી.

દેશીમિત્રો દુઃખ સરવ ઠાઠોરે આપણા દેશનું;
કાંધકાજકરોસાજનવજઆનુંજેકુનરનરેશનું. ૭૩.
દોલન મર્ધ પરદેશી દાવે,
તે મોડી બૂલ તમે માયે,
નમે સંપ ન સખમે કોઈ સાયે. દેશીમિત્રો. ૧.
આ વખત જુવો તમે વિચારી,
નિરધન થઈ બેઠાં નરનારી,
કર્ધ ધૂગ મળ્યા ધંધાધારી. દેશીમિત્રો. ૨.
તમે દિવસે મુતુ દૂર ધરો,
બસી વિદ્યાના બંડાર બરો,
હવે ભમૃત થઈ કાંધ જુક્તિ કરો. દેશીમિત્રો. ૩.
તમે સગા કુટુંબમાં મેળી ફરો,
વગી દેવાદાર થતાજ કરો.
તમે નિલ ધરાટે નાત વરો. દેશીમિત્રો. ૪.
ધન મળતાં તુરત મરવ છડો,
તમે મોઢાં કારજ નવ ગરો,
ગુણુ સખમે મદ મેતો ગરો. દેશીમિત્રો. ૫.
કેધરાધ્યો સ્વાદ સહા આપો,
મન ઉવમમાં અહોનીશ રાખો,
સિદ્ધ ભાગ્ય લખ્યું ઘારો ભાખો. દેશીમિત્રો. ૬.
પડતર પુદિર તે ખેડાવો,
ઉમશે જે તણ વખત વાવો,
નિર ઉવમો ઉવમમાં લાવો. દેશીમિત્રો. ૭.
આદાષત અરછ અપસાવો,
ગુચાઓને લાંચ ન સોપાવો,
દો મુકી ધરમેથે દાવો. દેશીમિત્રો. ૮.
નમે ઝીન વિજ્ઞાન બધિ આસો,
કસકેરીને દિમત આસો,
કૌંક સખમે વેદેમ તમને દાસો. દેશીમિત્રો. ૯.
લક્ષ રાખીને ધંધે ભાસો,
સિદ્ધ ભટકીને પાછા ભાસો,
મદા પ્રખુની પૂરી મદા માસો. દેશીમિત્રો. ૧૦.
વગી દેવામાં દિમત આજો,
જન સધગાને સરખા ભજો,
સિદ્ધ ગુણભવિથી મન તાજો. દેશીમિત્રો. ૧૧.
પરદેશી દુનર પ્રમદ દરો,
સંચાને વેતો સિદ્ધ કરો,
દલનની વિનન દીવધરો. દેશીમિત્રો. ૧૨.

જુઓ જુઓ આ જગજગ જાઓ. ૫.

કરે તળાવે જગજાન દાળી.

મનું જાગે જગ મુંઝાંખી;

એ વાનધી જે ઉપજે અમ્બો,

જુઓ જુઓ આ જગજગ જાઓ. ૬.

પેખો વગા મુંદર પીચકારી,

વાયુ દળાણે જગ ફેંકનારી;

એ વાનધી જે ઉપજે અમ્બો,

જુઓ જુઓ આ જગજગ જાઓ. ૭.

શુભાશ જે મજ્જનનાં મુખાપ,

નિધા તપેલુ તન ચાંત થાપ;

એ વાનધી જે ઉપજે અમ્બો,

જુઓ જુઓ આ જગજગ જાઓ. ૮.

ધાર્મિકચિહ્નિત છત.

કુંભમાં કરી વાન બાવ તખને, છે મર્મ ઉડા ધજો;
આખા વસુંવનાં વિશિષ્ટ વધશે, વિસ્તારતો તેજો;
આ જાગૃતનો વિચાર વિખને, જો કાષ્ઠ ભણી કરે;
દાખે છે દસપતરામ દિલમાં, અનંત અમો કરે. ૯

રોહરો.

અમી એકવવા કરે, જાગનો ઉપયોગ;

અંતરગત અમો કરે, પીરજનો સંયોગ. ૧૦.

આગમાડી વિશે.

ભુજગી છંદ.

સન્નેરે સુધારો તળે વાન આડી,

સુધારાદી થે આ જુઓ આગ આડી;

જુનો રાદ મુખાર્થ જ્યાં ને ન છોડે,

કહો તે દી ને સહે! કહ થોડે. ૧.

ગીતિવૃત્ત.

નિર ઉપયોગીન ધારો, દાનાન સમ કુણીએ દેખો;
દ્રેન સુધારો સારો, પાવક રથને સમીપઅર્થપેખો. ૨.

ઉચ્ચતિ વૃત્ત.

સુધારનાં વાન સદા સુધારો,

ચહે કળા આગવનાં વિચારો;

અરે જુઓ આ દુનો ધ્યાં અમાડી,

સુધારકોએ સર્જે આમ આડી. ૩.

રોહરો.

રસો પ્રથમ રચાવિયે, તોને કારન થાય;

ઉત્તમ રસને અમિ રથ, જુઓ અપધી જાપ. ૪.

ગીતિ વૃત્ત.

૧૨ નિર્મળ જગદો, મર્મ ન ધરશે અસલ આ દાણે;
પેખો પાવકપાણી, તાણીઆડીઅર્થોદરતઆણે. ૫.

મંગા અથવા આગમાડી વિશે.

દિઅધી. અનહર છંદ.

જ્યાં જુઓ બરછે છે બધું નીરમળ જગ,
તે પાસે તપાસો દેખ કુણીની કુમાડીએ;
એની ઉપર થે જલુ બંધરોનો આવે મામ,
જેને વેગે જુઓ જાડી ઝડપ દેખાડીએ;
જ્યાંની પ્રાપ્તી ચાહી જનો તેમાં પ્રવેશ કરે,
લાંબી પ્રાપ્તી તો તેણે તેઓને પમાડી છે;
ચક્રવાક ૧ જ્યાં જલુ બિરાજે દસપતરામ,
મુન્ય ૨ વિના સદા જેનું નામ આ મંગાડીએ. ૬.

રોહરો.

અનેક યત્રોનો કરો, એ રીતે ઉપયોગ;

સજનો દેશ સુધારવા, આપ કરો ઉદ્યોગ. ૭.

ઉદ્યમ તથા કર્મ વિશે.

રોહરો.

કલ્પ દક્ષ કાને સુવૃત્ત. આપે દક્ષિત ભોગ;

એ અનયા નિશ્ચય કર્યો, કલ્પ દક્ષ ઉદ્યોગ. ૧.

૧ ચક્રવાક-પૈશ્વનો ઉચાર અથવા સારસ પક્ષી.
૨ ઉત્તર વગર અથવા અનુસાર વગર વાંચીએ
તો આ મંગાડીનું આમઆડી વચાપ.

ક્ર. સં. : સેવક પુત્રને કપાડી કાઢે,
તે જોઈ દેખેને વાલન થાન વીતેને;
દામે દર્શન એ મનિનું અમીન દેવ,
તે દિવસ જોઈ અવ પુત્ર પાંડિતને

छात्र-पान्ना विधि.

44-51

১৯৭৭ চৈ ১০-১১-১৯৭৭, ১৯৭৭ চৈ ১৯৭৭, ১৯৭৭
 ১৯৭৭ চৈ ১৯৭৭, ১৯৭৭ চৈ ১৯৭৭, ১৯৭৭

2004年 12月

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

44.

[illegible]

2486

1. 1945년 8월 15일, 일본 제국이 패망하고 우리나라가 광복을 얻었다. 그러나 이 시점에서 우리 민족은 여전히 분단 상태에 있었다. 남한은 미국의 지원을 받으며 자유민주주의 체제를 수립하였고, 북한은 소련의 지원을 받으며 인민주의 체제를 수립하였다.

એ ચિયારાં ઉકર્યા ભેગ, એનો પળ કીધો ઉપલેખ;
 કામ પકડીપુરતક પ્રગટિયાં, નીરનેવનાં મોઝે મયાં. ૧૩.
 હાથ પાડા, બગદોનો દાડ, જેની ખૂબ બસતી ખાડ;
 એપણ કપલોએ આલિયાં, નીરનેવનાં મોઝે મયાં. ૧૪
 બંને નીચ દત્તા નાહન, તેનો વડા થયા વિવાન;
 ઉત્તમ કુળ ભગડી મુડિયાં, નીરનેવનાં મોઝે મયાં. ૧૫.
 એ કુળને કરના પિયાર, એ ઉત્તમ પાત્રના અધિકાર,
 આહન તેને મોઝે મયાં, નીરનેવનાં મોઝે મયાં. ૧૬.
 બળ ઢંકાળે થયયે રમું, થયને ઢંકાળે બળ થયું;
 એ કહેવાનાં પળ પેલિયાં, નીરનેવનાં મોઝે મયાં. ૧૭.
 પકતર છેલ થયાંભેડાણ, વળી રેનીમાં આડ્યાં વહાણ;
 જામયાંજામયાંવૈરનાં, નીરનેવનાં મોઝે મયાં. ૧૮.
 અથડા અમથદુરીમયો આમ, દેખો કહેણે દાવપત્રના;
 અતિથમ અમરજા પાલવિયાં, નીરનેવનાં મોઝે મયાં. ૧૯.

이제야.

ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ଶୂନ୍ୟ.

[illegible]

જુઓ જુઓ આ જાનકી જાઓ. ૫.
 હરે તમારે જાનકી દાસી,
 મનુ કાળે જાન મુકાસી;
 એ જાનકી એ ઉપરે અવસી,
 જુઓ જુઓ આ જાનકી જાઓ. ૬.
 રેબા વાન મુકા રેબાસી,
 વાનુ કાળે જાન રેબાસી;
 એ જાનકી એ ઉપરે અવસી,
 જુઓ જુઓ આ જાનકી જાઓ. ૭.
 મુકાસી એ સમજાવનાં મુકાસી,
 રેબા તોડુ લાન રેબાસી;
 એ જાનકી એ ઉપરે અવસી,
 જુઓ જુઓ આ જાનકી જાઓ. ૮.

શાંતિવિગીનિન વૃત્ત.

કુલકાં કોઈ જાન જાન તમારે. હે મન ઉપર પડે;
 જાનકી વર્ણવનાં વિદેશ વર્ણવે, વિદ્યાવતી તેવડે;
 આ જાનકી વિદ્યા વિદ્યા, એ રેડ જાનકી રેડ;
 રાખે ઉપર તમારે વિદ્યા, જાનકી અહીં રેડ. ૯

રોહિત.

અહીં જાનકી રેડ, જાનકી ઉપર;
 જાનકી અહીં રેડ, રેડજાને સુરે. ૧૦.

આમગાડી વિશે.

જુલકો ઠાં

સામે કુલકો તમે જાન જાડી,
 કુલકો રેડ આ જુલકો જાન જાડી;
 જુલકો રેડ જુલકો જાન એ ન જાડી,
 રેડ તે રેડ તે રેડ રેડ રેડ. ૧.

રેડિંગ.

રેડ રેડ રેડ રેડ, રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ,
 રેડ રેડ રેડ રેડ, રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ. ૨.

ઉપરના વૃત્ત.

મુકાસી જાન જાન મુકાસી,
 એ રેડ જાનકી વિદ્યા;
 એ જુઓ આ રેડ જાન અમારી,
 મુકાસીએ સહી આન જાડી. ૩

રોહિત.

રેડ રેડ રેડ રેડ, રેડ રેડ રેડ રેડ;
 ઉપર રેડ રેડ રેડ, જુઓ રેડ રેડ રેડ. ૪

ચીનિ વૃત્ત.

રેડ રેડ રેડ રેડ, રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ,
 રેડ રેડ રેડ રેડ, રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ. ૫

મંત્રા અથવા આમગાડી વિશે.

રેડિંગ. મનકર રેડ.

જેમાં જુઓ રેડ રેડ રેડ નીરખા જાન,
 તે રેડ રેડ રેડ રેડ મુકાસી મુકાસી;
 એની ઉપર રેડ જાનકીએ જાનકીએ જાન,
 એને રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ;
 એની જાનકી રેડ રેડ રેડ તેમાં રેડ રેડ,
 એની જાનકી રેડ રેડ રેડ તેમાં રેડ રેડ;
 રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ,
 મુલ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ. ૬

રોહિત.

અને રેડ રેડ રેડ, એ રેડ રેડ રેડ રેડ;
 રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ. ૭

ઉપર તથા રેડ વિશે.

રોહિત.

રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ;
 એ રેડ રેડ રેડ રેડ, રેડ રેડ રેડ રેડ. ૮

૧ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ;
 ૨ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ;
 ૩ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ રેડ. ૯

એક ઘોડો એકમ પુરુષને ઉપાડી શકે,
વીઠ ઘોડા દોષતો વાહન થાય વીરને;
દાખે દર્શનત શ્રેષ્ઠ ગાડીનું સાધન હોય,
ને ઘોડા ઉપાડી જાય પુરુષ પાંત્રીયને. ૩.

છાપખાના વિશે.

દોહરો.

લલિયા સો લખનાં છતાં, વર્ષ એક વઢો જાય;
એક દિવસમાં એટલું, છાપથી જુઓ છાપાય. ૪.

મનહર હંદ.

કાળાં કાળાં પ્રેમ પણ પંડિતો કહેછે પ્રેમ,
આવેમાં પુરુષમાંથી ભાસે પંડે બારે છે;
દાં તેનું કામું નથી દીસતા ઉપસા દાંત,
દોષા દરેક દાંત દાસને આકારે છે;
ખવરાને કાઈ તોજ ખાવછે નખાય હાથે,
ધરમ ધરમ હસે જેવો પેતિ ધારેછે;
ચાવી ચાવી ચાગવીને કુચા ને તે કાઠી નાંખે,
આંખે ચાવી લોકો રસ ઉરમાં ઉતારે છે. ૫.

દોહરો.

વસ્ત્ર નીવળ્યાં રૂપિના, તલવિજુ નિષકમું તેસ;
ખસક જુઓ જૂખડમાં, એ ખોદાનો ખેસ. ૭.

ચોપાઈ.

ખસક જુઓ ખોદાનો ખેસ, પાવક પાપી બનિયા ખેસ;
ધિર માણેત જમમ થયાં, નીર નેવનાં મોભે મયા. ૭.
નેવિજળનું ચપલા નામ, કરવા લાગી જનનું કામ;
સંદેશાનાં કથનો કથાં, નીર નેવનાં મોભે મયા. ૮.
મોચી થાંચી દેક ચમાર, દીકા પૂર પેસાદાર,
રજ તનુજ રસકાનાં રથાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૯.
દેવ વિમાન પડે પીઠાન, માનવિયો પાત્ના વેમાન,
જનકી આકાશ વથાં, નીર નેવનાં મોભે મયા. ૧૦.
દિનમાં શ્રેષ્ઠ લખખા લાખ, સદસ લોકો પૂરે દાખ;
જોરે કામવિધાન લથાં, નીર નેવનાં મોભે મયા. ૧૧.
વધુતર વજે વસ્ત્રવતુ, જુજી તે અદભૂત જાણવ;
મનુષ્યમનુષ્ય સંધે સથાં, નીર નેવનાં મોભે મયા. ૧૨.

ને ચિથરાં ઉકરમ જોગ, એનો પણ કીધો ઉપયોગ;
કામગરીપુરતક પ્રગટિયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૩.
હય, પામ, બળદોનાં દાડ, જેથી ખૂંચ બરાતી ખાડ;
એપણુ ઉપયોગે અવિયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૪.
જાતે નીચ દતા નાદાન, તેતો વડા થયા વિરવાન;
ઉત્તમ કુળ જગડી છુડિયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૫.
ને કુળને કરના ધિકાર, એ ઉત્તમ પાત્યા અધિકાર;
ચાહન તેને સૌએ ચલાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૬.
જગ ઠેકાણે યગથે રજું, યજમે ઠેકાણે જગ યજું;
એ કહેવતનાં પગ પેખિયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૭.
પડતર સેત્ર થયાં ખેડાણુ, વગી રેતીમાં આપ્યાં વહાણુ;
જગલમાં મંડલધેરથાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૮.
સધળો સમય દૂરોચે આમ, દેખો કહેછે દલપતરામ;
અતિરાખ અચરજ ઉપખવિયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૯.

બાંબાટક.

હુખળાતિ છૂત.

શરીરમાં શોણિત સંચરેછે,
વાયુ દગાણે સધળે ફરેછે;
એવાતથી ને ઉપજે અચબો,
જુઓ જુઓ આ જળપત્ર બંબો. ૧.
પૃથ્વી વિષે આ જળ ને રહેછે,
વાયુ દગાણે નહોંયો વહેછે;
એ વાનથી ને ઉપજે અચબો,
જુઓ જુઓ આ જળપત્ર બંબો. ૨.
જુઓ દુવારે જળ નીકળે છે,
વાયુ દગાણે અનિ ઉડળે છે;
એ વાનથી ને ઉપજે અચબો,
જુઓ જુઓ આ જળપત્ર બંબો. ૩.
આકાશ મધ્યે જળ ને જમાય,
વાયુ દગાણે વરસાદ થાય;
એ વાનથી ને ઉપજે અચબો,
જુઓ જુઓ આ જળપત્ર બંબો. ૪.
વરગ જે આ જળની બનેછે,
વાયુ દગાણે નમમાં ચરેછે;
એ વાનથી ને ઉપજે અચબો,

૧ નીકી-અનનિયમ.

૨ ને-નિઃસ્વ વજે લલિયાનાં કામ લીધાં.

જુઓ જુઓ આ જળધન જળો. ૫.
કરે તજાવે જળધન દાણી.
ધણું ઉઘાડે જળ મુંઝાણી;
એ વાતથી જો ઉપજે અચ્ચો,
જુઓ જુઓ આ જળધન જળો. ૬.
પેળા વળે મુંદર પીયઝારી,
વાણ દગાણે જળ રેઢનારી;
એ વાતથી જો ઉપજે અચ્ચો,
જુઓ જુઓ આ જળધન જળો. ૭.
મુશામ જો સજ્જનનાં મુદ્દાપ,
ત્રિધા તપેશુ તન ઠાંગ ચાપ;
એ વાતથી જો ઉપજે અચ્ચો,
જુઓ જુઓ આ જળધન જળો. ૮.

ચારુસચિદ્રિત વૃત્ત.

કુંઝમાં કહો વાત જાત તમને, ઉપ મંદે હોડા ધણે;
આખા વહ્નવનાં વિચર વધરી, વિસ્તારતો તેવરો;
આ જમાદગ્યો વિચાર વિગતે, જો કોઈ જાણી કરે;
દાખે છે દસપતરામ દિધમાં, અલંકાર અહો કરે. ૯
રોહરો.

અમી એ.સવવા કરો, જાઓ ઉપયોગ;
અંતરમન અમી હરે, ધીરજનો સયોગ. ૧૦.

આગમારી વિશે.

જુઓ જુઓ.

સમોરે સુધારો તમે વાત આડી,
સુધારાથી જો આ જુઓ આગ માડી;
જુઓ સદ મુશામ જળા જો ન કોડે.
કહો તે કહી જો કોઈ કટ થોડે. ૧.

મીતિવૃત્ત.

નિર ઉપયોગીન ધારો, ધરાવન સમ કુણ્ડીમથે દેખે;
કેમ સુધારો સારો, પાવક રથને સમીપજાવે. ૨.

ઉપજાતિ વૃત્ત.

સુધારનાં યાવ સદા સુધારો,
ચરે કળા યાગવતાં વિચારો;
અરે જુઓ આ કળા ક્યાં અમારી,
સુધારકાએ સર્જે આમ માડી. ૩.

રોહરો.

રસ્તો પ્રથમ રચાવિયે, તોતે કારજ યાવ;
કલમ રસ્તે અમિ રચ, જુઓ કલપથી જાવ. ૪.

મીતિ વૃત્ત.

રે રે નિર્મળ જગરો, અવં ન ધરશે અસલ આ ટાણે;
પેળાપાવકપણી, તાણીમાડીઅહીંપુરતઆણે. ૫.

મંગા અથવા આગમારી વિશે.

દિવ્યધી. મનહર છંદ.

જેમાં જુઓ ભરેકું છે બધું નીરમળ જળ,
તે પાસે તપાસો દોમ કુણ્ડીની કુમાડીઉ;
એની ઉપર જો જલુ બંદરોનો આવે માલ,
જોતે વેરે જુઓ જાડી ઝડપ દેખાડીઉ;
જ્યાંની પ્રાપ્તી ચાહી જનો તેમાં પ્રવેશ કરે,
જ્યાંની પ્રાપ્તી તો લેણું તેજાને પમાડી ઉ;
ચક્રવાક ૧ જ્યાં જલુ નિરાળે દસપતરામ,
મુન્ન ૨ વિના સદા જેનું નામ આ મંગાડીઉ. ૬.

રોહરો.

અનેક વજોનો કરો, એ રીતે ઉપયોગ;
સમજો દેશ સુધારવા, આપ કરો ઉદ્યોગ. ૭.

ઉચ્ચમ તથા કર્મ વિશે.

રોહરો.

કલ્પ જલ કાને સુદુ, આપે હનિહત ભોમ;
જો મનમાં નિષ્કલ કર્યો, કલ્પ જલ ઉદ્યોગ. ૧.

૧ ચક્રવાક-વૈદ્યનો ઉચાર અથવા સારસ પદ્ધતિ.
૨ ઉચ્ચ વચર અથવા અનુચાર વચર વાંચીએ
તો આ મંગાડીનું આગમારી વચણ.

[illegible]

सु. १५:११ वि०.

91-479

[illegible]

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

第一、第二、第三、第四、第五、第六、第七、第八、第九、第十、第十一、第十二、第十三、第十四、第十五、第十六、第十七、第十八、第十九、第二十、第二十一、第二十二、第二十三、第二十四、第二十五、第二十六、第二十七、第二十八、第二十九、第三十、第三十一、第三十二、第三十三、第三十四、第三十五、第三十六、第三十七、第三十八、第三十九、第四十、第四十一、第四十二、第四十三、第四十四、第四十五、第四十六、第四十七、第四十八、第四十九、第五十、第五十一、第五十二、第五十三、第五十四、第五十五、第五十六、第五十七、第五十八、第五十九、第六十、第六十一、第六十二、第六十三、第六十四、第六十五、第六十六、第六十七、第六十八、第六十九、第七十、第七十一、第七十二、第七十三、第七十四、第七十五、第七十六、第七十七、第七十八、第七十九、第八十、第八十一、第八十二、第八十三、第八十四、第八十五、第八十六、第八十七、第八十八、第八十九、第九十、第九十一、第九十二、第九十三、第九十四、第九十五、第九十六、第九十七、第九十八、第九十九、第一百。

442

1. 在 1950 年 10 月 1 日以前，
 2. 在 1950 年 10 月 1 日以后，

244

[illegible]

Received 10 October 2006; accepted 17 November 2006

... 1990 ...

ને મિત્રાં ઉકર્યા એમ, એનો પગ કોપે ઉપેસાઃ
 ડાળાકોટીપુત્રક પ્રમથિયાં, નીરનેતનાં મોભે મયાં. ૧૩.
 હથ, પામ, જળકોનો દાડ, જેથી ખૂબ બારાલી આડ.
 એપણુ ઉપયોગે આનિયાં, નીરનેતનાં મોભે મયાં. ૧૪
 ભાતે નીચ દગા નાદાન, નેનો વડા થયા રિધાન;
 તનમ ફાજમડી ગુડિયા, નીર નેતનાં મોભે મયાં. ૧૫
 ને ફળને કરતા મિષાર, એ તનમ પામ્યા અધિષાર,
 ચાકન નેનો ભાભે મયાં, નીર નેતનાં મોભે મયાં. ૧૬.
 જ્યાં ડેહાળે થયો રમ્યુ, થળને ડેહાળે જ્યાં મય,
 એ રૂંદેતનાં પગ પોંચ્યાં, નીરનેતનાં મોભે મયાં. ૧૭.
 પાતર છે ૪ થયાં પંડાળુ, તમે રેતીમાં માદ્યાં વહાળુ;
 ૪ મથમાં મથમૈરલા, નીર નેતના મોભે મયાં. ૧૮.
 મથપે સમવહરીમો આમ, ડેહો રૂંદે છે જવાતમ
 અનિમય અમરજા ઉપમનિયા, નીરનેતનાં મોભે મયાં. ૧૯

001 00000000

दुपश्चति धूल.

[illegible]

જુઓ જુઓ આ જગતજન જાઓ. ૫.
 એ તમારે જગતજન દાસી,
 ધણુ કાળે જાન મુંડાંથી;
 એ વાનથી એ ઉપરે અચબો,
 જુઓ જુઓ આ જગતજન જાઓ. ૬.
 પેઓ વગા મુંદર પીચાથી,
 વાગુ કાળે જાન રેનાથી;
 એ વાનથી એ ઉપરે અચબો,
 જુઓ જુઓ આ જગતજન જાઓ. ૭.
 કુશલ ને સુખજનનાં શુભાંશ,
 વિધા તપેશુ તન કાંત થાય;
 એ વાનથી એ ઉપરે અચબો,
 જુઓ જુઓ આ જગતજન જાઓ. ૮.

શાર્દૂલવિકીરિતિ વૃત્ત.

કુશાં કો વાવ જાન તમને, છે મન ઉડા થલે;
 જાજા વર્ણવનાં વિદેશ વધમે, વિસ્તારનો લેનરો;
 આ જાનકાનો વિચાર વિચને, એ કાલ જાણી હરે;
 કામેઉ દેવપત્રજાન દિશમાં, અનંત અર્થો હરે. ૯

ચોદમે.

અહીં એ સવચા હરે, જાજાને ઉપદેશ;
 અનંતજન અહીં હરે, પીચળો અવેશ. ૧૦.

આગમગાદી વિરો.

સુજમી છંદ

અનેરે કુષ્ઠે ને જાને વાન આડી,
 કુષ્ઠે તો દે આ જુઓ અચ અડી,
 જુએ રહ કુષ્ઠે જાન એ ન છેડે,
 હરે ને હરી એ કોઈ રહ દોડે. ૧.

સેનિવૃત્ત.

નિં કાળે રહ જાશે, રહ જાન અચ કુષ્ઠે અચ દોડે,
 રહ કુષ્ઠે રહ જાશે, રહ જાન અચ કુષ્ઠે અચ દોડે. ૨

ઉપભ્રાંતિ વૃત્ત.

સુધારનાં થાય સદા સુધારો,
 એ કાળે જાનરનાં વિચારો;
 અને જુઓ આ કોઈ જાં અચારી,
 સુધારોએ સદાં આજ માડી. ૩.

ચોદમે.

રત્નો પ્રથમ રત્નાંવરે, તેને કારણ થાય;
 ઉત્તમ રત્ને અગ્રિ રથ, જુઓ કાળથી જાય. ૪.

ગીતિ વૃત્ત.

રેડે નિર્મળ જાગરો, મરે ન જાગરો અસલ આ રાજો;
 પેઓવાવકાળી, તાણીમાડીઅહીંપુરજાગરો. ૫.

ગંજા અથવા આગમગાદી વિરો.

દિશમાં. મનહર છંદ.

જેમાં જુઓ અરેશુ છે અણુ નીરમળ જાન,
 તે જાણે તપાસે દેશ કુષ્ઠી કુમાડી;
 એની ઉપર દે અણુ જાણોએ આરે જાન,
 એને રેને જુઓ અહીં કાળ દેખાડી;
 અહીં કાળી થાડી જાનો જેમાં પ્રવેશ હરે,
 અહીં કાળી તે તોજે તેમને જાણી છે;
 આજા * જાં અણુ નિશાને દેવપત્રજાન,
 શુભ * વિદા કાળે જાન ન જા અંજાડી. ૬.

ચોદમે.

અનેરે જાણોએ કાળ, એ રીતે ઉપદેશ;
 સજાને રેડે કુષ્ઠે, આજ કાળે ઉદેશ. ૭.

ઉત્તમ તથા કૃતિ વિરો.

ચોદમે.

કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;
 એ અનંત નિશાને, કાળ રહ દોશ. ૧.

૧ કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;
 ૨ કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;
 ૩ કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;
 ૪ કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;
 ૫ કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;
 ૬ કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;
 ૭ કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;
 ૮ કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;
 ૯ કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;
 ૧૦ કાળ રહ કાળે કુષ્ઠે, અણુ રહિત જાન;

એક શેડી એકા પુરવને લાગી શકે,
તેમ કોમ દેવને: વાદન થાય વીસને;
દેખે દલેન એક જાડીનું સાધન દેખ,
એ ને કમળાડી ભવ પુરવ પાંડીસને. ૩.

છાપખાના વિશે.

રોકડો.

કવિતા એ લખનાં છતાં, વરં એક વડો ભવ;
એક વિવચન એટલું, છાપી જુઓ છાપ. ૪.

મનદર છંદ.

કવિ કવિ એ રૂપ પડી શકે એમ,
અરેક કો વપ થી ભામે પડે ભારે છે,
દુ:ખ દુ:ખ નથી દિવસ દિવસ કાળ,
દેવ: દેવ: દેવ કાળે આકારે છે;
અવરે દે, ને, જાળવે તમામ કાળે,
કવિ વપ કાળે એ: કેને પારે છે,
કવિ દે કવિ દે કવિ દે કવિ દે કવિ દે,
કવિ દે કવિ દે કવિ દે કવિ દે કવિ દે. ૫.

કવિ.

કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ:
અવરે કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૭.

કવિ.

અવરે કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ:
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૮.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૯.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૧૦.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૧૧.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૧૨.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૧૩.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૧૪.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૧૫.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૧૬.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૧૭.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૧૮.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૧૯.
કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: ૨૦.

કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ:

કવિ દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ: દેવ:

એ વિષય ઉકર્યા ભેગ. એનો પણ કોમ ઉપયોગ;
કામળકરીપુસ્તક પ્રગટિયાં, નીરનેવનાં મોમે મયાં. ૧૩.
કવિ, પામ, જળદોની હાડ, જેથી ખૂબ ભરાતી ખાડ;
એપણુ ઉપયોગે આવિયાં, નીરનેવનાં મોમે મયાં. ૧૪.
ભને નીચ દતા નાદન, તેનો વડા થયા વિવાન;
ઉત્તમ કુળજમડી સુડિયાં, નીરનેવનાં મોમે મયાં. ૧૫.
એ કુળને કરના ધિષ્ઠાર, એ ઉત્તમ પાખ્યા અધિષ્ઠાર;
આદન તેને સામે ચક્ષાં, નીરનેવનાં મોમે મયાં. ૧૬.
જળ દેશને થયવે રમું, થળને દેશને જળ થયું;
એ કદેવનાં પણ પેળિયાં, નીરનેવનાં મોમે મયાં. ૧૭.
પડનર દેવ થયાંએકાણુ, વળી રેતીમાં આડમાં વહાણ;
જમણમાં જમણેરનાં, નીરનેવનાં મોમે મયાં. ૧૮.
સપથો સપથ કરીમથો આમ, દેખો કહેલો દક્ષપથમથ;
અનિસપ અચરજ ઉપભવિયાં, નીરનેવનાં મોમે મયાં. ૧૯.

કવિ.

ઉપખાનિ છુત.

શરીરમાં મોલિત સંચરે છે,
વાયુ દખાળે સપથે ફરે છે;
અસાધી એ કવિને અચળો,
જુઓ જુઓ આ જળપથ ભંમે. ૧.
કવિ વપ આ જળ કો રહે છે,
કવિ દેવ નું નહીંને વડે છે;
એ વાવળી કો કવિને અચળો,
જુઓ જુઓ આ જળપથ ભંમે. ૨.
જુઓ કવિને જળ નીકળે છે,
કવિ દેવ નું અનિ કવિ છે,
એ કવિને જળ કવિને અચળો,
જુઓ જુઓ આ જળપથ ભંમે. ૩.
જળ નું અનિ જળ કો જળપથ,
કવિ દેવ નું જળ કવિ છે,
એ વાવળી કો કવિને અચળો,
જુઓ જુઓ આ જળપથ ભંમે. ૪.
કવિ દેવ નું અનિ જળ કો જળપથ,
કવિ દેવ નું અનિ જળ કો જળપથ,
એ વાવળી કો કવિને અચળો,
જુઓ જુઓ આ જળપથ ભંમે.

જુઓ જુઓ આ જગજન જાઓ. ૫.
કરે તજાવે જગજાન દાપી.
ધણું હણાવે જગ મુઠાંધી;
એ વાળથી જો ઉપજે અચબો,
જુઓ જુઓ આ જગજન જાઓ. ૬.
પેખા વળે મુંદર પીચકારી,
વાણુ દજાણે જગ ફેંકનારી;
એ વાળથી જો ઉપજે અચબો,
જુઓ જુઓ આ જગજન જાઓ. ૭.
સુવાસ જો સજ્જનનો શુશુણ,
ત્રિધા તપેકુ તન યાંત યાપ;
એ વાળથી જો ઉપજે અચબો,
જુઓ જુઓ આ જગજન જાઓ. ૮.

શાર્દૂલચિહ્નોદિત વૃત્ત.

કુંઠામાં કહો વાત જાન તમને, હે મર્મ હોડા ધણે;
આખા વર્ણવનાં વિશેષ વધરો, વિસ્તારતો તેતણે;
આ અખાટકનો વિચાર વિગતે, જો કોઈ જાણી કરે;
દાખેડે દશપદરામ દિશમાં, અચંત અધો કરે. ૯

રોહરો.

અમી એઃસવવા કરો, જાનાનો ઉપયોગ;
અંતરમન અમો કરે, ધીરજનો સયોગ. ૧૦.

આગગાડી વિશે.

ભુજાંબી છંદ.

સળેરે સુધારો તને વાન ગાડી,
સુધારાથી મેં આ જુઓ આગ ગાડી;
જુએ રાહ મુગાઈ જતાં જો ન છેડે,
કહો તે હરી જો કહેડે કહ દારો. ૧.

ગીતિવૃત્ત.

નિર ઉપયોગીન ખારો, કાવાનગ સમ કુદીમજે દેખે;
હેજ સુધારો સારો, પાવકરખે સમીપજાપિખો. ૨.

ઉપજાતિ વૃત્ત.

સુધારનાં યાપ સદા સુધારો,
અરે કળા આગવતાં વિચારો;
અરે જુઓ આ કંતો ક્યાં અગાડી,
સુધારકાંએ સછં આગ ગાડી.

રોહરો.

રસ્તો પ્રથમ રચાવિયે, તોતે કારજ યાપ;
ઉપમ રસ્તે અગ્રિ રથ, જુઓ કાપથી જાપ.

ગીતિ વૃત્ત.

રે રે નિર્જન જગરો, મર્વે ન ધરણી અસલ આ દાવો
પેખોપાવકપણી, તાણીગાડીઅહીંતરતઆણે.

ગંજા અથવા આગગાડી વિશે.

દ્વિઅંધો. મનહર છંદ.

જેમાં જુઓ બરેકું હે બકું નીરમગ જગ,
તે પાસે તપાસો હોમ કુણીની કુખાડીઉ;
એની ઉપર મેં જાકુ બંદરોનો આવે માત,
જોને વેચે જુઓ કાઢી કાપ દેખાડીઉ;
જ્યાંની પ્રાપતી ચાહી જનો તેમાં પ્રવેશ કરે,
જ્યાંની પ્રાપતી તો તેણે તેઓને પમાડી ઉ;
ચક્રવાક ૧ જ્યાં જાકુ બિરાજે દશપદરામ,
શુભ ૨ વિના સદા જેવું નામ આ ગંજાડીઉ.

રોહરો.

અનો વંજોનો કરો, એ રીતે ઉપયોગ;
સજનો દેસ સુધારના, આપ કરો ઉદોગ.

ઉચ્ચમ તથા કર્મ વિશે.

રોહરો.

કાપ રસ કાને સુવ્યુ, આપે દમિજા ભોગ;
એ મનમાં નિશ્ચય કર્યો, કાપ રસ ઉદોગ.

૧ ચક્રવાક-પૈકાનો ઉચાર અથવા સારસ પદ
૨ ઉચ્ચ વચર અથવા અનુસ્વાર વચર વાંચ
તો આ ગંજાડીનું આમખાડી વચાપ.

એક ધોડા એકજ પુરુષને ઉપાડી રહે,
વીસ ધોડા દોપતો વાહન ચાલ વીસને;
દાખે દર્શપત શ્રેષ્ઠ આડીનું સાધન દોષ,
બે ધોડા ઉપાડી ભવ પુરુષ પાંત્રીસને. ૩.

છાપખાના વિશે.

રોહરો.

લઢિયા સો લખતાં છતાં, વર્ષ એક વહો ભવ;
એક દિવસમાં એટલું, છાપથી જુઓ છપાવ. ૪.

મનહર હંદ.

કાળાં કાળાં પ્રેત પશુ પંડિતો કહેછે પ્રેસ,
આવેલાં પુરોપમાંથી ભાસે પંડે બારે છે;
દીકું તેનું કાચું નથી દીસતા ઉપધા દાંત,
દોહા હરેક દાંત દાંતને આકારે છે;
ખવરાવે કાઈ તોજ ખાવછે નખાવ હાથે,
પરમ પરમ હંસ જેવો પોતે પારે છે;
ચાવી ચાવી ચાળવીને કુચા જે તે કાઠી નાંખે,
આંખે ચાવી લોકો રસ ઉરમાં ઉગારે છે. ૫.

રોહરો.

વસ્ત્ર નીપખાં રવિના, તથાવિષુ નિષખું તેલ;
ખસક જુઓ ભૂખાંમાં, એ ખોદાનો ખેલ. ૭.

ચોપાઈ.

ખસક જુઓ ખોદાનો ખેલ, પાવક પાણીબનિયા બેલ;
ધિર માઠાંતે જામ થયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૭.
જેવિજળીનું ચપળા નામ, કરવા લાગી જનનું કામ;
સંરેલાનાં કથનો કથાં, નીર નેવના મોભે મયાં. ૮.
મોઝી ધાંત્રી દેઝ ચખાર, દીકા પૂરા પેસાદાર,
રાજ તનુમ રસપ્રતાં રથાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૯.
દેવ વિમાન પડે પીઝાન, માનવિયો પાખ્યા પેમાન,
જનઉડી આકાસી વથાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૦.
દિનમાં સ્થેક લખાણા લખ, સદસ લોકો પૂરે સાખ;
જોરે કામકહિયાનાં લથાં, નીર નેવના મોભે મયા. ૧૧.
વજુકર વજે વસ્ત્ર વજુપ, જુડિય તે અદમ્ય વજુપ;
મનુષ્યમદમ સાંમે સમાં, નીર નેવના મોભે મયા. ૧૨.

૧ માડી-આમનીગસ.

૨ જોરે-નિજિવ વજે લઢિયાનાં કામ લીધાં.

જે ચિથરાં ઉકરડા ભોગ, એનો પશુ કીધો ઉપયોગ;
કામળકરીપુસ્તક પ્રગટિયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૩.
હથ, પાડા, જળદોનો દાડ, જેથી જૂજ ભરાતી ખાડ;
એપણુ ઉપયોગે આવિયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૪.
ભતે નીમ દતા નાદાન, તેતો વડા થયા વિદવાન;
ઉત્તમ કુળભગડી જુડિયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૫.
જે કુળને કરના ધિકાર, એ ઉત્તમ પાખ્યા અધિકાર;
આહન તેને સૌએ ચલાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૬.
જળ ઠેકાણે થયે રજું, થળે ઠેકાણે જળ થયું;
એ કહેવતનાં પળ પેખિયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૭.
પડતર ક્ષેત્ર થયાંખેડાણુ, વળી રેતીમાં ચાથાં વઢાણુ;
જામજામ મલચેરલાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૮.
સપથો સમયદરોમયો આમ, દેખો કહેછે દયપતરામ;
અતિશય અચરજ ઉપજાવિયાં, નીર નેવનાં મોભે મયાં. ૧૯.

બાંબાટક.

ઉપજાતિ વૃત્ત.

શરીરમાં શોણિત સંચરેછે,
વાયુ દખાણે સપથે ફરેછે;
એવાતથી જો ઉપજે અચખો,
જુઓ જુઓ આ જળપત્ર બંધો. ૧.
પૃથ્વી વિષે આ જળ જે રહેછે,
વાયુ દખાણે નદીયો વહેછે;
એ વાનથી જો ઉપજે અચખો,
જુઓ જુઓ આ જળપત્ર બંધો. ૨.
જુઓ કુવારે જળ નીકળે છે,
વાયુ દખાણે અતિ ઉઝળે છે;
એ વાનથી જો ઉપજે અચખો,
જુઓ જુઓ આ જળપત્ર બંધો. ૩.
આકાશ મધ્યે જળ જે જમાવ,
વાયુ દખાણે વરસાદ ચાવ;
એ વાનથી જો ઉપજે અચખો,
જુઓ જુઓ આ જળપત્ર બંધો. ૪.
વરાળ જે આ જળની બનેછે,
વાયુ દખાણે નમમાં ચરેછે;
એ વાનથી જો ઉપજે અચખો,

જુઓ જુઓ આ જગતન જામે. ૫.
 હરે તજાવે જગપાન દાધી.
 મણું ઉઠાને જગ મુંઝાધી;
 એ વાનધી રો ઉપરે અમળો,
 જુઓ જુઓ આ જગતન જામે. ૬.
 પેમે વગ મુંઝ પીચકારી,
 વાડુ દલાણે જગ દેનારી;
 એ વાનધી રો ઉપરે અમળો,
 જુઓ જુઓ આ જગતન જામે. ૭.
 શુભાશ રો મજાનનાં શુદ્ધાવ,
 ત્રિધા તપેડુ તન યાંત ધાવ;
 એ વાનધી રો ઉપરે અમળો,
 જુઓ જુઓ આ જગતન જામે. ૮.

શાંતિચિત્રીટિત જુત.

કુંડામાં કરો વાગ જાગ તમને. હે મને ઉઠા ધણે;
 આખા વર્ણવનાં વિચિત્ર વધારી, વિસ્તારનો તેગડો;
 આ જાળાઈનો વિચાર વિમને, જો કાઢ જાણી કરે;
 દાખે ઉપવતરામ દિલખા, આજત અઢો કરે. ૯

રોહિત.

અતી એ.સવવા કરો, જાળાને ઉપધોય;
 અવરમન અઢો હરે, ધીરજનો સવોય. ૧૦.

આગમીની વિશે

જુલની કાં

સનેરે રૂપરે નવે વાગ આ ડા;
 રૂપરે રો દે આ જુલો આ મ રડ;
 જુલે રૂપ આજા જગ વો ન હોરે
 હરે ને રો દે રો રૂપ રો રો. ૧

રોહિતજન

દિા ઉપરે રોહરો, રૂપરે રૂપરે રૂપરો;
 રૂપરે રૂપરે રૂપરે રૂપરો રૂપરો રૂપરો.

ઉપજાતિ જુત.

સુધારનાં ધામ સદા સુધારો,
 અરે રૂપા આગવનાં વિચારો;
 અરે જુઓ આ દનો ક્યાં અમારી,
 સુધારોએ સુષ્ટે આમ આરી. ૨.

રોહિત

રૂપો પ્રથમ રૂપરો, તેને કારણ ધામ;
 રૂપરે રૂપરે અમિ રૂપ, જુઓ રૂપરો રૂપ. ૪.

ગોતિ જુત.

રૂપે વિનંગ જાગો, અરે નધારો અમલ આ ઢાણો;
 પેમે રૂપરૂપરો, તાપીઆનીબદોરૂપરો. ૫.

અંઆ અગવા આગમીની વિશે.

દિલ્લો. મનદર ઇં.

જેમાં જુઓ કારણે હે જુલ નીમન જાગ,
 ને જામે રૂપરો રૂપ રૂપરો રૂપરો;
 જોની રૂપરે રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો;
 રૂપરે રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો;
 રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો;
 રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો;
 રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો;
 રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો રૂપરો. ૬.

રોહરો

અનેક રૂપરો રૂપરો, એ રૂપરો રૂપરો;
 રૂપરો રૂપરો રૂપરો, રૂપરો રૂપરો રૂપરો. ૭.

ઉપમ જાણા કર્મ વિશે.

રોહરો.

રૂપરે રૂપરો રૂપરો, રૂપરે રૂપરો રૂપરો;
 એ રૂપરો રૂપરો રૂપરો, રૂપરે રૂપરો રૂપરો. ૧.

રૂપરે રૂપરો રૂપરો, રૂપરે રૂપરો રૂપરો;
 રૂપરે રૂપરો રૂપરો, રૂપરે રૂપરો રૂપરો;
 રૂપરે રૂપરો રૂપરો, રૂપરે રૂપરો રૂપરો.

વિદ્યા સપત્તી વાંચીને, અંતર મખને આમ;
પ્રાંતે નીનિપાતરી. શામે દસપતગમ. ૨૩.

મનહર છંદ.

અરે મનસુખા થાવું થાવય દેશાવું મેંથી.
કેશાવું તણ સુ દેશાવું જેઈ દરીએ;
દર પડી ચાલની રમજ દરી દવા દોષ.
ભ્યાં મુખેપની દગલસ થાર ભ્યાં વિજયીએ;
કુલિસ કપડી ન કપડ કરી દરે કાઈ,
નીતિ મુશ્કેલી જેઈ ખાઈ કેમ ખગીએ;
દરવાનું મણી શામ કહે દસપતગમ.
તણ અન્ય આસય વિદ્યાસવમાં વચીએ. ૨૪.

દોહરો.

સેનુ ને શીખત જન, મેંયાં દલો દમેય;
પણ પડિત પાણી પવન, મેંયાં દલો સુરેય. ૨૫.

નિખંધ સખવાની રીત.

મનહર છંદ.

શનું બને છે ને તેથી જનાવાનું કારણ સું.
કારણ જનાવો અમે અંગના આકારનું;
આવે શાસા ઉપયોગે એ વિના થી અમ્યનો,
દોષ તે જનાવો ખીલું જેને એની દારનું;
જાગીથી સુધરેશ જનોમાં જેનું જાણુય,
વશે એનું વધુંન એવા અનુસારનું;
કહે દસપતશમ ભ્યાં ભ્યાં છે લખેવું નામ,
જો લખો લખાણુ લખો એટલા વિચારનું. ૨૬.

દોહરો.

દહએ જો કાંઈ તો, શોભે સપત્તી વાળ.
જેમ ભયાં બૂજણુ થયી, શોભે જુવની જાળ. ૨૭.

શાર્દૂલચિકીટિત પૂત.

જે વિદ્યા ધન ધાન્ય માન્ય જગદ, જે દેશ કાલે જુઓ;
તે વિદ્યા મુગને સદૈવ ચિખવા, ખાલીન વેગા પ્રુઓ;
જે વિદ્યા જાણુવાથી જાણુક રહે, તેજો કયા કામની,
જૂની જેદ નદી યદ્દ જાણુવિના, તેજો નદી નામની ૨૮.

નિશાળ.

આશાપૂત.

સુપાન કરો રોઆવે, સુપાન પડી યાદ દો થયી સારા;
કુપાનગા ફર કાઢે, સિદ્ધક કે એટ કસારા. ૨૯.

મનહર છંદ દ્વિઅર્થી

કાતાં કાતાં અજુથક ભ્યાં સુધક થાય,

કલ્પનાં કાગળ અમેદ ભ્યાં મેદાય છે;
વાંકાં ખરી શીખાં થાય મહિનગા ખરી જાય,
ચોપડીને રમે તે ચગડાં કચાય છે;
જુદી જુદી જાત એક રચનામાં જોડાઈ જાય,
અને પછી જુઓ એના અંગમાં ખીણાય છે;
રથ યજ્ઞ બીજે શામ કહે દસપતગમ,
અને શાગ અરથ યજ્ઞની મોગખાજે. ૩૦.

ઉપગતિ પૂત.

અંગેશ બૂજાગળજીવ મોળા, દિનેશ નારી નિશાળરોળા;
જુગોનસાસાવદધિનવાગાં, વિધિનવમો રમિયાં રપાળાં. ૩૧.
દોહરો.

ચિપ્પા કહે છે ચિખને, મજુ વિદ્યા બૂજાગ;
જુગ એલિયા ખડની, ખરી કરી લે મોગ. ૩૨.

દરિગીત છંદ.

રચિયાન ગુંજાન મીન કાલ એ તો ચા. ૩૩;
જાણ ને અજાણ વચી લીજે ને તાવાર છે;
સીધામ દિદુજાન અનંજાન એ અખાર છે;
જાહેરેશ સુદાં મેલિયામાં પેલિયા એ ખાર છે. ૩૩.
દોહરો.

જારે દેશ બધા ફરે, ઉચમ ફરે અપાર;
પણ પ્રમુની કાણુવિના, સામ ન થાય લગાર. ૩૪.
ખાટે સી ઉચોખમાં, પુરો કરીને પ્રેમ;
પ્રમુની કાણુ ખામરી, મને તે થકી લેમ. ૩૫.

દેશાટન વિષે.

દોહરો.

વિદેશમા વિચારવિના, પેદ ન પૂર્ણ અગાય;
પણુઓ પણ પરમાગથી, જામત અરયા જાળ. ૧.
થેર રહે સજી પપ્પી, દોરો કેમ દમેય;
સામ સાન્ય વધારવા, વિચરે ફર વિદેશ. ૨.
વિદ્યા સદજુજુ વિનયતા, દોષ અજગા દામ;
ડે ન પરદેશે જતા, દેમે તે નર ધમ. ૩.
વિદેશમા વિચરે વિના, મને ન મોડ માન.
સમુદમાં વખણુલ સુ સીધાણું સંતાન. ૪.
મુખે વિદેશે સંચરે, કરો બલેસં કામ;
પ્રેમ પરી વિધિ પાળતાં, નિમંત્ર કરુ નામ. ૫.
જો થનથી દગ્ગા થરો, તો ખડું માંનો ખનીત;

સંપત્તિ સંવાદ.

રાહસ્ય.

પ્રગટ જગત જેણે કહ્યું, ધર્મ તેલું ધ્યાનઃ
તપશ્ચર્યા સંવાદી, ક્યા શુભો સક કાન. ૧.
આ અવસર આ દેશમાં, કૃષ્ણ ન રિને લેલ.
ધર્મમાં કુળમાં નાનમાં, કરે કુમળ કરેલ. ૨.
ખને ન ધર્મોપદેશકોને, ખીલ તણી થી વાન;
કુળમાં તેથી દેખાં, દેહીલ્લ સ્તિલ. ૩.
સા જન મન ખનને મદે, ન મદે સર્વ જરઃ
કર્મન કરે કુમળથી, એ અદ્યતન કર. ૪.
તે કારણ કહું કહિને, સર્વજન સંવાદઃ
શુભિને સંભળન સમજશે, વગીતજો વિખાવ. ૫.
રોડેર સરસ મનસુપરી, કપા રાખ ભાંડઃ
નિર્ભય નામે કરી, વસે વખિત તે માંડ. ૬.
એવી તેની કાખી, હાંકે બૂવળ અગઃ
કાંઈ કથન કરી કરી, સદા લોકે પનિતમ. ૭.
પીરવા શુભને પાસે, શું પામે કું સખઃ
ખાત પુરણ પેર નહિ, એમનું આશી જુખ. ૮.
હાથે શુભ દેખશે, હાથે શુભાધારઃ
તે રાખને નહિ સંપામાં, એવે મરો અવધાર. ૯.
ખડુ રાગ રંગોને નર બીલ, ધણી ધણે ધારઃ
કું શુભું શુભ કાવતં, અગાધા ઉપર. ૧૦.

શીખાઈ.

કાંઈ કથન કાખિયે જુખ, શી શુભી સિલકાં કુળઃ
વાતોત્તર વિરલો તે વર, માંડુ તપજન વનને કર. ૧૧.
શીખું જગત સિવ મગધ કાન, શીખાઈ કથે પાસઃ
કેમકેલ વલ્લિવારખ, બલજનમકાન સમ. ૧૨.
કાંઈ કહે સિવ કાલ કલમ, કાંઈ કહે આપકાનઃ
સપત્તિને રાજી પાડે સુખ, રોડું નહિ સિવજાન. ૧૩.
એ શુભી કાલુ વિરલો કર, જાણે આ અદ્યતો જર.
ખરે મુખશીખનુ જાણ, સ. સમજે કથન કુળવર. ૧૪.
સર્વવિદ્યા થન શું કુળ કરે કીર્તિ કરી વિચારનર.
વગીતજાવર કુળને જાણે, કલમ કુળવર. ૧૫.
ખડું વલ્લિ નરર કર વલ, વરિજાન કુળીત અલ.
વગીતજાન કુળવર કલમ કથે જાણે, કલમ. ૧૬.
નરરે મુંડરો દેખેલ નર, પછી પુણ્ય રોડેલને વર.
તેર વે માંડેલું નેલ, કલમ લને સંપાને લેલ. ૧૭.

જેમકો સિવજાન અલ, હાથે વલ્લિ ન પામે. ૧૮.
કુળવરો ને કુળવરો આસ, નેલે જાણું બીલ પાસ. ૧૯.
સિવ જણુ દીસે લોભી સદી, કાંઈ પડતી કાંઈ નહીં;
ખાંડે માનવ રોડો સાર, આપે રાગ ધણે ઉપાર. ૨૦.
જેમકો વરો જનને જાણ, કિરણ તો મનમાં નવ ધાણ;
કલમના કુળવરો નાર, જેમકો વરો વરો પુરમકાર. ૨૦.

રાહસ્ય.

શી જાણે પછી જાણ, જેમજા પુણ્ય અધીર;
વરણ કાણુ તોળાં, ધરે ન ધરિયે ધીર. ૨૧.
ને જન રાગ પાકે જાણે, સ્વાદ સારસ લે સેવઃ
ખડુ તર ઉપને બીલથી, હાથ અપાડે દેવ. ૨૨.
વગી અધીરો વલ્લિયો, મોઠો નમર ભદાર;
જામની કાંઈ જામનાં, વિધિવિધ કરી વિચાર. ૨૩.
અલિલ હવે કાંઈ, લાંબા મંચાનીર;
કર જા કુળ શુભી કરી, નાલો નિર્ભય નીર. ૨૪.
વલ્લિ પરી વિચારિયું, વગી તપ કું વિચાર;
તેજ વખતમાં લાંબો, શી દીપી તળાજા. ૨૫.

ચરમરી છંદ.

કરની પદ કમપાક, કાંઈ જાણે કમપાક;
કાણુકાણુકાણુ કામાક, ધેરે ધણો કુપરી;
જાગજા કાણુ કાણુ જાગ, ખડગજા કુળ કુળજા;
જાગજા કાણુ જાગ જાગ, નમી નાકે પરી;
જનમન તન મલ મલ, જાણી જાણી કાણુ સગ;
કાણુકાણુકાણુ ધેર જાગ, કાણુ કાણુ કરી;
કાણુ કાણુ જાણ, નામની નરની સખા;
નિચાજ નિચાજ કાણુ, સખા તે મુંડરી. ૨૬.

રાહસ્ય.

કાણુ કાણુ જાણી, કાણુ કાણુ જાણ;
કાણુ કાણુ સલેષ છે, અણી કાણુ અણિયાન. ૨૭.
કાણુ કાણુ નહિ દેખી, કરે ન પમ વિર કાણુ;
કાણુ કાણુ કાણુ, કાણુ કાણુ જાણ. ૨૮.
કાણુ કાણુ કાણુ, અણી કાણુ અણ;
પમ કાણુ કાણુ, કાણુ ન કાણુ કાણુ. ૨૯.
કાણુ કાણુ કાણુ, તે કાણુ કાણુ.
કાણુ કાણુ કાણુ, કાણુ કાણુ કાણુ. ૩૦.
કાણુ કાણુ તે કાણુ, કાણુ કાણુ કાણુ;
કાણુ કાણુ કાણુ, કાણુ કાણુ કાણુ. ૩૧.

૧ જાણે કાણુ કાણુ કાણુ, કાણુ કાણુ કાણુ

સંપત્તિ સંવાદ.

દોહરો.

પ્રથમ જગત જેણે કહ્યું, પછી તેણે કહ્યું; ૧.
સંપત્તિની સંવાદની, કયા શુભે સક કાન. ૧.
આ અવસર આ દેશમાં, સંપ ન રિમે ભેદ.
ધરમાં કુળમાં નાનમાં, કરે કુલપ કલેદ. ૨.
જને ન પછો પછો પછો, જીભ લણી રી વાલ;
કુળમાં તેથી દેખમાં, દેશીજન સિતલા. ૩.
સા જન મન ખનને મહે, ન મહે સંપ જરર;
કાંઈ ન કરે કુલપથી, એ અવનન ઉર. ૪.
તે કારણ કહું કહિને, સંપત્તિની સંવાદ;
શુભિને સમજાન સમજશે, વનોતલશે વિષવાદ. ૫.
રહેર સરસ મનસાપુરી, કલક રાજ ભાંડ;
નિર્વનદા નામે કરી, વસે વલ્લિ તે માંડ. ૬.
એ રી તેની કામિની, કહિને જુવજુ અન;
કાંઈ કથન કરી કરી, સંપ લો પનિસન. ૭.
પીરવા પ્રભને પસંદને, સું પામી કું સંપ;
ખાવા પુરણ પેટ નહિ, ભોખું અરધી જૂખ. ૮.
હાથે વૃક્ષે જેમને, દરેકે કુળપદાર;
તે સરવને નહિ સાંપમાં, એવે મથે અવગાર. ૯.
મહુ રંગો રંગિને નર બીભ, મહા પાપે માલ;
કું રાખું પ્રભ કારમાં, અનગણ ઉચાર. ૧૦.

ચોપાદ.

કાંઈકથન કામિને પૂખ, દેશ શુભે રિષભાંડુ જૂખ;
વસ્તોતલ વિષયો તે વાર, માંડુતલ જાન વનમેઝર. ૧૧.
કોપું જગત સિવ મગવા કાન, રીજવા રીજા મથે પસરભ;
કહેમદેલ વલ્લિક વરઅન, મહાજનમદ વાંતાં રાંભાન. ૧૨.
સાદ કહે સિવ વવા પ્રસન, માંડુ કલેસ આપો પન;
સમનું ને કહિ પાપું સુંખ, દેખું નહિ કોઠિનમાં કુખ. ૧૩.
એ શુભિ કલક વિચારે ઉર, જાણ ન આ અવાનો જરર;
અરે કુળપથી કનકુળપાસ, સમને કલે પનમાં કુખવસ. ૧૪.
સંપતિવા થન સું સુખ કરે, પીરવા પરી વિચાર નધરે;
વનોતિવર કલક કુળમેલ, કલક કલક કલકમાં કુખમેલ. ૧૫.
ભનું વલ્લિક નમર કર વસ, પરીપુરણું પૂરીત વાલ;
વલ્લિકાંમન કુળપી કલક, પ્રમદે અરે કાલકલ. ૧૬.
નમરે સુંનવો રીખલ નર, પછી પુરણ પેટરેતે વાર;
તેપાસે મામીકરું નેક, કુલવ વને સાંપકો તેલ. ૧૭.

એમકલોતિવર વવા અવસે, દરેકે વલ્લિક ન પામ્યો દર;
પરપરી નેકરેતી આસ, નેલે જાનમાં બીભ પાસ. ૧૮.
સિવ વલ્લિક દાસે કામી સદી, કોરી વરતી કાદે નદી;
આને માનવ કોકડી માંડ, આપે રૂળ મથે ઉધાર. ૧૯.
એમકલવસે જનને ભવ, વિરવા તો ખનમાં નવ થાવ;
કલકિવા કુખરેતી નર, એમકિવારી વરવો પુરપદાર. ૨૦.

દોહરો.

એ જાગક પછી પલ, એમજ પુરણ અધીર;
વરણ કામું તોમાં, પરી ન પડિયે પીર. ૨૧.
ને જન રજા પાકે જમે, રવા સરસ લે સોપ;
મહુ વાર ઉપરે બીભથી, કાલુ અપાસે દેખ. ૨૨.
વરે અધીરે વલ્લિયે, ભેદો નમર મહાર;
ભમની કરી ભમનાં, વિષવિષ કરી વિચાર. ૨૩.
અરિસ ઉરે ઉરિયો, લાંબા મમાતીર;
કર પદ મુખ શુદી કરી, નાલો નિર્મળ નીર. ૨૪.
વલ્લ કરી વિચારિયું, વગો વપ કરે વિલાસ;
તેજ વખતમાં લાંબો, એ રી રી તાલાન. ૨૫.

અરવરી છંદ.

ધરતી વદ મમમમક, અંકર ધવનિ અમમમાક;
કલકુલકુલક કમકમાક, ચેરે મલો મુપરી;
અમગમ મુખ કાંનિ અગક, અમગમ મુખ મુકમમાક;
અમગમ કલિ કલક અગક, નવડી નાકે ધરી;
અનમન વન વાલ મપન, અલ્લિલિ કલકમાર સાગ;
મલકુલકુલક ચેર અગક, કાંધે આલે કરી;
તાલા લે કરતો આન, નામતો નટરી સમાન;
નિમગન વિમગમાક તાન, સમતી તે મુંદરી. ૨૬.

દોહરો.

જાગી આંખો મરમરી, બુધી તનનું જાન;
કરમ કરમ સંસેર છે, અનિ મમું અનિમાન. ૨૭.
કુનિવાને નહિ દેખતી, કરે ન પમ મિર હામ;
વેડી વેડ મુખ બેલથી, જાગી સુંદર ભામ. ૨૮.
પાછા પદ સકારતી, આચન કાંકે અમ;
પમ ઉપાસ પાછા, ધારી ન જુએ દમ. ૨૯.
પૂણું વલ્લિકે પ્રાંતથી, તે નારીને લાંકે;
કેલુ વગે છે કાલ કાલો, આજ પપડું આંદી. ૩૦.
શુભિ બેલો તે મુંદરી, કું દરમો જનમગ;
આપી પ્રભ કારણ અલી, સિવ પ્રેરી સહન. ૩૧.

૧ જાં કામી દેખ લાં વેડો મહુ ખપ પોર

કાંઈ સંપત્તિ નાહ, તજ્યો સુધિવને જ્યારે;
સામ્યું સ્વતંત્ર રાજ, વાળિ સુખિ વસિયો સ્વારે;
સુધીવ વાળિને મારી વગી, નિપકંટક સુખ અનુસરે;
નર ચહે પાંચિ પ્રધિનાયની, સંપ સંખીને શું કરે. ૭૯.
જે સંકાપરિનાથ, રામ રાવજી જય જયો;
કુંભરજી બડા જાત, મિત્રિજી વિજે વખાણે;
સેવ્યો એકે સંપ, મુઓ તે રાવજી સાથે;
તજ્યો વિગીયજી સંપ, જન માંડ્યું નિજ માથે;
જે તજે સંપ તે નૃપ બને, ન તજે નોકર થઈ દુરે;
નર ચહે પાંચિ પ્રધિનાયની, સંપ સંખીને શું કરે. ૮૦.

દશદશ.

સ્વાદ દશેજે સંપમાં, દરેકે જેવી હોય;
કરો યુજી કોઇ અવસરે, કહે તુરત નહિ કોય. ૮૧.
ધનનો સ્વાદ સરસ ધણો, સાકરને અનુસાર;
મીઠી ભણે મૂખમાં, ભઈ આખતાં ભગાર. ૮૨.
ગંધ કહે સાકર વિશે, કુસંધ ગંધક તેજ;
મનમાં કાળો કાવેજો, નિરખ્યો નહી બનેજ. ૮૩.

છપ્પા.

સંતન તેર ત્રેપન, સાસ વિકમની જ્યારે;
દિગ્ધિ અસાકીન, તખતપર મેઠો સારે;
મંત્રી મરેક જેમ, રાજ્ય સેવા રિય જોડી,
વિખ ધઈ માર્યોસાદ, સાદાવલ મખ ફોડી;
પણ એક મામદિન પચસુખ, ભોગવો બુદી રીને મુઓ;
તઈ સંપ નહીં સુખમંથરે, જરૂર વિચારીને જુઓ. ૮૪
દિગ્ધિ અઠિઠ દેશ, થવા જગમાં, વૃષ જે જે,
સેવ્યો નહિ જો સંપ, મુઓ વનુઓને તેને;
કોઈને કુંવરે હવેલો, હવેલો કોઈને નિજ જાને;
કોઈ પ્રધાને હવેલો, હવેલો કોઈને વિનુખાને;
શુભ રીને મંપ ન સેવતાં, રાજ્ય રાંક પિગ્રથો;
ધનથી સુખકો નહીં, પારતું સંપ થઈ સુખ થાયજો. ૮૫.

દશદશ.

નારાને પવન રાંધે, મનિવતા બે મિત્ર;
કન્યાકાજ કુમરથી, આપ થવા અર્ધવત્ર. ૮૬.
કોનો સ્વપ્નર સાંભળે, ઉર ધરોને અભિજાપ;
એક નિભાવી અજુઝા, પદેઆ વિષ્ણુ પામ. ૮૭.
જે નારક જમદીયને, બંધે મુઠો જમમુખ;
સમે સ્વપ્નરને વધે, રહું મહું રૂપ. ૮૮.

પવૈત રવિનું લાં પ્રગટ, મુખ મકેટનું માય;
વનિતા તેને નવ વરે. પવૈત પાછો જાય. ૮૯.
તથાસ્તુ બોલ્યા લાં હરિ, નારદ ગયા નોકે;
પવૈતરવિ આઘ્યા પછી, ફજેત થાવા ફોક. ૯૦.
કરજોડી હરિને કહે, દો મુઠને વરદાન;
કાયાની કાંતી વધે, ચૂરમ કોટિ સમાન. ૯૧.
નારદનું તો લાં નહી, મકેટ સમ મુખ માય;
તથાસ્તુ બોલ્યા તે શુભી, રાઈ થવા સુનિરાય. ૯૨.
મંડપમાં મુની બે ગયા, સંપ તજી ચઢી સુખ;
સુંદર રૂપ શરીરનાં, મકેટ જેવાં મૂખ. ૯૩.
ભય પામી બહુ ભાગતાં, કન્યા તો તે કાળ;
પાછી નાહી પદમણી, વરન દેખી મિકરાળ. ૯૪.
તેનો ત્રીજો વરી, રવિ બે ગયા નિરાશ;
કુસંધ કીધે નવ સરી, એકે જમુની આસ. ૯૫.
એમજ જન આ દેશના, મુખ પોતાના માય;
અવશુજી અન્યોઅન્ય કહો, જે મકેટ મુખ માય. ૯૬.

ચૈત્રપાદ.

નિર્ધનએકે હતોનર નિલ, વન વિચર્યોસુત નારી સતીગ;
ધરિ તપ બેઠારાખી ખાન, હેવે પહો દીપાં વરદાન. ૯૭.
ઉપર માંકિ અકેકિનવાર, ઇંજીા ધરી કરને ઉઝ્યાર;
હંજીપૂરજીકરીસએજ, અધિકનઆપુકરી:અવેજ. ૯૮.
પ્રસન્ન થઈ પાછા આ જાય, રત્નામાં દીપો કોઇ રાય;
તેનીરાખીપવાતનવેવ, હીસખાઓવેસમર્થદેવ. ૯૯.
રથા બરોગર પ્રમદયુ રૂપ, ભાગ્યોને ભોભાજો મૂખ;
ધણીવેખનમાકેખમપયો, હજીકારોએનુક્રમયો. ૧૦૦.
રથા રીંકડો રૂપે થાય, તપસજી તેમ થયુ પળમાંવ;
પહોરદોપુત્રપતીનીપામ, અતરમાતજીધવાઉસા. ૧૦૧.
પહો કીધી પુત્ર હજીવાવ, પ્રથમ હતી તેવી તે થાય;
સપૂરજીકદિવપ્રમજ, સપરિનાનદિસખસપમ. ૧૦૨.
વગી કહુંદગ અવેકિકએક, સામગી કરરોશો વિવેક;
વાડવએકમેપોસિવપામ, મીનેપ્રજ્યાઆવજીપામ. ૧૦૩.
દેવ કહે મારો વરદાન, માનજી બોલ્યો પદીને ખાન;
જે રાજો દુ મિતનું જોડ, તુરતમમેમુખ વરનુનેદ. ૧૦૪.
ચિનવનકહેઅનેઅથાવ, પહોરદોપુત્રપતીનીપામ;
રમરતાંવાંતુરુપેઆસાન, બેદનમળવેપોનેઆન. ૧૦૫.
તેપજીમવેનિજોઅન રથાન, પછી શિવપાઓવરદાન;
આરો વિરમાનેજેપેર, જમવુનેદોમનેમુજયેર. ૧૦૬.

ખૂબી ખૂબી ભુખિયાં, ખાખાં પાપે પાપઃ
 ખાખી પાપે પામી બે, બે પાખાં મા પાપ. ૧૩૮.
 કોરે ખાગે ને ભાગે, શેર આટકો અવઃ
 કોરે કાપનાં નદિ કરે, લખેચરીની લખન. ૧૩૯.
 ગોડ કોરે મેળવે તું, દાઢાં માટે થર શોકઃ
 મુખે જોટણ આવ તું, રૂપિયા દડાં શોક. ૧૪૦.
 મહાવ ખડું ચિત્તવળ, પડે ન પડનાં પ્રભુઃ
 મેલું પરાજીતું ખે, લડુ સપે જેમ પાપુ. ૧૪૧.
 મેલાં રૂમ તું ઉમરે, વળી વાંઘાં નેજઃ
 રૂનાં આપાં રીમળી, ન થો કરનાં નેજ. ૧૪૨.
 રૂખમાં વહિરે મપણે, બામનિ ને બાગારઃ
 મુરે વખતે ખડીરે, મપનિરે અનુમાર. ૧૪૩.
 નાની તું મળી મળી, અરડું જેતું અંગઃ
 મેળવ મહાવ ખડી, આપું તને અમંગ. ૧૪૪.
 નેજાનું નિરે તું કરે, કાગળ રિતા કવેશઃ
 મહા ન અરે મપણે, દાઢાં ભાગ દમેશ. ૧૪૫.
 અરજી મહા અમનિયાં, દેખી તેનાં દુઃખઃ
 મહાદિવે મનેજા ને, મહાવ કવેશ મળ. ૧૪૬.
 પાખો નહિ જો પરાજીતું, દુખ પોષારે મુખ,
 પાનુ મોળને પાન રિત, દેખી રિમારે દુખ ૧૪૭.
 પાખી જાગી મેળ જાન, દહડે ખો દમેશ.
 પાખી મેળિયન પાખી, કાગળ રોકે દુખ મેળ. ૧૪૮.
 પાનિયક રિતમ વજા મેળ, પડે પડકાર દેલ,
 પાનિયક અવરેકોરે, કવેશ ભાગે કવેશ. ૧૪૯.
 પાનિયક ખડુ પાનિય, મેળવે મેળી ભાગ,
 પાનિયક અવરેકોરે, કવેશ ભાગે કવેશ. ૧૫૦.
 પાનિયક નહિ દેખે, નહીં મુશ ભાગ નહીં,
 પાનિયક નહિ પાનિય, નહીં મુશ ભાગ નહીં. ૧૫૧.
 નહીં પાનિયક નહીં, અગી અગર પાનિયક
 પાનિયક નહીં પાનિય, કવેશ ભાગે કવેશ. ૧૫૨.

સાધારણ.

ને મોરે રૂપ વજા દે, નુખ નહિ દેલ રિત મેળિયઃ
 દુખ પેળવું તું નહી, કવેશ ભાગે કવેશ. ૧૫૩.

૧ આ દેખવું મેળે, મેળે અગર નહીં કે મેળે
 દે: મેળવ કવેશ ભાગે મેળે દુખ.

૨ આ દેખવું મેળે, મેળે અગર નહીં કે મેળે
 દુખ પેળવું તું નહી, કવેશ ભાગે કવેશ. ૧૫૩.

કરતી મચ્છુરી જેનાં કામ, વગી ધડિયે ન મળે વિશામઃ
 એળીનો મુખ અગર અગર, કવેશ કવેશ મેળી કામ. ૧૫૪.
 અમનિ મુળી થાકીય બરેક, અમનિ કવેશ મેળી કામ નેજઃ
 મારાં કુળે મારાં આપ, એ મેળું મુળે મળે આપ. ૧૫૫.
 કવેશ કવેશ કવેશ કવેશ, રિતમાં કાઠી પિયું રિતમળઃ
 કવેશ કવેશ કવેશ કવેશ, પાપનિય મેળે વચન પચાં. ૧૫૬.
 વગી કવેશ રિતારે વાન, વગી મુળે મળવાર જાનઃ
 મમનિયો સમજે નહિ ન્યાય, મારિતા મારગ નહિ યામ. ૧૫૭.
 કવેશ કવેશ કવેશ કવેશ, મુળે મુળે મેળે કવેશ કવેશ. ૧૫૮.
 મીચ તે માટે મન પડે, માર કવેશ મુળે મળે કવેશ
 આમ કામ ને મેળે અગર, પાનિય મેળે કવેશ કવેશ. ૧૫૯.

કેલકાલ.

સમજનું દેખી આમ ને, દેખી આમ કામઃ
 મેળે અમ કવેશ મેળે, કવેશ મેળે સમામ. ૧૬૦.
 નહિ મારી વાન મુળ, સમા મારી મેળઃ
 મળે કવેશ આ મુળમાં, કવેશ મળવા દેલ. ૧૬૧.
 આમ ને મેળે અમ ને, મેળે મેળે મેળે મેળઃ
 મેળે ને મેળે નહિ મેળે, મેળે મેળે મેળે મેળ. ૧૬૨.
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મળે મેળે મેળે મેળઃ
 મેળે મેળે મેળે મેળ, કવેશ મુળે કવેશ. ૧૬૩.
 એ મેળે અમનિય કવેશ, મેળે આમ કવેશઃ
 કામ મેળે નહિ કામની, વા મેળે મેળે મેળ. ૧૬૪.
 મેળે મેળે અમનિય મેળે, મેળે મેળે મેળે મેળઃ
 મેળે ન મેળે મેળે, મળે મેળે મેળે મેળ. ૧૬૫.
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મેળે મેળે મેળે મેળઃ
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મેળે મેળે મેળે મેળ. ૧૬૬.
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મેળે મેળે મેળે મેળઃ
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મેળે મેળે મેળે મેળ. ૧૬૭.
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મેળે મેળે મેળે મેળઃ
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મેળે મેળે મેળે મેળ. ૧૬૮.
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મેળે મેળે મેળે મેળઃ
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મેળે મેળે મેળે મેળ. ૧૬૯.
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મેળે મેળે મેળે મેળઃ
 મેળે મેળે મેળે મેળ, મેળે મેળે મેળે મેળ. ૧૭૦.

૫૭૧ કામી પડોઢના, આખા સેક અધિક;
 ના દપો: દે મેલે, કામ ન કોઈ ઠીક. ૧૭૨.
 રોય મંજારી રેવે, નર નંખે નિવસ;
 મેલે આવી મારે, અંતર થઈ કગલ. ૧૭૩.
 મનુષ્ય માને મુખધરી, પદમેધરતી પસ;
 મન વિના સંપતિવતિ, તલે નિવરતની આગ. ૧૭૪
 ચોપાઈ.

૫૭૧ લાતો, ફાતો, વગ, નમરે તં નિરખી મહાગ;
 પરીછી નમને વગે નગ, કુમાં મેલેવે મેલ દુવાર. ૧૭૫.
 વિગુન, ખરી રૂપે પ.પ. દેને વગ કી દરખાવ;
 મારફતીંગ જાણે મળી, મળાનમ મનધરે મળી. ૧૭૬.
 રૂઢિ કહે મુંડી મુખે આજ, મુખ ધનવતે: છે દુખ જા.૫.
 તં જાને મુખધીરતનું, દુખ મુખધીરતના: રોડે પ.૧૭૭.
 દાખરે દુખમાં મુખ નેમ, વળી વળીએ તળેટી રેમ;
 કું પાને ઘસખતે સિનનદા, તો દુખને અધિકને: ર.૧૭૮.
 નરિ કહે મુંડીને દો ન.પ. કું નહિ તાનું તખાગે સ્થય;
 બે મનુષ્યમાં અ.રી બે મનુષ્યમાં કું તખાગે સ.૫.૧૭૯.
 પરી કું પ્રમુતી મેલ, કાં ને કું કું કોઈ
 વધું વિનેરે સિન મેલે: કાવું જમમાં સિન કોટલા. ૧૮૦.
 સમયદમન પદ.માં મહું, નેતો: ધણિ ધણિવણી તાનું;
 વિચારવળી પાદખાં દુખાગ, મનદનીશની મુખાગ. ૧૮૧.
 કોમ કહે વતો અનિ ધણી, બહુ કોમ કલણનું ધણી;
 મુંડીવિહોરે મુંડાજમનું, મુખખાનું વખતે નિમનુ ૧૮૨.
 અનિ પિઠ પિઠ મરે અવતર, મુખધી નહિ માંડે મસાર: મુખાગની પેઠે મુખધરી રહે, રોજમરી સિનગત. બા. ૭.
 આ ધનમાં અગા.રી પડો, હે મનુષ્યપતને સાંપડો. ૧૮૩.
 જે મુખમાં આ ને જલ વમે, એ મુખ વિગમને નહિ હશે: કાવણ કો કાં કુનીઆમાં, મરે ન કરોડા લગાર. બા. ૮.
 અવતરખાં મુંડાજમની, કોડી મુખધી અધિક કહિ. ૧૮૪.

કુખી હવતર વિષે.

૭૫૫.

રહે સરિસા મેલ, બનન આ રા કોલ વગમુ.
 ધરો ન વિદમ્બલ કમલ કુટે નરિ આગુ:
 વમે કુકળ કુમળ કોલ કામની નહિ ઠારે
 પ.૧૮ પુન કુખન, કુખાં જાગણજુ મો.
 અહે નિલ વસુ ઉદમનિ, નુખા અધિક અધાર છે.
 આ જામ મેલ પુરાતુ નિવરને દુખાગ. ૧૮૫.
 મુખી અવતર વિષે.
 રેમ રંદિત તન રહે, અધિક વિષ અન્યતી;

જાને આડા પુન, સગ પદમાસ નિગાહી;
 મુર વચ મનની, કમલ સિરપર નહિ કોહી;
 ચિત સગ સંતોષ, પ્રીત સખત સમ મોહી;
 વગે વિવસ વિવસ વધતો વિમે સંપ કુટખી વર્મમાં;
 પડોને પડો કું નવોડોડોડો, સરસાંડો મુખાસવર્મમાં. ૧૮૬.
 કોહરો.

સપતં સંકટ સંખિયે, કાલો કમનો વાંડ;
 મુંડી જેની અવતર, એ દુખ આડો આંક. ૧૮૭.

રાગવેરાળી.

બહુએ જેની આજલ મુંડીરે, તેને પીડ અંતર કહી: રેક.
 જાગ તલને લક્ષ્મી રે નિલ, જાગવા શેક ભરાવ;
 સાગ મુખના ધરનું વરેણું, ભેણું જમનને યાવ. બા. ૧.
 જેમ નિશીટી કાલને જુએ કોમ, નાથ સામાં કરી નેણ;
 જમણી પ્રગર ખાયા લખી એમાં, વાંકાં કાંરે વેણ. બા. ૨.
 યાર ધણી પંડુ રહે રહે ત્યારે, મુખ ખતેને યાવ;
 રડિએ આગીને ઘેર મેલે ત્યારે, ઘેર કોડી મુખાવ. બા. ૩.
 રાગિ સાલ જાણે પુણણી, મોડી સમમાં મનપ;
 નાન તલ મુરખીના મોડાના, તેમ કુંકાર ખાવ. બા. ૪.
 પંડુ યાગી પણીજ પેગાની, સખલજુ ભણે સગવ;
 રેવણકો મો મુખના મુખની, રીખામણે કું યાવ. બા. ૫.
 પડોર ચરે સિન પેડીને હો, રૂપે લક્ષ્મીના યાવ;
 જે સમરખીનું ન જોડો, પડાને પેગાનાં ખાગ. બા. ૬.
 એકાકી કી રાગિની સાથે, મેલી ન મેલે વાગ;
 કુખાગની પેઠે મુખધરી રહે, રોજમરી સિનગત. બા. ૭.
 જેને વીળી હો: પ તે નર ભણે, બહુ મિલ અહંકાર;
 કાવણ કો કાં કુનીઆમાં, મરે ન કરોડા લગાર. બા. ૮.
 કોહરો.

પડી પરીછી મેલોમ, બાવ સદિગ શુધ જાગ;
 દોષ જણા નર કુટલ, તે તું ભણુ વાગ. ૧૮૮.
 રોડ કહે સામગ કું, કુટ પુણવ દોષ;
 ને મુખમાં તલ આગ નથી, રમે ધરે તું રોષ. ૧૮૯.

રાગ વેરાળી.

કુન નર કુટખી કહાણીરે, મુલો સો સેડમ આણી: રેક.
 મેડ વેડેલ કમ મુધરે કે જમરે, મહુસ માવની રીત;
 જેને કું તેવો પાડર મખરે, નારોને મરે નિલ કુંનર. ૧.
 સ.સ નજીક દોઢણી કોઢણી, સાચા જુગ મુણી મેલ;
 પાક વિના વનિગને તળેટો, તે નરખાને તોલ, કુંનર. ૨

કાગડે થેડું ધૂં કરે તેમ, ગોરી સદા ગમગામ;
ધરનાં કરે સૌ દેખ ધલેસે, તેથી જુદો નવ થાય. કહુંનર. ૩.
માનનિનું અપમાન કરે નિલ, ગાય નહારી માગ;
ગુચ્છ ગણી તિરસ્કાર કરે તો, તે નરનું મહો જાળ. કહુંનર. ૪
સાસરિયાની સાથે લડી, કાંટે રાંડ ઉપર તે રીસ;
સારામનુષ્યની શિક્ષા ન માને, જેને રૂક્યા જમદીસ. કહુંનર. ૫
સમજુનો ટરો તુરત દળે, કોઈ પરકું આવી કહે ઘેર;
ઠાંઠું કહે, કે આડું જુએ તેનો, પાર આવે થી પેર. કહુંનર. ૬
સ્વામિ સાંભળતાં વાંકે વિના આવી, કાગનિને લડે કાપ;
સમજાવીને સમાધાન કરે નહીં, લીજા જેવો હોય. કહુંનર. ૭
પોતેતો આથ પિથે ધણું સાડું, ને વજ્ર ધરે શુભ રીત;
નારિને આપે નિલ નહાડે તો, કહેા કેમ પ્રગટે પ્રીત. કહુંનર. ૮
પીયરિયાં પટકૂળ ન ખૂરે તો, સ્વામિ કરે સત્તાપ;
સાચું કહુંજી એ કંથ સ્વરૂપે, પૂર્વ જનમનું પાપ. કહુંનર. ૯.

કોહરો.

વળી પરદેશી નર વડે, જીવમાં રાખી જંપ;
જનુ મીકું જે મોલીયે, શાથી વણસે સંપ. ૧૯૦.
વિનય થકી વસ થોપ છે, રાગને વળી રાંક;
કદી ન સૂજે કોઈને, પણ પોતાનો વાંક. ૧૯૧.
એમ કહું એ અવસરે, લાં નર એક નોકર;
મિયાં નીસર્યો મારગે, ખરોજ ટંકાખોર. ૧૯૨.
પરદેશી પ્રભે પછી, બહો શેક ધરી ભાવ;
વાસપણને વિનવથી, લે જાને મોલાવ. ૧૯૩.
પછી તેણે લાં પૂછિયું, રોહો કરી સમામ;
સાદિય ખુલું નામ મું? ક્યા તેરે હે કામ? ૧૯૪.

રૂચિરાઈ.

શુત તેનો સાથે દેખીને, પૂછું પુત તુમેસહે ?
બહુ રીસ કરી તે મોસ્યો, નહિ મેરા તો તેસહે ?
પુત તમારા ને પરમેશ્વર, અધિકઅધિક આયુષ આલો;
નિર્વાકહેજે મરનિ તુમારી, અખી ઈધરમારી ડાલો. ૧૯૫.
સાતમપાક ચિપાજે કરીશો, ચારો પુછ સરસ એસ;
સુઝા સુઝા હમ લકડી દોગા, સાલે ક્યા લેતા તેરા ?
માણસ સાથે માણસ મોગે, દોસ્તી કરે ન રહે મુંગા;
દોસ્તી તેરી જલ્દાનખે મઈ, અખ બોલેતો માડુંમા. ૧૯૬.

કોહરો.

પરદેશી સમજ્યો પછી, કાળ કંજી ાં એહ;
જોને જનમ સ્વભાવજો, ટળવો દુષકર તેહ. ૧૯૭.
પછી તે પોને શેક જણ, પ્રજુને કરી પ્રજામ;

લક્ષ્મી સાટે સંપને, જાએ આડે જામ. ૧૯૮.
સાંભળ નિર્ધનગાદ તું, અંતર ધરી ઉમંગ;
સંપ તજ સમીતિનો, સ્વપને ન કરીસ સંગ. ૧૯૯.
પૂર્વે તાડે તપ પેખીને, તુક્યા વિશ્રામન રામ;
તે માચું ધન તુજ પણ, મને મોકડયો આમ. ૨૦૦
શુણીને નિર્ધનગાદ મન, નિશ્ચય યશે નિશંક;
સમજ્યો મદિમા સંપનો, મણી રમાને રંક. ૨૦૧.

જીવંતી છંદ.

પછી રોહથી સંપનો દાય જાકયો,
લઈ સંપ સજે ઉમજેલો યાકયો;
જઈ દૂરથી જોયું પાડું નિકાળો,
ધિમે આશની આવતી લક્ષ્મી બાગો. ૨૦૨.
પૂછું સંપને એજ ક્યાં આસી જારો,
કહે સંપ તે આવશે તુજ પાસે;
જઈ કું વચું જ્યાં બહુરયાન જોઈ,
કરે વાસ લક્ષ્મી જુએ સર્વ કોઈ. ૨૦૩.
પછી વેર તે મૂજ સાથે વધારે,
તળવી મને સ્થાન પોને પધારે;
કહું તુંજને આજથી એજ માટે,
કદી સંપ મેરીસ માં લક્ષ્મી સાટે. ૨૦૪.
સદા મોલજો રોહથી સાદરી વણી,
વધે સંપ સંસારમાં જેથી જાણી;
ક્યા રાખવી સાંચરી જુઝ હોરી,
દયાથી વળી રાખવી દણિ મોરી. ૨૦૫.
કદી ભાત પુત્રો જુદા બાગ બાગે,
બહે બાગ લેતો નહીં સંપ બાગે;
વસે એકકા ને જુદાં દીવ જાણો,
નહીં સંપનું રૂપ એવું વખાણો. ૨૦૬.
ધિમે એકતા દૂરદેશે રહે છે,
કવિ સંપનું રૂપ તેને કહે છે;
કહું મૂજ રૂસપનું શણ અને,
જુદા વાદ તાણી જુદા ધર્મ માને. ૨૦૭.
રહે દેશમાં એ થકી સંપ રહેા,
તળે તેજ માટે જ્યા વાદ જુદો;
રહેમાં રહે તે તમે ધર્મ પાળો,
તજ દેષ ટંકા બધા તુંડ ટાળો. ૨૦૮.
યશે એક ધર્મી દરો જે કરે તો,
ન ઘારો મનુષ્યે મથીને મરેતો;

વડો કોઈ કુટુંબીમાં મુખ્ય થાશે,
તત્તો નાનામાં મુખ્યતા એમ આપો. ૨૦૯.
પછી તેનણી નિવ મનદ જાશે,
નહોં દેખશે તે દહીયો દુષ્કલો;
સમજાવો તે રાખશે સર્વ વતો,
સદાશી તે પામશે મુખ સને. ૨૧૦.

દોહરો.

એ મીઠામાંથી કર ધરી. ગુણિને નિર્ભયમાદ;
સપ્તસદિય ધર સચેચો, અજાણ મળી અષાઢ. ૨૧૧.
સપ્તે સ્ત્રીના સારીમાં, પુરુષ કોય પ્રવેશ;
અમૃત દહી ઉપજી, આપ્યો સ્નેહ વિદોષ. ૨૧૨.
સુખ જાતુ પામ્યાં સપ્તથી, વિનયી કીર્તિ વિશ્વાસ;
પ્રમત્ત પરમેશ્વર દયા, દુખદર દીનદયાળ. ૨૧૩.
સપ્તકૃપી સપ્તદા આ, જે સુજીતો નરનાર;
સપ્ત પ્રમત્ત થયા ઘડી, સુખ મેરો સસાર. ૨૧૪.
ઐશ્વર્યોક્તિને સાળને, બારરવે બરપૂર;
પૂજ્યા યા કલો પૂનમે, અધિક દરખ ધરી ઉર. ૨૧૫.
જામી મી વડાજીને, પ્રભુને કરી પ્રજ્ઞામ;
મીઠાગી બાકાણુ સઘ, ઘણે દશપરામ. ૨૧૬.

ગરબી.

દેશમાં સપ કોય સપ કોય,
દીધે દેખી કુસપથી ડરો દે; દેશમાં ૨૬.
હારે જે કોઈ સપ તજીને સુખ મારે,
તેના સ્ત્રીના સમુ જાગેરે; દેશમાં સપ ૧.
હારે તણ સપ ઘણકી આવે,
તેમાં તણ ત્રીજાને કાવેરે; દેશમાં સપ ૨.
હારે જે કોઈ વિધા જાળીન સાર લગા,
રામ ખેલને રક્ષા દવે રાતારે; દેશમાં સપ ૩.
હારે દહી દહી વિચારી નહોં જોયો,
ખરેખરે છે હાથમાં તે ખેડોરે; દેશમાં સપ ૪.
હારે તમે રંડા ધરમના રાગ,
જેને પ્યારો લાગે તે થઈ પાણેરે; દેશમાં સપ ૫.
હારે છગ છગ કપટ દો છોડી,
આખા દેશની ઘડ આજર થોડીરે; દેશમાં સપ ૬.
હારે કરી સપ કોઈ દુનર દયાગો,
હરી દેશની વખત ફરવોરે; દેશમાં સપ ૭.

હારે કોઈનું સાઈ દેખીને ચીઠ ઘાગે,
નેને જુઝડી આરવા ન જાગેરે; દેશમાં સપ ૮.
હારે થાચો દશપરામની વાણી,
પદપાર્જવના સત્ત પ્રમાણીરે; દેશમાં સપ ૯.
સુરતની ઐરુસ લાલજેરીની સમામાં ધણીવાર
હવિતા સંભગવતથી સ્ત્રીના વિદાનો તથા અમલ-
દારોએ તા ૧૯ મી આગસ્ટ સને ૧૮૫૧ ને રોજ
મોટી સભા બરીને માનવત આપ્યું અને ફરમાવ
કરી કે છેલીવારનું દવે એક સારા વિચાર કપર ક-
વિતાનું બાવણુ અમને સંભગવતનું લોહાએ. તે ઉપ-
રથી સપ્તકૃપી સપ્તદ રમીને સંભગાઓ દનો અને
તે માનવત સુરત સમાચારમાં છપાયું હતું.

કેશવિશે.

દોહરો.

કેશ કિરીટ ૧ ધરો કરે, કે કિરીટપર દોઢ;
નરકે શીકે સુખ પડે, નર કેરી ડડે ભોઢ. ૧
મનહરે છંદ.
ગાંજે તજ ગાંજે તાણં માનરને માંનનર,
ભાંમ તજ ભાંમ તાઈ ભરન બજાવરો;
માનજ નહિ રે જોનો દુની છે મહામતી,
માનખોનો કરી તને મોનને મેગાવરો;
તાડીને લખાડી આગ, પામેથી નસાડી મૂક,
તાડી તને કરી જીવ્યા તાડથી પડાવરો;
મહિસો મેઘ મંમ મહિસા તો મહા બૂડી,
મહિસા માણસપણું સપળું મુકાવરો. ૨.

દોહરો.

જે દોહાને કાલ છે, તે આમળ ધરો મુખ;
પૂછે પીનર જન, સુખ આપીશ કે દુખ. ૩.
મનહરે છંદ.
લવખામાં જાણી જુઓ ઉઠે છે જેમ જેમ,
તેમ તેમ પીનરના દેલીને ઉઠાને છે;
પાવકમાં ગાંજે કે મગધુ જેમ પ્રત્તને છે,
તેમ તેમ પિનરનું કાષ્ઠનું પ્રત્તને છે;
અધિક અધિક જેમ જેમ પુત્ર ઉઠે છે,
પિનરની અટકના કાંચ ઉઠાને છે;
સુખ મગજની વાગાનેાં ત્રા લઈ ખાને,
સુર સુર ઉઠારી દોહો ઉતર એ પાને છે. ૪.

વડો કાઠી કુટુંબીમાં મુખ્ય થયો,
વડો નાનમાં મુખ્યત્વે એમ આપો. ૨૦૯.
૫૩ી તેતની નિચ મર્યાદ થયો,
નહો દેખયો તો દલોડી કુપાયો;
સમજાનો ને રાખયો સરે વાને.
સમજાનો તો પામયો મુખ માને. ૨૧૦.

દોહરો.

એ યોગ્યમયુ જર પરી. મુળને નિર્ધનપદ;
સંજ મરિય થર સચેતો, અજાણમતી અપાદર. ૨૧૧.
સંજે સ્ત્રીના હાથોમાં, પૂરતું કંઈ પ્રવેશ;
અમળ દહી ગણ, બાપોએ એક વિગેર. ૨૧૨.
મુખ જાડુ ૫.માં સંજેથી, વિનારી શીતિ વિદ્યતા;
પ્રમત ૫રમેશર દયા, કુખદર દીનતા. ૨૧૩.
સંજેસમાં સંજા અ, જે મુળને નરનાર;
સંજ પ્રસન્ન થયા દહી, મુખ હેમે સંજેદ. ૨૧૪.
એમગીરને સાળને, બાદરે બરપુર;
૫મું કાચ દહી પૂનમે, અધિક દરખ પરી ઉર. ૨૧૫.
૫મી થી ૫૫૮મુને, પ્રમુને કરી પ્રજામ;
શીખાતી બાદલુ મથા, ઘામે દયપદમ. ૨૧૬.

મરબી.

દેશમાં મંજ કરી સંજ કોય,
દોઢે દેખી કુમળથી કોય દે; દેશમાં ૨૧.
હારે જે કંઈ સંજ વડને મુખ માને,
તેના સુનેવા સુજુ ભરે; દેશમાં સંજ ૧.
હારે તઈ સંજ હથગી અવે,
તેમાં હુરે શીખને કારે; દેશમાં સંજ ૨.
હારે જે કંઈ વિધિ ભળેન કાર હાથ,
રમ ખેલને રમ હવે રમરે; દેશમાં સંજ ૩.
હારે હા હાડે વિનારી નથી ભેર;
ખેરખેરે હા હાથ તે ખેરરે; દેશમાં સંજ ૪.
હારે તને દાસ ૫૫૮મું દાસ,
એકે ખાસે હાથે તે ૫૫૮મું; દેશમાં સંજ ૫.
હારે છત્ર કાઢ ૫૫૮ દો હોડી,
અખા દેશી ૬૫ અખા દેશી; દેશમાં સંજ ૬.
હારે કરી સંજ કાંઈ દુનર દહાસ,
કરી દેશી ૫૫૮ દેશી; દેશમાં સંજ ૭.

હારે કાલનું સાઈ દેખને ગીર ઘણે,
તેને જુલમી મારવા ન બાંહેર; દેશમાં સંજ ૮.
હારે વાંચો, દયપદમની વાણી,
પદપદાવિત સત્ત પ્રમાણર; દેશમાં સંજ ૯.
મુગની બેડસ હાથેથીની સમજમાં ૫૫૮મું
કવિતા સમજાવવાથી સ્તંભ વિદ્યા તથા અમલ-
ઘણેએ ૫૦ ૧૯ મો અમલ અને ૧૮૫૧ ને દેશ
ખોડી સમા બરીને અનપવ આપું અને દરમય
કરી કે હેલીવરનું દવે એક સાચ વિગ ૫૫૮ ૩-
વિનાનું આપું અમને સમજાવનું બેડમે, તે ૫૫-
રથી સંજેસમાં સંજ ૨મીને સમજાવો દોને અને
તે અનપવ મુગ સમજાવમાં ૫૫૮મું ૬૫.

દેશવિશે.

દોહરો.

કે જિગી ૧ ૫૫૮ કરે, કે કવિરીપર કોય;
નરો શીકે મુખ ૫૫૮. નર કોય કરે કોય. ૨

મનદર છંદ.

મંજે તમ મંજે તમ મંજે મંજે મંજે,
મંજે તમ મંજે તમ મંજે મંજે મંજે;
મંજે મંજે રે મંજે કુડી છે મંજાવની,
મંજાવની કરી તને મંજેને મંજાવ;
તમને સમી અમ, યાનેથી નમી મંજ,
તમી તને કરી કોય તમી ૫૫૮મું;
મંજાવને મંજ સમ મંજાવ તો મંજ બૂડી,
મંજાવ મંજાવનું સંજ કુડાવ. ૨.

દોહરો.

જે દેશને કાલ છે, તે અમલ ૫૫૮ મુખ;
૫૫૮ પંદર બદ મુખ અપાદર કે કાલ. ૩.

મનદર છંદ.

કવિમય ૫૫૮ી જુઓ કાલે છે એમ એમ,
તેમ તેમ પંદરત્ર કે કોય કાલે છે,
કવિમય મંજે કે કાલુ એમ પ્રવે છે,
તેમ તેમ વિનાનું કાલુ પ્રવે છે,
અધિક અધિક એમ એમ કુખ કાલે છે,
વિનાની અમલ ૫૫૮ કાલે છે,
કાલ મંજાવની વાગરે, કાલ કાલ મંજે,
કાલ કાલ કાલે છે. કાલ એ ૫૫૮ છે. ૮.

૧ કોય ૫૫૮—કુડાવ ૫૫૮.

ગીતિવૃત્ત.

માનમ મદાનમ નેતી. કરે અવેનન, હરે સદૌર મુદી;
માનમના જનનારા, ખનગે મૂરખ મુખાવોને બુદ્ધિ. ૫.

ઇંદ્રવિજય છંદ.

પ્રથમ પુછ્યો નિજપ્રીતમને, એક જાનનિમાં એક કામનીએ.
અક્ષત દીબુ અને કેળને નદિ, જે મુખ માંદિ અશીષુ લીએ;
કય કહે પદતી નયી અક્ષત, કારણ કે કહું ધાર્ય દીએ;
કોઇ પ્રવીણ અશીષુ પિયે નદિ, અક્ષત દીન અશીષુ પીએ. ૧

દોહરો.

અરીણીઆના અનના, નજરે નિરખો દાસ;
એ ઉપરથી જાણવો, અરીજુમાં શો માસ. ૭.

ઇંદ્રવિજય છંદ.

શમ અથવા રણરંગ વિશે ખજાણાખુને રણમાં રમદોળ્યો;
કસતણો નિરવશ કયાં દરિ, આયળની સમ આહુર્યોએ;
બારથમાં પણ પારથ અબૂપ, જુઓ દુરગેધનને રણ રોળ્યો;
દારજૂત જવા રણ કારણ, ક્યાંક કદાપિકમુજો નયોળ્યો. ૮

દોહરો.

આહે જે અંદુસને બુદ્ધિ નદિ બિલકૂલ;
જે જરિયે મતિ હોય તો, રૂઝ કરે અંદુસ. ૯.
દેશતણી પડતી દશા, સુજે ન સવગી સાલ;
તજશે બાંગ અશીષુ તો, પીશે બહુ મધુપાન. ૧૦.
નિર્ભાગીને નાસતાં, વિપરિત સુજે વિચાર;
મૂલામાંથી આસીને, ઝોલામાં પડનાર. ૧૧.

ભદવાસ્થળીનું વર્ણન.

દોહરો.

કેક ન કરશો કોર કદિ, કેક કનેશનુ ફૂક;
જુઓ કેક કરો-કાદરે, કઈ નિકલન ફૂક. ૧.

ચોપાઈ.

પ્રથમ પ્રબુને કહું પ્રણામ, સંધરે જે યજ્ઞી સધળાં કામ;
કેસણા અવગુણુ તે કહું, રોઢ ધરી સાંભળજે સદ. ૧.

દોહરો.

૧ જેનામાં અક્ષત નહોય તેવાજ અશીષુ પીએ
છે માટે તેવાની અક્ષત પટેલ કયાંથી જેમ કે નાગો
છુટાય નહિ; તેમ.

૨ આહુર—કસો મલ.

૩ પારથ—અરજીન.

પુરણ મીમદ આગત, એકરમો મમ;
તેનો અધ્યા પીસમો, સુજો સદિન આનંદ. ૨.
જાલ જાલએ ગયા, પતિવચન પ્રથમ;
કે કરીને પરપર, નિમુખ કીયો નામ. ૩.
તે સાંભળી સજ સજ્જનો, વળી વિચારે વાત;
સુખને સોજાન કેસી, કદી ન કરશે જાત. ૪
કે યજ્ઞી મર કેસનાં, ઉઠી ગયાં અપાર;
દેવ સરીખા દુષ્કાં થયા, ગી મળુની સમાર. ૫.
બાંગ અરીજુ માંને તમને, તમને મદીશ તારી;
પ્રમદ વગુ પેશાન જેમ, જેવો નજરે દારી. ૬.
ચોપાઈ.

નથી જગમાં કેસીની જાલ, કરી વિષામ ન સોંપે કાલ;
જગી અશીષી કેસી દોલ, કન્યા તેને નવને કોલ. ૭.
મોખત કરનાં મઝ જન હરે, રમે સોક નિદા હચરે;
કદી વગુ ચેરી સે કોલ, કેસીને શિર ખાંનિ દોલ. ૮.
મધું મનુષ્ય દોલ કીરતીવંત નુરન ન કોઇ વિચાર કરત;
જે કોઇ કેસી બસતી યાવ, પછી યજ્ઞો મનમાં પરતાવ. ૯.
કેના ઉપર કહે રોપ, રોમનને શિર દે છે દોલ;
કોલ એકસે લાં સજ્જાવ, વધવા નાત કરે ઉપાવ. ૧૦.
ને માટે સક એનો મીન, ન કરે એવા નરથી પ્રીત;
જે પરણી કેસીને નાર, તેના છવતરને પિતાર. ૧૧.
કેસી વગુતો ન કરે સમ, ઉઠી વગમરી આવી અંગ;
સાપ કેસે ને જાળી રેમ, તેની સાથે ન કરે ખેસ. ૧૨.

દોહરો.

ધનનો મનમાં મદ ધરી, કેસ ન કરશે કોલ;
જાલ કુલ યજ્ઞ જે મતિ, સદા વિચારે સોલ. ૧૩.
જુષુ સરીખા કુસપતિ, જે રાજ અધિરાજ;
દેવપુત્રી સમ દારિકા, સુર વૈભવ સમ સાજ. ૧૪.
હવન કોટિ વિસ્તાર નર, જગમાં કીધી છત;
નરપતિ સપગા આવીને, શીસ નમાવે નીત. ૧૫.

ચોપાઈ.

સકળ હિંદુનાં રાજ્યસ્થાન, નદિ કોઈ દારામતી સમાન;
સક કરનાર મુષિદિર કલા, તેનો જેના સેવક થયા. ૧૬.
શોભાપુરની શી કહુ બણી, કવિજનકોઇક્યાનંદ ગણી;
મંદિર મેડી જરખાં માળ, સુવરજુમય શોભીત વિરાળ. ૧૭.
જન્યા ધરોધર આમળ બાગ, પક્ષી કરે કોણ અમાળ;
નિલ પ્રતિ યાએ નાટારંભ, દેખીદેવદીપ યાવઅર્ચન. ૧૮
કાંઠે દિન આનંદે રવી, દેવતણો દૌરમાં હર નહો;

ખાસપોષે ને કરે વિનોદ, મનમાં પૂરવું કરે પ્રમેદ. ૧૮.
એક સમે સડને થપ આસ, તીરથ નાથ જનું પ્રભામ;
શ્રીભાગ્ય રૂપાન દેવપ, સંખેદારતીરથતે ભવ. ૨૦.
એવે ડી ધીધા દેવ, અંતરમાં ઉપજ્યો ઉજ્જવ;
કમળવળી આતા તેણી, રાગમણી મળ થેણ તલો. ૨૧.
પ્રવરિયામાં રથ છે પળા, જગદ બસા મેનિયા જપ્પા;
મેનિંગ મેનને મુખપાથ, નેનો જાપો અપેક્ષિકાવા. ૨૨.
હરિગીત છંદ.

જનુ મગધે નીલાન નોખન, ઘેર ચાલે કરે ધડો;
વગો હોત બેરી જુગો, રસ થાય શરણુપ તજો. ૨૩.
મરદગ તાલ ઉપગ મંથ, ઉખેડી યમે ભાંદા;
મરદગી વેળા વાંચા, મંદગ મંદગીએ ભાંદા. ૨૪
નમિ સુરભા નાથા વગો માથા માથે પજુ;
અમળિનદોસે અમવાર, પરીદધિવારકુજ ભાવજા. ૨૫.
તરવાર લાપ દાર જરડી, વગ શુભી ને મથા;
મોજાને તીર કામી, દગ મુગજ કરીને લલોગા. ૨૬.

છંદ ભુવંગ પ્રધાન.

હીધા મધ સીમા બંધા મધ બરી,
નરી ભજુતા વંદ નિરંજ દરી;
તીધા ધનુ પાસા પીચા કાલ પાને,
જેદેમાં મનુ ભાવો દુનો ભગે. ૨૭.
તલાં હોત જે કોઈ પડેલભારી,
તલવત ને વજુએ કોશરી;
ન મોભાલ ધીરજુ મિતે વિચારી,
નલો ખાનગે મુખે દિશા અમારી. ૨૮.
કાનો દગા ભાગ દેવન વેગે,
કાનો દગા ઉમને મુઠ કેરે;
કઈ વાં મધિય વિચા કરેલ,
દગા મુખ મત્તર આસા બેસ. ૨૯
કઈ મેનન છે મે. મે. મે. મે. મે.
કઈ મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે.
રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે.
ન ભાગ કરી દર નેરે પી નાથ ૩૦
જા. દર નાથી કરી નેજુ પડી.
અની આ. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે.
જનુ નિદે તલો આરડી કાલ પાને
નરી ભજુતાં કોશી દગ ભગે ૩૧
મુખમ રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે.

જડી નેજને ત્યાં દિધા ધાવડા;
ધરા ધમધમે ચાલે ચડી ન આપે,
હડી ધન આશામાં મુખ હાંપે. ૩૨.
ધનુ નાથમાં મેસોને પાર પોથ,
લઈ સેન્યો મન સામાન મેથ;
મઈ હાલ ભાંધી મનીનાને તીર,
અનીરો કિધું તીર, તીરે અનીર. ૩૩.
કરે જાળને પદાસા જડીના,
દિધે દેખી દર્મે કુટખી દરિયા;
પ્રધમે જાને દિધા મેથ દેસ,
કાયા મનમાં મેપ આનંદ દેસ. ૩૪.
મથ વંદ વિચારના મન વાથ,
વગો રાખ રદિ મધુદી મુખાથ;
ધનુ ધીનની રીતનો મેથ જાળી,
તલાં મથ પીચા મે. મે. મે. મે. ૩૫.
દે. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે.

મોલનું જાનુ મળજને, પરી અંતર આસા;
મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે.

પંડિતની મિયાચારીનો છંદ.

પડેત મિત્રો મને, વરે મુખ મધુદી વાળી;
પ્રથમ કરી પરાધામ, પાપ મરે જા. પડી;
પડે મે. પડી પડ, આપો કુટખા પડે;
કરે પડી કાલેડી, અ. મળ કાલુ મું છે;
કરી કાલ. પા. મિત્ર રાં. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે.
મન મળ રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે.

મૂર્ખની મિયાચારીનો છંદ.

મૂર્ખ નિત્રો મને, રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા.
અની પડે. પડે. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા.
મિત્ર મારી મળ, રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે. રે.
મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે.
મુખ મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે.
કરી મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે. મે.

ધાપાઈ.

જા. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા.
કા. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા.

૧ મે. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા.
૨ મે. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા.
૩ મે. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા. રા.

શપથ પરપર દેવા લાગી, પાપ પિયે મધુપાન અભાગી;
નદિનદયા પરમેશ્વર સાખી, પીવમાં કોઈ કસર નરાખી. ૪૦
સડના દિવસ થયા ડેખોટા, રજા, ન બાકી નાના મોટા;
પાન કરી મુસનાન ધણે, ગાન કીધું બહુ તાન લણે. ૪૧
પછી પરસ્પર વળગ્યા પાને આપ વખાણી મગા ઉદમાતે;
એક ખીમની મચકરી માંડી, છેવટ આનંદુ તોષ નહાંડી. ૪૨
મૂળ હતું દારામતિ માંડી, તે તલસણ પાવોયું લાંઘી;
હાસ્યથી મૂળ હતું ઉપજેલું, અંતરમાં હિ અદ્ય રહેલું. ૪૩

લહાઈના મૂળનો છંદો.

હારથ રૂપી જ્યાં દત્તા, એક અવસર એ દીશે;
બદલ બાગક જઈ, કીધું અપમાન અતિશે;
નદી ડાંડી ડાંડે, કોઈ રૂપિયે બહુ કીધો;
જયો તમારો વંશ, શાપ સરવેને દીધો;
જે ભરવનું વડમુળ જયો, હાન્યધી નિમે લેખજો;
તે માટે યોગાગત તમો, હાસ્ય દિશે નહિ દેખજો. ૪૪.

આપાઈ.

દાંડી કરતાં હાપર આખા, લાંબાની ઇંચિા ઉર લાખા;
એક કહે મુળમાં બગાડું, બિન્ને કહે તુલસાયે બાડું. ૪૫
બિન્ને કહે તું ગધા તોમે, ચોથો મગો અચ્છો બોલો;
૫૬ આ એક ખીમના કામે, મંગા ઉડી મરદ બુવાનો. ૪૬
કેના કપડાં નાખ્યાં ઢાંકી, કેને કુટયા આપા પાડી;
લઈ શબ્દને લાંબા લાખા, નહીં ચરખ લાવે લે નાખા. ૪૭
સુણજો શ્રાતા કેહની કાણી, કેવી સખાવળ એ વખળાખી.
લીધાં પત્રને તીસણુ તીરે, બાજા લઈ મ આ બાવીરે. ૪૮
મુરજ મદા ને ફેરવી ફરચી, પથરાની જટી રહી વરચી;
હળ મુશગને બૂંગ બ.રી, પાટા કેને વચ પ્રહારી. ૪૯
જે શબ્દે જમ વણ કરો લીધુ, તેથી કુસ નિકલન કીડુ;
સુરુદિધિરમીયા લે આપે, વાનુ વેર એજ સરઆપે. ૫૦.

હરિગીત છંદ.

પ્રજ્ઞ સંજ મી કંખુન, મુગ સમ સામા ને લો;
અર સમા ભોગ છે, અનિરૂદ ને સાતકિ અરે. ૫૧
મુમદ ને સંમમજત, વગી મુરમ ને સમિત છે;
નર નિરૂદકમુકસદસજત, સગજત નામ પવિતરે. ૫૨
દાદાર્દ જખી ભોગ અધક, સાલવા મધુ અનુદ;
મ.વર કુકુર સરસેના, વદ એ જલનો જુદ. ૫૩
બઈ સમને બઈ મરે, પુત મરે બપને;
બજેખને મ.મ વિદારે, પજુ ન બજે સપને. ૫૪

સસરો દલો જામાતને, જામાત સસરાને દલો;
આજો બનેવીને દલો, કુખ બેહેનનું દિલ નહિ ગલો. ૫૫.
નદિ પટાપાત વિગાર, કરવા થાન ઇંચે છે ધણા;
મદ અધ લે નિરબધન લાખ્યા, ધધમાં ન રહી મણા. ૫૬.
જે ગ્રાણી પ્યારા દત્તા, તેને હણ્યા લે બાનમાં;
નિજ પુતના પજુ પ્રાણુ, હણતાં ધારી વાત ન ધ્યાનમાં. ૫૭.
રથ હાથે ઘોડા બાંધી તોળા, સારરી નદિ સરકિયા;
નાસતા નાના બાગને, પગ ઝાઝી બૂતગ પટકિયા. ૫૮.
જેમ વાંસ વનમાં આમ ઉડે, એમ રૂંદે અંતરે;
મધુપાનથી તન બાન બૂન્યા, ચિત થયાં પરતરે. ૫૯.
કામાં વડે તીર ખૂટે, હાંત મુટે હાથોના;
રથ કાટ ધારે ને પ્રહારે, પ્રાણુ લે નિજ સાથોના. ૬૦.
મી કંખુ વારે બહુ પુકારે, કોણુ ધારે કાન લાં;
નદિ બચ્યા નોકર આકરે, એવું ઉડ્યું તોશાન લાં. ૬૧.
જગમદ સામા બગ કરી, મદમત આપા મારવા;
આવતા દેખી એકને, હજવર ઉડ્યા સંહારવા. ૬૨.
જે બીજા મદિરા રોપિયું, તે વેચ ઉગી લોહીના;
૫૩ સીસા જુદાં રૂળ થયાં, આથી નહાં મતિ કોઈની. ૬૩.

ભુજંગી છંદ.

પડ્યા તરફે જૂતવે કેક થરા,
થયા કેક જરા રજા કે અધુરા;
મુગા નિલ જે પુષ્પ સમગ્ગ બિહાર્,
તુલો કેક કીધાનમાં સુખ બાઈ. ૬૪.
જેઓ નેતથી નારિનાં રૂપ જોતા,
બહુ પ્રીત દેખાડીને ચિત પ્રોતા;
તેઓ નેતને તો મયા કામ બાઈ,
સુલો કેક કીધાનમાં સુખ બાઈ. ૬૫.
જેઓ હાથમાં દેખ પોંચી બિરાજે,
બજા બાળુ બાંધી હળીવંત છાજે;
ઉડ્યા બાજ આકારો તે હાથ સાઈ,
સુલો કેક કીધાનમાં સુખ બાઈ. ૬૬.
જેઓ મૂખમાં નિમ તમોજ ખાતા,
બજાં તાન લે મનમાં ખ્યાલ માતા;
તેઓ મૂખમાં લૂચ લડી ભરઈ,
સુલો કેક કીધાનમાં સુખ બાઈ. ૬૭.
ખમાજ ખમાજ છીંદાર કેતા,
સગ પાસ સેવા રિંત દાસ રેતા;

કિંમાં રાજ્ય નિષ્કંટ રાજ નસકંટ,
સુણો કે કીધાનણું સુખ ભાઈ. ૧૮.
જેઓ વંશ વિસ્તારનો અર્થ થયો,
નહીં દેવથી દીધામાં નેસ ઝગો;
નહીં અગ્નિ દેવ રજું કોઈ લાંબું,
સુણો કે કીધાનણું સુખ ભાઈ. ૧૯.
આખા દેસ મધ્યે દાહાકાર થયો,
સુણો સર્વને અંતરે રોડો ભયો;
કેવી ભલવોની રૂઈ પુરખાઈ,
સુણો કે કીધાનણું સુખ ભાઈ. ૨૦.
દેવ સખીને સર્વ લીધે ગયાગા,
કેવ યેરથી હર્ષવંદા થયાગા;
રહી દામ હાથની હાથે સખાઈ,
સુણો કે કીધાનણું સુખ ભાઈ. ૨૧.

કોહરો.

ખડો: ખંદો લીધી મુખ, કરમ કિણ રૂઈ કોયો;
નગરેને બાપી હાથા, કર સરવને શોધો, ૭૨.

દરિગીત.

સર્વને શોધી મારીને, નગરેવ રોડ તખો ભાંડો;
શોધ્યુ થી ઉદય, પીયથ થસ ને સુચા લંદો. ૭૩.
એને સમે એક પારથી, આખો અચાનક નેરને;
મુમ ભણી મરો લીર, ભણી કબુ કાયા નેરને. ૭૪.
બને ભણ્યો એક સારથી, તે આવી થસ કમો રહે;
તે સુધ કબુ અંતરે, થેર મદેશ કંઠો. ૭૫.
મધુપાનથી ને હાથ થી, અરબુને રેને રહી;
પરીતાર ૭૬ આગરે ભળો, દારીમાં રહેડી નહીં. ૭૬.

કોહરો.

કબુ કહે સુત સમયે, મધુમાં મોડું થય;
નેથી ભાવનું મુકો, મરો દેવ અમર. ૭૭.
ને મદિય મુખમ લે, ને નહિ કિદુ દેવ;
મહા નેટ રે. સમી, * સમને મનમ લે. ૭૮.
બુદી પુરે રહેડી, કર મેરો અમર;
બુદી ક. રહિત કરી, થસે કિદુ મે. ૭૯.

૧ કાવ્યગણ. ૨ કાવ્યગણ. ૩ કાવ્યગણ. ૪ કાવ્યગણ. ૫ કાવ્યગણ. ૬ કાવ્યગણ. ૭ કાવ્યગણ. ૮ કાવ્યગણ. ૯ કાવ્યગણ. ૧૦ કાવ્યગણ.

૧ અર્થ, ૧૦૦ રોડો કરે અથવા એકપર કરે
૫ એ ને ૫૫ નાનકા છે, એનું મિત્ર. ૫૫ નું છે.

પણ મદિય પીનાર નર, શુદ્ધ કરી નહીં થાય;
શીશું રહેડી પાવે, તો તેનું અથ ભય. ૮૦.
એકા મદિય બુદા ને, નેથી ભય ભય;
તેવણુ રજો તેડનો, ન કયે પારી ભય. ૮૧.
સુધ મરે ઉપર પડે, તિલખર ધોરો તેડ;
એ પથ નિમે નરકમાં, પોદોને અવસર એક. ૮૨.
ભય તથ મન મનુ દિન કરે, કરે તિરય મનુ દાન;
પુન્ય નવે તે પદકમાં, જોવે મદિય પાન. ૮૩.
દેવ નહિ પૂજા લે, મદ ન લે મહિદાન;
પુર્વભ આદ ન સમજે, ને પીવે મધુપાન. ૮૪.
મધુ પીનારો પનિત છે, મનુસં મૂતક સમાન;
જાપની મિત્રતામાં થયો, ભામ ન થોમ નિદાન. ૮૫.
આકાશુ ને મદિય પાવે, ઉડે વેદ અધિાર;
રાસસ રૂપે ભણીને, ગુરવ કરો તિરસાર. ૮૬.
પણી પાવે આંધાળું, શુદ્ધ કદાપિ થાય;
પણ મદિય પીનારું, પાવ કરી નહીં ભય. ૮૭.
ને આંધા ન મધુ પાવે, પાવે વિષ મધુપાન;
ઉત્તમ એ આંધા છે, ભામે થી ભયવાન. ૮૮.

ચોપાઈ.

કિતણુ અવધુલુ મધુ કીધા, સારથીને સખમ સુણી લીધા;
કબુ મથા વેડું ભણી, સારથી યાત્રી ન પીરમ આણી. ૮૯.
પણી પીવિમાં મુરજા પાખી, એક થયામાં નહીં રહી ખાખી;
કરી પોતરને રજા લખો, કેઈ અંતુ લેનાર ન ભળો. ૯૦.
મુદિ આખો ગુણિ મારો, હાસખનિયો મારમ કારો;
નવે મેડી ઉતરો પાર, કરથ જાઓ પિયાર સાર. ૯૧.
ભણું પુરમાં થું મુખ દેને, સડને સમભરીય થું કરીને;
અથની થયો કદોરી પડો, એ કદોમાં કેમ ભમ ઉપારી. ૯૨.
એમ કરો પુર હારે આખો, રજવે દેખી મે. આખો;
મે. કો. કો. નહિ મુખથી વેળી, અંતુ પડે અંતુ મારી. ૯૩.
કોરો મથા ભવ મરો કરનાર, પરીભવ મનાં પૂજા સારો;
વધુને ને દેવકી આખા, ઉપનેને સુધે લખાં. ૯૪.
અરબુન આવી ઉપા સમ, રજમણી અલિ સખી સખા;
કહે ભણી સુણું મધુ કેમ, કપન કેડી ભાવમાં દે. ૯૫.
મધુ નિષ્કાંતથી કુનો કેડ, કેમ આખો નું પીરમ મે. કો;
સુધી સારથી ઉતરથ લે, અરબુન મે. લે. ૯૬.
રજન કરે લખો રજા રજી, સુધી આવી સડ ભાવ રજી;
એક ભણીને એક વિષયે કો. મથ રૂપે વિર મરે. ૯૭.

૧ કાવ્યગણ. ૨ કાવ્યગણ. ૩ કાવ્યગણ. ૪ કાવ્યગણ. ૫ કાવ્યગણ. ૬ કાવ્યગણ. ૭ કાવ્યગણ. ૮ કાવ્યગણ. ૯ કાવ્યગણ. ૧૦ કાવ્યગણ.

એણું અધિગું ને રૂપું, કામ કરો તણ રીઠ;
 મેઘા બન સહરો કરો, વણ વણ થી જામીશ. ૧૩૩.
 રામધાન.

સખખ સખખ, કોળિએ સખ ન કરીએ;
 સખખ કામ સખ સરીખો, વણ મળી જરૂરશેરે. સખખ. ૧.
 દાર પમે તે રેન સરીખો, કહો વિષમ ન કરીએ;
 ભંજખીએનેભંજીઆએશેનેકોવેમનમરીએરે. સખખ. ૨.
 પમેનાથી તે રેન સરીખો, અઠોલુ ખમ તે એશે;
 મંજીએરેનેમંજીઆએશેનેવળવળએનેશેરે. સખખ. ૩.
 સખ કંઈકો અમ વગરશે, રમ જાશે બાલક;
 મનમંદરોફમમમળાતે, ભેમ કરો મડ બાલકે. સખખ. ૪.
 કમ અઠોલુના પેશ નહીં હો, ધરતું જરૂરે રોડી;
 વગરનારે કહો વેગના, રેટોડી મળુ મેળોરે. સખખ. ૫.
 ખડો રો ધમ; મુખ મરો, પંચો ને વળી જાશે;
 જાશે જાલેખનુજામકરો, પંચીધમ. ખમ. મેરે. સખખ. ૬.
 કહોને સખખ કરચ હોશે, એશે વળ જામરી;
 વગરે જમન ન વધારી, મેળાને જરૂરખરી. સખખ. ૭.
 અમ્ય એકને એકી કામ. હુમ્ય હુમ્ય એશે;
 સુર જામ લેને. પંચી મુલોને, રેન વિહારી રેટોરે. સખખ. ૮.
 રેન તમે કહોનાથી સુદને, રેન મને તો રમે;
 રેનવગર તો હુમ્ય મધે, રેને તેણું હમેરે. સખખ. ૯.

વર્તમાન ખેત્રો વિષે.

કોહરો.

વર્તમાન ખેત્રોથી, સ્પષ્ટરૂપેન કાવ્ય;
 ૧૫ જે તેણ હેવડુખ કવચ જામ જામ. ૧.
 ન કમે નિંદા દેડી. ન કમે બૂં વખખ;
 ૫૬૫૫થી નર કરે કહોને ખેત્ર. ૨.
 કાંઈ કમન કમે નહિ, વિષ નર કમે રેન;
 સખા મદ્દે હો હોને રે મુકો કમરે ૩
 મંત્ર પ્રાંત્ય જરૂરી. નિંદી વડે જા.
 સુધી નમો ઉવરત મર્યા મર્યા બા. ૪
 એ જલ કામ અમલ, મળુવ મળો મળ;
 વર્તમાનખેત્રો વડુ એરે ઉવર કામ. ૫
 બંધો વિશે મર્યા બા. રેન વડે નરે,
 મળુ મળુ ઉવરતાં. રીઠ ન મર્યા રેન ૬.
 રામ તમે કમવિશે. સખ કમ નર;

કરે સમ કમરેથી, વર્તમાનનું ૧૪.
 જમ બંધે મર્યા નહિ, વિહારિયા રેખા;
 વર્તમાનખેત્રો વિષા, જામ મર્યા ન જામ.
 હો પ્રુત્ય કહોનાસનાં, મળ્યાસનાં એ;
 તે સખને સમુલ્લા, વંચો મરી વિશે.
 મળ્યાની મળી કામ, રેનવડી રેખા;
 વળી વિદા ને દુનરનાં, રમનક મળો રમ્યા;
 મને વળી મળ રેટોને, અતિ ઉવર અધિ.
 વળો એરે વંચીએ, કરે જામ કમરે.
 વડેમ થો વિદા વળે, બધે મુધારો વળ;
 રેટાટન કરચ વળી, જામ વિમરથી જામ.
 સખચાર એચ સરસ, વાર વાર વચા;
 એશે અવસર અમળે, રમ જામના રામ.
 પ્રિ વિન પ્રમરે જમનાં, વધામણીની વાન
 એ કમરે તું એરડું, રેને વિન ને રા.
 અતિ એ જમ અમલ, મળાવ મળો મળ
 અધિર એરે ઉવરથી, રેને રમવડામ.

હુમલન રેનેને વડે કમરે સમરે
 મળથી આ કવિના રમી હતી. તા. ૨૯
 માર સને ૧૮૭૦.

શ્રી વિષે. શ્રી રેખાવળી.

કોહરો.

મળુ મળાવે પ્રિને, તો કાણી થાના
 સૌર મળ ખામી કરે, અધિરેડે ઉવર
 સુખની કંઈ.
 મળી તો થશે ને કહો તે મળેથી,
 જા સમરેથી વિષી સારી ખેત્રી;
 વિષારી વિશે જમ વગરીને,
 રમથી વિષાન રો રીટીને
 મળુ અધિએ ને મળુ મળી,
 પંચી તેનો જામેલો મેરે ખામી;
 નહિ હારે જામ તેથી વળીને,
 રમથી વિષાન રો રીટીને.
 સમ સમુલ્લા જામ દરી સં સમરે
 મળ મેરે તે મેરે તે મળથી.

સ્વભાવેથી શોભારસી સાસરીને,
દયાથી વિવાદાન થો દીકરીને.

કગાઈ થઈ તે કદીના કગાથે,

કગાઈ ન જતી કદાચ કગાથે;

છબે કોણ તેને જરો છેતરીને,

દયાથી વિવાદાન થો દીકરીને.

મળે મોટો વિવાદથી માણસાઈ,

રૂબે તેથી અજાન ને આગસાઈ;

નહિ ફેલ મહે ફેસે તે ફરીને,

દયાથી વિવાદાન થો દીકરીને.

ન પ્હોમે દુનૈશાં પુર દોષ પશું,

કદી કાગ કાગ થઈ ભય કલું;

નિમે તોય બંધાર વિધાં બરીને,

દયાથી વિવાદાન થો દીકરીને.

સુ વિવાદથી સંતોષને સુખ પામે,

સુ વિવાદથી સારી સમાજીનિ જામે;

સુ વિવાદ થઈ ધૈર્ય સામે ધરીને,

દયાથી વિવાદાન થો દીકરીને.

સુ વિવાદ સખીની પડે સુખ આપે,

સુ વિવાદ કુમારીતણાં કટ કાપે;

સુ વિવાદથી સંભાળી દેખે કરીને,

દયાથી વિવાદાન થો દીકરીને.

બહેલી બલી બાત આવે સંભાળી,

બહેલી મણીસો સદા સદૃશ્યાળી;

સુખે સંપને સખીસો સંધરીને,

દયાથી વિવાદાન થો દીકરીને.

બહીબાળ નેહુ ન વિધા બહુચી,

પિત્રા માતને પાપથી પેટ આવી;

અની આપ આપે પિત્ર ઉચરીને,

દયાથી વિવાદાન થો દીકરીને.

નહિ ને બહી તે નહી નેજુ દીણી,

સતી સદૃશ્યો તે કહે કેમ વીણી;

અરે એન માટે અની આદરીને,

દયાથી વિવાદાન થો દીકરીને.

અટો આવ દેશી બને આજ આવે,

રમ્ય છે રમ્ય છે રમ્યતરણે;

હરે દેવથી સદી દેવ દર્શને,

દયાથી વિવાદાન થો દીકરીને.

૪.

૫.

૬.

૭.

૮.

૯.

૧૦.

૧૧.

૧૨.

૧૩.

કોહરો.

શિવો સુધરસો તોજ ફળ, ઉત્તમ યસો અયાક;

પૃથ્વિ સુધરસો તોજ ત્યાં, પાકે સારો પાક. ૧૪.

મણીતણી શોભા મણી, બણી કણી રહો તોય;

નારી સારી નહિ રિસે, બણી મણી નહિ હોય. ૧૫.

સોરડો.

બહુતરથી બમ ભય, તો બહુતર સાચું બહી;

બહેલી બોળી ચાપ, તો બહુતર બમ્મો ઉઠે. ૧૬.

પુરશી પ્રતિ પ્રશ્ન.

કોહરો.

તું તનુલ ધનવંતી, કે તુલ પિતુ કુળવાન;

સાક્ષરજી સરવે તને મહિપતિ આપે માન. ૧૭.

ઉત્તર.

બે સાળામાં બાઈ કું, પામી સરસ સુધરાઈ;

બલ અસમ કું જગથી, મહત્ત્વ જોગ મણાઈ. ૧૮.

અનહર છંદ.

જગજની કાઠીઆમાં ઉપજી આસાદ મારી,

બીલપાસે બાળીને સોઢાગરે સોદો કર્યો;

સોઢાગર પાસેથી સુતારે પછી સોદો કરી,

સાળામાં સુધારી તોય સ્વારથ નહિ સર્યો;

પામવાને નેતર બે સારી બીજ સાળાવિયે,

પામી સ્વાર પછી વર બીમંત બને વર્યો;

કોણ પુછે કુળતણું મુલ દમપત કહે,

પામી માન તે પ્રતાપ ફેળવણીનો કર્યો. ૧૯.

દ્વિવિધ્ય છંદ.

તાન તમે દિનરાત દયા કરો, નીતિનો નીલ કહી કવિતાજ;

જેમ જુઓ જુદુંદનજુગિતી, અર્જુન આગળગણગિતાજ;

તેમતમારોશિખામજુદું, શ્યામિશિખાશિખામજુદુંમસિતાજ;

નિભવમાં નહિ બૂલીશું, પરિશ્વરીશ્યાપાવિત્રપિતાજ. ૨૦.

પરિસંખ્યાસંકાર.

અનહર છંદ.

તજી ચણેદિયો તુલ વડે ભોલ વાલ ચાપ,

તેનો વાલ-તેજવનો નહિ બન દમગી;

જગથી ભરાય શાળી ચાપ નેરા બને ગજ,

શાદી તેનો પથજની નહિ તે નિચાળી;

ધડીએ તો પાણીથી ભરાય અને ખાલી થાય,
તેતો ધટખળ તણી કહે નદિ કાગળી;
સુવાણી * સડળ કળાવાળી દલપત કહે,
તેતો વિવાવાળી ન જણાય નારી બાગળી. ૨૧.

કોહર

અગ્ર બીજ સોપડી, જે નીલિ ગુણ અપ;
સુધરે તેનો સોખની, નદિ તો તે વડો જાપ. ૨૨.
આમનિરોધો ભોગ્યપણ, ખરે ખરો એ ખેદ;
ખટાવવામાં મન ધરો, એ સિરપાવ ઉમેદ. ૨૩.

આજલમ્ નિરોધ વિષે.

જાન લાગના ચાલથી, ચાપ ધણું પુકાયાન;

૧ સુખથી અવગ્ર પ્રસવ કરાવનારી તે પણ
સુવાણી.

પ્રભ જાણી નિર્મળ અને, ઘણ ન શકે વિદાન. ૨૪.

પ્રતિષેધ અલંકાર.

મનહર છંદ.

સમગ્ર સમગ્ર મન સમગ્રને સમજાવો,
કરો સારું કામ તે અન્યાય નથી કરવો;
રડે છડે થેર થેર રોય કુટવની રીત,
તોડી નાંખતી તેતો સમુદ નથી તરવો;
કરજ કરીને વચ કરવાનું કાઢી નાંખો,
તે તો ખોટી કુંઝરને દૂર નધો ધરવો;
ખાન જાન જાપ કરો કહે દલપતરામ,
તેતો કોઈ પ્રાણીતણો પ્રાણ નથી ધરવો. ૨૫.

પૃષ્ઠ પ્રખ્યંધ કવિત.

ખાળ પશુ પરણાવે પશુ ન વિચારે વાત,
નવીનજૂર ફળ નજરે નિહાળિયે;

ફર નિશાન લોક તમે લાજ લેશ કાં ન રાખો,
લેશ જુદા દેખો કુજુદિ એવી ટાળિયે;

૩ ૩ ૩
૩ ૩ ૩
યે જિ બા

મન

૩ ૩ ૩
૩ ૩ ૩
જ આ જ મો

જન
પસ

૩ ૩ ૩
૩ ૩ ૩
યે જિ બા

માલી
હેસં

૩ ૩ ૩
૩ ૩ ૩
રો ક થી મે

પપ
પદી

૩ ૩ ૩
૩ ૩ ૩
યે જિ ઠા

ચાર
પવી

૩ ૩ ૩
૩ ૩ ૩
મો રા ન કાં

શુદિ
લેસ

૩ ૩ ૩
૩ ૩ ૩
યે જિ ઠા

લાજ
રેની

૩ ૩ ૩
૩ ૩ ૩
ત વા રે ચા

નમ
નવી

૩ ૩ ૩
૩ ૩ ૩
યે જિ ઠા

પણ
વાજ

૬ ૬ ૬
૬ ૬ ૬
બા જ કો ના

૬ ૬ ૬
૬ ૬ ૬
ચા સ વા નો

૬ ૬ ૬
૬ ૬ ૬
ર શુ હો

૬ ૬ ૬
૬ ૬ ૬
આ ગ જ થી

૬ ૬ ૬
૬ ૬ ૬
હો ય તો ક

૬ ૬ ૬
૬ ૬ ૬
લો ક ત મો

૬ ૬ ૬
૬ ૬ ૬
ક ર ક જ

૬ ૬ ૬
૬ ૬ ૬
૪ ર ધા વે

એ વિચાર આગળથી ચાર થડી મેરી કરો,
પડીએ મરણ હો એમ છે ૧ સંભાળિયે;

હેમ આગળી ચાલવાનો આગળી એસ મોજ આજ;
એસ જનનાગ કોના જન મન યાળિયે. ૨૬.

દાદિવિજયભંડે

નાનપણે પરજીવિયે જાગ્યા, આજ સી તેદમાંદો જતાવો;
 મોટપણે કરનાં પરજોર, જલકા સી તેદમાં સંખખવો;
 ને હમડું સુલહું મુમો મધું, પૂરજી પાઝગથી પજાવો;
 આજાજલકામાંવિજાજાવી, પ્રજાપણેપાવકમાંરેપવજોર૭

परमत्र पिये.

३५६३ ७६.

પ્રમાણથી પ્રધાન સાથે બગી પ્રભુ જાન,
સખાવે ને ઉપજાવે જાત્ય રું આપડે;
હરી જાતી સહે કે કુરંગમાં કહેવ આપ,
દેખાવી રિવાનીયા દેખાયા ચુકાપડે;
જેને જોય થર તેને તેથી ગીને રાખજાને,
સામ જાન જોઈ દેઁ એ આરે ઉપાપડે;
રાજ ચલાવે કે હર ચલાવે ને જાજાજર,
પરંપરી પળી નીજ થર લહેા રાપ ડે.

31634

ખાંડી કાઢે અગાધી, મુલ્ય જો ન મુંઝવે;	
તાળીને તોરે નહિ, તેા ધરસુવ મથાય.	૨.
ધર સુતરને કાળે, ધણી કુચેવળીવીર;	
તાળી તોરે અગાધ, કિમે તોરે ધીર.	૩.
તાંત જાલંત ન તાળિયે, તાણે તૂટી જાય;	
જો તૂટયાં મન સંકિયે, જાયે માંડ પડે જાય.	૪.
પરણીને ધર આંનાં, સદા સદનતા તાક;	
પરણા જોડું પિંખાત, અમુત તોળે નાક.	૫.
આખે ૩ આખે નહિ, તે જાને પગાય;	
જોડું ૩ સુસર મુખ, લકાં લકાં પ્રવૃં.	૬.

ਪ੍ਰਤਿਬੁਧਾ.

उपलब्धि वृत्त.

જીવનના મુદ્દા પર નિર્ણય લેવાની જરૂર છે. જો તમે તે સમજી શકો છો, તો તમે તે સમજી શકો છો.
તેમના જીવનના મુદ્દા પર નિર્ણય લેવાની જરૂર છે. જો તમે તે સમજી શકો છો, તો તમે તે સમજી શકો છો.
મનુષ્યના જીવનના મુદ્દા પર નિર્ણય લેવાની જરૂર છે. જો તમે તે સમજી શકો છો, તો તમે તે સમજી શકો છો.

સુનિ ૫૮ રંગે, નવી રંગ દર્શક સંગ્રહ.
સુનિ ૫૮ રંગે, નવી રંગ દર્શક સંગ્રહ.

1. १०-११-१२ 2. ११-१२-१३
१४-१५ 3. १६-१७-१८

સ્વર્ગિ વસ થનો નથી પિયરના પેમા યા, ૧૫
સ્વર્ગિ વસ થનો નથી સદા રહે સંગથી;
સ્વર્ગિ વસ થનો નથી પુત્રનો પ્રસન્ન થો.
સ્વર્ગિ વસ થનો નથી ધૂન જેવા હમથી;
હામનીને વસ કંથ થય દરબન કહે,
પ્રેમ દર આણી થાને આપના હામથી. ૧૬
જ્ઞાનીને તો કરે વસ જ્ઞાનની ગયાએ માર્ગ,
આનીને તો કરે વસ નિલ નખતારથી;
કૃષ્ણને કરે વસ કરીને કસર થળી,
કૌશીને તો કરે વસ આમુખા હામથી;
મુરખને કરે વસ મીઠી મીઠી વાનો હમી,
દુષ્ણને કરે વસ કુસારી કુસારથી;
કહે દરબરયામ હામની ચતુર કંથ,
ચતુરને કરે વસ ચિત ચતુરથી. ૧૭

ଡକ୍ଟରୀ ଡିଗ୍ରି ପ୍ରଦାନ ପତ୍ର

૧. નિઃશિર છત્ર રૂપી મુજબને, પાડે પતિ પ્રેમથી દાસ્યથી દાસ્યે;
 તો મુજ પડે પ્રદક્ષિણ દાસ્ય, સમરૂઢ સહાયન ભે મુજભાસ્યે;
 દુઃખ નિવે પશિતન દાસ્ય, જોડે ભેડે જાડે મુજે ભિન આસ્યે;
 કાપડે ચરિત્રે જોડે જોડે ભવન, ભેજડે ચરિત્રે મુજે મન આસ્યે. ૧૦.

Fig. 2.

૩. નિમજા મન જે જાનપુ. હવે ન નેની રીત;
 ધુમ્મે હવે થતે નરિ, પનિહનની પ્રીત. ૧૧.
 પનિ મુખા રીતિ પનિ મુખ, ૧૨નો પુનિપ્રમજ;
 ૪. મદ મદલુ નરિ મદિવે, મુન મદલુ મુખ જાણ. ૧૨.
 ૨૦૩૩૩.

31331.

૧૦૧ મન ને સ.ધ. સપ્તમી સ્થાની રહ્યું;
 મને ન બીજી ગાય, રહેલી ન તદાપ દે. ૧૩.
 ૧૧ બેઠો સ્વપ્ન પાન, વગી બીજી વિમર;
 જુન તરણ બાન, રાજપદ રહે નહીં. ૧૪.

૧. જલિ કુખનું જોતુ અને જલિ કુખ ચઢતો જુ ઇ, તે
ચઢતો જુ ઇ તેની કાઠિંગી ૨૫૦, એ મેની જથ્થા
જથ્થા ૧૦૦ રૂપી આવી પડે તે ચઢતો જુ ઇ, તે
જલિ કુખ નિમેષ કાઠિંગી ૨૫૦, અને તે ચઢતો જુ ઇ
૨૫૦ કાઠિંગી જથ્થા ૧૦૦ રૂપી આવી પડે જલિ
૨૫૦ કાઠિંગી ૨૫૦ જથ્થા ૨૫૦ તે મેની જથ્થા
જથ્થા ૧૦૦ ચઢતો જુ ઇ તે ચઢતો જુ ઇ તેની કાઠિંગી
૨૫૦ અને જલિ કુખ ૨૫૦ નિમેષ ૨૫૦, ૨૫૦ તેની
૨૫૦ તેની ૨૫૦

મનહરે છ'ંદ.

સંસાર તરના મૃગ પતિ અને પત્ની છે,
મણી ભેતાં મળતીમાં પ્રલસા મળાવ છે;
સંખે સલાહ દેખ એકમાં સંગ ન દેખ,
તોજ તાત્ત્વ તરવર ભેતાં ને જણાવ છે;
કાલીને દેશાવ મુખી સરેવ દેખાવ વગે,
વિષ વિશે વિવિધ પ્રકારે વખણાવ છે;
ભનેમાંથી એકેનું ને અંતર સંકેતું દેખ,
તો તે કુખી દીસે ક્ષિતિ દયાની દજાવ છે. ૧૫.

સોરઠો. પતિ ઉક્તિ.

પ્રથમ સરસ પંકાવ, જામે કમુંગાની જુઓ;
જામી ઉડી જાવ, કહો રંગ સા કામનો. ૧૬.
" મતલબકેતમારીપ્રીતિપદેસાંદનીનેરીદમજાંતી. "

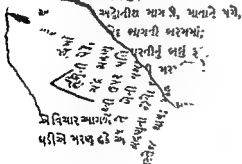
ઉત્તર-મનહરે છ'ંદ.

આપણા કમુંગમર કમુંગો યદ્યપે છે તે,
ધોડાજ દિવસ મુખી યોભા સારી પારેછે;
વિશેષ વિશાળની કારીગરોની કારીગરી,
પાકાં રંગે કેવાં સારાં વજ્ર છજીયરેછે;
કુક કુક યાવ તો શું યાવ રંગ જાવ નહિ,
એવું કાણ છે કે એના રંગને ઉતારેછે;
આપ તપ્પી પાપડીમાં કમુંગાનો કાચો રંગ,
પાકા રંગ વાળા અંગ ઝોંટણી આપારે છે. ૧૭.

ઉદ્રવિજય છ'ંદ.

રંગભણી ચરકી ચરો ને રિન, જ્યાં અકકાવ કરી અકકા;
પાણીકકાળીપખાળી જુઓ, વર્ગીપદ્મરસાધનુઓ પટકા;
તોડી વઢોડી મરોડી જુઓ, કહો કાલે કાળીકરે કરકા;
કોટિ ઉપાવ કોષિદેવપત, નેરણી દેવચરો તે ચરકા; ૧૮.

મનહરે છ'ંદ.

અવિચાર આગળે જોઈને, આગળે જોઈને,
પરીએ મરણ હોઈને, મરણ હોઈને,
મરણ હોઈને, મરણ હોઈને,
મરણ હોઈને, મરણ હોઈને,

પાખી પ્રજા પ્રતાપથી, દિગ્ગજ સુખ સંસાર. ૨૦.

નહારી મ્ત્રી. મનહરે છ'ંદ.

કામનીયા કામની કોની ને પદા મનીરો,
કામની છે સિદ્ધા તેનો કામની તમજામની;
કામની ને કરે નદિ ચિંતા પર કામની તે,
નિર્વેજ નજામની કિમત ને જાણમની;
કામની કામની જેની કંથમાં ન કરે પ્રીત,
કુમારના કામની ને મદિ જેની ગામની;
સારાં કામ કામ નિચે કરવા કામની કોપી,
કામની ને આગમુ તે કામની સા કામની. ૨૧.
સારી મુશ્કારાઈ ધરણી મુશ્કારાઈ બાઈ,
સંસારમાં તેનો સદ બામજી મજાવ છે;
બળી મળી નદિ ભરવારથી મુશ્કારાઈ પાખી,
વિષમાં તે વનિયા વેચમજી મજાવ છે;
ખારીલી ને નારી વણી નારી ઉચારી જાણે,
નારી નદિ એનો કાળી નાગજી મજાવ છે;
કુશલાના કંથને તો કહે કલપવતમ,
કેવળ સરેવ ખાસ કામજી મજાવ છે. ૨૨.

વ્યાપાનસંકાર.

કુમારના કંથને મનાવ મરે કહે કેજી,
કું નો પુષી હારી લંચ મરે ખારી માણુ છું;
માણુસો મળી મને કહે છે કંથને મનાવ,
મરે કું મનાવ આવી આંત તારી બાણુ છું;
તેનો વાળો આટો આંક કાંક ખારો વાંક નથી,
ચાંક બની બધી રીત દેખાની ભાણુ છું;
રોષા તારી રીસ મૂખ કંથ લાઈ કાણુ મોંદુ,
ખીટા તને કું પચાસચાર પને ભાણુ છું. ૨૩.

ઉદ્રવિજય છ'ંદ.

જેમુંદરીયો રીમુલાગજેવી, આખી પ્રજા માવખણાવ એવી;
કાંઠાપતિતુલિજાને લોંચાને, તે કોણુ જાણે પનિદુઃખસાંખે. ૨૪.

ઉદ્રવિજય છ'ંદ.

નારી નકામુશરેન, સદઅકપાવસાને મનસાથે;
કાંક કરે નાચિખામજી, દંભીયો બેદ ભણે ભણી યાથે,
કરે કહો કેવળ, કહો જાળકે મરેદે પટ કાથે;
યજાવયુનો મુખસાંકુરેન તમાથે. ૨૫.

71521.

પગમાં તો નેરળાં ધર્યાં, નાકે ધાણી નાથ;
 દાણે નાખ્યાં ડસકડાં, ત્યારે રહ્યો છીં દાણ. ૨૬.
 શાજ શરમનો આંખને, તેતો કાનિ કાંધ;
 મુખ કપર પલુ ખૂણ નહિ, પછી શરમ શીવીધ. ૨૭.
 કાનું સ્ત્રીનું કાગળું, હોઈ ટપકું સ્થાન;
 દેણે તે હોઈ વસે, એ કહેવત છે આમ. ૨૮.

ଦ୍ଵିତୀୟ ଓଡ଼ିଆ

૫૩ પ્રવચન વિના ષટ્તો ન રહે, મગ જે જગપૂર જતાથી;
૫૪ રૂઢી વિના પરિપૂર્ણ ૬૫:૫૬ થો, હોડ કુએ નહિ જીમજતાથી

૧ કામી રૂ'બ બેડી.

કટિ ધરે નહિ તો દશપત, સર્વિમ મળે ન સર્વિગ સતાધી;
મુદ્ધિખરીપણબેધવિના, દિશમાંઅંતિબેદડોનખતાધી. ૨૯-

ਦੀਖਦੇ।

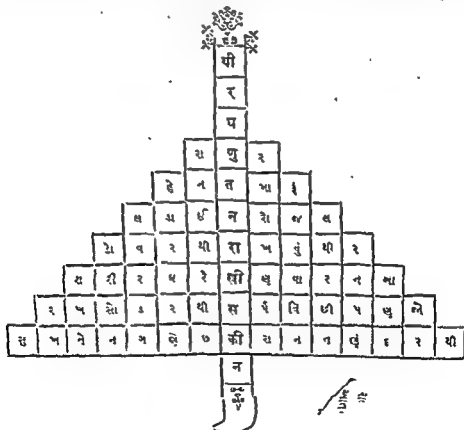
પતિ કરતાં પૂરે ધરે, પદા હપર ખાર;
એક સખીએ એવાને, દિધી શિખામણ સાર.૩૦.

સખી વચ્ચે.

७३ प्रणय सदैव।

ધીર ધરાણ રહે ન તમારું, લગાઈ ન રોજ છોડવારથી;
 રાખવું ધીર સરીર ધરે, ખીણવાર ન ખાર ખસે દરથી;
 સર્વ વિધી પણ ભો સુખ, તેન મણે છડો રાનતાણું દરથી;
 કાર, બોરવણું ન રાખી સખી ન કો સખી રાનતાણું ધરથી. ૩૧

१३५ धरना करतांना नवी जगझु' शुभमल्लपुं.

ਇਕ ਰੋਲ

પુરુષ જ્યારે સદૃશ પ્રેમમાં, એ સુખ માટે। વિન;
સાથ સિત્તાની રીતની, કરો પારપર પ્રીત ૩૨

શુદ્ધ સંદેશો.

ઉપનતિ વૃત્ત.

સિનાસની શોચનિ જે સમામાં, અશોકનામે વન વિજયામાં
 નનાસવાનો અવકાસ આવે, દશાસ્થમાં ભર દિવે ડારવે. ૧
 ફરેદરે ત્યાં ફગ દૂત ખાઈ, મુખે ન લે અન અને મિત્રાઈ;
 તપો વને જેમ તપવચો તપે, ક્રમે જગત્પાલક નામ જાણે. ૨
 દિગ્ગિ સિનાએ મુખે સ્વદેશી, સુખેય એશ્વરે તર ચીસને સી;
 સમે વિચારી રાજો સુદાના, જરૂર બોલી જનકાલ જાના. ૩
 અરે સુમ કું અરણ્ય ઉમાઈ, મશાં બોલું દુઃખ કેળી ખાર;
 પિયુ વિનાની પરિપૂર્ણ પીઠ, કરે રિવે દંશન જેમ કીડા. ૪
 વિદગ્ધ સર્વે વંદા કાલે, વસે કુંડળી મળી એક માળે;
 વસે વિદેશી તઈ નારિન્દાની, કહે સુમને કંડુ રીત જાંતી. ૫
 અરે સુમ લગન અંગ તારૂં, કુંડ તને તે કરે કામ મારૂં;
 વિદેશમાં વડમ જે તપ્યાલે, કંઠી મને ત્યાં ચિરથે કંઠી છે. ૬
 હાસમાં આ વન આસ આવી, તકે ગપ તેનમજ્યા તથા પિ;
 વિન્નેમની પીઠ વિશેષ બાળી, જાના નથી પ્રાપ્તવાપિ પાપી. ૭
 હવે જાત તં પ્રિય નાથ પામ, પિયમણી વાન પુરી પ્રકાશ;
 તમે વિન્નેમે તારણી તપે છે, પિયુ પિયુ જાણે છે જાણે છે. ૮
 કરી કળાપો મનમાં કરે છે, કરી અતીશે દુઃખ ઉત્તરે છે;
 કરી વર્ષી જાણ વિન્નેમજ્યાના, જાળી મળી મોજાવકે મુખાગા. ૯
 અરે કરે સું અમગા મિચારી, અમણ સજ્જન જગમાં ગરી;
 વલી શકે કેમ મુખેથી વાળી, મરે મિચારી મનમાં મુજાળી. ૧૦
 અપંખ અને અકળાવ એવી, શુદ્ધ પદ્મી પિન્નર અથ જેવી
 ઉપાથ એકે ઉરમાં ન આવે, મનેરથો ધૈ મનમાં સમાવે. ૧૧
 વિન્નેમના વામર કેમ વીને, રહે સગ મિત્રવતીજ ચિત્તે;
 જૂખી મરે જોજન કેમ જાણે, અધીરતા તે કમલજાણે. ૧૨
 જુએ વળી જ્યાં જગ રૂદામ જાણે, રહે નહિ કહ કુંડું જાણે;
 કહે વળી વાદળીને કુંડું કે, મને ઉપાડી પિટ પાસ મૂકે. ૧૩
 પિયુ વિન્નેમે વધી પ્રોઠ પીઠ, કરી શકે સું નહિ જાળ કીડા;
 વળી વિશેષે વિન્નેમી જગી, મને જા તે કામગાન મહી. ૧૪
 રિવસ તે જ્યાં વિન્નેમી કરે છે, સમીપ સ્વામિ મુખ લેસરે છે
 વિન્નેમણી કેમ સદે વિશેષી, રૂપો રહેની ન રહેજ રેડી. ૧૫
 તથા વળી જેક ધનુષ લાવું, જરૂર તે કામ ધનુષ જાણું;
 દયા તણ મનમજ આર દેને, વિન્નેમણી જા કામ લેશે. ૧૬
 મજૂર તેવી તાર અદો જોવે, કરી કરી કળાજડાં જોવે;
 કરે રુખી અંતર અદો જાગ, કરારના ધાવ થઈ કરજા. ૧૭

મયુદ સાગી સરિતા વહે છે, સ્વનાથનો સંધ ચિત્તે અલે છે;
 વિન્નેમણી સ્ત્રી વરમાદ વારે, વિવેકિને ધીરજ કેમધારે. ૧૮
 રિવે દિનાનાથ જગ્યાં જીમે, અપોઘ્ય રેખી નરકે અતીશે;
 જિયાજે એનાયો જનીન આવે, સ્વરકરજો વાદળમાં જુવાવે. ૧૯
 વિન્નેમણી વરમાદ જામે, કરી મુતી કંથ મિચાવ મામે;
 યથા અદાના મુખીને કરિતા, તથા છુપે વાદળમાં અવિતા. ૨૦
 પ્રવાહ ને નાસ્તિક જોવ મર્યા, મુખેયના જેમ કરે કુપ યો;
 પ્રવાદ આંસુ દગથી પડે છે, મુખેયના મારગને નડે છે. ૨૧
 જગી વિશેષી વનગણી જેલી, તરતજે કંઠ તરે મળેલી;
 વિન્નેમણી તર વિચાર આવે, મને પિયુ આમજાલગાવે. ૨૨
 દયા હવે તો દિવમધ્ય સાવો, હવે ધણી ધણ ધર તર આવો;
 સુનાથ એવં પિયુને મુખારી, સ્વધામમાં સાવ મુખમનાવી. ૨૩
 વિન્નેમણી દુઃખ કેવીવાળી, વિશેષ મંદોષ કરી વખાળી;
 સુદર્પત કારણ હંઠ આને, રમ રમ્યા છે દગ્ધતારામે. ૨૪

સોરડો.

વરમે જાડુ વરસાદ, વળી જાડુકે ધીજળી;
 આવે સજ્જન ધાદ, વધે વિરદની વેદના. ૨૫
 નદી સ્વરથી નાર, સાગર સામી ઉલરી;
 પિયુ મળવાને ખ્યાર, કંઠારે કેવો કંઠો. ૨૬

દોહડો.

ધમિછન એક અરથ રિના, સપગુ અગુમ જાણાય;
 પુખ ચદ થન પતિવિના, વિરવળિયે ન સદાપ. ૨૭

ઉદવિગ્નન હંઠ.

વંકપુત્રી મરખ નિરખુ પુર, જામ જાણો તર ધોજાને વે;
 ને કરુવરમાદ ન તુ જામ, કોહ કરે ગળાગર કેવો,
 સ્વાનિ વિના દુખાનાં પૂર, વનધારચઃ પોતિજોમય એવો;
 જાડુચાંચમકે ને સરજન, રાસમ આરખુગરજાળે. ૨૮

મનહર હંઠ.

ધરણુ દુધાનને વિચરત વિદેશી જેમ,
 કરતું દિગ્ધમા સમજાડુ શી કનને;
 અરણું દુધામ ને કચારણું અરે મુરારી,
 કરણું દુધેથી આરણું જે અંગને;
 કરણું કંઠામ નો દુધરણું દહીવી દવે,
 અરણું મુંજાને જાણણું અવંગને;

હરિયું દિખતો હમરિયું આ અવધરે,
મરિયું ગાંધામાં એ વરિયું વસંતને. ૨૯.

કોહરો.

એ રીને સિતા સતી, ઉચરે નિજ દુઃખ આપ;
પ્રિયા વિભેગે રામ પશુ, વનમાં કરે વિલાપ. ૩૦.

ઉપસ્થિતિ વૃત્ત.

પ્રિયા પ્રિયા શબ્દન પૂર્વ પ્રેમે, કલો મુખે અન્ય કયું નરેમે;
પ્રેમનંદીપાવનવાગમની, અપૂર્વમેરી કરઆમગામી. ૩૧

ઉપેન્દ્રવજ્ર વૃત્ત.

વમે વમ્બા વિરહાભિ કુંડ, પ્રસે પ્રમાણે પ્રમગે પ્રયંડ;
સદામમેલંમગનેસમીક, પ્રિયાવિભેગીપુરોપ્રસિદ્ધ. ૩૨.
૨૨૦:મુખેએકઅનિરતીયે, નિજાનિજાશબ્દમિજાનિયે;
મમેનમીકરવતીકોડા, પ્રિયાવિભેગેવધોપ્રાદપીડા. ૩૩.

કંઠવિજય છંદ.

ચિંતનમિત્ર આયુજ રહે, પદયુજ રહે કર પત્રપ્રિયાનું;
સંકટ નિવ નાયુજ રહે અનુજ રહે સુખ સર્વ સમાનું;
અંતર ધ્યાન આયુજ રહે, રખાયુજ રહે મનદીપસાનું;
પ્રેમનુંનેરજાયુજરહે, ઉપાયુજરહેમિજાઆવરણનું. ૩૪.
શોકકો નર્તી સ્વગંતરતા, પરગંતરતા પરિપૂર્ણ પમર્ષ;
દેહ વિરેક અનેક કરે પશુ, એક છતા રહે ઉકે છવાઈ;
જાતર મંતર તંતરથી, પરગંતરતા ન પડે પથટાઈ;
નેનિપાળજનમણીયકે, દશપાલતા દરસેદુઃખદાઈ. ૩૫.

કોહરો.

ને જાની ને સદગુણી, વર્તે દખાનિ એમ;
દરે સિતા રામ સમ, ધરે પરમર પ્રેમ. ૩૬.
તમે વિચારીને તમે, મિથ્યા કુળ અભિમાન;
રામ સિતા સમ નિરખી શુભ, યો કન્યાનું દાન. ૩૭
શુભ પામે ને રમગ સુતા, ઉત્તમ કુળ તો એદ;
હરિયાને બહુ દુઃખ પડે, મરેા ગુરુ કુળ નેદ. ૩૮.

ઉત્તમ કુળ વિષે.

કોહરો.

ને અતગ્રા ઉત્તમ કુળે, પ્રીતે પરબી દોષ;
પૂરજી સુખને પામશે, કદ ન પામે કોષ. ૧.

૧ પસંતનું સુખ મોગતુ તો થેલી દફ.

૨ પ્રીતિથી.

ચોપાઈ.

ને કુળમાં સપૂરજી સખ, ને કુળમાં જાતને બહુ લખ;
કરે સદા પ્રીતિનાં દામ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૧.
અરો નિલા જોને આચાર, વિદ્યા ને લક્ષ્મીનો વામ;
ન્યાં સુખ દોસે આરે જામ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૨.
જોખાં ધારે અરે ચીર, ભયુજ જેનું મન મંતીર;
તેજા જાનધર મંદિતમગમ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૩.
જાતમ ધધો ને આદરે, દેશ કસેય ધધી દીપારે;
દેહું નદિ સિર એકે દામ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૪.
અતરમાં નધરે અભિમાન, કદી ધરે નદિ નોંદા દાન;
કરે નહીં દુષણનું દામ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૫.
કદીએ ગાયનું નદોષ કચકે, સસ પલું પાને નિઃશક;
ધર્મતલું તે નિર્મળ ધામ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૬.
અભ્યાગને આદર કરે, સડ જાન સદાચરજી આચરે;
વડાયાં સર્ગાનલો વિશામ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૭.
લોકમાં લાખેગી લાખ, કરે સદા પરમારમ દામ;
મિત્રક કે ન ગણાય સુશામ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૮.
મદિપતિનું પામે સન્માન, અણે વધા મોકા શુભવાન;
દોષ ધળી દેવામાં દામ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૯.
જેની સ્ત્રી માખાપો પાસ, અચન વસનની નધરે આચ;
અતિસુખઅમળાપામેઆમ, ઉત્તમકુળનોએનુંનામ. ૧૦.
મુંદરિયોને સપજી સખ, જેણે નદિ સ્વપનામાં દુઃખ;
શુભી ને બધું વખાણે આમ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૧૧.
નામે ઉત્તમ કુળનો ધણું, આચારજી ઉત્તમ કુળતણું;
દિલથી કહે ઉદયપતકાંશ, ઉત્તમ કુળનો એનું નામ. ૧૨.

કોહરો.

સદ, વિદ્યા સદગુણ સધન, સદાચરજી સુવિચાર;
ઉત્તમ કુળનો એજાહે, ને ધર સુખી નર નાર. ૧૩.
કુસજને કંજુસ પલું, માનસિને નદિ માન;
એજ અધમથી અધમ કુળ, નિર્ધન નિર્વિદ્યન. ૧૪.

શાર્દૂલ વિકિરિત વૃત્ત.

કન્યા વિક્ષ ને કરે ધન લઈ, ધિકાર તેને ધરો;
પ્રીતિના કદો લોખાથી કુળ જુએતો પાણી પૂરો ખરો;
પ્રીતિ કન્યાસુ કસો જગતમાં, ને સ્વાર્થ સાધે નહિ;
કન્યાના સુખનેવિચાર કરસે, તે પ્રજ્ઞવાગી સદી. ૧૫.

રોડે જેવા રંડવા, નિર્લજ્જ કાંઈ કામ;
કુટે કરે પાપ'ડ બહુ, લાઇ અતકર્તુ નામ. ૧૧.
દક્ષિણ દિશમાં જમપુરી, જેમન નેડ દગર;
પ્રતિદિન જમ દગરગાઉ, પહેલે માસે ખાર. ૧૨.

ચોપાઈ.

કહેથીહરિ સાંભળખમરાય, નિવનેજમપુરીમાં લઇખય;
જેતું કયું હોય જેણે પાપ, તેવોત્યાંપામે સંતાપ. ૧૩.
રૌરવ મહા રૌરવ આદિક, કુંડ નરકના તલાં અંધીક;
જેણે જુદો સાક્ષી પૂરિયો, ચોપા પરધન પરનારિયો. ૧૪.
પ્રભુ આસાઓ પાળી નહો, તેવ દુઃખ પામેછે તહો;
જેતું દુઃખ એ નરકજાતલું, રાખા કુટખાતું તેથી ઘણું. ૧૫.
લાળા લીંટ જે પીનાં પડે, દુઃખ મેડું ઉપજે એવડે;
જેમ બાળકને ઓપડ પાપ, એમાં વેસણ પાલી માવ. ૧૬.
નાક પછડીને ફિધાસ, પાપ પછાડે ધાપ ઉઠાસ;
એમ જમડિંકર અંકુશ ફણી, તોડેછે ઘડો તેતણી. ૧૭.
નાક દબાવી લીંટજ પાપ, એતો દુઃખ જેતું નવ જાય;
તે માટે નિજ હેતુ હોય, તો તેને નવ રાશો કાપ. ૧૮.

કાહરો.

કુટે રડે કાંઈ દેખિયે, તો કરિયે તે કામ;
મનુખ બહુ બોલાવિયે, દૈને ઝાઝા જામ. ૧૯.
જામ ન દિસે સેશતો, રડે કુટે શું થાય;
દમની પીઠા પામિયે, કાને આંખો જાય. ૨૦.
મહા દુઃખ મરનારને, આપણને પણ એમ;
શોભા સેવા લોકમાં, કુટિયે રડિયે કેમ. ૨૧.
ધીરજ મનમાં ધારીને, કરિયે કાંઈ ઉપાય;
જેથી તેના જીવને, શુખ ને શાંતી થાય. ૨૨.
અંધ ગરૂ પૂરાણુતું, કયા કહી જે આજ;
સૌ જન સમજે સ્નેહથી, કરે વિચારી કાજ. ૨૩.
સાંભળશે જે સ્નેહથી, દિવમાં દયા સહીત;
સંપૂરણ સુખ પામશે, તે નરનારી નીલ. ૨૪.

૧ દક્ષિણમાં રાક્ષસો રહેતા હતા. તે માટે દક્ષિ-
ણમાં જમપુરી કહી હશે; અને મરનારને જેમ જેમ
વધારે દહાડા થાય, તેમતેમ દરરોજ દગર ગાઉ કુર
ગયા જેટલો વિસારે પડતો જાયછે, અને ૩૬૦ દહાડા
પછી સોડાની દીસગીરી છેક મટી જાયછે, તે ઉપરથી
૩૬૦ દહાડાનો જમ પુરીનો રસો કહ્યો હશે.

કયા મુણીને નહિ કરે, દિવમાં દયા લગાર;
પૂરણ પીઠ પામશે, નિધે તે નર નાર. ૨૫.
ઓમણીને ને આડમાં, શુદ્ધ મોદસ યનિવાર;
મામ અધિકમાં ને કહી, કયા અધિક સુખ કાર. ૨૬.
પણાં વરસનાં કાટમાં, દેખો આ દેખાય;
વાવજ કે વરસાદથી, તેડ પડી નવ જાય. ૨૭.
રહે ટકી રક્ષણ નિના, નિરપયોગી નવ જાય;
રહે કાટમાં ડાકરાં, ખપ તેનો કાપ થાય. ૨૮.
જે રડનાં બાળકતણ, ચાળા પાડે બાળ;
તો તે બાળકને ધણી, રીસ થડે તે કાળ. ૨૯.
વખર સગી મળી નારિયો, રમે કુટેછે જેઠ;
તે પથ ચાળા ગુખ છે, તેમાં નહિ સદેહ. ૩૦.

મરનારની પછવાડે ન રોવા વિધેયદ.

જમજા નિવડે મુક્તીની જુક્તી ન જણી, એ રાગ.

તાજાની વાંસે, રાગ તાણી નવ રેતું;
જેથીતેનેજ પનકપને, જીવમાંસમજાવેતું; વાસાની. ૧૩.
ગોવિંદજીએ કયું ગરડને, કુંડે રડે જે કાઢ;
મરનારાનેમહાદુઃખઉપજે, પરનિસાસા રોધરે; વાસાની. ૧.
લીંટ લાળ ને આંસુ ઝરે તે, જમચર પાપ પરાણે;
રૌરવમહારૌરવનાદુઃખથી, એદુઃખઅદુઃખજોરે; વાસાની. ૨.
કાંઈ જાતી કુટે શિર કુટે, ચુટે કેસજ દાયે;
એસધળી પરિપૂરણ પીઠ, મરનારાને માથેરે; વાસાની. ૩.
લોક વખાણે કે ન વખાણે, તે સૌ સાંખી રહિયે;
જે દેશમાં હોત વધેતો, દુખ તેને સીદ દેયેરે; વાસાની. ૪.
જીવતા સંપૂરણ હોયનો, રડે કુટે ન વિચારો;
જીવનાં વેરવળી નસકેતો, મરતાને વળી મારોરે; વાસાની. ૫.
કુટયા મળી જે કાંઈ દેખો તો, કુટે સમજે પાણી;
ચામાટેતમેકુટી સરોરમાં, રોગઉપાધી આણોરે; વાસાની. ૬.
એવી શોભા મેલો અળગી, વળગી રહે ન વહેમે;
જેથી સુખઉપજે એજીવને, પુનઃકરો કાંઈપ્રેમેરે; વાસાની. ૭.
રાશો પણ તેને નહિ જોશો, ખોશો આંખ તમારી;
દલપરાગ કહે દિવ સોધી, ખાનો સિદ્ધ મારીરે; વાસાની. ૮.

पुष्पिनर्पः विशे.

આ કવિના સને ૧૮૫૮માં જુલિયન સમયમાં ૪૫
 ૬ની તે વખતે તેના સેક્રેટરી બાપ મેન્ડેસ ડિયો-
 સસ ૬૮.

ନାମାଂସ ଓଡ଼ିଆ

યુદ્ધે સહ રહેલો જન, સંધ્યા સમયે,
 ખોલે બહુ દમેલ એક દેસ પુદિ વર્ષે;
 રહેલ સુધેનો સારોય ને વિચારી,
 વિશેષ શુદ પુદિ પુદિવર્ષે વધારી.
 નરી નરી નિઠાનો: નિઠા ને કાચરી,
 પાણી મન માન દમ કામમાં કાચરી;
 માન ચિત્ત કોરો કોરો રીત ને નિઠારી,
 કોર શુદ પુદિ પુદિવર્ષે વધારી.
 ભખને કમળ છંદે, પરી ઉપાચરી,
 કે ખરી પરીલ જૂન ખંડરી ખખાચરી;
 ખાર કે બનો કાન નીરો નિખારી,
 કા શુદ પુદિ પુદિવર્ષે વધારી.
 કાન કેલિયો કપિની પાસે કાચરી,
 સ્પીકા અધીક ની કાકો કાચરી;
 વિદ્યુતો વિચિત વિચ કમળી કાચરી,
 કોર શુદ પુદિ પુદિવર્ષે વધારી,
 રમુજાર સાર કેલિની સખા રમુજારી,
 મધ મધા મનેરોનો મૂળ લાં મચાચરી;
 સુપાચા વિષેની બનેકા કાચરી,
 વિશેષ શુદ પુદિ પુદિવર્ષે વધારી
 ખરજ મન ખરી મરી કલને કાચારી,
 લોકે કલિ લોક લોક લોકો નચાચરી;
 રહેલની બને કાન બાખડે કાચરી
 વિશેષ શુદ પુદિ પુદિવર્ષે વધારી
 વિદ્યુતો કાચારી, રહેલ લોક: કાચારી,
 કાચાર કાચો કાચો નિઠાનો ખાચાર,
 કાચ સદાપ ની રમુજી રહેલ કાચારી,
 વિશેષ શુદ પુદિ પુદિવર્ષે વધારી
 કાચાર, નિખારિત કાચાર કાચાર
 કાચાર કાચાર કાચાર કાચાર કાચાર
 કાચાર કાચાર કાચાર કાચાર કાચાર
 વિશેષ શુદ પુદિ પુદિવર્ષે વધારી

122-22

[illegible]

३१६३६६.

১৬৫১.
 মুক্তি বিজয় বন্দোবস্ত, ১৮৫৭ খ্রিঃ
 ১৬৫২ খ্রিঃ, ১৮৫৭ খ্রিঃ

549.

[illegible]

Fig. 1.

[illegible]

પ્રકરણ ૩ જું.

ફાર્બસ વિલાસ.

રાહરો.

કાળ કળાનો એ કરો, અર્થ કલમ અભ્યાસ;
સમજના તો આ સાંભળો, કંઈ ને કવિનવિલાસ. ૮.

સૂચના.

મુજરાતમાં ધણી ખરી નાનામાં કવિયો ઘઈ
મળા છે. જેમકે પ્રવીણસાગર મંથમાં, રાજકોટના
રામ મહેરામણની રચેલી પદ્ય કવિતા છે એવું
પણ મોકા કહે છે. જુનામડના રીવાનજી રણજોડજી-
બાઈ વડનગરા નાગર દગા, તેઓએ કવિતાના મંથો
રચેલા છે. વખાળના દેખાઈ વેલ્લીદાસનો રચેલો સા-
દિલ્લિય મોટો મંથ વજાખામાં છે. એ રીતે કિ-
સનવાણી એક વાળિએ રચેલી છે. એમ દરેક
નામમાં કવિયો ધણેલા છે. તોપણ કવિતાનું કામ
આઠજી, બાટ, તથા ચારજી એ મુખ્ય ત્રણ મોકાનું
મળ્યું છે.

મુજરાતના મોટા મોટા કવિયો બેગા યાવ ત્યારે
કેવી રીતે કવિતાની ચરચા ચલાવવા આવ્યા છે,
અને કેવી રીતે સરદારોનાં મન રીઝવે છે; તેનો
નમુનો બનાવવા સાર આ પ્રકરણ લખ્યું છે. ધણું
કરીને રાખીને ત્યાં લખામાં ધણા કવિયો એકઠા થાય
છે. બાવનગરમાં કમળને રોજ કવિયોનો મેળો કર-
વતો ચાલતો હતો. રાજની કેટલીએક પેઢીઓથી
લયો આવે છે.

આ સભામાં તો કવિયા રચનારા જુના મોકા
કા ૧૫ છે, પણ તેઓની અમરની તથા આ-
મની રીત આ પ્રકરણમાં બેગાગ દેખાઈ છે.

મહેરાજન મહેરાજીર કિલાક ફાર્બસ સાહેબે
૧૮૨૨માં સન ૧૮૫૨ ની સાલમાં કવિયોનો મેળો કર્યો
હતો, તે મેળનું વર્ણન કર્યું છે, પણ તે સને ધણું
કરીને તે લોકોએ વળગ્યામાં તથા ચારણી બા-
વમાં કવિય કરી હતી, અને તે કવિય મેં લખી

લખી નથી, તથા તે સને મળેલા બધાનાં નામ મેં
લખી રાખ્યાં નથી, ખાસે સાંભળ્યાં તેટલાં નામ લખ્યાં
છે, તથા ધીન ધીન કેટલાં તે મહેરાજને મળેલા
હતા તેનાં નામ પણ આ પ્રસંગમાં આવ્યાં છે. એ
મેળમાં બનેલી તેવીજ વાત લખી નથી, પણ તેમાં
વધારે પડારે કરી છે ખાસે આ વાત કવિન મિ-
ત્રિય છે એમ લખ્યું.

પ્રથમ સાહેબે સજને એવી ખબર આપી કે
દાઢ રાજના તજી ચાર કવિય આવે છે તેમાં આ
દેસના કવિયોની ચરચા સાંભળવાની બેઠોની મ-
રજી હોય તેઓએ અમારા તંજીમાં કવિયના કસ
વાચમાં સમા બંધારી ત્યાં મુખેથી આવવું અને ત્યાં
ચરજી હોય ત્યાં સુધી બેસવું. વળી કવિયોને કશું કે
દેશી રાજઓની ખાનગી સભામાં, કે બહાર સભામાં
જેવી રીતે તમે કવિતા બોલતા હો, અથવા જેવી
રીતે વાદવિવાદ કરતા હો, તેવી રીતે મેંકકથી અ-
ખારી આમળ સભામાં બોલવાની તમને રજ છે,
કેમકે આ દેસનો ચાલ જોવાની ખારી છીજા છે.

૫જી કારનેમે કવિયે કસ વાખાથી કવિયો, તથા
કેટલાએક સરદારો ને સભામાં આવવા સામ્યા. સી
કવિયોએ એવો દયવ કર્યો કે, આ સભાનું ખાન
સાહેબના કવિને આવવા સાહે આવણી કવિયામાં
રચનારને કેટલાં તેનું નામ લાગવું.

ફાર્બસ સાહેબ વિને સન ૧૮૧૧ ના તથા ૧૭
ના નુકિતગણના ઇલાએક છે, તથા મુજબની મુજ-
બેમ મુજરાતી સભાના મંત્રી રા. મનમુખરાય. મુર-
જીરામે ફાર્બસ જીવન ચરિત રચીને તે પુસ્તકની
તારણી પ્રગટ કરેલું છે તેમાં સર્વ કાળે મુજ છે,
તથાપિ ઘોડીક આ નીચે લખી છે.

ફાર્બસ સાહેબ તારીખ ૭ મી જુલાઈ સન
૧૮૨૨ માં લંડન ચહેરામાં બનના દરજી ૫જી તે-
મને દેલીગરી પાસાગમાં અમ્યાસ કર્યો હતો.

૧ સન ૧૮૨૮ ની રી

પાની

તા. ૩૦ મી ડીસેમ્બર, ૧૮૪૨ ને હિને કુખી પ્રાંતની મિલિયન કમિટીમાં તેમની નામનેક થઈ અને ૧૮૪૩ના નવેમ્બરની તા. ૧૫ મીએ દિલ્હીમાં આવી. તા. ૧૦ નવેમ્બરની ૧૮૪૪ માં પરીશદમાં ૧૫ થયા, ૧૫ મી જીએ ૧૮૪૬ એકમતનગરના ગોળ આસીસ્ટન્ટ કમિશનરી જાણા મળી.

તા. ૧૦ મી ઓગસ્ટનાર ૧૮૪૪માં જનરેલના ખીબા આસીસ્ટન્ટ કમિશનરી થયા. તા. ૧૧ એપ્રિલ ૧૮૪૫ માં માર આદમના આસીસિ કોમ્પુટી રેજીસ્ટ્રાર થયા. ૧૫ મી જીએ હિવમે અખાવાના આસિસ્ટન્ટ જાણા થયા, ૧૫ મી મુખાઈમાં રહ્યા.

સન ૧૮૪૬ મા નવેમ્બરમાં અખાવામાં આવ્યા. તા. ૨૨ મી નવેમ્બર ૧૮૪૭ થી તા. ૨૮ નવેમ્બરની ૧૮૫૦ કુખી જાણા અને રેજીસ્ટ્રારના કામ અખાવામાં કર્યું.

તા. ૧૫ મી એપ્રિલ ૧૮૫૦માં સુરતના આસીસ્ટન્ટ જાણા થયા.

તા. ૧ જી મે ૧૮૫૧ માં અખાવાના ખેડેશ આસીસ્ટન્ટ કમિશનરી થયા.

સન ૧૮૫૨ ના આમદમાં મહીસાબા પેલિસિટીસ કમિશનરી થયા.

સન ૧૮૫૩ ના જુનમાં અખાવાના આસીસિ જાણા થયા. અને તા. ૨૮ મી માર્ચ ૧૮૫૪ માં વિલા-વા મયા.

અને ૧૮૫૬ માં રાજમનાનું પુરતક લંડનમાં રિસાઈસન કમિટીના ડાયરેક્ટરમાં ઉપાધ્યું, ને તે વર્ષના નવેમ્બરમાં પાછા આવ્યા.

તા. ૧૦ મી નવેમ્બરની સન ૧૮૫૭માં સુરતના જાણા થયા. તા. ૨૪ મી માર્ચ ૧૮૫૮ માં જાનરેલના જાણા થયા.

તા. ૧૧ મી ઓગસ્ટનાર ૧૮૫૮માં કલિયાવાના પેલિસિટીસ કમિશનરીએ આગ લીધો. તા. ૨૫ મી માર્ચ ૧૮૬૦ માં સુરતના જાણા થયા. તા. ૨૩ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૧ માં સર આદમના જાણા થયા.

મહુ રિસાર કરવાથી. અને થણાં રામ માર્યે લેવાથી મગજના રોમ થયો, તેથી તા. ૩૧ મી આમદ સન ૧૮૬૫ ને હિને પુત્રમાં દેહ મુક્યો. ત્યારે તે અને ચાર પુત્રો ને બે પુત્રીઓ હતી. મોટાનું નામ

નન દેવર શાંત્ય, તે એમલુઈસ વાંની ઉપરને, બીજો દેવરી કેવિઝ અરસાદીન શાંત્ય, ને ભાવ સમદાસનાની વખતે વિચારવાથી ભાવ આમ્યો હતો. તેને નિપમાં મરો ખાનામાં મોટી મત્ત છે. તેની ઉપર શાંત્ય સહેને દેહ મુક્યો ત્યારે સત્તર વર્ષની હતી.

આ કલિયાવાના, નર અને સન ૧૮૬૭ ના કુલિયાવામાં ઉપવા દતા. ને યુ. વ. સેસાઈની સેક્રટરી મહેરમાન એમ. એચ. શાહ સા-દેવના કુલમથી તેમાં વધારા તથા સુધારો કરીને આ પુરતક સેસાઈની તરફથી ઉપવા પ્રથમ કર્યું છે. સન ૧૮૭૦.

હલ. કાશા. યુ. વ. સેા. આ. યો.

અંક ૧ સો.

સાહેબ—(પાંડના કરીને પુછે છે) આ કોણ છે ? કવિ—એ શ્રેષ્ઠિયમ દાઓ છે. સુવેર નામના મગમાં રહે છે, અને આ કલકમાં નામકિત છે.

સાહેબ—દાઓના, તમે કવિના રમી ભજોડો કે ? શામી—હું સાધારણ કવિના સરજામાં અને યુન-રતીમાં ૧૫ થોડી રમી ભલું પું અને સર્વે કવિયોના દાસ પું, હું એ વાતનું અભિમાન રાખતો નથી.

સાહેબ—વાદ, તમારી બોધવાની ચેતના સારી છે. હજાર પ્રાંતના વિરે કાંઈ કરેલું હોય તે બોલો. અને યુનવાની કવિના બેઠો તો સગી સમજાવો.

શામી. માસિની છંદ.

ભવ ભવ દરનાય, પ્રાણ પાસ અમરા;
મુલનિધિ મુલ તારા, સર્વે છે ભાઈ સારા;
મનુર જમનિતારા, તારના નાચારા;
સગી કર સુધારા, ભેટી દે બીવિ બારા. ૧.

વસંતતિલકા છંદ.

એ કથરા અમમ ઉતમ આપ હાની,
તેથી જાણુ જનરંજન ચેત્ત મુખી;
માય નથી સરસ રાગ સિખી મગધી,

૧ એવિંદયમ દાઓને દરસાવ ૧૫૦ કે ૨૦૦ રૂપીઆ આપવા કરીને કરિયા મદારાને સંખા હયા.

સમ પ્રસન્ન કરવા કવિતા કળાથી. ૨.
રાગીનજ્ઞાન અનુસારથી રાગ જાણે,
કારીગરી બિછા બધી અમવાન પાળે;
અવધાસથી કવિન ઉત્તમતા ન આવે,
તેનો કૃપાનિધિ, કૃષા કરી તું કરાવે. ૩.

સાહેબ—“ગાવા નથી સરસ રાગ સિખી જાણી” એ ચરણનો ભાવાર્થ શો છે ?

શાસ્ત્રી—હું આ સમાને આરા રાગથી કે રસથી રંજન કરવાને મહાતો નથી. ગાનારીઓનો, અને ગાનારાઓનો એ ધર્ષ છે, આટલે આરા કરનાં ધણા સરસ સ્વરથી ગાનારીઓ બધી ધણીઓ છે. હુંતો કાવ્યકળાથી આ સમાસદોને રંજન કરવા ચાહું છું, એવો ભાવાર્થ છે.

શિવારામ ગાયક—સાહેબ, હું કાંઈ બોલવા ચાહું છું.

સાહેબ—બોલો.

શિવારામ. ટાહુરો.

કવિજન કાવ્ય કરી મરે, શુભ આપે ગાનાર;
સોની ધાટ ધરી મરે, રાધ સગે રાજગાર. ૪.

શાસ્ત્રી. વસંતતિલકા છંદ.

નો રક્તચંદ્ર સિખ્યાં વચનો ઉચારે,

ઢેનાં વખાણ કરીને કહોયે વધારે;

આધૂંબનો શુકતણા સ્વર સારનું છે,

આધૂંબનો વચનના રચનારનું છે. ૫.

એક કોકોર—શાસ્ત્રી, તમે અમદાવાદ, વડોદરા,

અને સુરત પોરે મુગસાન બધી જોઈ છે કે ?

શાસ્ત્રી—હા, હું મુગસાનમાં સારી પેઠે જોઈ છું.

કોકોર. ગીતી છંદ.

રાધ કટેરે કવિજન,

સરસ કિયું પુર સદૃશી નમ્રગને;

સરસ કિયા નર નિષઞ્ઞા,

આજ અને વગેરે અવાજ મુગસાને. ૬.

શાસ્ત્રી. મુગસરદેશ વિરે તો,

રાગનગરનરે સદૃશી સરમ દીમે,

સરમ નરમ કંટુ ઢેને,

રાગન, મગજ મડકી સરમ દીને. ૭.

સાહેબ—(આગાધીનું વિન દેખાડીને પૂછે છે.) આ શું દરો ?

શાસ્ત્રી—અનિરસ છે.

સાહેબ—એ વિરે તમે કાંઈ કવિતા કરેલી હોયનો કહો.

શાસ્ત્રી. શાદૃશ ચિકીરિત છંદ.

આ અગ્નીરસ આપના અનુષ છે, કે યતચરણા કંઈ;

આચાર્ય કપાન રતિગ મિત્ર, જે સેવકો તે સદૃશ;

જો લોકો શુભ યતમંડપ વિરે, બેઠા મુગદા ધરી;

વાસો કનિજન લોક માંહોં વસશે, જાન પ્રભાવે કરી. ૮.

કોકોર—સારી નરસી તો વિરે બોલો.

શાસ્ત્રી—જો વેદાનાં જેરી રાગ હોય, અને જે સ્ત્રીનાં દુષ્ટ સંતાન હોય, તે નારી જાણી.

શિખરિણી છંદ.

ન દીમે પુષ્પાળી, ફળીત ફળવાળી પજી, વળી;

રણાળી કે કાળી, ગળીત ફળવાળી પજી બસી;

ફૂલો ને સંતાનો, વિષમય વિજેનેજ જનમાં;

ભવા, ને તે નારી, જરૂરજ નારી જનમાં. ૯.

માટે હું ઇન્દ્રધણી સૂર્ય પાસે માગું છું.

અપર્યા.

મુખનિ આપો સવિતા, નેથી તમારી ફડી ગણું રવિતા;

કાનો આપો કવિતા, એ પજી એવી અનુભવિતા. ૧૦

કોકોર—સારે આપણા દેશમાં તો એવી રીત

છે કે, કાંઈ ફળની કન્યા પરણી, તેનું કેમ ?

શાસ્ત્રી.

આપો.

વિવેક, વિનય મુવિદ્યા, વિગુદ્યા, ગુણ અમુણ્ય આચાર;

એ સદાજી પરખિરો, જનમનો વંશ આચાર. ૧૧.

સાહેબ—જો બાપાયા આપના તથા દરનર ભ-

વાળા દોષ ને ટવતી બાપા કહેવાય છે, અને જે

બાપાયા કેમ દેવતા નવનરે આપનો ન હોય, ને

મુઝેથી કહેવાય. દિદુલાનમા સરજીથી દર-

નર વખાતા હતાં, પણ તે બાપા આરે મરી ગઈ

ને રિંદે તમે કાંઈ જાણો છો ?

શાસ્ત્રી. શાદૃશ ચિકીરિત છંદ.

એજો જાનજી બાજનાદિ કરીને તોયાં મદાતાન જે;

મીંચણી અવમાન કાળ મનિને કાંઈ કિયા માનજે;

જાણજીન વિગણી ઉતર કિયા કીંધી અતી આદરી;

સારે દેશ નરેજ એટલિરમે આદાદિ મદા ધરી. ૧૨.

મનુષ્ય કે એકાદાએ મિત્રિયુ વાણીના અં-
વાળી વિષા વેચાઈ અતિ મહાન કલ્યાણી
હતી, અને વાણીય વેચાઈ એ વાણીની ઉગર
વિષા હતી, અને સાચા રોગ સમયે મનુષ્ય ક્યાર
દાખલની સમયે હોય, તેના તે વાણીનું કા-
વળે, આવા વાણીય જાદુ હશે.

સાતી વન કાંઈકેમ તે મનુષ્યો વિષા
જાહે છે જોઈ જમે કાંઈક જમ કાંઈકેમ હશે,
તે જમનાં કાંઈકેમ તેને કાંઈકેમ તેમ મનુષ્ય
અ.ક. દન, અને કાંઈકેમ તે. અ.ક. જમના-
નમે કાંઈકેમ તેમ છે તે કાંઈકેમ તે. કાંઈકેમ
જામ રજાની કાંઈકેમ છે.

સાતી—જાહે, તું કાંઈકેમ હશે ?

પરમા—તું મનુષ્યનાં કાંઈકેમ મનુષ્ય અકાંઈકેમ
કેલન કાંઈકેમ તેને તેની વર કાંઈકેમ, અને કાંઈકેમ
જાહે કાંઈકેમ, જાહે કાંઈકેમ તે. કાંઈકેમ તે. કાંઈકેમ
અતિ કાંઈકેમ...

સાતી—જાહે હશે.

વેળાળીય હશે.

પરમા પરમાળીય, પરમાળીય બ.ક. કાંઈકેમ
પરમા પરમાળીય, પરમાળીય અતિ કાંઈકેમ અતિ કાંઈકેમ

સાહેબ—આવા રો. કાંઈકેમ સમયનાં મેલારો.
જાહે તે કાંઈકેમ સમયનાં કાંઈકેમ સમયનાં સમયનાં
મ.ક. હશે, તે કાંઈકેમ સમયનાં કાંઈકેમ સમયનાં
મ.ક. મેલારો કાંઈકેમ છે.

સાતી—જાહે કાંઈકેમ સમયનાં કાંઈકેમ
જાહે કાંઈકેમ

આવા.

મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
તે કાંઈકેમ મનુષ્યનાં કાંઈકેમ મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં

સાતી—(જાહે કાંઈકેમ મનુષ્યનાં કાંઈકેમ
જાહે કાંઈકેમ મનુષ્યનાં કાંઈકેમ)

કાંઈકેમ—(જાહે કાંઈકેમ મનુષ્યનાં કાંઈકેમ
કાંઈકેમ મનુષ્યનાં કાંઈકેમ મનુષ્યનાં કાંઈકેમ)

સાતી—જાહે કાંઈકેમ મનુષ્યનાં કાંઈકેમ
જાહે કાંઈકેમ મનુષ્યનાં કાંઈકેમ મનુષ્યનાં કાંઈકેમ

સાહેબ વિચારિત હશે.

જાહે જાહે મેલારો, મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
જાહે જાહે મેલારો, મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
જાહે જાહે મેલારો, મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
જાહે જાહે મેલારો, મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં

સાહેબ—જાહે, કાંઈકેમ તે. મનુષ્યનાં મેલારો

સાતી. સાહેબ વિચારિત હશે.

જાહે મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં

સાહેબ—જાહે, જાહે જાહે મનુષ્યનાં મેલારો
જાહે મનુષ્યનાં મેલારો

સાતી—સાહેબ જાહે જાહે મનુષ્યનાં મેલારો
જાહે મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં મેલારો અને સાતી
જાહે મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં

વસંતવિચારિત વૃક્ષ.

મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં

ઉપજાતિ વૃક્ષ.

જાહે મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં મનુષ્યનાં

સાહેબ—જાહે, જાહે જાહે મનુષ્યનાં મેલારો
જાહે મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં મેલારો

સાતી—જાહે જાહે જાહે મનુષ્યનાં મેલારો
જાહે મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં મેલારો

સાહેબ—જાહે, જાહે જાહે મનુષ્યનાં મેલારો
જાહે મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં
જાહે મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં મેલારો મનુષ્યનાં

૧ કાંઈકેમ—જાહે

ખવાસ—(જહાર કમો દત્તો તે જુમ પડીને
મેલો) કોનો ને એનાખા નહેતા, મારે કોમ
કયું. પછી તો યતો કરતાં જાહેરને અને અમારે
પણી મજા થઈ, અને તે અમારા સેવી થયા.

લાડો.—મનહરછંદ. વ્યાજ સ્તુતિ.
સેવીઓમાં સેવી સારો તરી હુમ કો કહું,
સજ્જન સજ સોપી સુરસાર એદથી;
એકો મેલી રાન મારી મદા બજ પામી મરી,
હિય તો નિચારી દારીનુર થઈ દેવથી;
આદ પીતી પીતી ન કે હુનતી મહમ ભેતી,
ભમતીના મારે પોર ભગી રાખે ભેદથી;
ચિત્તનો તણ્ણતમમ ધમે દશવતરામ,
તમાર તણે માસ રતો નદિ ભેદથી. ૨૨.

ખવાસ—ખરશામાં ખાણુ દગે નેમાં ખરો
વાંડે કોનો.

લાડો—દું તારો વાંડે કાનો નથી, કોનો
વિખાનતો વાંડે.

મનહરછંદ. વ્યાજનિતા.
તારો વાંડે નદિ નેમાં વાંડો વિખાનતો,
પણ પાનાં પુર પડીએ ને પડીએ;
પછી વાંડે પ્રકુતનો પાણું નદિ પોતે વિખ,
તેમાં દત્તો તારો વાંડે ભાંડે કામડીએ;
ભલ્લીની મુખણી નદિ મુખણી અભણી દશે,
ભેરો નદિ તમે કાન્ના પાણીને બાડીએ,
દીગાએ માળે દીગે કાંતો દશવત કો,
ભારી પો ભણી, એ ને ભણે ભડીએ. ૨૩.

સાહેબ—દીવાળી વળનન કવિત્ર ભેદે.
લાડો—દીવાળી, કે દેવાળીનું ભેદ ?
સાહેબ—નખરી માર

ખારો—પ્રાં મુખરત્ત દેવદા કપાળી દેવ-
દાએ કહેલ છે અને પશ્ચિમ મુખરત્ત ને ક-
બાર પેટની કુત્રને નાચ દીધ કરતો તે જ ને
જે કવિએ કો દીધ મનને અગાધ પાણી મ-
દાને મેનેડે. તે દીવ કપાળી દીવાળીએ કહેલ
છે તે વિર કવિત્ર સમર.

દીવાળીનું અથવા દીવાળીઆનું વર્ણન.

રસેપાસંકાર—મનહર છંદ.

મેવા ને મીઠાઈ ખાધ ગીત મન તાન માય,
આર કુલેલે લોચ બનના બાગીઆ;
મનુષ્યે પોષેઆ સાધુ ચરીરે પોષાક મને,
સેનમાં રમેકા પેરે શોખીઆ મેનાગીઆ;
નાચા નચાવે ને રચાવે રમ રામ રમ,
દશખાનાં છોરે ધેર પણા રમ રાગીઆ;
દેવ ન દે દોરો, ને લેવું તો ન લેવા ભય,
ધમે દશવત દેવો દેવોરે “દીવાળી આ.” ૨૪.

સાહેબ—અહીં દીવાળીને દહાડે તમે ક્યાં દતા

લાડો—એક રામ અને વારે વારે દહાડો
દત્તો, કે તમે એકદર મગસ આવળો, તેથી મર્મ
દીવાળીને દહાડે દુતેને મગ મગસ મયો. મગપ-
છી તેજે મને ઉત્તરે આપેલ અને તેના મુખમે મને
કયું કે શીયું આવતાં વાર લાગશે મારે મુખથી
મેલસીયું, તે દાસ દશવત કરતો, પછી ધીમે ધીમે
રમેકા કરતો. આ પાણુંનું ભેડું બહારી મુખું છે.
પછી તેજે ભરને પાણીનું મેલન્ય અને શીયું
મે કલ્પનું બહી મયો, તેથી સંક્રમણી દુતો ભુખ્યો
રમે. સંક્રે કાંતરતી કમેલીમાં મયો, ક્યાં પાણું
ભરે ને એક કવિત્ર કયું.

સાહેબ—ને કવિત્ર ભેદે ભેદએ.

લાડો—મનહરછંદ. અનુમાનાસંકાર.

કાળો મેળા અજ ધમે ધમે મેળ થયો,
સમ પરા વાંડે ને દીવાળી મરમુ,
ભણુ છે ભણુ બહુ આગુ ભણન થયો,
દશવત મગસ દેવ ન અગાધુ;
પરમે મગસો સમ પીત્રી નયો,
ખે ખે કહું કેમ કહું ન ભણનુ,
પરમે ભણી ભણુ મળેલ પરા કયો,
નગર મળેલ કો પાંચનુ પાંચુ. ૨૫.

સાહેબ—તમે અગાધરત્ર ભેદ લખત લ-
ખેલે છે.

૧ જાણેલું તમારું પાણુ પસંદ રોન છે.

૧ સમને દહાડે લેવું લેવું અજાણ, ભેદને
લેવું નથી.

લાણી—રેણી કવિની જરૂર પરીણ કરીને
દુઃખ, અધમ, અને કનિષ્ઠ કવિતા કહી આ-
પે કોરો કામ તેમાં તો એક મારા લેણમાં આવ્યો
છે, કેમકે તે વિચાર વગરના નિર્ણય બને છે.

મનહર છંદ.

હિન્દુ અર્થનુ ગુણ એનો ભલે જોવાય,
વિષ્ણુના શિવેનુ ગુણ ગરજ વળાણે છે;
નરીપતિનો મહિમા નથી ભલે નરીપાન,
સુરમાનુ ગુણ સમુપાણે કરે આણે છે;
કેવલીના પદને ગુણ આવીને મહાદેવ,
વપ વહિનને વપ પૂરણુ પડેણે છે;
વાણી દેવીનો વિરેક વડે દશપાદન,
વધાય જેમ છે તે દસપાદન પડેણે છે. ૩૦
પતી તે જાણે જાણી રહ્યો મગી. તરે આ-
દ્યે નેને એક નેહ આવી.

શાસ્ત્રી—જાણે, તમે એનાં નાણાં લાગે સું
કરો ?

લાણી—કમેદારી સદાકાર હશે તેને પરે આ-
વે મહાદેવ.

શાસ્ત્રી—ને રેહ્યું બાજ આવશે ?

લાણી—એકામાં એકું ચાર આવા લેખેનો
આપદેવ.

શાસ્ત્રી—તરે તે કરનાં અથ જેવા કોઈ આ-
લખેને આપદેવો નો રેકે બર તમને કો વડો
રેવા મહે.

પરલો—અરે આળો જરૂર છે મહે આપ
આપે નેને નો રેકે બર હાજર વડો મને

લાણી—જાણી પામે કુ કાંઈ પુછ હેખનો ન-
થી, મહે તમને નાણાં લેણમાં લેખને. એકમાં લેવા
ભલે, એક વાણુ ખડ પડવળે. અને એકમણ
ભલેન યલે, એકલે તમને નહી પડે કે તમની
પડે પુછ છે કે નથી. જહ દુલે તમને નહિ પડે.
સાહેબ—એમ કેમ ? તમને સજાએ બાના
પાનો નથી !

લાણી. ઉપમાકકાર-મનહર છંદ

પામે પુછ પેખા પાખી આજુ કહારે બન,
એનો મેકવાએકે કાલે દલાવણે.

આદ્યેમે આમરમાં તે પાખીએ જે પેરે બન,
કેના મળી અકરણી પડી કાલે કાલે;
એક કહે મેખાખી બીએ કહે હાજર મળા,
હારે નેમ એવે ને જાણે જોડી કાલે;
કહે સાજા સરકાર કેમ વિચરણ આવે,
એનો જેવો જુમણાનો જુમણાનો જાણે. ૩૧.
પતી જાણે સજામ કરીને મળા.

આંક ૩ જાં.

ત્યાં એક ઘણી વેખરેથી ગુમ પાડીને એક સો-
રો વારે વારે બોલનો અને પેવાના મોરા મોખા
કપર કાપ ફરવો આવે છે.

સોરડો.

કહેવ કીર્તી મેર, કવિધર્મ તે હેખવા;
શબ્દન રપે ફેર, બોલ જણાયે ભૂખિમાં. ૩૨.
સાહેબ—આ કાણ છે ?

કવિ—એવા રહેને દેવકમળ નામનું મામ
કવિતાના હેખધર્મમાં મળેણું છે. ત્યાં તે રહે છે, અને
તેનું નામ રજુકાંઠામ છે. તેણે સવરણકાવના વધુ-
નના રેહણી છંદ પડે સરસ કહેવો છે. તે ગુમચ-
વમાં કવિતાના કોળી મુદસોને કોરેથી મે પડે
કેમકે સમજાય છે. પછી ગણીએ આવીને સદેખને
સજામ કરી, તરે સદેખે જહ સજામ કરીને પુ-
રણી સાખી આંગણી કરી, એટલે તે ઉપર ગા-
વી બેઠા.

સાહેબ—ગણી, તમે સજામાં સરસ કવિતા
સ્તી છો કે નહિ ?

વણુકાંઠા—મને પ્રશ્નને અને પદાંતે, પ્રશ્નને
મુખ એક એક ગુણ વરેલી આપેણે છે, તેથી મેકે
આજાવા મહે કવિતા કરી દતી ને સાંખનો.

અપ્રસ્તુત પ્રશ્નસાચકાર-મનહર છંદ.
આંખે કહે મને જૂઝ દુલેણ ગુમણ જેવાં,
તો પ્રશ્ન કોળી રોખા પાખું કું સજામાં;
પાણી એટલીજ પાણી કીંધી છે નાખી સ્વામિ,
નેથી કુ વારપુ દોડ કરી નેની હારમાં;
અરે આંખા મે તો તલિ સર્વે પુણી રહેવા,

સમકથામાં કહ્યો છે ઉત્તમ તો રામરસ,
ધામરસ કેક તો રૂડો ગણે છે રોકમાં;
તુલ્ય બધી ખીજ બહુ તણે તમામ રસ,
હરતી હસમ રસ ચાખી કુલે ફેડમાં;
જેણે જેમાં સ્વાદ દીધે ઘણે દશપત્તરામ,
કવિ રૂડો કાવ્યરસ લેખે છે આ લોકમાં. ૪૪.

જે વસ્તુ પારકા ઉપયોગમાં આવે, તે વસ્તુને જ
ધન્ય છે. પશુનાં આમમાં, પક્ષીનાં પીંજાં કામમાં
આવે છે, પણ માણસની તો મહોબત, અને કવિનાં
વચન ખીજ લોકોના ઉપયોગમાં આવે છે.

દુષ્ટાંતાસ'કાર—મનહર છંદ.

પશુઓના પંડતણું આમમાં આવે લોક,
પક્ષીઓની પાંખ કામ આવે કેક કામમાં;
ઝાડતણું કુલ ફળ પાન રસ કાંડ કાંડ,
એતો ઉપયોગનાં બહુલ મામે કામમાં;
કાચળી સરપતી ને કીડાઓની લાજ હીર,
માંછલીનાં મોતી મોતી ધરે લોક ધામમાં;
કહે દશપત્તરામ માનવીની મહોબત,
કવિયોનાં કથન આવે છે અતિ કામમાં. ૪૫.

સાહેબ—વાર કવિના મુખમાં અમૃત હોય
એવું કહેવાય છે તે ખરી વાત હશે ?

રણછોડ—હા સાહેબ, ખરી વાત છે.

સાહેબ—અમૃત સમ્પન્નો તો એ અર્થ છે કે,
તે મોતથી બચાવે.

રણછોડ—તે અમૃત કરતાં પણ કવિના મુ-
ખના અમૃતમાં વધારે અમૃતાર હોય, કેમકે પેણ
અમૃત તો શુભવાજા પ્રાણીને જ મોતથી બચાવે,
અને કવિતો આહેતો બેડ પદાર્થને પણ મોતથી બ-
ચાવીને જોડાં વધે સુધી શુભાકી રહે.

સાહેબ—એ વાત આ બધી સજા કનુષ કરે,
તેની ખાતરીથી રીતે કરી આપશો ?

એવામાં સમાસદોને વહેંચવા સારૂ પાન ચોપારી
વગેરે સાવેલા તેમાં ઈલાઈમીનું પડીકું છોડીને દસ-
ધમી રૂપાની રકાખીમાં મૂકી હતી, અને તે પડીકાના
કાગળો વતે, જાનાવરની હથાર જાગમ ઉપરથી લુહને
તે કાગળો બહાર રૂંધી દીધેલા હતા તે રણછોડાસની
નમ્રે પમા. એટલે એક છોકરોને કહ્યું કે પેલા

કાગળના કુચા લાવ, પછી તેજુ તે કુચા લાવીને
આપ્યા, એટલે રણછોડાસે તે ઉકેલીને પટોળા કર્યા.

સાહેબ—નદિ નદિ, એવા ન્યુસપેપરના ખરાબ
કાગળ સાચારને દોષેલો ?

તમારે કાગળ એટલા હોય તો દુ ખીજ સારા આપુ.

રણછોડ—નદિ સાહેબ, આનોજ મારે ખપજે.

પછી તે કુચામાંથી એ કાગળો નીકળ્યા, તેમાં
એક ન્યુસપેપરનો દત્તો અને બીજો લખેલો રડી
હતો તે લઈને.

રણછોડ—જુઓ સાહેબ આમાં લખેલી વાત
દુવે કેટલા દલાડા જાય ?

સાહેબ—એ ન્યુમમાં હાપેલી વાત જેણે વાંચી
હશે તે બહુએકને એકાદ વર્ષ સુધી સાંભરજે, પછી
બીસારી દેશે. કેમકે એનાં તો બધાં હપાય છે, તે-
માંથી બધાય કેટલાં સંભારી રખાય ?

અને આ મીડીમાં લખેલી વાત તો ફક્ત બેક
જણ જેણે બધી દશે માટે આમથીજ એ દુઓ
ઉકર્યામાં જશે એટલે તેનું મોત આવી મુકયુ.

રણછોડ—વાર એ મીડી વાંચી તો ખર્ચાં જો-

ઈએ તેમાં શું લખેયું છે ? પછી તે મીડી વાંચી.

તો સુરતના આતમરામ જુખજુની લાં દુકાન હતી.

લાના મુનમે એક મુનસીને આપુ પહાડ ઉપર દ-

વાખાવાની જગા ફેવી છે, તે જોવા સારૂ મોકલેલો

હતો, કેમકે અહીં તાપ બહુ પડતો હતો, માટે ક્યાંઈ

ઠંડી દવા હોય લાં જવાની મરજી હતી. તે મુન-

સીએ આજુ ઉપર જઈ આવીને એ મીડી લખેલી હતી.

મુનીમનુ નોમ લખીને પછી લખ્યું હતું, કે જ્યાં

ઉન્હાળામાં બસા બસા રામજો આવીને વસે છે.

એવી મુંદર રસાળ પૃથ્વી ને આપુ ઉપર દીધી. વા-

દવાદ સી રસાળ પૃથ્વી છે ! જ્યાં સારી દવાજ

હવા મળી. જ્યાં પીક (કાપલ) હજિન વાસો વસે

છે. અને કવિ (વાનર) પણ લાં આવીને વસવા

જશે. અને કેક વાદ કરે છે, પણ જે પહાડમાં દ-

રેક તાજ દવાજો તેને મણતાં તામજ નથી

આવતો. એ વાર, તું કહીય કે આ તાશીર વામ-

ળી છે, માટે હે વાર, લાં જવાને સિતાખી કર.

પછી રણછોડાસે તે મતલબનો એક દોહરો

અને સવેલો જનાવીને શીવેડ ઉપર લખ્યો.

9. 2004. 12. 25. 12. 25.

42

જે તે કાંઈ પાઠશ્રી કહેવાય નહિ. પાર, ત-
રણિએ મદવી બંને હિંદુભાતિના છે તથા-
પ્રમાણ બંનેના સ્વભાવ જુદા કેમ જણાય છે ?
પૃથ્વીરાજ—જુઓ સોય, અને કાવર બંને
ભાતિનાં છે, અને બંનેનો ગુરુ પણ એક દર-
કે, તથાપિ તે બંનેના સ્વભાવ જુદા છે.

સર્વથો.

વંસ વિષે ઉપન્યાસ, સદ્ગતિ સદૈવ નિવાસ વચ્ચે,
ર ઉપદેશ તથાપિ, મિત્રતા કદી મળતો નહિ આવે.
જુઓ દશપત કહે, દરજીતણું પેટા વિષે દરજાવે;
કાપી કરે અજગાં, પણ સોય સદૈવ સલાહ કરાવે. પદ
સાહેબ—સારે દબે તમારા બે વચ્ચે જે વાંધા
તે પતાવીને સલાહ કરે.

પૃથ્વીરાજ—આપ જેવો તદ્દિત વચ્ચાં પડેતો
દ માય કહ્યું છે કે:—

સર્વથો.

વીર વચ્ચે ન પડે, વચ્ચાંકિ પડેશ મટે નહિ વાંધા;
જી રસરૂપ દિસે ન, વિના જળ જોર કરીતથી સંધો
સાજી કદી ન બનેજ, મને સ્થાન માંક બરાબર વાંધો;
તેવું મળે દશપત, મળે સુખદાયક મુંદર સાંધો. પદ

અંક ૫ મો.

એક કવિ નીચે કપેશે સોરઠો બોલતો બોલ-
આવે છે.

સોરઠો.

કવિતા વેણી વીર, મૂમ થાત મુઝરાતથી;
નિર્મળ છાંદી નીર, ફેલાયો તે હારખસ. ૧૦.

સાહેબ—એ કાણુ આવે છે ?

દસ—એ બાવનમદના દરબારના કવિ છે, અને
નામ મદવી પાનેભાષ છે; તે જુનામદ વગેરે-
જુના કવિતાસની વાતો બહુ બધું છે.

સાહેબ—ખરા ખરા, એમની પાનેશી સમ-
જામાં સખસ તાર આપને પછી વાતો લીધી છે.
એક તદ્દિત મુકી આપને સ્વચીત્રા રાખ્યા
અને પછી વચ્ચાં તેમને વિદ્યવિનરી આ-
દતી.

દસ—હા સાહેબ, તે એમ છે.

પછી મદવી આવીને સલામ કરીને એક પુર-
થી ઉપર બેઠા.

સાહેબ—કેટલાએક કવિ એવા હોય છે કે, તે
પડેતો લોકોમાં મનરંજન થોડાં કરી શકે, પણ
તેની કવિતા વાંચીને લોકો ઘણા રંજન થાય તેવું
કારણું શું ?

પાતોભાષ—કેટલાએક સમ કરતાં તેની પ્રભ
સારી હોય છે. ગુર કરતાં ચિત્ત, અને કારીગર ક-
રતાં, કારીગરી સરસ હોય છે, કહ્યું છે કે:—

મનહર છંદ.

સમ કરતાં તે કૈંક પ્રભમાં પુરખ જોવા,
જેના પુરવણી પછી પ્રભ પાણી પીરે છે;
ખિનાયી તો પુત્ર પુત્ર પરાક્રમી પ્રાક પેશ્યા,
વિદ્યકથી ચિત્ત થરો જલ પાણી છવે છે;
બાળો આગમકીતણું પૂરો ન પ્રકાસ પડે,
દાખે દશપત જેવો દીપીતણું દીરે છે;
સંચાનો જનાજનાર સાર નહીં લીરી થઈ છે,
શી વાતો સંચો સાર એવું સાદી છીરું કે. ૧૧.
સાહેબ—તમારી વાતના બધા લોકો મનહર છંદ
કરતાં હશે ?

પાતોભાષ—કેટલાએક વેપાર ત-
વગેરે કરે છે, અને કેટલાક કવિતાનાં વંધો કરે છે,
જેમ પાણીની પેદાશ એકમ આગમમાંથી થાય છે.
પછી જેને જેવા સંન તેવો રમ લાગે છે,
જેમ કે.—

પદ્યાર્થાસંકર—મનહર છંદ.

મંગામા મધુ જે જળ મધુપુ તે મંગાજળ,
મદરમા મધુ જળ નદુ તે મધુપુ છે;
ખારે દરીયે નદુ તે ખરખર ખારું મધુ,
જાણનાં પાણુ તે જાણ રૂપે ચે જણુપુ છે;
શેઠકીએ જોયું મધુ શેઠકીના રસ રૂપે,
ચૂનામાં જણુ તે ચૂના રૂપ ચે ચણુપુ છે,
એકમ આગમની પેદાશ દશપત કહે,
જેવો જેવા જામ થયો તેવું તે જણુપુ છે. ૧૨.
સાહેબ—જેમ મધુ, બીજા લોકોની નિંદા કરે છે, અને
પોતાના દુર્ગુણ દેખતા નથી, એવા માણસને શીખા-
મણું એક કવિત બોલે.

ધીરજી—આખી દુનીઆમાં જેટલા રાજવંશી છે તે બધાના દત્તિદાસ અને ભણીએ. આપના ફગલું નામ ફાનસ યાથી પકડું તે વાત પણ અમે ભણીએ, અને આપને તો એ વાતની પૂરી ખબર હશે કે નહિ હોય.

સાહેબ—(ધાડું દર્શાવે) વાર યાથી અમારા ફગલું ફાનસ નામ પડ્યું ? કહેા જોઈએ ?

ધીરજી—દક્ષિણ દેશનો મુખ્ય દેવ ખડિયા; અને મુઘલરાની મુખ્ય દેવી બાયરાજ, એ બંને એકસમે પુરાણમાં જોવા સાર વાંચમાં હતાં.

નિરૂક્તિસંકાર—મનહરજી.

ખડિયા ને બાયરાજ દેવ મનાં પુરાણમાં, દેખવા વાપક દેશ દેખવા સરસ તે; પુરાણમાં કિન્નરક સાહેબના પૂરવળે, દરખાથી પૂંછડું તે બંનેને મુખ દસતે; પૂરણમાં આજ પુત્રધન પરિવારવાળા, મેળવશે કેવું ખાન, અને કેવો વલ્લ તે, ખડિયા બોલ્યા કે “કાર” બાયરાજ બોલ્યાં “બસ” બંને મના ખીરાઁ બનીયું “કારબસ” તે. જી.

સાહેબ—તમે કિયા કિયા દેશ જોયા છે ?

ધીરજી—“આં ન પદોએ રવિ ત્યાં પદોએ કરિ” અલ્પરે સરંની નજર અંધા બુદ્ધિગમાં પદો-મની હશે, અને અમે બહિ દબા હાથે પણ અખરી નજર ચારે ખંડ ફરી વલે.

સાહેબ—હા ચારે ખંડમાં અલ્પરે થું છે, તે નજર ફેરવીને કહેા જોઈએ.

ધીરજી—(આંખો ઓંચીને થોડો વિચાર કરીને.)

અનન્વયાસંકાર—હોહરો.

અમેરિકાને એશિયા, વગેરે અધિકા પુરોષ; આંધ્ર નથી કિન્નરકસમ, અવર પુરણમાં જોયા. ૭૨.

મનહરજી.

ફાગુભાણે લીરા લીરા ફેલીપુર એક છેક, ખોળે ધરફૂંધરે ધરમખે ધરો નથી; અવગમમાં અવગમ દિશ્યવત સખાન બેઝા.

૧ પૂર્વે. ૨ અવગમ રીતમાં કલિપા ખીરાઁ કરિયોએ દેશી સમજીને અપેલાં છે, તે સમજીને મોઝા લોકો સમી વાત મની બેઝા છે. ૩ તેનું તેજ દિવસના ઉપર પડે, અને ને લીરા સંઘારી મરંજો છે. ૪ પૂર્વો ૫ પશ્ચ.

જામ કામ જુઓ કાઈ દેશજે દેશ નથી; ચીનનો પ્રાચીન કોટ એવો મોટો કોટ અને, રસ દેશ જેવો દેશ ખીળે પ્રસંગ નથી; મુઘલરાની મુણીઓના મુણનો માદક એક, કિન્નરક સાહેબ ખીળે સાહેબે કર્યો નથી. ૭૨.

સાહેબ—વાર ચિત્રોટીયા મહારાણી અલ્પરે થું કરેછે, તે તમે દેખવા હો તો કહેા.

ધીરજી—તે મહારાણીના હાથમાં કલમ છે, અને ફરખીન લઈને દિવસના બધી જુએ છે.

સાહેબ—થું જુએ છે ?

ધીરજી—રૂપકાસંકાર—મનહરજી.

પૂરણ પ્રખણિક જે રાણી ચિત્રોટીયા તે, પોતાની પ્રભાને પૂરા ખ્યારવડે પેમે છે; મરીજ વગર કે કાળી ઝેરી કાયાતલો, તેને મન તકાવત નહોં મીન મેમે છે; કોણ કોણ મુખી છે ને કોણ કોણ દુખી છે તે, લખી લખી લેખલથી લેખું તેનું લેમે છે; દેશ દિવસના દીસે લખે દશવતરામ; દીઠ અનુભવ રૂપી ફરખીને દેમે છે. ૭૪.

સાહેબ—મહારાણીના મનની વાત પણ તમે બધી સકોહો કે ?

ધીરજી—અમે થું બધી યાજોએ ? પણ અમે સરસ્વતી ખાવા પ્રસન્ન છે. તે બધી વાત કહે છે. જો તે વાતની ખાતરી થતી ન હોય તો હાથ આપવા મનની વાત કરી આપું.

સાહેબ—આમ મનની વાત કહેા જોઈએ.

ધીરજી—સ્વભાવોક્તિસંકાર—મનહરજી. દેશ મુઘલરા વિરે વધારે વિધા વિશેષ, આપી કરે એવોયો મુગલના આધારમાં; કેદિ કેદિ ચિપિની વધારે કમ પુદગત, દિકમતી કરે મેલખિટનની દારમાં; મુઘલરાની કલિયોના કલ્પને મળવું ને, સમજું વગે તેઓને શીખવ અ સંચારમાં; કહે દશવતરામ સહેબ કિન્નરક મુદો, આ સમે છે એવી વાત આપવા વિચારમાં. ૭૫. ને સખામાં એક પારી સહેબ નેજા દગા, તે એને સમસંદોએ પૂંછડું કે ફાનસવાં વિરે

સહાસદેહ—વિચાવન્યા દરજી, મેન્ડી, આગી વગેરે વિચ મહીને મેળો દરજીને લાખે આ દેવમાં આવે છે, પણ સરદારી વંચનો દેવ તેનો સ્વભાવ તથા રીતમાન જુરીન તરેહની દેવ છે, તે ઉપરથી અનુમાન રૂપ થકે છે કે આ સરદારી વંચના છે.

મેલામાં ભાં એક ઘોડે સામે બાંધેલા દોનો, તે જોઈ કોનો ચારે ચારે ભાં ઉપર પગ દોડાવે દોનો; ને જોડોનો—

સાહેબ—હિચન, આ ઘોડે ચારે ચારે પગ દોડે છે, તે ઘોડાની અનની વાન પણ તને ભણી ચકા દોઈ ?

ધીરજ—હા સહેબ કોના મનની વાન પણ અને ભણી છાપી.

સાહેબ—ને કહે જોડો.

ધીરજ—નિદર્શનાલંકાર.—મનહર હંદ.

કેના વિચદવા ઉઝાડવા દિવસ મધ, વિચ પછી વાન દેજુ મારીને ઉનારશે ? મેલા મેલા મેલા થન બારે બૂજ મેલા થન, વાન દિવસ પછી વાન તે વિભારશે; આ સખાની મેલામાં મગશે ઘેરે ઘેર મીન, વીસરશે નદિ, રીસે વાસ અવારશે; દોઈ દોઈ પગ ઘોડે દોડું જાગશે છે જો, આ દોડું ને આ દોડું ભાં એક સખારશે. ૭૬.

સાહેબ.—(મીનને બેઠાયા સહ જાન-વતી કોરી જેતો પડીતો દોડો કોની પછડી ?) આ અવગતી મગજન કહે જોડો.

ધીરજ—નૃદર્શનાલંકાર. મનહર હંદ.

સારના વાન તે સાર જાનના જે દિવસના રમ દેવ મહી ને દોડશે છે; મલમેલી દુવડાના ઇમ મેલા મહુડની, મેલામાં મે મેલા જુ મેલા જાગશે છે; દરને દુકાન દેવ પદ મેલાવશે પડે, દર કોઈને સરે નર સનહારે છે. જે જે દરવા દોડે દરજીક ઇનરજુ, રેવું દરવા સરે દોડશે જાગશે છે. ૭૭.

સાહેબ.—મેલેવે અવગતે રાંદ દેવ તેનો અર્થ તને બહુ ખરા કે ?

ધીરજ.—જેમ પદ્ધતિમાં રહેનાર મગજની મતિ મગેનેવું અવગતું, અને કોવું પાછી દેવ તેમાં થઈ થકે છે, તેમજ અને સરસ્વતી પુત્ર કહેવાઈએ, માટે મલેવેલે અવગતે રાંદ કે ઇવારત દેવ તેમાં અ-મારા મનો પ્રવેશ અને કરી ચકોમે.

સાહેબ.—“ રાર આર દરિયા ” આ રાંદ કહ બાચનો છે ? અને તેનો શો અર્થ છે ?

ધીરજ.—કોઈ બાણસ ગુનગવતું નામ છાનું સખાવા સાર એક અપુર કોની લીડીમાં અને એક નીચીમાં એ રીતે બે લીડીમાં લખીને પુછે કે “ ગુન ” અને “ વત ” એ બે રાંદો કહ બાચના છે ? તો આપ યું કહેશે ?

સાહેબ.—એ ગુનગવતી બાચના વિનુત રાંદો છે.

ધીરજ.—નો “ રાર આર દરિયા ” એ રાંદ પણ ગુનગવતી બાચનો વિનુત રાંદ છે.

સાહેબ.—વાર એવો સાર અર્થ કહે જોડો.

ધીરજ.—એક કવિને કાંઈ પ્રથ પૂછવાથી તેને નીચે લખ્ય પ્રથને ઉપર આપો દો.

મનહર હંદ. અતંદ્રાપિકા.

સીવપતિ ખસ વંડી મેલા કરવાને મહી, મીનને સરપે રૂપ આપનું સખારીને; સરસી મહી પ્રીયા પછી રેવું પાછી રજ, બાજો તો લખો રાન અંતર ઉવારીને; કવિને વિચાર કરી કહે દરવાનમ, લખો આપે બે લીડીયા વાસ સુધારીને; એક લીડીયા થપુ જે “ એકાં રિયા આપી ” ને, બીજી લખો “ રાર આર દરિયા ” વિચારીને. ૭૮.

સાહેબ.—દુ સખાવે એમાંથી એવો ઉપર નિઃસ્વ કે મેલા કરવા આપે રાંદક સિંધા.

ધીરજ.—હા સહેબ, એવ અર્થ છે.

એક રંકાકર.—દિ નદિ, એવો અર્થ બે-એ છે.

ધીરજ.—હા. ખરી વાન બેએ અર્થ પછડું બહુ.

સાહેબ.—કહે જોડો.

ધીરજી.—નવ નિશાળીઆઓએ એક મહેતા-
જીને નવ પ્રશ્ન પૂછ્યા હતા. તેના ઉત્તરમાં મહેતા-
જીએ બે લીટીઓ લખી હતી.

મનહરજીંદ.

પ્રશ્ન

ઉત્તર.

સદિ સગનારનું શું નામ?

સદા

શું સોબીને ખાઈ.

જર

હિંદુસ્તાનદેશખીનેદરોડકાકાખંડમાં

ના, આ

બાંજન રહાર તે શું?

રેહ

શી પેસાની તથા આમે?

પાછ

હવાકીલીદોકરોડકાકામાના કુંડમાં

હિંદ

વક્ત્રમ શી વસ્તુ?

કાપા

અનેફેલોધાકાજીએનેવિધાવાળા?

સગનારે, પાંડકા

વળા ને લે રિયુ પ્રશ્નકમાં.

રહારઆફ્ફિન્દિયા

શુધિ પ્રશ્ન લખી લીટી “સગનારે પાંડકા” ને

રહાર એક હિન્દિયા જન્મી લીટી અખંડમાં. ૭૯.

રહાર.—એ અર્થે પણ નહિ. એ સંબંધો
અર્થે તો એવો છે કે, હિંદુસ્તાનનો તારો.

ધીરજી.—વાર “મની” એ સંબંધો શો
અર્થ છે?

રહાર.—“મની” એટલે નાવું.

ધીરજી.—વાર અમે કહીએ છીએ કે મની
એટલે બીચારી. માટે એક સંબંધના અનેક અર્થ
મળા હોય તેમાંથી એકાદ અર્થ અને કહીઆપીએ
એટલે જસ છે.

સાહેબ.—વાર મુરોખખાડ આદિકના બીજા
રોગના લોકો રોખીએ પહેરે છે અને હિંદુસ્તાનના
લોકો પાપરીએ બાંધે છે. એ રાષ્ટ્ર સ્વાયતી અને
દાસી મર્યાદો?

ધીરજી.—મનહરજીંદ.

બુતના લોક એક સમે દિન જુવનામાં,
રોને જુદી જુદી જોડ બારથી ધરાવી છે;
કોઈ તે દસપદ્મિ આરને નષ્ટ દન-
હોઈ દેવસંપદની પેલી પાંચવી છે;

હિંદુઓએ હોંડા ધરી પચતતતધી પોથી,
આપી તેતો દિને અધિક ભડી બારી છે;
દાખે દલપતરાખ બીજાઓની બંધ કરી,
હિંદુઓને દમેશાંતી પાવડી બંધારી છે. ૮૦.

રહાર.

દિન કહે સુરોષપત્ર, “હિંદુ—કવિત તદબીર;
બને ન” લાં ગમી ભેસને, સખા ઉપાડે શીર. ૮૧.

એવામાં વાધરી લોકોએ રોહરના કાષ્ઠ માણસનો
બૂતને વળાડા કાઢ્યા સ્વાક વળામણ કાઢેલું, તે
ગકવું વળાડતા વળાડતા સીમાડા તરફ જતા હતા.
બૂતના વળાડા: વાજે ધુણને જનો હતો. તે રોગીને
વેગરેથી ભેદને:—

સાહેબ.—આ ગકવું શું ભેસનું હતો અને તેમાં
શો અર્થ? હશે? તે તમે ભણતા હશે?

ધીરજી.—હા સાહેબ, એ ગાંધાની બાપ પણ અમે
સમજીએ ખરા.

સાહેબ.—કહો ભેદને, તે શું કહે છે?

ધીરજી.— રહાર.

મુંખર્ધન ભેદ કહે, વહેમતજો વિનાય;

મુંખર્ધ શુણ્વતાં બૂતને, તેથી વિપજે ત્રાસ. ૮૨.

મનહરજીંદ.

રામ નામ શુભી લાખે નાસવા લંકાના લોક,
અડ મુંડ ચડી નામે ખેદ પળો ખોલે છે;
હેવચાકે નામે, ખાખ દળકે દરામખોર,
હિંદોર શુધી મન ત્રાસે તેની નોલે છે;
કેક કહે કાથી કાથી કહે પાપ નાશી ભય,
દિલો દિલો શુભી રોગ નામનાજ કોમે છે;
દાખે દલપત તેમ બૂતને ભગાડવાને,
બેબે બેબે બેબે નોમે પ્રાપ્તુ આ ખેલે છે. ૮૩.
એવામાં એક આંધા કપર કોવર બેલી બેલી ફૂ!!!
ફૂ!!! એવો મધુ-ગર કરતી હતી. તે ભેદને:—

રહાર.—ગોર, પોષ્ટ, દન આદિક મુસ્લિમમાં
પક્ષાંગના સરીકે કાર બંધરે સારા રંગ લખાવેલા છે.
અને આ કોષવતો મધુર સ્વર જનાં, તેના સરીકે ક-
પર કામે રંગ કેન ગળાવેલા હશે? તે પત્ન તને મ-
ખુદા હશે!

ધીરજી.—હા, એ પણ અમે જાણી છીએ.

હાકાર.—ત્યારે તે કહો ભેદએ.

ધીરજી.—જે કોઈ પોતાના ચુલ્લા અભિમનથી
સડેને કુતિલ રહે છે તેનું પોતાનું જ કાનું મોં ચાવે.

મનહરજી.

કેકિલાની કાથ પછી કંઈ તેનો સ્વાદ કરી,
કેવો રંગ દેવો દેવે રીઝમાં વિચાર્યો છે;
પછી તેને પાંચ પ્રકાર પૂછીને પરીક્ષા કરી,
જાણી અરવિષ તેથી અરવ ઉગાર્યો છે;
કેવો રંગ કેવો મોર કેવો મુક સરિસા છે,
જે પુછ્યું તેનો જવાબ “૧” કહી પોડાયો છે;
કહે દશપત્ર તેજ કારણથી કરવારે,
કેકિલાની કાથ વિષે કાળો રંગ પાડ્યો છે. ૮૪
સાહેબ.—તમને જે પુછીએ તેનો જવાબ દેવામાં
તમે નાર બહુવાન નહિ. કેમ વાર ?

ધીરજી.— હાકારે.

કરી નાર કરે નહીં, વિષ ઉધાર ઘાતર;
‘તો ચુલ્લાર્ ઉધારનાં, કવિ કમ કહે નાર.
જે અનુસારે અપિપતિ, કરે નાર પ્રકાર;
તો મુખ કવિની ટારણ, જા ચર્ચા જો નાર. ૮૫
સાહેબ.—દિલ્લિયામાં જુલુ પ્રખ્યાત મુદસ્યો કિષ
કિષ ર્ધ નથા છે ? નેએનાં નામ કહે. કેમકે
મારે કનિહાસનું એક પુસ્તક રચ્યું છે.

ધીરજી.— મનનવાસાહકાર. મનહરજી.

પૂતીરાજ ચાલ્યાથી પડે છે પંડિત ને,
ચુલ્લા પૂધોરાજને વધ કવિ વખાણ્યા;
જુલુ ભેજવાળા આજ મુકા જોજ કમચથી,
રીધો આવે છે જે એને પડિયે પ્રખ્યાત;
આજ દિલ્લિયામાં તો એક એક હા નર,
કહારા એની ભોજ અવરજા આજુર;
કુલરામાં જનમે દત્તે રેખીત, બોલ;
જનમ ન જનમ તે એને નથી જાણ્યા ૮૬.

સાહેબ.—ત્યારે હાલના વખતના કવિઓ
રસનેની કવિતા નેવે તને કાંઈ લખી ચાલ્યો છે
કે નહિ ? કેમકે તેમાં હાલ નીકળેને ગદ્ય કરીને

૧ પદ્ય. ૨ કુલરાની જુલુ કરીને રચે
હાલ કવિય કહેએ આ અપેથી જાણી નથી.

તે લખી ચાલ્યો કવિતા થઈ છે, કવિએ પોતા-
ના પરમાંજ બેસી રહેવું તે કીક નહિ.

ધીરજી.— મનહર જી.

કિમ ન જાણે તેની કોરલી કરીએ કેમ,
કહે એના પિતાનું અમારે ક્યાં કરજ છે;
વખર તેગળા જાણ વદીએ વખાણુ વધાં,
એ થઈ તો પાણું સાફ અમારું પરજ છે;
જરજા મારી તે આખા બોલી જોતા નથી,
જારજો વરજીર અમારે જરજ છે;
જોને કવિજનની ગરજ નથી જાણી તો,
એજ મગરજી અમારે થી મરજ છે. ૮૭.

પછી સાહેબે એક સરદીકટ લખીને ધીરજીને
આપ્યું આંધું અને કહ્યું કે તમારી વર્તમાન પછી
સારી છે. અને તમારી કવિતા સર્વોપરી છે મારે
કું તમને આ સરદીકટ આપું તો થો. અને તેમાં
જે તમારી કવિતા તથા વર્તમાનની તારીફ લખી
છે. તે કેમને રોજારોજ એકેએ તેની તરત આવ-
રી કરી.

ધીરજી.—સાહેબ, કાંઈમાં લખ્યું છે જે ક-
સુરીમાં સુખ છે, તે સ્થાન કરવા સાર સ્થાન
ખરને કે સારી આપીને કરેવું પડ્યું નથી. તેમજ
મારી કવિતા વિષે મને ખતરી ન દોષ તો મારે
આજ સરખા મુદસ્યોને આજુજ કરીને સફી લખેને
સફીમાં કસારથી પડે. પણ કુંતો જાણુંકું કે સારી-
એની સહીએ જાણ્યાથી, તરત એવું જાણ્યું કે
તેમાં કાંઈ માલ નહિ દોષ મારે આજુજ કરીને
લોકોની સહીએ કસારી લખ્યો છે. તેથી કસારી
મારી કવિતાની કિમ પડી જશે અને મારી કવિ-
તા છે તેજ મારે સરદીકટ રખ છે. બીજાની સફી
આપવાની મારે જર નથી. મારા મનમાં અરેએ
દેવ તો કું સફીએ કરવું.

મનહર જી.

સાહેબ લોકોએ સરદીકટ તે સારી વગ,
આજુ મેલેવું અવિરર કું જાણું કું;
પણ એક પ્રકાર પૂછીને તો ઉગર આપે,
કવિ કહેવું તજ કેમ કું નવું કું;
કવિ ને કસુરી તે સફી વિષા વિદા થવ,

હરપદી એનું પ્રતિપાદન તો હું કરું;
એ વિના ઉપામ કામ કહે દશપતરામ,
સમન્વરો કહો સર્વશોકટથી યું કરું. ૮૮.

કાહુરો.

સખે કરી કહો તો જાણ, કહે કનકને ગુણ;
પથ્ય અતે જુદા પડે, હોય હેમ એ સ્વચ્છ. ૮૯.

સાહેબ—કોણ સાહેબ લોક ગુમરાતી કવિતા-
માં પૂરું સમજાયા ન હોય, તેવા પાસે તમારે જવું
પડે તો આ સર્વશોકટથી તેના મનમાં કંઈક
અસર થાય.

પાડી ધીરજીએ સરડીશોકટ લખીને ઉપકાર માગ્યો.

આંક ૭ મો.

એક કવિ ગોરા યોગાવાળો ખાવે ગોરા તર-
કાળ પાષો, અને કો કહારી ખોલેલી હતી તે
નીચે લખેલા શોકના મોઢાંતો આવે છે.

કાહુરો.

કુલ્યા પુસ્તક કાપિને, એનો ન કરોય અસ્ત;
હરતો હરતો કારણસ, માલક મળ્યો મુદરસ. ૯૦.
પાટણ કે પડી હતી, અઠગાણ થઇ અથ; સરસ્વતીના કામસે, બહુ છોડ્યા અથ. ૯૧.

સાહેબ—આ કાણ છે ?

હસ—એ વડવાળાના દેશન ગદગી છે. બ્યારે
સર અરસહીન સાહેબ રાજકોટમાં આવ્યા હતા,
ત્યારે આ કવિએ એની દિમત પાસી કે મેં ચારી
કવિતાથી દેલી સમજાવેને રીઝાણે જાગીર તથા
પણા શિરપાન લીધા છે પણ બ્યારે કોણ સાહેબ
લોકને રંજન કરે ત્યારે જ ચારી કવિતાની ખાતરી
થાય એનું પાસીને તેઓ સમજાવે તથા પોતાની
કવિતાથી અરસહીન સાહેબને ખુબ રંજન કર્યં,
એટલું જ નહિ પણ તે અને હાલમાં બેઠેલા કેટ-
લાએક કાલિયાવાળા સમજાવે પણ રંજન કર્યં.
ત્યારે સાહેબે અતિ ખુશી થઈ. અને પૂછ્યું
કે આવા કવિને
કેવી રીત છે ત્યાં એક સમયે દેવ જુગતમાં, ૫ દેશમાં

કેવી જુદી જોડ બાગી પધારી છે મુ.
સાદાર્થે તો દશપતરામને નાહત હતા પદમાં
પેટનીયે કામના કરવાનું પદાર્થ છે; તપે-

વાની ખુશી પ્રમાણે રકમો બરીને તે નીચે સહી
થો કરે છે.

પછી અરસહીન સાહેબે એમ કયું. તેથી ગદ-
ગીને આસરે બે હમાર રૂપિયા મળ્યા.

સાહેબ—આપણને વડવાળાને સુકામે તે મળ્યું
હતા, અને તેમની પાસેથી એક પુસ્તક મળ્યું છે.

હસ—હા સાહેબ, એમ.

સાહેબ—ગુજરાતના કવિઓએ સાહેબ લોકોને
રંજન કરેલા ખરા.

હસ—બહુસવકમાં કલા પ્રમાણે “મતઃ સુવ મા-
રામઃ” કાંતો છેક અત્યાંતી હોય, તેને કે વિદ્યાને
રંજન કરી શકીએ. પણ યોડું થઈ સીખીને મગર
થઈને અધળળ્યા લાકડાની પેડે પુધવાતો હોય, તેને
અને રંજન કરી શકીએ નહિ. ત્યાં દેશગમદગી આ-
વીને સજામ કરીને જામ રહ્યા.

સાહેબ—એવો કિયો એક ગુણ છે ? કે નેથી
અથા લોકો વસ થાય.

દેશન—એવોતો વિનય ગુણ, અને જીમની
મીઠાસ છે.

ઉદ્વિગ્રહચંદ્ર. વિભાવનાસંકાર.

કોરવિ કેટલે મળ્યા રસી કારથી, કોરવિ કારણવાન ન હી!
નામ અમલ કરું અવના તમ આપ અમલનું પાન નથીપું;
જીવન છતો રાધા કવપત, ન કામ વિરે લક્ષિયારજા સી!
જન ન તમ ન તમ જા રાવિનથી જન વિષ્ણુપુવસકીપું. ૯૨

જીમની મીઠાસ વિષે—લેલકાતિશયોકિત.

કામ મુખમાં આવે ક્યને તમ કાલક તુલ નરો કરી કૂરી;
સીત મ્હા ન-રિચાર કરો, ન વિચાર કરો રમની વહિ સૂઈ
લાકુ જ્યેષ્ઠિ જામરો જુઓ, અજો પોરમે કદળી જળ પુંદ્ર
કોઠ કરો દશપત કહે પણ, જીમનિદાચતો પાતમ જુદી. ૯૩

સાહેબ—ગુજરાતમાં સુધારાવાળાએ શાં શાં
કામ કરું.

સુધારાવાળાએ બડી બદાકરી કરી છે.
જોઈ શકી નાહા નદોડી એમાં એમાં કામ કર્યું છે.

મનહરચંદ-નિદર્શના.

સુતરના સાંચા લાચા સાંચા લાચા ધાપવાન,
તેનો વડી દેશ વિરે દેવના વધારી છે;
જન મન જાદુગમ્પી જનના ને બાગી નાખી,
તેનો વડી વડેલી વાપણ વિધારી છે;

કોરી મેઘા અવરમાં અંધર ઉપરી છે એ,
એને અહીં અમમથી વાળે ઉપરી છે;
કોરી કાનાવાળાએ એ કહે દશવતરમ,
તેણે મયા મનુષ્યર મધે મેષ મરી છે. ૮૪.

સાહેબ.—તે ભેદને કુપરુદાના રીતથી
વધા દોરી.

દશવત.—દ્વિવિધયછંદ—અસંગતિઅલંકાર.

ઉપરમાં અમલી વપરનો, અમલીનો અવર તેથી વપરનો;
અમલિયો બળે કાવો કુપરુ, કુપરુ કાવરનો તેથી કુપરુ;
અમલી મેલને ક્ષેત્ર મપર, કુપરુનો કુપરુ તેથી મપરનો;
કાવરો કુપરુ મપર મપર કાવરો કાવરો તેથી કુપરુ કાવરો.

સાહેબ.—દેહમાંથી દશે રંગનું અંધરે મ-
રુક કે નહિ!

દશવત.—અમરનાં યાગ્યો કર્યાં લો પડ
સાં છે, તેમજ દશ દેહમાંથી અમરનાં અંધરે
કે ખાં.

મનદુરછંદ—વિરોધાલંકાર.

લાંબેકનું મધુ રુચ્ય તેજ નથી મધ લાંબ,
જુલમી રાગ મધ ને જુલમ અંધરે છે,
વાદમાં મધ મધ મધ આવી રી રેડે,
દેર કરવાં રુચ્ય નાં કાવે દેર છે;
નિરખનું નામ લઈ ધમ નથી દેવ પૂર,
કુદાવ પીધા નાં રૂર દેર દેર છે;
કહે દશવત રીતનાય તે આ દેહમાંથી,
અંધરે અમર કાવો વધારે અંધરે છે. ૮૫.

સાહેબ.—પણ કુલવરનેય રુચ્યને જુલમ
તમે પૂછો મધ, કે સુન્દર છે!

દશવત.—મનદુરછંદ રમુતિઅલંકાર.

કિંકુ મલીકાનારો મેલિયા મેલમે બની,
ભેંડાં લેવી કમરો કાવરો ઉપરને છે,
મરુદા પેરની કાવ જુલમનો કહે અંધરે,
લરે અતિ દેહમાંથી રીતના હાલે છે;
દેવને દેવની મુરતિમાં ખડિય પડી,
રૂદ મહાનમાં નિરુદ લો પડ્યે છે;
દેખો કિંતુ ધમ ધમ કહે દશવતરમ,
જુલમો અમલી વપર વદ અંધરે છે. ૮૬.

સાહેબ.—આ વાતથી પરીચ્છન્નું એક કંઈત
કહે નીકળે.

દશવત.—મહાન (એટલે દનેશાંતી વખત)
અને એક મનુષ્યને અંધર થઈ દોર તે સાંમરો.

મનદુર છંદ.—નિરુદિત અલંકાર.

અરે મહાન તને આવી મપર નહિ,
કેતું અમિતન મિથ્યા અવરમાં પડે છે;
તેજ મીનુદ ને કાવરો રીતના કી,
આ ને પડિયા ને તું મપરો મપરે છે;
કહે કાવ, કું અમર, મપર ને મને કાવે,
મપર ને આવાં ઉપર ભેદ અરે છે;
પડિને પુડી જુલિ રીતે કાવરુદન,
એણે પરીચ્છન્ન મપર અવરનું કહે છે. ૮૮.
કોકોર—અમલી વરુદર અને તેની કાવે આ

એક પરી છે તેનું કંઈત કહે નીકળે.

દશવત.—વિભાવનાલંકાર.—મનદુરછંદ.

પેખી એક રંગુ વાડ, કાવને પેરો કાવી,
રૂપથી રૂપનો, મપરનાં છે મપરો;
અંધરે ભેંડાં અનુપાનો, મપરનાં મપરનાં,
પડે ભેડા પડેર દેવની દરની;
પુડી કી ધપે વાડ, દેવ એક કાવ વાડ,
રૂપથી સમે ભવા સમજ કાવ છે દરમાં;
ધપે દશવતરમ, નામ ભેંડાં નહી પડ,
મેલ મેલ મરને મેલરે મરમાં. ૮૯.

સાહેબ.—વિચારવન મનુષ્યનાં ધણુ કોવાં દેવ!

દશવત.— મનદુર છંદ.

ધારવનું ધારે, ને ન ધારવનું ધારે નહિ,
ધારવ ન ધારવાના ધારે ભો અધારો;
મેલવનું મેલે, ને ન મેલવનું મેલે ન,
ભો મેલવ ન મેલવાનો તોલ મેલવાનો;
ભણ કરે ભણ, ને અમરનો ન ભણ કરે,
ભણ ને અમરનો ભો વડ ભણકારો;
દેખવનું દેખે, ને ન દેખે દશવત કહે,
જે દેખથી દેખવર દેખે ભણકારો. ૧૦૦.

૧ કણ અધવા અવર એટલે ખોલખોલું મપર
કરે છે, કે તે કેટલુ અંધરો મપર મપર થઈ ચકે નહિ.

૨ દરદ રુપનાં રીતના ઉપર આ સાધરે ભવા
સમજ કાવ છે અને વરવાર કુપરુરીમાં ભવા
સમજ કાવ છે.

રજિસ્ટર—રસેજરે આખો કરી છે તે માટે
જે સમયે આજ કરી છે. મારે તને કહ્યું છે
તે સમયે, એવો આખો જેને આખ કહેવાય.
અને અખો, જેને અખ કહેવાય તેના આખો પૂરો

રજિસ્ટર—આજ આજે મને મને છે મારે
અખો, મને મને મને મને મને રાખી નીચે
મને મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને મને મને મને મને મને

તે મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને રજિસ્ટર મને મને મને
મને મને મને રજિસ્ટર મને મને મને મને

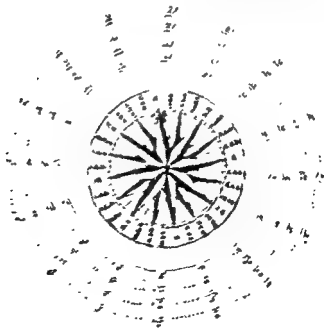
મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને મને મને મને મને મને
મને મને મને મને રજિસ્ટર મને મને મને

સાળ પાંખડી પ્રખર—મનાદારી હશે.
વાચા બેસે સુક જેણે રાખીલિ સામે મેળ
મારે એકે મારે મને મને મને મને મને
મેળે તેણે વાચા ખરતીજ તે સવળી વાત,
લિખા તેણે માટે જેમ એક મને માન મને
વાચા જે વિચાર લિખા બેસે તેણે લેકે તેણે,
મુક વાચા મારે માટે જે મને મને મને
મનાનીએ મનાની જરૂરી એ તે મને ન સમે,
મનાનીએ મનાની ન મેળ વાત જરૂરી. ૨૦

સાંભળ—એ કલિતામા કઈ ચમત્કારી આ
કાર છે કે ?

રજિસ્ટર—તે સાંભળ એમાં ચમત્કારી નિ
વકાર છે. એવ કહી, આ નીચે પ્રમાણે મે
મનાની કમળ નીચે તેણે કર્યું પાંખડી
એક એક અગર અગર મને કલિતામાં મે મને
વાચા, સુક કર્યું પાંખડીની આખી સીડી
વાચાની પાંખડી ને મને વાચા સમજાવ્યા,

સાળ પાંખડી કમળ પ્રખર મનાદારી હશે.

સર્વે સમસદોએ તે સ્થિતિ કવિના દાશમાં લખેલી રાંચી બેઠી, અને કશું કે જાદુ સારી કુશિતી બનાવી છે.

સાહેબ—સમા વિરે એકાદ કવિત બોલે.

દેરાળ— મનહરે છંદ.

સામ.યરી સવ સર્વે સકુનો વિનાય સાય,
સામાયારી સર્વે મુખ પામીએ પચકમાં;
સામાયારી જમનમાં જમનો જરૂર જામે,
જેરૂર જામે જામે જામે સામાની કચકમાં;
કુપનોરી કી કાનને મહર્ષિ મહર્ષિ,
પુરી જાપ હોમહો સામાની પચકમાં;
દીક દીક દિલ રાખી દેખે દશપત ઘમે,
સામાની જુપી તો જુપ આસોડે ખસકમાં. ૧૦૨.
કે.૪ કહે સાચે કે નારો કહે દોષ કી,
માન અપમાન નાખે મનમાંથી ખારી તે;
કનાનુ પારખુ કી કના કના મનહર,
કાપમાં કનાને છે કનુ કનાની તે;
કે.૫, કદન તથા તાન, પંચુ કરે,
દીપી દીપે દેહની દેખાડે તેજવરી તે;
દેખી દેખી કુશિતમાં ઘમે દશપતઘમ,
સાચો લોક કીપીએ સેનાનીરીતસારી તે. ૧૦૩.
પછી સચમ કરીને પુરણી ઉપર બેઠા.

અંક ૮ માં.

એક બારોટ નીચે લખા પ્રમલે કીને રવરે બેઠો આવે છે.

બાપ, આજ સુધી તું ક્યાં સંતાપ રહેલ હતો. અમારાં પુરતકોને ઉપેક્ષ વગી મહર્ષિ, કેટલાંક વેચી આપ્યાં, અને અમારાં છોડાં બીજાનોડરી કરવા લાગ્યાં.

સાહેબ—આ કાણ આવે છે?

હસ—એ વીળવરના બારોટ ભમચનદાસ છે.

એમના મહર્ષિ કુંગર બારોટ સાચા કવિ અને ભમચન મહર્ષિ મયા. તેનાં બનાવેલાં મુગચાપી બાપમાં જુદા જુદા રામનાં સાચાં પદ છે, અને આ બારોટને કવિતા બોલવાનો તથા વાતો કહીને સરઘરોને રીઝવવાનો મારગ છે, તથા જમનથીરી કરે છે તેથી થતું કરીને સાચામાં રહેતું પડે છે.

પછી બારોટ આવીને સચમ કરીને કમા રહ્યા. સાહેબ—બારોટ તથા કેટલા દીકરા છે? અને તે ક્યાં ક્યાં કરે છે?

ભમચન—બારોટ બેઠો દીકરા લેખો કીરના મહાચન સાહેબની હજુરમાં નોકર છે, અને બીજો મજમદાસ છે, તે આપની કામી સાંભળીને હવે કવિતાના મંદોને અભ્યાસ કરે છે. તેનામાં કવિતા કશિત છે. ત્રીજો બાઈબા છે, તે પખુ એવું કહે છે કે પરોઘમાં જામે કવિતાના જુપ અભ્યાસ કરે. બે તેને પ્રમુ છરો રાખી તો તે સાચા કવિ થશે એવી આશા છે.

સાહેબ—વાદવિવાદ કરતાં અતે કાણ હારે? એ વિરે કવિત આપનું દેખ તો બોલે.

ભમ—મહર્ષિ અને ભમચા રમ્યા, તેમાં એક સરઘરો અને એક કાકો (રમચાનો) વેપ આપ્યો હતો. પછી તે કાકો પેલે સરઘર પકડવા ગયો એવામાં કાકોના પાપમળાનું નાકું સરઘરના દાશમાં આપ્યું, તેથી કાકો કુદી મહર્ષિ, અને પાપમળો પડી જવા લાગ્યો. ત્યારે સરઘરે કશું કે નાકું બાંધ. કહે કશું કે નું એમ બોલ, જે રમચા બાપ, નાકું બાંધ, તો કું નાકું બાંધીલ, નહિતો નહિ બાંધું. પછી સરઘરે તેને બાપ કહેવાની ના પાડી, પખુ વાદવિવાદ કરતાં અતે સરઘરે હારીને તેને બાપ કહ્યો; ત્યારે કાકો પુછી થઈને નાકું બાંધું તે વિરે:— મનહરે છંદ.

કાકો પકડવા સાચો સરઘર જતાં, નાકું કુદકું કાકોનાં સાં પેલે પોઠારે છે; કાકો કહે તું અને બાપ કહે તોજ બાંધું, નહિતો ન બાંધું તેની સરમ તો તારે છે; મલાવનાં બીજા રીને માને નહિ તેનું મન, બાંધે બાપ નાકું. અતે એમ તે ઉચારે છે; ઘમે દશપતઘમ દેખી દેખી એ ઘમચાથી, નિરવન છતે, અતે લાચનવંત હારે છે. ૧૦૪.
સાહેબ—કેવી બહાદુરીને પિયર કહીએ?

ભમ—એક કીકરીએ વનમાં વાધને આનંદમાં નાંખ્યો હતો. તેને એક દશપુ માણસે કાઢ્યો. ત્યારે વાધે બહાદુરી કરીને તે માણસને ખારી નાંખ્યો, પછી તે વાધને એક પડીએ પિયર કહ્યો હતો.

અપ્રસરુત પ્રસંસાલંકાર.—મનહર ૭૬.
 ઝાડીમાં અનડી મધ્યે, પાડી મૂંઝા પારથીએ,
 પાપી વાપ, તને પીધ પૂરણ પગાડી છે;
 દયાણ મનુષ્ય દોડા, દયા તેને દીવ આપી,
 તેથી તેણે તારી બારી છુટ્યાની ઉઘાડી છે;
 છાપે મારી હોડનારાના તં છોડ્યા પ્રાણ,
 તેમાં તં થી જન્મમાં બહાદુરી જન્માડી છે;

કહે દલપતરામ, કૃતમતા કરી નહિ,
 ખરેખરી કૃતમતા તં કરી દેખાડી છે. ૧૦૫.
 સાહેબ—આજસ છે, તે એક દુર્ગુણ છે, તે
 અભિમાની, લોભની કે કોંધની બરાબર કહીએ કે
 કેના જેવી કહીએ ?

ભગ—મનહર ૭૬.—અનન્વયાલંકાર.

આજસથી અભિમાન એટલું તો ઉત્તમ છે,
 અભિમાનીને તો માન તાકવાનો રેક છે;
 લોભી પણ આજસથી લાયક લેખાય લેણ,
 લાલચથી લઈ મેસે ઉવમ અનેક છે;
 કોંધીજન કંઈક કથનથી કુચાલ લોકે,
 વધારે નહિ તો પણ એટલો વિવેક છે;
 આજસને કેના જેવી કહું દલપત કહે,
 આજસ સમાન જુડી આજસજ એક છે. ૧૦૬.
 સાહેબ—સારે ચોર અને જુગારી એ બેમાં
 સારો નરસો માણસ કોણ કહેવાય ?

ભગ—મનહર ૭૬.—ઉપમેષાપમા.

ચોરી કરી ચોર પણ મોલે બહુ જુદા મોલ,
 જુગારીને જુદા સમ ખાવા છમે ભોર છે;
 ચોર ચોરી કરમ કરીને પાપે પેટ ભરે,
 જુગારી જગતમાં ખરે દરામખોર છે;
 ચોર ત્રીજ ચોરતાં ન લાવે લગ્નલેખ લાજ,
 જુગારી જુગારે જોતાં નિર્લજ્જ નોર છે;
 કહે દલપતરામ કેને બોલો બુદ્ધિ કહું,
 ચોર જેવો જુગારી જુગારી જેવો ચોર છે. ૧૦૭.

સાહેબ—દુર્યોધને થી રીતે ટાળી ચકાવ ?

ભગ—મનહર ૭૬.—ઉપમાલંકાર.

લાલ જેવી ધીરજ ધરી આગ લગા રહી,
 ખમ્મ સખત સખા ખૂબ ખખડતીએ;
 બખતાર જેવો સંપ સજ્જે સમાંવાડમાં,

સેના જેવા સદા સદયુક્તો સંપાદારીએ;
 પુરગતી વુલ્લ શુદ્ધિ તરંગ તૈયાર રાખી,
 રથ જેવો મનોરથ ચંચળ ચલાવીએ;
 દુશમનો જેવા દુર્યુધ્નો દલપત કહે,
 દીમત રાખીને તે દહીડાને દહાવીએ. ૧૦૮.

સાહેબ—ચવણ અને અંચવણની રીતભાત
 કેવી હશે ?

કોકોર—જમની જમાત કેવી હશે ?

સ્કાલર—અંતરીએ કેવી હશે ?

રણિયો—ચોર કેવા હશે ? ન દોડા નથી.

ભગ— મનહર ૭૬.—પ્રતિપાલંકાર.

જુલમી રામની નીતિ ભેઈ તો થી જરૂર છે,
 ચવણ અંચવણની બુંડી રીત ખાતૂની;
 જુલમી સિપાઈઓની ભેઈ હોય જે જમાત,
 ભેવાની જરૂર થી છે જમની જમાતની;
 કુવડ નારીએ જુઓ જેટલી નજરે રૂરે,
 ભેવાની જરૂર મે. અંતરીએ ભાતની;
 કપડી વેપારી જુઓ કહે દલપતરામ,
 ખાતરી તેથીજ ચણે તરકર સાક્ષાતની. ૧૦૯.

કોકોર—એક ધર્મગુરુ એવું કહેતો હતો કે,
 જેનાં હોડમાં નહાનપણમાં ઘોડીઆમાંથી વરે તેની
 તો આખર છે, વળી કહેતો હતો કે દેશાંતરમાં જન્મ
 વાથી ધર્મ સચવાય નહિ, અને સ્ત્રીઓને બચાવવી
 નહિ. તેવું થી રીતે સમજવું ?

ભગ—મનહર ૭૬.—અપહ્રુતિઅલંકાર.

હોડા હોડારા વચવી શરી શું કુલાવણું છે,
 કુલાવણું ફેક એનો કોંઠા છે કચેચના;
 પ્રવાસની ના પાડે તે દેશના શું દિતરથી છે ?
 દિતરથી ન હોય એતો દુશમનોના દેશના;
 ધર્મના ન મર્મ ભણે તે શું ધર્મ ગુરુઓ છે,
 ગુરુઓ નહિ દરામખોર છે હમેચના;
 વનિવ્રતો વિવાહ્યાસ વારે તે શું વિદ્વજ્જન,
 વિદ્વજ્જન નહિ મોટા કુવમ મહેચના. ૧૧૦.

રણિયો—તમે મને એવી કવિતા દેખાડો પણ
 કું તમને બહું નહિ. ચારા જેવી કવિતા તમારાથી
 બની રહે નહિ.

ભગ—તે કહા કવિના ! અને સરસમાં સરસ
કિયા વિષય ઉપર તમારી કવિતા છે, તે કહો! એ-
ટલે બોલ્યોની કવિતા સારી સરખાવી લેજો.

રમિયો—મારી કવિતા જાણીએ સરખી વખા-
ણુક લેવી છે. પણ મૂળ. દેવ તે બોલ્યોની
કવિતાને વખાણુ છે.

ભગ—દસને અને કાચાઓ સંવાદ સંજેન
મનહર છે.

કમ કહે રામ ખરો હંસથી સ્તીક રહે,
અંતરણે રામ પણ ભલુનાર ભલુએ;
ખરની મુઠે રામ દેવ હંસ અંધ લેવો,
રંધ બાંધી, રામ મુજ અંધ તુલ આણુએ;
પતિતમ પતનીને પતિ પડેવ દેવ,
પતિજારી તેનો મુજ મેડને પ્રમાણુએ;
મું કહું રિદેવ રાવ મુજો દશપદમ,
રિદેવ વિન્દ્યા દેવ હંસને વખાણુએ. ૧૧૧.

કુંડલ—હંસ કહે દાસીય નું આડીપતી આજ ઊઠ,
આડીય તાર તે મેઘ આવી દેણુ આપશે;
આપમાં રખણુ આપેઆપ કરે આપ મુખ,
દુનિપાટિ કેમશે તેજમ કુણુ દાખશે;
મન મને વાને, તો કું નથી અપમાન દેવો,
મન અપમાન જોમ અનુભવે બાખશે;
દાવે બાળે દેવ કરે તેણી દશપદ રહે,
દેવ રાવરો નહીં વાને કોણુ રાખશે. ૧૧૨.

ભગ—છવ પદને સગીરો અનુભવ કું
વિના કુંડુ કામ આરો નહિ. ખરી મનમ કરશે
તે બેઠો છે; અને રાવ રાખ પણ બેઠો.

મનહરછંદ—દશતાકકાર.

કેવી કી મીમતપણી પધિ રાખે નહિ,
પાદ પડે તો પડી પાદ ન પડી કરે,
વાર ન રાખે નર વરણી વા પડી,
પાણી વળા રાધી તે પડ ન પડી કરે,
મુખપદે મેડી રાવ પડી પડ અંધ પડી,
સાવત્રા હાથે નહિ રાવે રાધી કરે,
સમજી દેવ પણ સંજીવિ સંજીવિ,
લટાર સુધે કી તે નહીં રાધી કરે. ૧૧૩.
રહેવ રાખ વિના સંજ ન રહેવ રાવ,
ખાંડેલો તો રાધી ખાંડેલો ખાંડેલો;

દેવ નહિ વાર, તેણે દાસપદ લલાચારી,
પાર ન પમાવ પણ પાણી કબોળાવ છે;
પડિતના પુત્ર પાસે પુસ્તક અપાર દેવ,
પદ્ય વિના તો તેનાથી પાનાં ફરવાય છે;
સરવિધ સાધા વિના દાખે દશપદમ,
કદક કપાન નહિ, કોમાં તો કપાન છે. ૧૧૪.

ભેરી—ખરોટ તમારું સરીર કુખળું કેમ છે !

ભગ—મારું સરીર એવુંજ હમેશાં રહે છે.

ભેરી—તમારે દાસ ખેતલી છે, ખરો કોઈ
તિથેને કડી મંદ્યા એવ જાણશે, કે હતુમાનની
જાણ રાખે.

ભગ— ઈંદ્રવિજયછંદ.

ધામણીમંદની ગણુએ, મંદનાથપથેથી ચિત્યાદી ચિતારો;
મનપદ્ય હતુમાનવણું, હતુમાન પિતા જાન્યોનેવ ગિચારો.
ગોરવ અર્ધ ન સારીયકે, સડ તોરવ દેવ જાણે દગાચારો;
રિવરો અધિરેવ ખાળે, અનરેવકાસનસર્વવિચારો. ૧૧૫
પછી ખરોટ સલામ કરીને ખુરશી ઉપર બેઠા.

અંક ૧ માં.

એક કવિ આવીને, સાહેબને સલામ કરીને
કોને રહે.

સાહેબ—આ કણુ છે !

કવિ—મેં દેવસણુકા જેવણી ગદી છે, તે
વલેય રહેવા છે.

સાહેબ—વલેય એટલે મું !

કવિ—કવિતા નહિ, પણ કાવ વલે કરીને
સરસમાં મન રાંજન કરે, એ જાનામાં તેણે
જણું મન મેળવું છે, અને તેના કુંડવું કુખળ
પણ એવણીય તે મહાર છે.

સાહેબ—કમ જેવો નહીં વાને કવિતા કું
રાખ છે કે નહિ !

૧ વાંચે ૨ કરે ફેણીયો પવિત્ર પડે છે.

૩ પાન આડી પેડે છે. ૪ પાણી બદલાવી
ફરે છે.

૫ પડેવર.

હાહુરા.

જનમતણી બાપા તથા, ધર્મ અને પોતાક;
આપ આનનાં સા ગણે, સૌથી સરસ અથાગ. ૧૨૪.
તેના દેવ બતાવતાં, જાણું ઉપજે ઝેર;
મણી સાંખે ગંભીર જન, હથકા રાખે વેર. ૧૩૦.

આંક ૧૦ યો.

એક દવિ સભામાં ખુરશી ઉપર બેઠો હતો તે
આ નીચે લખેલો સોરઠો બોલ્યો.

સોરઠો.

વિસરી જશે કો વાર, હનુમત જનરાજ તણી;
પથ નહિ પડે વિસાર, કીર્તિ કદી કિન્હાનની. ૧૩૧.

સાહેબ—આ ક્યાંના કવિ છે ?

હલ—એ અમદાવાદના કવિ ઉત્તમરામ નાતમ-
રામ વીસળનગરા નાગર છે. તે અમદાવાદમાં આ-
પને મળ્યા હતા. તેમના બાપના કાકા આદિત્યરામજી
કવિને ખાતાજી ગાયકવાડ પાસેથી કવિતાના ક્યામમાં
“છાંદાગ્રંથ” એવા નામનું આમ વીસળનગર પરમણામાં
મળેલું છે, તેની ઉપજ દરસાવ હળાર રૂપિયાની છે,
તે આદિત્યરામ કવિની બાણેજના ટીકરાને હજીમુધી
મળે છે. અને આદિત્યરામજીના પિતા કેવળરામજીએ
અમદાવાદના નવાબ કમ્રાલખાંના ડુકમથી કિંદુરતાની
બાપામાં “આખી વિકાસ” નામે મધ રચેલો છે,
તેથી તે નવાબના વંશના જુનાગઢ, રાધનપુર, અને
વાઘાથીજોરના નવાબોએ વર્ષાસન કરી આપેલાં છે,
તે અઘણિ સુધી આ ઉત્તમરામજીને મળે છે. ઉત્ત-
મરાજીએ કવિતા રચવાનો મહાવરો રાખ્યો છે.

સાહેબ—કવિરામ પાણિમાં વધારે ખાસ હશે,
કે વિચાર યજ્ઞિમાં ?

ઉત્તમરામજી— કવિત.

વાણી, ને વિચાર યજ્ઞિ, વિશ્વમાં અમુલ્ય વસ્તુ,
એ ધરી અનેક જ્ઞાન મેળવે છે માણસો;
જનમાં ખડક ખાસ જાતેનો તેજાજ વાઙ
એકને અધિક એકી જરૂર ન જાણ્યો.

વાણી છે સરીર, ને સરીર છે વિચાર યજ્ઞિ,
અંતરમાં એકેના અનાદર ન આણ્યો;
સારી રીતે રાખ્યારી જાનેને શેખાવો સારી,
કહે દલપત મિથ્યા મત ન વાણ્યો. ૧૩૨.

સાહેબ—વિદ્યાવતી આડી રિને બોલો નેપથ્યે.

ઉત્તમરામ— સચેચો.

આગળ દેવ સિપાઈ ઉભા, અને અધ અનુપમ દેવ અગાડી;
સાર થીમે રાખ્યાર સદીત, ચઢાવે દુરગમ મોઢ લગાડી;
પોઈય, પોઈય, પાડ કરે મુખ, પંથ જતા જન કાન જગાડી;
દેખીજુએ દલપત કહે, સુ વિમાનસમાન વિદ્યાવતી ગાડી. ૧૩૩

સાહેબ—જુઓ આ મહારાણીજીનો શિષ્ય.

એમાં લખેલું છે કે “બહુ ચઢાવારું બહુ ને છું,
ચઢાવારું છું” એ કહેવત રિને એક એ કવિત કહેા.

ઉત્તમરામ— કવિત.

દાણા વેચનાર દાણા સંધરી દુકાન ખાગે,
દેખાશે દુકાન એવા દાણા વેચનારને;
ખીજવને જુવારવાને ખરે ખાત ખોદે ખાડ,
જાણ્યો નેપથ્ય એવી ખાડ ખોદનારને;
કાઠકને કટ દેવા રગના વડે કાંઠા વેરે,
વાગશે વિશેષ કાંઠા કાંઠા વેરનારને;
બહું સાનું ધિજીશે તેનું તો બાઈ બહું ધરો,
જુરું કશે ખીજનાનું જુરું ધમ્મનારને. ૧૩૪.

સોજાનીયો જીવ લેય સિંહને જગારે જઈ,
જરૂરનો મોળ થાય તે જગ્યાનારનું;
પારકી અકીરતિનું વાનું જે વખારે વડું,
વાળે અપમત વાનું તે વગ્યાનારનું;
લોબથી કે દેવથી જે લોકનું લગારે ધર,
લગી મુજું ધર જાણે તે લગ્યાનારનું;
સુરે સુધારનારનું ને દલપત કહે,
જમરે નેચક ખીજનું જાગ્યાનારનું. ૧૩૫.

૧ હનુમત કપની-હરિદ હરિયા કપનીને ક-
દવા હવા.

સાહેબ—મહારાણીના મુખદને અતિચાર્યાપે.

ઉત્તમરામ— સરવૈયો.

મિત્રિજીને વિનય કુવરી, વિનયારમી સગણી વિનયો.
લાલ જહાજ, મરીમનિચાર, સમગ્ર નયનસમાજ મણી.
બાગની પ્રતિષ્ઠામાં માત છે, તેમ પ્રભા પ્રતિષ્ઠામાં માતે;
રુબરુ મહારાજ પાસેથી તારા રહેઠિતર ઉપરવાળો. ૧૩૬.

સાહેબ—વાર ફોટોગ્રાફી છબી પાડનારની,
અને ચિત્રાણની કમ ઉત્તમ કહેવાય કે કવિની ?

ઉત્તમ—વિક્રમ અને બેઝની પાસે વુટીઆર
ચિત્રાણ હતા, પણ તે રાજાએની કોર્ટિ રવિયોએ
નેહી અમર રાખી છે, તેથી ચિત્રાણ રાખી રાખ્યા
નથી કશું છે કે—

સરવૈયો.

ઉત્તમની પતિ પાસે હતાજુ, ચંચળચિત્ત સગૂર ચિત્રાણ;
આપતિ ઉપરની અવગણી, અતી સુરુષથી સીતરનાય;
એ છબીઆર અર્થ ન રહી કહો, વાગ કરે નકલી વજુઅર.
ચિત્રચરિત્રવર્ણન સગૂર કમ કમ કમ કમ કમ કમ કમ કમ ૧૩૭.

સાહેબ—માણસની આજ્ઞા કેવી છે ! તે વિરે
એક કવિત કહો.

ઉત્તમરામ—સુખ્ય રેવાએ રહીને લેખએ તો
કુવરી તારા પધીને આપે હોય એમ દેખાય.
પડી તેના સાથા છે એ નેચ જાહે, તેમ તેમ દર
સેકે પા થકી દહાડે સમા જોડે કુવરી તારો
લેખ જણાય કશું છે કે—

કવિત.

જૂમ મંત્ર રેખાએ રહીને લે બાળ્યએ તો,
દીસે કુવ તારો જાહે અરનીને આપે છે;
સનમુખ આણી નેચ સેખસે જુએ તો હોય,
ચગકરી જાહે દિન ચાર થકી ચરે છે;
જેમ જેમ નેચે સાથ તેમ દર છે એ નેચે,

પા થકી પ્રમાણમાં હોયો નજરે પડે છે;
એમજ આણીને અંત અગ્રે રહે અસંત,
પાસે પાસે જાહે દહાડે પડે છે. ૧૩૮.

સાહેબ—વાર કેવા જાણે પોને અમુલ્ય હોય
પણ પડીથી સત્તા થઈ જાય ?

ઉત્તમરામ—એકાવળીઆલ કાર—સરવૈયો.

કેવા હસનાડીકે આજર દાડ, પાળ પરી પમંતણી પસતા;
કેવા હસતા ફોટોગ્રાફિર, વિપ્લી જન સંગ વિરે પસતા;
અસતા પસતા પડી ખૂબ મયામ, તણ રીરીતણી રસતા;
પસતા પડી રૂપવાડે સસતા નહિતે હાથસસતા. ૧૩૯.

સાહેબ—ને સમા જાણ્યો હોય, પણ તેએ
ની કુદિ અને નથીજ સરખાં હોતાં નથી. તે વિરે
કહો લેખએ!

ઉત્તમરામ— સરવૈયો.

પંખીયા પ્રમટે પજુપંખી, ચારપમાં પણ ચાર પમાંથી;
ચાર વનરપતિમાંથી વનરપતિ, માણસ તેમજ માણસમાંથી;
સુન વિરોધ ન થેસરિસે તન, માત તથા તન તાતતણાથી;
દેખવેદરપવાહે, પજુકુદિ, નથીજ, જરાજરામાંથી ૧૪૦.

એવામાં એક બાવો હરના મહારાજ પાસે ર-
હેનો હતો, તે બેડીકાથે, કે અમારે બજૂત લમાવચનો
એ લમાવચનો, વમેરેલ મંત્રો છે, માટે તમે આ
રીડું કશું છે તેનો મંત્ર તમે જાણતા હો તો બોલો.
નહિતે રીડું જુદી નાંખો.

એક કોકોર.—ભારે જાણણ, લંબેરીનો પણ
મંત્ર હશે કે !

બાવો.—લંબેરીનો મંત્ર તો નથી.

ઉત્તમરામ.—લંબેરીનો મંત્ર કું જાણું.

કોકોર.—બોલો લેખએ.

ઉત્તમરામ.—એક કોકોરે તેના જાપના કલામાં
રહે નહિ, અને કશું જાણે નહિ, તેથી મેરો કહને
જાપથી જુલો યજ રખાનો ફો, અને હેલીચરે બાવો
થરો તેને દીક્ષા આપની વખતે તેનો ડર પામાં ફે-
રવો હતો, ભારે પેલા હોડાને બારે પૂડું કે
પાનામાં સું જુએહો ! ડરએ કશું કે આ હોડાને
લંબેરી વગાચનો નજ બેજુડું. હોડાને બારે કશું
કે તે મંત્ર અને આજર છે. પડી નીચે લખા પ્રમાણે
કહો દેખાડો.

સવૈયો.

સારી સિખામણુ તું ન સિખ્યોજ,
 સિખ્યો ખજાતાજ ખરેખરી જોડી;
 તે કથનો કરી કાન ધર્યા નહિ,
 મેં તુજ કાજ ક્યાં પણ કોડી;
 બાવન અંકુરની બરેલી બની,
 ખેડો બરાબર તે નહિ જોડી;
 લક્ષ્મિ બળ્યાની હવે તણ લાલચ,
 લાકડા સુત વાળ લંબોડી. ૧૪૧.

એવામાં એક ધરડી ડોશી, કોડેથી બહુ વાંકી
 વજેલી રસ્તે ચાલી જતી હતી તે સડની નજરે પડી,
 ભારે બાવાએ કવિને પૂછ્યું કે પેલી ડોશીએ રસ્તા-
 માં કાંઈ વસ્તુ ખોદ્યું હશે, તે ખોળતી જતી હશે,
 કે શાવારતે આટલી બધી વાંકી નખીને ચાલતી
 હશે?

ઉત્તમરામ.—એક એવી ડોશીને તમારા જેવા
 કાઈ જુવાને પૂછ્યું હતું તેનો ઉત્તર ડોશીએ આપ્યો
 હતો. તેનું એક કવિત છે.

સાહેબ.—મેલો જોઈએ.

ઉત્તમરામ.— કવિત.

કોડેથી નમેલી ડોશી દેખીને જુવાન નર.
 કહે શું શોધોછો કહી ચીજ અજતી રહી;
 કહે ડોશી બાજપણું ખમર બિના મેં ખોયું,
 જુવાનીમાં દીવાની તારા જેવી ગતી રહી;
 છવાઈ જતાની છાયા, કાયાના વિખાયા બંધ,
 ગાયા ન મેલિદરાયા, ગાયામાં મળિ રહી;
 કુછી કુછી કોડી વાંકી રાખી દલપતરામ,
 ભેળી કું કુંકું જે જુવાની ક્યાં જતી રહી. ૧૪૨.

ખાવો.—(એક ધરડા કાકરને) કેમ કાકા,
 ખરી વાત કે ?

કાકર.—હા, મહારાજ, ખરી વાત.

ખાવો.—(કવિને) કાકા સંસ્કૃતમાં કેને
 કહેવાય ?

ઉત્તમરામ.—કાચળો.

ખાવો.—ભારે ધરડા ગાણુએ કાકા કેમ કે-
 દેવ દશે ?

ઉત્તમરામ.—નિરૂકિત અર્થ કાર.—સવૈયો.
 જોખનમાં જુવતી જરકારણુ, સાંખી રજાશિર સંકટચાકા;
 પ્રોક્ષણે દલપત કહે, તતખીર તણુ નુંતખ્યાન તગરા;
 ખેસ વિશેષ મ્મરાજ બરાબર, કેય થયા પરિપૂરણ પાકા;
 તોષકર્વેન પ્રર્થયનિવારણુ, કારણએજ કહેસદુકાકા. ૧૪૩.

એવામાં તે કાકરનો પત્ર બાવાજીને આપ્યો,
 તેથી બાવાજીને કાંઈ ચડ્યા.

સાહેબ.—જન્મની સાંકડાણ હોય તો મોક-
 ણાય કરીએ. કેમ તમે એટલામાં સમાઈ ચકા
 નથી કે ?

ઉત્તમરામ.—હેત હોય તો એક વેતમાં સમાય,
 અને હેત ન હોય તો આખી પૃથ્વીમાં પણ સમાય
 નહિ. કહ્યું છે કે:—

કવિત.

હોય બે દેવમાં હેત, વેતમાં વિરામ કરે,
 ઘર સાથે ઘર રહે છે જુએ જહાનમાં;
 ઘર અને દેવતાને દેવ બે વિવેષ છે તો,
 માય નહીં, પાન મોટા માટલા સમાનમાં;
 શીમાણને માટે મદીપતિયો સંમાય સજે,
 તો શી રીતે સમાય સાંકડા સંસ્થાનમાં;
 કહે દલપતરામ રચા સાથે રમાનાય,
 પ્રીત છે તો પોડી રહે પ્રાગવડ પાનમાં. ૧૪૪.

સાહેબ.—ધનમદ, વિદ્યામદ, જોખનમદ અને
 અધિકાર પત્રેરે દરએક મદથી આંધળા થઈ જવાય
 ભારે ભારે મદ બેગા થાય તો કેમ થાય ?

ઉત્તમરામ.— સવૈયો.

જોખનનો મદ, તે ધનનોમદ, તેમ વિન્ને અધિકાર તણોછે;
 વિદ્યા મદ તેથી વિશેષ, હનેય વટે નહિ એમ પૂજો છે;
 અધ અધાય અકેક મદે, મદ બે મગતાં બદલો જમણો છે;
 દેખીયકેદલપતકહેકેમ, ચારમળેમદ્યારગણોછે. ૧૪૫.

દોહરો.

મદધી મનુષ્યતા મટે, દેવ જુદિની હાણુ;
 જે એચ મદ છરે, જેવડા જન બાણુ. ૧૪૬.

સાહેબ.—દિવ્યાત્મમાં એવો દાખલો દશે, કે
 મોટા સલવાદીને જુડું બોલતું પાણું હોય ?

સાહેબ.—સાખાસ, ઉપમામણ, તમે તમારા વડીલોની વિધાનો અભ્યાસ સાથે રાખ્યો છે.

અંક ૨૨ મો.

સાહેબ. — (એક કવિને જોઈને) આ કેણુ છે ? અને ક્યાંના રહેવાથી છે ?

હસ.— હાહરે.

પુરુષણી પરમારતું, જગત બધામાં જાણુ; નૈતમ જ્યાં બધું નીપજે, કવિયોને કેણુ. ૧૧૫.
એ ખેંગાર મદવી, સાચા કવિ છે, અને કાલી-આવાઝના મૂળી ગામમાં રહે છે.

સાહેબ.—તે આપણને ખ્યાલ હતા ?

હસ.—આપનો મેળાપ કરવાની તેમની ધણી આનુરાદા હતી. પણ આજસુધી મેળાપ થયો ન હતો. તથાપિ તેમની તરફથી આપણને મદદ મળેલી છે.

સાહેબ.—શી મદદ મળી છે ?

હસ.—જ્યારે સન ૧૮૪૮માં પુસ્તકોની ખોજ કરવા સાદા આપે અને કાલિઆવાઝ તરફ મોકલ્યો હતો ત્યારે હું મૂળી ગયો હતો. તે વખતે જમદેવ પરમારના અંધની ભાગ, અને આ ખેંગાર મદવીએ કહી હતી, કે તેમનો ખામો જેટલો મદવી પાંડાનેરમાં છે તેને ઘેર જમદેવ પરમારનો અંધ છે. તે ઉપરથી આપણે રાજકોટની એજન્સીમાં લખાને ને અંધ મંગાવી લીધા.

સાહેબ.—ત્યારે ખેંગાર મદવીનો આપણે જરૂર ઉપકાર માનવો જોઈએ.

હસ.—તે કવિતા સારી કરી જાણે છે. અને એક મોટો અંધ રાજાવાડામાં રચવો તેમણે આરંભ કર્યો છે.

સાહેબ.—ખેંગાર મદવી, તને નહીં રાજા ક્યાં હતા ?

ખેંગાર.—મઝ રાજા ને એક નાટકનો ખેલ જોયો.

સાહેબ.—નાટકમાં કોના કોના વેશ જોયા.

ખેંગાર.—સૈયેયો.—અપ્રસ્તુત પ્રસાદ.

સૈયેયો.—અપ્રસ્તુત પ્રસાદ.

સૈયેયો.—અપ્રસ્તુત પ્રસાદ.

સૈયેયો.—અપ્રસ્તુત પ્રસાદ.

વેપકચોપહોકલુતલો, વગીવિક્રમ, ભોગ, સર્વામમન્યો; નિપડોનોદવપતારો, નરશ્રાવણપરીકરીઆઓ. ૧૧૬.
મતલબ કે તમેજ એ બધા ઘાનેચીના અવતારી પુરુષ છો.

સાહેબ.—વાર, સરદારનો સ્વમાવ આફરો જોઈએ કે નરમ જોઈએ ?

એક કાકોર.—સરદારનો સ્વમાવ જો નરમ પાડીના જેવો હોય તો ધણી તેનો વકર પડે નહિ.

ખેંગાર.—સાદૃશ્યવિકીરિત વૃત્ત.

શીજો નમ્ર સ્વમાવનુદ જાગે, ચાંદે નખીને સહી; રાખે ટેક અનેક આપ ઉરમાં, તે છેક છેડે નહીં; વારેછે દુઃકાનજો, પણ કરે બારે તણા બહાને; જ્યારે જોર ફરી જવાજ નિકળે, પાડે વડા રક્ષે. ૧૧૭.

સાહેબ.—પૃષ્ઠીના જેવી રૂપા રાખનારા પુરુષો કોઈ વખતે સમજા હોય કે ?

ખેંગાર.—એક માડીખાણમાં આવે આવે જો-ક્યાં, ઉપડી ભેખડ ફુટી પડવાથી એ તણ બાકીઓ દગાઈ મુક, તે સમે એક કવિને અને પૃષ્ઠીને સંવાદ થયો હતો.

સાહેબ.—ને કહો જોઈએ.

ખેંગાર.—સાદૃશ્યવિકીરિત વૃત્ત.

રે જર્મી નુજમાં રહે જડ રમઝ, જે તરે જાણે નહીં; માડીખાણુ રિંતે મગઝ અથળા તો કેમ તારાથરી; જોયો જોય, કદાનાં એમ અજની સું પેંચે રાખુ ધરી; એય લોક, અનેકઆમદધરી, લાલિતજાવે ખરી. ૧૧૮.

સાહેબ.—જે નર નંદાં રંગો, કે માસર જેવો અઘાની વખાણો હોય, અને કહો જુનર ન આ-વડાથી કરમા મેંતો હોય, તો કયા ઉપાયથી તે સાચો થાય.

ખેંગાર.—વાચક, અને વખત મીખે તો સાચો થાય. કંતુ છે કે—

સૈયેયો.—સિદ્ધાવલોકન.

નરમાં યુગ્મને નહિ દેખીના, પણએક કયાવરે કરમાં; કરમાંથીજ નહિ કાનજો, ઉત્તરદિગથી દિન આપરમાં; ખરમાં નખે કદો તેદ ખરેખર, તેમ મળાવન ગાડરમાં; કરમાં નરદે દવપતારો, હરોજ અરેજિત દુનરમાં. ૧૧૯.

સાહેબ.—કાચી કામ નિદ મ.૫ કે જાગી અને લગી ?

ખેંગાર.—સરૈયો.—સિંહાચલોકન.

કળથી કરીને સિદ્ધ કાવ્ય સરૈ. ૫૩ પૃથગ્નું ૫.૭૫થી;
૭૫થી કરાવેલ, ઉપનયનપદ્ય, અકારણિકાવ્યથી;
નળથી, નળેટી, પેદાશ, પદોત્તરી, પદોત્તરી, પદોત્તરી, પદોત્તરી;
પદોત્તરી, પદોત્તરી, પદોત્તરી, પદોત્તરી, પદોત્તરી, ૧૧૦.

રુઝિયો ગાદી.—૪૮ સમગ્ર ૭૫, તે ક-
વિત્ત મેળો થયે છે.

ખેંગાર.—તે અન્યથા દેવ તારે ૧.૫૫
મેળોને રાખી મેળોત્તરી ૫૩ તે રાખી કિલકાવે થાય
૫૫થી સાથે અન્યથા થાય તારે સરૈ કવિત્ત
રમી રાખ, અને મૂલ્ય કવિત્ત કરી દેવતા કાવ્ય
૫૫ થાય.

સાહેબ.—રુઝિયોની સમગ્ર ૭૬ નહિ એવો
એક સરૈયો મેળો લેઈએ.

ખેંગાર.—(પોતાના કાવ્યમાંથી કાવ્ય, ખ-
ડીએ, અને લેખક કાવ્યોને એક સરૈયો રમીને
મેળો.)

સરૈયો.—મુદાવ.

મુદાવોને કરનાર લખી, કરનાં નિર્ધારિત કરે કરી આપે;
સરૈયાં ખામાંપણ મૂન, લુપ્તોપસંગેષ ખરેખરીઆપે;
સરૈયો ખાં ખાં સરૈ, મળતા જન કાવ્યમાં મળ્યાપે;
સરૈયો કરી દશપત ૩૬, ૫-૭૫થી ૧૧૧ થાયે. ૧૧૧.

રુઝિયો.—સાંતરો એવો કવર કું કું.

સરૈયો.

બહિ કરી કરનાં, વિનતી. નમશે પદમેનું પ્રવૃત્તિઆપે;
ને ખસમેષ વિવેક રહે ખસ, તો ખામાં ખસમેષ અપે;
મેળોત્તરી ૫૫થી કરીખે. ૫૫થી ખાખાવ, ૫૫થી મળ્યાપે,
દશિકરી કરી દશપત, ૫૫થી નરોત્તરીનાં રાખાયે. ૧૧૨.

ખેંગાર.—મૂલ્યમેળો ઉપર એવો દેવ નહિ.
અને “મુ કરીને” એમ મારા સરૈયામાં નથી. ૫૫
“મુ કરીને” એમ છે.

રુઝિયો.—તારે બીજો અર્થ તો મને સુઝ-
તો નથી.

ખેંગાર.—જેમ વસમમાં જઈને જેણે જણુચ
પ્રતી દેવ, તે પ્રત્યક્ષને જડે. તેમ મૂલ્ય સરૈય
રમ્યો દેવ દોળ ખીંગને જડે, નિર્ધાર તો રમ્ય-
રમેજ જડે.

૧ કોપી.

સાહેબ.—તનેજ અર્થ કરો લેઈએ.

ખેંગાર.—એવો અર્થ એમ છે કે, “મુ” અ-
સર કરીને ૫૫ “તાર” કર. એટલે “મુતાર” ની
વિનતી કરવાં, તે મુતાર પર કરી આપે. અને પ્રથ-
મ “મુ અસર કરનાં ખામાંપણ, એટલે “મુખમાં”
ખરેખરી ખસમેષ આને છે, અને મુ અસર કરીને
“ખ” અપાય એટલે “મુખ” મળાય સાર માનુષ
કાવ્યમાં મળ્યાપે છે. અને “મુ” અસર કરીને
“મી” કર, એટલે “મુડી” સાધારીનાં રાખે છે.

એવી વચ્ચે આવે છે એવામાં એક કાવ્ય ખે-
ંગારની કવચ મુંદર લખી, તે લેખ સાર લાયમાં
લીધી, અને તે લેખકથી કેવ અસર નીકળે છે, તે
લેખની અસર થાય; તેથી કાવ્ય કાવ્યમાં આ નીચે
પ્રથમે અપાયે લખાય. “દશ દોરીએ લી પેસ-
જાર મુપેચ લઈને, મુપાં” દોળની લખી, લાં એક
દોરે પાંજર ઉપડી મુપે. તે દોરીએ મેળોત્તરી તથા
લુપ્તપાત્રની લખીએ. ”

અસરો સાચ નીકળ્યા તે લેખને પ્રથમે કવિ
ખેંગારને પુછ્યું. કે આ કવચ તમારી છે ?

ખેંગાર.—(અસર લેઈને) આ મારી કવ-
ચ ન દેવ.

કાકેર.—આ બધા લખાવના સામાન તમારો
છે, અને કવચ તમારી નથી એવું કેમ કહો છો?

ખેંગાર.— કવિત્ત.

વહેરાને દોળ લખે, અડીને તો લી લખે,
લાખ વસા લખે વગે દશ અપારને;
કાંઈકાંઈ કેસતણી એવો પાડે અજાણ, તે
એણું ન લખે, લખે દોળનું દારને;
કાં જણુ ઉપરથી ઉપરનું લખું, લાં
ઉપરનું લખે તણ જણુના આધારને;
કહે દશપત મારી કવચ ન કું તેને,
જન પલ પા-પી ને લે એવા ઉપરને. ૧૧૩.

કાકેરો.

લેખના મેળો બને, મળે પાંચ યજ્ઞ નય;
તો તેને મુજ કરાવ્વી, કવચ કેમ કહેવાય. ૧૧૪.

સાહેબ.—દરેક વસ્તુ કે માનુષ મેળું અને
સોબુ સાધી થાય !

મૈંમાર— કવિન.

દેવ પશુ દાસી, સ્ત્રી દાસી પશુ સાથી ભેગ,
દેવ દેવ દાસી ભાં દાસી મેઘાનું નાક છે;
દેવ બાં અંધર, ભાં વંધર કે અંધર ખાધ,
પશુ બાં અંધર ભાં ભેગે મન સાક છે;
મને ન મહા, ભાં મહાભેગ મેરો મહા,
મને ભાં મહા ભાં ને રાંભે ભોગ છે;
દેવ દેવ દેવ ભેગી અંધર અંધર,
ભાં ને મન મને, ને નમને ભાં અંધર છે. ૧૧૫.

માતૃભ—મનમનની શીખામળ કેડાએકેકા
અંધર દેવ દેવ ને ભાં મહાભેગ ?

મૈંમાર—ભેગ ૧૧૬ મહાભેગી ભાં દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ ૧૧૬ છે ભેગ મહાભેગ ભાં ભેગ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ

૧૧૬ છે — કવિન.

દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ

મૈંમાર— કવિન.

અંધર ભાં ભેગે દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ
દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ દેવ

૧૧૬ છે — કવિન.

૧૧૬ છે — કવિન.

મૈંમાર—તે કવિત ભેગો. ભે સમજશે તે
નું વતર કરીશ.

ઉત્તમરામ— કવિન.

પીઠાંભાગે છે તથા મોર કે મમળા નથી,
પાંખે રાખે છે તથા પશુ ન-મમાળીએ;
કે મમાળીએ રમ કદો નહિ નીલકંઠ,
મંથો પાંખો શીર, માટે શીરો મન-ભાળીએ;
પાંખો મંથરી, પાંખ મંથરી પુનેર નહિ,
છે અનુરૂપ અનુરૂપ ન-વમાળીએ;
પાંખે છે સરપાતીને પાંખ નહિ મિત્રામક,
કે હવળ એ તે કાળ તર આળીએ. ૧૧૮.

મૈંમાર— કવિન.

૧૧૮ છે પીઠાંભાગે, છે મિત્રોરિપતિ હાથ;
અનુરૂપ કે મન, માંથી, એવો શ્રીમદ્ આપ. ૧૧૮.
એવાનાં એક મમળાની બીખારી આપીને, બીખ
માન્ય લાગ્યા, તેને કેડાએકે કવિ કે ભ માન્યા
ભાંને કળીક કે ભેડ માળી આ.

મૈંમાર— કવિન.

ભાં માટે ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં
ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં
ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં
ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં
ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં
ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં
ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં
ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં ભાં

૧૧૮ છે કવિન.

૧૧૮ છે કવિન.

૧૧૮ છે કવિન.

૧૧૮ છે કવિન.

૧૧૮ છે કવિન.

૧૧૮ છે કવિન.

દૂધ, દહીં, પૂત દે નાકરી, ચિરકામ રહે કરો કારણ થોડું;
આરોગ્યે પિયુ, પાંગણે દિન, એ કહો જુદું જોડ સજોડું;
રાગિવિભેન, સંભેન કરે, પરનાં ધરનાથ વસાવતું થોડું. ૧૭૧

સાહેબ—મનનો સમાધાન કેવો છે ? તે વિશે
એક કવિત બોલો.

ખેંગાર— કવિત.

મન રૂપી યોગ, જેનો વેગ નથી યોગે જેનો—
જોકે નહિ તોયે, એવો દોષો ભવ દૂર તે;
મણે નહિ દાઢ તાપ, મણે નહિ પુષ્પ પાપ,
મણે ન અમાપ કાઠ પામીગતું પૂર તે;
ઉઠીને આકાશ ભવ, કુઠીને કેવાય ભવ,
પાતાળની પાસ ભવ, જાણી જરૂર તે;
કદે દશપગમ, ધી રીતે લગાય દામ,
એ કાલિ કરે આમ કાવતું શીરૂર તે. ૧૭૨.

રણિયો—આત્મી કવિતા સાંભળીને આ સ-
ખાના લોકો રુછ થાય છે, પણ મને તો કંઈયે
ઉપજે છે, અને વળી આતું નામ તે કવિતા
કહેવાય કે !

ઉત્તમરામ— કવિત.

જગદતું જળે જોઈ જગસો પ્રભાતી ભવ,
ભાનુનો આભાસ ભાગી થૂક મમરાવ છે;
સિંહનાં સંતાન દેખી દરજી દમક ખાવ,
પાદસ્થ-પ્રતાપ પેખી સાપ સંકોચાવ છે.
ચંદ્રેલો ચક્રાર-મિત્ર દેખી દશપત કહે,
ચેરને ખચીત ચિત્ત ચઢપટી ચાવ છે;
સોમનાં સંતાન દેખી સોમવતું સુકાવ તન,
સુકાવિની કવિતાથી કવિત સુકાવ છે. ૧૭૩.

ખેંગાર—(એક કામચળે લોકને) પેલો કામચળે
દેવધને માંડે ખારે છે તે વિશે કહેતો એક ક-
વિત કહે.

સાહેબ—બોલો લોકએ.

ખેંગાર— કવિત.

કંડુ તને કાણ કાન, રહે નથી તારો રાગ,
કેવલ્યે કરો વાંક કાઠીએ તે કારણે;
કેવલ સપે કંઠાસ નિધાનું સાખારે કરે,
મકરથી તને કાઠ બાધશે—ન જારણે;
મકરનારે મકરે રતર, તેથી તું સતેવ પામ,

વેર કવે તારો વાંક થશે—ન નિવારણે;
કાવે દશપગમ, માન નહિ મને આમ,
માર મનમાંની રીસ, માર મન મારણે. ૧૭૪.

સાહેબ—ખેંગાર મહી, દાઢ તમારા ગામમાં
કાઠ તમારી પાસેથી કવિતવિદ્યા થીવે છે કે !

ખેંગાર—હા સાહેબ. કેટલાએક ઠીપેડેબંધ,
પણ એક રવિદાસ નામે ચારણ છે તે મારું નામ
રાખે એવો ભજાય છે. કેમકે તે ધણે બુદ્ધિઆર
કવિ થયો.

ખેંગાર કવિનાં કાવ્ય સાંભળીને એક કાઠાર
ધણેજ ખુશી થયો, અને બેઠેલો કે કવિરાજ, કું
તમને એક સારી થોડી બહિસ આપીય, એમ
કહીને પોતાના કારભારીને બુકમ કર્યો, અને તેજ
વખતે પોતાને જગારથી થોડી મજબૂતીને કવિને કહ્યું
કે આ થોડી તમે રવો; કારભારીએ કંલુસાધથી તે
ધરડી થોડી મજબૂતી આપી હતી. પછી ખેંગાર ક-
વિને થોડી પાસે જઈને તેના મોં આગળ કાન પાડ્યો,
એટલે કાઠારે કહ્યું કે કેમ છે મહતી !

ખેંગાર—સાહેબ થોડી આરા કાનમાં કાંઈ
વાગ કહેજે.

કાઠાર—ધીવાન કહે છે.

મહતી—મનદુર છંદ—સાવિકાકાંકાર.

થોડી કહેલે મને ધણા ધણા જુગ થયા,
કારવ ને પાંચ તો કાઠે થઈ મથા છે;
રાવણ ને રામના સંગ્રામમાં કું સાપે હતી,
રમુચળ મારી આંખ આમળગ થયા છે;
સાચર વઘેલો તેનો સાંજરે છે સર્વ મને,
દેવ તથા દેવ તો નજરે તરી રથા છે;
લેણીને લાવ આઠી, બેથી મને જાણું નેયે,
પ્રતિદિન પાગલે જો દિલમાંની દયા છે. ૧૭૫.

પછી કાઠાર કારભારી ઉપર જલુ ચુરસે થયો
અને પોતાને ચઢવાની બારે થોડી હતી તે ગર-
બીને બહિસ આપી.

અંક ૧૨ માં.

એક કવિ નીચે લખેલો સર્વેશ બોલે છે.

સવેચો.

પાક આથાક વિનાકપતી રસમ,
વાકપતિ રસમ વાક-વિવાસી;
ધારણ ખીર સસાર સુધારણ,
કીર્તિ વધારણ કંટ વિનાસી;

● જન તણા સુત જુકિત સુખજી,
કૃપાજી અને બાણ-કળા અભિધારી;
શ્રુતિતણા સુત હુંન ખરેખર,

વાહરે વાહ વિધાયત વાસી. ૧૭૬.

સાહેબ—(પોતાના કવિને) આ કાણુ છે ?

હસ—એ બાવનગરના રાજા વિજયાસિંહજીને
કવિ હમીર રાવળ છે. એણે તે રાજાને કથા “દસ-
રાખનાવ” નામે રચેલા છે. તેથી રાજાએ તેને પુત્ર
પીત્રાદિક વંશપરંપરા ભોગવવાને જામીર બહસિસ
આપેલી છે. તે એને લાખેલીમાં રહે છે.

આ કવિ આપણને યોધામાં મળ્યો હતો. અને
આપે પ્રસન્ન થઈને તેને પાષણી રોમાં વગેરેનો સિર-
પાવ આપ્યો હતો તે.

સાહેબ—હા હા, ખરા ખરા, એનો સારા
કવિ છે. એમણે બનાવેલા દસરા બનાવ કથા આ-
પણે લખારી લીધા છે, તે આપણી પામે છે. કવિ-
રાજા, વક્રાંકિત અલકારનું એક કવિત બોલે ભેદજો.

હમીર—આપે સીતાને લઈ જઈને રાવણે
બાગમાં રાખી હતી, અને તેની પાસે રક્ષસખીઓ-
ને મૂકી હતી. તેવામાં એક સમયે સીતાએ પોતાના
સ્વામીને સંભારીને કવિતનું એક ચરણ કહ્યું. એટલે
રક્ષસખીએ વક્રાંકિતમાં બીજું ચરણ કહ્યું. વળી
ત્રીજું ચરણ સીતાએ કહ્યું એટલે રક્ષસખીએ ચોથું
ચરણ કહ્યું. તે નીચે પ્રમાણે:—

કવિત—વક્રાંકિત.

અરે દસરથ લાલ મગસે કયાં મને દલે,
તજ વિના મહું મુખ ઉઘસી અપાર છે;
એક લાલરથ બસ દસરથ શું કરીશ;
તજ સારે મરી આવ તેમાં મુનુ સાર છે;
તારા વિના અનિ મારા તનમાં ઉગાપ થાય,
એ સતિયા આવ દલે કેટલીક ચાર છે;

તારા લણા રાત્રિયે દેખાશે ન ફિકર કરે,
ઓરસેયો શું કરીશ ચંદન તપાર છે. ૧૭૭.

બાવો—અરે આવી શી ખાલી માથાકુટ કરરી
ખટકમાં છતીને ખટચાત, તથા હ બાપાએ શી-
ખીને પોતાનું ખટકમ કરતું તેજ ઠીક છે.

હમીર—તમે તે બધું શીખ્યા હશે, પણ હજી
તમે ખટકામાં ને ખટકામાં છો.

સવેચો.

ખટકનંતણા ખટ-મમં શિખ્યો,
ખટ વલ્લિ વિચાર થયાં ખટધામાં;
ખટ સ્વાદ તણ ખટ અંગ બણ્યો,
ખટ રીતુ વિરે ન-વરયો ખટલામાં;
ખટ ઉર્ધ્વો ભિતી ખટ ચક્ર દોડાં,
ખટ રાગ શિખ્યો ન મુનો ખટવામાં;
ખટ શાસ્ત્ર પદ્યો દજપત કહે,

ખટપટ મડી ન રહેા ખટકામાં. ૧૭૮.

બાવો—કોઈ રાજાએ સારો કવિ ન-રાખ્યો
હોય, અને સાધારણ કવિ રાખ્યો હોય તો શું તેનું
કામ નમે નહિ ?

હમીર—શા વારને ન-નમે ? કોઈ દેવ ચંદન,
કંક, કેસર, કે સિંહર લેપન કરે છે, અને શિવજી
રાજા ચોળીને નિભારે છે. કહ્યું છે કે:—

દાહુરો.

ચંદન ચરમે અંગમાં, સકળ દેવનો સાથ;
નિલવનિ જુઓ નખાલી લે, બન્ને બોલોનાથ. ૧૭૯.

બાવો—કવિ લોકે મધ બધું મચાવે.

હમીર—મહારાને મન ગપ લગે, પણ સમ-
જુને મન સાચું જાગે,

સાહેબ—તેનો શખસો બનાવો ભેદજો.

હમીર—દાહુરો.

કવિ જુડું કવિ નવ કહે, જુડા જેનું જખાપ;
ગુણ માહિ પડપુ પડપુ, વગી અમરજી વજાવ. ૧૮૦.
સાહેબ—ગુણમાં પડપુ પડપુ અમરજી શી
રીને વજાવ ?

હમીર—“ગુણ” એ શબ્દને અપ્રત્યય મળ્યું
છે. અને “ગુણ” ઉપર્ય કવિનું નામ પડ્યું છે. માટે

૧ ખટકામાં—ખટકામાં.

સાહેબ—ઓયેની કે પુરેણી સભા બેઠી હોય, તેઓમાંથી ખાનદાનનાં ફરજદાર અને હલકાં માખાખનાં ફરજદાર શી રીતે વરતાય ?

હુમીર—કવિત.

હાસપરસ હોય ત્યારે મુખ મલકાવે, પથ, દાંત ન-દેખાડે તેતે યુંદરી સજાતની; મરદ-ને મરનાદ બેલી બોલ બોલે નહિ, એનીતો બોલાદ ખાન દાન ખરે ખાતની. નિર્દેશ નહાસ બોલ બોલે ને કુંદાસ કરી, રોળી બીસ કોળીની, કે દોળીની દલાતની; કથન કથેસ યહી કહે દલપતરામ, બાણીએ જરૂર જાત તેનાં ખાત તાતની. ૧૮૯.

એવામાં એક ઝાઝી યાજ ઉપરથી યુંદર નેવા રસના ધાંડા હુમીર રાવજ ઉપર પડ્યા, એટલે બધા સભાસદોની નજર તે તરફ ગઇ.

સાહેબ—યું યહું એ ?

હુમીર—ઉપેદવગ્રુત.

વિરેણી સુબો કવિને નિવાળે, રવેરો સાકો નહિ કેમ લાગે; નજરખાજાં નહિ મન જાણે, સજવ સર્વે જવશે સુઝાણે. ૧૯૦

સાહેબ—(એક બારને બેઠને) બારેક તમે

કેમ કાંઈ કવિતા બોલતા નથી ?

બારેક—અમે તો રાણીમગા હોએ.

હુમીર—સૈયેયો—પરિકરાસંકાર.

ખાં વિદવાન મદાન મદાન; કરે કવિયો અરવા કવિતાની; શેષક ભાંવગી સારતણા, સરદાર વિરમિત મધ્યસમાની; પંડિત પદવચી વાણીપદાય, અપકવચી છેકરખાજા જાની; રાવખાનો રહે નહિ હોમ, કેમ યકેરદોરણીખાની. ૧૯૧.

બારેક—અમે તેવો મોઠો રાજ હોય, પથ

તેના હાથનું અમે દાન લેવા નથી, અમે તો રાણી-એનેજ રીક્ષીએ, અને તેઓની પાસેથીજ સીરપાવ લઇએ, એવો અમારા કુળનો ચાર છે ખરે આ સભામાં અમારે કાંઈ બેઠકનું નથી. અમારી નિયા બેઠી હોય તો, મન સાહેબની આગળ જાહેર વા-દવિવાદ આપને સે કરીએ પછી અમારે પસકમ બેઠ લે.

રજિયો—આરજા બધા કવિઓમાંથી ૬૭

અને કેટલાં હોય નથી, તો બોલને યું =

હુમીર—તમને કેમ રીતે હું

રજિયો—તમે મમે તે બાબતનો અરથો સોર-ટો બનાવો; તે હું પૂરો કરી આપું, તો હું હોયો કહેનાઈ અને બે તે મતવખનો પૂરો કરી યહું નહિ તો તમે હોવા કહેવાઓ.

હુમીર—હું ને મતવખનો અરથો સોરટો બનાવી આપું, તેની મતવખ બરાબર સમજાને તમારે પૂરો કરવો.

રજિયો—હા, તેમજ કરીશ.

હુમીર—એ મતવખ સમજાના વિના કરશે, ને પછીથી કહેશે કે પ્રથમ હું સમજાને નહોતો, ખરે જીયો કરે તો તે વાત મંજૂર થશે નહિ.

રજિયો—તાર તે વાત મારે કમ્પ છે. પથ આપણે સાની સરત કરવી!

હુમીર—ને હારે તેજુ આ સભામાં મુખ બે-શી રહેડું. સમાનું કામ આવે સાંસુધી એક અમરે પછી બોલવો નહિ.

રજિયો—ઠીક છે. તમે અરથો સોરટો રચીને બોલો.

હુમીર. સોરટારં.

જેલ કરને વાવ, જલ સેવે જેલ તવા;

રજિયો—મોઠો, એમાં તે યું કંઇ છે.

જેલ કહાલે વાવ, વિવ યોદકે એવજલ. ૧૯૨.

હુમીર—તમને ખબર નથી કે આ સભામાં પ્રથમથીજ કસાવ થયેલો છે કે સડોએ મુજરાતી બા-વાનીજ કવિતા બોલવી

રજિયો—ત્યારે તમે અરથો સોરટો હિંદુસ્તાની બાવામા કેન કલો ?

હુમીર—ને હિંદુસ્તાનીમા કલોજ નથી. એટલે સોરટો મુજરાતના રેદે એક " લા " સાદુશરને ક-હેલો છે. તે નીચે પ્રમાણે છે.

સોરટો.

ને સાકર ને "ભવ, રમ" સેવે તે સા સધ;

પડે પુટ જાણાય, રોમ રહે નહિ રમ વિવે. ૧૯૩.

તે સાંમગીને સોએ તાણીઓ પાડી, ને કહું કે રજિયો નહી દાંવા. પછી રજિયાને મુખ થઇને બેશી રહેડું પડ્યું.

સાહેબ—તમે તમે કાંઈ જતાં, બોલિત પ્રમાણે વેરે જુએ છે

સાહેબ—ઓયોની કે પુરોની સમા બેડી હોય, તેઓમાંથી આવનારનાં ફરજો અને દલકાં માખાપનાં ફરજો શી રીતે વરતાય ?

હમીર—કવિત.

દારમરસ હોય ત્યારે મુખ મલકાવે, પશુ, ઘાંત ન-દેખાડે તેવો મુંદરી સમતની; મરદ-ને મરનદ મેલી બોલ બોલે નહિ, એનીતો બોલાઈ ખાન ઘાન ખરે ખાતની. નિકેજ નદારા બોલ બોલે ને કુંકારા કરી, ટોળી બીલ કોળીની, કે હોળીની દવાતની; કથન કથેસ થકી કહે દલપતરામ,

જણીએ જરૂર જાત તેનાં ખાત તાતની. ૧૮૯.

એવામાં એક ઝાઝી યજ્ઞ ઉપરથી મુંદર જેવા રસના છાંટા હમીર રાવળ ઉપર પડ્યા, એટલે બધા સભાસદોની નજર તે તરફ ગઈ.

સાહેબ—શું થયું એ ?

હમીર—ઉપેક્ષાગ્રસ્ત.

વિદેશી સખેા કવિને નિવાળે, રવેશી સાહે નહિ કેમ લાગે; નજીવળાગી નહિ મન જાણે, સજીવ સર્વે શ્રવણે સુઝાણે. ૧૯૦

સાહેબ—(એક બાદને બેઠાને) બારોડા તમે કેમ કાંઈ કવિતા બોલતા નથી ?

બારોડા—અમે તો રાણીમયા છીએ.

હમીર—સવૈયા—પરિકરારાંકાર.

બધાં વિદવાન મહાન મહાન; હરે કવિયો ચર્યા કવિતાની; શાષક બધાંવડી સારતથા, સરદાર વિરાજિત મધ્યસભાની; પડિત પદવધી વાણીપદાય, અપદવધી છેકરખાવજાની; રાવખાનોરહેનદિહોમત, કેમકેરદોરાણીમગાની. ૧૯૧.

બારોડા—અમે તેવો મોટો રાજ્ય હોય, પણ તેના હાથનું અમે ઘાન લેતા નથી, અમે તો રાણી-એનેજ રીકનીએ, અને તેઓની પાસેથીજ સીરપાવ લઈએ, એવો અમારા કુળનો આદ્ય છે માટે આ સભામાં અમારે કાંઈ બોલવાનું નથી. અમારી વિદ્યા જેવી હોય તો, મગમ સાહેબની આગળ જઈને વા-દવિવાદ આપણે સી કરીએ પણ અમારું પરાક્રમ બેઠાં લેા.

રજિયો—આટલા બધા કવિઓમાંથી હજી મને કોઈ જાણી નથી, તો બીજાને શું જાણે ?

હમીર—તમને કેવી રીતે જાણીએ ?

રજિયો—તમે મને તે બાબતનો અરથો સોર-ટો બતાવો; તે મુંદ પૂરો કરી આપું, તો મુંદ જાણી કહેવાડ અને બે તે મતવખનો પૂરો કરી ચકું નહિ તો તમે જાણા કહેવાઓ.

હમીર—મુંદ ને મતવખનો અરથો સોરટો બતા-વી આપું, તેની મતવખ બરાબર સમજાવે તમારે પૂરો કરવો.

રજિયો—હા, તેમજ કરીશ.

હમીર—જે મતવખ સમજ્યા વિના કરશો, ને પછીથી કહેશો કે પ્રથમ મુંદ સમજ્યા નહોતો, માટે ફરીયા કરું તો તે વાગ મ'જુર થશે નહિ.

રજિયો—વાર-તે વાગ મારે કમ્પ્લ ઓ. પણ આપણે ચાની સરત કરી ?

હમીર—જે હારે તેણે આ સમામાં મુખ બે-શી રહેતું. સમાનું કામ આલે સ્વામુધી એક અક્ષરે પછી બોલવો નહિ.

રજિયો—ત્રીક છે. તમે અરથો સોરટો રચીને બોલો.

હમીર. કોરદાર્ન.

વેલા કરને ગાય, કલ છેડે વેલા તદા;

રજિયો—ઓહો, એમાં તે શું કંઈ છે.

કરો કદાપિ વાય, વિવ શોકે એવકલ. ૧૯૨

હમીર—તમને ખબર નથી કે આ સમામાં પ્રથમથીજ કયા થયેલો છે કે સડએ મુગરાતી બા-ધાનીજ કવિતા બોલતી.

રજિયો—ત્યારે તમે અરથો સોરટો હિંદુસ્તાની બાધામાં કેમ કલો ?

હમીર—ને હિંદુસ્તાનીમાં કલોજ નથી, એવો સોરટો મુગરાતના વેદે એક "સા" = સાદુકારને ક-હેલો છે. તે નીચે પ્રમાણે છે.

સોરટો.

જે સાકર ને "નળ, પૂળ" સેવે તે સા સદા;

પડે પુષ્ટ જણાય, રોમ રહે નહિ રમ વિને. ૧૯૩.

તે સાંભળીને સૌએ વાળીએ પાડી, ને કથું કે રજિયો ગઈ હાંવા. પછી રજિયાને મુખ થઈને બેશી રહેતું પડ્યું.

સાહેબ—હમીર રાવળ, તમે ક્યાંઈ જતાં, બ્યોતિષ પ્રમાણે ચંદ્રમાનું ધર, અને આનંદયોગ વગેરે જુઓ છો કે નહિ.

નાગપાશપ્રબંધ—હરિગીત છંદ.
 યે મયો વિદવાન, કોષિ પદા પરમ અદિ નામના;
 ત ભલ જરા ભામ બારિ, કરિ કિમતવાચક કામના;
 મ દુરાર તરિ તરત, ગત વાસમાં ત્રિભામના,
 કહિંદિગુદ્ડ અંજર જમ, રે રોસ દલપતરામના. ૨૫

ઈદ્રવિજય છંદ.

દને કરો યતિવાચન, સંકરના પડતાં સિર સાક;
 કૌરવો દિને દિવ પારસો, મોડલો કુષળદિ કમકા;
 મિહાઈ નવાહનો ચોળ, અને વગેરે ઉત્તમ અંગનામકા;
 દને મુજ પાગકમાં, કહેશે જઈકાણુને સાહેબકાકા. ૨૬

મનહર છંદ.

મતમ રહી અમલ કરે અન્ધ અંજરેને,
 મુઝ મણી તેઓતણી નજ રીત તેજ તો;
 માઈ તુલ સર્વથું સમર્થ તે સર્વાઈ સાધી,
 અરે ભાઈ અતિશે નવાઈ કરી એજ તો;
 મુજસતી મુખીઆના મુજની અજુના કીધી,
 મમા મુજુ ભાગી, વાગી આપોયો અવેજ તો;
 કહે દલપતરામ નવે જુમે રાખું નામ,
 આ અલેકભડર કિન્હાક અંગરેજ તો. ૨૭

અરવિંદમુખી છંદ.

બનવોજ અટકા બનાવ બને,
 વરતાવ નહો વિધિ કુલિન વાત;
 વિવર્માદિ કિસાર દર વસે,
 ભગમોદિ જુઓ જાનમું જાગજાગ;
 કહો કામગ પત પિહાન નહો,
 ઉપજ કહો રીતયો પ્રીત અધાત;
 ધિય ક્યાં તુજને મુજ મિતવણું થતું,
 ક્યાં કિસારકાંડ ક્યાં મુજસાર. ૨૮

મનહર છંદ.

મુલક મુલકમાંથી ક્યાં જાશે જોગપ આજ,
 ક્યાં રાખીને જિરીદ ને કોલીર આંદિનો;
 દેખો દારોસંત કેણુ ભણે કિયા જામડનો,
 સગડતો ચૂંદો બનો જાલોની ખાંદિનો.
 અંતર અપાર પલ પાર પરિપૂર્ણ થયો,

૧ દેવ. ૨ આકાશ. ૩ કમળ. ૪ મુખદ.

પ્રમુદની ક્યાંની ને રમપક અનમોદિનો;
 દાખે દલપતરામ, દેખીડેને દેવ માતિ,
 ક્યાં કિન્હાક અંગરેજ ક્યાં કું વિમ આંદિનો ૨૯.

સોરઠો.

તલપ વરને જોઈ, જોઈ જાણે સખધ નહિ;
 તલમાં ક્યાંયો તેહ, એ અગ્નિત ધધરકાળ. ૩૦.

મિત્ર મુલ્કસ્મરણ—મનહર છંદ.
 કીરતિ કિન્હાક તારી સાંભરશે સદાકાળ,
 વિધ વિધ વાનો તારી વિધ રિયે વ્યાપશે;
 કામ કોષ લેખને કમળમાં કોષા દલા તે,
 કૃપાનાદ તેથી તારા કમળપ કાપશે.
 ધધર આરાધન, ને રસમનું સાધન, તે,
 અતિ કીધું છે તેથી અચળ મુખ આપશે;
 આશિષ અપારી છેડી એ છે દલપત કહે,
 સંતિપતિ સદા તને સર્વિષમાં આપશે. ૩૧.

ઈદ્રવિજય છંદ.

પાક રિવાજ નિવાજ પદમે તુજ, દેખાટ ફંદ કરેછે ફરીરા;
 મુદિયો મુદ સ્વધર્મધર્મો, પરધર્મતણુ ન ક્યાં અફો મીરા;
 રીરમનો ધરનાર ધરાતળ તુજ, અને નર અન્ધ અધીરા;
 જાનસી બહુનેભરોડિજલ, એઆનરેજલ કામસવીરાડર.
 કેક કલેકટરજામજા, ને નય વળી આપી જુનાવિસરાવે;
 યી મણતી રસિદેહ તણિ ગત કેક મધનર કાણુમણાવે;
 અંદામાંનવજામમય, અદિઆવિનહાંમિરિ જોરજણાવે;
 દેશદિલેચ્છુ, કહે દલપત, મુખો ફરીકામસતોનદિઆવે. ૩૨.

મનહર છંદ.

મળ્યાં દશે બીજાએને મોટાં મોટાં માનપત,
 મોંધમાં થઈ જશે તે મુંધાઈ મુંધાજને;
 બનાવી બનાવી બેસાંધો દશે બાવધાં, તે
 પાવધાંની કિમતે કરી જશે વેચાજને;
 મસીદો, મીનારા, કે કરાવેલા કીરતિધમ,
 ધણે ઘડે તેજો જશે સમૂજા ધસાજને;
 દરિયાથી કામ કામ કહે દલપતરામ,
 કારખસનજા જરા રહેશે કેલાજને. ૩૪.
 નિદામતે સિદાયા દેવમાં સારા ચાવકોનાં,
 ખૂલ્યાં છે પલુ એને વાદ કોણુ આણે છે;
 પાટણમાં પાટણુ પાટણુ પાટણુ છે.

૧ પાવણી. ૨ ચંદ. ૩ આકાશ. ૪ તેલ.
 ૫ દેરાં ચણાવપરનાં. ૬ વનરાજ ચાવણું.

અને રત્ન અલકાર જેમોને રૂપ પ્રકાર,
અનરમાં ઉપાસે કોણ આખુનાર છે;
દુનન અંજન કાજ વલણે નશાન કરી,
મેજ આંદોને રમેજ કોણ આખુનાર છે;
કહે દરજગત મોજેન કિન્નાક રિવા.
શાંતી રોનન વરે કોણ આખુનાર છે. ૫૬.
અમુદ પ્રતિ ઉકિત. ઉદ્દિગ્ધજ્ય હંદ.

દે રત્ન મર આપર આપર, રત્ન કિંતુ મારી થકો મારી;
દે મુલ કાજુ, કા કિલ્લવા, રત્ન રત્ન પન કિલ્લિ મારી;
મેજાન કુનુ મેજ કો, કિલ્લકો કો કો માન રિવાર;
દે નેન મોજે દે મારો, અને દરૂં રત્નામર તાર. ૫૭.

મેજાનકાવિ ઉકિત. મનદુર હંદ.

અને રત્ન કાજુ મારી મુજરીમે,
કોણ મોજે કુ વનુ વેરે રત્ન આંદો;
કેજાજ્ય મારે મારે વાજ માન મેજાનિ,
મેજાજ્ય મારે મારે વરે મારે જાઓ;
કા રત્ન મારે મારે રત્ન રત્ન મારે મારે,
રત્ન રત્ન રત્ન મારે રત્ન રત્ન રત્ન મારે;
અંદો મારે મારે રત્ન રત્ન રત્ન મારે,
અંદો મારે મારે રત્ન રત્ન રત્ન મારે. ૫૮.

કાજાનકાવિ ઉકિત.

કુનુ કાજુ આખુનારી મારે રત્ન મારી મારે,
મેજાજ્ય મારે રત્ન મારે મારી મારી મારે,
રત્ન મારે રત્ન મારે, રત્ન મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે રત્ન મારે રત્ન મારે મારે;
મારે મારે મારે રત્ન મારે રત્ન મારે મારે;
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે મારે;
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે મારે;
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે મારે. ૫૯.

કુનુકાવિ ઉકિત.—ઉદ્દિગ્ધજ્ય હંદ.

દે રત્ન રત્ન રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે,
રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે,
રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે,
રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે. ૬૦.

કુનુકાવિ ઉકિત.—મનદુર હંદ.

અંદો મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે.

દે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે.

દે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે.

દર રત્ન રત્ન રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે;
અંદો મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે,
રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે,
રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે,
રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે,
રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે,
રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે. ૬૧.

મિત્રતા પૂર્વપત્ર વિધે.

મિત્રતા પૂર્વ અપારે તંત્ર મારી અન આપી,
પ્રાસ મારે અને પ્રેન પૂરણ મળાઓ;
વાંચી વાંચી વાંચી વાંચી વાંચી વાંચી વાંચી,
અનિશ્ચય એવી અંચે રમવા અચાઓ;
રેસી વિદે રેસી, તેનાં નદી માન પ્રેન,
લાજ છે લેન આંદો પ્રેનના રિવાઓ;
અંદો રેસી, તથા તંત્રો સ્વન નદી,
અનિશ્ચયી આખુનારી કાજા કિન્નાઓ. ૬૨.

હવે પત્રની નિરાશા વિધે.

પ્રીયપ્રાપ્તિ ઉકિત.—રોહિત.

પાનાક પત્રો પિપ્પા, નદી તુ યજ્ઞ નિરાસ;
મિત્ર મારે મારે મારે, રોહિત પાનાક મારે. ૬૩.
કુનુકાવિ ઉકિત.

અંદો કુનુકાવિ મારે, મારે મારે મારે મારે,
મિત્ર મારે મારે મારે મારે મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે મારે;
ઉદ્દિગ્ધજ્ય હંદ.

અંદો કુનુકાવિ મારે મારે મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે મારે. ૬૪.

દીગ્ધાસીની દીગ્ધાસી વિધે.—મનદુર હંદ.

દીગ્ધાસી મારે, મારે મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે,
રત્ન મારે મારે મારે મારે મારે મારે. ૬૫.

દે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે રત્ન મારે.

દોસ્તદાર દારજસ વિના દશપત રહે.

દીસગીરી વગી આ દીસગી જુડી બાગી છે. ૧૧.

કમાસ વિત્યા વિષે—ઈંદ્રવિજય છંદ.

છેતું પચાથી કમાસ ભણા, છુટતું મુખસોડ્યોડાતોડવાલી,
પત મને નહિ તો દશપત, અધીરહુધો નહિ ધીર પચાલી;
હાતી આંચ અમાનકમાં, નિજ માનકમાં પહુથીરનચાલી;
હાંસનિજજાતોનયોદાશવિ, હોડકોરહરી મુજ પાલી. ૧૭.

વિએગનું ચોખામું—મનદૂર છંદ.

માને છે મન પરા, પાને છે વીતળી પરા,
આને છે એલી, એતો નિચાને છે સુરીવમાં;
ભય છે પ્રવાહ, ને ભય છે નદી તગાવ,
ધાય છે દેવ પ્રુધી, શુભ આય છે સુગીવમાં;
ભાય છે ભાગ્યને મન, માને છે મેગાથી મિત,
ભાય છે વિરહ, દેવે લાને છે અદિવમાં;
ધરે રે જગાધાર, કરે રે પેઠી પેઠાર,
અરેરે કિન્હાક વિના અરેરે છે વિષમાં. ૧૮.
ધરર ધરર ધરો ધનવજો થેત મુણી,
અરર અરર મિત ઘણે દીસગીરમાં;
ધરર ધરર રે પચા અવનોપર,
સરર સરર વામે સિરમાં સરીરમાં;
ખરર ખરર ભગ જગેનમાં ખરી ખો,
અરર અરર રે નેવ નીર નીરમાં;
ધરર ધરર મેદુન સિદ્ધિ તણ કથરે છે,
અરર અરર રૂપિ છે કિન્હાક ચીરમાં. ૧૯.

વર્ષ વીત્યા વિષે—ઈંદ્રવિજય છંદ.

આવો વગી વરપાદુ તો, વરસદ વિશેષ વગી વરસાઓ;
ધવજુના દિનસરે મયા, પડોભારોભોભોઆનભભઓ;
વર્ષ પૂર્ણ દશપત વિજય, હસત દિન દેવમને દરદાઓ;
આવીદિવગીવગીદીસોદીસોદિવધાંસનેસનેનહિઆઓ૭૦.

દીપ્તધર્મી—દોહરો.

પાપણુ આમન ના અને, આઓ મૈતર અત;
ઠા મનેવમાં સાંભરે, પોસ અત પવત. ૭૧.
સોરઠા.

હિન મહુમાં નત મસ, મસ મહુત વરને મહુ;
નિધય કષ નિરહ, કોર ખનિતું કાનહું. ૭૨.

૧ વર્ષ. ૨ મેર. ૩ દરીર. ૧૨૪૪
દશપત.

કહકે કહે મદારાજ, મુમાં મનુષ્ય જગાસરો;
એ દિન કાંધી આજ, મંગીયે હાંસ મિતને.૭૩.
બીજે વર્ષે દુકાળની ધાસ્તી વિષે.

ઈંદ્રવિજય છંદ.

દુષ્ટ દુકાળ પચાન પૂતી તન, કોષ હવે ન કરીશ કાપિ;
હાંસે દાસધિગીભાવે મુજ, તર્ક મુરગ પગોતન કાંપી;
દીમત વેદધિધાર પડપાં, પડો તું સિદ્ધ માંડા તાક તપાપિ;
આદીચલાવચાપરચોટ, પડાપરપાદુનખારોસપાપી.૭૪.

મિતપ્રતિ ઉક્તિ—સોરઠા.

વચ્ચ તારા વેણુ, સ્વપનામાં પજુ સાંભરે;
નેહ ભરેમાં નેણુ, ફરી ન તોડાં દારખસ. ૭૫.
આજ કાલની વાવ, ભેડ વરસ ભતાં રકાં;
ભેગા રહને ખાવ, ફરી ન ભેડા દારખસ. ૭૬.
પાઓ અતિ પવિત્ર, જાહેને મેદો ભેખમાં;
મિતવણી તે મિત, ફરર ન રાખી દારખસ. ૭૭.
દિવ ન થયો દિસગીર, વેચેજ મગડા વગી;
વહિ એતું વીર, ફરીને ન મળ્યો દારખસ. ૭૮.
ઉચ્ચે કદી ન એક, જુદો દિશાસો કમળી;
ઉચીચરે છે, ફેમડ ભોભો દારખસ. ૭૯.
દીપ્ત નહિ દેવાર, સરસો નહિ સાંભળ્યો;
કામગ પજુ કે વાર ફરી ન લખિયો દારખસ.૮૦.
દેને કહ્યો લાપ, છેડ કદી નહિ ઊડતો;
મળ્યે સ્વરમને સાથ, ફેડાપો તું દારખસ. ૮૧.
માનવ ભગી માન, ભાયે વસે સડે ભૂખિમાં;
પજુ પ્રીતિનું પાવ ફરી મહુ રે દારખસ. ૮૨.
લાખ લાખા લાક, મુખ તેતો સ્વપને મહુ;
કલં દુખમાં લાક, રજગ લાખાં દારખસ. ૮૩.
અવરની નત એક, કંપર ભળે આપણે;
છેતું પચાથી છેડ, ફર ઉઘડી દારખસ. ૮૪.
તારા ભાવજાન, ભજુકાત વાને નહા;
ઉપરે પડ પહુજ, રી કાં દેખુ દારખસ. ૮૫.
નેજે વરને નીર, સોલી બપોરે સાંભરે;
વેચે આતી વીર, ફરીને મગડો દારખસ. ૮૬.
મન વાગવા વિષે.—મનદૂર છંદ.
અરે કવ જનું જવજાને જવજનું જોમ,

૧ વિરહ. ૨ સોર.

તેનો પરિવાર કોષિ પાપ ફળ ફળશે;
કાંધાથી દમ્ભેશ ક્ષેષ વેદન્ય વિશેષ થશે,
કંઠિા તાફ કાળજી ટકાવમાંથી ટળશે;
તે માટે તું તજ શોક, ભજ તું ત્રિલોકનાથ,
શરણસ મિત્ર ફરી મોક્ષ મધ્યે મળશે;
મયાં એટલાં વરસ વળનાં ગુપ્તનાં નથી,
ભે તું કાળ વેળ કાળ જલદી નિકળશે. ૮૭.

કોશ્વરો,

પ્રીત ફરી મુખ પામવા, ઉપભોગ એક ખચીત;
પ્રીત ન કરશે કોઈનું પ્રીત રીત વિપરીત. ૮૮.
વિનાશવાળી વસ્તુ જે, તે સાથે શો રનેહ;
સદા મયા પછી સાંભરે, દિન દિન ઘણે દેહ. ૮૯.

સોરઠા,

મદા રાગની રીત, પ્રીત વિષે પ્રત્યક્ષ છે;
કોઈ ન કરશે પ્રીત, પ્રીત કરે દુખ પ્રાપ્તિ. ૯૦.
જન સપથા ભોનાર, જે અમે અમે કહે;
કરે સતી પોકાર, સખ કાચુ તે સાંભળે. ૯૧.

તે સ્ત્રી પુરૂષના ગુણ વિષે.

મનદર ૭૬.

એક રગ એક રપ, ધર્મ કર્મ મર્મ એક;
મનુરતા એક ચિત્ત એકજ વિચારનાં;
એક ભક્તિ એક ભાવ એકજ સ્વભાવ શુદ્ધ,
નિરંતર એકજ લક્ષણ નર નારનાં;
પતિ નામ મિત્તર ને પતની નિસીસ નામ,
શરણસ ભેડ એટલાજ ફેરફારનાં;
મદાર ને રૂપ પશુ અંદર જાણાય એક,
શુદ્ધે “પરીરિયોસકોવ” પ્રતિમા પ્રકારનાં. ૯૨.

રાસમાળાના પુસ્તક વિષે.

પુસ્તક પ્રલક્ષ મન જાનું દીવે રેખાવન,
પ્રગરણ શ્રેષ્ઠ રમ્મ રસિક રૂપાળ છે;
રેખાએ પવિત્ર પત્ર, વાંચન ફળ ફલ તત્ર,
મનેથી છબીએ તેનો જની ગ્રેષ્ઠ ગળા છે;
રૂપ ફળ વરણન મજું ચીન માનવાન,
રેખાએ રૂપ ગ્રેષ્ઠ વાંચનાંએ વળા છે;
દીવે નર રસ મધ દામે દરવતરામ,
રસની રસમય રૂપે રૂપ રસમય છે. ૯૩.

૧ એક પેઠીમાં ને છબીએ દેવ, પશુ ભોજી
એક દેવ છે તે ૨ વંદન ૩ રૂપી.

સમાપ્તિ વિષે.

વાંચનારને વિશેષ વિચાર પમાડારી,
દિસે છે દેખાડારી દેસતીના દેખાવાની;
નીતિ લાભ નોંધનારા બીજાઓને મોંઘનારા,
સાળાથીના સોંધનારા સાંભળેના ઘરની;
વરણથી એમાં વાત ખરેખરી થવા ખ્યાત,
સ્નેહવંત સાચા સરદારના સ્વભાવની;
રાખવા આ કામ નામ કામે દરવતરામ,
માંથી જુક શરણસ વિવેક બનાવની. ૯૪.

રામ પરજીએ.

ફરી હવે શરણસ જેવો રે,
અમલદાર ક્યાં મળે એવો. ૯૫.
કલ્પિ અદારસે વીસમે વર્ષે,
જન્મએ વિલાપત દેશ
ઉત્તમ અગ્રેષ્ઠ અગ્રાસ કરીને,
વિદ્વાન બનિયો વિશેષ. ૧.
અલોક સાંદર કિન્નાક એનું,
નિર્મળ જેનું નામ;
સરદારી કુળમાં સરસ મણિયો,
તાલમ પામ્યો તમામ. ૨.
ચેતીસ વર્ષની ઉમરે તેના,
આખો મુંઝઈ મોઝાર;
જાજર કલેક્ટર પોલીટિકાલનો,
પાખો ઉત્તમ અધિકાર. ૩.
ગુજરાતમાં વળ્યાં વર્ષે ગુળમાં,
કોપાં સારાં સારાં કામ;
લોકો લોક સમારતા રહેશે,
નહિ કદી જુલે નામ. ૪.
સુરત ને અમદાવાદ ચાપી,
પુસ્તકવાળા નિયાળ;
ગુજરાતમાંદિ સોસાયટી ચાપી,
સાદરમાંદિ નિયાળ. ૫.
આંધળાં લૂથાને આપને એનો,
દિન દિન પ્રતે ઘન;
કલિ પદિત જનનું પશુ કરવો,
સારી રીતે સનમાન. ૬.
શ્રવ પુરુષ ગુણવતું દેખો,
દેવો સાથે સિરખાવ;

હાલીમની કરી કાલે કરીમર.
આગતા ચાખતો બાર. ૧૧૦ ૭
એણે એણે યુગવતીને એ ઘરો,
અતર વધતી વતેર;
તેઓ તરો યુગવતી જાણતો,
જૂન પામ્યા ને બેર. ૧૧૦ ૮
વિધવત ને પૂરો વિરોધી,
મરવ કાળો યુગવત;
સાર અદાતને કહી યુગો,
પામ્યો વિરોધ વખત. ૧૧૦ ૯
યુગવતને લેવાયતી મેરી,
એણે કરી ઉત્તર;
યુગવતી યુગવતી બાળતું,
આન વધતર મન. ૧૧૦ ૧૦
મરોન તરમર તરમત મળતો,
સેા કાલે કરતો રોડ;
એણે કાળ પળ સરખત મળતો,
અભિમાન કરતો ન બેડ. ૧૧૦ ૧૧
રેણી ચાલતોના ઉપર ઘીણી,
ચખતો રહી રહેમ;
કહી કાલવતર ને દિવાસી,
કરીએ નિવરો રેમ. ૧૧૦ ૧૨
છવન કાળ એણે તે જાણી,
નર કાલ કહેક નિવર;
મેળવતે ફરીથી મનચની,
અંતર રહી ગાળ અસ. ૧૧૦ ૧૩
ફરૂણ તે જાણે જાણે ન ઘીણી,
સદ્યજીવન સુખમ;
કાલે એણે અવ કરજીમાં,
મેલેણ સદ્યજી આન. ૧૧૦ ૧૪
રોડને સામર ઘીણી સ્વચારે,
યુગમાં બરેણી મોઢાણ;
પર ઉપાસી કામચ પોતે,
કાંઈ ન રખી કામચ. ૧૧૦ ૧૫
ડાવવતર ને દિવતો દયાળું,
અદલ એણે કામચ;
આ રેણું યુગ એ કામચ,

કમલો અને અકલ. ૧૧૦ ૧૬
આગતો એણે અજાણ નેણી,
કરીએ અજાણ ઉદાસ;
મન પળું કહી તેથી મનજાણ,
દબાવી ઉપાસી દેખ. ૧૧૦ ૧૭
પર દિવસની પામ જાણે,
ઘીણી તેણે નાળ રેડ;
નમ એણે નથી નામ વાળું,
અતર અતર છે એડ. ૧૧૦ ૧૮
મન પામો આગતી આમર,
યુગમાં પામો જાણ;
દેસ પળી દિવસીર કામ,
જરે આંખે આંખમાં જરણ. ૧૧૦ ૧૯
કામ યુગી કરી કવિએણે,
લેણ દરે સદાસ;
અતર અતર એણે જાણે,
દેણી તેથી લેણ સાલ. ૧૧૦ ૨૦
યુગ યુગમાં યુગારી કરાં,
ઘીણી દરે જાણ યુગમ;
કાલે કાલે કહી સંભારણ દરે,
જાણે મળત વખત. ૧૧૦ ૨૧
એ કાળ, આગતો એકલ આગતો,
કાળા રમ સરણ;
એણે અજાણી અતર અંતરમાં,
કાલે જાણવાર. ૧૧૦ ૨૨
યુગને મળું તે પાં કાળ તેમાં,
નથી અજાણે ઉપાણ;
અતિ દિવસીર જાણી અજાણી,
અંતર અતિ આગાળ. ૧૧૦ ૨૩
જાળ ઉપાણને બેણી લીણી,
કાળને પોતને કામ;
બેણ એણે કાલેકાળે વખત,
રખિણે દબાવણ. ૧૧૦ ૨૪

ફારવસ વિલાસ મકરણ સમાપ્ત.

પ્રકરણ ૪ યુ.

લક્ષ્મી સંબંધી.

મનહરે છંદ.

લક્ષ્મીથી યાચ મોટા જન તથા રાજ્ય શુભ,
રાજ વિદ્યાભ્યાસ વિના લાંચિયા જણાવ છે;
જુલમી જોરાવર ને નિર્બળ દિસે છે કેક,
પેઠ બરવાની પીઠ વાળાએ ધણાવ છે;
મુઠતી પડતી દસા દુઃખ કે કરજ યાચ,
કુલચુટ તથા કરકસર ગણાવ છે;
કંજુસ, ગરજ તથા કિંમત કહેછે જોમાં,
લક્ષ્મીના અંગમાં તે સર્વ વખણાવ છે. ૧.

લક્ષ્મી વિષે.

રૂપેઆના શુભ.—છંદા.

તું કર પરકપકાર, તુંજપર પ્રાણ તળાવે;
તું આશયતો આગ, તુંજ બહુ દેશ દબાવે;
તુંજ મળાવે ખાન, તુંજ અપમાન અપાવે;
તું રક્ષણ કરનાર, તુંજ કરી શીશ કપાવે;
અવશ્યુપણ તુજમાં અતિવશ્ય, ચિરચલનાપણ્યોકાઠ;
કહું શું તુજને દલપત કહે, અરે રૂપેઆ રોકા.૧.
તુંજ સળાવે રોક, નેહવળી તું તોડાવે;
તુંથી યાચ સલાહ, ફેરવી તું ફેડાવે;
તું ઉપભવે હરખ, રોક લખતાં નહિ લેણું;
તુજમાં સધળાં સુખ, દુઃખ પણ તુજમાં દેણું;
બહુ રાજ રિદિ તુજમાં રહે, જોકેરમની જો કમ;
કહું શું તુજને દલપત કહે, અરે રૂપેઆ રોકા. ૨.
મણી હીસ તુજમાંદિ, મહા રસ શીઠા મેવા;
હાથી, યોગ, હેમ, પદારથ તુજમાં તેવા;
પુત્ર, પ્રિયા, પરિવાર, દેખતાં તુજમાં દીપ્તિ;
ગાન તાન રંગ રાગ, પાનમાં તુજમાં પીપ્તિ;
તું સિંહ સમે સંસારમાં, નિભળ નિચાર મોકાઠ;
કહું શું તુજને દલપત કહે, અરે રૂપેઆ રોકા. ૩.

દ્વિવિન્ય છંદ.

જેનો છતે છત સર્વ દિસે, અહતેજન દીન ગણાવજનને;

૧ પાનના-પીવાના.

જેનું ધરે જનધ્યાન નિરંતર, છે મન મોહિતકારી મળતો;
સદિસજો નહિ તોપણને, અધિકારધરે શુભદુઃખભજનાનો;
સસ કહે મળીસર્વ કીધર, છે પરમેશ્વર એજ પ્રભનો.૪.

કોહરા.

આ લક્ષ્મી તું અવનોમાં, અદ્ભુત દેરી એક;
મોટા તુજ મદિમાયકી, ઉપજો ખપે અનેક. ૫.
જીવન જેની જગતને, તું પ્રિય પ્રાણધાર;
તુજ અર્થે જન તન તજો, પામે કંઈ અપાર. ૬.
તું તોડાવે સંપત્તિ, તું જોડાવે સંપ;
તુજ દારણ બગાડ બમે, જીવ ન પામે જંપ. ૭.
પુત્ર પિતા સાથે લડે, પુત્રી સાથે માત;
લક્ષ્મી માટે લક્ષ્યા, લડે ખાતને ખાત. ૮.
કેક કરેછે કાસલાં, કંઈક કરે વેપાર;
ઘોરી કરચ ઘોર જન, તુજ કારણ તૈયાર. ૯.
લાંચ ખાપછે લાંચિયા, સતી તજેછે સહ;
ધર્મ કરે અધર્મ ને, તે સૌ તારૂં ફલ. ૧૦.
પડિત તો પાછળ રહે, મુરખ પામે માન;
વખાણ પામે વિધવિધે, વિધ વિધે ધનવાન. ૧૧.
તું તો તત્ત્વ ત્રિલોકમાં, જાણે તારૂં જોર;
સૌ તુજથી કહેવાય છે, સાહુકાર કે ચોર. ૧૨.
કોઈ ધરાય ન તુજ ચડી, મળે લાભ કે દોઢ;
ધણી મળે તેમજ ધણી, માંડે દોઢાદોઢ. ૧૩.
મનસુખ મોટા કરી, સમઢ કરે સદાપ;
અણચિતો પણ એકમાં, જીવ તજીને જાપ. ૧૪.
બહુ લક્ષ્મી ત્યા દુઃખ બહુ, કાંતો યાચ કમોત;
જોતાં જોતાં જાપ છે, ચોરણ જોળા સોત. ૧૫.
જોણે શુભ કારજ કર્યાં, લછને તારો લાવ;
જરર તે જીતી મવા, દુનિયાં મઢે દાવ. ૧૬.
જોણે જર જોડી કરી, કરું ન રહું કામ;
જાપે મવા તે વૈતથ, દાખે દલપતરામ. ૧૭.
પૈસાનો વડો પદવોળો, વિશેષ શો વિધાસ;
ચણુ કરી રિદિ પણ, પજમાં પાખી નાચ. ૧૮.
અરે મહા શીખતથી, બસે અધપ શીખત;
દહન દેહ દિનકર કરે, સસિ શીતળતાવંત. ૧૯.
આજર દોઢત અંગના, જ્યાં બેઠો જો જાણ;
અતિ દહકરો અટકાવતાં, પડે મોઢએ પ્રાણ. ૨૦.

ઉત્તમ સૌથી આજ છે, દુનિયાં મહે ઘમ;
જેની મોઢે ઘમ તે, યાજે દશાવતારમ. ૨૧.
સર્વે સુધી શીખત કહો, કોઈ થયો કુંભાર;
ખર ઉપર અખાડો યુધ, લાગે નહિ લશ્કાર. ૨૨.

મોઢા માણસ વિષે.

ઉપજાતિ જૂત.

મોઢાવણું પેટ સરેખ મોઢાં, હોઢાવણું પેટ સરેખ હોઢાં;
વંદાનેમાગ જાનો મહેલે, વચપિતે ક્યાં કંદોરે મહેલે. ૧.

કોઢાકરો.

જગોમાં જોઈ વિચારોને, જોલો એક ખોસાય;
મોઢા મોઢે મોખમાં, વણા જોલા થોસાય. ૨.

ઉંદવિજય છંદ.

મરોડી મકબૂર કરી, ભમરાઓએ ખરો ખરી મર્યાંની;
ખિખિત ખારવણું જાગ્યાં, પિય કરી વેગલુથી વણુચાની;
અંદર પેડ કરી ઉચકી, વગોલે વગો તેલ વિષે વણવાની;
તોણુ પેડ જણાય પ્રકુલોત, વિષ વિષે જુઓ રોડ પગની. ૩.

કોઢારા—વ્યાખ્યાત અલંકાર.

ઘસી સાર માંડાં, ક્યો ન ઝીલો જોર;
ઘસે સાર માંડમ, ચણવણ પાવે. ૪.
મંદો મોઢા રહે, નહાનાથો ન ક્યાર;
સકુંદ હા તોરે નહિ, તોરે નહી વગર. ૫.

અનહરે છંદ.

તાણુયં તણાય નહિ તણવારે તણી મરે,
તે તો થર્મ કુસંધી થયામાં કે થરાગમાં;
ઉત્તમ મધ્યમ સર્વે એકજ કુદી મારે,
એતો યુજુ અવિરોધી કાપી કે વણમાં;
ઉત્તમ મધ્યમ મન્યાં અવન અવન કરે,
એતો યુજુ મહા અવિમાન કે મથગમાં;
જાની મર્તિ મરે તે મણવે દશવત કહે,
એતો યુજુ વણ વણ લોક કે વણમાં. ૬.

કોઢારા.

હોઢા જાને અંદરે, નને ન મોઢા કોણ;
હોધી નહી હોઢોરે, વગર કુખારે વોણ. ૭.

૧ મોઢાને પેસણવરે એકે જાર થય તે થરાગ
અને પાંચ એકે જાર થય, તેને ઉચત કહે.
૨ દો-૫-૬-૭.

મોઢાના આજય વરે, કરી થકે સક કામ;
પથરા પથ પાણી પરે, તપાં રાખને નામ. ૮.
મોઢાના અખિત જાનો, વગર ઉચમે ખાય;
પવન ખાય વણુ પખારે, જે પવંત પર જાય. ૯.
મોઢા જાન જેની વગર, મરણી તેની યાય;
સર્વે વગરનું મંદનું, જાણું સિમ જણાય. ૧૦.
મોઢાને સૌ મામ દે, જુઓ જગતનો માલ;
જહાજ મોઢાં જાયડે, મણુ અમણિ ન માલ. ૧૧.
તણ પ્રવિણ મકં ખરો, કરી હરિયે વંદાય;
કોઈ અરિય એનું કરે, લોકો કહે લખાય. ૧૨.
હોઢાને લાંબન મરે, મોઢાને ન લગાર;
પાંચ પતિ પણુ દુપડી, સતી સિરેમણી સાર. ૧૩.
મોઢા માલે તે કરે, ન મણે જામ ઉપકાર;
વંદા જામ પાલન કરે, કરી કરે જામ નામ. ૧૪.
મોઢા સિર મોઢાવણું, જાણવાનો દસ્ત;
પાંધોં સિપુ અગસ્ત પણુ, સર્વે તેજાં અસ્ત. ૧૫.
ઉમરે ઉમદ જાન મળી, પામે યોભા પ્રેમ;
યોને સોજનમાં વધી, હીરા મોલી હેમ. ૧૬.
મુખ દુઃખ સર્વે પ્રલવણું, મોઢાને ન જણાય;
કરોયે ઝીલ્લી આંખો, દૂર મીઠા દેખાય. ૧૭.
મોઢાથી હોઢા અધિક, ઉપયોગી દેખાય;
અધિક અનાજ કપાસના, હોઢાથી મુખથાય. ૧૮.
મોઢાની સંજાગથી, હોઢા કરે નિવાસ;
દગ સાંવી નવ દોર તો, વધે ન અંન કપાસ. ૧૯.
મરણ મરને નવ મરે, ઉપરતણે ઉપચાર;
દિલે દિવાકર રીપનો, સંજ્યા વગર ટણગાર. ૨૦.
એક પુરુષ ઉમદ થકો, જણાય ઉમદ જાત;
દિપ્તુજ કરી કોનેથી, પથ્થર થય પ્રખ્યાત. ૨૧.
મરીજ પાસે પર જાયું, સમરેથી પર દૂર;
મંદ સંજિષ છે તે જાણે, જાણે દૂરે મૂર. ૨૨.
અજમ તેલ અધિકાર પર, યોને પામે મન;
વન મૂળથી જે પામે, રખડે યોને રૂન. ૨૩.

રાખ વિષે.

કોઢારા—દ્વિઅર્થી.

કરિયે વગ નાં કાર્યો, રે નરપતિની પાસ;

૧ નર અને મો. એકે નરને એકે, યો.
દગ પતિ નર સર્વે વગ કરી.

એમ ન સમજે એહનો, નિમે શાવ વિનાય. ૧.
હામનો કે હરિતો, દુકમ કરે જાનું હોય;
આમજીનો અપયુક્તની, તકમાં આરે તોય. ૨.
નરી નરવતિ અમિનો, અતિ પ્રસન્ન દુઃખ તથા;
એ રહારે અગમ અતી, હામ નહિ વિવરૂત. ૩.
આમ નરમર તો કરે, રીએ એ દિવ રાય;
દિનકર રાગ પ્રાણી, અતિ રવિ ભેક જાણ. ૪.
દિઅધી.

કામજી ખેતી કરી, જમખાળી જમરેક;
આમ દમરત ખતો, તે છે રી રી રી. ૫.
એ દેવનું પેાનું તલે, રામ કે રીરેક;
તો દુનિયાં દિને દુખો, આને સુખ તળમે. ૬.
જાતી હરેક દિવસ, એ હરેક રૂત ન્યાય;
હરિ દેવને મે રાગે, વિનમનું ન તળય. ૭.
કામજી કામજી, રી નમે હમેગ;
કામ રી કામજી, હરે જાનું મરેક. ૮.
પાનન મેલે જાન, એ જાન નર ખાન;
કામજી અમેલે જાનું દિવ માંગામ માસ. ૯.
અમજી દિવ મરે, ખેતી થતી અમજ;
અમજે જાન કામ, ખાંડ જામરે કામ. ૧૦.
અમજ રીરે રીરે, અમજ કામજી કામ,
કામજી અમજ રીરે, અમજ કામજી કામ. ૧૧.

રામનીનિ

કામજી કામ.

મહાકામ કામજી કામજી
કામજી કામજી કામજી
કામજી કામજી કામજી
કામજી કામજી કામજી. ૧૨.

કોહરેક

વિવ મેવ વિવ રીરે, કામ કરે જાન.
કામજી રીરેક કામ કરે, પ્રમજી કામજી. ૧૩.
કામજી કામજી કામજી, કામજી કામજી કામજી.

૧ કામજી કામજી કામજી, કામજી કામજી કામજી.
કામજી કામજી કામજી, કામજી કામજી કામજી.
કામજી કામજી કામજી, કામજી કામજી કામજી.
કામજી કામજી કામજી, કામજી કામજી કામજી.

શાવ સપૂત કપૂતપણ, માત કુમાત ન શાવ. ૧૪.
નરને ખારી સે પ્રમ, દિવમાં કામજીકામ;
પણ નોકરી કરનાર લે, અમિયાંકીત કામજી. ૧૫.
શાવક જેવ તોડી, પૂરણ જાંતી પ્રીત;
મહિવતિયે મજાનું સદા, રાખી રી રી. ૧૬.
કરી પ્રમજી કરે નહિ, હોય આજીવ રાય;
જમજમાનું કામજી, ઉમે સાંજ સુખ. ૧૭.

મનહર કામ.

બોલતાં જાનું બહુ વિચારી બોલ બોલો ને,
બોલતાં તે બોલ પરિપૂર્ણને પાળતા;
જેવજી ખમીત ખીત પ્રમજી પતીત રી,
તેવો ને કુમાલ દાસ દાસ તેવો દાળો;
ખાને ન પ્રમેલ લેલ કેલમાં અસમજ,
સાવકાલે ખમીતે સદેવ સંજાળતા;
રમજીતિ તળી રીતિ રી કામજીકામ, ૧૮.
સાવર સવાલ તો જાંતીરતાનો શુભ હોય,
કામજી રી પતની ન ઉમે કામજીકામ;
કામજી સદા કરી સારી સંજાળ રાખે,
અનજ સર્ક ન ઉમે જાન ખામજી ખામજી;
ન્યાય સાલ નીતિ સાલ નિપૂણ નરેલ હોય,
લેલ ન અતીતિ કરે, જાંતી જામજી;
જેલ જાન હોય તેવ, જાન સાલ આસનો,
જી જાંતી કામજી, કામજી કામજી. ૧૯.
સામ કામજી ને જાન જામજી રમજી નરી,
નરી નરી કામજી સાલ જામજી જામજી;
કામજી રી કામજી કે જામજી ખામજી, ૨૦.
નરી નરી કામજી કામજી નરી નરી;
કામજી કામજી જામજી સાંજ જામજી લેરી,
નરી જામજી રામજી રી રી;
જેલ જાન હોય તેવ જાન જામજી, ૨૧.
જીક જાંતી કામજી કામજી કામજી.
જામજી જામજી પતીત કરી જામજી રી,
જામજી જામજી કામજી કામજી કામજી;
જામજી કામજી જામજી કામજી કામજી;
જામજી કામજી જામજી કામજી કામજી;
જામજી કામજી જામજી કામજી કામજી.

એણે ગુણ દેણ તેજ યોગ યજ્ઞ આશ્રયને,
પિત્ર એવી દલદાની કાઠી કાઠાને. ૨૧.

દોહરો.

પુરાતની પ્રિયતાયના, પદ દશે દતિદાસ.
મદ્ય ભાગ મહારા, દગાં તેહની પાસ. ૨૨.
પથ મુખા પુરંજનજો, દશે પશ્ચી ચર્ધ દાસ;
પરનાને પાખાવશે, કુળ કંઠે કલ્યાણ. ૨૩.

ઉપેદવન્નુ જુલ.

અહો દરો તે મુખ કાજોશે, અમુલ એતોનજોઆજએવો;
દલા નેત્રિની દરખંદેશ, કૃપાગજૂપાગભલામણેચ. ૨૪.
વિવેકોને મુલ વિચારવાગ, રવધને ખારી જરમપ્રભાગ;
જિનગચાનેદિ તેહકેચા, કૃપાગજૂપાગ ભલામણેચ. ૨૫.
કુટી કુટી કામ ભયાં કરેચાં, બહુ પ્રકારે બિરોધરેચાં;
દુઃખે સુખે તે કહોના કથેચા, કૃપાગજૂપાગભલામણેચ. ૨૬.
પણામે દ્રોહ પ્રતાપ પામી, ન નજરની કાજુપાગજૂપાગ;
પણાવધીનેનયતાજેચા, કૃપાગજૂપાગભલામણેચ. ૨૭.
કુપાલ કે કોષ કુખેષ કાંદી, પ્રભ ૨૦૧ કારણ ફલ નાહો.
તમામ તે કુન્નુ તો તજેચા, કૃપાગજૂપાગભલામણેચ. ૨૮.
પણાંજિજોમનુદોષજુધી, તથાપિનેના મુશિચિતભાંધી;
મદ્યપતાન મરેતો મરેચા, કૃપાગજૂપાગભલામણેચ. ૨૯.
વધ મુલ વાંકડો મૂલ વાગા, દિશવચા દુઃખથી દુઃખાગ;
પરેપકારે રજુમાં પટેચા, કૃપાગજૂપાગભલામણેચ. ૩૦.
અજવરજુલ મચાજ નેચા, નખાવો કીધાજુલ તુલ તેચા;
મદાસુદામળથી મથેચા, કૃપાગજૂપાગભલામણેચ. ૩૧.
અલસ લખીઅરિ છતોધીધી, કવોદલેવે વગોધીધી કીધી.
વિરોધ થોડીવધાં વધેચા, કૃપાગજૂપાગભલામણેચ. ૩૨.
વિદાનને ખાન વિરોધ દેતા, અધીજોનેના મુલુ જાણી લેતા;
જાણાજેનાજવડે લખેચા, કૃપાગજૂપાગભલામણેચ. ૩૩.
જોનેપરોની રીડીરીતભણી, અથામ ઉત્તાદ પ્રકલ આપી.
રદસ મથે કવિરેચેચા, કૃપાગજૂપાગ ભલામણેચ. ૩૪.
દરેલ એવા નવ સર્વે કાને, અરે ન રીડા દલપતરાને;
સુખેષ ખારી વગો સુધરેચા, કૃપાગજૂપાગ ભલામણેચ. ૩૫.

વ્યંગ્યાર્થ—મનહુર છંદ.

એક સમે એક દશિ આગળ બાજેલું કનું,
અરે આજ અચલના સુતિ પદ આવિયા;
દેશમાં ન મત દેતા પરદેસીનો પ્રવેશ,

જેઓએ સમગ્ર સજ્જ વસ્ત્ર સંપાદિયા;
અરે આ ભરતપંક જમિને એણે જુપાગ,
ગુરૂવીર ધીર ગુણગુણ ક્યાં ગુપાવિયા;
કહે દલપતરામ મુળીને સુતિવે કનું,
અચલના રવિપોના રસજે સિંધાવિયા. ૩૬.

ભોજરાજ વિષે.

જુલજુલ છંદ.

કાઈ ધીમંતો એટ દીરામણી,
અધિક સમદ કરે કાંતેકાળે;
કેહો દાહો દપ સરસ સમદ કરે,
ખંતથી ખરીદ કરી મૂલ કાઢે;
કહે તે આહોને વાપ વિદ્યા તથા,
પાગોને પકો નિરખી નિચાળે;
પાંચમે પડિતો કુલગ કવિતાવણા,
ખંતથી રાખિયા ભોજરાજે. ૩૭.

દોહરો.

એક વધે કવિને કનું, ન મમે મને વખણ;
મુળી કવિને ઉત્તર કહો, સાંમગ રાવ મુલજુ. ૩૮.

છંદવિષ્ણુ છંદ.

પણથી ચકેચાં બહુ કીમજ, પિંમજ પાક પડીગુર પાસે;
અપિઓજાબોલ રિક્ષો, પણ તે પરમાર અરિત પ્રકારો;
કવિત વિશ્વવીર અરિત, વિચિત રચાં કહીકે ન કથારો;
ઓગપણાકોભખાઈજુલે નર, તુંવીદ તેનું નતવતપાસે. ૩૯.

દોહરો.

રાજ મર્યું તો શું થયું, કરને વિચાર કાપ;
જાણે નીતિ રાજની, રાજનીજ ને દોષ. ૪૦.
તજ અધેષ્યા અવધપતિ, વીચરતાં વનચાસ;
પુર જહાર મગો સો પ્રભ, અંતર ચર્ધ ઉદય. ૪૧.
કરજોડી જન સૌ કહે, કાણુ અમારો તાપ;
પાગનાર નિથે કરી, વગતી યાઓ વિદાય. ૪૨.
લાં પાગક રમતા દત્તા, જૂડી જૂડી જાત;
એકે એકે તેહને, રામે પૂછી વાત. ૪૩.
તુઝને સોંપુ રાજતો, કેમ કરે તું રાજ;
મુલો બોલ્યા પ્રત્યેકે તે, અહીં લખુપું આજ. ૪૪.

૧ મનવજ કે અચલના બાજેલો ગયા, તે
એણે કાઠીએ ગયા.

હુળમ બોલ્યો.—મનહર છંદ.

સોનાનો સળયો ને ચઢાડીએ સોનાની કફ,
માંદોનો તો ચીપિયો કરાવીને વર્તા કફ;
નરેણીએ લઠકાંતું લૂખખા હીચબોલીયા,
ખોટું નહિ વચન આ કટુંખું ખરેખર;
કાતર ને કાંચકા કરાવું હિયા કુંદનો,
કોયળી તો કીનખાખની વિશેષ વાવફ;
મળે રાજગાદીતો આ ખાદીએ રમાય ખોઈ,
ઉમદા એકાદી સાલ પથરણે પાયફ. ૪૫.

નટ બોલ્યો.

કુકડાં ને કૂતરાં ભલાં ભલાં ભેળાં કરીયે,
પાકા ને ગધેડા પથુ પાર વિના પાળીએ;
નાચીએ ને કુદીએ ન રાખીએ લગાર લાજ,
ગોઠમાં ને ગમતમાં દિન રાત ગાળીએ;
હિન્દી આંખો રાખી રોજ ચાલીએ ચાટામાં ચાલી,
નોંચાં નેણ કરી શીદ જુમિ ભણી ભાળીએ;
મળે રાજપાદલો ઉચાટ ચિતના તણને,
હરા મૂકી છાંડી, છતે રૂપેઆ ઉઠાળીએ. ૪૬.

લીંબારી બોલ્યો.

ગોળની કરાવું ગાડી સાકરનો મુખપાલ,
ખાંડની તો ખુરશીમાં ખેડા ગીત ગાઇએ;
પેંગાને પતાસાં ખાસાં હાર કરી દેવે વફ,
કચેરીમાં ખેડા ખેડા ખાંતે ખાંતે ખાઇએ;
સોડા બે રાખીને પાસ ચોટા વચ્ચે ચાલ્યા જોએ,
નદીને દિનારે નિલ નમ ચઈ ન્હાઇએ;
પોતે પૃથ્વીપતિ પછી કેના બાપની છે પ્રભા,
સુને તેમ કીજીએ સાખાટે ચરખાઇએ. ૪૭.

વજ્રિક બોલ્યો.

દરબાર ખાતે દેશોદેસમાં દુકાનો કરી,
સપ્તર્ષીએ વિશેષ નાણું તો સરસીએ;
ચાલે નહિ તેટલાજ રાખીએ ચાકરીઆત,
લગાર લગાર તો પચાર સેના કાંપીએ;
કવિ ગુણી પરિત કે આવે કાઈ આસા ધરી,
કાંધને કદાપિ એકે દખડી ન આપીએ;
મળે અને રાજતો કું કાળ એવું ખોટું કરે,
ચાપણુ કરોડ બે કરોડ કરી ચાપીએ. ૪૮.

આદાણુ બોલ્યો.

આદાણુ કહે બે ભણા બામ્મથી કું બૂપ થાઈ,
ચેનામાં બેસીને રોજ ભડાં બિડા માગવા;
ખોટા ખોટા વસ કરી દુન વખણાઈ અને,
આદાણુ બીજનાં અભિમાન લાગું ભાગવા;
વાડીયોમાં વૃંજાના વેણ વવરાવું અને,
દરબાર પૂજા તો અનેક રાખું આગવા;
આવે રાત્રી બોજ તેને આપું કું આશીરવાદ,
આદાણુ ભાદીને તેતો લાને પને લાગવા. ૪૯.

કોહુરા.

સર્વજને સુણીને કરો, મન નિશ્ચય મનમૂત;
રુઝગીજ જે હોય તે, રાખ્યો ચોખ રજપૂત. ૫૦.

કારભારી વિષે.

રાજગાજ કરનારાં, વખણુ નિંદા થાય;
બનેયા ગોરવ બને, તે ગણે પથુ ખાય. ૫૧.

કુરાજ વિષે.

કોહુરા.

રોએ સદૈવ મરકરા, મૂખ પ્રતપતિ પાસ;
નિર્ભળ પર્વત પર સદા, હોય પથર કે ઘાસ. ૧.
હાકમ કે શીમત જન, જેમ કરે તે થાય;
મરીજ બડખડો રહે, રાય કરે તે ન્યાય. ૨.
ન્યાયી રાજમાં તો કરે, કાં ખાળક કાં ચોર;
ચાહુકર તો લાં કરે, બહાં જુલમનું જોર. ૩.
શોષે રણુમા સંમ તે, સિદ્ધ કેમ કહેવાય;
સિદ્ધ પુરુષ સ્વને મથા, સંગે રથા સગળાય. ૪.

વસંતતિલકા વૃત્ત.

તિવ પ્રતાપધરો જસ તો ન જામે,
રોહીતણીજ શુભ કીર્તિ પ્રકાશ પામે;
બંધિનુ તેજ જુમિયા વધવું ન ખાસે,
દીવાનિ હિંસિ ધરમાં પ્રસરી પ્રકાસે. ૫.

કોહુરા.

પુંડ નહીં પથુ છે પથ, નિરપયોગો તર રૂપ;
નહિ ચણવરના કામો, પથર અભણો બૂપ. ૬.
કુરાજમાં જઈ કાન કવિ, લેસ ન પામો ખાન;
હતરવાને નવ મર્યું, મકાન કે દુકાન. ૭.

મનહર છંદ.

ધ્યાન તો નિષ્કાન્યા વિધાનું પ્રધાન થશે,
કેણ પ્રભુ ધ્યાનના વિધાન મધ્ય ધ્યાન દે;
મદ્ય અભિમાન બધાં આનંદો સમાન સરે,
કેણ અભિમાનને ત્યાં આનંદોમાં આન દે;
ધ્યાનને નિહાન લેવા ધ્યાન ને નિહાન રોડે,
કેણ ત્યાં વિધાનને મેલન પડી ધ્યાન દે;
માનના મહાનમાં ધ્યાનનું રાહાન છે ત્યાં,
કેણ કવિ માનને માહાન કે દુહાન દે.

દોહરો.

વિષ ખરો તે ભલિયો, જે વિષ બરપૂર;
તેમ દોષ ક્ષતો ખરો, ઘનદાર રણપૂર.

શરવોર છત્રીશી.

કુંઠગિયા છંદ.

પ્રભ ઉપર પીઘ પડે, થોડું સુખ કોપમદ્ય;
દારીર લીમત સળે, તણે મરખોડા તાલ;
તણે મરખોડા તાલ, વલણ તણે વપૂની;
મડે પડો મરખોડો, રમણ દેવ રિપૂની;
ધમે દલપતગમ, ધન્ય તે માર કલપર;
તળને સળે ગુઝ, પડે ત્યાં પીઝ પ્રભપર. ૧.
સાધા સુખ સહસ તે, દોષ કોરોડા આધ;
લીમત ધાંડી દો નહીં, છે જેને સિર ધાધ;
છે જેને સિર ધાધ, નોડે નહીં બહુની મોહોડો;
ખરો સુખને મરે, કરે નહીં નેરો દોડો;
ધમે દલપતગમ, કોડે નહીં સગડ તાઘા;
કરે નહીં સિવમદ્ય, સુખ મહુ દેખો સુખ. ૨
લઘ લઘ લીમતગમ, લાગર તે લલિતર;
લઘ નિરલ ધનગમ, જમતર તે જમુલાર;
જમતર તે જમુલાર, અન્ય નહીં જમતર એક;
ધન જમતર નહીં, જુલારીની કલોડો લેક;
ધમે દલપતગમ, મરખોડો મરખોડો;
પાડે કીડી પેર, લઘ લીમતગમ. ૩.

તન ભોરવર ભોરો, નહીં ભોરવર ભણ;
મન ભોરવર ભોરો, બા નર બહો પ્રમાણ;
બા નર બહો પ્રમાણ, મરખોડો મરખોડો;
જૂલો સરોરનું બાન, ખૂણ રોપુ-રણને ખરો;
ધમે દલપતગમ, જુલો ભગવાન ભગવાર;
વરિયે નહીં ગુરૂર, ભોરો તન ભોરવર. ૪.
પ્રભ અર્ધ ઝગાં પડે, પામાં જેવા પ્રાણ;
ધન્ય વિદ્યા આત્મા બને, ભગ્યો ધન્ય મુળભ;
ભગ્યો ધન્ય મુળભ, વિષભન વિષિય વખાણ;
રિંછે ભગ્યો રાધ, કરે નિનંદા દોહણ;
ધમે દલપતગમ, પદમ મુખ પ્રભુ પમાર;
જે ભગ્યાં ભન કાઠ, પ્રભ અરણે તન પાડે; ૫.
પ્રભ ઉપર પીઘ પડે, જુલો મરદ કલ નેહ;
મરખોડો મરખોડો, ગુઝુ ગુઝિયો તેહ;
ગુઝુ ગુઝિયો તેહ, મરદ નહીં પ્રભ ભણો;
નહીં મોહપર મહુ, પુઝુ કોઈ જિવ પ્રખણ;
ધમે દલપતગમ, પ્રજા પડોલો પથ પાળાં;
પરમાં પેરે પૂઝ, પ્રભપર પીઝ પાળાં. ૬.
મરખોડો મરખોડો, અરણ્ય એકલ વાર;
નહીં કોડે તે તાલનાં, કરનાં કોઈ પ્રમાર;
કરનાં કોઈ પ્રમાર, એક દિન નહીં ગુમરોર;
સનમુખ કલ લાગર, મરદ કલોડો નહીં મરોર;
ધમે દલપતગમ, સુખલ મેગરોરે સુખે;
અરણ્ય એકલ વાર, મરખોડો મરખોડો. ૭.
મરખોડો મરખોડો, કરે જિભાના કાઠ;
અર્ધ નહીં એક સરે, મરખોડો તે પ્રમાર;
મરખોડો તે પ્રમાર, દોષ કરનાં તે દારે,
વિરોધનાં વિરોડી, રેખ કરો કોઈ વખાર;
ધમે દલપતગમ, કુખ ન દો મરખોડો;
સુખ બને નહીં કાલ, નોડે મરખોડો મરખોડો. ૮.
પરખોડો મરખોડો, સુખે વળગુ મેગર;
સુખ મેગર મેગર, સુખ મરખોડો મરખોડો;
સુખ મરખોડો મરખોડો, સુખ અમરોડો મરખોડો;
સુખે તે વિરોડી, રેખ વળ કોઈ મરખોડો;
ધમે દલપતગમ, સુખ ભોરવર રેખ;
મરખોડો મરખોડો, મરખોડો મરખોડો. ૯.
પરખોડો મરખોડો, કરે કરે મરખોડો;
કુખ ઉપર લાગર રેખ કરે, મરખોડો મરખોડો.

૧ નિષ્કાન્યા-માહોડો ૨ નિષ્કાન્યા-માહોડો ત્રી
૩ માન-માહોડો માહોડો માહોડો મરખોડો
૪ ની મરખોડો મરખોડો મરખોડો મરખોડો

ભરિયે નીર નિદાન, મરણથી ને મન ડરીયે;
પડતાં જાએ પ્રાણ, વાહને કેમ વિચરીયે;
દાખે દલપતરામ, વહાણ જૂડે સાગરમાં;
ડરી ક્યાં જાએ દૂર, પડે ધર ગેરે ધરમાં. ૧૦.

પાપીને તો પિંડ નિજ, તમતાં ઉપજે ત્રાસ;
પુન્યશાળીને પ્રજા સર્જીપ, વસવો છે જાંઘ વાસ;
વસવો છે જાંઘ વાસ, મરણથી મન ન જાગડે;
ગામરતી પિપ્પડી, વાગો લાં સુધી વગાડે;
દાખે દલપતરામ, લેવું જર રજ આપીને;
તેને શેનો ત્રાસ, ત્રાસ પૂરો પાપીને. ૧૧.

એક ટેક અથે ચડે, લહે લપને લાગ;
રિપુદળપર તૂટી પડે, પાછો ન ધરે પાગ;
પાછો નધરે પાગ, ધાવ વાગે ધટમાંડી;
ચડે ચોગાલું તૂર, કરે નહિ ચિંતા કાંઠી;
દાખે દલપતરામ, ચરોરમાં ધાવ નસાવે;
અદાકા વધે ઉમંગ, ટેક અથે ચડો ચાવે. ૧૨.

રણસિંગાનો રવ શુભી, ચડે ચરીરે ચર;
સિંધુરાગ શુભી સોગથું, નરતન ઉપજે તૂર;
નરતન ઉપજે તૂર, ડરે નામરક નડારા;
ધરધર મૂળે રજૂળ, ગણે પછી તે પોખારા;
દાખે દલપતરામ, ચર તે કદીયે શાનો;
દરખ ન ઉપજાવે હોય, શુભી રવ રણસિંગાનો. ૧૩.
તોપતથા લાં તે સમે, બસા બસા ધાપ;
ગડકડકે ગોળા ગડગડે, ધણાક લોક ધવાપ;
ધણાક લોક ધવાપ, રૂધિરના ચાલે રેલા;
ખરાખરીનો ખેડ, રવે બગિયા અલખેલા;
દાખે દલપતરામ, ઝડપથી કરે ઝડાકા;

બીહિ નહીં બળવાન, તોપના શુભી તપ્રકા. ૧૪.
ભાગા ચળકે બમકથી, બાણુ રૂટિ જની હોય;
કાપાકાપી કઈ કરે, ત્રાસ ન ઉપજે તોય;
ત્રાસ ન ઉપજે તોય, દિવસ લેખાનો લેખે;
દૂકદૂકે યઈ પડે, દેહને તણુવત દેખે;
દાખે દલપતરામ, મરદ સાચા મતવાચા;
હપડે પાગે દરખ, બમકતા દેખી ભાથા. ૧૫.

માયાં રખડે મરદાં, ભાથા પજુ જાગાંડિ;
પકા અથે લાં તરડે, જુદસેવ છે બનાંડિ;
જુદસેવ છે બનાંડિ, બપકરે બૂનિ બાસે;

બળવતા બહાદૂર, તથાપિ જરી ન ત્રાસે;
દાખે દલપતરામ, ખડગની ધાર ખખડે;
અસિંગાણુ ઉઠાવે, મરદાં માયાં રખડે. ૧૬.

જૂડે બીજા વાત નહિ, ધણું રવે ધમસાન;
વેરીકેરે વારડા, તે લેવાનું તાન;
તે લેવાનું તાન, ભાન તનનું તે જૂડે;
વેરી વખાણે ધાવ, ફરી પોતે નહિ દૂડે;
દાખે દલપતરામ, વિનામાયે ધડ જૂડે;
ધોંગાણુ ન ધરાવ, વાત બીજા નહિ જૂડે. ૧૭.

સાચો ચરો તો કરે, યતુનણી સિંહાર;
કદી ન કાંને દેડકાં, જન કહેશે જાખમાર;
જન કહેશે જાખમાર, ચરપણુ તેમાં ચાનું;
હણે વેરી કે વાધ, મરદ તો તેને માનું;
દાખે દલપતરામ, મરિખને હણે તમાચો;
કહિયે હલકું કામ, કરે નહિ ચરો સાચો. ૧૮.
સાચા ચરો જુધ સમે, દરખે હપડા માંડિ;
કપા માયા કામની, માક કરે નહિ કાંડિ;
માક કરે નહિ કાંડિ, પુત પરિવાર વિસારે;
પૂછે નહિ પરિણામ, મરણિયો યધને મારે;
દાખે દલપતરામ, ડરે દિલ કાપર કાચા;
મડે ઘઈ ઉખત, હોય ને ચરો સાચા. ૧૯.

ચરો જન સંઘામમાં, ચડે દરખબર ચિત;
સગ સાજ સુખ સાદેખી, તે ઉપર નહિ પ્રીત;
તે ઉપર નહિ પ્રીત, મરદ ચાલે ધર મેરી;
તનુજ તનુજ તને, તને ખારી પરણેલી;
દાખે દલપતરામ, પ્રમાણિક કહિયે પૂરા;

માયા મમતા તણ, ચડે સંઘામે ચરો.
બોલે મોટા બોલ નહિ, ધરમાં ધરણી પાસ;
ભ્યાં નિકલે તરવાર લા, ચડે તણને ત્રાસ;
ચડે તણને ત્રાસ, વીર દાકા ભ્યાં વાગે;
બહુ ધધને બાણુ, બડે પજુ ડરી ન બાગે;
દાખે દલપતરામ, ખડગ હીમતથી બોલે;
નવ જુગ સખે નામ, બોલ મોટા નવ બોલે.
નરમ બોલ બોલે નહીં, પરમ પ્રેમ શુરવીર;
ચરમ દાડ ચિંતા તને, ધરમ ધુરધર ધીર;
ધરમ ધુરધર ધીર, કરમ અદભુત કરનાર;
ચરમ તણ રિપુસાથ, ગરમ લોડે લડનાર;

ઘણે દશવતરામ, મરમ મુખજે મામંદી;
 બાજે ભેડી ભરમ, નરમ મુખ ભેડે નહી. ૨૨.
 મરમણું મનમાં ધરી, પછી જુદામાં ભય;
 દોષ અપેક્ષ કે એકલો, ધિર મન મન નહિ દય,
 ધિર મન મન નહિ દય, આપ ભર્યો તે રૂઠે;
 અન્ય કોઈની અડ, સખતો રૂઠે ન સુઠે;
 ઘણે દશવતરામ, મામ બારે કરવું;
 કરતાં પ્રેમ પ્રપણ, ધરે મનમાં મરમણું. ૨૩.
 તરાર ભય તેને નહીં, ભર નહિ ભેળી પ્રસ;
 ગિતાર અઘા ભે તરે, તે રિપુનો દો નય;
 તે રિપુનો દો નય, રહેમાં તે નર રામે;
 મરમ પછી મેદન, સુખ સિરસર ધા નખે;
 ઘણે દશવતરામ, ન ભે દિવ રર લલસરમે;
 ભર નહિ ભેળી પ્રસ, નય તે દો તરારમે. ૨૪.
 વામ સમે લઃવાગમે, પડે કામ પોષા;
 લામ તણ લાલ્ય મરે, તે યાલ સરધર;
 તે યાલ સરધર, મરમ જુદો તેમાં પમે;
 ભણે સરદર સહને, લખામાં લય જડુ ભણે.
 ઘણે દશવતરામ, કરે જુદા દોઢે કરે;
 મન દામ મનમંદિ, લામ તણ લાલ્ય દોઢે. ૨૫.
 રિલકના મંડપ વિશે, વનિયા કરે વિનિય;
 સરસીર સંભામમ, પેખી ધરે પ્રમેદ.
 પેખી ધરે પ્રમેદ, કરી કેસરિય વલય;
 સુખ સેનની મરમ, અમમ દામ પેસે અલય;
 ઘણે દશવતરામ, રમળો રમેલ નરે;
 ભેળી જુદામાં પ્રીત, પ્રીત નહિ એકી વિચરે. ૨૬.

સારાંશ.

બીજે લાલ્ય લલ્ય ક. દરમણુ સુખ સમય;
 કામ કેષ મદ લેમ રિપુ, દરવો કરી લે લય.
 દરવો કરી લે લય, કટ જડુ તે કરવડ.
 નિમલ સુખ જાપય, વખર મારે મનમણ;
 ઘણે દશવતરામ, મરુર નર કરે વલકઈ;
 કામ કેષ રિપુલય, લલ્ય લલ્ય લલ્ય લલ્ય. ૨૭.
 મરમો મરમ જુદામાં, પછી ન ધરે પતે;
 કામ તે ભરમીયની, મેલ મરે મનમનો.
 મેલ મરે મનમનો લલ્ય તે ધરણું ખલઈ;
 કરવું નિમલ લલ્ય, સુખી લલ્ય લલ્ય.

ઘણે દશવતરામ, ન મણુદો દિવમાં દરો;
 લીમત મણો દમેલ, જુદામાં મરમ મરો. ૨૮.
 મરમો મણે સરને, મરમણું તે લેમ;
 પણુ મરમાર્ય કારણે, મરમું ઉતમ મેલ.
 મરમું ઉતમ મેલ, સરમ સમ્પાર સમ્પાર;
 લલ્ય લલ્ય કલિ વિષ, અલેનિય કીર્તિ ઉચાર.
 ઘણે દશવતરામ, ભેળીને પાણે ભરો;
 મરમણું તે લેમ, સરને મરમે મરમો. ૨૯.
 મરમો સંકટ લલન કરો, કરો લેલ દિવ કામ;
 આમ ભેળીને આપય, પણુ નય છે પરિણામ.
 પણુ નય છે પરિણામ, પ્રમ અતિ પ્રસમ યારો;
 ઉતમ આ ભરમંદિ, લેખ કલિલાસ લખારો;
 ઘણે દશવતરામ, મરમાર મરમ મરો;
 કરો લેલદિવ કામ, લલન કરો સંકટ મરમો. ૩૦.
 સરલન સંકટપદી, લરમકો તરે ન લામ;
 સંકટપદી સદા રે, તે મું કરો કામ.
 તે મું કરો કામ, સમય પેસે સંકટ;
 મરમ ભેળે મરમ, નહી ભે લર સિપાલ.
 ઘણે દશવતરામ, પુરમ ભે મલકુર પુર;
 કરતાં પરિદા કામ, મરે નહિ સંકટ લલ્ય. ૩૧.
 સરમણું નહિ સરસીરમાં, પુરમાર પ્રમાણ;
 તે મરમીનાં પુલમાં, કામ વિનમાં ભણ.
 કામ વિનમાં ભણ, પ્રણુ મરો મરમણી પો;
 અમુર મરુ કરે, લેર મરે કે મરો;
 ઘણે દશવતરામ, પિકે નર તર ધરી ર;
 મરમ મરિયે કામ, સરમણું નહી સરારે. ૩૨.
 કરે લામનાં કામ તે, સરસીર કહેવાય;
 ભર ભરમી લલ્ય મેલરે, કે દરરો ભણ.
 કે દર રેલે ભણ, દુનર કીમે લીમતપી;
 પરિદા કામ પ્રણુ, તરે વરો પણુ કીમતપી.
 ઘણે દશવતરામ, પ્રમ ભણ પાર પડે તે;
 સરસીર કહેવાય, લામનાં કામ કરે તે. ૩૩.
 કામની કહેલે કામને, સુખ મરમે મરો રેપ;
 પેદર નરલિયો કામને, પછી ધર મરુ પેદ;
 પછી ધર મરુ પેદ, લેલ જાણું વનિયાને;
 લલ્ય કું કું જામ, ભણું લલ્ય વનિયાને;
 ઘણે દશવતરામ, રૂઠે મુલ લીમત રહેલ;
 કું મરમ કું મરમ, કામને કામને કહેલ. ૩૪.

પ્રથમ થઈ આગળ પડી, પછી મનમાં પરવાય;
ઉભવ બદ્ધ એવો થયો, નર તે જનુ નિધવ.
નર તે જનુ નિધવ, વિચારી કારણ કરું;
કેવું પછી મુખ કામ, કદી દિવમાં નહિ કરું.
કામે દ્વયપતરામ, પડે પીયા જનુ ગમથી;
તેડા જનુ તણ્યે ત્રાસ, પછી આગળ પરચમ્યો. ૩૫.
અધિક વિચારી આજ જામ, કરોયે મોઝું કામ
જનુ આઠા કરી પાસડી, કિયે ન કરોયે હામ.
કિયે ન કરોયે હામ, મોડાપણ જનુ મગરો;
જનુ ભાંડું સંગે પડે, ખયી ભાગ્ય મળમળરો.
કામે દ્વયપતરામ, વિચારમનુ મુખને સારી;
કરોયે મોઝું કામ, અધિક જામ આજ વિચારી. ૩૬.

દિવન વિધે—હાલુરો.

દિવન તામાં દેવનો, આને દુઃખનો ભંત;
કેવું કહિશું પુરોમાં, વળી થાય પરાંત. ૧.

મનદુર છંદ.

દિવન એ દેવ તે દરેક કામ કરી શકે,
દિવનથી વન વન લાંબીને વિધારે છે;
દિવનથી નરી જનુ હવિવાર લાચમડી,
મદન મંદી દેવો મરણો ભારે છે;
દિવનથી જૂત મેળાને ભવ બાની ભવ,
દિવનથી મનુષ્યને લાચમડી ભારે છે;
દિવન એ દેવ કહિ દેવ દ્વય દેવ,
મુઝાને મોઝું મડી તરે બને ભારે છે. ૨.

હાલુરો.

કેવું કેવું કહિ દેવો, આને કંઈ બોલે.
બાળે કંઈ વિરોધી, એ સ્વાચ્છરે એક. ૩.

ઉદયમનુ વૃત્ત.

જો કોઈ એ જાતે કહે, તેણે પડે છે જાતે પડે;
જો કોઈ જાતે કહે, તેણે પડે છે જાતે પડે.

ઉદયમનુ વૃત્ત.

દુદનવ વન વિચારીને, પાસડા વન વાળીને;
મનુષ્યને મનુષ્ય પડે, મનુષ્યને મનુષ્ય પડે.

મનદુર છંદ.

મનુષ્યને મનુષ્ય પડે, મનુષ્યને મનુષ્ય પડે.

પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે પોતે પ્રમા પૂરી પાડે છે;
પ્રતિજ્ઞા ને પ્રતિજ્ઞા છે પાણી પડોવાયની,
પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે પાણી પોતે પડોવાયે છે;
પાણિયા પાણી બરપૂર રાખી પ્રતિજ્ઞાની,
સાગર સદૈવ જુઓ સ્વચ્છતા રીમારે છે;
પ્રતિજ્ઞાનો પ્રતિજ્ઞા દેખો દ્વયપત કહે,
દુનિયાને દિવમાંથી દિવસો દેખાડે છે. ૧.

હાલુરો.

જેણે જેમાં જુદા જનુ, સિદ્ધિથી શું કર્યાય;
જે સિદ્ધિ નોભત મનુષ્ય, થાળી વિરે શું થાય. ૭.
પરાક્રમી પરાક્રમ કરે, જે ઉરકરણ થાય;
ક્રમણ ઉરકરે તથા, તોરે દૂર જાય. ૮.

માસિની વૃત્ત.

તરણ જુગતિ જોરે પેરો વિચાર વાળી,
પરમ દરમ પાને, પુન પોષાદિ બાળી;
તરણ મુખક યોગીમાં મળી એક કામે,
રજ વિચારી શરો કેમ સંકલ્પ પાને. ૯.

હાલુરો.

વરે પચકમાં વાળી, સાને પ્રથમ લગાર;
તેમ પરાક્રમી પુરોમાં, વપતાં શોધવાર. ૧૦.
જનમધરે જ્યાં નવજનન, નજાન જાતમગામ;
એક કહિત મંત્રોની મે, મિલ સભારે તામ. ૧૧.
ધન્ય ધન્ય તે વાળો, ધન્ય વડો તે વાળ;
જાતમ મનના મનમાં, જાતે ન સાર. ૧૨.

ઉદયમનુ વૃત્ત.

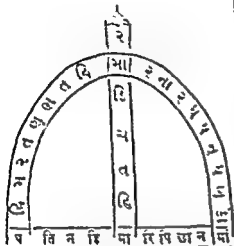
જ્યાં પ્રવચન નવજન ૩૧, તે પુન્યાદિમરણીમાંથી;
૧ જુવનીનુ દયા નવ જાત, ૨૨ દાવક પુન ન પામી;
જે પડીયા મુખ જાત જાતુ નહિ, તે પડીયા કહિતમરણીમાંથી;
૩૧ દયા દ્વયપત કહે, ૨૨ નવજનનદિવનવાળી. ૧૩.

હાલુરો.

જોખ્યા વિષ ન આરો, કુલપનુ કાન.
કુલપનિ જનુ વનુ બને, કિને ન કોઈ કાન. ૧૪.
તે વાટે બનુરર બને, રમ દમકુરર.
તેજ કહી બનુરર, આજને બનુરર. ૧૫.

રાગવિધાન્યાસ.

ધનુષ્યજ્યેષ્ઠ શોદરો.

આ શોદરો આપો ચિત્રેલા ધનુષ્યજ્યેષ્ઠ વચ્ચે છે.

૫૧ નદિ ખૂબ પિંજનમાં; કાણુ ધનુષ્ય ધરનાર
મદિવ બહુતર મદિવતિ, નદિ મદિવ મદિમાર ૩

અર્થ.

એક સ્ત્રીએ કોઈ નીકામણવાળા પુરુષને ઘીએ
ભરે પેટના પડિને પુછ્યું કે, એ ૫૧ ખૂબ
પિંજનમાં નથી, કે એ ધનુષ્ય ધરનાર કાણુ છે ?
જવાબ ઘીએ કે.

બહુતરમાં મદિવ દેવ તો રાજા અને નદિ
મદિવ દેવ તો મદિમાર.

શોદરો.

ચીટનમિ જાણીયો, એ આવીશ સહીય;
જન્મે મહોત આ દેવના, મોઢે ગુણ આવીય. ૧.
જે પ્રભુએ સડે છત્રને, આપ્યા ગુણ કહ્યો;
અધિક મનુષ્યમાં અધિકાં. વિદ્ય કળા વિષેક. ૨.
તે પ્રભુની કરી પ્રાંત્યા, યાત્ર તેની પસ;
દિન દિન રાજા રકને, રાજે ચિત્રાભાસ. ૩.
આ અરસર આ દેવના, ધનરાજ જે લોક;
જન્મે છે બહુતરજી, કરી મહેનત શોક. ૪.
તે મો મહેનત કરી, જન્મે ન વિદ્ય જુદ;

દેવના અરસરે વચ, વિનામાં મડે ગુણ. ૫.
જાણિયા પદ્મના ૫૬, કહે છે આઠો જામ;
વિદ્ય જુદ જન્મે નથી, કાલ અમરો મામ. ૬.
ને દેખો મન મડો, અતિથય પરી કામ;
જે જાણી કરી કરે, રો સર સંતોષ. ૭.
જાણુ જાણુ તે વિરે, સુખને રોડ સદિય;
કેથી તમને કાળે, પદ્ય કાલ કોત. ૮.
મહેનત એક અમર, જાને વિદ્યામર;
વર્તમાન પરીજનું. પંચો યથે વિદ્યામ. ૯.
સુખો સુખરો દેવો, અનાજ પામો એક;
કલ કલમય કાવલ, નવિન તરેકના તેલ. ૧૦.
મંડુએ મોઢો રમે, મોઢા મંડી મુદરય;
કે કલમ અનેક વિષ, મુખરે દેવ સમસ. ૧૧.
અધિક પામુ અધિકુ બહુ, પાને મુદિ વિદ્યામ;
બહુત જાન રાજ જાણે, જાણ અને નિદાન. ૧૨.
એ પહેરે પંચી કરી, અંતર યથે કલમ;
જુદ જન્મે ન આપડો, કહો નાંખે વિદ્યામ. ૧૩.
નહ નપુસક મેલો, તે નહી કુળો વધ;
જ્યાં બહેન ન જુદી, તેની પ્રાંત પિદ. ૧૪.

જુદની છંદ.

કહો જે કહું વાન આ દુઃખ કરી,
બહેન વિદ્યા જુદ કરી કરેરી;
મંડી મંડી વનય જેમ-જાણી,
દશેને કહેને વરે કૂર વળી. ૧૫.
દશેનાંજી આજની આજ મને,
મુખરો વધરો કોય ના સંજાને;
રહી પાંચે વચ એ કોઈ તાજે,
ન દેખે મુલે જો કાંઈ ન જાણે. ૧૬.
કાણે છે લાખ એકે ન મુલે,
ભરી પેટ કોરે નિજુતે ન જુલે;
ચક શંકડ આંકડ મુજ વાણે,
ચક પાણી આ ધરી ના સંજાને. ૧૭.

શોદરો.

અધિકવિદ્યાની ઉપર મધ, રાજ રદના આજ;

૧ જાનરાજની હરકતથી આ દેવના રાજ-
એની પ્રાંત અંજન સરસરાજ ખાસમાં જવા
ચલાવ છે તેજ.

પણ કુવરજી એ પટે, સુધરે સપાળાં કાઝ. ૧૮.
એન વિચારી વિષ તે, વિચરો સમુદ્રપાર;
એકાને પરધાનને, મનનો કહે વિચાર. ૧૯.
સમુદ્રવર એ આપરે, પદિય પ્રધાનની વાત;
પ્રીત સહિત પડે રસી, સર્વ શુભી સચાત. ૨૦.

શ્રીવાક્ય.

નામ પ્રધાનનું ધનપાળ, તેને વિષ કહે તે કાળ;
સંભળ આપનના દરિઆર, બૂપ કુવર નીચાએ લાગ. ૨૧.
છે ૧૪ છોડો અધિક ગુદિવંત, આને બળશે એક ગુરંત;
કહે પ્રધાન મુજા મહાગજ, એની વાત ન કરોએ આજ. ૨૨.
બૂપની મુત બનું આપરે, વનિક નનુજા શું વર્ત્ય કરે
નદિમનુજાએ અગ્ય તમાર, અમે ઝિનેયામુ લખનાર. ૨૩.
૨૫છએ એ આપુ ગામ, નથી દુકાન ચલાવી આજ;
ખર વિરને ખુજે ને.જ, માથા કૂક કરે છોક રોજ. ૨૪.

કોહુરા.

નુપલો મરેજી કહે, શુન મંત્રી નિરવાજ;
જનપ વિષ બૂપનીતું, કંઠુ નિને કેન રાજ. ૨૫.
ક.નને સહી કરે પટે, વળુ વાંચે કેન થાપ;
એકે ૪૪ અનખો, કાંઈ તયાય અપ. ૨૬.
૧૬ એકો દુઝનું, આપે એ અનિયાવ;
કા.કો કુવરજી, રિય બનુય ભા. ૨૭.
મયો કહે રિય સંતોષ, ના કહે સહાજ;
તમે નવની નાકને, કોહો સ્વચ્છી વા. ૨૮.
મે બનુજ જગત નિમે, વનર બજે નદિયાય;
મરજ મરે પરધાનની, કને પટે નિય દા. ૨૯.
સહી આરે કાનન રિય, કરે રિયની કાંઈ,
મેટ્ટેર જાણી દેખી, કને રીડી નહ. ૩૦.
નિયં પેડી વા. નહ, ન અપા કહે દખર,
ક.ન કહું અઠકું નહી, બજો તમે જર. ૩૧.
૨.નું એક બજેલી છે, તે ૧૧ રહે વળ,
રિય ન રહે દંડી, કને તીજુ બન. ૩૨.

૧ અનુ.

૨ અ.એકે રાજ સહી વાટે કુવરે કરે છે.
બનુસમે રાજ વાટે કુવરે કરે, એકે ૪૨
એકે ૪૩ છે.

રામ ઓખાહરણનો.

“ મારી ઓખા બાહ સુખ્યાં, તમે વરા
કરોને અનુભાં ” એ રામ છે.

કહે વિષ મુજોજ પ્રધાન, તમે રાખો વિચેકનું ઘન
એક આપને સાધવા અર્થ, કેમ એવો છુટો અનર્થ.
આરે રાજ બજે રાજનીતિ, ભારે ભાવ કરે મુખ ર
જેનું નીર વિનાનું નવાળુ, જેવો પિંડ વિનાનો પ્રાણ.
જેવો પૂરવાળા વિના મરે, જેવો વેદ ન બળીતો
એવો વિધાવિના વપ નિ. ૧, તમા વાથ લખોએમયિવ.
પ્રજા રહિ પાસેથી ન થાય, વપ મુરને ન રાજ્ય રખા
નુજો વિચારીને આ કાળ, બપવા દોન સરદ બૂપાળ.
આપવા દોત સદા સંભાળી, રાખો સંપે કુસપને રાખી
વાંચી ચલાવત પરદેલી વાત, નવા કાપડા મજાનુ વાત
કેમ આપન પરદેલીરાજ, એજ જુઓ દાખોએ આજ
રાખી સખને નિમે મનમાં, વિધા રહિ નથે જે રાજનમાં.
કહી દૂર દરિદ ન થાતે, પર દાચ જમી સર્વે મને
તમે રાજને મરજ રાખો, મનમાંનો લોહો રવાદ ચાખી.
અર્થે થાતે પ્રજા જે તમારી, નિમે દેખશે વખત નવા
નીર દોષ કુખર્તા સદાહ, ભારે આરે આપામાં બાહ.
રાજન બજે રાજ્ય નુદી જતો, ભારે વંચ તમારી શું આ
માત પંડુરી કોહો ન બજેલા, ભારે આપી કે આ તો રે.જ.
બોલે આજ વિચાર જે વાતો, બૂપ પુતને રિય મળા
વિદાય બૂપોળ ખેડાળ વિખી આજે નમજુનોરોળો
દિવાવગ્ની બખર મોં જાને, કહો દેવ મુધાગની અ.
વધાનખાના અધિ રિય થા. ૧. નુજ સંપત્તિ અનિયાવ. ૨.

કોહુરા.

નેવાજ મન દેલ મુજો, પોતે રહે પ્રધાન;
વરે રહે જ રાજ્ય પડે, નનગને જાન નચા. ૪૪
બનુકથી બૂપની નનુ, એ દો. ૧ મન રીયવ;
મેટ્ટેજી છે જે નહ, તે સદુ નદિ રિય થા. ૪૫
દેવ રિયને પગવરો, રિય બજો રિયો
જાન રિય બહો મરો, રાજ ન પડો રે. ૪૬
રીડય જેને સખજ, આપુ નાને દા. ૪૭
બજો નજો કે નદિ બજો, કોહી પટે ના. ૪૮

શ્રીવાક્ય.

રિય ન રહે દંડી, કને તીજુ બન. ૩૨
કે નદિ ન રિય નહ, તેને પેડે રહે નહ રા. ૩૩

રાગ આશાદરજુનો.

કાંઈ કરશે નહીં પરતાવે, એવો લેનારકે આજ દહાવે;
 વસે વનમાંકોં સંપદાં ભાંધે, નથી આજ તે અનને સંધી. ૭૦
 વજ્ર પેદારતે મરણમાં આવે, કાઢની બીક ચરમ નહીં આવે;
 નથી પરજીવની તેને મરં, નથી ભાવના વચન આવતી. ૭
 તેને મરે કાંઈ નથી રાગ, આજ પીએને યાવડે તાગ;
 ઉભા અથમ્યાનું નહીં બાન, રહે રાત વિવસ શુભતાન. ૭
 આજનું જે મરુતું તેા ખાવ, નહિતો આજડીને મરી ભવ;
 એક બીભનું બીભારી ખાવો, નહીં મરણનું સોહનોનાતો. ૭
 નથી બનનારને તેને બાવ, એવો લેતે અતોકિક દહાવ;
 એવું આજના દહાવે ન શુભ, લોક યાગના કરતાં પુંઝા. ૭
 ૪૩ વજ્રમે કાંઈકે બાર, કરશે મોતમાં અમળ વિચાર;
 દહોતો નાનકે યાગ બહાર, મોટી માએ મરુતી ત્યાર. ૭૫
 કેાં પડે નેનક દહાવ, આજી આજનું જાની ચલાવ્યા;
 તમે દહાર દેતોને મન, એવી મહેનત મારકુર થાત. ૭
 તેની કરનાય કાઠા જેને, આજવાની જરૂર થી તેને;
 મુખપાક નેમક વિવિ જૂની, કરે આજવાની કેમ મરુતી. ૭
 દહાવ દહીં દહાર ખરચાય, યાને થીને તે દહાવે આજ;
 એવી દાને તનુરી મરણ, જન સાંભળે મારી અરણ. ૭૮

દોહડો.

કોરક રાંધે રાંધીને, પુત્ર કેસવા યાજ
 નિત પયય પેટના, વનર ભજે રાવ. ૭૫.
 જે રાંધના પેટના, ૪૩ કરક નાચ;
 કાંઈ કુપાય બન્યા, ૪૪ કરક યાવ ૮૦.
 રૂપ દુરિહિર કુપાય વાંધે, વિવન મોજ બુધાન;
 જે સવણ વિવન બન્યા, વિવે બરું નિરાગ. ૮૧.
 ૪૨ દુખ રહે તિર પાંડે, લગલ ચતુષી આજ;
 ૭૫ દહીંનું દહાવ ૪૫, આજ કરે બનનાર ૮૨
 તેા રોડીં કેવે રોડી, લલી નય લાગડ;
 જે રાંધિય તરે બન્યા, તને જાગ્યા નહા ૮૩.
 મૂવ બન્યાથી રાંધીને, લગલ રહે તુર
 તરન તરિહીને રાવ, પુત્ર રહે દુખ ૮૪.
 રેડ બની રેડી રો, રહે રહે તરે રેડ;
 રાંધે રાવ લગલ રહે, રાંધે રહે રે રેડ. ૮૫.
 મરણે નમરને રહે, ખર દહીં રાવ;
 તેવ જાવજે રો, મર મરે રેડ. ૮૬

દેવ સુધારે ગરિભથી, કહો કેમ કરો યાવ;
 જે રાગ દિય નહિ ધરે, એક નથી ઉપાય. ૮૭.
 જે આપે બાકીય પ્રયુ, વિવા રૂપી યાગ;
 કુવ ગ્રહ આદિક યાકી, એમાં મોજ અયાક. ૮૮
 અંપતાગ છંદ.
 કુલર કુલર હોમ, વિવા વિશેષ રમેજ;
 વલ માન નાટક ખેડ, વળ ભજે નહિ કાનેડ. ૮૯.
 ૪૨દેથી માવન નાક, સમજ્યા વિવા નહિ રવાડ;
 જેમ મિત રમ વિવિત, વળ તેત નિષ્ણ મિત. ૯૦
 જેમ બાંધર આગળ રાખ, જેમ આરથી વળુઅખ;
 જેમ કરિત મૂરખ પાસ, સુખી કરે ઉવડો દાસ. ૯૧.
 મુગો શું આવે માન, મોખો શું આવે પાન;
 વિવા રમેજ વિશેષ, મૂરખ ન માજે ભેડ. ૯૨.
 સંધેવો.

એક મહાર યાગો નિરનાર, નીને દહાવાર રોડાં પુર બારે;
 તી નહીં બળ દેખી મરોડ, ધરે મન કોડ બહુમ પ્રમારે;
 એમાંકુમ મયડલો અભિમન, પુથીપુથી ખૂનધનું મનભારે;
 જેમજીને તકી નિરમે, દરખેમ દહાર મેળાગન ત્યારે. ૯૩.

છરપી.

રોડી સેનકાં, મંડકે મમત કરીને;
 જેકમે પીએ બળ, વિવા રાખ મળે ન ભરોવે.
 જે કહિ એકએક, ઉંઠ દિવ દોવ વહાલી;
 વિવા રનિતા તુરત, હરે દુખ દરખ પ્રમારી.
 લલિને મુખ કુડળનું પછી, સહિવે કાન વિધાતા;
 મુનુપદિ દુલ્લુપખાનીને, બનીને દુખ મુનુઆતાં. ૯૪.

દોહડો.

બાજક યાવનું હોડતા, કરે મળો કકપાત;
 નહિ હોડાયાથી વધે, આવે રોન અલત. ૯૫.
 એમજ આગળ ભવન પળ, જે નહીં હોડે બળ;
 દહાવ એક નહીં વિવે, યાને દુખ કાંઈ કાળ ૯૬.
 બારે વાત કહેવીયા, કરી મુનું મહીતાય;
 રૂપ વાગ પાટનુંગ, લગીય લાખ સુધ. ૯૭.
 પ્રથમ દેઝ પાટનુંગ, બેપડી જેન દિનન;
 જુડાય જેવે બાન કા, જાની વારો પળ. ૯૮.

કરિત.

કેરેડ મેડેબન રોડી, જે મેડેબન;

મેડેબન રાવડી લાખાથી લાગડને ૩

૧ આ કરિતના બાર પાંચમા કરિતી ૬૧

ને રાંધવાની જરૂરયા છે.

ખેડાદેર હોઝાદી જેઠે મર્યાં હોઝોલેરે;
 જેઠા હોઝોલેરે મર્યાં મર્યાં ॥
 ૩૧૧૫૫૫ મુખમેન મર્યાં મર્યાં ૩૧૧૫૫૫;
 જેઠે હોઝોલેરે મર્યાં મર્યાં ॥
 જેઠે મુખ મર્યાં મર્યાં મર્યાં મર્યાં;
 મર્યાં મર્યાં મર્યાં મર્યાં મર્યાં મર્યાં ॥

રાહરો.

એક એક વાતથી, જુદા રીતથી બતા;
 ભવતમાં એકી બહી, દેવ હાલે વત. ૧૦૦.
 મારી આપો મીનથી, એક મુસાફર ભેડ;
 કહો વાતથી મહતી, મુખ્ય ભાષે યોગ. ૧૦૧.
 મુખ્ય ૧૬૧ જાતી, વિવિધ વાતો ભેડ;
 વિવિધ મુખથી વતે, સતે સતે તેડ. ૧૦૨.
 જાતી જાત બાજે નહીં, ખીર મતે કે મેડ;
 જાત નહીં ભાષાને, મુખ્ય બહી કે મેડ. ૧૦૩.
 મુખ્ય ૧૬૧ જાતી, મર્યાં મર્યાં મર્યાં;
 મર્યાં મર્યાં મર્યાં, તે સતે ૧૬૧ જાત. ૧૦૪.

પ્રધાન બોધો.—નારાયણ હંદ.

મહા વપાસ બારોને વિચારી વેલુ મેઝાં;
 વિવિધ વિવિધ જાત બારોને ન મેઝાં;
 જાતી મહી મહી જાતી જાતી મહી જાતી;
 મિત્રાઓને જાતી મહી જાતી જાતી. ૧૦૫.

રામ મોખાદરજીનો.

જેને મેઝોનન દયા રામ, તેને મહારાજું મું જામ;
 એક મહારાજું દરિયાં આરે, દરેક દરેક જાતી ભરે. ૧૦૬.
 સતે મહારાજું મહારાજું, નહીં મહારાજું મહારાજું;
 સતે મહારાજું મહારાજું, વિવિધ મહારાજું મહારાજું. ૧૦૭.
 આરે મહારાજું મહારાજું, તેની વતે રામે સતે મહારાજું;
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, સતે મહારાજું મહારાજું. ૧૦૮.
 જાત મહારાજું મહારાજું, તેને રામ મહારાજું મહારાજું. ૧૦૯.
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું મહારાજું. ૧૧૦.
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું મહારાજું. ૧૧૧.

રાહરો.

રામ આમન એક દિન, મોખા ૧૬૧;
 તે તેનું દુઃખ દરિયાં. ૩૧૧ તે દુઃખ દરિયાં. ૧૧૧.
 દરિયાં.

૧.૬૧૫૫૫ તરંગ પૂર જાતીએ સમુદ્રમાં,
 ખરેખર તરંગ તરંગ તરંગ તરંગ;
 મેઝાં તે મહારાજું મહારાજું તે મહારાજું,
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું મહારાજું;
 જાતી જાતી મહારાજું મહારાજું તેને મિત્ર તારાં,
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું મહારાજું;
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું મહારાજું;
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું મહારાજું. ૧૧૨.

રામ મોખાદરજીનો.

જામે રામને ને વિદ્યાન, જામે મુખ દયા મેઝોનન;
 મને ૧૬૧૧૬૧૬૧૬૧, એક મહારાજું મહારાજું. ૧૧૩.
 જામે મહારાજું મહારાજું, જામે મહારાજું મહારાજું;
 ૧૬૧ મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું. ૧૧૪.

રાહરો.

મહારાજું નથી દિવસમાં, જામે મહારાજું મહારાજું;
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, ૧૬૧૬૧૬૧૬૧૬૧. ૧૧૫.
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, જામે મહારાજું મહારાજું;
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું. ૧૧૬.
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું. ૧૧૭.
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું. ૧૧૮.
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું. ૧૧૯.
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું. ૧૨૦.
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું. ૧૨૧.
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું. ૧૨૨.
 મહારાજું મહારાજું મહારાજું, મહારાજું મહારાજું. ૧૨૩.

કારખાનું વળનું કરી, મનુષ્ય મજૂરીવરઃ
ખાન ૫૮૧ વચ્ચે પ્રમુ, નખતે નકુ ૧૪૪.
નિખાદયથી દેવ ને, કરે પરમત્વ કાવ્યઃ
વેદ ભરી પેલી રહે, પ્રમુદો નિખાદય. ૧૪૫.
કરે પરમત્વ આપણી, આપણન નિવિ કનઃ
પંચ મજૂરી કરે, આપ આપણ બન. ૧૪૬.
સે નાંધી નદિ નવી રહે, એ અકલ્પી દયઃ
આપણ તે કારને, નકુ દરમયા ૫૮. ૧૪૭.
પ્રભાતી પીઠ દરે, આપણન મુદ્ધનઃ
અધીરી નમી વેદે, એ મન મનદયા. ૧૪૮.
ભુજાંની છંદ.

પરી એ અધીરી ને નકુ રહે,
કે રે આપ કો રે આપ
નધી મોલ વેદન તાં બન એકે,
કી સારી પરી ન રેવે વિરેકે.
તથા બધ માધ ને શ્રી એ રેકે,
મયો મનમાં મનમાં સિધ રેકે;
કોઈ સુખી દાસી આપી બોલે,
કે પદ ભને રહે મુખ ખાલે.
કોઈ રહે કા રેકું ન અંધી;
કે એ આપે પદે મોલ ભંડી;
કો મોલે દાસી ને એકે,
નધી દેવ દિશા મુદ્ધની વિરેકે.
કી મન એક વિરે ન વધીએ,
મયો સ્વ મેલ ભુજા મન બોલે,
કે સિધ પદ પીઠ મુખ આપી.
કે તે દુરે ન અંધી રહે.
કે એ નકુ મેલ મોલ પદે,
નધી મેલ ભંડી રહે કા રેકે.
ન મુદ્ધી રહે કા ને સિધ ભને,
કોઈ રહે ને ન મન ભને
કે સિધ પદે ભુજા મન ભને,
નકુ પદે રહે મન મન ભને.
પીઠી રથ તેલ્ય કા રેકે,
કે રે દુરે મેલ મેલ ને રે

મા પ્રમુદે મોલની, મન મન રિધાઃ
કોઈ કોઈ મોલ, કોઈની મુલો દા.
એકું પર રેકું વચ્ચે, ખુલ રથ તે દાઃ
ચને ખાતર ખેડનાં, મોલ દાસી ચાર. ૧૪૭.
વચ્ચે રહે કિધાનને, એમાં વાંક અપાર;
ખોખરી એમાં નથી, ખાતર ખેડનાર. ૧૪૮.
કિધને રથો કરી, વચ્ચે મયો તે વાર;
નકુ મયો કિધને, કિધે કરી ઉચાર. ૧૪૯.
મયો કિધને રહે, પાણી થયું વિરેક;
એને મુક પાણીની, ખાતર મુક ન રેક. ૧૫૦.
પુરવિ રહે પાણીને, એ તે કોઈએ ભવ,
આપ પદે આપણમાં, એક મુખ ન દા. ૧૫૧.
મુકાં નિધાં મારે, ને એકું તે રીધ;
પાણી અધિક તેથી મુકું ચાલ પીઠી રીધ. ૧૫૨.
કુકાંને મારવા કરી એકે નિધાઃ;
કોઈ પદે લઈ મયા, કુકાંને તે વાર. ૧૫૩.
કા નકુ કોઈને, કુકાં પાણે અમ;
એથી દાસી મારે, ને કી મુખ પ્રમુદ. ૧૫૪.
મુક રહે મુક દાસી, પદો દાસી દેવ
કોઈ મયો કોઈએ, ભુજા નરે ભેવ. ૧૫૫.
એમાં ભેવ એ ભેવ, ભેવો ભેવ અમ;
નકુ સિધ પાણે મયો, ચને મને રમ. ૧૫૬.
સિધ કાઈ મયો મયો, શ્રી પદે પરમ. ૧૫૭.
કોઈ મયો કોઈએ, અપણ કરી ઉચાર. ૧૫૮.
એ ભેવ મુકાં મયો, રે મને મને વિધા. ૧૫૯.
એ ભેવ મુકાં મયો, એ કી રહે દુર. ૧૬૦.
અધીર રહે મયો મયો, મુકાં મને પ્રમુદ. ૧૬૧.
કે મને નમી, પદે મયો મુક મય;
કા રે ૧૫૨ રેકે, અધીરે મેલ મય. ૧૬૨.
કા ભેવ ન મુકાં, નિધાં એક મય;
કે મુકાં મય, ને મયો કી રે. ૧૬૩.
કા મયો મય નમી, નકુ મનમુદ્ધ વચ્ચે
કે મયો મયો રહે, અપણ વેદ રેકે. ૧૬૪.
કા મયો મય, કી મયો દેવ,
કા મયો મય મયો મયો મય. ૧૬૫.

૧૬૬ | ૧ મેલ મેલ
૧૬૭ | ૧ મેલ મેલ
૧૬૮ | ૧ મેલ મેલ
૧૬૯ | ૧ મેલ મેલ
૧૭૦ | ૧ મેલ મેલ
૧૭૧ | ૧ મેલ મેલ
૧૭૨ | ૧ મેલ મેલ
૧૭૩ | ૧ મેલ મેલ
૧૭૪ | ૧ મેલ મેલ
૧૭૫ | ૧ મેલ મેલ
૧૭૬ | ૧ મેલ મેલ
૧૭૭ | ૧ મેલ મેલ
૧૭૮ | ૧ મેલ મેલ
૧૭૯ | ૧ મેલ મેલ
૧૮૦ | ૧ મેલ મેલ

કહું તેનો એક દાખરો, સાંભળજો રહો ચૂપ;
કેવા જન આ દેશના, જોનાં બાકણુ બૂપ. ૧૭૪.
શ્રી સરકારે મોહલો, મેતો એકજ ગામ;
એપર્કડે જાણીતળા, કહાડવાને કામ. ૧૭૫.
જેને ચોરે ઉતર્યો, પછી ગયો તપ દાર;
સમજવા તપ મુરખની, આગળ કયો ઉવાર. ૧૭૬.
સરકારે સહુ લોકપર, દયા કરી દિલમાંપ;
ધર્મ કામ ઉજુ કર્યું, કસર ન રાખી કાંપ. ૧૭૭.
મજ સરખા મેતા બહુ, રાખ્યા દુધ પગાર;
સહુ જનને મુખ ઉપજે, ખરચ ન થાય લગાર. ૧૭૮.
બળીયાથી બાળક મરે, પીડા પૂરણુ ચાપ;
બાળ બિચાઈ તરફડે, નજરે જોયું ન જાવ. ૧૭૯.
તે સહુ પીડા ઠાળવા, આવો કયો ઉપાય;
પુન્ય વિના બીજી કશી; નથી મતલબ તે માંપ. ૧૮૦.
બાળકને દાનર કરો, કહું બળીયા અંત;
કશી ફિકર નહિ રાખરો, ધરજો અધિક ઉંમર. ૧૮૧.
મુખથી બોલ્યા મહિપતિ, કાલે કરશું કામ;
આજ દિવસ ચોખ્ખો નથી, ખોટું કરો વિરામ. ૧૮૨.

ચોપાઇ.

પછી મહેતો ઉતારે ગયા, રાજ મંત્રી બેઠા થયા;
તપ કાઠાને પૂછી વાત, તમે કશું જાણો છો તાત. ૧૮૩.
કહે કાઠો બહુ જાણુ અમો, પણ પૂછા નહિ કદાચે તમો;
નવીપ્રભરાજપણનવા, હવેઅમોઅણુઅપનાહવા. ૧૮૪.
આ અવસર જો કું નહિ હોત, કાણુ કહત અંતર મતસોત;
આખોછે રાજ ઉઠેજ, ધન હરવાને કારણુ તેજ. ૧૮૫.
નાણાની બહુ થારો તર, દમગથી વેચારો જીર;
પણુમજશેનહિ કાંઠાનાર, સોદામર રૂરો સહુકાર. ૧૮૬.
એ રાજા ધન હરવા વિષે, નવી નવી હિકમત કહાડરો;
નવીકરશે નિશાબોબહુ, એનુંબણુતર બણુસે સહુ. ૧૮૭.
છામવી સહુના વેપાર, બહુક ઉપગ્રવે તે વાર;
ગાય સુવરનું લખને ચામ, કીધુંછે પામખનું કામ. ૧૮૮.
જાહે સુધી તેનો તતજેવ, હિંદુ તુરકના નાસે દેવ;
યરો કલંકો ને અવતાર, લારેજરો આ સરકાર. ૧૮૯.
ન્યારેચકેને રાજ્યજ યરો, તણુ દિવસ રહી તુરતજ જરો;
ખામુખાન હવેજુઅમે, પણુનજરેસહુ. જોરોતમો. ૧૯૦.
સંવત અઘર નવારું માંપ, એનું રાજ્ય ન રહેશે ક્યાંપ;
નહિતોઆમણીરોનેચાહ, નહિદેખોએનું ક્યાંપજુદ. ૧૯૧.

આ મેતા આખો છે જોડ, બાળકને દુખ દેવા તેડ;
બળીયા કહાડે નિસરેરરી, માતામારે કોપજ કરી. ૧૯૨.
જેને રૂરી બળીયા નિસરે, એને દાનર એવુંકરે;
જૂજખાટવા સાથે વસે, બનાં મુઠી છવધી તે જરો. ૧૯૩.
એવું ગપ ડોસે ઉચર્યું, સહુના મનમાં સાચું ક્યું;
સાંભળીસહુનેઉપજવોચાહ, નાંખેઆંસુ યહઉદાસ. ૧૯૪.

કાહરો.

આદમી વરણુ અઘરના, કયાં એકા લાંપ;
સોંપી વાત વિચારવા, બોલ્યા મહિમાંપ. ૧૯૫.
સહુ સમજ્યા ને આજથી, ગયું બૂપનું રાજ;
અમલ થયો પરરાજ્યનો, કરશે જો આ કામ. ૧૯૬.

રામ એાખાહરણનો.

બોલ્યા બાકણુ તેને કામ,
અમો છોડી દેશું આ ગામ;
આખને ન મલે ક્યાંઈ અણી,
બાકણેને નહીં ક્યાંઈ ધણી. ૧૯૭.
બોલ્યા મુકલ ને તપ યરો આવી,
અમે એથીજ લેશું મસારી;
મુકલ બાકણુને રવાદ ન બાવે,
જાસ ન મલે તો કુધે ચસાવે. ૧૯૮.
કહે પૂરાણી પુસ્તક જોઈએ,
એનું કીધું છે રાજ કાંઈએ;
પણુ પોયાં એનો સહુ પોયાં,
આજ ક્યાં તે સડધી સાચાં. ૧૯૯.
બોલ્યા જોશી અશક્તી ને વાત,
શીદ આજ સંભારો છો બાત;
મોથો આજ મજી જણુ પાંચે,
અછ તિથિતો જોશી ન પાંચે. ૨૦૦.
બોલ્યા મહેતાજી શું કહોછો,
તમે અખને અમાડી કરોછો;
કરવા બીજને ખુવારણુ બજવાછો,
તમે કેની નિચાલે બજવાછો. ૨૦૧.
બોલ્યા રમજુત લોક રીસાઈ,
અખને કાણુ મલે છે બાઈ;
નથી ઘરમાં બનાં કાંઈ નાણાં,
હલી કકરાઈ ભેટ બીજાણાં. ૨૦૨.
બોલ્યા વાત વિચારીને શેઠ,
મહેતો આખો જી બરવાને પેટ;

ભારે પે મરનારી થાય,
ભારે થપરી વાંઠે ભય. ૨૨૨.
બેભે ભગવતો એક ભાવો,
અને હોમરેશું દેશ આવો;
નયો સોધવો અમારે સાય,
ભાય વડયા ભગવતો દાય. ૨૨૩.
ત્રાંચી આંખયો એક બેભે,
તમે શા માટે પ્રયત્ન હોયો;
જુલ નરી સરકારને રાય,
ત્રાંચી આંખે બે ચંદ્ર દેખાય. ૨૨૪.

કાહુરા.

મે રીને લકુ કહો મયા, આપ આપ આપની વાત;
મદેનો મંડને મન્ય, બીજે દિવસ પ્રભાત. ૨૨૫.
મદેનને મની કહે, છે માંડી યુગયત;
અનન્ય હનુડી લાગે, પાગલ કરી વાત. ૨૨૬.
સખાદને નહિ સખાદો, ભારે કરો ભેર;
શખ તપરે છપરે, નહિતો કાઠો ભેર. ૨૨૭.
મદેને મદિપતિ પલ ને, કરે દેખાડો ભાર;
મદાને હામર કહે, મનવજ પાડી પાર. ૨૨૮.
એવ અનન્યુચ વને, નહિપતિ નહ નમાર;
ભગવત રહેવો અનન્ય, લગમન નહિ લવાર. ૨૨૯.
પદે ભયુચ ભેડાએ, તને કુવરને લાય;
નહિતો કદુ તે સખાદો, મરી છેલી વાત. ૨૩૦.
એ રાત નહિ ભનુએ, બન્ને બંધે દરિયાદ;
ભાદે તેમ દુઃખો, રુપાદો કનકાદ. ૨૩૧.
પદ રહે પેડી રહે, એવ ભાવનયા દોર;
રુપાદો પેડે રહે, ભરી ન ચલે ભેર. ૨૩૨.
ભગવતને એ વૃષ્ટિ, ભગે કવચ આજ,
રહે તેમ દુઃખ, નિમ્ન રુપાદો રુપ. ૨૩૩.
દિવસ રહેવો દુઃખ, રુપાદો વિવિધ.
૧૪૫૨૨ પદો રુપ, કાંઈ ન લાગુ કાવ. ૨૩૪.
કહે રુપ રુપ રુપ, નેચ પેડાને વેર;
કહે વનવં વન તે, રુપાદો રુપ. ૨૩૫.
કહે રુપાદો રુપ, ભગવત નેચ વિવિધ;
અનન્યુચ રુપાદો, રુપાદો રુપ વિવિધ. ૨૩૬.
રુપ રુપ રુપ રુપ, રુપે રુપ રુપ;
કહે રુપ રુપ રુપ, રુપ રુપ રુપ. ૨૩૭.

એતેએ ચુક્યો નહો, ન ચુક્યો બીજો પેલ;
ભણીમણી વાંકે થયો, ચુક્યો હોડી ફેલ. ૨૩૮.
ફાગલારોના રુપાદો, કાંઈ દિવાળી કામ;
ચુક્યો તે ચુકર નય, અદરે આડો ભમ. ૨૩૯.
દિન દિન દેશ સુધારણ, અગણિત કરે ઉપાય;
અતિરુપ પામ્યો આપર, દેશ વિદેશે રાય. ૨૪૦.
એવ રોને આ દેશના, ચુકરે રાજ સર્વ;
તો દિવસ આનંદના, ભણું દિવાળી પર્વ. ૨૪૧.
આનંદોરો ઉપર થયાં, વિક્રમનાં ફલ વર્ષ;
ભાદરવ સુદિ રુપાદો, ભાગ્ય કયું સદૃશ. ૨૪૨.
આરી અમલપાદની, વિષા મંડળી માંચ;
શખા કરો આતા સદુ, કયું અધિક ભે કાંચ. ૨૪૩.
વિનિર્ણ દેશવતરામની, દિવસ ધારે દિન નીચ;
આતા ભન સખાદ તમે, બેભે ભય ભગદીચ. ૨૪૪.

લાંચ વિષે.

કાહુરા.

ભણે ભણ નહિ ભૂપતિ, લાંચ અધેર ભણાવના
રાજ પ્રધાન સે કરે, લાંચ લાગે ન્યાય. ૧.
કથન થયાં કહો કહો કરે, દિકાકાર પેકાર;
તોય ભેદ ને લાંચિયા, લાંચ ન તમે લયાર.

શુભ'ગી ઇંદ.

અરે લાંચિયા લાંચિયા ભેર ભેવા,
અધર્મી થયા આંધળા કેન ભેવા;
કહો કાલના કેન કાંઈ મરેડો,
દિકાકાર પેકાર કેસ કરેડો. ૩.
ખરી નોકરી લાંચ ખાઈ ખુભેડો,
ભગે કેલ્યા કેલ્યા ભગ્ય જુભેડો;
દુઃખાદો દુઃખો દિવે ક્યા કરે છે,
દિકાકાર પેકાર કેસ કરેડો. ૪.
પદે નહોતો તોલના ભેન ભેળ,
ખડું કહે નીનિયા ભોવ ખેડેળ;
ખરી કાલના આનંદમાં ક્યાં પડે છે,
દિકાકાર પેકાર કેસ કરેડો. ૫.

૧ ૮૦ ૪ ૪૪૪૪૪૪ ૪૪ ૧૮૪૪.

૪ ૪૪૪૪૪૪૪ ૪૪૪૪૪૪ ૪૪ ૪૪૪૪૪૪

નથી કોના મધ ધાંચે કોંપની,
 ખની પા છે, તે નથી છેક છાની;
 દુઃખાર તો ખાતરે ખાતરે છે,
 રિઝાર પોતર કેવો કરે.
 નથી ભણ્યા જે તમે છેક લખા,
 નથી ભણ્યા જે મારે મુનુ સખા;
 મારી મન મારે મારે મારે,
 રિઝાર પોતર કેવો કરે.
 ભલે મૂળ નહીં ખાતરે ભાતરે,
 મારી મારી મારી મારી મારે;
 મારે મારી મારી મારી મારે,
 રિઝાર પોતર કેવો કરે.
 મારે મારી મારી મારી મારે,
 નહીં મારી મારી મારી મારે;
 ખલે મારી મારી મારી મારે,
 રિઝાર પોતર કેવો કરે.
 મારે મારી મારી મારી મારે,
 મારી મારી મારી મારી મારે;
 મારે મારી મારી મારી મારે,
 રિઝાર પોતર કેવો કરે.
 મારે મારી મારી મારી મારે,
 મારી મારી મારી મારી મારે;
 મારે મારી મારી મારી મારે,
 રિઝાર પોતર કેવો કરે.
 મારે મારી મારી મારી મારે,
 મારી મારી મારી મારી મારે;
 મારે મારી મારી મારી મારે,
 રિઝાર પોતર કેવો કરે.
 મારે મારી મારી મારી મારે,
 મારી મારી મારી મારી મારે;
 મારે મારી મારી મારી મારે,
 રિઝાર પોતર કેવો કરે.

૧.

૭.

૮.

૯.

૧૦.

૧૧.

૧૨.

૧૩.

૧૪.

રોહિત.

ધાંચે કોના મધ, દાંડે મારું કામ;
 મારી મારી મારી મારી મારે.

ભુલમ વિશે.

રોહિત.

ભેલમના ભુલમના, મારું કરે રિહાર;
 મારે મારું મારી, મારે મારે મારે. ૧.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૨.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૩.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૪.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૫.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૬.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૭.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૮.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૯.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૧૦.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૧૧.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૧૨.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૧૩.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૧૪.

ભેર વિશે.

રોહિત.

માન, માન, મારી, મારે મારે મારે;
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૧.
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૨.

૧ એક મારી મારે મારે મારે મારે;
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૧.

૨ મારે મારે મારે મારે મારે;
 મારે મારે મારે મારે મારે, મારે મારે મારે. ૨.

વગર બુદ્ધિએ ભેરથી, થતું હોત બે કાળ;
વાય વર ને વાંદરાં, કરત જાવતાં રાજ. ૩.
જે નિજબળ ભણે નહિ, વરને પર આધીન;
હાથી અરાને રહે, આવત આમળ દીન. ૪.
પોતામાં પોતાપણું, હોય તોજ સૌ સહેલ;
હોય તોજ દીવો બળે, દીવામાં દીવેલ. ૫.
મરણ આદરે તેહને, લશ્કરનું નહિ કામ;
જુઓ કહોયે એકલે, કયો 'મવરનર દામ. ૬.
મળે ખરો ઉરતાહ સ્ત્રી, કંઈ રહી ન રાકાય;
હીરા હો ને મોહથી, પણ દરમાં બળો ભાય. ૭.
દિકમત ધરે હજાર પણ, ગળ પ્રભાણે ચાય;
નખ હેઠાય નરેણિયે, કંઈ કહી ન કપાય. ૮.

ભોખનનું ભેર-ધંદવિજય છંદ.

અભિધ ઉલ્લેખન દામ ભરે, પછી કેમધરે બહુ બીક કુવાની;
કેડકથી દિલ કેમ કરે, સમયા કહિ સિદ્ધ સમીપ સુવાની.
હોમી મણીધરને દિલ હાથ, મનાય લીતિ મનમાં નયુઆની
સલકયા દલપત કષે, છવ ભોખન ભણી જુએ નજીવાની. ૯.

મનહરે છંદ.

સિંહને શિકાર કરનાર નર નિરખીને,
એવે એક અજ આલ્લો સિંહને ચેતાવવા;
ભણે ભાળી મારો ભાવ વિસા-સે વેરભાવ,
એથી મારે એની પાસે થશે જવા આવવા.
કૂદારો મારી સિંહે અજને વિદારી નાંખ્યો,
કષ્ટ શાણો લેને આલ્યો અને સમભવવા;
અંતર વિચારી આમ, કહે દલપતરામ,
જોરાવરને ન જોએ સારપ સિખાવવા. ૧૦.

નિર્બળ વિશે.

કોહરો.

નહાના પણ અજાતણા, આશયથી સુખ સહેલ;
નહાનાં બહુ નેવાં મળી, લોક મોટા મહેલ. ૧.
ધણ મરિયની મદદથી, જામર સત્તુ છતાય;
રામે રાવજીને હણ્યો, લાક વાંદરાં સલાય. ૨.
કુંકારા નિર્બળ સહે, સહે નહીં ધનવાન;
થમા રામ રણહોડાજી, આય ચારેલા કાન. ૩.
બંધા સ્વાહ જૂખમાં, સુખમોમાં નહિ ચાર;
બૂખે ખાઈ ખાખરી, રાગે રાજકુમાર. ૪.

૧ કોહરો.

૨ અભિધ-સમુદ.

બળોવાથી સત્તુકો મિલે, નિર્બળનેજ નમાય;
વાયવણો મળે નહિ, ભોગ મવાની માય. ૫.
નિર્બળ જન નિંદા કરી, કાઢે મનનો રોષ;
પામે રાંડીરાંક મન, આપ દસ સતોષ. ૬.
જે જન જોના ચક્ર રહે, તેની લાજ મણાય;
કાપ પડે બે લૂચે પહેરનાર શરમાય. ૭.
કાણુ વખતી વાતમાં, મુણે ગરીબનો સાદ;
બૂંગળ ભેર અવાજમાં, ક્યાં દુલીતો નાદ. ૮.
કહે શ્રેષ્ઠ રા કામતો, જેથી ન સરે અર્થ;
નાનો પણ નિસિપતિ મોઝો, શનિ શ્રેષ્ઠ પણ અર્થ. ૯.
નખખાથીજ બની ચક્રે, એવા કંઈ ઉપાય;
ખડે સિર હેઠાય પણ, કાંટા નહિ કમાય. ૧૦.
નખખા સખખા સર્વને, કરતા દીઠા કામ;
વળગી પીઠ પેટની, તેથી મરણ તખમ. ૧૧.

પેટ ભરવા વિશે.

કોહરો.

મું રામ સરદાર મું, મોટા માછરૂંદા
સડને વળમું સર્વેય, પાપ રૂપ આ પેટ. ૧.
પણ, પક્ષી, સૌ પ્રાણિને, નર ભતિને નેદા
કુખ ઉપભવે દિલ વિષે, પાપરૂપ આ પેટ. ૨.
વાણોતર ને વેતલ, કરે વિષેયે વેઠ,
સમજે કારણુ સર્વનું, પાપ રૂપ આ પેટ. ૩.
વહાણુ ચાડિને વિચરે, સમુદ્ર રસ્તે શોધ
કુટુંબથી અજળો કરે, પાપ રૂપ આ પેટ. ૪.
કરે શિકારી સાંચરી, અરણ્યમાં આખેડ;
રખાયે છે સનમાં, પાપ રૂપ આ પેટ. ૫.
નહાના મોટા ભાણો, વેરી ચાપ વચેડ;
રોહ તમને સર્વેય, પાપ રૂપ આ પેટ. ૬.
મુનિ જેવાનાં મન વળી, શાને કરે લપેટ;
નાસ કરે નીતિતણો, પાપ રૂપ આ પેટ. ૭.
પાકે મોટા પહાડને, હજારી પણ હમેડ;
તો તરણને મું મળે, પાપ રૂપ આ પેટ. ૮.
ગુપ્ત નાર તરખથી, મોળી નાંખે બેડ;
તો મું રાગે ટેકરી, પાપ રૂપ આ પેટ. ૯.
શોણિત શોરો ચરોરનું, જેમ દિવેલ દિવેડ;
લીલાને સડું કરે, પાપ રૂપ આ પેટ. ૧૦.
સસારી જન મું કરે, ભગવત-કેરી બેડ;
જળજળતી વળગી બલા, પાપ રૂપ આ પેટ. ૧૧.

૧ આખેડ-શિકાર.

કરનાં કુળે જન કદી. કદી ન મેળે તે;
 દેહધરે દવધર કદે. ૧૫ ૧૫ આ પેદ. ૧૨.
 પેદધરો નામે જાણે, રિષાવળો ભરદ્વાર;
 જેમ આપના પંચને, કાળનો આપાર. ૧૨.
 જેને જનમાં જનકિરો, કહું વિચારી કામ;
 અણુસમજું આગળ છે, રિષમાં દવધરમ. ૧૪.

ચંદ્રી પદ્મી દશા વિષે.

કોદરો.

૧૪૮, બોધમ, રહિ કરે, ઘરે લીન ચિત્તિરહિ;
 મોન મેવરી, મુકામાં, આરે રજુ અન્યારે. ૧.
 નેમજ મુખ કામ કરેખ જાણ, ચંદ્રી પદ્મી જાણ;
 આરેએ આ જગમાં, અંતર પીરજ આણ. ૨.
 આરે રૂં કેવળો, બદેખજા નામ;
 સદુક સરખો ખર્ચ પજુ, લાંબી લીધી રામ. ૩.
 શીખાવજુ લાગે નહીં, જાણે પિતૃકામ;
 સમજાવો સમજાવો નહીં, લાંબો બૂધજા. ૪.
 દેખે પદ્મી દિવસમાં, રાજન ૧૪૧૪ કામ;
 જેમ કાચના કુલુ યાત્રી, રિસે રૂપ રિષાવળ. ૫.
 દિવસ રૂં તેવે સને, સમજાવજુ સપાળે અર્થ;
 પંચમજા જુગલું રમ્યા, એવો કંઈ અનર્થ. ૬.
 સરવે દિન સરજું પડે, અવગે અવગું કામ;
 અણુકાળે આવી મને, કાળિયા અનગું જાણ. ૭.
 માન અને અપમાન સે, ચંદ્રી પદ્મી કામ;
 બીજાનામાં પડે, મરે ધિયલે સમ. ૮.
 મુખ કુખ સરવે સાંખિયે, મુખી જુલુ કાલિદાસ;
 રાજ્ય મને કાલક દિવસ, કાલક દિવસ વનદાસ. ૯.
 ચંદ્રી દાદાડે માંડીયે, દેડે રાખી કામ;
 પદ્મી દિવસ પીડાવો, વધારે કરી રિષામ. ૧૦.
 પદ્મીયો નિવડાવો, પ્રતિપદ્મી પદ્મ;
 ચંદ્રી દિન પદ્મી રિસે, પદ્મી વધે પ્રલસ. ૧૧.
 દિવસ રૂં તે દિવ વિષે, અવગા મુજે ઉપજા;
 કાળી વારીયો કાળી, મુકા સંપે મુખ જાણ. ૧૨.

દશકાળની પદ્મી—ચોપાયા હંદ.

૧૫૫, પાક, બદ, પ્રાણી, રાખેડે મુલો રોષ;
 મુનસી, નિરવર, અખિ, મહાદુર, મુલો પામે સનોષ;

૧ એક કાચ એવી જાણે ૧૫૫ કે તેમા જોવા-
 થી અણુસ પોતાનું રૂપ મહા રિષામ જેમ છે.

૧૬

કાલુ નેત્રું કહેવ કાળે, એટો જુએ મું જોવા;
 ચંદ્રી પદ્મી રીત આપી, દેવળો નદિ દેવ. ૧૨.

કોદરો.

પદ્મી કુળની રેસની, જાણે પદ્મી રોષ;
 રૂં ૧૪૧૪ દેખોને, રૂં પદ્મી નદિ રૂં. ૧૪.
 જેમ મુકાદર મદમતી, જાણે જાણે રોષ;
 કુરુષો રિષમાં રૂં. કાલુ જાણી રૂં. ૧૫.
 આરે તેને જાણે, કહું રૂં પદ્મી કામ;
 કેમ રૂંએ જાણું, કહું રૂં જાણ સં. ૧૬.

કોદરો.

એક અંગ થય બધામ, કાળીયો કું જુમ સં. મુલું;
 પીડાવજુ બધામ જાણી, પદ્મીયો રૂં રૂં;
 કાળ અંગ વસો કરીયસ, કાલસાને રિષાસ સદુલું;
 જેમ મુકાદર કું નવો કાલુ, જાણે જાણે મુકાદર કું. ૧૭.

કોદરો.

માનું નહીં મુકાદર, કાળે નહીં રિષાસ;
 જાણે ૧૫ નિજ કાળમાં, તેથી પામો જાણ. ૧૮.
 જન અને જુલુ પદ્મી, રૂં કાળમાં રૂં;
 એક જોવાને જોવાનો, પદ્મીયો ૧૪૧૪. ૧૯.

કુખ વિષે.

કોદરો.

મુખ કુખ સરખાં ૧૫૪, જાણે પદ્મી જોમ;
 કાળમાં મુલું જોવા, ૧૫ જોવા જેમ. ૧.
 કુખ રૂં ૧૫ રૂં, જાણે જાણે કામ;
 મહા જાણી રોષાને, રૂં પેદા મમ. ૨.

કોદરો.

તપે મુકાદરો તપ, રોષાને રીતજ કાળ;
 તડ પડે અણુજાણ, કાળીયો મહાવે કાળ;
 વરસે જે વરસાદ, રૂં રૂં પર રૂં;
 જે કુખ દે જન કાલ, કાલ આગળ જાણે કાળ;
 કરોને જે કાળ કાળ તે, નદિયો સપાળે સાંખિયે;
 ૧૫ દેવ ઉપર દવધર કહે, રોષ રૂં નવ રાખો. ૩.

કોદરો.

પદ્મ કરે તે પ્રીતી, સદેવ મુલો સાર;
 પદ્મ સં. કા સારો નથી, લીન જાણ ઉપર. ૪.
 રોષી વેડે આપણ, તેમા જાણ ઉપર;

નળ, પાંડવ, ને રામની, વાતો બહુ વંચાય. ૫.
 ચાની કે અચાની જન, સુખ દુઃખ રહોત ન કાઈ;
 ચાનો ભોગવે ધેરથી, મૂખે ભોગવે રોઈ. ૬.
 ગર્વ મટે મુખ આવસરે, દુઃખ આવસર દરખાય,
 જો રાખે અક્ષર લખી, આ દિન પશુ વડો જાય. ૭.
 મરદ દરદમાં ગરદ પશુ, મરદ ગણે નહિ દરદ;
 દરદ કહે તે મરદ નહિ, દરદ સહે તે મરદ. ૮.
 સંકટની ચંકા ધરે, તેથી ન કાંઈ કરાય;
 શીખે તરવા શી રીતે, જો જળમાં નહિ જાય. ૯.
 પસ્તાઈય નહિ પીપળા, પેળી પાન ખર માસ;
 સદા નહિ રહે આ સમય, તનમાં ન ધરીય ત્રાસ. ૧૦.
 સુખ પાછળ દુઃખ દેખાવે, દુઃખ પાછળ સુખ હોય;
 દિવસ ગમે રાત્રી પડે, રાત્રિ પડી દિન જોય. ૧૧.
 શ્રી સદન કીધા વિના, પદ ઉચું ન પમાય;
 પારો તાપ અધિક સહે, જોયો એમ જણાય. ૧૨.
 યુ નિજ દુઃખ દેખીને, પરદુઃખ કરે વિચાર;
 નાંદ્ય ન્યાય થયા કહે, પડે ઉતરી પાર. ૧૩.
 હરકત કથી ન હોત તો, શોભત નહિ સંસાર;
 કથી ફિકર નહિ હોતતો, બાંધત શિદ મરનાર. ૧૪.
 પાકે અજ અને અકલ, પાવકે ફિકર ચકીલ;
 પશુ સાધારણથી સરસ, નહિતો નાસ નશીલ. ૧૫.
 સુખ દુઃખથી હરખે રમે, મુઆ પછી પસ્તાય;
 સ્વપ્નામાં કૂટે હસે, જાગૃત થઈ ચરમાય. ૧૬.

ઈંદ્રવિજય છંદ.

સેજ સુતાં શતવર્ષ વિલાં, ભમતાં ભમતાં સ્વપ્ને બ્રમણ્યામાં;
 વાસર ફેક વિલા સુખ માંહિ, બદ્ધ ધનવાન થકી બ્રમણ્યામાં;
 શાંતી સાથ લગાઈ લગ્યો કંઈ, લાપટ લાખ પડી લમણ્યામાં;
 ભમતજ્ઞાં દલપત થયો, સુખદુઃખ મયુસવળું સમણ્યામાં. ૧૭
 જો સુપનાનો સમૃદ્ધિ જતાં, મરભદ તજ બકવા બહુ માંડો;
 કે સુપનાની લગાઈ લગ્યાય કો, જાન થયાપછી ભાંડણુ ભાડો;
 સુંદરી સાત વરી સ્વપ્ને, પડી જાગૃત થૈ કહે ક્યાં મઈરંડો;
 એમ કીધાથી કહે દલપત, મણુપ ગમાર મધાસમ માંડો. ૧૮

દોહરો.

કા દરદીને દરદ પર, દેવા કારણુ યમ;
 નિરાન કરતાં રાખનાં, રમે પોકારી રામ. ૧૯.
 દુખદ તજ રચળ સુખદ રચળ, રહોયે દલપતરામ;
 પાણીમાં નહિ પેડોયે, ધણે વળે જો ધામ. ૨૦.

ધિર છત્રી પત્ર મોઝડી, પરી રવિ તાપ ખમ
 છત્રી મોઝડી શું કરે, લાખે જ્યાં બડી લલમ
 સજ્જન પશુ સંકટ સમે, રસો તજ પગાય;
 મોખાસે કીચક થયે, જગત કમારગાં જાય.
 અદ્ય દિવસ આનંદના, રડે ધણુ દિન રોગ;
 કદાચ પાંચ દિવાળીના, આઠ પડના સોગ.
 દરખ શોક દરજકો ગયો, લાખ પ્રકારે શોક;
 દરખ ન હોય વિચા સમે, મરણુ સમે નહિ શોક.
 દુઃખ ધણું દુનિયાં વિષે, માની દોષે મનાય;
 દેહ દુઃખ કે દરિદ્રતા, માનતાં ખરાં મણાય.
 દુઃખ વેડે સમજાણુ પડે, સમજાણુ ન જાણાય;
 બાળક કરે દોષાયકો, જ્યારે હોવે દગાય.
 કોમળ અંતર પરદુખે, દેખી થાય દિગ્ગીર;
 અવપતને દુઃખ ઉપજે, આંખે આવે નીર.
 બહુ રણિયાને રણ નહિ, બહુ દુખીને દુઃખ તોય;
 બાર કશે પારીરનો, હનર મજુ જ્યાં હોય. ૨૧

ઈંદ્રવિજય છંદ.

૨૫ મારી પછી પતિ પાસગઈ, પતિ નાગરજ્યાથી મયોમઈ
 પરદેશ જતાં વણુજરોં થઈ, ચણુકા ધર વેચી અને રીતે
 સુત સંગ થયો નિકળી બગવા, જળ પૂર થકી નિકળી તરે
 મહારાજદુઆજ સમાપર શું કરે, જાણનો શોકકહેવે કરીને.

મનહરે છંદ.

લમમાં જો લાલ લાને તો વડી વિપતિ લેખે,
 દારખાનું ખુલીથી જો હનરનુ બાળેજો;
 હંડાય કે દગાય તો દીલે દીલગીર થાય,
 મમતમાં મોટી મુડી ઉમ ગે ઉઝાળેજો;
 કાયામાં જો કોરા થયે કાળજામ કદ થાય,
 નાક વિધાથી ને નેડે દંપણુ નિહાળેજો;
 દુઃખ સુખ દુનિયામાં માનું દલપત કહે,
 વિનેકા તો વિવેક વિચારી મન વાળેજો. ૨૨.

દોહરો.

એક તરફનું સુખ મળે, એક તરફનું જાય;
 રથ બેશી ચોટાતણી, યીજો નહિ જોવાય. ૩૧.
 સુખ ભોગવવામાં વસે, દુઃખ અને ઉપદાસ;
 ખાદ્યને પચાવણો, તલભર ન મળે ત્રાસ. ૩૨.
 આંખે જો આરોગ્યતા, કરણુ કરી કર્તાર;

ફાનિઆમાં દહપત કહે, એ સુખ અપરધાર. ૩૩.
ઉપભવે આનંદને, ભોળાં ચિંતા ભવ;
પરિણમે સુખ પ્રાપ્તિનું, લક્ષણ એ લેખાવ. ૩૪.
ફાનમાં ફાન તો રેલ ફાન, ચિત્તું કરવનું ભણ;
અપ ભણાં ફાન એ વિના, કર સંઘન નહિ આણ. ૩૫.

કરજ વિશે.

માળા હંદ.

પડી પડી મરજ, કરજ કરી કરોયે;
પ્રતિ દિન દિન પણ, દિલ અતિ કરોયે;
રિહર સકળ તણે, વિશળ ન કરવું;
કરો અતિ અધિક, કરજ નહિ કરવું.

દાહરે.

નામ રામનું સાંભળી, કું પાનું ઉગ્રાસ;
નામ રામનું સાંભળી, કું પાનું ઉર તાસ. ૨.

અનહર હંદ.

માણસ મરણનું સમય નથી સાચું ને,
દબનું દારણ પણ સાહે છે સંધારણ;
જગ્યા આ નીસરી ગયા તે બને વિસરી ગયા,
આત્મતપ્તી બપા નથી વીસરી વિચારણ;
આજ પામેલા લાજ લગ્ન રામના સમાજ મળ,
વીગડતી વન લાજ આવે છે તિયારણ;
કહે દહપતરામ સંપૂર્ણ વખાન આજ,
રીઘમાં પરી કરજ કરજ વધારણ. ૩.

ઉદવિજય હંદ.

દહપણું દહીં છેવળતી, અવનીગગ કંઈએનેનથી ઉભો;
આરે રહી પોરનાર કને, દહપાર દિવારને કારણ ફરો;
વીગડ વાવ વિસરી વખણુઓ, કોમલકાષી રૂઝનહિ રૂબો;
દીનપુરેવપતારુંદહીં, બીજનુંભોજન દુનવોરુબો. ૪.

દાહર.

કરજ કરીને ને કાં. પેટા વચ ખચીન;
પરેખણ કમેટારણ, સરસર જાવે ચિત. ૫

૧ નામ સમજાવત આજ.

૨ રૂઝ-રોજ. ૩ પેટાવચ-લાકડાનો મગકનો
આમરો કહેવન છે તેન બહુનો વિખરો પેટાવ-
રો કહેવન છે.

દહ લેખણ ખત ખેતને, આજ એજ વડીયાડ;
વિષ ભોળ નાણું વાવોએ, ચાવ ઝેરનાં યાડ. ૧.
ચળ કચકે તે કાંધીયા, અડતાં જન અભાયા;
આત્મભાર પણ કાંધીયા, જમણું તમણું ખાપ. ૭.
ચલુરું પૂઠ ચુસ.

ઝરે જ ગણા તેહનો, કોય વિચાર પવિત;
લાખ ગુણા જનરમાં, ઝરો કાણું વિત. ૮.

અંગ ઉધારનો ઝગરો.

જે ગરજ માણસ દોષ છે, ને તેને કરજે ના-
ણું ભોળનું દોષ ત્યારે તે કાકુકારને મેર જાહે કેવો
મરજવાન થકને ભોળે છે, ને પોતાનો અર્થ સર્વો
પછી કેવો જવાન દે છે એ વિરેની દર્શકત નીચે
લખ્યા પ્રમાણે છે.

દાહર.

પ્રથમ નયું મણુવાયને, વિનું વારવાર;
ઝમરો અમકધારો, મુણુને કહું નરનાર. ૧.
કાદવણે મેર સમયો, મરજ કરી જન;
અમકધારે આપણો, એક 'મસવાડો' ખન. ૨.
અર્થ મુશરો એટલો, તમ સરજું કામ;
સોવાસા પખવડિયે, રેણું પૂર દામ. ૩.
તો કરી લેવા આવણું, જુઓ કરી એકવાર;
આમજાણી એક ખાસનું, બાજ પડે આ દાર. ૪.
આપો અમને આ સમે, ભણી શીયા ન્દાલ;
લેહમે ત્યારે માખળે, ભેષરો નાણું કાલ. ૫.
માણસ ભેષરે ધીરજને, કાણુ સમે છે આજ;
જમન જણુ પૂટક થયું, કરમે ભેષરે કામ. ૬.
આમજાણી યું બોચકે, જુઓ અમારી વાત;
રેણું બારે પુરયું, મુખે કાપણું રાત. ૭.
લોપે કંઈ જલ નહીં, જુઓ કરી વિચાર;
લખે પાણુ આપણે, તો આવે બવદાર. ૮.
જલ પછી તો આજો, નાણું છે આ આવ;
નહિ તોપણુ નહિ કાપરે, મેર કરી યા. ૯.
જાહે કરું એક મેજા, કહે અમારું ખન;
ચાલ રાણું કહેકને, એજ વિચારી જન. ૧૦.

૧ મહિત.

ચોપાઈ.

બોલ્યો મરણુ એવા બોલ, શાહ તણું મન મયું દમરોલ;
 રીધાં ખત માંડીને દામ, કાંઈ મરણુએ નિજ કામ. ૧૧.
 અંધ સંભોને મરણુ દળી, નામ લહે નહિ સાચો મળી;
 ભણેશાહ વધે છે વ્યાજ, મરણુભણેયું મુજ કાજ. ૧૨.
 એમ કરતાં એક વર્ષન થયું, આપો નાણું શાહે કયું;
 પીરજાપીકરોપરકાજ, હમણાંજઓ વધે છે વ્યાજ. ૧૩.
 તમથકો અમને ચિંતા વણી, દાસનથી નાણું અમભણી;
 આવશે નાણું હાથે ચડી, વણુ આપા દેશું તે ઘડી. ૧૪.
 સદુ પહેલા બરથું તમ તણા, બાઈ તમે દાગી છે મથા;
 બાજવખાંતીનીવધીખાંત, દોષાચિનાનદિયાવનિસંત. ૧૫.
 મુળમે તળાઈમાં સખે બાઈ, નાણું તમારું રહેશે નહીં;
 કાજબોરના કાઠડું તે વેળ, હશે જેના લોહના દંત. ૧૬.
 નહિતોતને પેચાઈ આપયું, તો બીજીવાર લેવાઆવયું;
 ખગેશાહ કિનમાંએકવાર, એમકરને લીલાં પંચાર. ૧૭.
 ભરે શાહ સેવાને મયા, આપો રૂપિઆખમયા થયા;
 રૂપીયાનુંનહિ લેશો નામ, દાસનથી રૂપિઆનો કામ. ૧૮.
 કામ નથી તો ખારો શો ચાંક, તુનો રજો સરાપનો ચાંક;
 કહું તને કરીને પરણુમ, આપો હરે અમારા દામ. ૧૯.
 આવીશ તોપણ લેઈયું અમે, નહિ આલે ના પાડે તમે;
 એરીનેકયુંખડુજ પ્રકાર, બોલ્યો મરણુ તેપી વાર. ૨૦.

કેશદુરો.

મરણુ બોલ્યો ત.હરે, સંમગ સાચી પાત;
 કાંઈ ન જવશે ચોરના, દેવનો દહમે ખાત. ૨૧.
 શાહ લાંઘો મરણુ થઈ, બોલ્યો થઈ લાત્પાર;
 બહજ આપેતો વળી, દેહડું બીજ વાર. ૨૨.
 એ વડુ આચાનગો, નહિ સૂએ કિ.વ;
 ભરે પોને લાંબવા, મરણુને ઘેર ભવ. ૨૩.
 ચૂસમાં જળ રડિયુ, મેરો કાનુ થઈ સાવ;
 કોપા નિય તું જો જાને, નરથી વચ્ચે ખવ. ૨૪.
 પર તારું હરે સદુ, લાંબુ મેરો દુવ;
 દે.પા નિય કહું નહીં, નિમે જાણે તુજ. ૨૫.
 દે.પા રીતમાં, કાંઈ ત્વં દરોલ;
 તે લાંબાનું તુરત ને, ચડી મરણુને રીત. ૨૬.
 અહિયા આડી ટોરીની, પૂ.૧ જડી તે લેવ;
 કર કરણું દેવ ને, કહેડું દે.૧ નં કહે. ૨૭.
 નવો નિહરો તારવડો, આ પર દુડી લેવ;
 મળને ભરે આનુ, દલ કિન મેળા રહે. ૨૮.

શાહ કહે શુણ કુતરા, થઈ બોલમાં ધુગ;
 તારા ઘરમાં રાખજે, આડી ટોરીની ધુગ. ૨૯.
 છે જાને દેવાનિયો, લેઈ નથી દેતો પંન;
 લેતાં લાગ્યું સોદહું, દેવાં ધુજે તં. ૩૦.

ચોપાઈ.—શાહકાર કહે છે.

શુ કાંઈ તારા ચાકર છે, જે તારે ઘેર દેવ દેવ;
 આઈશુજેવાંજિયાનોમાલ, લેશુંખમણાંપનદાસદા. ૩૧.
 એક હાથે માથાના વાળ, એક હાથે મોડી પેંમર;
 ખારોશ ચારમણી બે કહું, નાણું તો એ રીતે લાડું. ૩૨.
 બોલ્યો મરણુ શુણી એ વેળ, આ બવનો નયો લેજાનેદેય;
 બોટીકમાઈના હરોનેમયા, ખારનશીખના ખાવાથયા. ૩૩.
 કુતરાની પેડે મું બસે, નાણું તો તારા ઘરમાં હરો;
 તારું મોતલે ખારેદાથ, જઈલોગાળુ કદકડીને કાંથ. ૩૪.
 એમ કરને લાંબાનુ થઈ મળુ, શાહે જાણ્યું આનું મરણુ;
 પંડીધરને આપ લાંબુવાન, શાહનપાને અમને રાત. ૩૫.
 શાહ મોડા ઘરમાં કરી રીસ, ખારી લાત મરણુને રીસ;
 બાવ્યા પાડુએ તે ઘડી, અંદાની વારરીલગ પડી. ૩૬.
 લેવા મળુલાં સપયું મામ, શાહને કહેતો મેળા થમ;
 આખાજેનેમજલગળનુ, આપકોપિતન ચાવવખાંત. ૩૭.
 શાહ કહે દહજ ખારે થાક, બાઈએ મને આપડું ના કાંક;
 વચ્ચેપડવા પડીવલીધર, મુદલચુદલો કિપાળુ વચાર. ૩૮.
 મરણુ કહે કાંધા કરો બાગ, શાહ કહે કાંધા કરો ખાર;
 નિખાઈમુજાપાનનુ દામ, રૂપિયાની કરનુકામ. ૩૯.
 રો કાંઈ પૂર કાવ, દરો એહલો એહલો મથાવ;
 લમણુશુણીને કરી વિચાર, એવા નહિ કરશે વેપાર. ૪૦.

કેશદુરો.

સાચી ધરેજુ શોડ, આરે નાણું લેદ;
 સોમનુકે નાઈન, તુમે ઉપશે તે. ૪૧.
 ઉપારે તે આપજો, જેનુ આલે જોર;
 આરખ મેલે આલિને, કરે કખાજુ પર દોર. ૪૨.
 સવનનુથ કે લોદયા, દેના લેખા દામ;
 અને દેના રહે નહીં, કરમે જોઈને કામ. ૪૩.
 બર જોર ચીજ જોઈને, કપેશનુપરમેદ;
 નાખ સદીત લખા નિયા, ચાન ન કરામે તેદ. ૪૪.
 કાજા રીયાની આપડી, કરાવે ખરચ સદાવ;
 તારે નરને કારમે, નહિ કરીને કુલ. ૪૫.

કરે કરોડપતિનાં કામ, તે નરતું દૂલણુ નામ. ૩.
 દિંડી યમના દોષ ન દોષ, કદીયે પણુ જાણે નકોણ;
 દબર કોણ ગણાયે દામ, તે નરતું દૂલણુ નામ. ૪.
 રેણી ઉપર દીવાનાં જોર, ઘરમાં તો અપાઈ પોર;
 દાઠ રમે વેચીને દામ, તે નરતું દૂલણુ નામ. ૫.
 દેડકું દેખી દિલમાં ડરે, સિંદ સાથ લડ્યા સંચરે;
 પ્રથમ પિછાને નહિ પરિણામ, તે નરતું દૂલણુ નામ. ૬
 એકે અશ્વરની નહિ વાદ, વહે વડ પડિનથી વાદ;
 મળે મુરખમાં સપણું ગામ, તે નરતું દૂલણુ નામ. ૭
 ખીનની એયે બગડે, વળી વિજય પામે તેવડે;
 તે જાણે નિજ જોર તમામ, તે નરતું દૂલણુ નામ. ૮.
 એકે ને ઉનાળે શાલ, અંદ છતાં ઇન્દ્રજ મરાલ;
 કારણ વિના કરે કુમકામ, તે નરતું દૂલણુ નામ. ૯.
 દીલાસા તો ખાસા દેજ, બને વખત ભાં ફરી બેસેજ;
 બકે ખરા પણુ કે ન ખમ, તે નરતું દૂલણુ નામ. ૧૦
 બોલે મોઠા મોઠા બોલ, તેમાં પૈસાભાર ન તોલ;
 લગાર મોઠે નહીં લગામ, તે નરતું દૂલણુ નામ. ૧૧.
 આદર્શી સકિતયકી ઉપરાંત, ખાલી મોઠી રાખે ખાંત;
 દિલથી કહેણે દલપતરામ, તે નરતું દૂલણુ નામ. ૧૨.

ઈંદ્રવિજય છંદ.

સાગર સાત તરે સહેને તો, તળાવતણી મણી કહી તેને;
 દેવો કે કમતા કદી કુંભર, આકાષ ૩૧ શું પછી એને;
 આબની સાથ ભરે બહુ બાથ, કદો પછી તેહ મણે દિલ કેને;
 કાઠી દિસાજ કિયે દલપત, જ્યાં જમીન મણી નહિ એને. ૧૩

કાહુરો.

અલખન દામ ઉગાડે, વસે ન આગી વાર;
 પતંગ રંગનથી રહે, ચટકી દહાડા આર. ૧૪.

દૂલણુની ગરબી.

“વાસા તમારી બેઠને રહીયું વાટરે
 વાસાણ.” એ રામ.

દૂલણુ તમે કુલાચા કેમ દૂધારે, દૂલણુ;
 આ ઉપજ ખરચેને આસરે કેમ બૂધા, મારા દૂલણુ. ૧
 કરજ કરીને વડા બડા તમે કીધારે, દૂલણુ;
 આ ગરબ પરાચ ખરચીને જલ લીધા, મારા દૂલણુ. ૨
 ધર વેચીને પી સાકરનો લીધારે, દૂલણુ;
 આ જમણુ સરસ સામેર ડોવાથી કીધાં, મારા દૂલણુ. ૩

ધીતાંખર પેટેરી પંગળમાં ફરીવારે, દૂલણુ;
 આ મનામાં દૂલ કરી મૂકે કર ધરીયા મારા દૂલણુ. ૪
 વળેને દિવસ થયો કે માને નાણારે, દૂલણુ;
 આ નાણાનાં તો ન મળે કયાંઈ કીધાં, મારા દૂલણુ. ૫
 દૂલણુ ઉપર અરજ થઈ ભાંચીરે, દૂલણુ;
 આ જપત થઈ મિલકત કાઢાયા પરમાંથી, મારા દૂલણુ. ૬
 દૂલણુ તમને જેણે દૂધાધારે, દૂલણુ;
 આ તે તો કોઈ મદદ કરવા નવ આત્મા મારા દૂલણુ. ૭
 દૂલણુ તો કુતો ચોધવા ચાલ્યારે, દૂલણુ;
 આ મરઘવિનાને અશિલુન કોઈએ આપ્યાં, મારા દૂલણુ. ૮
 જમતી વખત વખણુ બલાં ને કરવારે, દૂલણુ;
 આ એ સત્ કારણ કરે નિંદા આચરતા, મારા દૂલણુ. ૯
 એ અવસર તો અધિક વખાણી ચાલ્યારે, દૂલણુ;
 પણ આ અવસર તો બેવડું કરાવ્યા, મારા દૂલણુ. ૧૦
 પેટેવીને પટકુળ બાંધ્યા મદરવારે, દૂલણુ.
 આ ધર બાળીને ચાલ્યા તીરથ કરવા, મારા દૂલણુ. ૧૧
 કુલણુની સંડ રમે મોં વાળીરે, દૂલણુ;
 આ કુલણુ સીધાવ્યા ટેકા ઢાળી, મારા દૂલણુ. ૧૨
 બેળાને નરસી સિખામણુ દેશેરે, દૂલણુ;
 તે નિંસાસાનુ પાપ લાલુ શિર લેશે, મારા દૂલણુ. ૧૩
 દિલવા દલપતની શીખામણુ ધરજોરે, દૂલણુ;
 તો કરજ કરીને નાત વગે નવ કરએ, મારા દૂલણુ. ૧૪

કરકસર કરવા વિધે.

કાહુરો.

સમજ ખરચ કરે સદા, જેમ કમાય કમાઈ;
 કૃષણપણુ ન કરે કદા, અર્થ નહિ થાય ઉપાઈ. ૧.
 ખર્ચે થન તો જન ખરા, વળી પણુ જુઓ વિવેક;
 અર્થે ખર્ચે એક જન, અનર્થે ખર્ચે એક. ૨.

સ્વામતા છંદ.

જમશેજ જર જે જરા જરા, તો યશેજ વધતા વસાવરા;
 જાનવાન જન જે ખરાખરા, ખર્ચે ખર્ચે ન કરે નરાવરા. ૩.

કાહુરો.

કષ્ટ આવે કર વિધે, તે જઠ નહિ વસાવરા;
 કષ્ટ વિંદી પટેરિયે, તે કષ્ટજ કદાવ. ૪.

કુંડળિયો.

કર આંગળિયે કદથી, વિંદી આવે વીર;

કરવી તેતો કાઢતાં, નયણે આંખે નીર;
નયણે આંખે નીર, કલ્પના તે પર કરતાં.
શ્રમથી થન સાંપડે, વિષમ લાગે પાવરતાં;
દાખે દશવતરામ, રમી પચોતે જે રંગિણે;
તે તો થન વવરણ, કટથી કર આંગળિયે. ૫.

૧ દોહરા.

ચોમ ખરચ કરું બહું, બહું અધિક નહિ ભાઈ;
લેખણુ બરો લખતું બહું, નહિ 'રેડી રસનાઈ. ૧.
નિભ ધરતું ધરતું વરે, ત્યાં તેવો મન રમ;
દરજી પખાં; વેતરે, મોડી વેતરે તમ. ૭.
કરે જગતમાં કરકસર, જુઓ જગતનો હરિ;
પ્રકાશ ત્યાં થઈ કરે, અપાઈ થયે ત્રીસ. ૮.
હંસર પામ કરકસરનો, રાખે રહે વિવેક;
મોટો અોક થયે રમ્યો, દોવો દિવાલર એક. ૯.

કંલુસ વિશે.

આપો છુલ.

ઉદયનું બહુસનું, ખરચ જાવર જુઓ કરો તપાસ;
દિન અખરે એવું, માંડ વરસ તો વધે અધિક ખાસ. ૧

દોહરા.

ઉદય નરનો કૃપણો, સરખો વરો સદાથ;
કપર કરે કંજુસનું, લાખ રીતે ભૂટાથ. ૨.
મોટા નાણું મન રિયે, અચળ ન ધરાયે આસ;
મુખે ન દેઈ કુખી થયો, લાકતવે વડો વાસ. ૩.
કૃપણ મનવા કર રિયે, રિયા પુરવઠા જાણ;
પાંચે પાંચે લઈ, એ ઉપયોગો ન થાણ. ૪.
નિહિ મૂઝ અધિધરમણી, સવિગ્ન પાંચુસઅથ;
ચરે ચરે એ એટલા, ધન્ય મરે જર દાથ. ૫.
લે લી થન કૃપણ, કાં રુબ કાં મોર;
ખમેયમે ખસડે, નેરડો કાં મોર. ૬.
કંજુસ કૃં દાગળ, કાંચે પથ્થર કાંચ;
જુમ આખો જાગ્યા રહે, પડુ પિચ્છન ન દેવ. ૭.
મજબાબી મજબૂત નહિ, સમ્યા કરે સદાથ;
તો તેનથી અનને, એ મજ કમ અપાથ. ૮.

મનદરે છંદ.

૧ જાનનું લેડે જન લેડે ની નાનનું.

જેનું તેનું લેનું પણુ લેનું નહિ ઘન છે;
પીચા આંખે માણસો તો પાપ નહિ પગી પાણી,
વરન જાગડે વગી એવો મુલુવાન છે;
પગાગતાં પગલે ન એવા રહે પાસે પડાયા,
પથ્થર જેવા કોર પાપિટ પ્રધાન છે;
રાખી રહે એવી એવી રીત રતનાગરની,
નામર નાનું રીસ સામર સમાન છે. ૯.

દોહરા.

કંજુસ મુખથી યું કહે, યું મુખ મુખને કામ;
સખ કટો સમયાનનો, તે તણુ રાખે નામ. ૧૦.
ઉત્તરે નાનું રામ—વસંત તિલકા પૂત,
હાંચે વધી જન કદી, મુખીયાં ન રીધાં;
કુસ્થાં ન કુચ ન રમ્યાં, રૂઝ કાંઈ ખીડાં.
પ્રખ્યાતવા ન પસરી, જન પાગલામાં;
રહે મણાવ મુલુ, જાવગ જાગવામાં. ૧૧.

દોહરા.

સુતો રીસે સામી, કુચ રિયે નહિ આવ;
પાકે રૂઝનો પરડિયા, તે બારગને બાગ. ૧૨.

ઉદવિજય છંદ.

દે ઉપરેસ સદા દરવણ, અધર્મ અધર્મ નહિ લગવાનો;
નોકણુ કાંઈ મુખી નિરાધારી, એવ વસા નહિ ચર ધવાનો;
કાં પ્રકાર કોયે મન રંબન, કંજુસ ઘન નહો કરવાનો;
જાગે કોઈ મરે નહુધ પડુ, પાવરને ન ચરે કદી પાનો. ૧૩
આ બહુ પૂર રડું જાગિયનું, લાકમ દિંદુ મથા હરવાય;
આ હવિયાર રસાં અરનીપર, જિંમનમથ મથા ધરવાય.
આ હવિયાર રસ પૂરણુ કોઈ કરીપર, બૂપ મથા કરવાય;
કાં પૂરણ મથા દરવણ, રસા નિભ પેઠ પૂરે જાવાય. ૧૪.
મનદરે છંદ—સોપારીના કાંડ પ્રતિ અન્યોક્તિ.

જેનું જેનું વધી લેને એવણીને નીચાં સાંધ,
જે થકી પાવણુ સદા રૂપડે સંસ્કારીનું;
આંખે જામવાય જામી રંબનને રુજ કરે,
ઈલુકા ઘન જેનું નાનું તોપરીનું;
અધર્મ કળી દેડે ધન્ય ન અધર્મ પાને,
રુખે દરવણ રુખે કાં આ સોપારીનું;
વજુ તેવ રીક છે ન વજુ તેવ તેવ રીક,
જેને રૂપે પેદ ન બદલ નર નહીનું. ૧૫.
સોપારી કટો રૂપે કામને વિચર કરે,

મને તે સદાએ મીઠાવસને યોગ્યવચઃ
મદ્યવિન્ય વરોધ્ય સાચા કેમ દેખાવને,
કેને તને કહેતે સામન્યાં સિંધારવા;
મેઘાં મેઘાં મુંદરછે મદિર અમણં એથી,
દેરેર દેનેછે સાચાં પ્રેન ઉપાનવચઃ;
તાઝ જાવડી દુન નથી કલપવચઃ,
શ્વરે સને ઈને ઉપોચ થોમ્ય આપચ. ૧૧.

ગરજ વિશે.

રાહુરા.

આજ આજની મરજથી, ગરજુ જમત જળાપ;
વરર કાકે પડે નેરો, જરર કોઇ ન મળ. ૧.
નથ ન દરજો નેરની, જેની મરજ સમપ;
જળ મુલે રીઝાને, કોઇ જળ માં જળ. ૨.
મેંડી નાથ પડે નથા, તેને કેમ તમલવા;
જરેરે પડે જળ ન જળ, પડવાં રોજ રમાવ. ૩.
કોઈ કહાવો નાથ જળ, બારે ને પાન્યાર;
કર નહો નેરો, રજવ જારે પાર. ૪.
નાથ જને નાથુ જળ, જેને નોથ મોઝ;
જર ન જરેર જળ નથ, તેંડ તરડુ તોવ. ૫.
તેંડે દે. જર નેર, જે કોઈને અનાથ,
મેંડી નેર નાથ જળ, કાનજો નહિ જાથ. ૬.

કીમત વિશે.

રાહુરા.

અનુભવ કેનુ વડોરે વડો, ને રજુ ને કાવ.
ત્યાં કિરોરે વડોરે, નેર ન કોઈને દાવ. ૧.
અનુભવ નેરોરે દેરવ, કોઈને અનુભવ વડો,
વડોરે જે અવ નેર, તેને અવ રજુ રડ. ૨.
એરોરે જરે વડોરે, એનુ રડ જાવ,
અવ રજુ અવ અવ રજુ, કિરોરે રજુ રડવ. ૩.
જરોરે રડે અવ નેર, ને રજુ વડો રડવ.
રજુરે રડવ અવ રડવ, વડોરે રડવ રજુ રડવ. ૪.
રજુરે રડવ ને રજુ, જે રજુરે રજુ રડવ. ૫.
રજુરે રડવ રડે અવ, રજુરે રડવ રડવ. ૬.

૧. ગરજ: કીમત: જરૂર: ૨. ગરજ: કીમત: જરૂર: ૩. ગરજ: કીમત: જરૂર: ૪. ગરજ: કીમત: જરૂર: ૫. ગરજ: કીમત: જરૂર: ૬. ગરજ: કીમત: જરૂર:

સરખા કાવળ દુડિયા, અંક પ્રમાણે મૂલ. ૧.
બહુ જન માને જેઠને, તો તે મોયું થાવ;
સોનુંછે રા કામનું, નહિ આપ્યવ ખવાવ. ૭.
વખાવુ કે નિઠાવળી, વધે પડે નહિ વાવ;
ઉપરે કિમત એરડી, જેમાં જેવો માવ. ૮.
વરડુ વરડું પાસતા, કિમે કોનુ દિવમીર;
ધોળખનું ખાલોતિયાં, જે રાખનું મીર. ૯.
સોનું મોયું સિદ મળે, વરધન ન્યાં વપરાવ;
તેવ જોળ વર પારકે, જેવો થોમ્ય ખવા. ૧૦.

ઉપદેશી મનહર છંદ.

પેસાથી વડોરો પાનુ પાપથી મુકારો નહિ,
ખાલોરે રખાવો, ખરોખરો ન રખાવો તે;
કુટ તુ રેખાવો સાચી રાક તો અખાલે ખાવ,
ધરેમાં ન પાવો, મુન પ્રમુલો ન તાવો માર;
કનથી કમોરે ને કાવતાં કમાવો, મુખે ખાવ
મોઝ ન જાવો, નાથ માનિક ખવાવો મુખ.
મુદરથ મનુષ્યો મોઝ મોઝ અનુષ્યો મુખ.
પડે નહીં પાવો એજ કોઈતો ન કરાવો તો. ૧.
મોઝ ખરે માંડા જવા મુખી વખાવો રાજો પાવો,
દાનુ પાળી વડે અપાનુ છે ને તો જાવો;
તેંડ તવ તાનુ પાવો તુરો અમલપરો અપાર,
કાને કીધ તાવો એજ અતરવા આજોરો. ૨.
વાક છે પડિવાવો પાપા જાવળા કમાવો તોર,
વાજના નેરવો એજ અરથા વખાવો;
કોરે અપાવ તાનુ એ કમાવો ખરો જાવો મુર,
નેરવ તાનુ નવ અપ તત વાક તાવો;
કાવળી વી જાવ, કાવ વડોરો કાવો જેથી,
જેનીય રખાવ પાવ એજ કાવો કમાવો;
કાવ વાવ કેવલ નક અને રાખીમા,
જાવ નેર તુમેથ વડુપાયાં વડુપાયાં;
જાવ વડોરે ને કમાવ ન કમાવ કેથી,
જાવો જાવલ કાવે કાવે કમાવો;
કાવ વડોરે રજુ રજુ ને તાવવ ખર,
જે અવ જાવલ એજ કિરોરો જાવ. ૩.
કુરોરે વડોરો રજુ રજુ રજુ રજુ રજુ.

પ્રકરણ ૫ મું.

વિનયવિનોદ.

કાંચતરંગ અનેકાર્ય કાંચ.

અનેકાર્યના જુદા જુદા અર્થ લખ્યા વિના સમ-
જ્ય પડે નહિ; આટલે સંવાદ રચવાની જરૂર
જણાઈ. અને ભાવનગરના રાજા વિનયસિંહજી મ-
હારાજને કવિતાનો ધણો શોખ હતો, આટલે તેની
સભાનો સંવાદ કહ્યો છે.

તે રાજા પોતાના યુધવારીયા બંજલામાં કવિયો
અને ગુણીજનોની સભા ભરીને બિરાજ્યા હતા, ત્યાં
એક કવિને પાંચ સભાસદોએ એકદમ પાંચ પ્રશ્ન
પુછ્યા, એકે કહ્યું કે કણ્ણી કેવો દોષ તે શોભે ?
૨. ઘોડો કેવો દોષ તે શોભે ? ૩. ખાટલો કેવો દોષ
તે શોભે ? ૪. નિશાળીઓ શાથી શોભે ? ૫. સર-
દાર શાથી શોભે ?

પછી કવિયે તે પ્રશ્નો, અને ચોથા અરજીમાં
ઉત્તર સાથે દોહરો કહ્યો, કે:—

દોહરો.

સેહ ઘોડો સાટલો, નિશાળિયો સરદાર;
સારા શોભે હોયજો, પંદે પાટીદાર. ૧.

અર્થ એવો નીકળ્યો કે પાટી એટલે નાનો
પાટો જેના તાબામાં દોષ, તે કણ્ણી પાટીદાર કહે-
વાય, તેવો દોષ તે શોભે, ઘોડો દોષવાળો શોભે, ઘોડો
દોષ કાઢે તે પાટી કહેવાય. ખાટલો સુત્રની પાટીયે
ભરેલો શોભે.

નિશાળીયાની પાસે લખવાની પાટી દોષ તે
શોભે. સરદારની પાસે સિપાઈની પાટી દોષ તો તે
શોભે, ઘર એટલે વાળો. પાટીવાળો.

તે સાંભળીને રાજાએ રાજ ચઢને કવિને આન
આપ્યું. એટલે ત્યાં એક જોગી બેઠો હતો, તેને આ-
ટમાઈ આવી. એટલે તે કંઈ ગુસ્સામાં બોલ્યો, સારે
કવિયે કશું કે તમે જોગી ચઢને આવા તાવા ચર્ક
નબેઠો તે તમને જોગ્ય નથી, તમે ગીતાનું પુસ્તક
વાંચી જુઓ.

જાવો બોલ્યો કે મેં ધણું પુસ્તક જોયાં છે,
ગીતા જોવાથી શું થયાનું છે ?

કવિ:— દોહરો.

જોગી તારો યાચ શું ? અજ્ઞાની જન યાચ;
એનું સાંભળીને જાવો વધારે કોણી બોલ્યો,
એટલે કવિ ચુપ રહ્યો.

રાજા—એ દોહરો પુરો કરો.

કવિ—હવે મારે એમને કંઈ કહેનું નહિ.

રાજા—તે દોહરો તો પુરો કરો.

કવિ—એ દોહરો પૂરોજ છે મેં અપુરો રાખ્યો
નથી, અપુરો દોષ, તો એજ પુરવાંદે ફરીથી કહું
એટલે પુરો થશે.

એમ કહીને બોલ્યો કે:—

ઉત્તરાદ્.

જો ગીતાવો યાચનું, અજ્ઞાની જન યાચ. ૨.

મતજન કે ધણું પુસ્તક જોયાં હશે, પશુ ખ્યાન
હવે ગીતાનું પુસ્તક જો. તો તે અજ્ઞાનીજ યાચ
નહિ, તે જોગીનો સિખ પૈસાદાર ખારવાડી હતો તે
ધનના મદથી કંઈ ગુસ્સો કરીને બોલ્યો, સારે કવિયે
કશું કે:—

દોહરો.

કર વાપરો પક્કા રહી, કરવા પરોપકાર;
આજ રહે થા નારકો, આ જરૂં છે યાનારજ.

પછી તે ખારવાડીનો ગેર ખારવાડી આલખ્યો હતો,
તે કંઈ ગુસ્સો કરીને બોલ્યો, સારે એક સરદારે
કવિને કશું કે એતો ગેર છે આટલે ગેરના ગુણ તમે
જાણો છો ?

કવિ.—હા જાણું.

દોહરો.

સ્થાપિતમાં સ્થિરનવરહે, સ્વજાતમાં નિસ્તેહ;
સાતરમાં ડચમ સ્વરો, ગોરતળો મુળ પદ. ૪.

મત્રયમ કે નેશરીપે ત્યાં નેશી રહે નહિ, અને પોતાના જાતિયા સ્થાપે સંપ નહિ, અને તરફર વિ-
લામાં ઉત્તમ ખરો, કમિયુમના ચેરના એક યુગ્મ છે
તે સાંભળીને ચેરને રીસ થયી, અને કહ્યું કે મે
ના પાડી તો પણ વખે ચારે વિષે ચા ચાલે દેહરો
કેદાર કે કવિરે કહ્યું કે મેં તમના વિષે કહ્યું નથી,
મેને કહ્યું ચેર (જુમ) વિષે કહ્યું કે કાપેલા
પાનમાં સિંધ રહે નહિ, અને તેની જાતમાં સ્નેહ
એટલે વિશાલ ન દેવ અને ખેતરમાં ખાતર નાંખ-
વાના કામમાં તે ઉત્તમ મહુષ છે. તો પણ ચેરની
તો રીસ ઉઠી નહીં ત્યારે એક સરદારે તેને જુદું
સમજાવ્યું માંડ્યો, ત્યારે તેને સરદાર ઉપર યુસ્તી
કરીને સોર કરવા માંડ્યો, ત્યારે, સરદારે હાથ ભેડી
પરે ધાડીને કહ્યું કે:—

દોહરો.

પાપ નમું કરીં પ્રદક્ષણ, તજો ગોર બહુસોર;
તે સાંભળીને પણ ચેરની રીસ ઉઠી નહીં ત્યારે
પેથે કવિરે આપે દોહરો પૂરો કયો:—

પ્રકાર છાંદો પ્રથમનો, તો ગુપ માને ગોર.૫.

એ ઉપરથી ચેર સમજ્યો કે પ્રથમથી પ્રકાર
એટલે પ્રથમ ખરી ખસકી કરી હતી, તે પ્રકાર વ-
ળવતું કહ્યું.

પણ પેથા સરદાર સમજ્યો કે ને ચેરને પ્રથ-
મથી કહેવતું કહ્યું, તેથી તે થયું થયું નહિ, પણ
કવિરે અને પ્ર અક્ષર વળવતું કહ્યું, એટલે કહ્યું
કરવાની સુચના કરી, એમ ભાનુને મુંઝામુંથી એક
સોના મહેર કાઢીને ચેરના હાથમાં મુકી, એટલે
ચેર થયું થઈને મોલ્યા, કે તમે તો અમરા અજ
હવા છો.

પછી કવિરે ખીજ પાત કહાડી, કે હું એક
છાંદમાં થઈને આપ્યો તે છાંદમાં લંબા ચાલનો
૧૫૮ ઉપર જુદું મુદ્રણ છે, અને ને ચાલ આજન
વખાય છે. હું તેની કચેરી એક નયો દોર, ત્યાં
ચેર ઠનકાર અને ચાર પડાવ થતી હતી. તે જોઈ-
ને કચેરીનાંથી કાઢીને ખદાર આપ્યો, ત્યારે બીજા
લોક કચેરીમાં જતા હતા તે અને મન્યા, તેનાના
એક જણે અને પુછ્યું, કે આજન ચાલજીમાં છે કે
ત્યારે મેં કહ્યું કે:—

દોહરો.

જાનમપુરિ છેજોઝહીં, જોઝહીંજાનમરાય;
જાનમનાહતો વજી, ચિત્રવિચિત્રજનાય. ૬.

મત્રયમ કે અહીં બધે ઠેકાણે પથરાઈ રહે એ-
વી પૂરી જાનમ છે, અને આજન રાગ છે, વળી
આજનના સેવક ચિત્ર વિચિત્ર એટલે તરેહવાર કે-
ખાય છે, તે તું જો.

તે સાંભળીને કામધાર કવિરે કહ્યું કે કવિજન
તમે તો જૂન કરી. એમાં સ્વેચ્છાકાર છે, તે એવી
રીતે વચન છે કે,

દોહરો.

જાનમપુરિ છે જોઝહીં, જોઝહીંજાનમરાય;
આ જમનાહતો વજી, ચિત્રવિચિત્ર જનાય.

મત્રયમ કે જાનપુરીમાં જાન રાગની આજન
ચિત્ર અને વિચિત્ર એક ને નામના આ હોય કે-
ખાય છે; અને આ જાનપુરીના દેખાય છે, તે તું
જાનને જો.

એમાં કગારાં લોક એટલે ગવડાં આજન
તેમાં પણ કવિરેની હારમાં મેલી મળા, તેથી તે-
જાની પાછળ નોકરા સરદારે ઉચા નીચા થવા લાગ્યા,
અને ભરતું કે આ લોક ખાલી મૂંઝું કરીને કાન
ફાડ્યો. અને સમજામાં જે વાણી વિનોદ થયો. તે
આપણને સાંભળવા દેશે નહીં, રામએ આજા કરી
કે કાન નરવા થયાં, એટલે કામધાર કવિરે કહ્યું
કે, એ સોરકાના પ્રમાણે સાંભળો; એમાં કગા-
રોની પાછળ નોકરા સરદારે ઉચા નીચા થવા
હવા તેઓને જોઈને રામએ કહ્યું, કે પેથા સરદારે
વેગવા પથા માટે તેઓને નાતર થતી દશે એવું
સાંભળીને કવિ કામધાર બોલ્યો કે:—

દોહરો.

વિયોગિ કરે અંતરે, નહતર કેની હોય;
કઝાવંતનહતરકરે, કવિવુષકરેનકોય. ૭.

રામ સમજ્યો કે તે વેગવા પેથા સરદારેને
કગારાં લોકની નાતર છે; કવિરેની અને (જુમ)
પડિનોની નથી, પણ જે કવિનું નામ કામધાર છે,

તે કોઈને દુઃખ લાગે એવું પ્રુદ્ધ બોલે નહીં, તેમ જતાં આ કળાવત લોકોને દુઃખ લાગે એવો દોહરો તેણે કેમ કહ્યો હશે ? ખરે તેનીજ પાસે એનો અર્થ પ્રુદ્ધ કરાવેલો, એવું પારીને કહ્યું કે કવિરાજ એનો અર્થ પ્રુદ્ધો કહ્યો.

કવિ—મહારાજ એતો રસ મંથનો દોહરો છે, તે આપે હુકમ કર્યો કે કાવ્ય અર્થ ચલાવે તેથી મેં કહ્યો; અને તેનો અર્થ એ છે કે જે પ્રિય અને પ્રિયને વિભેગ પડ્યો હોય, તેના અંતરમાં કળાવત એટલે અંદરના નડતર કરે છે, કવિ એટલે શુકનો તારો કે પ્રુદ્ધનો તારો નડતર કરતો નથી.

રાજા—એ ખરો અર્થ નથી, ખરે બીજો અર્થ ને હોય તે કહો.

કવિ—મહારાજ આપ સર્વે જાણેહો, અને મારી પાસે લા વાસ્તે કહેવરાવેહો, એતો ખજોળ વિધાનો દોહરો છે, અને તેનો અર્થ એ છે કે સર્વને અને પૃથ્વીને વિરોધ છે. તેઓના અંતરમાં એટલે વચમાં અંદરની નડતર હોય છે, કારણ કે અંદર એ બેની વચમાં આવવાથી સર્વમંદળ પ્રાપ્ત થાય છે; પણ શુકની કે પ્રુદ્ધની નડતર થતી નથી; પછી રાજાએ પેલા કળાવત લોકોને કહ્યું કે તમે સભાના હેમ ઉપર વેગળા ખેસો, તમારી બેઠકોમાં જાઓ, પછી તેઓ સાં જઈને બેઠા.

કવિ—આજ સવારે હું જાંઠર ઉપર ગયો હતો, સાં પરગામનો એક છુવાણો મને મળ્યો, તેને મેં પ્રુદ્ધ કે તમે જાણ છો ? અને ક્યાંથી આવ્યા ? ત્યારે તેણે તેની હજીકત કહી, તે એવી કે તેની સ્ત્રીનામે દયાલાભ તે પોતાના ધણી સાથે જન્યાએથી આવતાં રસ્તામાં બને જણાં જુદાં પડી ગયાં, અને તે બાઈ બાવનગર તરફ આવી છે; એવું સાંભળવાથી તેને શોષવા સાર તે આવ્યો હતો, પછી ચહેરને પાદર અમે આવ્યા, સાં એક વાલુઓ અને વાણિઆણુ ઉભાં હતાં; તેઓને તે છુવાણે પોતાની હજીકત કહી, તે સાંભળીને વાણિઆને એટલીતો દયા આવી કે તેની આંખમાંથી આંસુ પડ્યાં, અને પેલી વાણિઆણુની આંખમાંથી પણ આંસુ આવ્યાં. અને તે બોલી કે એક પરદેશી બાઈ અચાસ પડામાં આવી હતી ખરી; ખરે રે બાઈ તમે અહીં શોષ કરો.

તો તમને મળશે; ત્યારે છુવાણે બોલ્યો કે—

દોહરો.

દયાલુ વાણીયાતર્ણી, દયાલુ વાણીઆજ;
દયાલુવાણીઆળીપણ, દયાલુવાણીઆજ.૮.

મતલબ કે એ દયાળુ વાણીયાની દયાળુ વાણીઆણુ તે દયાળુ વાણી તો કહી, પણ દેશ નામની છુવાણી લાવી આપ; ત્યારે હું ખરી. પછી તે બાઈએ કહ્યું કે ચાલો બાઈ હું તમારી સાથે આવીને તે બાઈને શોધી આપું, એમ કહીને તેની સાથે તેની સ્ત્રીને શોધવા ગઈ.

પછી સભામાં ચારણે ખોડિયાર માતાની વાત કરી, કે દયાળી વાવમાં ખોડિયાર માતાનું સ્થાનક છે તે માતા હાજર હજુર છે.

તે સાંભળીને વેદાંત મતનો એક બાઈ બેઠો હતો તે બોલ્યો કે મેં તે વાવ દીડી છે, તેમાં એક ગેઃ ખજામાં પચરની ચર્તિ છે, અને તોરણ બાંધેલું છે, તે પચર અને તોરણ સિવાય મેં તે માતા માતા કાંઈ દીડી નહીં; તે સાંભળીને ચારણ બોલ્યો કે—

દોહરો.

જોગણિ પતો દેવતા, નહિ તોરણ પાપાણ;

મતલબ કે તે તોરણ અને પચરો નહીં; પણ એ તો જોગણી દેવતા કહેવાય.

બાઈ બોલ્યો કે કુટીક કહ્યો છે ખરી વાત છે.

રાજા—તમે તે વાત કમુલ કરી કે ?

બાઈ—તેણે અડધો દોહરો કહ્યો તે તો હું કમુલ કરું.

રાજા—કેવી રીતે કમુલ કરો છે ?

બાઈ—તેણે એમ કહ્યું કે—

જો ગણિયેતો દેવતા, નહિતો રણપાપાણ. ૯.

મતલબ કે જો ગણિયે તો દેવતા છે નહીં તો રણપાપાણ પચર છે; તે વાત મેં કમુલ કરી.

પછી એક વિચારવિધિ કહીને પ્રુદ્ધ કે, કવિતાન્ય મનો સમજી ચક્રીએ એવા ચી રીતે યચાવ ?

કવિ— દોહરો.

રસ દિવ યવ કરિયે નહિ, રહિમખતરનાં મગ્ર;

રસ વિગ કસરવિના વમે, તો યાચો મર્મફ. ૧૦

મગ્રમ કે ખરવા છ રસ અને કવિતાના નવ રસ વસ્તે મમત કંઈ વચર અમલ સાઈં સાઈં ખા-
વાની હા હોંષ વચર, જલુદરમાં હામ્યા રહેલો
તો, રસ વચર કંઈ કસર વિના વમે મર્મવા જલુ-
દર થશે.

એક સમાસદ—આ એકો ખરવા છ
રસ વસ્તે મમત નથી કરેલો અને કવિતાના રસ
વચર મર્મવા જલુદર થશે; એ દેહવામાં કંઈક સા-
રો ભરવે સમજાવે નથી.

કવિ—આરે કહેવની મગ્રમ એવી છે કે જ-
લુદરમાં હામ્યા રહીને રસર સ્વદિત મગ્ર એટલે રમત
કરિયે નહીં; તો રસ રમક વચર “કસરવવા” એ-
ટલે “કસર” રમકમાંથી “રસ” એ ને અધર ભવાં,
“ક” રહે જાણી “વિન” એટલે કવિના મર્મવા
જલુદર થશે.

એવામાં ભં અમરી એક ખરવ મોડો હતો,
તેને કંઈક પેટમાં રસ વરેલું હતું તેણે રસને પૂછ્યું
કે હું તું કિયે ખાક? પેરે કહ્યું કે સરખા સ-
રખારને દહાડે કુચ હામીને પેરે તો સડું થશે,
જાણી તે ખરવે રાખના કાઠીને કહ્યું કે કાઠીમાં-
થી કુચ મંદરી બાજે, કાઠીએ એક જલુદરને
કહ્યું કે જા કાઠીમાં જાને પેલા દાઢમાં કુચ છે,
તે દેહ ખરવે એટલે તે જલુદર મરે, પણ તેને
દાઢમાંથી કુચ બાજ નહીં; એટલે જાએ આંખીને
પેલા ખરવવા કાઠી કહ્યું કે મને તે કુચ લગ્યા
નહીં; જાણી તે ખરવે સંભળવા વરે જામત વધા
કુચ જામત પૂછતો આંખી દેહરે કહેલો તેણે ક-
સરમાં પેલા કાઠીએ દેહરે પૂછે કને તે નીચે
કેમ કહે:—

દોહરો.

ખરાક-રવિના રાર કિયા રહે, મુસાફરેયાં માર;

કેઠારી-કરિના કરવાનાં તુમો, રવિના રહે મુસાર.

મગ્રમ કે ખરવે કુચ કે રસ વર આ
ખા દાઢવા હતો! અને સર કુચ કાઠીમાં કને

કેઠારી હતો! તાઢામાંથી તો જામ્યા નહીં, તેના ઉ-
પરમાં કેઠારીએ કહ્યું કે આ કવિના રમકમાં એ-
ટલે જલમાં કે પાષણમાં જુએ, પચાંચ દરો, તેમાં
કને કને દહાડે મર્મવા સારા વાર છે, તે ખાલમ પ-
કરો; અને તેમાંથી જાણે અંધે એવો નીકળ્યો કે
કસર વિગ કસરમાં જુએ મગ્રમ કે તાઢામાં એક
પણ જાણે છે, તે પચાંચ જુએ; તેમાં રસર વિના
“સુચર” એટલે “સુચ” દરો, એવી કવિતાની મુ-
ક્તિ સંજોગોને જાણી સમજ રંગમ થઈ.

વની કવિ એવો કે એક રાખના રમકમાં વિ-
વાનું ભેર થયું વધી મયું હતું; તેથી વધી વાતનું
અધેર મયનું હતું, પણ તે વિચન રાખને એવો
ખાળીનો દેલો કે તેની ખામી વિરે રાખની આગળ
કાઠીમાંથી કાઠી કાઠી થાયનું નહેતું; અને રસર જાણી
પછાડે વધી બાજે કાઠી કાઠી, અને તેથી રા-
ખની પણ વધી વિગ થવી હતી, તે સંજોગોને
રાખના કવિના મનમાં પેલું લામું; તેથી તેણે એક
દેહરે લખીને, ખાળી રીતે રાખના મહેવની જાણે
રેલો; તે દેહરે રાખના પાંચવામાં આપ્યો; તે
નીચે કાઠી હતો.

દોહરો.

મોવાં કોઈ નવાપ નહિ, શાદુકાર કે ચોર;
દિવાનથી દરશારમાં, છે અંધારં યોર. ૧૨.

તે સંજોગોને રાખને વપસ થયું કે આ દેહરે
કાઠી લખેલો છે, જાણી ખખર જાણી કે રાખના કવિ-
નેજ લખેલો છે, જાણી કવેરીમાં કાઠીની વચેરે લો
એક દેલો; તે વખતે કવિને એવાની રાખને પૂછ્યું
કે આ દેહરે વને લખેલો છે? કવિને કહ્યું, કે હા
ને લખેલો છે. રાખને કહ્યું કે તેણે અંધ સમ-
જાણે કવિ એવો કે પરીથી દરશાર આપ્યા દેલો,
તેમને રાખની વખતે આજો રસર દેખાવા સાઈં
કે આપ્યો હતો, અને આ દેહરે રાખ રસર
ખાન છે, તે જામ્યા એવની વેખની ખરવ હતી,
પણ આ દેહરે કાઠી નહેતું, અને ઊંચ પણ કોચ
નહેતું, તે વખતે મય મગ્રમ એક દેહરે આપ્યો,
તે જાણે ને જાણે મોરો છે; અને તેની મગ્રમ
એટલે કે રસર જાણી જામ્યામાં ઊંચ નથી,

તેથી અપાકે ધોરણે, અને કાઈ શાકુકાર કે ચોર બોટા હોય, તે બોટાં દેખાય નહીં એવું છે.

પછી રાજ સમજ્યો કે કવિએ પોતાની દોષિ-
યારીથી અર્થ ફેરવી નાંખ્યો, પણ ખરો અર્થ તો
ભૂલે છે, એમ સમજીને રાજએ પછે બંદોબસ્ત ક-
ર્મો, અને રાજ્યમાંથી અધિર મટાડ્યું. વળી એક
કવિ બોલ્યો કે કચ્છમાં એક રાજ ચર્ધ મથે તેણે
એક સરે કાટમાં રહેનાર લોકો ઉપર મોટો ધર વેરો
નાંખ્યો; ત્યારે કાટમાં એક મોટો શાકુકાર રહેતો
હતો, તેને કાટમાં મોટી હવેલી ચણાવી હતી, તે બંધ
રહી, અને તેની દીઘગીરીથી તે શાકુકાર ઝેર પીને
મુઓ. તે વાત રાજની કમેરીમાં ચાઇ, ત્યારે રાજ
તે શાકુકારના સ્વભાવનાં વખાણ કરતો હતો, તે
સાંભળીને જેમ કેટલાંએક તાણકામાં રાજને બાપો
હજવાનો ચાલ છે, તેમ કચ્છમાં રાજને બાવો કહે-
વાનો ચાલ છે, માટે બધા સભાસદો દા બાવા દા-
બાવા એમ કહેવા હતા, એવામાં એક સભાસદે ક-
વિના કાનમાં કહ્યું, કે બાવે કાટમાં મોટો ધર વેરો
નાંખ્યો તેથી તે શાકુકાર હવેલી ચણાવી ચાક્યો નહીં,
તેની દીઘગીરીથી તે ઝેર પીને મુઓ, પણ તે
ખરેખરી વાત બાવાની આગળ કાણુ કહી શકે ?

કવિ—હું ખરેખરી વાત બાવાની આગળ કહ્યું,
એમ કહીને, મોટા ધાંચો કહાડીને એક દોહરો બોલ્યો.

દોહરો.

કર ઘાલીને, કોટમાં, વાવે વડુ ધન લીધ;
હવેલી ન થઈ તેં દુલે, પારેલે વિલ પીધ. ૧૩.

તે સાંભળીને રાજને મણે કોષ યાગે અને કહ્યું
કે એનો અર્થ કહી સંભળાવો, પછી કવિએ બાપુ
કે રાજને બડુ શાકુ લાખું છે, તેથી તેણે અર્થ
ફેરવી નાંખ્યો, અને કહ્યું કે એક ભેગી બાવો કિ-
મિયાગર આવ્યો હતો, તેણે તે શાકુકારની કાટમાં
દાખ નાંખીને અર્ધજન કરીને, દોસ્તી કરી, પછી
ત્યો કરીને બડુ ધન લખીને જતો રહ્યો, “ હવે જીન
પર જે દુલે ” તે દુખમાં હવે લીન થઈને પારેલે
ઝેર પીધું, એટલે એનો અર્થ છે.

રાજ સમજ્યો કે કવિએ અર્થ ફેરવી નાંખ્યો,
પણ ખરો અર્થ જુદો છે, પણ તેની કવિતાની ગુ-

ણ સાંભળીને રાજ ખુશી થયો, અને કાટના લોકો
ઉપરથી ધર વેરો કાઢી નાંખ્યો.

વળી એકજણે પુછ્યું કે કર્મનું જોર ખડું હશે
કે ખેડું, પછી તે વિશે ઘણી તકરાર ચાલી, પછી
એક કવિએ કહ્યું કે—

દોહરો.

લક્ષ્મીવર મહારિ જે, દારિકાં તળોં રાય;
તેપર રાજ તજી ગયો, કર્મ ગતિ કહેવાય. ૧૪.

મતલબ કે લક્ષ્મીજીનો વર, જે આચુર અને
સુદિક વનેરે મથેલો યતુ જે દારિકાનો ધણી એ-
ટલે દારિકા જેના તાખામાં હતી, તે પણ રાજ
તજીને ગયો તે કર્મની ગતિ કહેવાય છે.

સભાસદ—કર્મ એટલે શું ?

કવિ—કર્મ એટલે કરેલું કામ. મતલબ કે જેનું
કરીએ તેનું બોધારીએ તેનું નામ કર્મ.

જે દોહરાનો બીજો અર્થ એવો થાય છે કે લક્ષ્મી-
બાઈ સણ્ણિના વર મથકવાડ મહારાજાવ જેનો અમ-
લ દારિકામાં પણ હતો, તે રાજ પણ રાજ તજીને
મટાસ ગયો, તે કર્મની ગતિ કહેવાય.

એવામાં એક વડીલ બોલ્યો કે આપણે એક
કામની અપીલ કરવા ત્યારે મુબલ્ક જરૂં પડશે, તે
સાંભળીને એક સભાસદ બોલ્યો કે અપીલ ચાલેનો
સો અર્થ હશે, અને ક્યા ક્યા ચાલે મળીને તે ચાલ
થયો હશે, ત્યારે વડીલે કહ્યું કે એનો હિંમત ચાલ
છે અને એક રસલા ઉપર રાજ ન થયાં તેનો ફરી
તાપાસ કરવો તેનું નામ અપીલ કહેવાય છે; ત્યારે
સભાસદ બોલ્યો કે અપીલ ચાલ હવે ગુજરાતીમાં
વપરાય છે, માટે તેનો અર્થ ગુજરાતી બાજના
નિયમ પ્રમાણે ચલે જોઈએ. વડીલ બોલ્યો કે તે
કામ અગાઈ નથી, તેનો આ કવિને પુછો, પછી
કવિને પુછ્યું ત્યારે કવિએ નીચે લખેલો દોહરો કવો.

દોહરો.

ખીલ તળોં પંચાતથી, દુનિયાં રીસે દીલ;
ફરે કરેલો ફેમલો ઇતો જાણ અપીલ. ૧૫.

૧ પાંચાતની ગુજરાતી સાત મોપડીયા સ્વચામાં
સામેલ હતા, અને કાઠિયાવાડમાં પેલિટિકલ
એજન્ટ હતા.

મનુષ્યો પંચનામનો એક સદ્ગુણ છે, તે પંચતરીને ને રેસો કરે, તે રેસાથી સડ થોડા રાજ થાય, ખરે ને રેસાથી થોડા રાજ થાય નહીં, તેનું નામ આપેલ કહેવાય: મનુષ્ય કે આ એટલે નહીં, અને પંચ એટલે પંચ સદ્ગુણો કરેલા; અથવા તેના ભેદો ને રેસો કહેવાય નહીં.

એમાં એક રેસો ઉપાસ ભેર લખ્યો હતો, તે સમયમાં પદેચામાં ભારે પેસો ને સમસ્યા ચારે બારે મગ પુછાયા હતા, તેને વળી તેમ કહિને પુછાય કે, આ ભેર આપણે જાણ કે નહીં, તે કહે, અને વળી કહીલા મનુષ્ય વિં: પણ વખતે મગ ફરીથી કહે તો હું તમને કશું આપીને રાજ કરીશ એમ કહીને રેસો ભેર કહિયા હ.પમાં આમાં અને વળી રેસો કરીર ઉપર પહેરેલા ઘડીયા ઉપર નમ્ર કરીને ઉપાસવામાં કહિને એનું જાણવું કે આપણી એક ઘડીયા તમને આપીશ, એવા હથાળ મનુષ્યની પદેથી જાણીશ લેવાની તે કહિની મરજ નહોતી, તેથી કહિ ભોલો છે.—

દોહરો.

મને તમે આપ્યું હવે, કને વિશ્વપન હોય;
વેનાં ભને હોર જો, લાઓ ન નિંદે કોય. ૧૬.

તેનો અર્થ એવો સમજવો કે તમે મને એ આપ્યું હતું તે આપ્યું: (એટલે ભેર આપ્યું) અને હવે વખતી પાત્રે ને પરણા દેવ, તે વેળેને ભેર ભેર જાણે, તો વખતી કેડ નિંદા કરશે નહીં; એવો અર્થ સમજીને તે સરવાળે જુદી રીત થતી, ને સુસ્મરણ કરું કે તમે મને એનું કેમ કર્યું? કહિ ભેરો કે મેં એ કર્યું તેનો અર્થ તમે સમજ્યા નથી, તમે મને મગ પુછા, ભારે ને એમ કરું કે માર અને વાર એટલે મગ, તેનો આપ્યું. હવે કાર અને વિશ્વરૂપ એટલે કારના સુરુષ ભેગ બીજા કહિયા આ સમજા ને દેવ, તેમના મગ લેખને ભેર તે ભેર જાણે. તો વખતી કેડ નિંદા કરશે નહીં; એવો અર્થ રેસો કહિને તે સરવાળ ફીલ જાણે.

વળી એ કે કહિ ભેરો કે રાજ ભેગની વખતમાં એક સ મે નાચવીજને પુક કરી, તે ઉપર રાજ ભેરો મગજ કરી, ને ફરજીયાથી નીચાંજો તેમનાં

એક ધરોજ જાણવું જાણવું સારું આવશે દીલ તેની વખતે એક નાની પેલી હતી, તે પેલીને તેનું લાંબું લાપ કરી સમને રેસાની; ભારે રાજાએ જાણવું કે તે ચોપડીમાં પદેચા ઉપરજુલની રીધ દરો; તેથી કારખારીને એવો દુકમ થયો, કે આ જાણવું ને ખાતે તે આમાં જાણીને મંડારીજ તેને આપે, એવી ચીની તમે મંડારી ઉપર લખી આવ્યો; એમ કહીને રાજ ઉપરજુ મગ, પછી કારખારીએ પેલા ધરજ જાણવુંને પુછ્યું, કે તારે મું ભેરોએ જાણે, ભારે તેનું કર્યું, કે મને આખી રાખમાં કન્યા મગી નહીં, ને ખાતે વંચ જાય છે, ખારે લાડી મગવાની આવડો જાણી ને કારમાં એ જાણીને મગ છે ને કારજ આ ચોપડીમાં લખેલું છે, અને એક રેસો વખતે મેરડીને ઉ મરડિયા થયા, હું આ કારખારી પડ કર્યું, અને લાડી મગવાની આવડો રાજ ભેગને આપીદેર રેસ આવ્યો. એનું સાંભળીને કારખારીએ વિચારું કે રાજાએ દુકમ હું ફેરવીય તો મને વિશ્વા કરશે, પછી તેનું મંડારી ઉપર ચીની લખી આપી તેમાં નીચે લખેલા રેસો લખ્યો હતો.

દોહરો.

પાઠ કરેછે કવચનો, લાઠી મગવા ધારિ;
તમે સસાને કવચમાં ને વેળો મંડારિ. ૧૭.

પછી તે ચીની લખીને મંડારી પાસે ગયો, તે દેહવાની મનુષ્ય એવી જાણવી હતી કે આ ધરોજ જાણવું લાડી મગવું જાણીને કારખારી પાસે કરે છે, ખારે રાજાએ એવો દુકમ છે કે તેની ચોપડીમાં (કારખારી) લખીને તે આવશે.

હવે રાજ સમસ્યા કહે કે મંડારીએ તેને મું આપ્યું દરો: પછી જાણ સમસ્યા વિચારમાં પડ્યા પણ કેટલું તેનો અર્થ કંઈએ સુજ્યો નહીં, પછી એક કહિને તેનો અર્થ થયો, ને કર્યું, કે મંડારીએ તે ધરજ જાણવુંને રોજ રોજને આવડા સાર લાડી આપી હતો અને એવો અર્થ સમજાવ્યો દરો કે આ જાણવું લાડી મગવાની જાણીને કારખારી પડ કરે છે, પણ લાડી સમસ્યા વચમાં “ક” અક્ષર તમે લખીને તે આવશે. મનુષ્ય કે ધરજ જાણવુંને લાડીની: ભર છે, ખારે લાડી આવડવું આ

વાળો સમજે નહીં, પણ સારી જાતનો દોષ તે સમજે.

એક સરદાર બોલ્યો કે તમે એમ કેમ કહોછો, કે સારી જાતના સોકન એ વાત જાણે? ત્યારે કનિ બોલ્યો કે:—

દોહરો.

**જાત જાતમાં જૈવસે, જુઓ જગતની રીત;
સુવર્ણ સુવર્ણ જ્યાં મળે, થાય પરસ્પર પ્રીત.૨૬.**

મતલબ કે પોતપોતાની જાતવાચામાં જાળેને જાળે તો જાળેને પરસ્પર પ્રીત ઉપજે છે. અને બીજી જાત વાળો તેઓમાં જાળેને બેસેતો, કાંઈક અવગણણું જાળે પક્ષમાં રહે; જેમકે સોનું સોનામાં જાળે તો ચોમે છે. પણ સોનામાં બીજી જાતની ધાતુ જાળે તો તે સોનાને પણ જગાડે, અને પોતાનું રૂપ પણ જગાડે; તેમજ બીજા અર્થમાં સારા અક્ષરો સારી જાતના સોકના મેંભાંધી નીકળે, તો તે અક્ષરો ને મુખ જાળે શોભા પામે છે; પણ જો સારા અક્ષરોને ઉચ્ચાર કરતાં, આ પરદેશીના છોકરા જેવાને સિખવીએ તો તેના મુખને અને અક્ષરોને કાંઈક અવગણણું રહેશે.

એવામાં એક માળી કણુખી, અને બીજા બે નિત્રો હતા, તેઓ આવીને રાજા અને કવિની વચમાં બેઠા, એટલે ચોપદારે તેઓને કહ્યું કે ઊઠા ઊઠા અહિંયાં ક્યાં બેસોછો, પોતાના બરાબરીઆ બેઠા હોય ત્યાં જાળેને બેસો.

કવિ—બેસવાધો; તેઓ અમારા બરાબરીઆજ છે; જેઓનામાં એક શુભ મળતો આવે તે બરાબરીઆ કહેવાય.

એક સરદાર—તમારામાં ને તેઓમાં કિયે શુભ મળતો આવે છે?

કવિ— **દોહરો.**

**કોણ વેગલે જો કદી, રોય હરવડી કયાંદિ;
કવિમાલીકળવીનૃપતિ, મિત્રદુસિમનમાંદિ.૨૭**

મતલબ કે હરવડી કોણ વેગલે રખાય નહીં એ શુભ મળતો આવે છે; કવિએ અમરકોણ વચ્ચે સ-

જ્ઞનો કોણ, વેગલે રખાય નહીં, માળીએ કુવામાંથી પાણી કાઢવાનો કોણ, અને કણુખીએ ખેતરમાં ખોદવાની લોઢાની કોણ, અને રાજાએ ધનનો કોણ એટલે જાળેનો વેગલો રખાય નહીં, અને બે નિત્રો કોણ એટલે આડ નેટલે છે જે બુદ્ધ પડીને રદી થકે નહીં.

એવામાં એક સોદાગર સો દાથી લઈને વેચવા આવેલો હતો તે સમામાં આવીને ઉભો રહ્યો, તેણે જોયું કે બધા સરદારો ગાલીઆ ઉપર બેઠા હતા, અને તેને પોતાને બેસવાનો મામ ગાલીઆ ઉપર નહોતો, અને જાળે ઉપર બેસવું તે બોંધ બેસવા બરાબર તેને લાગતું હતું, તેથી ઉભો રહ્યો; તેને કાંઈ બાજુજાળેને કોણે સોનાનો કાગરો બાંધેલો હતો.

ત્યાં રાજાનો ફરજ મજા કાતર લાળેને આવ્યો, તે પણ પેચા સોદાગરની જોડે ઉભો રહ્યો, એટલે કવિએ તેના સામું જોળેને એક દોહરો કહ્યો:—

દોહરો.

**ગુણવાલો જો ગજપતિ, સાથે છે ગજ સોય;
કર જોમેછે કાતરે, કદી ન વેસે થોંપ. ૨૮.**

મતલબ કે શુભ એટલે દોરાવાળો મળતો ધણી આ ફરજ જુઓ; તેની સાથે ગજ તથા શીવવાની સોય પણ છે; અને કાતર વડે તેનો દાઢ શોમે છે, અને તે મરીખને ઘેર કે રાજાને ઘેર શીવવા જાય, ત્યાં પથરણું પાથરી વચ્ચે બોંધ બેસતો નથી. તે સાંભળીને બધા સમાસદો સમજ્યા કે આ સોદાગર ઉપર તે દોહરો કવિએ કહ્યો; પછી તેને ગાલીઆ ઉપર બેસવાને જગા કરી આપી.

એવામાં ચુવાળ પરમણીનો કોળી કાકરડો સમામાં બેઠો હતો. તે ચોરી કરવાનો અને જાળવાનો ધધો કરતો હતો. તેને રાજાએ કહ્યું કે તમારા છાંછાના લોકો ચોરી કરવાને ચડે છે, તે સાંકે કામ કરતા નથી.

કાકેરડો—અમારા બધા લોકો ચોરી કરવા ચડતા નથી; પણ દુકાન વડે દોષ, અને છોડાં જુમે મરી જવાથી વંચનો નાશ થતો હોય, ત્યારે તો ચોરી કરવાને ચડ્યા વચ્ચે છૂટકો નહીં.

કવિ— દોહરો.

ચતુર ચંદે નહિ ચોરિયે, પારિ ઉપમોર્ગની આગ;
ચોરી ચંદેને ચોરિયે, જો નિજ વંશ વિનામ. ૨૬.

રાજ્ય—તમે નીચીની કવિય કહેછો તેમ છતાં
ચોરી કવચની પણ કવચો કહેજો કે?

કવિ—ને ચોરી કવચ વિશે એ કહેવો કહ્યો
નથી. પણ ચતુરપ વિશે કહ્યો છે, તેથી અર્થ એવો
છે કે કહ્યો અલ્પક દેવ તે સચ્ચરણ ઉપતેજની
અલ્પકથી પણ નહીં, પણ પેદાશ વચ નચ ન
હવ તે કહી આપીને પણ છે. વળી કહ્યું છે.—

દોહરો.

ચોરિ ચઢનાં લાજ નહિ, ચોરી ચઢનાં લાજ;
રાની પરને રાજ નહિ, રાની પરને રાજ. ૨૭.

મત્રણ કે ચોરીએ અર્થ એટલે પાણ્ય કંઈ
હવ નહીં પણ આપણે અર્થે ચોરીએ નથી આપે
તેમાં ઘરમ છે, અને રાની રહેનાર અધીરે પણ
પણથી હવ મને નહીં, પણ કોઈ રાની એટલે
રાજની કવચ પાણ્યકથી હવ મને.

વળી કહ્યું છે— દોહરો.

ચોરિ મુખદ્રા અનુમે, રકમણિ ને રુપિકેય;
પદપોનજેનન ચોરિયે, લાવન નાંધો લેવ. ૨૮

મેળા અર્થ એવો નથી કે મુખને અર્ધને
ચોરી હતી, અને રાજ્યને આપણે ચોરી હતી,
એક એક પણ ચોરી કવચ હતા; તો એ અર્થને
ચોરી હતી નહીં તેને કવચ એવો કહેવો નથી

પણ તેથી મને અર્થ એવો છે કે અર્ધને અને
પાણ્ય તેમ પણ અર્ધને ચોરી હતીને પરણ
હતા, તો સચ્ચરણ એ અલ્પક વારંવાર નહીં, તેને
કવચ એવો કહેવો નહીં એવો એ કહેવો છે—

દોહરો.

ઉ નાંધો રા આગળે, વચનાં વચ ધરેલ;
વાનાંની વાંદ કણ, ન વણો તમે ધરેલ. ૨૯

એ સરકાર—એવું એવું અર્થ છે.

મહેતાજી—કઈ એમાં કવચ અર્થ નથી, મે-
વો કહેવો કહેવો કહ્યો.

સરકાર—તમે કહેવો કહ્યો, ત્યારે તો હવે
તેથી અર્થ કાઢો કહેવો પડ્યો.

મહેતાજી—એવો નિઃશ્ચયમાં આજ નિઃશ્ચય-
અર્થને સિદ્ધમણી કહેવો મેં કહ્યો હતો, તેથી
અર્થ એવો છે—

દોહરો.

ઉત્તો કો, વા આગળે, વચનાં વચ ધરેલ;

મત્રણ કે ઉત્તો અર્ધ "ક" અને આગળે
એટલે વચ અર્ધ "વા," અને વચમાં એક
"વ" એટલે "વાગ" તમે આ કહ્યું અને તેથી
કહેવો થયો નહીં.

સરકાર—મે કહેવો કહેવો નીચે અર્થ રા-
વ, એમ અર્થને કહે છે, તો જો અર્થ અર્થ કહે
તે કહે—

મહેતાજી—એક રાજની હતી છે તેને રાજ-
એ અર્થ આપ્યું છે, તે અર્થને કોઈ પેદાશ
અર્થને અર્ધના અર્થને કોઈ કારણ ઉપર કઈ
કારણ કવચ હતા તે કહેવો પડે અર્થના હતા, ત્યારે
કહેવો કહેવો અર્થને એટલેને એક અર્ધને વ-
ચમાં ચોરી કવચ ઉપર કહેવો હતો અને આગળ
અર્થને સિદ્ધિ એટલેને હતા અને કહ્યું હતું કે
અર્થને કહેવો અર્થ અર્થ કહેવો નહીં; એટલે
અર્થને આ (આ અર્થ હતો) અર્થને, અને
સિદ્ધિએ કહ્યું કે, જાતી અર્થને કહેવો કહેવો,
તો જો અર્થને કઈ અર્થને કહ્યું છે. ત્યારે સિદ્ધિ-
એ કહ્યું કે જાતી અર્થને કહેવો કહેવો છે. અને
સિદ્ધિએ વચ વિષે કારણ કહેવો છે; એટલે
સિદ્ધિ કહ્યું કે કહેવો છે એ તો જે મુખ પ-
ધીને કહ્યું કે "અર્થને આ." એટલે સિદ્ધિએ
તેને એવો અને કહ્યું કે તેને કહેવો થયો નહીં,
અને એટલે અર્થને કહેવો જો એ જાતીને આ
કહેવો ને કોઈ કહેવો હતો, તે હવે એ જા
અર્થને.

છે, રાજા એટલેય ફેર છે કે પેલો મજા બાધમાં છે, અને આ યુજ્જ્વલીમાં છે, તેનું કારણ એ છે કે હાલ મહારાજની મરજી યુજ્જ્વલી બાધને રાખી મરજી છે, અને તેનું યુજ્જ્વલીમાં દેહરો કર્યો છે.

૧૪ી રાત્રીએ એક રજિઆને દેહરોના આપ્યા. તે ભાને એવો મળ્યો. ૧૫ મહાસરોએ પેલા કવિને કહ્યું કે તમે આરતી બધી કિખત એક દોહરાની સાથે આરતી આપશો તું તેનું દર્શી ભરે દિલીની તારા દેવ કરી, તે તને કમુલ કરેલાં ?

એક સમયે કહ્યું કે દિલી જિંને તે દોહરો નહીં, ૧૫ આ દિહામાં પ્રથમ કહ્યું હતું કે દિલી, દિલ્લ, અને દોહરા છતાં દેવના વચરઅમે દિલ્લ કરી લાગ્ય નહીં. તે જિંને એ દોહરો છે અને તેનું ભરે એક છે કે દિલી કરવાને લાઈ પાસ તે ૧૬ દોહરા ભરે તેને ભરે દોહરા, તથા મુખ એટલે દોહરા ભરવા દુર દેવ, તેમજ પેલાની આપ્યો દોહરા જે નહીં, ૧૫ એ "દિલી" સમજી પચ્ચે "૧૫" દોહરા એટલે કમરે આરતી "દિલી" દેવ તે. દોહરા જે.

જે ભરે કહ્યું કે એમાં કાંઈ વધારે સમજાવી ભરે નહીં. અનન્ય તેને રજિઆ આપ્યા. કવિને કહ્યું કે એવો ભરે એક છે કે સમજાવ્ય પ્રથમ ૧૫ દોહરા દેવ કે રાજા પુનઃ દેવ પાસ છે કહ્યું તે ૧૫માં ભરે દોહરા દેવ તે અનન્ય ભરે કે નહીં તે જિંને એ દોહરા છે, તેમજ ભરે એક છે કે દુહરા દોહરા દેવ, એક દેવ, અને તેમજ ૧૫ દેવ, તેમજ અનન્ય રકત તેમજ અનન્ય જે નહીં.

એકે દોહરા ૧૫ દોહરા "દિલી" એ ભરે દોહરા એકે કમરે દેવ તેમજ અનન્ય ભરે ૧૬, એક એક ૧૫૫૫ મહારાજ ૧૫૫૫ દોહરા એકે કમરે, તે એકે કે એ ૧૫૫૫ ભરે ભરે છે, અને નહીં એક ભરે છે તે ભરે છે કે દેવ "દોહરા" એ ૧૫૫૫ અને "દોહરા" એ દિલી છે, તેમજ દેવ એટલે ૧૫૫૫ ૧૫૫૫ એ "દોહરા" એ દિલી છે, તેમજ ભરે દોહરા એકે ભરે એક કે અનન્ય દોહરા

એટલે યુજ્જ્વલીમાં વાસ દેવ, તેમજ આમજાનો પ્રકાર પો વાસ એટલે સુમધ અથવા નિવાસ તે સાંભળીને બધી સમજા ખુલી થઈ.

એવામાં સાંભળે સમય થયો, અને માનારીયો આવ કરવા આવી હતી. તેઓએ તબ સાથે યોગ્ય ગાન કર્યું: ૧૪ી રાત્રીએ એક કુવરે એક કવિને કહ્યું કે આ નાચકાનું વર્ણન કરો. તે કવિને નાચકાનું વર્ણન કરતું સમજું નહોતું ૧૫ રાત્રીએ કુવરે બધી દેવ લીધી, એટલે કવિને લાંબી નજર કરીને ચારે કારે જોયું, ભાં કરવાની ગાયો ચરીને કરવામાં આવતી હતી તેમાંની એક ગાયનું વર્ણન કર્યું તે નીચે પ્રમાણે:—

દોહરા.

૧૫માં અમુક કમુલ, દોહરા જોતી ભવ; પાછળ કાળા ફેર છે, દેવો ગોરી આવ. ૩૮.
અનન્ય છે.

કાળા લાંબા કેલકાળી રંગે તેા રાખી બાળી, અંતરના અમુકાળી ૧૪ી વખતે આવ છે; કમર કમર આલ આલતી અંતરનાળી, સ્ત્રીય લકાળ અલ સામું જોતી ભવ; પતિના નહીં ૧૫ પ્રમતો પ્રમતો પોતે, મુગેદાવલાં ભરે મુગેદાવલાં છે; યાને કરવાના દેવો દુનિયાના ભોલો, ગમદાનાં ગોરી મુનકાળી નાવ છે. ૩૯.
તે અનન્ય કુવરે ભવ કવિને આ માન્યની વર્ણન કર્યું, નવા ન વાળ થયો.

એવામાં એક માતી નેતાની કરી બાળીને રાત્રી અનન્ય નહીં અને કહ્યું ૧૬ દુનિયાને તેલ વાળવા ભરે ભરે કરી નવાળી હતી, તે આ દુહરા અનન્ય ૧૪ી સમજાવે તે દેવમાં જોને જોને વખતે એટલે એક ભરે કવિને કહ્યું કે આ કરે મુનકાળી કરો. એટલે બીજા એક ભરે કહ્યું કે રાજાના મહારાજા વર્ણન એકે કવિને ભરે.

કવિ— અનન્ય છે.

દુહરા, ભવ, નિનંદ, મુનકાળી, મેરી ભવની અનન્ય મુનકાળી અને મેરી આ; તે એટલે કવિને વર્ણન કરી આવી.

તેણે ૧૫ ખરી મઘી જેની ઇચ્છાથી આઃ
જેણે મદિયા જગતમાં પુરો પ્રવૃદ્ધ થયો,
એવી તો અધિક છે સુખામની સનેરી આઃ
જ્યાં રેવળો ને ઈરિયો ન હોય દેવ,
જ્યાં રસપતથમ રેખ “વિ કટોરીઆ.” ૪૦.

કટોરી વિષે અર્થ.

તે સાચા ધરની છે, સરસ છે, મેષ વમરની છે,
નાજીક છે; અને તે એક રમની જગતથી એટલે
સેનાથી પેશ થયેલી છે; અને જુઓ પોને ૧૫ અને
ગેરા રમની છે. તે કટોરી દુનુખનજીને રમવંદજીએ
મહેરખાનીથી આપી. તે દુનુખનજીને ૧૫ ઇચ્છા-
રીઆ જેવી વદાસી મઘી ને કટોરીએ મદિયા જગતમાં
સંપૂર્ણ પ્રસિદ્ધ થયો. એવી તો આજ નસીજના જેવે
વાળી આ છે; રમવંદજીની જ્યાં જગતો સમુદ
હોય ન દેવ તો કવિ કહે છે કે આ કટોરી જેવ
લેરી. બધારે સોવાની ખજાર લાને દુનુખનજી આપ્યા
ત્યારે રમવંદજી નવાજ મેશ દયા, અને સરીરે
મર્દન કરવા તેજની કટોરી તેમની પાસે હતી,
અને દુનુખનજી ઉપર તેઓ ધણુ પ્રથમ થયા, તથા
ધણી મહેરખાની થઈ, અને જગતું કે દાઝ દાઝ
વખતે કું તેને યું આપી દઈ ૧૫ તેજની કટોરી
હતી, તે બહુસ આપી તે દુનુખનજીને ૧૫ ધણી
ખારી લખી, એજ કારણથી લોકો દુનુખનજીને તેજ
મથાવે છે.

વિઠોરિયા વિષે અર્થ.

વિઠોરિયા કેમચમેલી છે, સરસ છે. તનથી અને
મનથી મેશ વમરની છે, નાજીક છે. અને ગેરી
જગતથી જાનેલી પોને મેરી છે, ને ખેલો એટલે
વિસ્તારવાનો તેના ધણીને એટલે પ્રોત્સ આપનારને પર-
મેશરે મહેરખાનીથી આપી. તે પ્રોત્સ ૧૫ ઇચ્છા
કેરી જેવી ખારી મઘી જે વિઠોરિયાએ મદિયા
જગતમાં સંપૂર્ણ પ્રસિદ્ધ થયો. એવી સાચા નસીજની
વધારે જોરવાળી આ છે, જે જ્યાં જગતો સમુદ
હોય ન દેવ તો કવિ કહે છે કે વિઠોરીઆને જો.
મનજન કે તેનામાં દયા થઈ છે. તે સંમગીને ખરી
સખા રંગમ થઈ.

૧૫ એક સરદારે કવિને પૂછ્યું કે કેવો રાજ
દેવ તે જગતમાં અને જગતમાં દેવ! કવિને કહ્યું
કે બાહ, યુનુખન, અતિખન એટલે જાનજન, મંજીર
અને મળિત જાનુ એટલે દિવખો કામ જાનુવાર,
એજ સાચાસાચ “મથા” માર ને રાખતા માર-
ખારી છે, ત્યાં મીઠું આજ ઉપર રેખની નજર
રાખે, અને જ્યાં હમેશાં સતે, ખની ચવાદ ખારી છે,
વગી દોરે, પેરે, મુવિચાર, દીપંદરિ, દયા, અને જાન,
એજ છે મુખની સાચે તો જોને મિત્રા છે, અને
દહેરના લોકો દરેજ પ્રતિખાન રાખે, એવો રાજ
દેવ તે જગતમાં અને અતિથય જગતમાં છે.

સરદાર—એ તો તમે ખાં કહ્યું ૧૫ તમે
કહ્યું એટલેજ અર્થ આરે એનું એક કવિ કહ્યો

કવિ— મનદર હંદ.

યુનુખન, અતિખન, મંજીર, મળિત જાનુ,
એજ જાજ “મથા મથા” જેના કારખારી છે;
જાખ ત્યાં સર્વર રેખની નજર રાખે,
સદાચ જ્યાં સંતોષની સદાક સાચી છે;
પેરે, પેરે, મુવિચાર, દીપંદરિ, દયા, જાન,
યુનની સાચે તો સર્વ દેખાતી છે;
પ્રતિ દીન પ્રતિ “મથા નમરના” લોક રાખે,
એવો રાજ જગત અતિ જગતમાં છે. ૪૧.

એમાં પારેલી એક મુસલમાન સરદાર મકે
દજ કરવા જતો હતો. તે કેમ રાખની યીપારચનો
કામન કોરે સાહેબ ઉપર લાવ્યો હતો. તેમાં એનું
લખ્યું હતું કે આ ૧૫ જાનનારો સાચે ખાલુસ આ-
પીને દજ કરવા પોચાઓ. તેથી કોરે મુસામ
નામના એક નવા રાખેલા આરખને પંચ આરખ
સહિત પેલાની સાચે મોકલ્યો હતો, ૧૫ એક મે
મજબ મથા ૧૫ પેલા મુસારને એવો મહેમ આ-
વ્યો કે, આ મુસામ ખો દો કવિને કુંડી લેરી,
તેથી કાંઈ બદાત કાઢીને પાડો વચો. અને રાખની
કમેરીમાં આવ્યો. ત્યારે રાખએ પેલા મુસામને પૂછ્યું
કે, કેમ ખાજ આવ્યા. ત્યારે મુસામને કહ્યું કે કું ખાજ
ખજ દીવથી તેમને દજ કરવા પોચાગી, ૧૫ તેમને
કે વહેમ આવ્યો તેથી નેતા પાડા વગી આવ્યા.
એટલે પેલા સરદારે એક દોહરો કહ્યો:—

હોહરો.

કરે દિવ પોતાક હમ, ગુઝામ તું બહો નિધ;
જાતી તખ્તસ રૂપ પર, અમે એજ ગુનુ તીપ. ૪૨.

એ રામની રીત એવી હતી કે, સપ્તામાં એ કોઈ કવિતા બોલાય તે એક દરબારમાં લખી લેવાતી હતી, પણ ઉપરો દોહરો કહ્યો તે વખતે રૂકા એક કારકુન ગુઝા વધા નામે બેઠો હતો બીજો કોઈ નહોતો. સ્થરે ઠાકોરે કહ્યું કે દરબારમાં સખવા વા-
રને આ દોહરો લખી લેવો જોઈએ, પણ જુવા મહેતા નો કાલા માતર બજેલા નથી માટે કોણ લખશે? બુદ્ધો મહેતા બોલ્યા કે કાલામાતરની સી વરર છે, જુવા કારખારીઓ કોઈ કાલામાતર બખુલા ન દેવા, માટે શું મોઢાં મોઢાં દરબાર લખાતાં ન દેતાં?

કંકાર—શીકો સ્થરે તમે વખી ક્યો. અને આ-
જની તારીખ પણ નાંખજો

પછી છુટા મહેતાએ એક કાગળ ઉપર તે દો-
હરો કાલામાતર વગર લખી લીધો તે નામે પ્રમાણે
લખાવું—

કર હમર હમ, મગમગ બગરબ;
જાત તખર રૂપ પર, અમ અમ નનુ લાં.
સવત ૧૬૧૪ અન્તે શુકર

કર પ્રમાણે લખી લેવો તે કાલા દરખાસ.
કવિએ લખ્યાં આવીને કહ્યું કે તમે દરબારમાં
તેજવરો. સીકો પર પછી કવિએ સા સામવત
જુઝા મહેતાને કહ્યું કે ને તમને આજ સપ્ત
૧૧૧૨) આ હોતે તખ્તસ લખી પડેલ લખાણ
લખો છ તે રહિયા મારે આજને આજ પડા
લેવની જરૂર પડી છે. તે લખાણને જુઝા મહેતાને
ખજો રીત મળી, અને કહ્યું કે, તમે જુઝા મહેતા-
કુ રહિયાનાં કંઈ બહુતો નહોતે ને ને ખોલે પડ
લખો આજે નહોતે મારે લખી પડેલ દોહરો
તે રહિયા આજ પડો તે કવિએ પેલ દોહરો
તે જુઝા મહેતાને લેવી. તે જુઝા મહેતાને લખી
લખાવું

કર હમર હમ એક લ નેમ જુઝા વંધ
જાત તખર રૂપ પર) અને આજ નેમ કોઈ
સવત ૧૬૧૪ અન્તે શુકર

એ પ્રમાણે જોઈને જુઝા મહેતા ગમરાયા અને
ચોટીક વાર પછી તેને પાઠ આપ્યું કે આતો પેલો
દોહરો ને લખી લીધો હતો તે છે. પછી તેજુ કહ્યું
કહ્યું કે કાલામાતર વગર લખ્યું તે જોડું છે. અને
તમાસો જોઈને સખા બંધી રંગલ યથ.

વિરોધાભાસ અલંકાર.

રામજો કવિએ કહ્યું કે હવે વિરોધાભાસ
લંકારની કવિતા બોલો.

કવિ— હોહરો.

પાણીને તો પ્રભુ રીકો, પાણી જન ગુણવાન;
પાણી તો સમં વને, પ્રાને હરિ રસ પાન.
પાણી પવિત્ર તીર્થ જન, હરિરસ પાણી તથાપિ
કહો નહિ પાણી વિપવ રસ, નિહારસ નહિ પાણિ.

તે સાંભળીને એક ખવાસ બોલ્યો કે પા-
પ્રભુ રીકો, અને પાણી સ્વચ્છતાનાં જ એ બધું
છે, પછી બીજા કવિએ અર્થ સમજાવ્યો કે એ
હમમાં એવ કહ્યું છે કે જે ગુણવાન જન તું પ્ર-
હરિ રસ બીજાઓને પા અને પાતે પી તો તને
રીકો, અને જુ સ્વચ્છતા જા; માટે પવિત્ર તીર્થ
પા અને પા. જન વિપવ રસ અને નિહાર રસ
પાહલ નહા. અને પાણ નહા. તે સાંભળીને
જન યથ. એવાના એક ખાસવાનો કવિ, બેઠો
તેના જુવન મેલા હતાં, તેને એક ખવાસે
તમાસ જુવન મેલા કેમ છે?

હોહરો.

કવિ—

હીફ ને મઝ દેશમાં, ના નહીંમાં નીર;
વજ નાક સાધી કરે, સાધી પાંડે સરીર.
ખવાસ બોલ્યો કે ના. નદીઓમાં પા-
નેમ હજા વજ સાધી પાંડે એમ કેમ કહેવું
પછી બીજા એક સમાવરે કહ્યું કે એ
એવ છે કે ને નારવાડી નદીઓમાં પા-
હીફ, મગમગ ને હીફ નહી. એક કવિ
એક વને બે. જાલાની સમામાં એક કવિ
તેજુ કવિની જુવાની પરીણ કરવ સર
હીફે કહ્યું કે,— “ મગમગ મગમગ ”
જાતે જાંબ લખાવેલો જોડું લખ્યું. અને
સખો જન દોહ નહો.

ખીને કહ્યું કે કવિચંદ્ર એ દોહરો

દોહરો.

પ છે, હાલ જામનો કાચ;
તો, જગત જોઈ જુવાન ૪૧.

ગંગા દેવાર તે જગત કહેવાર માટે
આવનાર વરસા છે, અને જામનો
છે, અને મરી જાય એને જગ
પે છે. તે સાંભળીને રાજ પ્રસન્ન

અમાં કઈ વરસા સંજથી વાત નીકળી
એ અંધ દોહરો કહ્યો, એકલે ખીલ
ઉઠ્યા અંધમાં તે દોહરો પૂરો કર્યો.
એ.

દોહરો.

વરસાતો, ઘણી લીલા લેર;
વરસા તો, કાચે અકાચ કરે ૪૨.

દોહરો પૂરવામાં એકાદા કવિ કહીયાનો
રોડો હતો. દુકાનનો લાભ ખાસ તો તેણે
જોઈ લખી દીધો હતો. મારે તેણે કહ્યું કે
વરસે તો અકાચ કરે કાચે પછી એવું નામ.
જાણ લખાઈએ તેને વિષય - કાચ. માણો
તે એકાદા કવિ એમ કહ્યું છે કે તે કાચ
વાને પાછાને અકાચ કરે

પછી એક કાચ ખાસ કે એક કાચ વાન
પછી એ ખાસ વિષય -

દોહરો.

એક કાચ વાન કે એક કાચ વાન
એક કાચ વાન કે એક કાચ વાન

તે કાચ વાન કે એક કાચ વાન
એક કાચ વાન કે એક કાચ વાન

એક કાચ વાન કે એક કાચ વાન
એક કાચ વાન કે એક કાચ વાન

એક કાચ વાન કે એક કાચ વાન
એક કાચ વાન કે એક કાચ વાન

સરદાર—

દોહરો.

કવિ—

સાચ પુણ્ય સંભવી, નહીં કાર કે રેર;
સંયોજના સમય તો, યાચ સવા પાસેર. ૪૪.

સરદાર—તમે દરેક કવિયાનો અર્થ આપો અ-
વગે જાણવો, પણ એ દોહરોમાંથી કાઈ પ્રમાણે
સાચો અર્થ નીકળવાનો નથી, તે કું ખાતરીથી
કહું છું.

કવિ—અમે યું જાણીએ! અમારી સરસલી
માતા અમને સૂળે છે, એ દોહરોના મેધા ચરખોને
અર્થ એવો છે કે "સવા" સમ્બંધી પાસે "૨"
લખીએ એટલે સવાનો વખત યાચ છે; એવું સાં-
ભળીને જેલ સરદાર અચરમ પામ્યો.

પછી એક સરદાર પૂછ્યું કે વરસા પાર
મહિના કહેવાય છે. તેમાં વર્ષવાળો મહિનો કયો
હશે? તે સાંભળીને કાઈએ આવજી, કાઈએ બારવો
અને કાઈએ પ્રયોગમ મહિનો કહ્યો એટલે એક
કવિ બોલ્યો કે—

દોહરો.

સુ આવજી યું બહાર, યું પ્રયોગમ માસ;
જે રાત્રિ જિન વર્ષ તો, રાત્રિન વિન નિરાસ. ૫૦.

તે સમયે કાઈએ એક સમાચારી દર્શી પણ,
અને કહ્યું કે એ કેટલો બોલે છે, કવિ એવો કે
કેટલો નરે છે - એ વર્ષવાળો કયો એમ પૂછ્યું
હતું અને તે સમયે કે વર્ષ એટલે પ્રયોગમ અને
આવજી - એ કેટલો બોલે છે, કવિ એવો કે
કેટલો નરે છે - એ વર્ષવાળો કયો એમ પૂછ્યું
હતું અને તે સમયે કે વર્ષ એટલે પ્રયોગમ અને
આવજી - એ કેટલો બોલે છે, કવિ એવો કે
કેટલો નરે છે - એ વર્ષવાળો કયો એમ પૂછ્યું

હતું અને તે સમયે કે વર્ષ એટલે પ્રયોગમ અને
આવજી - એ કેટલો બોલે છે, કવિ એવો કે
કેટલો નરે છે - એ વર્ષવાળો કયો એમ પૂછ્યું

હતું અને તે સમયે કે વર્ષ એટલે પ્રયોગમ અને
આવજી - એ કેટલો બોલે છે, કવિ એવો કે
કેટલો નરે છે - એ વર્ષવાળો કયો એમ પૂછ્યું

હતું અને તે સમયે કે વર્ષ એટલે પ્રયોગમ અને
આવજી - એ કેટલો બોલે છે, કવિ એવો કે
કેટલો નરે છે - એ વર્ષવાળો કયો એમ પૂછ્યું

હતું અને તે સમયે કે વર્ષ એટલે પ્રયોગમ અને
આવજી - એ કેટલો બોલે છે, કવિ એવો કે
કેટલો નરે છે - એ વર્ષવાળો કયો એમ પૂછ્યું

હતું અને તે સમયે કે વર્ષ એટલે પ્રયોગમ અને
આવજી - એ કેટલો બોલે છે, કવિ એવો કે
કેટલો નરે છે - એ વર્ષવાળો કયો એમ પૂછ્યું

હતું અને તે સમયે કે વર્ષ એટલે પ્રયોગમ અને
આવજી - એ કેટલો બોલે છે, કવિ એવો કે
કેટલો નરે છે - એ વર્ષવાળો કયો એમ પૂછ્યું

સરદારે પુછ્યું કે સહેરમાં દરિયા કયાંથી આવ્યો ?
ત્યારે ખીજે કવિએ તે દોહરનો અર્થ એવો કહ્યો કે,
“ દરિયાપાર ” એ સખદમાંનો ખીજે કાનો બૂંદોછે,
એટલે “ દરિયાપરમાં ” સૂંઘું, એમ કહ્યું. પછી
એક સભાસદે કહ્યું કે એક સ્ત્રીએ પોતાની બેનપણી
આગળ એક દોહરો કહ્યો હતો, તેનો અર્થ મને સ-
મજતો નથી. માટે કોઈ કવિ અર્થ સમજાવે તો
ધણું સારું.

હાહુરો.

જેઠ જતાં આવ્યાતણી, આપી ગયા પિયઆરા;

જેઠ ગયો નહિ ને ગયા દસરા પછી દસ માસ. ૫૨.

તે સાંભળીને બધા સભાસદો વિચારમાં પડ્યા,
અને કહ્યું કે દસરા પછી દસ મહિના ગયા પણ
જેઠ મહિના ગયો નહીં, એમ કહ્યું. તે વાત સંભ-
વતી નથી.

પછી એક કવિએ કહ્યું કે તે સ્ત્રીના ઘણીએ
એવો દિશાસો આપ્યો હતો, કે મારો મોરોબાઈ ભાં
આવશે, ત્યારે હું પાછો ઘેર આવીશ. ઘણીનો મોરો
બાઈ તે સ્ત્રીના જેઠ કહેવાય. માટે તે સ્ત્રીએ કહ્યું
કે દસરા પછી દસ મહિના ગયા પણ મારો જેઠ
ભાં જતો નથી. એવો એ દોહરનો અર્થ છે, એજ
મતજનનો એક સવૈયો નીચે પ્રમાણે:—

હિંદવિજય હંદ.

નાથવિદેશ ગયા દસરા દિન, શુભ સખી મુજ વીતકલાતે;
જેઠ ગયે વગવાનું ફરી, મજવાનું મને કહ્યો એમ મયાનો;
કેમ મને મજવાનું ફરી, રજવાનું દિલે ભજવાનું આવતો;
નેદસરાપછીતોદસમાસ, મયાપણજેઠદહનધોમનો. ૫૩.

—૦—

વકોક્તિઅલંકાર.

રાત્રીએ કવિએને કહ્યું કે હવે વકોક્તિ અલંકારની
કવિતા બોલો. ત્યારે એક કવિ બોલ્યો કે ન્યારે
શ્રીકૃષ્ણ મથુરાં ગયા હતા, ત્યારે ગોકુળમાં રાધિકાજી
કૃષ્ણવિના બહુ ઉદાસી રહેતાં હતાં, તેમણે એક
સખી આગળ કહ્યું કે એ સ્ત્રીએ કૃષ્ણને અહીં
આવે તો હું પુત્તી થઈને ખૂબ ખર્ચ કરું. તે સાંભ-
ળીને સખીએ વકોક્તિમાં જગજગ દીધો, તેનો અર્થ
દોહરો રાધિકાજીએ કહ્યો અને અર્થ સખીએ
કહ્યો, તે નીચે પ્રમાણે:—

હાહુરો.

એ સસિયો આવે અહીં, ખૂબ કરું તો ખર્ચ;

સખી મોરશિયો શું કરિશ, ચંદન આપું મર્ચ. ૫૪.

મતજન કે તારે મોરશિયો શું કરવો છે, તેવા
ચંદન આપું તે વાળને ચોપડ.

ખીજે કવિ બોલ્યો કે એક દેહાંજી જુવાન બેન-
પણીએ મળીને વિનોદ કરતી હતી. ભાં વરસાતના
છાંદા થયા, એટલે એક સખીએ ખીજને મરકરીમાં
કહ્યું કે:—

હાહુરો.

અહીં સખી જો આવીયા, આતારે “ વર સાત; ”

ઉત્તર.

હો તારે “ વર સો ” બહે, શી મારે પચાત. ૫૫.

મતજન કે પહેલી સખીએ કહ્યું કે આ તારે
વાસ્તે વરસાત આવ્યા, પણ તેમાં વકોક્તિથી એવું
જણાવ્યું કે સાત વર આવ્યા, ત્યારે ખીજે કહ્યું
કે વરસાદ આવ્યા ત્યારે તે બહે વરસો, પણ વકો-
ક્તિમાં જણાવ્યું કે તારે ભવે સો વર હોય, તેમાં
મારે શી પચાત છે ?

એવામાં એક સોની મોરો હતો, તેના ઉપર કંઈ
વાત આવી, ત્યારે તે સોનીએ કહ્યું કે મને તો મોરો
ઉપર બહુ દયા આવે છે, માટે માતાના સમખાતે
સાચું કહ્યું કે હું કાઢતું સોનું મોરતો નથી, ત્યારે
એક કવિએ વકોક્તિમાં દોહરો કહ્યો:—

હાહુરો.

સ્વર્ણ મોર સોની જુઓ, દયાવંત કેખામ;

દુળગાના સમ ખાવ નહિ, માતાના સમખામ. ૫૬.

મતજન કે સરીરે માનેસે દોષ, તેના સમ ખા-
વ છે, પણ દુળગાના સમ ખાનો નથી. માટે તે
દયાવંત છે.

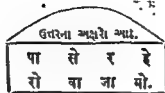
એવામાં ભાં એક બાઈ આવી તે નાને ચાંચ
હતી અને તે કવિના જગતી હતી, તેણે કેટલી
એક સારી કવિતા સંભળાવી અને કન્યા મથુરાં,
ત્યારે એક કવિએ તેની નિંદાનો અર્થ દોહરો કહ્યો,
એટલે તે બાઈએ ઉત્તરમાં વકોક્તિથી તે દોહરો પ-
રો કંઈ તે નીચે પ્રમાણે:—

હાહુરો.

કવિતા શીખિ મનુર થઈ, પણ માગણી ના;

પ્રશ્નોત્તર વિષય.

પ્રશ્ન બન્નીશી.

દોહરા.

પ્રશ્ન.	ઉત્તર.	પ્રશ્ન.	ઉત્તર.
મહાકવિનું નામ શું ?	જા.	કેવળે રમે જુગાર;	જાતે.
બહાર દોરે શું ?	જાતે.	કેવળે રહે જમકતાર.	૧. જાતે દોરે.
કોણે બેઠા રાખ્યાને ?	દે.	કવિતા શોભે કેવળ;	દશે.
હારી રત્ન પેટ ? કહો,	જા.	પ્રમાણે શું એમ.	૨. જાતે.
કેવળે કું શું કહે.	તે.	કોણે શું બતાવ;	જા.
ક.યો કેમ કહેવું કું.	જા.	શોભિત મોર મજાવ.	૩. મો.
કહા કહેવું કું.	જાતે.	કેવળે શું કહેવ;	જેવળ.
શું જાતે જાતે જાતે,	દશ.	કેવળે મંદ કું કહે.	૪. કેવળે.
કવિતા શું કહેવળે.	તેજા.	કેવળે રહેવળે જાતે જાતે;	જાતે.
કવિતા કહેવળે જાતે.	જાતે.	કા કહેવળે જાતે.	૫. કહેવળે.
કવિતા કહેવળે જાતે.	તેજા.	શું જાતે કે જાતે;	જાતે.
કવિતા જાતે શું કહે.	જાતે.	કેવળે જાતે જાતે.	૧. કહેવળે.
કવે કહેવળે શું જાતે.	કેવળે.	જાતે કહેવળે જાતે;	તેજા.
જાતે જાતે જાતે જાતે.	દશ.	કેવળે શું કહેવળે.	૨. જાતે.
જાતે જાતે જાતે જાતે.	જાતે.	શું કહેવળે જાતે જાતે;	દશ.
જાતે જાતે જાતે જાતે.	જાતે.	જાતે કહેવળે જાતે.	૬. જાતે.

સોરઠો

છે સીધુ તેવાર પણ જગતલુ વાસલુવિના
શો કરિયે આહાર ઉત્તર જિયો ખાટયો. ૧૭.

ઉત્તર—“ખાટયો” એ સખ્તને ઉપો વાંચીએ
એટલે “લોટખા” વચ્ચા.

ચોપાઈ.

“અમે” દત્તા લાંકવિજયકોય, “રિકા” બિઝતોલાઓએય
સારે ચારે અક્ષર એય, કોયો કટો લાંકવોયો દેય. ૧૮.

ઉત્તર—અમેરિકા.

ઉત્તરાલંકાર દોહરો.

‘કાં’ નવિનાં આવાં ફરે, કાં ચાનું શુભપાત;
કોઠીમાં ફળ નીપજે, કેને માથે માત. ૧૯.

ઉત્તર—કાનાવિના, કાંસાનું, કોઠીના ઝાઝમાં કે
અક્ષરને માથે માતો દોય.

મનહર છંદ.

શાપછે સદા અશુભ શાકને સોંપાય ધન,
શી રોજ સુવરણ છે સુવરણીની જાનને;
સોનાની સુભાગ એક મુંદરીને મળે રોજે,
કોનો દોષ તે સરસ અંગરખો આતને;
સો નારનો ધણી ધારી શકે એક પત્ની જત,
એક સતી આગર ધે ઇચ્છે વર સાતને;
કોઠીમાં ફળ થાય ફળે એવા પ્રથ શુભી,
એજ વાક્યો ઉચ્ચારીને વાળી કુંકી વાતને. ૨૦.

ઉત્તર—શાપ, શ્યા, કને, શીરા, સોનાની, ચો-
નાતો સોનારજીનો, વરસાતને, કોઠીમાં.

સમશ્યા પૂર્તિ.

ઈંદ્રવજ્ર છંદ.

મિત્રોવજ્ર કામકમુતીકૈને, બીજો વિન્ને બામદસાંચ દૈને;
સાહે પુરા કેમ કપાંચ એને, ગોવિંદ દામોદર માથેને ને ર૧

૧ (અમે) એવા બે અક્ષર દત્તા લા બીજા તો
રિકા અક્ષર લાઓ. ૨ નવિ જિનાં હોકરોં આવાં
કેમ ફરે ? કેમ, ચાનું સાર વાસતુ નાનુય ? કીક-
ચની કોઠીમાં ફળ નિપજે ? કીઆ અક્ષરને મથે
માથાદોર ? એ પ્રશ્નના ઉત્તર એજ દોહરમાં છે.

૩ ચાપકાર.

ઉત્તર—ઉપનતિ પૂત.

મળે રૂપેઆ સમ દોષ આના, તથા અધેલા પણ તેસમાના;
પટી તથાપિ વગિવાર પાછ, તે આપનાં પાછ પુણીમુકાઈ. ૨૨

સમશ્યાઓ.

મનહર છંદ.

નેતરવાળો છે પણ એ કદી અનાજમાંથી,
કાંકરા ન કાંદે કે ન કાંક માક કામની;
પગ સામ સાચ પણ પતિને ન પાણી પાય,
જીભ છતાં મેળન ન જુલુ આપે બામની,
પ્રજ્વલતા પ્રસન્ને નહિ એધી વંચ વૃદ્ધિ થાય,
નાનુક દેખાય ને લેખાય નારી નામની;
નાણું નાંખી એવી લાવી લાખી દલપત કહે,
કેવળ કામન ધર શોભાવાના કામની. ૧.

ઉત્તર—ઈંદ્રવિજય છંદ.

સ્વામી મને શયુગાર સજે, ન સજે પગલું ન રૂંદન રિમાઈ;
કોઈસમે કસો બાવન કારણ, લાગ તણ ન લડન લડકઈ;
કુકમ દોષ તલાં રહુ બેસો, ખમું સુખ દુઃખ રહું ગમ ખાઈ;
એજ શુભે દલપત શુભે, પુરણી કહેલું શુભરતિ મણાઈ. ૨

દોહરો.

નેતરછે પગ હાથછે, નારી જાને નામ;
ખુરશી સુખ શીખતની, કરે ન પતિ ધરકામ. ૩.

મનહર છંદ.

માન જોનાં ચેરે રન જુલુશી વિજુતી અમ,
સગમતી પુણી સન નેવો તપધારી છે;
કોઈ લઈ અવશે લાં જલ અવશસ્ત્રુ ખાય,
નહિતો સદાય રિધર રહે નિરાહારી છે;
જુરી ‘જીભછે તથાપિ મુનિ જલ રામે જુમ;
કુંડળ છે જોડ કાને નોળીકયા રકારી છે;
એજે એકી કારેનુ ને દેવને નેવેય થાય,
કહે દલપત ખાચે બાળ બલ્લચારી છે. ૪.

છપો.

અગુચ વિર ચોટયો, કરી તતખીર વપારમો;
મગ પોનુ આસે, બરતરે લાંબો બારમો.

૧ જીમ-કટકો. ૨ ચોટયો ખાનું પીકું ને
તે પાનું ચોટયીન કાનું તે. અથવા નાકે પાનું
પીનું, પુકે પાનું ખેંચું દલિપિ પણ નોળીકયા
મણાય છે.

અધિક મધ મેલ ઉમેરો
અને આડે મુખ મેલો
સે સજા, દેખો દયપતિ સ્વરૂપો
કેરે, મન વળતાં મેલિત કાળે ૫.
કાલરા.

દાનો, કરતો યુગ્મો કપૂર
દેખિતો, દેખો મેલો ૧૫. ૬.
મ નહિ, તકિ ખુલું તકિ હાથ
મુ આપતો, ભાં ભાંમે ભાં સુધ ૭.
ઉત્તર—આકાશ.

જ મર પડે, કાલ નામમાં માર
મમાં અવગણે, એ મેલકાને માર ૮.
દેખકારો ચોપાનિયું અધિક માસતું.
માં ખેલિયા, બાળે વસ્તુ અનેક
જ લમ છત છે, એ મેલકાને મેલ ૯.
ઉત્તર—ફેંચો.

એ રહો તપ કરે, તીર કુંભાં નહા
પડે રે કરે, જાગે લલ ભાંજ ૧૦.
ઉત્તર—સંભારી અથવા સોનું.
પરિ ખુલો પડે, મેકાં માસતું
મે ભેડાં માર, હિરપર પડે કપાલ ૧૧.

ઉત્તર—પડેના મેલો બાળે રહો, તપ પડેના
કુદરતી પચિપતી
માજ કરે અનુલે, દીપી દીપી કેઈ
ઉપાલવેલો કરે, ભાંજ છતો મેલ ૧૨.
ઉત્તર—કોડીનું ઝાલ.

પડે આ તીલકાને, એ પાછી તકે ભાવ.
કોડી ભાવ મેલો મારે, મારે મારે ૧૩.
ઉત્તર—ખાલકા ભરવાની પાછી.

મુખમાંથી મેલ મેલ મેલ મેલ
મેલું મેલું મેલ મેલ મેલ મેલ ૧૪.
ઉત્તર—કવિ.

“મર” કોડી મેલ મેલ મેલ મેલ
અને મેલે અમર, મેલ મેલ મેલ મેલ ૧૫.
ઉત્તર—કવિપદ.

પાંચલ, મેલલ, ભારવલ, કી કમલ માર
પછી રહી મલ પાંચલો, તે નાને કું નાર ૧૬.

ઉત્તર—ઝોટીચલ.

મેલપડો કીચલો, મેલપડો કીચલો
પડી રહ્યો રહિ પાંચલો, તે નાને કું ભાલો ૧૭.

ઉત્તર—નાચરાલો.

આમર કિત મેલમે સહન, નિર્મલ મરીમ નાન
વગે પર કવિને “વલ”માં, મેલ અમારી ભલ ૧૮.

ઉત્તર—મજાસી અથવા વાધરલ.

મલમ કે સામન્દિત મેલમે સામનાં લાકાં
ચિત્તવનાં દવડાં પર કવિને, અને વગે “વાલ”
ચખતી વચે “ધર” લખીએ મેલમે “વાધરલ.”
કુલ સખિ ગરે રહા મો, મો કુચિરિ રવીર
મેલપડો પતિ પલ મો, પડે કેમ કરો પીર ૧૯.

સમરયા મૂલિ—મનહર છંદ.

“પુલ વર્ષ પાંચનો તે બાપ માસ બારનો,”
પેરભાવ દિંદુ પદ્યક પામે પેને રહો,
કમ્પી સ્વપૂલ સુત સાથ સરસમે
પિય તેમ અન્યો પછી કાતી સંભાળ લેવા,
વેલી રહ્યો મેલમે વિભેલ વાં મારનો.
મેને પપ્પ મેલ વાં રાખકમે રાખી રાખ્યો,
છામે દયપન કોષ્ટો ભર કારભારનો
પછી તે રસેલ જાત પોતમે પમાર ખામે,
પુલ વાં પાંચનો તે બાપ માસ બારનો ૨૦.
“સાચુ પરલેલી પલ સસરે કુંવારો છે.”
વિદ્યાની પુત્રે, મેલ કુપને કુપી છે,
વિધમા ન મારો વા તેને વાળમે છે;
વિદ્યાને પા પુત્રે મેલ રાગુલો મોડી,
વિદ્યા દયપન મેલ કિત મુલમે છે;

૧ મેલ—મેલ ૨ મા—માલમ.

૧ મેલ—મેલ ૨ મા—માલમ.
૩ મેલ—મેલ ૪ મા—માલમ.
૫ મેલ—મેલ ૬ મા—માલમ.
૭ મેલ—મેલ ૮ મા—માલમ.
૯ મેલ—મેલ ૧૦ મા—માલમ.
૧૧ મેલ—મેલ ૧૨ મા—માલમ.
૧૩ મેલ—મેલ ૧૪ મા—માલમ.
૧૫ મેલ—મેલ ૧૬ મા—માલમ.
૧૭ મેલ—મેલ ૧૮ મા—માલમ.
૧૯ મેલ—મેલ ૨૦ મા—માલમ.
૨૧ મેલ—મેલ ૨૨ મા—માલમ.
૨૩ મેલ—મેલ ૨૪ મા—માલમ.
૨૫ મેલ—મેલ ૨૬ મા—માલમ.
૨૭ મેલ—મેલ ૨૮ મા—માલમ.
૨૯ મેલ—મેલ ૩૦ મા—માલમ.

ચાર ફેરફારે તેજ પરણું ચોતે ગણાય,
એવે ધરણીમાં જ્યાં હિંદુઓના ધારણે;
પુણ્યથી પ્રતિ ઉત્તર જ્યારે તેઓ કહે ને,
સાસુ પરણેલી પણ સસરા કુંવારા છે. ૨૧.

“મતલબ કે ખીપગો ફેરા ફેરવો નથી.”

“પ્રભા કર પેખી ચિત હરખ્યું ચકોરિતું,”
અંદવિના અકોરોના દીવમાં દેખાય દુઃખ,
પતિવિના પ્રાદ દુઃખ ગણો જેતું ચોરીતું;
ઉપાડી ઉપાડી આંખ આદિસ આભાસ દેખી,
ખીલે જેમ જાગ દેખી અમલન અવોરોતું;
અસત થાય સુરે તો સમસ્ત બધા બસત-થાય;
જાણે જોઈ અંદ રૂપી ડોળ ઝલ્ય ચોરીતું;
નેપું વળા જેવે સમે એવે સમે આવખોના,
પ્રભાકર જેખી ચિત હરખ્યું ચકોરિતું. ૨૨.

“હુ ય વ ર લ, ચ દ ત ક પ.”

હાહરો.

પરખાઈ તમ પ્રાણતું, શિદ મન પર સકામ;
દયવર લઈ દહિયાર ધરિ, અદતક પરજીવ પહેલ. ૨૩.

“ત્રગટે ત્રજુ.”

છતે એકને એકમે, કદિ જેને પણ કોય,
પછી કહ્યું છે પાઠમાં, ત્રગટે ત્રજુ ભે હોય. ૨૪.

“જે બગટે બાવીસ.”

જાણ મોક્ષ જાણ ને, જાતી નહિ પરણીસ;
જાણે અર્ધ જાતી વરે, જે બગટે જાતીસ. ૨૫.

કોપાર્ધ ચારતાજની.

એક દતી જાતી ખીજ જ્યારે આવી;
તેણે લલઈ સિખાવી, જે બગટે જાતી. ૨૬.

“બગટે તગટે તેવી.”

હાહરો.

અગ્નિજાતી જન કયમે, સો બગટે યું એવો;
એને વગો એવી મગી, બગટે તગટે તેવી. ૨૭.

“જે એકડે અચ્ચાર.”

અલગ પડીને એકડ, એકેક ધન લેનાર;
સંપાને સાચે વસે, જે એકે અચ્ચાર. ૨૮.

“જે તગટે તેવીસ.”

સરખે સરખા તો લડે, વિવતી સામા વીચ;
જેહ મરણિયા થે પડે, જે તગટે તેવીસ. ૨૯.
હાહરો.

એક કાઈ કુમવાળને, પ્રાપ થયો નહિ પુત્ર;
ફરો ફરો પરણીને કયા, નવાં આઠ ધરં સુત. ૩૦.

“આઠ નવાં બેતેર.”

એક તું કે બે ત્રણ, ચારે કાળે કેર;
બોલે પરિયા બાપના, આઠ ત્રણ બેતેર. ૩૧.

મનહર છંદ.

“જનેતા જણી દીકરે.”

સુરત સહેર માંકી ત્રાસવણી લાસ જાગી,
બડુ લોક જાણસ પુણીની બંકગી કરે;
તણખે તેણે વનુજ ઉડી તેના તાપમાંથી,
આપમાંથી લાસ અન્ય થાનકે ઉભી કરે;
બધાનક રસની બચાઈ તે નવાજ જેવી,
છાપરે છવાઈને છવાઈ લામ દીકરે;
છેક કલ્પત કહે, છે નહિ છુપણી વાત;
ધણે જને જાણી જે જનેતા જણી દીકરે. ૩૨.
પછી રામએ કયું કે દવે વચનવિવેક વિરે બોલે.

વચનવિવેક આવની.

કુંડળિયા તોડક.

વદોરે વેણુ વિચાર કરો, સાંત થાય શુણ્યાસ;
રનેક ઉપરે સવંને, અચિત ન ઉપરે ખાર;
શ્રીચો ખાર અમીત નકોહ કરે, કયનો શુણ્યાસગી કાનપરે;
પુત્રીથી જન લોક કહેવાત ખરી, વદોરે મુખને લુચિયાસી;
ચાવિને વસિકરણુ ચિધિ, રહિ છે રહી રીત;
વેર ઉપરે વાતથો, પરમ ઉપરે પ્રીત.
ઉપરે પુરો પ્રીતનિ રીત રહી, ઉરમાંથી અદાત લખ કહી;
અણુદોસ્તો છતાં પણ દોસ્તો રિથે, વસિકરણુ ચિધિ ખરી
વાવિવે. ૨.

વાતચડી વખણાય નર, વાતચડી નિંદાય;
વાતચડી દલકે પડે, વાને કિંમત થાય;
ધિર કિંમત વાતચડીન થયે, દલકું વદોરે દલકેન દલે;
નચે કદા નિંદન એજ નહી, વખણાય ધણેનર વાતચડી.

૧૫૫૧ ને ૧૫૫૨, ૧૫૫૩ ૨૫ ૬૫
 ૧૫૫૪ ૨૫ ૭૫, ૧૫ ૮૫ ૧૫ ૯૫
 ૧૫૫૫ ૨૫ ૧૦૫, ૧૫ ૧૧૫ ૧૫ ૧૨૫
 ૧૫૫૬ ૨૫ ૧૩૫, ૧૫ ૧૪૫ ૧૫ ૧૫૫
 ૧૫૫૭ ૨૫ ૧૬૫, ૧૫ ૧૭૫ ૧૫ ૧૮૫
 ૧૫૫૮ ૨૫ ૧૯૫, ૧૫ ૨૦૫ ૧૫ ૨૧૫
 ૧૫૫૯ ૨૫ ૨૨૫, ૧૫ ૨૩૫ ૧૫ ૨૪૫
 ૧૫૬૦ ૨૫ ૨૫૫, ૧૫ ૨૬૫ ૧૫ ૨૭૫
 ૧૫૬૧ ૨૫ ૨૮૫, ૧૫ ૨૯૫ ૧૫ ૩૦૫
 ૧૫૬૨ ૨૫ ૩૧૫, ૧૫ ૩૨૫ ૧૫ ૩૩૫
 ૧૫૬૩ ૨૫ ૩૪૫, ૧૫ ૩૫૫ ૧૫ ૩૬૫
 ૧૫૬૪ ૨૫ ૩૭૫, ૧૫ ૩૮૫ ૧૫ ૩૯૫
 ૧૫૬૫ ૨૫ ૪૦૫, ૧૫ ૪૧૫ ૧૫ ૪૨૫
 ૧૫૬૬ ૨૫ ૪૩૫, ૧૫ ૪૪૫ ૧૫ ૪૫૫
 ૧૫૬૭ ૨૫ ૪૬૫, ૧૫ ૪૭૫ ૧૫ ૪૮૫
 ૧૫૬૮ ૨૫ ૪૯૫, ૧૫ ૫૦૫ ૧૫ ૫૧૫
 ૧૫૬૯ ૨૫ ૫૨૫, ૧૫ ૫૩૫ ૧૫ ૫૪૫
 ૧૫૭૦ ૨૫ ૫૬૫, ૧૫ ૫૭૫ ૧૫ ૫૮૫
 ૧૫૭૧ ૨૫ ૫૯૫, ૧૫ ૬૦૫ ૧૫ ૬૧૫
 ૧૫૭૨ ૨૫ ૬૨૫, ૧૫ ૬૩૫ ૧૫ ૬૪૫
 ૧૫૭૩ ૨૫ ૬૫૫, ૧૫ ૬૬૫ ૧૫ ૬૭૫
 ૧૫૭૪ ૨૫ ૬૮૫, ૧૫ ૬૯૫ ૧૫ ૭૦૫
 ૧૫૭૫ ૨૫ ૭૧૫, ૧૫ ૭૨૫ ૧૫ ૭૩૫
 ૧૫૭૬ ૨૫ ૭૪૫, ૧૫ ૭૫૫ ૧૫ ૭૬૫
 ૧૫૭૭ ૨૫ ૭૭૫, ૧૫ ૭૮૫ ૧૫ ૭૯૫
 ૧૫૭૮ ૨૫ ૮૦૫, ૧૫ ૮૧૫ ૧૫ ૮૨૫
 ૧૫૭૯ ૨૫ ૮૩૫, ૧૫ ૮૪૫ ૧૫ ૮૫૫
 ૧૫૮૦ ૨૫ ૮૬૫, ૧૫ ૮૭૫ ૧૫ ૮૮૫
 ૧૫૮૧ ૨૫ ૮૯૫, ૧૫ ૯૦૫ ૧૫ ૯૧૫
 ૧૫૮૨ ૨૫ ૯૨૫, ૧૫ ૯૩૫ ૧૫ ૯૪૫
 ૧૫૮૩ ૨૫ ૯૫૫, ૧૫ ૯૬૫ ૧૫ ૯૭૫
 ૧૫૮૪ ૨૫ ૯૮૫, ૧૫ ૯૯૫ ૧૫ ૧૦૦૫
 ૧૫૮૫ ૨૫ ૧૦૧૫, ૧૫ ૧૦૨૫ ૧૫ ૧૦૩૫
 ૧૫૮૬ ૨૫ ૧૦૪૫, ૧૫ ૧૦૫૫ ૧૫ ૧૦૬૫
 ૧૫૮૭ ૨૫ ૧૦૭૫, ૧૫ ૧૦૮૫ ૧૫ ૧૦૯૫
 ૧૫૮૮ ૨૫ ૧૧૦૫, ૧૫ ૧૧૧૫ ૧૫ ૧૧૨૫
 ૧૫૮૯ ૨૫ ૧૧૩૫, ૧૫ ૧૧૪૫ ૧૫ ૧૧૫૫
 ૧૫૯૦ ૨૫ ૧૧૬૫, ૧૫ ૧૧૭૫ ૧૫ ૧૧૮૫
 ૧૫૯૧ ૨૫ ૧૧૯૫, ૧૫ ૧૨૦૫ ૧૫ ૧૨૧૫
 ૧૫૯૨ ૨૫ ૧૨૨૫, ૧૫ ૧૨૩૫ ૧૫ ૧૨૪૫
 ૧૫૯૩ ૨૫ ૧૨૫૫, ૧૫ ૧૨૬૫ ૧૫ ૧૨૭૫
 ૧૫૯૪ ૨૫ ૧૨૮૫, ૧૫ ૧૨૯૫ ૧૫ ૧૩૦૫
 ૧૫૯૫ ૨૫ ૧૩૧૫, ૧૫ ૧૩૨૫ ૧૫ ૧૩૩૫
 ૧૫૯૬ ૨૫ ૧૩૪૫, ૧૫ ૧૩૫૫ ૧૫ ૧૩૬૫
 ૧૫૯૭ ૨૫ ૧૩૭૫, ૧૫ ૧૩૮૫ ૧૫ ૧૩૯૫
 ૧૫૯૮ ૨૫ ૧૪૦૫, ૧૫ ૧૪૧૫ ૧૫ ૧૪૨૫
 ૧૫૯૯ ૨૫ ૧૪૩૫, ૧૫ ૧૪૪૫ ૧૫ ૧૪૫૫
 ૧૬૦૦ ૨૫ ૧૪૬૫, ૧૫ ૧૪૭૫ ૧૫ ૧૪૮૫
 ૧૬૦૧ ૨૫ ૧૪૯૫, ૧૫ ૧૫૦૫ ૧૫ ૧૫૧૫
 ૧૬૦૨ ૨૫ ૧૫૨૫, ૧૫ ૧૫૩૫ ૧૫ ૧૫૪૫
 ૧૬૦૩ ૨૫ ૧૫૬૫, ૧૫ ૧૫૭૫ ૧૫ ૧૫૮૫
 ૧૬૦૪ ૨૫ ૧૫૯૫, ૧૫ ૧૬૦૫ ૧૫ ૧૬૧૫
 ૧૬૦૫ ૨૫ ૧૬૨૫, ૧૫ ૧૬૩૫ ૧૫ ૧૬૪૫
 ૧૬૦૬ ૨૫ ૧૬૫૫, ૧૫ ૧૬૬૫ ૧૫ ૧૬૭૫
 ૧૬૦૭ ૨૫ ૧૬૮૫, ૧૫ ૧૬૯૫ ૧૫ ૧૭૦૫
 ૧૬૦૮ ૨૫ ૧૭૧૫, ૧૫ ૧૭૨૫ ૧૫ ૧૭૩૫
 ૧૬૦૯ ૨૫ ૧૭૪૫, ૧૫ ૧૭૫૫ ૧૫ ૧૭૬૫
 ૧૬૧૦ ૨૫ ૧૭૭૫, ૧૫ ૧૭૮૫ ૧૫ ૧૭૯૫
 ૧૬૧૧ ૨૫ ૧૮૦૫, ૧૫ ૧૮૧૫ ૧૫ ૧૮૨૫
 ૧૬૧૨ ૨૫ ૧૮૩૫, ૧૫ ૧૮૪૫ ૧૫ ૧૮૫૫
 ૧૬૧૩ ૨૫ ૧૮૬૫, ૧૫ ૧૮૭૫ ૧૫ ૧૮૮૫
 ૧૬૧૪ ૨૫ ૧૮૯૫, ૧૫ ૧૯૦૫ ૧૫ ૧૯૧૫
 ૧૬૧૫ ૨૫ ૧૯૨૫, ૧૫ ૧૯૩૫ ૧૫ ૧૯૪૫
 ૧૬૧૬ ૨૫ ૧૯૫૫, ૧૫ ૧૯૬૫ ૧૫ ૧૯૭૫
 ૧૬૧૭ ૨૫ ૧૯૮૫, ૧૫ ૧૯૯૫ ૧૫ ૨૦૦૫
 ૧૬૧૮ ૨૫ ૨૦૧૫, ૧૫ ૨૦૨૫ ૧૫ ૨૦૩૫
 ૧૬૧૯ ૨૫ ૨૦૪૫, ૧૫ ૨૦૫૫ ૧૫ ૨૦૬૫
 ૧૬૨૦ ૨૫ ૨૦૭૫, ૧૫ ૨૦૮૫ ૧૫ ૨૦૯૫
 ૧૬૨૧ ૨૫ ૨૧૦૫, ૧૫ ૨૧૧૫ ૧૫ ૨૧૨૫
 ૧૬૨૨ ૨૫ ૨૧૩૫, ૧૫ ૨૧૪૫ ૧૫ ૨૧૫૫
 ૧૬૨૩ ૨૫ ૨૧૬૫, ૧૫ ૨૧૭૫ ૧૫ ૨૧૮૫
 ૧૬૨૪ ૨૫ ૨૧૯૫, ૧૫ ૨૨૦૫ ૧૫ ૨૨૧૫
 ૧૬૨૫ ૨૫ ૨૨૨૫, ૧૫ ૨૨૩૫ ૧૫ ૨૨૪૫
 ૧૬૨૬ ૨૫ ૨૨૫૫, ૧૫ ૨૨૬૫ ૧૫ ૨૨૭૫
 ૧૬૨૭ ૨૫ ૨૨૮૫, ૧૫ ૨૨૯૫ ૧૫ ૨૩૦૫
 ૧૬૨૮ ૨૫ ૨૩૧૫, ૧૫ ૨૩૨૫ ૧૫ ૨૩૩૫
 ૧૬૨૯ ૨૫ ૨૩૪૫, ૧૫ ૨૩૫૫

[illegible]

જાણેશે જન ઉચરે, એમ ઉચરે એક;
 એક વિચારી ઉચરે, વધતો ધરી વિવેક;
 વધતાજ વિવેકથી એકવટે, રૂઢીરીત મનુષ્યની રાખી રહે;
 વધુકારણતે કથવાનકરે, ઉપમાંજનજેમ વ્યાપ્તચરે. ૨૩.
 એકતણા અક્ષરબધા, લખીરાખે સડ લોક;
 દેતેનું દહાંત પઠો, પૂંક તુલ્ય નહિ ફાક;
 નહિપૂંક બરાબર ફાકે ધરો, કિતકારો દબર તણાજ દરો;
 કરોશુલોલોકપ્રલયણ, અતિસાધકઅક્ષરએકતણા. ૨૪.
 દુષ્ટપણું રેખાડતાં, દુષ્ટ વચન દહાંત;
 એમ વચન અઠાનોનાં, ભારો ભરેલાં ભાંત;
 બહુભાંતિભરેલબલોલખું, અપરિત અનર્થઅધનોડખું;
 ગરભિતદિસેઅભિમાનધણું, પરખાપુવાક્યથીદુષ્ટપણું. ૨૫.
 રાવણનાં ચિત્તપાળનાં, કંસતણાં ને કહેણ;
 આજ સુધી આરોચણે, દુનિઆમાં દુખદેણ;
 દુખદેણ કુલીજ કયેલ દિસે, કવિયે કિંધ દાખવ અર્થવેણ;
 કથનોનિજજીવનવણનાં, ચિત્તપાળઅનેવગીરાવણનાં. ૨૬.
 ગણનાં નહીં ગણાડએ, જગમાં તેની જોડ;
 બોલી તેવી બોલીએ, ખસક ન કાઢે બોડ;
 નહિબોડકાઠાખ અર્થિત ખરી, વધીયેમુખ એમવિવેક કરી;
 વગીસજનનરનેદકરેશુણનાં, નગણેખજામાંગણતીગણનાં. ૨૭.
 દુર્વાયુને દુર્વચન, બહુ વિધિ કરે બગાડ;
 વિખાલી વધતો વિચમાં, બળી કરે બંભાડ;
 દેજવાક કરે ભુવિ મંડળમાં, પકડે નરને નિજ ઉડળમાં;
 નચાપપછીકદિયેનિકળી, દુરવાયુઅનેદુરવાકવળી. ૨૮.
 પરખો પાત્ર કુપાત્ર પણ, જેમ ચાન્દ શુભિ જોડ;
 ફસારે કાંપું ધરી, કે કુભારે કોષ;
 કંઠોકાંઠકાર કુભારધરે, પરીક્ષા સઘ ચાન્દકીજ પડે;
 રચકાંનિકેસ્વરનેસરખો, પછીપાત્રકુપાત્રતમેપરખો. ૨૯.
 છે મુખમાં કે શોકમાં, અર્થજ કે જડ ચિત્ત;
 ખ્યાર ખ્યાર પણ પરખોયે, વચન શુભી વિપરીત;
 વિપરીતશુભી વચનોજનનાં, કળીયેવગીકારણ તોમનનાં;
 ઉમરેનિકેકરેતેમુખમાં, સમજાવપછીકુખકેમુખમાં. ૩૦.
 ગુરુ રહે નહિ ગુણ કચા, ગુણગુણ સરખાવ;
 ધારે વેણ નરચળો, પણ વચને પરખાવ;
 પરખાવજ પાત્ર નેરણી, પરખાવ જરે ચુદરચળી;
 વધુએવિપરીતકોઈધરીકહે, ગુણકેમકાપિનગુરુકહે. ૩૧.
 વેગ ધરી વેચુરનજા, નિદે અખ્યાખ;
 પીક આવાં છટકોને, હે અંબે ઉચરાવ;

કમચાવઅંગેનિજઆનનથી, વનરાગિતઉપાસક જોમનથી;
 ખુચીયાયકદીપણવાતખરી, કમવાયરહેવૈષ્ણવનેચધરી. ૩૨.
 કસે પૂંક કે દિગ તે, મધધકીન ગણાવ;
 કમજન દુર્ગન વચનથી, લગમાં તરત લગણાવ;
 જગમાંદિગણાવ બહોનમદો, નહિગુરુકહેસખોનમદો;
 ગુણગાવનિજાપસિદ્ધયરો, જ્યમજાણીયેપૂંકકેદિનદો. ૩૩.
 નામપણથી બોલવા, અદમ શીખીયે એમ;
 મેળવોયે બહુ નિદતા, જનમન રીતે જેમ;
 જનજેમ રીતેશુભી ચાંતધણ, નહિ દુષ્ટકહે કંઈ દુરભા;
 કરણકરોજગદુષ્ટપામણે, ચિત્તીયેશુભોલજગપણે. ૩૪.
 સ્તાપું પછીથી પડે, ચડે કાંતે કોષ;
 ચાલ ન એવા બોલોયે, વધતો યાવ વિરોધ;
 વધીજવિરોધ સુબોધકહે, મુરખાદિસે નહિખાડ મને;
 નકજીનવચાપસઘવનરે, પછીથીઅનિરોપસનાતુંપડે. ૩૫.
 મોઢધકી જખરીસ બહુ, મને સહિત સનમાન;
 મોઢધકી બહુ લોકમાં અધિક મને અપમાન;
 અપમાન મને અપકીર્તિ વધે, શુભકારન એજીન એકસમે;
 કલકપડોપિતૃણુલોલધકી, બખરીશમનેબહુભોલધકી. ૩૬.
 કથનો બીજાં કાઢસમ, સાંધા તોડણુદાર;
 જામાં મન જોમાં કરી, કાંકે કંકણુખાર;
 ખમ કંકણુખાર લગાર પડે, તુલકાટ ટંકે બધો તેહવડે;
 લખસજનન ચાન્દ સિધા પધનો, અને કાઢસમાન બીજાં
 કથનો. ૩૭.
 ધન અર્થજ કીધાધકી, પરમ ન ઉપજે પ્રીત;
 મધુર વચન શુભી મનવિષે, ઉપજે રોદ સુરીત;
 શુભ રીતસનેદવિરોધવધે, બહુકાળથીએરીજરીતબધે;
 દરિયાકેરોદિતકંપેશુથી, ઉપજેન પ્રીતિધનઅર્થેશુથી. ૩૮.
 અગાડ રહી અમલ કરે, કે પ્રતિખાસ પમાર;
 ને માટે નહિ તેહથી, લાએ રોદ લમાર;
 નહિરોદલમારયથોમગવો, અગાડધકોન ઉડોનગવો
 મુપસાચલજાણીશુભદા, ઉપરીજનએધીરવાઅનગાડ
 વિના પમારે પણ વળી, પગમાં અર્પે પ્રાણ;
 જો કંઈ ખીટી જખરી, ખાધુ પ્રીત બધાજ
 પુરીપીત બધાજથીપ્રાણદિને, કવિ પડિત લોક પ્રમાણ દિને;
 કેવળેનહિમિટકચારવિના, પરિપૂરણ પ્રીતપમારિયાજ
 અવ પિતા સુત મુંદરી, દુરમન ધર્મ રહે દુર;
 વચન મિટથી વણસરો, રહે કમેચ દબાર;
 કરોજન દમેચદબાર રહે, અવચ ચિત ખમ ખમીતમે;
 રંગીનેતોજવાણીઅનેવદિના, મનમાંન...

પરણી નારી પરહરે, કુળવણી રૂપાંગી;
 રામે રૂપાંશુ મુણ્દોણી, કુખડી કે બહુ કાળો;
 બહુ કાળો અને કુખડી કુલટા, વસિકાંચુ સુચાન્દ વહે સુલટા;
 ધરમંદિરે રહે યજ્ઞને ધરણી, રહો પીવર પેટ બરે પરણી પર રસના અપચાન્દની રેવરહે, જમરે મુખ રાગકુમાર કહે. ૫૧.
 પેટવટ્ટો સુત તે નહો, યાને પેસો એક;
 ધિવ ચળે સુત પારકો, હવ જાણે યાને હેક;
 હવ હેક જાણી દરો દાપ દરે, વિનતોયો હ્યાર રૂપ હ્યારે;
 ભરપાર જાને જાણો ભેટવટ્ટો, પરધેર વસે સુત પેટવટ્ટો. ૫૨.
 વખાણનાં પલુ વચન છે, વચન સુખી રસાંગ;
 નરનિહાનાં વચન છે, વચન એવારી આંગ;
 વચનોયોજા એવારી આંગ ઉઠે, વચનોયોજા અંતર અંગ ઉઠે;
 વચનોયોજા કુલજાણી, વચનોયોજા વિશુદ્ધ વખાણી. ૫૩.
 ધર્મ કંઈનાં વચન છે, વચન રૂઢિયો કાવ્ય;
 વચનો પ્રભુની પ્રાદેશ, વચન રમીયા રાગ;
 રસિયા શુભ સમયો રૂપરંગે, ખડકાચાણી કુલજાણી;
 વચનો મનભેદ મનકાંચુ, વચનો શુભધોરણ ધર્મગણી. ૫૪.
 બધે બધે બધો બાવળી, બહુ વિધિ ભવ્ય બોધ;
 વચન ન શિખે વિવેકનાં, તે નર ખરે તોધ.
 ખર તોધ વિશે નરતેજા ખરા, હ્યારે હર નેજા ઉઠે હનરો;
 જનતોનદિ કુળરોયે ભવિષ્ય, બધિભાવવિધિ બધે બધો. ૫૫.
 અધિકારી ધર્મ હ્યારે, કુલજાણી રેર સમાન;
 બધા જુગને બધા બધે, સેનાપતિને આન;
 જમ આન બધે નરનકાવળે, ન મધ્યકાંચી દહો દાપવટ્ટો;
 પશુ માન વેળાન દૂરજા, હ્યારે કહુ દે અધિકારી ધર્મ. ૫૬.
 પડિવ કે પુલ્કપતિ, સદાશુ કે શીખત;
 વિના વિવેક વચન વરે, અધિકારિ દિને અનંદ;
 અધિકારિ અનંદ અશુદ્ધિ રહે, વગેરે રાગરંગિયો વિદહિરે;
 મનમંદિરે જનદીવ્યમતિ, કોપિતો જાણી પુલ્કપતિ. ૫૭.
 બધાં કહો પોડું બધે, રાખે વચન વિવેક;
 સમા વિવે રહે બધે, એ શુભ પાત્રો એક;
 શુભ એક અનેકાંગે ઉપરી, નદિ બધાં કારણ જુદ જરી;
 શુભ વાવળી સમજાવે બધે જાણે, બધાં નર એ કહો
 પોડું બધે. ૫૮.

રાગકુમારે રોજો, કશું ખસોજા આમ;
 પૂજાં પીત્રી પ્રીતથી, માન દીપ્તિ યા કામ;
 દીપ્તિ માન કહો કુણ કારણથી, કશું કે અપચાન્દ હ્યારણી;
 જાવનો વેણુ વિવેકની, રમી સરસ શુભ રીત;
 યાની સુખન વિચારો, પૂરણ રાખી પ્રીત;
 પરિપૂરણ પ્રીતિની રીતથી, શિખતાં શુભ બુદ્ધિ વધે નહી;
 હવ જાણે કહેમયોજા ભણી, શુભધારણી વિવેકવટ્ટો. ૫૨.

કેહારા:

અધમ વચન અસિમ્મનનાં, અધમ અતોલિ વેણુ;
 પરનિધાનાં પણ અધમ, અધમાધમ 'કુટકેણુ.
 વચન શુદ્ધ તો વિનયનાં, સસ સદિગ પણ શુદ્ધ;
 પરમશુદ્ધ પરદિગણનાં, વગી નહિ સમય વિરહ. ૨.
 શુદ્ધ વચન પણ સમય વિષય, દિશે વિરહ વિરોધ;
 રામનું નામ વિચારનાં, અતર્ક્ય પાસ મણેય. ૩.
 કુંદર ચીત વિચારનાં, મરણ સમે ન મવાય;
 કાણુ રસમય કુટણનાં, ન વિચારે વખાણ. ૪.
 રામનામ પેપટ પદે, અર્થ ન જાણે એક;
 શબ્દ વડે સમજાવે વિના, તે પણ સરખો તેક. ૫.
 યાત્ર પરીણ પ્રથમ કરી, વહોરે વચન સદાય;
 યાત્ર હોય પાથેરનું, યેર ન કહી સમાય. ૬.
 ઉત્કું જામરે યાત્ર એ, વસ્તુ બધે વહો ભાવ;
 યાણે યોગ' યાત્ર પણ, જામરે કાં બહુ યાવ. ૭.
 વચન વિવેક વિચારોને, હ્યારે જો મુખ આમ;
 દુનિઆનાં હવળા કહે, કહી ન જામરે કામ. ૮.

આ સાંભળીને રામએ કવિએ કશું કે બાઈ
 વિવે કવિય એવે.

બાણ વિષે.

બાણ કાણે બાણથી, આપ રહે અણુમીઠ;
 તોપણ તેનું બાણને, દુખે ઘણો રીઠ. ૧.

સુલની છંદ.

દુખે ઘણો બાણનું રીઠ જોતું,
 કહી અનનું રીઠ ઘણે ન જોતું;
 સસ કાળ તે સસ સ્વાની સમજી,
 બધે દેવ જુદા બધે તોપ બાઈ. ૨.

સન ૧૮૧૩ થી અધિક્રમાય.

ખાણે જેમા અણે આ, ખાણે જેમા ખજાણે;
ખાણે જેમા ખજાણે, બોલો ચારે વારે આ.૭.

પ્રવાસો.

શીખ દેહરાની મગધ એરી ઉઠે હરી સન-
ના લોકાનું પહેલું વર્ષ એમચાં, અને શીખ લોકાનું
પહેલું વર્ષ દિનચાં, શીખ લોકાનું પહેલું વર્ષ યુ-
દ્ધ, અને લોકાનું મનગદાં, એમ અનુક્રમે હવેલાં
આવે છે; હાલ એમણેસમું સેકુ મેળે છે; ખરે એ-
મણેસને ચારે બાજમાં મદરથે ખરે શીખુ લોકાં
હોવાય, તેથી હરી સન ૧૮૦૧ નું વર્ષ યુદ્ધ
હું એમ જાણું. સદી-એકથી એ સુધીનાં વર્ષ.
લોકા દેહરાની મગધ એરી ઉઠે લોકાનાં જો-
વાય વર્ષો વર જોવા દેવ, તેના આંકને સરખો
હીને, જોવા જોવા ઉપર આવે, તે જાદુ કરી,
અને જાદુ આવી ન દેવ તો એક જાદુ કરશે. પછી
હુંને જામનાં છે વધે તેજાઓ વર સદીની યુ-
દ્ધના વર્ષો જાણે એમકે સન ૧૮૭૮ થું વર્ષ
કીચ પડે મેકું તે જાણું દેવ તો હું ને સરખા
કરીએ એટલે હાલ હાલ; તેમાંથી મેજાણે જાદુ
કરીને હુંને જામનાં ૬ વર્ષ અને આ એમણેસમી
સદી યુદ્ધની બોલી છે, ખરે યુદ્ધારથી મહાનાં હજો
વર મેમજ આવે ખરે અગરતે હું વર મેમજ
વર મેકું એમ જાણું.

હરિનીય હરિય પ્રવાસો—જાનેહરીની પહેલી
હરીપે જોવા દેવ તે અગરતેની પચ પહેલી હા-
રીને દેવ; અને ફેલ્લારી, મેકું અને નવેઆરીની
પાંચમી હરીપે, તથા એમણે અને જુદાહરી બીજી
હરીપે, જુનની લેલી હરીપે; અને મેલી સવત્રી
હરીપે, જાનેહરીની બીજી, અને સપ્ટેમ્બર તથા ડી-
સેમ્બરની ત્રીજીએ, એક વર એટલે જાનેહરીની
પહેલી હરીપે જે વર દેવ, દેવ વર આવે, પચ
દર દેવ વર્ષમાં ફેલ્લારી એમણેસમી દેવતો
દેવ છે ખરે તે વર્ષમાં અગરતે પહેલી હરીપથી
એકર વર; મગધ કે હરિનીય અગરતે દેવ,
તો દેમચી મહા.

શિંય હંતી મગધ એ છે કે અગરતે વર્ષ
મગધ મગધમાં કે પાલ મગધમાં મેલે છે. અને
એમણેસ વર્ષ મુખી આ હંતમાં જાતેલો એમ-
ણેસ અગરતે અનુક્રમે પ્રખેને આવે છે; તેમાં પચ
દેવ ત્વં પાલ અને મગધ દેવ ત્વં મગધ સમ-
જો. હરીસનનાં જોવાં વર્ષ મગધ દેવ, તે આ-
કને એમણેને બાજમાં જોવા વધે તેજાઓ અગર
ને વરસો જાણે. એમકે સન અગરતે હરિનીય
વર્ષ દેહરા કીચ મગધમાં મેકું; તે જાણું દેવતો
અગરતે હરિનીયને એમણેસે બાજીએ એટલે ૧૧
વર્ષે ખરે શિંય હંતમાં લોકાઓ અગર મગધ ખરે
મગધ મગધમાં તે વર્ષ મેકું એમ જાણું. પહેલા
પચથી અગર અગર મગધ દેવ અગર ઉપર
આંક લખા છે તેની મગધ એ છે કે પહેલા પચ
વર્ષ યુદ્ધ અગરતે મેલે, અને બીજું વર્ષ ૨૨ મે
દિવસે એટલે વડ ૭ મે મેલે, અને ત્રીજું વર્ષ
શીખ અગર ઉપર તેજીઓ આંક છે, તેમાંથી ત્રીસ
જાદુ કરતાં, તથા રદા ખરે યુદ્ધ ૩ ને દેવ મેલે,
દરે લોકાઓ અગર ઉપર ૧૭૧ નો આંક છે, તેને
ત્રીસે બાજમાં ૨૬ વર્ષે ખરે ૧૮૭૮ થું વર્ષ મગ-
ધ વડી ૧૧ મેલે. પચ તેજી મેકું છે. એ રીતે
એક ને દિવસો ફેર પચ પચ જાણે, તેનો બેઠ
ત્રીજો છે, તોપચ ઉપર લખેલી રીત કરતાં બીજી
સદેલી રીત મગધ યજ્ઞની નથી.

બીજી શિંય હંતી મગધ એ છે કે ઉપર
હંતમાં પચ પછી મગધ અગરતે દેવતો તે પચના
વર્ષમાં અધિક્રમ દેવ; એમણેસ વર્ષમાં સ્વા
અધિક્રમ આવે. હરીસન અગરતે વેસમાં
અવધુ અધિક્રમ દેવ. તે વરસથી ૧૧૪ વર્ષના અ-
ધિક્રમ આ હંતમાં જાણ્યા છે. એ હંતનું ત્રીજું
વરસ ફરી ફરીને અગરતે મેલેલું એમાં આ દેવ
ત્વં અગર અને આ દેવ ત્વં આસો જાણે.

સમજે કહું કે અગરતે દેવ તે કહું હોવાય
તે વિષે મેલે.

અતિશય સર્વ અસાર.

હાહુરા.

અતિશય ચરમ ધરી રહે, ઉચરે નહિ ઉચ્ચાર;
અર્થ સરે નહીં એવનો, અતિશય સર્વ અસાર. ૧.
અતિશય પરાપકારીને, મોત વનર મરનાર;
કરે વધુટપો વાધને, અતિશય સર્વ અસાર. ૨.
અતિશય દયા દીવે ધરે, દિસે ખજિન કે દાર;
વસ્ત્ર રિંછળતાં પણ કરે, અતિશય સર્વ અસાર. ૩.
અતિશય સાચું ઉચરતાં, લાજ ન રહે લગાર;
ચાહો કહે સૌ “આડિયો,” અતિશય સર્વ અસાર. ૪.
અતિશય સતોષી તજે, ઉવખનો આધાર;
તેથી શું સાફ થશે, અતિશય સર્વ અસાર. ૫.
અતિશય કહે ઉઠાઉ સઉ, એ અતિ યાચ ઉદાર;
કદ બોગવે કરજનું, અતિશય સર્વ અસાર. ૬.
અતિશય રનેહોપણું સદા, સૌ સાથે સજનાર;
દામે દામ દગાચ બહુ, અતિશય સર્વ અસાર. ૭.
અતિશય દિખત દોષતે, કરે કામ અવિચાર;
મૂર્ખ કહે સૌ માનવી, અતિશય સર્વ અસાર. ૮.
અતિશય વિદ્યાભ્યાસમાં, પામે આપુલ પાર;
પણ પુરું ન બણી રહે, અતિશય સર્વ અસાર. ૯.
૧ પછી પરાપકારી દોષ તે વાપ જોવાને પણ
બંધનમાંથી છોડવા ભય.

અતિશય ઉલોમી નહીં, વિરામ મે પણ તાર;
પછી પોને માટે પડે, અનિશય સર્વ અસાર.
અતિશય પરદુખ દિવ ધરે, બન્યાં કરે બહુ
સ્વપને નહીં મુખની પડી, અતિશય સર્વ અસાર.
અનિશય બળિત આદરે, વહીને વન મોહાર;
નિરપેયોતો તે યાચ નર, અનિશય સર્વ અસાર.
દરમાં સપજું દોષ તે, કીક ગજો સજ દાર;
ફુનિઆમાં દલપત કહે, અતિશય સર્વ અસાર.

પ્રત્યોત્તર.

આ મીઠું કે ખાર છે, કહો ખરું શું નામ;
થોડું તે મીઠું કહો, જામું ખાર તમામ.
થોડું તે મીઠું મજ, એ રામો ઉર વાદ;
હરથી વધતી દોષનો, સાકર પણ નિઃસ્વદ.
ધણી દાઢ પણ નહિ બરી, પછો બનો નહિ પા
ધણી તિક્કિ કે બૂખપણ, દુઃખમય દલપતરામ.
આમજ છોડાં છોતરાં, કળીયા છેલ્લે લાગ;
એ સાધારણ નિયમ છે, બનોજ વચસો ભામ.

પછી મહારાજ વિજયસંગજી સાહેબે બધા
વિશેને યથાયોગ સિરપાવ આપ્યા. અને કવિદાસ
તથાને પોતાના રાજના “કવિરાજ” ની પા
આપી. અને સમ્રાટ બરખાસત થઈ.

इति विजयविनोद प्रकरण समाप्त.

પ્રકરણ ૬૬.

વેનચરિત્ર.

બાળલગ્ન નિષેધ અને પુનાર્ધિવાહોત્તેજન વિષે.

રાગની દેશીઓ.

આ પુસ્તકમાં ૪૨ દેશીઓ છે. તેમાંની ૧-૨-૩-
૭-૨૧ અને ૨૮ થી પિંગળમાં કહેલા યોગ્યા હદમાં
પણ વાંચી શકાશે. અને રાગમાં ગાવાની મરજી હોય,
તેને આ નીચે લખેલી દેશીઓમાં વંચાશે.

દેશી.

દાખલા.

૧ અહો સદાચિત્ત અહો સદાચિત્ત બળી તમારી
૨ વૈષ્ણવ નથી થયો તુરે, હરિજન નથી થયો તુ
૩ યોગલે પડે પતન આપ્યું, મહેતાજીને હાથ
૪ માગેકે મોંધા ચૂલનું.

- ૧ માત્ર જલેષ પેઠી પુત્ર પામે.
- ૧ મુ સેનાનું છે ભેડે, છેડે ઇન્દ્રિયા છેબાધા.
- ૭ લાભને ઇન્દ્રે મુકીની જુલિ ન ભણી.
- ૮ એખા રહે છે સુખ સદેહી, લાભ નાશને વહેલી વહેલી.
- ૯ યુર મેરિદને દું નમું, વજુભયરે.
- ૧૦ વૈદ્યો વનમાં વધ વડે
- ૧૧ દોહો દોહી રહે છે, પ્રભુ મારી વધારે મોહ.
- ૧૨ વનમર વીધ વધમળી, રહેને ક્યાં થકી આભે.
- ૧૩ વગી લાગીને સહુમરીરે, પતી મેળાને પદ મેસરીરે.
- ૧૪ નેજે મોઝા લાભોરે પળાને, નેજે કોલારે.
- ૧૫ સહુમર યું કાળે, અતીકારે કે દલાલ કેમ લીએ.
- ૧૬ જાનની કપોરે મેળવેલી.
- ૧૭ જાનનાં તીરે, ક, જોષ વધારે જાનનાંતીરે.
- ૧૮ હરી દશેરાનસતેવરે, અમલદાર ક્યાં મને એવો.
- ૧૯ દરમયાન વસીરે, વહેવેલ પધારતેરે.
- ૨૦ ટુગલી કાઢ્યાં ભાર પળેયે મહેતા, માગ્ય ન નવી રાખોરે.
- ૨૧ પ્રભુ તને પ્રસન્ન તે કેમ કારો.
- ૨૨ કુમળ યું તપ કાપીરે એખાજ એજું.
- ૨૩ સનેહી કામચોરે, આપ નેજાને સહુમર, મુંદ-રકામ રંગીએ કામચો.
- ૨૪ અતીશયની યોગી.
- ૨૫ મેં આપે જાડે તે પરમ આગાધી, કમંચા કાવ તે મને બેઠે.
- ૨૬ વેલુ વગાડી, વેલુ વગાડી, વેલુ વગાડી, વાડીરે વેલુ વગાડી.
- ૨૭ એખા કરતી અતી પેઠાર, હોરે દીકરા રહ્યો.
- ૨૮ અલગેવીરે અને જાન, જોવાને જાન્યો.
- ૨૯ મહેલ વધાર્યા ઘીવની દેહી.
- ૩૦ હેમે પેઠામાં લીડું ખાસડ.
- ૩૧ વરાન્ધા મોં છે એક પાંડે.
- ૩૨ અને કંઠીએ મડ કલારે, પ્રસિદ્ધ છે.
- ૩૩ વગે વેગે વહેલ પધારને, લાક મેલપન ધારીરે.
- ૩૪ ખજુરીને, વોજરો કાંડી ધાનતીરે.
- ૩૫ ભવો ભયરે રતનામર મહેલેરે.
- ૩૬ માત્ર જલેષ પૂરેરે રાવર કેમ પેખારે.

- ૩૭ મહેલ પાટ મેસરિયા, જ્યાં નિવને પાવન.
- ૩૮ ડરે માપીયર જાંબા.
- ૩૯ મોહનકમે મોહનુરે મોહનુ.
- ૪૦ ચાંપું ચીકરે, પાવર નર મોહ.
- ૪૧ પ્રાણીયા અન્નેને કાંર, આનો રાવનુને સસ્યર.
- ૪૨ ને દરીદ્ય ને દરીદ્ય.

ભાગ ૧ લો.

—૦૦૦—

પદ ૧ સુ—દરી ૧ લી.

પ્રથમ પ્રજામ કી કરેલી, યેરી પુત્ર મહેલ,
 સુખ પમરણમાં સમરે લેને, સુર નર અને સુરેલ. ૧.
 મનમ કી અમમન, છે એની એરી રેવ;
 અવગનું સવનું કરી આપે, એવો દુલ્લ રેવ. ૨.
 ભામું પર સામું કરી આપે, રાંધણું મંથવે;
 એ મેસે ત્યાં કાઠ કે કાંઈ, આમડેડ ન આવે. ૩.
 લાહુ રેવે ઘીન સાંભવે, ત્યાં તે ભવ રાવડી;
 રમે કુટે ત્યાંથી રહે અગમે, એવો છે આનંદી. ૪.
 જ્યાં જાઈ મેસે ત્યાં વિંચાનાં, વાળે ઇન્દ્રિયા વાગે;
 ભાત ભાતનાં ભોજન ભાસે, ભૂખ સરવની ભાગે. ૫.
 જાડણુને અને મજુપતિને, રોસતી છે કહિ દેખાડું;
 જાડણુને લાહુ ભાવે, લખોરને પલુ લાહુ. ૬.
 રામજામ કરનાં છે રડું, ધોમજુપતિનું નામ;
 વિરાહમાં ભડુ વિપરિત લાગે, ને કહિએ જાડ રામ. ૭.
 દયા કરે દુલ્લેય તો, ભડો ભણાવ મનમ ભાવ;
 ખરે દું યુખથી માંચું, પુરો અમારી આરાધ. ૮.
 વગતી વડું વાઘેરીને, ને કવિજાનની માતા;
 પ્રતાપ જોયો પામી કવિજાન, પ્રસિદ્ધ યથા પંકાતા. ૯.
 ઉપમ પાસી એવી આપે, મને નહીં સિર સાટે;
 મરિય વાવર સેસ સસારી, કવિજાનો રસ મહે. ૧૦.
 સેવક જાનને સુવલ્લેનો તે, અપુર ખાનનો આપે;
 સંકટનો નેને રહે સેનું, ને માથે કર થાપે. ૧૧.
 અમર રહે કારતિ વગે એજું, યુખમાં અમૂત પ્રકે;
 દગી પડે નાણાના દમલા, જ્યાં તે થુ કહિ યુકે. ૧૨.
 સરસ્વતીના મહિમા મોટો, એજું અકાળ સ્વરૂપ;
 અમર કર્ણ કવિયોને એજે, જુસાઈ મધા કહ બૂપ. ૧૩.
 એવા સન્નિધ લોક તમે સડ, મુલુને રાખી પ્યાન;
 સરસ્વતીનું સમરણ કરી કડું, વેનતનું આપ્યાન. ૧૪.

પદ ૨ જું.—દરી બીજી.

શુભને સભાસદો સારા, શુભને સભાસદો સારા;
વેનચરિત્ર શુભનારા, શુભને સભાસદો સારા. ૨૩.
ચતુર ગતિ નિતપાવન, આઠણ પૂતમાં પ્રખ્યાત;
નિર્મળ ચિત્ત મોરોગ્ય નામે, ચતુર્વેદી વિખ્યાન. શુ. ૧.
ધન દોષત ને ઉત્તમ ધર્મો, પુત્ર તથા પરિવાર;
નાત જાતમાં નામ વડુ, સન્માન કરે સરકાર. શુ. ૨.
બાપાંબાઈ પુત્રી બહુ ડાઁડી, દત્તી બાળ રંગ તે;
પણ તેને બહુ પ્યારી ભણતા, પ્રાણસમાન પિતાતે. શુ. ૩.
વેદ ધર્મમાં મનની રતિ, ચિત્ર પૂજન કર પ્રીત;
સંખ્યા સ્નાન શાંદવ કરે, વળી માથની જળ નિલ. શુ. ૪.
શાણ સદ્યુષ્ઠી શાસ્ત્રી પાસે, વંચાવે વેદાંગ;
કોઈ સમે રજૂતિયો વંચાવે, ભાગે મનની બાંત. શુ. ૫.
કુટુંબ સદીત સદૈવ મિત્રાજી, કથા શુભે શાસ્ત્રીની;
મિત્રો પોતા પાસે બેસે, રૂબો સમોષમાં જીની. શુ. ૬.
એક સમે વચાવી એણે, મનુરમ્પતિ રેવળવે;
પુનર્વિવાહતણું પ્રકરણ, આખું નવમે અધ્યાયે. શુ. ૭.
હાસક્રમે ને સહસક્રમે જે, રજોક શાસ્ત્રીએ વાંચ્યા;
અર્ધ શુભી શાસ્ત્રી પ્રત્યે, મોરોગ્ય બોલ્યા વાચા. શુ. ૮.
એ જે રજોકતણે શાસ્ત્રીજી, ભણે ફરી બાવાયે;
કલેા પછી ને શાસ્ત્રીજીએ, સંક્ષેપે રજોકાચે. શુ. ૯.
રાજ વેને દિગ્ગતિયોમાં, સખત કુક્રમ રરમ્પાવી;
નાતજાતનેાનિયમ નરમ્પાવે, વિધવાઓપરજીવી. શુ. ૧૦.
સારે દિગ્ગ વિદ્વાનોએ પણ, જનિયોમ શદ્દ ચલાવ્યો;
મિથિતવધ્યુમ્પવાનોરસ્તો, એમ કરી અટકાવ્યો. શુ. ૧૧.
શુભી મોરોગ્ય વળી વડે, કોતો મોડું આચર્યે;
નિયોગ રસ્તો છે નહોતો, કેમ કરે રદિગ્ગવર્ચ. શુ. ૧૨.

પદ ૩ જું.—દરી ત્રીજી.

પરમ્પા વિનાજ પ્રભ ઉપાળવે, એક નહીં તો બીજોજી;
એ બિનચારોએ ચાલ નહોતો, ખેદ ધરો કે બીજોજી. ૧.

- ૧ નિયોમધર્મે, અગંધિતૈર્હિનિકાદિઃ વજુષમોવિગાદિતઃ
મનુષ્યાનામવિયોગો વેનેદાન્વંશગણવિ ॥ ૬૬ ॥
સદ્વર્ત્તિમિસિલોમુંબન્ રાજર્ષિમરુતપુત્ર
વર્ણનાંસંહરચક્રે કામોદદ્યવેવસઃ ॥ ૬૭ ॥

૨ વિધવા બીજી પુરપથી પુત્ર ઉપાળવે તે.

૩ ઉત્તમ દિગ્.

શા માટે તે રમ્પતિયોમાં વખાણે, આમ કિયે નહિ પાપજી
કળિયુગ કરતાં સનપુત્રના ધર્મ, ઉત્તમ કલેાએ આપજી.
એ રીત કરતાં તો પુનરવિવાદનો, રડો લાગે છે રીતજી.
જંગલી જનપણને સાંભળે તો, ખેદજ પામે ખસિતજી.
એના સમયમાંદિ રજાગતિમાં, વર ન મળ્યા વિધવાનેજી.
સંકર વરણ શામાટ કલેા, એવી જરૂર હતી મી રામનેજી.
અરો શાસ્ત્રીજી કલેા ખને, એને ત'જ કિયાને રામજી.
શા માટે એમ તેણે નીની, મૂકાવી ફગની મામજી.
કિયા પુરાણ વિશે તે રામ, વેનતણી છે વાતજી;
વચી વિશેને વિસ્તારીને ખને, સમજાવે સાક્ષાતજી.
શુભીને સંધ્ય કાંઈ રહે નહિ, પૂછું ન પડે ફરતેજી.
એવી રીતે સમજાવે શાસ્ત્રી, મુગ્ધપર કલેા કરીનેજી.
શાસ્ત્રીનો વાતો શુભતાંજી મારા, પાવન થારી કાનજી.
આમ બતાં જે ખને તમે મળીયા, વિધ વગ વિદ્વાનજી.
ને શાસ્ત્રીને સરસ્વતીએ, કિપું હતું વરદાનજી.
કે હાનર થઈ રહીશ, તમે ભ્યાં ધરશે માંડ બ્યાનજી.
રમરજી કુંડે શાસ્ત્રીએ લાંતો, સરસ્વતી સાંચરોમાંજી.
કેમ તમે સબારી મુગ્ધને, એમ મુખે ઉચરોમાંજી.
શાસ્ત્રી કલેા આ અમમ્પ વાંતો, જ્યાંયે કુંડ નવ ભણુંજી.
એ ફરી મુગ્ધજીએ વસો તો, વેન ચરિત્ર વખાણુંજી.
જગદલા પછી જીએ વશાં, અને આખું રાન અપુરજી.
મુખથી વાણીએમ મૂડી જ્યમ, જંગાનો પ્રવાહ ફરેજી.

પદ ૪ જું.—દરી પહેલી.

પવિત્ર પ્રજા બલેા તમે પૂછ્યો, છે સૌને મુખકારી
શાસ્ત્રતણી વાંતો સાંભળતાં, શુદ્ધ ચાપ સંસારી.
વેનતણી વાંતો સંક્ષેપે, છે શુદ્ધે માર્ગ;
રકષ ચતુર અધ્યાય ચોદને ભાગવતમાં છે ભાઈ.
વેદ પુરાણતણી વાંતો શુભી, કદીએ પવિત્ર કાન
આ સસાર અસાર વિશે, બાહ સાર ન એક સમાન
પવિત્ર જનનાં ચરિત્ર મુનિજન, લખી ગયા નિરધાર
શાસ્ત્ર વિશે સંક્ષેપ લખે, પછી કવિ કરે વિસ્તાર.
સાત રજોક ઉપરથી બાસે, ભાગવત પુરાણ બાપ
પાણિનયે પણ ચોદ સૂત પર, રમ્પું બાકરણ આખું
બાળ ચરિત્ર ચતુર્મુજનું, નરસેયે જેમ વધાર્યું;
ઓખાહરણ અટક ઉપર, પ્રેમાનંદે વિસ્તાર્યું.

૧ મનુગા પરતલજઃ પ્રમોદરપ કોવલપ ગ્વાધિતલ
રજનમેજ નિયુક્તવા સેતેપઃ સેતનઃમુતઃ ॥ ૧ ॥

સાનકુમારી કરતાં તે, દીસે ઝાઝી રૂપાળી;
એની તુલ્ય ન થાય અરસરા, બૂપ રહે સડે બાળી. ૪
પાંચ વરસની વય થઈ પશુ તે, આઠ વરસની લાગે;
ઉત્તમ કુળના પશુ આવીને, એ કન્યાને માગે. ૫
રથામી આમળ સાધવી કહેહે, મુજો બચા બરથાર;
આજ આપણી જૂઠ્ઠા અવરથા, તનનો નહિ નિરધાર. ૬
બહુ લાખેણો લાવો લખએ, પુત્રીને પરજાણી;
સારો દહાડો નગરે જોઇએ, સગાં સરક તેડાવી. ૭
મંગળ પગરજુ માંડીને, નિજ નાત બધી મેંતરેયે;
નાણું ખરચી દાંચ દારીયે, ફિરતી પ્રસિદ્ધ કરીયે. ૮
એવો દહાડો કદી ન દોડો, મેં આખી ઉમરમાં;
ખાટે તે જોવાની મુજને, ઇચ્છાછે અતરમાં. ૯
મેઠી થાતાં ઉઘા કુળનો, વર સાંપડશે ક્યાંથી;
એવા વરનો પરણી એસે, ન્હાળી ઉમરમાંથી. ૧૦
મેઠા પાક્કી રામજુ દીવો લઈ, હું કદી એ નવ ચાલી;
કરીએ લદાણું કદી નવ લીધી, જનમી જનમમાં દાલી. ૧૧
એ રીતે વિચાર કહોતે, નાથે મનમાં લીધે;
ઉત્તમ કુળનો વર સોધી, પુત્રીને વિવા લીધે. ૧૨.

૫૬ ૧૨ મું--દેશી ચોધી.

વળતી વીચા ક્યો રહે વર જોઈ,
મનમાં એમ જાણે માત તાત, ઉત્તમ દહાડો આજનો.
લખ દિવસ જોઈ નીરખારીયો,
બધાં વચ વહેવાં બાત બાત. ઉત્તમ. ૧.
ધણા સોનાના ધાટ ધમરીયા,
ધામ રંગી કિધાં ધાતકાર. ઉત્તમ;
કંકે હાંડી કંકાતરી મોકલી,
સગાં રોહિ તેડાવ્યાં અપાર. ઉત્તમ. ૨.
રમી મંડપની રચના ધણી,
દેખી દેવ રહે મોહ પામી. ઉત્તમ;
પ્રભ સહિત રાગની સદાપતા,
પંછી શોખમાં ધી રહે ખાવો. ઉત્તમ. ૩.
નાણું ખરચ્યાં કસર કરી નહોં,
જણી ધન્ય ધડી ધન્ય વાર. ઉત્તમ;
હરી હરીને આ અવસર નહિ મરે,
એમ જાણે વધાએ ઉતર. ઉત્તમ. ૪.
જન આવી જ્યારે ધર આગળે,
રોસો વરસ્યા મોલીના મેદ. ઉત્તમ;

ચાલી પ્રીતથી પ્રેમદા પોખરા,
થાવ દંપતિ પુલકિત દેહ. ઉત્તમ.
આજ્યા સાગનમાં મુગા સાહેબો,
આજ્યા વિમલ અમીર વણર. ઉત્તમ;
રાણી સહિત રાગનગ પધારીયા,
મોટા જનથી જગજુ મંદીર. ઉત્તમ.
દાંધી ધોડાની દાર ઉમી રહી,
રથ પાલખીનો નહિ પાર. ઉત્તમ;
કન્યાદાન દિધું ધણા દોડથી,
સારા સારા સન્યા ઇમુગાર. ઉત્તમ.
મેઠા ધાલી ચાલી નારી મલપતી,
કોડે મોરોમાં પીરસો કંસાર. ઉત્તમ;
જાણે રંગના મુખની સિમા મળી,
પાખાં દરખ દળર પ્રકાર. ઉત્તમ.
ભાતભાતનાં ભોજન આપીને,
ધણી જુમતે જામડીએ જન. ઉત્તમ;
પછી નાત આખી ઘેર મોતરી,
પ્રેમે પીરસાં બસાં પકવાન. ઉત્તમ.
લાણું કરીને શોભા લીધી લોકમાં,
એવું કાણુ જિજ્ઞે કરનાર. ઉત્તમ;
પછી જનને કીધી પહેરામણી,
નાંચું ખરચ્યાં દળરો દળર. ઉત્તમ. ૧૦.
નિલ પ્રત્યે નચારીએ નાચકા,
કરે ગાપક ફિરતીનું ગાન. ઉત્તમ;
જાણે માસ સમે જનકોઈ નહોં,
બચા મુજને તુલ્ય ભગવાન. ઉત્તમ. ૧૧.
નર નારી નેએ નથી જાણતાં,
જિજ્ઞે દિવસ મો જનશે જનાવ. ઉત્તમ;
જુઓ નહન મતિએ મોવરની,
તેનો કોઈ ન કળી સકે ભાવ. ઉત્તમ. ૧૨.

ભાગ ૨ જે.

—:૦():—

૫૬ ૧૩ મું--દેશી ઉમી.

મન ન પડે નરને, મોવિંદની મતિ ન્યારી;
અકળ કળા ધરની એમાં, મું સમજેસાસારીરે. મ.પ.૨૦.
ઉમરો દિન દેખી જન જાણે, નાલ યો અ ટાણે;
કાલ દિવસ કેવો દેખાશે, એતો ધર જાણે. મ.પ. ૧.

પુત્ર જનમ પામ્યાથી પ્રાણી, જીવમાં દરખે દેહકે;
 પલક વાર પછી યું નીપજ્યો, કરી શકે નહિ કોઈ. મળ. ૨
 રડી રસેઈ તૈયાર કરીને, જોગન પોરણાં બાળે;
 બાળવિના જોગન કરવાની, આચારેઈક આલેરે. મળ. ૩
 ચૂનાવણ દવેડી ચાણે, બેચા લાલક જેતે;
 ઘસ્ટુ દિન વૈકુંઠ સિધાવે, હાથરૂત મનિ એવીરે. મળ. ૪
 મોઢા મોઢા મનચૂપ કરી, મેઠાં પમરખુ ખોડે;
 ભાળે નહિ જે જળના કિરેર, રાવ પાકડો કોડેરે. મળ. ૫
 ખાસ મળનાં પુત્ર અંતર્યાં, બાળી નહિ બરખાલું;
 દુનિયાની સુખ એવાં જેમી, દોહર યું કુચાકુંરે. મળ. ૬
 સંચારિક સુખ સ્વપના એવાં, નહોં બારેા ઝાલે;
 સુખ પામી મમરર ધનું નહિ, દુખજેમી નવચાલેરે. મળ. ૭
 સુધીમાં જે હાથ બરી તે, વડી જાણી રી વાર;
 અરણ્ય ભાળે એક તરેદનો, સપાટેઃ સંપરેરે. મળ. ૮
 પેનમાં હાથિ પાનમાં તાકી, જમમાં જેમ જાણુવ;
 રાત્ર પગમાં રાંક જનેઃ, રાંક જનેઃ રાજરે. મળ. ૯
 એક થડી આનંદ વષે અને, એક થડીમાં દોહ;
 એકેની સ્થોરતા નથિ અને, રાત તેનાં હેરોડરે. મળ. ૧૦
 કરી ઘડોને તે ઉપચ કરચ, અને સપડું સહેલું;
 હાથરડી હાથ પસાળે, જેમ રાખે તેમ રહેલુંરે. મળ. ૧૧
 સુખને છેડે દુખ દેખાશે, સુખ છે દુખને છેડે;
 વિચર પડી રમનીજેમી, વિનહે રમીકોડેરે. મળ. ૧૨

પદ ૧૪ મું—દેશી પહેલી.

કુરુએ પુત્રી પરજાણી જમુ, જન વિદ્ય નથી કાંધી;
 પહેરામણી પરિપૂર્ણ કરીને, લલક કિરતી લીધી. ૧.
 કાંકણ દેરા વાસનપતે, છે હાથે નહોં છેડ્યા;
 વરને કંઈ ચંક કરીને, મોખાછે મંદિ મોડ્યા. ૨.
 બધો જુને જોગન આપીને, કરગે જન વિદ્ય;
 એવામાં જાગનાડીતો, પાર રમચ ભાવ. ૩.
 વર અલુવર તે રૂપે ચાલ્યા, મધ વડી રડીયા;
 રમત બહો લાં રમચ લાલ્યા, અંગરૂઢે અધીમાં. ૪.
 રોને મધે ઘાવ મુક્યે, તેમો કાંઈ વિચાર;
 અચર્ય કોઈ પડ્યો, પૂર દત્તે તે દાર. ૫.
 તે પડેડા તજુ હાથ દત્તે, જોઈ એવો કાંઈ રમચ;
 સુવધાર જે પૂરી ન થઈ, તેને રૂપે ઘાવ. ૬.
 ખોલ જાગ્યા પૂરી મધાં પડે, વરને આનંદચરે;
 ચરેર પૂરી મધાં પડે, વૈષ્ણવ દેહ નિચરે. ૭.
 રધાર સુધે મંડુકરૂઢ, થયે લેલો લેલક;

પાસો કુંડ પાણીમાં લટો, પગમાં નિકમ્બો પ્રાણ. ૮.
 જાગક જોગને જુએ પાડે, જાગવાન ગુણો આપ્યા;
 જોઈ કરી પડી પાછા જાગે, લાંબી રાત્રો લાલ્યા. ૯.
 અંદર કરીને તાંતોરથી, મઠુ કાઢ્યું જાદાર;
 લટો સુરના વરસુધી, પડોએ લાંબો પોદાર. ૧૦.
 રાંધો રસોઈ પરી રહી તે, વાડો બહી સડ થાયા;
 જાળે જોયું લાંબો દીડી, પ્રાણ વિનાની કાપા. ૧૧.
 પને મઠુ લાંબી પરમાર્થ, હાઈ મધા સમચાન;
 ચરજી તો ગમરાઈ મધા, બધાં કપન પડ્યું તે કાન. ૧૨.

પદ ૧૫ મું—દેશી ૮ મી.

લાલકાર થયો ઘેર ઘેર,
 એવે કહેવાયો કામે કેપ
 હાથાળ પડી હાટે હાટે,
 થજા લોક રૂએ વારે પાડે. ૧.
 સમા વહાયા ને સહેરના લોક,
 મધા પાછળ મુક્યા પોડા;
 નરનારિયા રૂદ ને જાળ,
 લાખાં કસોવ કરીય તે કાળ. ૨.
 અમ રાખએ એ વાત જાણી,
 રાવ લાખાં રાત્ર અને રડી;
 વેન પડે મધો સમચાન,
 દીઠ સડને રીઠાતુરચાન. ૩.
 કંઈકે રોહને કરી આંખો ચાળી,
 કંઈકે રમકોરે પુટે છે ડાળી;
 કંઈકે મુકેલા હાથ કપાને,
 આજ મળ્યા થયો જેમ બે. ૪.
 પરદેવરને થયા દિન પંચ,
 આવી એવામાં મેઘવતી આંચ;
 મેઘે પુરોતિ જાવ લાં રમચ,
 લાખો જમતી વિદ્યા મળ પડ્યા. ૫.
 વિદ્યા સમિષ મધો બપોરે મડી,
 વેને કાપથી ચપોચો ઝડી.
 કાવલાં પજુ નવ રહે કાવો,
 નિત્ય તરર જોરે જાવ ચાલો. ૬.
 દેવો વેન વિદેવ મુક્યે,
 પાખો સજ્જલો બેઠ સપાલે;
 કંઈકે દીઠ નહિ એવો ઘડ,
 તેલો તેને કોને મનહર. ૭.

વાડી વિખેરી ઉઘડા કરી, હો યું:
 યુડી દુઃખને કાઢી કેડ, આરે હવે. ૧.
 દરિયા વચે વહાણુ કુતોડું, હો યું:
 પ્રત્યા આરણ કિધાં યુગર, આરે હવે.
 રણ વગડામાં રિપુ મચ્યા, હો યું:
 લુડી સાસરવાસણી નર, આરે હવે. ૨.
 માંડવો માંડવો વિખાઈ ગયો, હો યું:
 હોરે તોરણે કાળી દહાન, આરે હવે.
 પૂરમાં મૈત્રીનાં મારંઘાં, હો યું:
 કેમ દાઢ આ તે એવચવ, આરે હવે. ૩.
 દાન કસઈ કાંધી આરોધિ, હો યું:
 મરો નિર અપરંધી મોર, આરે હવે.
 રિધ રિધ સર્વે રેનહાઈ મઈ, હો યું:
 મયાં નિર્જન કાં નોર, આરે હવે. ૪.
 સુખર સુખનો સુકઈ મયો, હો યું:
 મહા દમક હડી મધ દસ આરે હવે.
 રેવ રાધો મધ કરે, હો યું:
 પૂજા દિર જેમ કાંધો કસ, આરે હવે. ૫.
 સોનાની લાંઘા લુટાઈ મઈ, હો યું:
 સુખ સિપુ યવે ખારો કરે, આરે હવે.
 ધન કરી મત્તાક છેડીકું, હો યું:
 કાં વેરોવે વચ્ચું વેર, આરે હવે. ૬.
 દુઃખ માંડી પડી દીકરી, હો યું:
 તે તો કાઈ ન લગામાં લાગ, આરે હવે.
 અમૃત ભણેને વરોવાં, હો યું:
 ઉમાં જન્મથી હેરી કાઠ, આરે હવે. ૭.
 ને ન વગડી સુકરે, હો યું:
 સાચા મુઠા નહીં સપુચર, આરે હવે.
 સુખર દીકો ન સિમળો, હો યું:
 ને ન કોડું મેઘગુ સાર, આરે હવે. ૮.
 દેહિત ને નવ દેખીય, હો યું:
 ને તો હોતો નહીં કયો લહાણ, આરે હવે.
 મનની કંઠિયા મનવા રી, હો યું:
 મરણ પરાયણ પડીયા ધણ, આરે હવે. ૯.
 કંડે હડ ને કાળા યજું, હો યું:
 ચક્ર નાચકી કાળી દેન, આરે હવે.
 પૂરણ પદ અતી મયાં, હો યું:
 આર પરાયણી વચ્ચું પુન, આરે હવે. ૧૦.
 ૧ મન કાંધવા દુષ્ટ. ૨ દીકરીનો દીકરો.

કુંવર કચ્છવો કપાઈ પડવો, હો યું:
 હું તો દેખુંકું ઉઘડા દેશ, આરે હવે.
 અંખી દિશાઓ દિસે મને, હો યું:
 હું તો અણ ન દેખું ઉઘડ, આરે હવે. ૧૧.
 ધરમાં મને મમતું નથી, હો યું:
 મને બાએ બાન ભવંકાર, આરે હવે;
 કાળમાં યુગ જરોવે નથી, હો યું:
 હું તો નહિકું અગમદાર, આરે હવે મરંજુરે. ૧૨.
 હાલુરો.

પડી પિતા પુત્રીનું, કંડે કપન તે કાગ;
 કાઈ કદી ન વચારો, બાગપણમાં બાગ.

૫૬ ૧૮ યું—દેશી ૧૦ મી.

બાગપણમાં બાગમાં, નવ કરવાં લગન;
 સે કરીએ ભણી ભેળને, વડું ઉપને વિધન. બાગ. ૧.
 જેમ આંખે મોર લેટલી, ધારે કરીએ કાઠ;
 તિથાસથી વચરો કરે, રહે અને તે રાઈ. બાગ. ૨.
 ભે કદી ભેડું તે ઉઠરે, નાચે મળતો સ્વભાવ;
 આખી ઉમરમાં એહને, દીસે દુઃખનો દેખાવ. બા. ૩.
 અણુ બનતીનું એહને, બ્યારે ઉપને અકાર;
 એ માનનીયા મુખની, ચાલો ખાવ છે મોર. બાગ. ૪.
 સમજાવુ કાંઈ ચીજપણે, નહિ મનસિયર કાગ;
 કહો તેને કેમ કચરીએ, આખી વયનો કરાર. બા. ૫.
 અગિયારે ધિર મણી, ને કાચ્યો જમાન;
 યું સમને સિધુ બાપમાં, નેને જરીએ ન ઘાન. બા. ૬.
 આખાપની મુરખાને, એનો છે આકા આંક;
 વાંકું યએ પછી વેવયાં, કાંડે કમનો વાંક. બાગ. ૭.
 લહાવો લેવાની લાચને, કંઈક લાગને કાગ;
 આંખો મિચીને ગરે કુરે, પડે કરી પતરાળ. બાગ. ૮.
 જાણ્યું યું પદચાઈ, એવો કરીને અનય;
 પાણી પીને ધર પૂડીએ, એથી યું ચરે અય. બા. ૯.
 સંકટ દેખો લુગાણું, કરે બાપ વિચાર;
 મન મુખે મહા દુઃખના, ચાગે ઉચ્ચારે અપ. બા. ૧૦.

૫૬ ૧૯ યું—દેશી ૧ લી.

બાગ મુરને મુરખનો, નીચ વચર કરે વિચાર;
 ખાવ નહીં અને પિરે નહીં, જનમાં કપાને પરિવાર. ૧
 ૧ મૈત્રીમાં દેખ કરીને અગિયારે દેવો જમાન
 અપે છે કે અને એક દીકરી વહીયું.

પાંચ દિવસ ઉપવાસ થયા, પણ કશું નહીં જળ પાને;
 સમજવા જન જન થયા પણ, કોઈનું કશું ન પાને. ૨
 અંતર નિશ્ચય એમ કર્યો જે, અનચન વ્રત લઈ મરતું;
 આ દુઃખ નહિ ઓછું થવાનું, જીવીને શું કરતું. ૩
 રાત્રિ અગ ને સુનિયા રાણી, મળી ગયાં સમજવા;
 તોપણ શરણ ને શર પત્નો, ખસિત ન બેઠાં ખાવા. ૪
 કંઈક જાનો શરજને લીધે, આપ કરે ઉપવાસ;
 ફેલતાં ગમરાટ ઉઠ્યો, અને આતિથ્ય ઉપજ્યો ત્રાસ. ૫
 પાંચ વરસની પુત્રી તે, નહીં વસ્ત્ર પેહેરવા શીખી;
 એટલામાં રંડાપો આવ્યો, વાત અવાત સરીખી. ૬
 કહે શર અમે નજરે દીઠો, પ્રવચકાગ પ્રસન્ન;
 જીવવાનું અમને નહીં ગમતું, ભાવે નહિ હવે બસ. ૭
 બહુ દિન ખાધું બહુ દિન પીધું, બહુ દિન સુખ ભોજનોવાં;
 છત્રી વારે કર્મ સંભોજે, આવાં દુખ અનુભવોવાં. ૮
 દેહ તણ આ દુનિયામાંથી, હવે જશું પરચોક;
 વચન તમારું બધું જશે, કથણી નવ કરશે ફોક. ૯
 અંગ કહે શર એમ ન કરતું, છો તમે સમજી શાશ્વત;
 શું કાશું તમને કહ્યો, અમે સિંખ સરવ કહેવાયા. ૧૦
 તમે શર ખીજ સહને, સમજાવ્યું ઈ સમજાવે છે;
 માટે તમને ન ધટે આતી, જે દીલગિરી લાવેછો. ૧૧
 અહો શર કહી પણ કહી વાને, મુકાઈ નવ મરીએ;
 વિધંમ મહા વિપતી વેળાએ, ધીરજ અંતર ધરીએ. ૧૨

પદ ૨૦ શુ.—દેશી ૭ મી.

વિપતી વેળાએ,
 ધીરજ અંતર ધરીએ;
 કોટિ પ્રકારે કદ પડે પણ,
 મુકાઈ નવ મરીએ. વિપતી. ૨૩.
 ઇશ્વરની ઇચ્છાથી આવે,
 સુખ દુઃખ તે તો સહીએ;
 મરવાથી મરનાર નથી,
 રૂદામાં સમજી રહીએ. વિપતી. ૧
 કહી કોઈ કારામદભાથી,
 ડગ કરો છાનો છટે;
 બહુ વિષ બગીચો રાગ બગાડો,
 કોષ દરીને કુટે. વિપતી. ૨.
 ઇશ્વરની ઇચ્છા આગળથી,
 ડગથી કેમ છૂટાશે;

ધર લૂટવાનું શુભિ ધર બાજે,
 ખૂબ ખાસાં ખાશે. વિપતી. ૨.
 ધણીએ જે કરવાનું ધાડું,
 મિથ્યા શાથી ચારો;
 અખિત રચો એગોજ અમત છે,
 જીવ નાથી કયાં જશે. વિપતી. ૪.
 સીતા સરખી શુદ્ધ સતીને,
 પકડી આંધો પાપી;
 હાલ વરં વરયાં દુખમાં,
 નિજ તન નહિ તજ્યું તમાપિર. વિપતી. ૫.
 પંચ વરે પંચાગીનાં પદ,
 તુરંગમતે તાલવાં;
 રૂડી સતીએ ધીરજ શખી,
 અકાળ મોત ન આપ્યારે. વિપતી. ૬.
 લાજ ઘટે મુખ સાગ ધટે,
 કે રાજ ધટે કહી રૂડી;
 રેહ વિરે મહા દુઃખ પડે કે,
 કથંક આવે કુરૂરે. વિપતી. ૭.
 મોટા મોટા ને માથે પણ,
 આપદ પડીયાં એવાં;
 પાપતણાં ફળ આપતણાં તે,
 લેખે મળીને લેવાં. વિપતી. ૮.
 ભેદી બાજક રડતું જનનીની,
 આંખે આંખુ આવે;
 પણ તેના તનનો નજ તેતો,
 ધોઈ પછી ધવસારે. વિપતી. ૯.
 એમજ ઇશ્વર શિક્ષા આપી,
 સફળે શુદ્ધ કરે છે;
 સમજી જન સમજને સાંખે,
 મરખ શોઈ મરેછે. વિપતી. ૧૦.
 કોઈ શોગીની કાષા કાપે,
 વેદ બહુજ વિચારી;
 એમજ આપજીને ઇશ્વર જે,
 કરશે તે સુખકારી. વિપતી. ૧૧.
 માતાના સ્તનમાં પપ મેલ્યું,
 સપથું કીધું સવથું;
 દલપતરામ કહે દુનિયાનું,
 એ કેમ કરશે અવગુરે. વિપતી. ૧૨.
 ૧ સીતા, દુપટી વગેરેની વાતો કલ્પ બેદની બાજી.

૫૬ ૨૨ મું.—દેશી પહેલી.

૫૮૮થી ઘર પાલી પડે, વગતી બેઠી વણી;
તરીએ દુઃખનો અંત ન જણે, અંત દેહનો આણી.
કરારે ધાતુ કરાવું, તે નહિ મિથ્યા કાચ;
તનુપી અંગન તનુપી, છત્રી પીય ન ભાવ.
ફિનિયાં કેરવાં દુઃખ તો, હરિ કલ્યાણી આવે;
કાંકે દુઃખનો પ્રાણી પેતે, અણસમનાં ઉપાગે.
કુરુષ કરોરેતો કાયામાં, વધે રોગનો દેવ;
આપે દુઃખ ઉપાલભું એમાં, દેવદેશ દેવ દેવ.
બાદગીઆ અંધણમાં રહે, રહે પત્રમાં યજે;
એમાં કેમ વાંકે કાઠીએ, કદિએ કેવી આવે.
તનુ ખાતાં મુખમાં ઘણે, તે પેત્રાની બુધ;
મણુ કરાવે જમ રીતે, તે જણુ તેવી દુલ.
બાગણે બાગ પાંજરે, કાને જન પડે અણુ;
કદો પડી ને કદ વચમાં, કેમ વાંકે મણુ.
દેવ વધે ને એવા ન કરે, વાંકે કામનો કાઠી;
મદિગાનમાં મૂરખ એવા, દુઃખ વેડે છે કાઠી.
ઉડે ઉપરે સહાં સંજે, એ જણુ મૂરખ એવો;
નિવેડે સદિન વિચાર વિના કદિ દેવે દેવ ન દેવ.
મન વચનમાં મહાદુષ્ટીએ, સારે સાર જણુએ;
જણુ તે વિચાર કરાવિના, અંતમાં નહિ આવે.
કદો જો મેલ્યા પેતે, પાણે પડી સહ;
કુનિયારે પડી તં સંપાદી, મારા પુત્રનીય.
મનુષ્યની પાત્ર રંગાં, લાભ નવીન લાભ;
આજુને પીય કાણે, મહાદુઃખ પડે મનુષ્ય.

૫૬ ૨૨ મું.—દેશી ૩ મી.

વણી વંતે દેવ દાનુ નર રેણુ;
લેધીનેતેજાનકાણે, છત્રમાં સમજાવેજુરે. વા. ૨૩.
લેધીએ કદુ માણે. જો રો જે કદો;
મનુષ્યને મહાદુઃખ કાણે, પેત્રાનિચાદેરે. વા. ૨૪.
હીંદુ લાગે નહિ એ તે, લખવર જણ પડે;
દેવ મહાદેવન દુઃખમાં, એ દુઃખ નાણુ ભણે.
કદો જાતી જો કિર જો, મુરે કેટલ હણે;
એ સંજો પરિપૂર્ણ પીય. મનુષ્યને મરેરે. વા. ૨૫.
હો વણુ કે ન વણુ. તે સહ સંજો કદિએ;
તે હાજમાં દેવ વધેતો, દુઃખ તેને કિંદા મરેરે. વા. ૨૬.

વણુ સપ્તરણુ દેવ તો, રો કુય ન વિચારે;
છત્રમાં વેર વગી ન ચકે તો, મનમાં ને વગી આપેરે. વા. ૨૭.
કુરુષ વણુ બે કાંઈ દેખે તો, કુરો વણુ પાણુ;
આ માટે તમે કુરી છત્રીમાં રોમ ઉપાધિ આણેરે. વા. ૨૮.
એવી રોમ એવા અગતી, વગતી રહે માં વેહેરે;
જેથી મુખ ઉપાળે એ છત્રને, પુરુષ કદો કાંઈ પ્રેમેરે. વા. ૨૯.
રોમ તોપણુ તે નહિ બેરો, બેરો આંખ તમારી;
દેવવચન કદે કિંદા રોમી, ખતો કિંદા ખારીરે. વા. ૩૦.
૫૬ ૨૩ મું.—દેશી ૮ મી.

એવી રીને ચાલ ચણીએ, કાંઈ કમન મણાં વણીએ;
પેત્રા દાનિ દિવસિર લાખ, કરે કલે તે બેરો નાજ. ૧.
જાંચે પરજાનનેસાં તેણ્યા, એજ આવસરમાં તેજા આવ્યા;
૧ નર નરિનિ રીકે જુલ્યા, સર્વે મનોને લાખાસમજા, ૨.
લાખા સરવે બનો સમજારી, તોય તેજાને પિરત ન આરી;
૩ વેન ને કારને મણી મણ, છત્ર એક ને જુદી છે કાં. ૩.
૪ એનું ભણુને એને બેલાઓ, વેન તણુજી લાંકુ આબો;
૫ તેણે વચન કાંઈ મન માન્યાં, તેણ દાનિ નવ રાણાંમાં. ૪.
સરસરે પરસર બેરે, કુપી લેખ્યા ઘમણ બેરે;
૬ એ કદોને અગતે પાણી, મુખો રોમે કાંઈ રાણી. ૫.
૭ એવી પુત્રી આ રીને રાંધી, નહી કાંઈ ભોળાઈ કાંઈ;
૮ જણુ એવાં મન્યાં છે રેખાઈ, નથી આજુ વેર નવાઈ. ૬.
૯ એને બેલાઓ થતી નિવેડે, કેરિખન સાદુકાર છે એક;
૧૦ એને કદાકે એકા કન્યા, આજીવનપત્નીએ મણાવ્યા. ૭.
૧૧ કાલન નવનરથી રીધું, નથી કાંઈ ભોળા કાંઈ;
૧૨ એમાં દહાવન નહીએ, પૂરે વર પરણી નથીએ. ૮.
૧૩ વણે મુડીઆરીએ એવામાં, તણ પ્રાણુ તણોન તેવામાં;
૧૪ એ કુરુષ જણે કાઠી, અગિ કણ્યા સંજો કાઠ. ૯.
૧૫ એણે નહીરે કા. ૧૦, દેવ કાર ઘણે ન કા; ૧૦
૧૬ એ સાન્યા વાંચતી, નથી કાંઈ દહા પૂરંસતી. ૧૦
૧૭ એ કન્યામાં મન ને દાન, દુઃખ પાણે છે કિરતને દાન;
૧૮ કી રોમે કરે પેણર, વગતો બેલાઓ વેન કુપાર. ૧૧.
૧૯ એ નિવન કોણ, નહી જગતમાં કોણી રોવા. ૧૨.

૫૬ ૨૪ મું.—દેશી ૧૧ મી.

કારે કરેયારે, નિચો ન રાવન;
૧ કા હેત્ર વેહરે, રોમે સું કરાવ. ૨૧.
૨ અગતીએ નિવનિવરે, સ્વપ્ન સંજો રીરી.

મને કાવું તો દો યીને આવે, બેગી જુઓને ખમીત;
સ્વરવદ સ્વામીરે, અવતું કમરવાળા. કંપારે. ૧.
૧૨૫૪ મારેને ઇંચને માટે, આંખ બનાવ્યા અંધીક;
હાંતી કહેને કાંચ દેખાતો સાદું, અને નાચી કહેને નિચાલીક;
કરતારે કેવારે, બાળી દેહ બરવાળા. કંપારે. ૨.
દિશમિર દાન કે દિવમાં પુચી રહે, થવાનું તેજ થનાર;
મનવનું વખતે આપીને મનશે, જ્યાં ભેડું તે જનાર;
નિષેધ ન મરે, મરણ અચરવાળા. કંપારે. ૩.
વિષયજીને નાંખી વદાયે કે જેરી, સડવર સરખો છે સોડ;
મનું કહી પરી સો કું છે, એમાં નાંખીરે મરેડ;
કરવે અંધા છે રે, દરકોને દરવાળા. કંપારે. ૪.
વાહા વામેને પડે જડું દેખ, છતી આડો નિજ યીય;
ભૂંભવ વચ તે અવતર કહે, રદવ ન થાળી રીય;
તમે ક્રેપ તેહીરે, દેા નથી કરવાળા. કંપારે. ૫.
જો વી જાલી યોનારુની, ઘડ જુએ એ વરસાક;
વાસવો કહેને કહે મો નરિ, માટે જાણીએ મરનાક;
અડ જડ કહેરે, યદમાં કિયરવાળા. કંપારે. ૬.
દાન પડે ભાંડે કહે જો ભડ, વજનું કરીને નિયસ;
જાણ ન વચે તે જાને કહું દુઃખ, તે કોની કહીએ ક્યાવ;
દશાં દેા કાચકહે, પાંખીયં જાવાળા. કંપારે. ૭.
કહ પડે ભાંડે કહે કે ભેરે, યાજ અંધે વાંચી થેક;
લેખ ન કરે તે દુઃખ યને તેમાં, વિષ દિગો નરિ વાક;
એ જડ કહેરે, નેવણી કનકવાળા. કંપારે. ૮.
કેવે જડાવ જડ જામ અને ભે તેવી દેખ બરે,
તે તેવો તેવ ભૂંભવ વાકો, દિગો રેડેન તથ દર;
રદવ જે જામરે, એ નથી જાવાળા. કંપારે. ૯.
એ રદવમાં કું ન રેવે તો, બોલે સ્વર રો આવ;
જુલી જામ વાકે છાં એડીને, તેડો યાવેન વાક;
કહેને કાં કહેરે, તરે કહે કાવાળા. કંપારે. ૧૦.
કાવું જામ પડે કહે કહેરો, કો પડવા જડ વાક;
કહું પડાવે કહે જડાવ વાકે, એવ કહેને જાવાળા;
એ દેા રેવે ભેરે, જાવોને વાકાળા. કંપારે. ૧૧.
કેવે જડાવ ભેરે કહે ન મરે, જાવે રોજ વાક;
અવડુ એડી જાવાળા અને પડે, કહેવ વાકે તે જાવ;
જાવો વાકાળા, એવે નથી જાવાળા. કંપારે. ૧૨.

પદ ૨૫ મું.—રસી ૧ લી.

વગતી તેને વિવિધ પ્રકારે, ગુરને ધીરજ દીશે;
જાણુ ગુરમે અને ગુરખતીએ, આંખ ઉઘી નવ કાંધી. ૧.
વેનકુમાર વિચાર કરે જે, એા કરીએ ઉપાવ;
દુઃખ વિચારીને ગુરના કિવામાં, યાંનિ થાપી થાવ. ૨.
જાક વજા મનમાંદિ પડે જાન, કયું ન મુરે કરવા;
ગુરની પુત્રીનું દુઃખ પેખી, લાગ્યાં આંખ કરવા. ૩.
વેન કહે એક થાવ કહું જો, ગુરજ કરો કાવાળ;
આ ગમસાદ બધો મનમાં, એકજ છે ઉપાવ. ૪.
પાંચ વરસની પુત્રી આ, પરવવાની વાત ન પ્રીડે;
તો તેનો ફરિ વિવાહ કરશે, એમાં અમળું થીડે. ૫.
ગુર કહે ફરિ કમ કપોતો, નથી અમારો માથ;
તે માટે ફરી વિવાહ કરનાં, કરત મોટી કાવ. ૬.
મારસત જેવા વિધિ વધિ, જન જે કાળી જેવા;
પુનર્ગમ તો એજ કરે, અને નાંખી અર્પાં એવા. ૭.
જનવાળું તે બનીયું જાણ, એક થાને છે ગમસાદ;
પુત્રીનું પોવાળ કાવું કરશે, એજ મને ક્યાવ. ૮.
કુમાર કહે ધીરજ ખારો તો, ક્યાક કાળુ એક;
તેવેન નખીને નું જાળીય, બધાં કાંધી મારો દેક. ૯.
ગુર પુત્રીને પોવાળ થાવ, વાંચી આખું એક માથ;
વિરેક થાને ગુરખતીનું, દુઃખ કાવું તે કાવ. ૧૦.
અજ જામ્યા અને જાળી પડ્યા, પુત્રી થવા નકેલ;
કો કહી દિલ તીરે, પ્રકાળો મવો તોડ. ૧૧.
ચાલીયે ત્રિશપા દહને, જામડિ કાંધ તુપ;
તેનું વરને થાવ ન વિનરે, ગુરની કાને ગુર. ૧૨

જામ ૩ જો.

પદ ૨૬ મું.—રસી ૧ લી.

કેવે જડાવ જાવાળી પુત્રી, જાવેને જે નરે,
કાવે નેક નિયમ કાળીયા, મડે ભાન નકારે. ૧.
એક દિલન કાવડ આવેને તે, ભાંધે માવને જાવે;
નિયમને કિલ્લાનુ વાંચી, કાં કાવડ જાવાળી. ૨.
કાવડ કાવડ થવેન તેવા, રેવ કાંધી કાવાળ;
કાવડેને એક વિવરો, મડે કાવાળ પડેને. ૩.
કેવે જડાવ જાવાળા અને પડે, કાવાળ ન કાવાળામાં;
જાવાળાવાળા કાવાળા અને પડે, કાવાળ ન કાવાળામાં.

દે પ્રુથી પદ્મી ને ગર્હિતું, પછી ફરી નહીં આવી;
 ત્યાર પિતાનું ફરી સ્મરણું હૃદયસ્થ નહિ થાતી. ૪.
 મેં ફરી મુખ વાઙે નવ ફીકું, ઉદય પુનું હું સ્નેહી;
 આ કામન વાંચીને પડેલી, તરત આપને લેશે. ૫.
 મન્ય વારી નિરર્થિન કાષ્ઠે, મનમાં ગુણને મગચ;
 દેખું મુખ દિવિતરવું તો, ચિંતા લાગે દગચ. ૬.
 વાંસ પાણુના રિતેય જાણે, તો હું હાથે દરખું;
 પેદાશો ભે પ્રભ મને પછી, સારું ચું ને સરખું. ૭.
 ગુણને અહિંના સગાં સખાથી, સર્વ સક સંચારે;
 જાગ સોલી સહાય કહે, સુનિધ મગચી ક્યારે. ૮.
 ને ગુણને મનમાંદિ મનમાં, પ્રથમથી પશુ ખાતી;
 ગુણને દોહાવિયા છાકે છે, છણુ છણુ છાતી ખતી. ૯.
 તે મારે ગુણને સુધે લઈ, અહીં આપને લેશે;
 કાલ્ય કિન રહો પછી જાણે, મન પ્રુથથી પહેલી. ૧૦.
 ભે સ્વામી સુધે આવે તો, તે વગેરે ભાષી સારું;
 સ્વામી સમ મને અમને તો, અંતર ફરે અમારું. ૧૧.
 આ કામનમાં અપવિત્રતા, અવિતલ સમજા લેજો;
 ઉદયગો આવીને અમને, રિતમાં કાળિ દેજો. ૧૨.
 ગુણને મનમાં ત્યાં અજો, અજો આંતરે પાર;
 સુનિધ સુનિધ મેમ કાળું, આ પેદાર ઉદયાર. ૧૩.

૫૬ ૨૭ મું—દશી ૮ મી.

૫૪ દેવથી લઈ નિજ લાગે,
 દાન્યો સુનિધને કાળીને સુધે;
 કિને આપેનાં અવિત્રતા પાડે.
 સોદ સ્મરણું છાતી બદાવે. ૧.
 ૫૪ મું નહીં પતિ પાત,
 કાંઈ વિવિધ વચન કહેત;
 સ્વપ્નમાં મન કાળું ખાત,
 મેં નિર્ધાર ન નેત્ર હું જાત. ૨.
 મન ૨૬ મન રૂત લાગ,
 વારે નવરૂતી કહે છે વાત,
 મને અમર અપે ભે અપ,
 મન રૂત વિવિધ ને-૩. ૩.
 સુધે લેઈને લેન કાળ,
 મને નહીં વર્ષે મેં-૪.
 ૨૬ મન ભે અપ ૧૬ મન,
 ૧૬ મનને મેં-૫. ૪.

જેવું સાંભળીને કહે અગ,
 મારથી ન અવચ ગુન સંગ;
 રાગ સુનું ફરી ન રમાય,
 કો કહે ઉપર અપ. ૫.
 જ્યાં હૃદય ચાકે તમારી,
 નથી રાખને તમને હું વારી;
 પશુ લેશે તરત જાણે વગળે,
 પૂર્ણ મોટ પ્રમાણે જાળે. ૬.
 રીત દિવસ વિવિધતા જાણે,
 રીત વરસ મને તો જાણે;
 ભે દેવ કુમાર જાણે નહી,
 તેને લેજા વિવિધતા સારી. ૭.
 તું તો પ્રેમનો પેદા છે ખાતી,
 વારી નમ્રતા વિવિધતા ખાતી;
 તારા મોટ મન રસ બદાવ,
 મન અંતર માંદિ કાળી. ૮.
 સ્વામીના સુધે સમજાને,
 રસે કુપરનું રસ જાણે;
 વગળે લેન કુપરને મોટાથી,
 સર્વ વાત કહી સમજાવી. ૯.
 વગળે મનને કાળું અહિંના,
 લેજા સારી મોટાને સુધે;
 મેં કાળમાં આપ લેઈનાય,
 લેજા મેં કુપર ત્યાં જાણે. ૧૦.
 જ્યાં પરિત્રા લેનથી કાળી,
 લેને કાળીને લે નાંખી કાળી;
 કુપર કુપર લેન નિર્ધાર,
 લે તને જ કાળ કાળ. ૧૧.
 જ્યાં પછી સુધે કહે કાળ,
 નહીં નિર્ધાર જાણમાં ન કાળ;
 કાળી રૂતે તમારું કાળ,
 નથી કાળ કાળ ૧૫ સુધે. ૧૨.

૫૬ ૨૮ મું—દશી ૧૫ મી.

કાળ કાળીને સુધે નહી, મેં લેજા જાણે છે ખાત;
 જ્યાં જાણે ૧૫ જાણે, કાળી જાણે જાણે. ૨૧.
 કાળ કાળ કાળીને સુધે, જાણે મેં જાણે ખાત;
 કાળી લેજા કાળીને સુધે, કાળી મેં કાળી. ૨૨.

૫૬ ૩૩ મું.—દેશી ૮ મી.

વેન મોશાળથી પાછો વળીયો, પુરપથે પોતાને તે પળીયો;
હેતે દયિયાર પકજાંહેદાયે, માતાસુનિયા છે વેનની સાથે. ૧.
એક કોથ રત્નું એનું ગામ, અદ્ય દિવસ રહ્યો એવે દામ,
જુકી રહી છે ત્યાં વનતણીઝડી, પ્રેમ પહાડે એકઅગાડી. ૨.
ત્યાંથી સુંદર સરિતા વહે છે, ભોગ સાધવ્ય જોગીરહે છે;
આંખા આદિક વૃક્ષની આળ, ઉપર પડી કરેકલ્લાવ. ૩.
લીલાં ધાસ ત્યાં ગાયે ચરે છે, ત્યાં સિંકરી સિંકરકરે છે;
દરથુ વાનર રીંછ ને હાથી, કહેતાં પાર ન આવેકલાથી. ૪.
સિંહ વાપ કરે મહા સોર, લીલી બૂનિ બાસે ચારે કાર;
પુષ્પના છાંયે મનમતા, ભોગી ભગરા ઉપરદિસેમનમતા. ૫.
વાસુ શીશોસુગંધીતવદાપ, એવું દેખી બોલી સુનિયાય;
પુત્ર અદિ' થોડોવાર ઉતરીયે, કુલ ઝાઝાકુડાંકરોયે. ૬.
વેને માતની વાત પ્રમાણી, ઉતયા રાજકુંવર અને રાણી;
સેનાસપથગીયેવિઆમ કીયો, વેન વન જોવાયાડીયોસિયો. ૭.
એકે અનુચર લીધો ન સાચ, હેતે સાજો મુનિંધાને દાય;
વનમાંવિચર્યા માતુશીને તાંન, પુષ્પ વીણીવખાણીયું વન. ૮.
એવે દુરથી આપ્યું શુભયામાં, મહા દુઃખથી રમેકોઈરામાં
લાગી કાંતક જેવી તે વાત, સારે પુત્ર પ્રત્યે બોલી માત. ૯.
અરે પુત્ર આ સાંભળ આપ, કોઈ વનિતા કરે છે વિશાપ;
દશાંતરોએ વનમાં તો, હરી જોગણી જડાપીકાંતે. ૧૦.
માટે આપણે અદિ'થીજ રહીયે, સેનાસાથેશહેરમાં વિચરીયે
વેનકહેલુંતોત્તરિતેજોવા, રામા કોથુ બેડી છે એ રેવા. ૧૧.
માયે વેનને બહુ વિષ વાર્યો, તોય વેન તે તરફ પધાર્યો;
જેહું કુંવરને એકશે કેમ, માયે અંતરમાં ધાર્યુંએમ. ૧૨.
માટે હેતુ ધાર્યું હજીએ ધાડી, માતા પુત્રની પાછળ ચાલી;
મહાદિ'મત રાખીને મનમાં, વેનજમ્યછે આશ્વેતેવનમાં. ૧૩.

૫૬ ૩૪ મું.—દેશી ૧૦ મી.

વેન કુંવર વનમાં મગ્યો, સુનિયા યઈ સાય;
નદિ તટમાં નજરે પડી, એક અજગજ અનાય. ૧.
કાંઈ ચિતા ખડકી કરી, ત્યાં કોથેલો તૈયાર;
જાળી મરવાની તે જાળને, હતીવાર લગ્યાર. ૨.
અજગજએ દીર્ઘ આવવાં, સજી સમકુમ્બાર;
સરખાઈ ગઈ મન સુંદરી, છાતી રહી તેણીવાર. ૩.
રાઈ રાઈ આંખેા રાતી યઈ, આખે આખ દેખાય;
સરીમાં હાડાં ચમકી, જરીએ લોહિ ન જણાય. ૪.
રોળ દેખી એવા દેહનું, વરત અનુભવ ચાય;

માહાદુઃખનું મારું માનવી, મનમાં મરવાને ચલાવ.
જોતાંજ રાણીના જીવમાં, દયા ઉપજી અપાર;
અરે આવાં પશુ કુખીઆં, દીસે દુનિયાં મોઝાર. ૧.
રાણીએ ચાંપી રૂટે રિયે, આપી ધીરજ અંગ;
વેનકહે બેહેન બોલ તું, તારા દુઃખનો પ્રસંગ. ૨.
માઈ બોલી માત દુઃખનું, તમારે શું છે કામ;
નજો તમે માતાં મારો, માફ લેશો ન નામ. ૩.
જે દુઃખ મટવાનો જગતમાં, નથી એકે ઉપાય;
એના અંતરમાંજ રાખતું, કહેવાથી શું થાય. ૪.
તમથી આ દુઃખ તણ જોડલું, જોણું કરી ન શક
આક્રમ્ય તે જ્યાં તુડી પડે, કડીથી ન કડીયામ. ૫.
દેવ ન દુઃખ દાળી શકે, માનવી કોણ માત;
માટે મારે મરી છુટતું, જોરાં પાળીને ગાત. ૬.
જોતી ઉપર થાય જગતમાં, કાળો કેવળ કોપ;
થી કરે મનુષ્ય સદાપતા, થાય અમર અશોષ. ૭.
કુંવર કહે તું હું આજથી, મારી ધર્મની બેહેન;
આ સુનિયા માતા આપણી, હવે દુઃખ રહે ન. ૮.
જો તારું દુઃખ ન દાંડી શકું, તો તારું જીવ આ
નદિ તો મારે માયે માનવી, પ્રસેકાળનું પાપ. ૯.
કાળજી બોલોને કટ તું, કર તારું પ્રકાશ;
તમર કલે વેદનાવજો, નવ થાય વિનાય. ૧૦.
સારજ કથી જો તું રાખ તો, બ્રહ્મહત્યા દમર;
નામ ને દામ સુધાં નહી, તારું કર તું કુઆર. ૧૧.
હાલુરો.

વેનતણાં વચ્ચે શુભી, સ્ત્રી બોલી તે દામ;
અરે કુંવરજી હું રહું, સદા તમારે મામ. ૧૨.

૫૬ ૩૫ મું.—દેશી ૧૧ મી.

અરે કુંવરજી હું રહું અહીં, સદા તમારે મામ;
હું દિલની કુખીવારી માફ, કમળાગૌરી નામ. ૧.
જન્મ ધર્મો ને જનુમેશી, બાળંજ આશ્વજીને ઘેર;
સાવ વરસની વયે પિતાએ, પરજાતી શુભ પેર. ૨.
જીજે વરસ જનિઆને રોજે, સ્વર્ન મયો મુજ રથ
રોતી હતી મુજ માતા, દૂ પૂરી સમજજી નવવામી. ૩.
સુસમણીને સ્વાંગ મને, મારી માએ ન તમજો;
ખંડુ લગ્યાં લાડ પિતાએ, પ્રેમ વિશેષ જણાવ્યો. ૪.
જીજી મારી બેહેનપણી, સાસરિએ જઈ આવે;
સમ્યા દોષ સજીયાર, નિરખતાં તે મારે મનમારે.

મા મુળને મોડાયેલો ક્યારે, એમ કહેવો દું બ્યારે;
મરી મની આંખે ખરખર, આંતુ ખરખરે સ્વારે.
સાતે સસરો સ્વર્ગે ચયાં, ધર પેલી જગ્યાની નાત;
દું પીપરમાં રહું અને, નવ સમજી કહોએ વાત.
ખા પિયા મન થયાં, અને બધાં વધે થયાં અમર;
જાણે વાંતોએ મુજ પાંચ, ચામે મુજવર પ્યાર.
પતું મારું પેલીને, બાપને પરજીવો મારી;
ને ભણ્યું જોખાઈ આંખે, સેવા કરશે મારી.
પણ ધર કામ કરશે ને, જોખન આપે જોખાઈ;
જોગ વરસની દું ધઈ અને, સમજણી પણ કહેવાઈ.
નિરધ જાગે કુતરાનો ખડારો, સુવસણીનો વેગ;
મધે મુઠે કરાંત અંતર, ઉપખો અંતિરેય.
પાછી આવી પેર નિરંતર, હજુ હજુ જમણી બની;
૧૬ જોઈ વિધવાઓ સાથે, ક્યા સાંભળ્યા બની. ૧૨.
એક સમે સ્વયં વિધવાના, વિવિધ ધરમ વચાવા;
તે સાંભળ્યાં તે તાણજી સ્વં, કાંપી મરી કાપ. ૧૩.
કઈ વિધવા ને કહા ધન્ય, પાછો ઘાસે પ્રાંત;
જોગ વરસની વધમાં દું કોમ, રહી રહું એ રીતે. ૧૪.

૫૬ ૩૬ મુ.—દરી ૩ છ.

પ્રાંત કરશે નિજ પાંતે, સપાળો એજ રાધમેજ;
વિધવાનાં છે ધર્મ વિદેહે, કુનિયત ભણે મનેજ. ૧
પ્રાંત ઉપર વિધવા પોતે, તે તે પાપી કાપજ;
એ કાંઈ જીજીવર જામે તે, ભરે નરકે ભવજ. ૨
સારાં વજ સરીર સજે નહિ, જેમાં કઈ જોખવાજ;
નહિ તે વિધવા નારી નો, નરકે પડેજ નિયતજ. ૩

૧ તિલ્લિર્નિર્લિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥

રત્નલિપ્તઃ ॥

૨ તિલ્લિર્નિર્લિપ્તઃ ॥ તિલ્લિર્નિર્લિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥ ૧ ॥

રત્નલિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥ ૨ ॥

રત્નલિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥

રત્નલિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥

રત્નલિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥

રત્નલિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥

રત્નલિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥

એક દિવસ ઉપવાસ કરે, એ હમે રુદ્રાખો છેડાજ;
૧. નિવિતો તેનો નથી ભણુએ, છુડે નરકમાં લેડાજ. ૪.
વરસનાનાં વરજીવનાં, કદો વિધવા નવ માય ઝીતજ;
૭. નિવિતો વિધવા નારી નરસની, ખણે પડેજ ખચીતજ. ૧.
૧૧ ઉપવાસે દેહ દમન કરી, રસ કસ જોખન તજાજ;
૮. અમરવતું કમુંએ જણુ અંતે, મુરરજીવું નહિ સજાજ. ૧.
ધોગાં વજ સરીરે ધરાં, સન્નપણીના સરખાંજ;
૯. નહિ તે તેનાં કુજ ઈકોરે, નરકે ભળાં નરખાંજ. ૭.
એ સાંભળ્યાં અંતરમાં દું, અંતિરો ઘઈ ઉઘસજ;
૧૦. રસે જગની આઘા છેડી, નિમજ ઘઈ નિમજ. ૩.
પી રીતે એ સપજું પાજું દું, બારે વસે જાગજ;
૧૧. આ જગજાગે પરખત જમજો, બરે રમખાજાગજ. ૪.
પરખત તજ એ કાં પથારી, સરીર સપજું રૂપજ;
જો જોવાર જાજું નહિ તે દું, મારું જુડી બૂખેજ. ૧૦.
જરકડીયાં મોઝીયાંજીવો તે ખરે, કાંચીજીવું મન ઘાવજ;
૧૧. પ્રવજાજા છેડા તે રસે, ભગાં આડી ભવજ. ૧૧.
એક ધડી બૂખી દું રહી ન સજું, કોમ જને ઉપવાસજ;
૧૨. ધોગાં વજ સરીરે ધજું તે, લોક કરે ઉપવાસજ. ૧૨.

૫૬ ૩૭ મુ.—દરી ૧ લી.

૧. ગાં ૫૬ સ્ત્રિજીવો પેઢરે, ભાત વિના વેસાણી;
૨. જાજીવો ધુતિ વચો ઉપર, ૫૫ છ રેડે જાણી. ૧.
૩. મુઠે જાગીને રમ્યાં, ધરે કાઠાની ચૂડી;
૪. ખોટી રમ્યાં તે જામે, રોટી કઈ રહી. ૨.
૫. સમજાઈયાં દોષ વિધા, અમે છે માયાં ઝીત;
૬. રસ કસ જોખન ઘણે રમ્યાં, ખાયાં પડે ખચીત. ૩.
૭. ક્યા મુઠી દું સરે પ્રારે, સમજા સાર કાપાંજ;

સપ્રમ ધરમ સરવથી સેહેજ, વિષ્ટ ધરમ વિધવાના. ૪.

સન્નપણીના સરખાં સર્વે, વિધવા ઝીતો ધર્મ;

૫. મુજ સરખાંથી કરી પડે નહિ, મળેજા કડુંજી મને. ૫.

૬. સન્નપણી તે વખતે રહોને, ૫.૩ છે સન્નપણ;

૭. એ સન્નપણી જગમાં રહેજો, અણ ન ધરાવી આણ. ૧.

૮. ૫.૩ એ જોગ વરસની વધમાં, ૩.૪ કરે સન્નપણી;

૯. નો તે જોખનજા દહાયામાં, ભરે ભાતે નાથી. ૭.

૩. રત્નલિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥

રત્નલિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥

રત્નલિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥

રત્નલિપ્તઃ કાંકિરવલઃ રત્નલિપ્તઃ ॥

એકઠકુંથી વનમાં વસતા, ત્યાં પણ તે જુઠાયા;
 બન્યા મરણ નરને જુવાને, એવી કૃષિરો ખાવા. ૮.
 તે તે આનંદ મી મળતીમાં, જે આનંદ આનાતી;
 સ્વચ્છત્વે રેસાગતપૂરે, સજિ ન મને સમજાતી. ૯.
 વિત ખાંડે ચિંતાનુર ઘડને પડી પડોએ મમરણ;
 એક દિવસ ભણે દુહન તો, વનખારો કેમ ભણે. ૧૦.
 ૧૧ અરસા એ રીતે ને, જેમ તેમ કરીને કલાડી;
 માંજેનનના દશમ મુઠ, આખા પળી અગાડી. ૧૨.
 આને ૧૨ અરસાનું દુખ, ને કમ્યાનું એવું;
 કે ૧૨૭ દને કહ્યું, જોખનનું દુખ જેવું. ૧૨.

સોરડો.

૧૪ મુઠકા પાંચ, પરિણત પામે યુગ કહે;

૧૫૫૫ જે અરિ, ભાવ રાખે ખાખો ભણે. ૧.

—૦૦૦૦૦૦—

ભાગ ૪ થો.

સોરડો.

૧૬ મુઠકા ૧૨, આંત્ર આંત્ર ભરી કયા;

૧૭૧૧ રહે ૬૪, કન્યા કહે નિમ્ન કહાલી. ૧.

૧૮ ૩૬ મુઠકા—૨૨૧ ૧ લી.

૧૯ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર;

૨૧ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧.

૨૨ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨.

૨૩ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩.

૨૪ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪.

૨૫ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૫.

૨૬ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૬.

૨૭ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૭.

૨૮ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૮.

૨૯ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૯.

૩૦ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧૦.

૩૧ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧૧.

૩૨ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧૨.

૩૩ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧૩.

૩૪ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧૪.

૩૫ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧૫.

૩૬ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧૬.

૩૭ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧૭.

૩૮ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧૮.

૩૯ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૧૯.

૪૦ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨૦.

૪૧ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨૧.

૪૨ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨૨.

૪૩ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨૩.

૪૪ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨૪.

૪૫ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨૫.

૪૬ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨૬.

૪૭ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨૭.

૪૮ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨૮.

૪૯ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૨૯.

૫૦ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩૦.

૫૧ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩૧.

૫૨ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩૨.

૫૩ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩૩.

૫૪ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩૪.

૫૫ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩૫.

૫૬ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩૬.

૫૭ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩૭.

૫૮ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩૮.

૫૯ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૩૯.

૬૦ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪૦.

૬૧ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪૧.

૬૨ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪૨.

૬૩ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪૩.

૬૪ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪૪.

૬૫ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪૫.

૬૬ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪૬.

૬૭ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪૭.

૬૮ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪૮.

૬૯ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૪૯.

૭૦ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૫૦.

૭૧ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૫૧.

૭૨ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૫૨.

૭૩ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૫૩.

૭૪ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૫૪.

૭૫ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૫૫.

૭૬ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૫૬.

૭૭ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૫૭.

૭૮ મુઠકા ૨૫, રેવણ પીડે, ૨૦૭૭ જોખન આંત્ર; ૫૮.

રીસ કરીને જાઓ નેહી, આલે દેવી યાગે;
 આ રીતે મિલ જન કોયે, ખાસ ધરમાં નહિ યાગે. ૪.
 ત્યજ ધરમે જાયો ભુલ્યી, દોડી વાગી મોડી;
 દુખે આવીને દમેલ ખાસ, કષ્ટગમનું તું મોડી. ૫.
 રાગી તારા પાડીને ખાધો, સસલનું મુખ રાગનું;
 અરે રોડે અવસાની, તારે પમલે કિયું વાગનું. ૬.
 અમનભૂતું તું કેમ ન રહ્યું, કાચું રું મુખ લેલું;
 રસેય જાયો કસાઈ તારા, દલ કેમ દુખે લે. ૭.
 ખાવનું તો મુખ લેલું, અને કામ કરીયો સાંસે;
 મુજ સાથે તું વદ વરોડ તો, જાગીય તારો વસે. ૮.
 માન્યે મુજ બાળને જુડી, વાગી રહી વિભાડી;
 નેહી ખાઈ ભરણે કોને, મુજને વાડો ખાડી. ૯.
 ખાડી વાગ રહી નહિ ખાડી, વડુની ખાડી વાગ;
 મુજને ખાડી નેહી જાઓ, રહે થઈ રજિઆ. ૧૦.
 ને રેસનું જન કુંડું છે; અજ ન ખાસ રેડું;
 જિમ કરીને ખાઈ ગયો, એ કરીને ન કરે એડું. ૧૧.
 જાડો નથી અને જન નથી પડું, કંઈક જાડો જન
 રામ કુંવાર જાડો વિચરે ને નીચો નેહનું અજ. ૧૨.

૫૬ ૪૨ મું—દેશી ૭ મી.

૧. પાનની મળેલી, પાનને એકે કુપરે:
 ૨. પાનના પાનને કોરે, કોર ન પડે કુપરે. ૫. ૨૦.
 ૩. કોરે પાનને કુપરે, ૫૫ કોરને કોરે:
 ૪. કોરે પાનને કુપરે, તે કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૫. કોરે પાનને કુપરે, કોરે તેને કોરે:
 ૬. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૭. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૮. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૯. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૧૦. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૧૧. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૧૨. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૧૩. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૧૪. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૧૫. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૧૬. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૧૭. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૧૮. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૧૯. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.
 ૨૦. કોરે પાનને કુપરે, કોરે વાપરે. ૫. ૨.

6.2.2. 173 8 241

એકસમુંગી વનમાં વસતા, ત્યાં પણ તે લૂટાયા;
બપુયા મપ્યા નરને ભૂલાવે, એવી ઈશ્વરી માયા. ૮.
તો તે આગળ શી ગણતીમાં, જે અગળા અગાની;
સામતણી વૈરાગતણી, ચક્રિત ન મળે સમજાની. ૯.
ચિત માફે ચિંતાતુર થયને થડો થડોએ ગજરાય;
એક દિવસ ભવો દુર્લભ તો, બનખારે કેમ ભવ. ૧૦.
બાળ અવસ્થા એ રીતે ને, જેમ તેમ કરીને કહાડી;
બાળેબનના દહાડા ભુંગ, આપ્યા પછી અગાડી. ૧૧.
આતો બાળ અવસ્થાનું દુઃખ, ને ઉચ્ચાણું એવું;
હે કુંવરજી હવે કહું, જોબનનું દુઃખ જેવું. ૧૨.

સોરઠો.

કયા પુરાણ પવિત્ર, પરિશિત પાસે શુક કહે:
વરણુન વેન ચરિત્ર, બાળ જોએ બાળ્યે બતો. ૧.

ભાગ ૪ થો.

સોરઠો.

શુક મુનિવર સાક્ષાત, બાળે બાવ બરી કયા;
વેનકુંવરને વાત, કમળા કહે નિમ કહની. ૧.

૫૬ ૩૮ મુ.—૨૨ી ૧ લી.

બાળાપણું તો રમતાં વીર્યું, ઉપજ્યું જોબન અંગ;
મન માફે કમળમાં ન રહે, શરીર થયું નવરંગ. ૧.
સરખી વયની મારી સેરા, કરે કંચની ચાતો;
તે સાંભળતાં વિરહ વધે તે, કુંભે કલો નયો ભતો. ૨.
સંસારી ભોકાનાં મુખમાં, જેમ જેમ જોતી ભકો;
તેમ તેમ તન પરિતાપ વધે ને, અંતરમાં અકળાઈ. ૩.
કોઈ પતિ સાથે પ્રીતે જોવે, તેના જોઈ તખાસ;
એકાંતે ભજ આંસુ પાડું, નાખુ બદ્ધ નિસાસા. ૪.
રોષ રોષને આંખો ચઢ ચાલી, પડો કોઈ કારણ પછે;
તો ઉત્તર એવો આપું જે, દહી દરદ થયું છે. ૫.
યેથી યાક મનસહ ચકો, ઉત્તર દેવ પૂતે રૂત;
ભેદ્ય લોકો એમ બનું જે, એને વળતું બૂત. ૬.
અંતરની મત ઈશ્વર જાણે, બાકો ન જાણે બીજું;
કોઈનું જોયું મને નહિ મને, જોવાયે તો ખીજું. ૭.
દિવનાં દુઃખની વાત કહેતાં, ટપ ન ઉપડે મારી;
કહેવણી કરી કહ મો નહિ, એમ કું જોઈ વિચારી. ૮.
કહું કેસર કે કેસરી, જોનાં ઉપજે કળ;
બડું સહેરે તે મુજને જાણે, વન ઉગડ ચિતરાળ. ૯.

ચંદ્ર ઉમે તો ચિતમાં જાણું, ઉગ્યો આગળે
શુકા જોયે તે શુકાતાં મને, પડે પેટમાં પડ
જે પરદેશે હોય પતિતો, કદો સદેશે કહાવે;
આપાએ આવરણ નિકળે, પીરજ ચિત ધરાં
આતો એક ધડી ભતાં, જુગ તુલ જણાય
કઈ રીતે દહાડ કાઢું માફે, જોબન ભવ ભર
૫૬ ૩૮ મુ.—૨૨ી ૧૪ મી.
માફે જોબન ભવ ભરપૂર, સંકટ કું તે શી રો
શરૂ નેજનું જોયું ને નર, સંકટ કું તે શી રીતે
દહાડે જોતાનો તો દુઃખદુર, સંકટ કું તે શી રીતે
દહાડ ભવ દોહડા, કેમ કરી કાઢું ખાસ;
પલકકલપસમથપડે, મનેવસ્તીમાંનગમે વાસ;
કારતક ખાસ દેહાગણ, અનકુલ ઉગ્રવ ચા
સ્વામી મુજને સાંભરે, માફે અંતર અતિ અકળાય,
મામસરે લોક લમન કરે, તોરણ બાપે હાર;
દોષ ઉપર કંઈ પડે, મારે કાળજે તે વાગે માર.
પેલ મહિનાની દાહડી, અતિ રાતે અંધકાર;
તમસાં જોયે તે સમે, મને ઉપજે અનેક વિચાર.
માફે બેશી માંદરે, નિરખ્યો નહિ ને નાથ;
મનુર કંચને જોરોમાં, જેતો દહીને ન અપાએ હાથ;
કામજી પાસે કંચને, રસિકી છોટે રંગ;
દહીને જોયે હેતથી, માફે એ જોઈ સળે અંગ.
ચિતર ચંપો જલિયો, જૂલાં શુભાખી જલ;
સંધરીને જલ યું કું, મારા શરીરમાં ઉપજે શળ.
વૈરાગ્યે વન ચેડીયાં, આંખે સાખ જણાય;
કાચલડી દુકુશ કરે, માફે બોતરે બેઠાઈ ભવ. ૧
જોડે જમીન તપે પછી, તપે વિજેગણ તન;
એક તાપ ઉપરતણા, ધીરજે તાપે તપે મુજ મન.
અપારે થન ચરો આરિયો, મધુરા જોયે મેાર;
કુદશ મારે કાળજનું, માફે જોને જુવાનીનું જોરે સં
આવણુમાલિ સુદામણી. પિયુરું રમે જોપાટ;
કોટે વળગી કંચને, હેતે દાંચ દોંમળા ખાટ. ૧૬
આદરજો માળે બજો, દિવ રાત્રે તે દામ;
દહાડિય જોયે દેહા, એતો દાઝ્યા ઉપરજેમમ. સં
નદોયે કું ન્હાયા મણ, હાયા લીલા હોમ;
ચક્રા ચક્રી ત્યાં દોહાં, સ્વાધ બાળ્યાંદીસેસજેસ
મરે નદી ઉગાવળી, પિયુરે મગવા ભવ;
ઉગરેથી ઉગ્યે, એને હપટે દરખ ન સમાવ. ૧૭

એકરૂંચી વનમાં વસ્યા, ત્યાં પણ તે લૂહાયા;
મરણ મરણ નરને જીવાને, એવી હિરો બાવા. ૮.
તે ને આનંદ શી ગળતીમાં, એ અનગા અગાની;
અવનનું રેણવનનું, સજિ ન મને સમજાતી. ૯.
ચિત્ર માફ ચિંતાનુર યાને ધડો ધડોએ મનરાય;
એક દિવસ જાણે દુઃખ તો, જનમારો કેમ જાણે. ૧૦.
જાન અરણ્ય એ રીતે ને, જેમ તેમ કરીને કદાચી;
ભાજેનનના દયામ ખુંડ, આજા પછી અગાડી. ૧૧.
આને આર અરણ્યાનું દુઃખ, ને જિઆનું એનું;
કે હારણ કરે કહું, જોનનનું દુઃખ જેનું. ૧૨.

સોસરડો.

કયા પુરણ પતિ, પરિણિત પાને શુક કહે;
પાનુષ વેન ચરિત્ર, બામ રામે બાખ્યો બાવ. ૧.

— ૫૬૬ —

ભામ ૪ મો.

સોસરડો.

હા મુદિત જાણ, બામ આજ બરી કયા;
જેનું રામે હા, કયા કહે નિજ કણી. ૧.

૫૬૭ ઉલ મુ.—૨૨મી ૧ લી.

જાણકુ જે રેણાં ગીનું, કીજું જોનન અન;
જા જા જાનનન તરફ, સ્તીર યજુ નયરન. ૧.
અરણ્ય રણ્યે જાણી લેજા, કહે કણી રાજો,
તે જાનનનું રાજ કહે તે જાણે કણી તવા જાણ. ૨.
જાણી કોણે જાણ, જાન જાન જાણી જાણ;
જેનું જાન જાણ કહે તે, જાનનના જાણ. ૩.
જેનું જાણે કહે તે જાણ, જાણ જાણ જાણ,
જાણે જાણ જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ. ૪.
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ;
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ. ૫.
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ;
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ. ૬.
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ;
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ. ૭.
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ;
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ. ૮.
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ;
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ. ૯.
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ;
જેનું જાણે જાણ જાણ, જાણ જાણ જાણ. ૧૦.

અંદ ઉને તો ચિતમાં જાણું, ઉઓ આગો બાજ;
શુદ્ધા જોણે તે શુભતાં મને, પડે પેટમાં કાઠો. ૧૧.
જે પરદેશે હોય પતિતો, કહો સદેશે કદાચે;
આજાએ આરણ્ય નિકાસે, ધીરજ ચિત ધરાયે. ૧૨.
આતો એક ધડી જાતાં, જુગ તુલ જાણા જાણ;
કઈ રીતે હાથ કાઢું માફ, જોનન જાણ જાણ. ૧૩.
૫૬૮ ઉલ મુ.—૨૨મી ૧૪ મી.

માફ જોનન જાણ જાણ, સંકટ કું તે શી રીતે જાણ;
રાજ નેજાનું જોનું ને જાણ, સંકટ કું તે શી રીતે જાણ;
દયા મોતીનો દણદુર, સંકટ કું તે શી રીતે જાણ;
દયા જાણ દોડયા, કેમ કરી કાઢું માણ;
પણકણપસમણપડે, મનેરતોમાંનગમે વાણ. ૧૪.
કારણ માણ કોણજાણ, અનકુલ જાણ માણ;
જાણી મુજને સાંભરે, માફ અંતર અતિ અજાણ. ૧૫.
માનસરે જોક સમન કરે, તોરણ બાણે હાર;
જાણ જાણ કાઠો પડે, માણે કાણજો ને વાણે માણ. ૧૬.
જાણ મહિમાની દાદડી, અતિ રાતે અપાણ;
તનસં જોણે તે સમે, મને કીજો અનૈક વિચાર. ૧૭.
માફ જોણી માંદરે, નિરખો નકિ ને નામા
નગર કંથને ચોરોજા, મેંતો દરોને ન આપોદાયા. ૧૮.
જાણ જાણે કથને, રસિરી હાટે રાજ;
દરોને જોણે જોણી, માફ જોણે મળે જાણ. ૧૯.
નગર જોણે જોણી, જાણે જાણ જાણ;
જાણીને જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૨૦.
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ;
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૨૧.
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ;
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૨૨.
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ;
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૨૩.
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ;
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૨૪.
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ;
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૨૫.
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ;
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૨૬.
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ;
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૨૭.
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ;
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૨૮.
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ;
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૨૯.
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ;
જાણ જાણ જાણ, માણે જાણ જાણ. ૩૦.

આસો માસે તોરતાં, ગોત્રી મરણા ગાયઃ
ભેરખડી લટકાં કરી, સ્વામી સામું તે ભેતી ભય. સંકટ. ૧૫.
દીવાળીયા નહાયા, સરસ ગણે સક કાવ્યઃ
શયમરાધને સાંચરે, ખારે દોળી દેવામાં દોળ. સંકટ. ૧૬.
૫૬ ૪૦ મુ—દશી ૧૫ મી.

ખરેયો તો નિર્લજ્જ થકને, પિયુ પિયુ એમ ઉગરેઃ
કું મુખ પિયુ પોઠાઈ નહિ જણ મન તો પિયુ પિયુ પોઠાઈઃ
ધિરજ કું તે કેમ ધારે, રાણીભણ રહ્ય જગી ભય મારેઃ
મારા દિલની કું ઘામ કેમ કરી ધારે.
મોત મરે ને મૂળ ખયામાં, ખાલો પડ્યું ખરેઃ
નિરજયોગી નારી લાને, તેથી ન રોએ રોહર. ધિરજ. ૨.
આ દુનિઆમાં એવોજ મુળને, અલખખની અવતારીઃ
અપરાધની ભોલને અમથી, અમયલુની કરનારી. ધિરજ. ૩.
જેનું અરયું મળું કપાયું, જરૂર નથી જવનદાઈઃ
તરસીયાં ખારે તે કરતાં, તરત મરે તો સારે. ધિરજ. ૪.
કાળ કમળ જગત જગતમાં, સુધી જવને સંહારેઃ
માંસ વિનાનાં મુજસરમાં દુઃખીને તેતોને વિધારે. ધિરજ. ૫.
સુનાર કરવનથી કાપે તે, દુનિઆના જન દેખેઃ
પણ પણ કાનરી ખાવ કાને, પ્રલય કાઈન પેખે. ધિરજ. ૬.
આ દુનિઆતો એવો ધારા, ૫૨ પોમ ન વિચારેઃ
સતી જગતી પોઠાર કહેજન, જે અમે અમે ઉચારે. ધિરજ. ૭.
ચિનામાં જગતાં ચારે ધીમાં, આવે દુઃખનો આરોઃ
મુજદુઃખના મહાસામરો કું, ક્યાં ન દેખું કિનારો. ધિરજ. ૮.
અરે અગસિયાં આ પુદ્યોમાં, મુજલ્લી મુખાઅવતઃ
ચાનુરખાસ પડોતો એની, આવે આચરદાનો અંત. ધિરજ. ૯.
વિવેક દીન વિધાન છે, દુખીઆને જનુ જવારેઃ
કોલ કરતાં કુંમળ કુંલને, રસપ્રસન્નપ્રમાં નસારે. ધિરજ. ૧૦.
જવ વિનાની કાપ લેતી, જગ વિષુ નરી નહારીઃ
પાંતરિયુ પેપડ પિયુ નેરી, નામ વિનાની નારી. ધિરજ. ૧૧.
મ્ને જગને રિવાઢ કરે, કાણ ચરો મારી વારેઃ
કાઈ ન મારી જમ સાંતને, ક્યાં કાઈ જાને પોઠારે. ધિરજ. ૧૨.

૫૬ ૪૨ મુ—દશી ૧ લી.

કહો દિવસ ને કહે કાલ, ધરી ન લીધી સુખનીઃ
પણ પગી થી કુંવાર વરણી, અજ દિવસના દુઃખની. ૧.
દેવ કપાડી પાછી જરવા, કું વાઈ આજ દહારેઃ
વજાં ખરમ વચમ્ ખારા, ખચી પકો ૧૫ ખારે. ૨.
પડી જવની મુળને વાગ્યું, દેવ દત્તી તે બાળીઃ
ચેતી રેતી પેર મઈ, લાં બાળી વચા ચાની. ૩.

પીસ કરીને બાળી બોલી, ગાલો દેતી ગાલેઃ
આ રીતે નિલ જન કોષે, ખારા ધરમાં નહિ ચાલે. ૪.
તારા ધરનો જમરો જુશી, હોળી વાગી મોતીઃ
હવે આવીને હવેજ ખારા, કપાળમાં તું ચોટી. ૫.
વરણી તરત ધણીને ખાધે, સસરાતું સુખ ટાળ્યુંઃ
અરે રાંડ અપરાધની, તારે પમલે ઊંધું વાગ્યું. ૬.
અમાગણી તું કેમ ન મૂઈ, જીવી શું મુખ લેછેઃ
વરો ધધી કરતાં તારા, હાથ કેમ દુખે છે. ૭.
૧. આવાનું તો મુખ ભોઈએ, અને કામ કયાંતો સાંસોઃ
મુજ સાથે તું વાદ વદીય તો, ભાગીશ તારો વાંસો. ૮.
માનીએ મુજ બાળે જુલો, વાત કહી વિસ્તારીઃ
તેથી બાઈ જરાયો કોષે, મુળને લાલો મારી. ૯.
મારી વાત કરી નહિ માની, વહુની માની વાતઃ
મુળને મારી તેથી બાળી, રૂંદે ધઈ રંગિઆત. ૧૦.
જે પેસાનું જન કવું છેઃ આજ ન ખાવા દેવુંઃ
એમ કરીને બાઈ એવો, જે રીતે ન કરે એવું. ૧૧.
જાની નથી અને જળ નથી પીધું, લાંધણ આપો જનઃ
ચાનુ કુંવરજ આજ દિવસ મેં નથીજ મોઢાં અમ. ૧૨.

૫૬ ૪૨ મુ—દશી ૭ મી.

ધણીની માનેલો, ધારેયો અંચ સુધારેઃ
નીના આડ ધરમાં દારો, કાઈ ન પૂછે કપારે. ૧. ૨૬.
કોઠો સર્વે ધણીઆવીને, પડા કરીને ભોલેઃ
જેને માથે ધણી નહિ, તે નારી તરણી તોલે. ૨. ૧.
જે નારીને ધણીએ માની, કોઠો તેને માનેઃ
એજ મણુએ કહાવણુચી, એજ પડી મુણુવાને. ૩. ૨.
વરમાં જનુ બીઆ કરે કે, ખવરાવી દે ખેતઃ
તોપણ તેને કાઈ ન કહે જો, દોષ ધણીનું દેવરે. ૪. ૩.
પીપરીયાને પધારે કે, જવ દારે તે પાનીઃ
તોપણ તેને કાઈ ન પૂછે, મરે જોને માનીરે. ૫. ૪.
આગસ આવે તો ધન આપી, કરાવે ધરનું મોંઢું.
વધીતણી ધણીઆપીને તો, રવાન રડું ચાગરે. ૬. ૫.
પેસાને કેસાને જો તે ખરો રૂપો ખરોઃ
તોપણ પગી તે વડમાં તેની, અરચા કાઈ ન રેરે. ૭. ૬.
પ્રથમ પવિત્રા વચનો પાળી, વિનય કુંવર કોષેઃ
પગે તે ભણે તેણે પડિને, વેચાનો કુંવરો. ૮. ૭.
ધણીની મજ મજાની પોને, માલે કું મેસેઃ
૩. ધણી વચ તેને ધરનું બીઆ, કુંવર કુંવરો. ૯. ૮.

સપગાં પડી ગયાં શઙ્ગ. અરે.
કહે તો બાઈ તમે કાઠાર આપું,
કહેતો આપું બધું રાગ;
કોટી ઉપામે કટ મટાકું,
પાણી પ્રતિજ્ઞા આજ. અરે.
શું કહે રાગજી રાગ તમારું,
શું કહે ધન ભંડાર
સ્વામીવિના એનો સમગતી હોળી,
એખાની વાત વિચાર. અરે.
કુવર કહે જમમાંદિયો જે કસી,
વસ્તુનો થયો વિનાય;
તેને સંભારી રોકા શો કરશે,
એ મનવાનો ન આય. અરે.
નાયમાં બેસી જતાં જગપિંમાં,
હાથમાંથી પડ્યું રત્ન;
રેણ પોતાનાંયો પાપું મને નહિ,
રૂંદિ કહે જે પ્રથમ. અરે.
કમળ કહે જે પ્રથમથી કશું હતું,
મુજ કુખ નહિ મટે વીર;
સમજ્યા વિના સિદ્ધ તે સમ ખાધા,
જન તું તારે મદિર. અરે.
કુવર કહે કું પ્રતિજ્ઞા તો પાળીય,
મનોરથ બગી પુજ સઘ;
એવું નહી કરી ખાલી સ્તુતિ કરી,
દેને જોડીને હાથ. અરે.

—૦૦૦—

૫૬ ૪૮ મું—૨૨મી ૧૬ મી.

કુવરજી કહે હોરે દુનિયા મયા સહાયરે,
મનમાં તમે કરો ન કરોને ભેદ;
પુર સિદ્ધિ પદ્મચરે હજુ રહ્યું સહાયરે,
કું નહિં કરીય પવન મદિ પ્રયે. કુવરજી. ૧.
રેને મુજ વિચારીરે લેય કરવે વાંચરે,
કરણ દેહ નહોં કરી કમલર;
મુજ વિચારે વરદેરે યને વિષા કુંજરે,
એ વગમાં મનની નહી કયાં જાં. કુવરજી. ૨.

૧ વરુદમાં.

૮. મનમની આચરીરે સેવ ન થઈ તાતનીરે,
મુજ પિતા ન પમ્યા સુતરું મુખ;
ધકચલાં ગમસરે મન સંભારી મુજરે,
દિવનીરે યદને દિવસમાં પામરો કુંવ. કુવરજી. ૩.
૯. જઈ મારા પિતાને કહેને કથન એટલરે,
મારી કમર હોય તે કરને માય;
કું અમામી એતારે સેવ ન થઈ તાતનીરે,
ધમિર આમળ કોય થશે ઈનસાર. કુવરજી. ૪.
૧૦. માતાજી તમારેરે મુખ મેં નવ ખાનીમિરે,
મેવા મેં ન કાંધી સારીપેર;
નીમકદરામીરે કુંતો થયો આપતારે,
બાળાપણમાં અજાનતું અપેર. કુવરજી. ૫.
૧૧. માજ મેં કરાપિરે અઘા તોડી આપવી,
એતો મને પસ્તાયો થાય છે આજ;
માણસના બર માંદિરે મેં કશું કીધું નહિર,
માસ ઉપર રીઝશે કેમ મહારાજ. કુવરજી. ૬.
૧૨. આ બાપે ઉઠેરીરે કાંઈ મારી આકરીરે,
દહયા ઉપર લદને લાયકો હમેસ;
જોડે મને જાણેરે પ્યારો આનિ પ્રાણપારે,
તેનો ખડકો વાળી સકો નહિ ભેદ. કુવરજી. ૭.
૧૩. યાપણના મુખ માટેરે હજી પુત્ર પામયારે,
વગળા મારે પુત્ર મર નર નાગ;
માનતાઓ કરેરે બહુ દેરી દેખીરે,
પુત્ર વિષા જાને જનમ પિતાર. કુવરજી. ૮.
૧૪. એવાં અખાપાનેરે મેં રક્ષતા મેલીયારે,
અદાજ્યા મરે લનેડુ આમ;
મારી પત્ની જાળેરે માજ મારા બાપનેરે,
કહેને મારો છે આ હંમેસ પ્રજાન. કુવરજી. ૯.
બાળાપણમાં માજરે તમે મારા ઉપરે,
જે જે બારે કાંઈ થયાર,
કરક થઈ તમરેરે આનો ખર લેય કરે,
તોય તેણે ખડકો મરે ન લગાર. કુવરજી. ૧૦.
સકલ લાખો પાનેરે મને મુખ આંધીનુરે,
ભરી વસ્તુ નોજા આપે સંભાર;
દેત જે હેરેરે લીધું ન લીધેરે,
જાણીરે પૂર્વ તોનું ન થાય. કુવરજી. ૧૧.
વિષા દહ સહરે ન થઈ છેડી પારપારે,
જાત જાતો દેહો અનર્થનગર.

રહ્યો તો તેરે રહ્યામાં રહી મહરે,
શાધના તો આવી પહેલ્યો હવે કાગ કુંરહ. ૧૨.
સાખી.

મુખિ મુનિયા વિચારિ યદ, કહે કાગ તે કાગ;
એ મું મુખી ઉચ્ચારે, લાગરવા લાગ. ૧.

પદ ૪૬ મું—રશી ૧૪ મી.

માય લાગરવા લાગ, કુંરહ કેમ કું છું;
ભાસ મેઘ યને ખેતે માય, કુંરહ કેમ કું છું;
તને રહન થયો દેખો લાગ, કુંરહ કેમ કું છું. ૧૨.
અતિ કહે ઉઠેરીએ, લાગ લાગ્યાં લાગ;
રહન થય મુનિયામાં, મું રહન જાગી લાગ. કું. ૧.
૧૫ પંખી ૧૫ પુત્રવર, હાંમે રામે દેગ;
તો કું જાને મનથી, રું કું વિચાર કેમ લાગે. કું. ૨.
પાંખી દેખી પંચરી, મનથી દૂર પગલ;
જમ્યું પાંખી મનથી, ભરે મનથી કહે મનથી. કું. ૩.
જમ્યાં જાગ્યાં મનમાં, કહે લોક પોતા;
કુંરહી આવી કાગ્યે, પડી જાગી કાગ મેઘ. કું. ૪.
જાગ્યે જાગે વનથી, મનથી પોડી મન;
જમ્યાં મટે જાગી, મન લાગે સામે મન. કું. ૫.
મન તમે પોતામાં, ૧૫ જમ્યું ન લાગ;
૧૨ કુંઆરે પાંચા, માય મનમાં સામે મન. કું. ૬.
મિત્ર પુત્ર પ્રમદાગ્યે, કુંરહ રહ્યે મનમાં;
૧૫ સ્વામ્ય સંકારમાં, દેવ માય હાંમે દે. કું. ૭.
એ જામ મને કાગ્યે, કું. ૮.
તો માય પેડી મને, ૧૫ પુત્રવર રામે મન. કું. ૯.
એ કાગે કાગ્યામાં, દેવ અઘાર લાગ.
તો માય જાગી મને, અને પુત્રને માયે અઘાર. કું. ૧૦.
વિચાર લાગ તો, એ યી મેળો વાગ;
પુત્ર મને મનમાં કહે, એતી કું. ૧૧.
કું. ૧૨.
દેવ માય અસિ, પુત્ર કુંરહ કાગે પા. કું. ૧૩.
૨૦૫૬ રિદિ જાગી, ૨૨ કું. ૧૪.
કાગ તમ કાગે, ૨૩ કું. ૧૫.
૧૦૫૨ જેતી કાગી, ૨૪ કું. ૧૬.
૨૦૫૨ કું. ૧૭.

૧ કું. ૧૮.

સુધેન મરું છું, મેળી સાઈ. એક;
એમ વિચારી ચલુ જાગે, માય જાગ્યાં મનમાં. કું. ૧૮.
સાખી.

મુનિ કહે રાગ સાંભળે, રાખીને અનુગમ;
વરણ વેન ચરિતો, ભાખ્યો મેળો માય. ૧.

—૦૦૦—

ભાગ ૫ મો.

પદ ૫૦ મું—રશી ૨ છ.

કુંરહી જાગ્યાં આગમ્યા, હરિની જાગ્યાં આગમ્યા;
કું. ૧.
૧૫ ન રહે કું. ૨.
૧૫ ન રહે કું. ૩.
૧૫ ન રહે કું. ૪.
૧૫ ન રહે કું. ૫.
૧૫ ન રહે કું. ૬.
૧૫ ન રહે કું. ૭.
૧૫ ન રહે કું. ૮.
૧૫ ન રહે કું. ૯.
૧૫ ન રહે કું. ૧૦.
૧૫ ન રહે કું. ૧૧.
૧૫ ન રહે કું. ૧૨.
૧૫ ન રહે કું. ૧૩.
૧૫ ન રહે કું. ૧૪.
૧૫ ન રહે કું. ૧૫.
૧૫ ન રહે કું. ૧૬.
૧૫ ન રહે કું. ૧૭.
૧૫ ન રહે કું. ૧૮.
૧૫ ન રહે કું. ૧૯.
૧૫ ન રહે કું. ૨૦.
૧૫ ન રહે કું. ૨૧.
૧૫ ન રહે કું. ૨૨.
૧૫ ન રહે કું. ૨૩.
૧૫ ન રહે કું. ૨૪.
૧૫ ન રહે કું. ૨૫.
૧૫ ન રહે કું. ૨૬.
૧૫ ન રહે કું. ૨૭.
૧૫ ન રહે કું. ૨૮.
૧૫ ન રહે કું. ૨૯.
૧૫ ન રહે કું. ૩૦.

૧ કું. ૩૧.
૨ કું. ૩૨.

૫૬ ૫૧ મું.—દેશી ૧ લી.

કથન શુભીને કમળા કહેછે, શુભો રૂઝ રૂપિયમ;
એમ કોધે આ જુગમાં મારી, નિઢે નિંદા યાવ. ૧.
ભાગી નાનોમાં કદી એવું, કેમ બને મહાત્મ્ય;
કરીએ તો અપદિત કહેવાયે, ઘટે લોકમાં લાગ. ૨.
કહે રૂપિ મનમાં તે આનું, ખચીત એતો ખોડું;
મરજી આવે તેમ માનીયે, મનનું કારણ મોડું. ૩.
ઈદ્રયથી ઉઘી ગાતિનો, નર કે સુર નથી કદી;
તેતો વિધવાને પરણેછે, જરૂર તે લે જોઈ. ૪.
નળ તઈં જ્ઞાતાં દમયંતીનો, ફરી વિવા આદરશે;
વરવાને ઝગપણ જશે પણ, કાંઈ નિંદા નહિ કરશે. ૫.
ઠોરાળ દેશતણો તે રાગ, પવિત્ર કુળઝગપણ;
આયોગ્ય છે એનું નહિ ધારે, એનું અંતઃકરણ. ૬.
ભીમક વપ વૈદ્ય દેશનો, દમયંતીનો તાવ;
પુનર્લગ્ન પુત્રીનાં લખતાં, નહિ મળે નીચી વાત. ૭.
દશરથના સુત રામચંદ્રજી, ધર્મ ધુરધર થશે;
મહોદરી વિભીષણને, ફરી વરાવશે રહી પાસે. ૮.
નાગતણી વિધવા કન્યાને, અર્જુન આપે વરાશે;
એવાં લગ્ન અનેક થશે પણ, કે.ઇ સંસય નહિ કરશે. ૯.
સંસારિક સુખ સ્વપનામાં પણ, ફોફું નહીં જે ઘરા;
તેને ફરી વરતાં નિંદે, તે નિંદ્ય લોક નહાસ. ૧૦.
ગુન સરખી બાળક રૂંટેલી, જે ફરી ઓશીએ યાએ;
તેની નિંદા કરનારા જન, રૈવત નરકે પડશે. ૧૧.
રે કમળા તું ફરી પતિ કરજે, પામીશ સુખ સંતાન;
અનિ પ્રસન્ન થઈને આપું છું, વળી તુજને વરદાન. ૧૨.
પતિવ્રતા વ્રત પાળી યાગે, પાપ પુણ્યની આતા;
એક પુત્રી અવતરશે ને, સંપૂર્ણ પામીશ સાતા. ૧૩.

૫૬ ૫૨ મું.—દેશી ૩ થી.

જસ તારો જગમાં વિસ્તારશે, મુખિજન દરખે નાશેજ;
તારી કયા સાંભળશે તેનાં, પાપ પ્રલય થઈ જાશેજ. ૧.
આપ માસમાં મદિયા મોટા, તારી કયા યજ્ઞચનોજ;
પ્રતિવર્ષ નહિ યજ્ઞશે તેને, બચે જનમ જ્ઞાનોજ. ૨.
કદી વિધવા સજ્જનપર સ્થિત, કે જમી બીજ વારજ;
તારી કયા યજ્ઞચાંચી તેવું, પાપ વરર જનારજ. ૩.
આશિષ દઈ રૂપિયમ મવા, બીકાચમને રસ્તેજ;
કંવરે કાલ દોષો કરવી, હરોને કન્યાને દસ્તેજ. ૪.

પતિ રૂઝ તુજને પરમાર્થીજ, બાગીસ તારી ભૂખજ;
મચી બાને ભોગવજે બાગ, તું સંસારિક સુખજ. ૫.
સુનયાએ સમઝવિ કર્યું જે, નથી એ કામ નાહજ;
પાળજે પુત્રિ તું પતિવ્રતા વ્રત, તેથી બહુ થશે તાંદજ. ૬.
પાવન રૂપિએ પ્રમાણ કર્યું આટે, તે નથી વેદ વિરહજ;
ગ્રીત પ્રમાણે તું સધવાને, સાચવજે ધર્મ શુદ્ધજ. ૭.
નાચ જેનાં થશે બહુ ગિરજામાં, નનું થતાં નિંદાશેજ;
જીવું થયા પછી દ્રાપ નહિ જાને, કુળની રીતિ કહેવાશેજ. ૮.
અજુગ પાળી કે દૂધ પીવાનું, ધર્મ ધર ધિતરશેજ;
પણ કુળ રીત જે પુનર્વિવાદની, તે કરતાં નહિ વારશેજ. ૯.
વિધવા ધર્મ પળી ન થકે તો, સધવા ધરમ સાચવશેજ;
કમવચ્ચ એમ અધરમ મોટા, એવનુભવઅનુભવશેજ. ૧૦.
ધર્મ તો તનમનથી નવ ધારે ને, વેપ રૂપે વિધવાનેજ;
અકમલીયા જન એને વખાણે, હગન તપાસે હાનોજ. ૧૧.
શોકની યીક ન સખીસ બાઈ, દેવ થકી કિલ ઝરશેજ;
પુનર્વિવાદ પ્રસિદ્ધ બસે કર, બહુ કુર્મ ન કરશેજ. ૧૨.
એમ શિખામણ દઈ સુનયાએ, શોક રાગી કરી શાંતજ;
રેત કહે કહીએ નવ સપોમ, ભીતરમાં હવે જાંતજ. ૧૩.

૫૬ ૫૩ મું.—દેશી ૨૦ મી.

કમળા કહેછે શુભો કંવરજી કું, નહિ વડે જેને કેનેર;
મારીજ નાતણો વર મેળવ, તોજ વરીશ કું નેનેર. ૧.
વિવા બજોએ ને સદગુણવાળે, કાંઈક હશે જે કાનોર;
એવાનાતીસાને કું નહિ નિંદ, કદાકુને કનિષ્ઠ મળાનેર. ૨.
કંવર કહે કું એવો વર મેળવીશ, નિઢે તારીજ નાનોર;
જે બાઈ કાઈ રહે નવ મળીસ, કયાદ તું એ વાનોર. ૩.
અરે કંવરજી મુજ કુખ બાને, એવી નથી મને આઘોર;
વિધ ન પરલે વિધવાને કદી, દેહસ ન ખોડા દિશસાર. ૪.
સમજ્યા વિના તું સપથ નવ ખાઈશ, નશે પ્રતિવા તારી;
જે ક્યાંઈ ખાઈ નામ લેઈસ તો, યારો ફગેલી મારી. ૫.
કાં તો આલોએ બેળા થયને, ફેરવશે તારી પારી;
કાં તો તુજને કોષ કરીને, કપડા દેશે તુજ તાવર. ૬.
અનેક દરકતો છે એ માંડી, નથી બાળકના ખેતર;
તે આટે તુ તારે મારમ જન, મિથ્યા લવરી મેતર. ૭.
કાં તો ધરમાં કેદ કરીને, વાજશે પાકું વેરર. ૮.
જેમ સદઆનું સાચે દિગ્ગ, લડી મુઆ કઈ કામર;
અરે કંવરજી ફરીફરી કહું, આ છે એનું કામર. ૯.

૫૬ ૫૬ મું--દેશી ૨૨ મી.

પ્રાણી મળ્યા કર્મોપારણ્યા, કર્મોપારણ્યા આશ્રયે રહે
 ૨ અને ધરધણીને કહેતાં, એને દશજુ આપે;
 ૩ અતું બાળને દેવા બેઠો, બળ બળને રાખે. આશ્રયે
 ૪ મમ ચૂડા બાળે તો, અને નવો પહેરતાં ચૂડા;
 ૫ તો આખા બલનેઆશ્રયે, બાહ તું જમથીયુકેઆશ્રયે.
 ૬ અદેખાહ તુજને આવી, શાથી ઉપજ્યું કેર;
 ૭ રે અમારે ને તારે આ, કાંપા જનમનાં વેર. આશ્રયે.
 ૮ કલ્યાણી તો બજ કહે તે, બીજ માંગોને આવ;
 ૯ મે મુદરક ડાંચી મણીમાં, બીજ અને નમગાય. આશ્રયે.
 ૧૦ ત દિવસ બૂખ્યો રહે પાણી, કણબી મુખથી નર માગે;
 ૧૧ ન મને નહિ તો તે અતે, પ્રાણ પોતાના ભાગે. આશ્રયે.
 ૧૨ તું હવે અમારી નમરથી, કર તારું મ્હે કાણું;
 ૧૩ રીચ નહીં અમારે રાગે, તારો છેડા વાળું. આશ્રયે.
 ૧૪ પતિનો દેસ છોડ્યું, પછી રું અમને કરશે;
 ૧૫ પકડી નવના કોઠારો, જામળીયા જામરશે. આશ્રયે.
 ૧૬ પરમ લોકે પેલા જે, કાંઈએ ન કરું આણું;
 ૧૭ જામળીયા રવને જાતી, નથી અમારે જાતું. આશ્રયે.
 ૧૮ રે મારે થયો પરબુધી, છેક નથી ને છાવ;
 ૧૯ આજ નવાહતું કાઠ્યું, કઈ પેશીનું પાનું. આશ્રયે.
 ૨૦ ર પધારે ધન્ય જાણતાં, કરનાં કમાર કઢવા.
 ૨૧ પછાતના તું હવે આવજે, મારાં મોહનેઃકઢવા. આશ્રયે.
 ૨૨ તું વરને જાહ તુ કહેજે, લેજ નામ અમાર;
 ૨૩ અમાનાં અંતર બાળીય તો, કમલપત્રે તારૂં આશ્રયે.
 ૨૪ તો મમજાહ નવા ને, વડી આશ્રયે વેર;
 ૨૫ રાંધી પસવાય આપે, થયો કાંઈ કેર. આશ્રયે.
 ૨૬ કુખે સડને કાંઈ થશે તો, જમાડો નહિ થાડ;
 ૨૭ દીકરી પરગામ જતાં, નહિ આપેઆશ્રયે. આશ્રયે.
 ૨૮ જાણી સડ કમળમુ કહેજે, એજ આપેઆશ્રયે.
 ૨૯ કહો જાણી હવે પામશે, કંઠારીનું પતુ આશ્રયે.
 ૩૦ ર પાવળ કડમ મેળવા, કહો દાંડી નાથો;
 ૩૧ કહેજે મનુ ચડું, તે આંગળેઆશ્રયે. આશ્રયે.

૫૭ ૫૭ મું--દેશી ૭ મી.

પ્રાણી કોકે, કિંક થયે પાંચે થયે;
 ૨ કોકે કિંક કાન ન કરું, જાણી એવી જાણે. વડે.
 ૩ પડી નેજ કાને લઈ, કુખથી મેળવા થાડે;
 ૪ પડી રિખને નહિ રહે, અને નાં એવા થાડે. વડે.

કહે સુધાર અને કાપ્યા તો, જોય બરોડા મળશે;
 ૨ પીની બીચડા બાળે તો, ઘણા થોળે દળશે. વડે.
 ૩ પાંચી કહે અને નહિ રાખે, કોનેવ દીવા સાડ;
 ૪ દીવા વિના ધર દેખાશે જેમ, અપાસરે અધારે. વડે.
 ૫ દુરજ કહે કાંઈ દિગ્ગને માટે, કોમડી એક ન માટે;
 ૬ કાંચગો વિના કાંચગો ફરશે, રાંધે સવગાની રાંધારે. વડે.
 ૭ વલકણ કહેજે વજ ન દેશ, એટલે અડચણ મોડી;
 ૮ ચક્રે ચક્રે ચીંચરાં વીણા, છો વાળે લગોડી. વડે.
 ૯ કડીઆ કહેજે ધર પડશે તો, કાણુ હવે માળી રેશે;
 ૧૦ હાથે રાંધાં જોડવો, એની રાંધ તમારાં વહેરો. વડે.
 ૧૧ જોડી કહે અને કાપ્યા તો, ઉડશે એના આઠા;
 ૧૨ બરે બરે જાણું પડે તો, પડે બાંધે પાટારે. વડે.
 ૧૩ કહે દળમ હવે જાહજાણુ કહીએ વાળ ન લેવા;
 ૧૪ પ્રાં વધવાથી દેખાશે, બધાજ બારા જેવા. વડે.
 ૧૫ કહે પુસાર કરો એનું કે, તરતજ તેઓ થાડે;
 ૧૬ સોડી કે કાંઈ નહિ રેશે, છો પછી આટો શકે. વડે.
 ૧૭ કહે ભરણ હવે જાહજાણુ, નહિ આશ્રયે ઠાર;
 ૧૮ મણું મણું જૂડી માળે, ચારારો જાહ મારે. વડે.
 ૧૯ કહે કુમ્હાર ન દેશ વાસણ, તેથી તરત અડચણ;
 ૨૦ હાથે હાંકા પડને તો, જાહજાણુ આઠા કહેવાશે. વડે.
 ૨૧ ર મણુજ માડીના તુના, દીધાને વાત દવેથી;
 ૨૨ માડીખાળે માડી લેજ, જરો નરેડે એથી. વડે.
 ૨૩ માળી કહેજે વજ ન લેવા, પછી કાળો કાળ;
 ૨૪ માર બધા મેલા નધાતે, જાણી દુદિયા જેવા. વડે.
 ૨૫ કાળી કહે અને જાહજાણુ, જુએ ખાતર રેણું;
 ૨૬ માળીખાળે આસનોવા, સુદા જાહ મોડી લેયુ. વડે.
 ૨૭ માં જાણવા ચારણ ચાકે, એ રમી મોડવા મેળું;
 ૨૮ અને રમી રમી કરીને, કરજુ એવા જેયુ. વડે.

૫૮ ૫૮ મું--દેશી ૮ મી.

કુરજ નવના બધા બધા જાણ, કોકે વડાને લાગ નહ;
 ૨ વળા એક કહે ચરે ચરે, જાણે પાંચ કિંક બર માટે. ૧
 ૩ જાણે રાજા જેને નિવાસ, એવા થી છે વધારે અસ;
 ૪ એવા વચન અવરના પુને, તેથી જાહર જાહ નારને. ૨
 ૫ મેલી ધરજાહ કમ મુખરે, વડી મનપાદિ એમ રિખરે;
 ૬ એ આરે એ નાચી વડે. તો કુ પાનેજાહ ના પડે. ૩
 ૭ ર જાણે રાજા નરકરીય જાહ આ ૩. ૪
 ૮ ર નાજાખાનું કાંઈને લખું છે કે કાંઈને દેવે.
 ૯ કુર કે "તોમને અમારો પાંચ".

[illegible]

૧૪૧૦ યુ—૨૪૧ ૮ મો.

૫૧ ૧૩ પ્ર—૨૨મી ૮ મી.

५६ ५८ पु.—रक्षि १ श्री.

[illegible]

१ अनु. ॥ वां.क.अथवाहिकमुद्राः ॥

६ दशरथापराधनेहेरजधरोत्थेनः ॥१॥

મહાપાપને* માનશે હોય, મન કષિપત ખનશે મોઝાં; વિગ્રે ભારો નાતો જુદો થશે, તેનું પાણી પિતાં વટલાશે. ૧૨

૫૬ ૬૨ મું.—૨૨ી ૧૩ મી.

ખાખર સસજીને કુંભગી ખાતારે, કહેશે કાંઈ નથી વટલાતારે; વટલે કાંઈ નાતથી કાંઈ નાતરે, તેની વેદને નહિ પુછેવાતરે. ૧ જોની સુધારથી વટલાશે, અમાજાખતો એમ ગણાશે; અમાજાખતેને કુતિગણશે, તેને તો ભડું આજાખતણશે. ૨ સંખ્યાવંદન નકરે ખચિતરે, તેની ભોડે ભને નાત રીતરે; જન્મ્યો નાતમાં તે નાતભાધરે, બીજવવન કંઈકે કસાધરે. ૩ કહે નાતમાં ગરીબ એકાદરે, એને શિર મુકશે અપવાદરે; કહેશે તે નીકું કામ કહીએ, પક્ષવાગાને કાંઈ નહિ પુછે. ૪ વેદભણ્યો તે નીચ ગણાશે, એવો કંઈકે કસે અંધારે; શુદ્ધ કહેતા કાંપે એ જાણશે, મુઠો મુનથી નખસી નાંખશે. ૫ કિરિ દાસત કિમત મિથાતરે, નામે વિગ્રે થશે સાક્ષાતરે; તમે કહેછો આખર આવે તનનીરે, તોમ ભણવી ન જાણાવનનીરે. ૬

સ્વાયં માટે તે સપજું એ કરશે, પરદુઃખેદવાન કિધરશે; ખરો થઈ તો મેઘશે જોઈએ, જણાશે વિપરીત જોઈએ. ૭ મુન્યનંદન જોઈએ પવિતરે, તેને કહેશે એનો અપવિતરે; સાક્ષે રેશમખડું નિંદાધરે, પહેરી શ્રોત કરમ નકરાધરે. ૮ તેને તો કહેશે સાધી એ શુદ્ધરે, એમ વરણશે વેદવિરહરે; ખાખની પુત્રીને પરજીવણરે, કહેશે દેશને આજાખારે. ૯ રાખે ઉપરથી વિધવાને વેગરે, પાને વૈધવ્ય ધનંનવેશરે

* જાણવદસ્ય ॥ કાજામવદરે નરણવેરુદવદસ્ય ॥

દુરંદાસાદિત્યોષદરે: જાણવદરે ॥

૧ મનુ: ૧. જાનુનંદનં વેશવજાં દુરંદાસાદિત્યોષદરે: જાણવદરે ॥

૨ સોનુ જોરે તે પતિન કંઠાએ, માટે તે સવં જાનિયા કર્યાં નીચ છે.

૩ નિતાવારણી નવવિજાવરણવ્યવજાનુસારાદિત્યોષદરે: જાણવદરે ॥ ૪ વિગ્રાજા.

૫ જોરે નેવાની જાણને દરજેરે ॥

૬ અજાચારીને મુન્યનંદન પહેરણ, અને બીજો મુન્યનંદન ઉપર મેરણે દેવની પેટાણે પચર પૂજ, કે મેરણે કંઈ કરણું જણું છે. ૭ ખુ આજાખો મુન્યનંદન પેટાં અજાચાર છે.

એવી વિધવા ઉત્તમ કહેવાશે, ફરી પરજીતે પતિત ગણાશે. ૧૦. એવો ઉધો ચલાવશે પારે, માટે આજાખી વાત વિચારે; કોયો છે મેરણે એનીરે, વિધવિધવાને પરજીવણરે. ૧૧ સેવ નામચકી બુધિ છોરે, તોમ મારી પ્રતિજા ન જોરે; પછો ગુરજામણાં દયકીરે, એકવાળ ફરી નહિ નીરે. ૧૨.

ભાગ ૬ ઠો.

૫૬ ૬૨ મું.—૨૨ી ૮ મી.

કમળગારીના કાંઈની કલાણી, બુધુ'રના મનમાં ભરાણી; સુતાને જુમાં નિદાનજાણી, ભોઠાદિ સમાંદિદિસગીરીજાણી. ૧. અતિ અંતરમાં અકગણ, ઉડે ભેસે અને સુધિ ભય; કરે ચિતમાં અનેક વિચાર, થડે પાક દગર પ્રકાર. ૨. અરે નર નિરદય થવાકામ, અળગા ઉપર આરો જુદમ; તરુ દુખદશે સૌ વિધવાને, પીડા અણુત મારી પ્રભને. ૩. થિક રાજકુવર થિક રાજ, પ્રભ જેની અંતરમાં પીડાય; તન મન ધન કુરખાન કરયાં, સૌ વિધવાનાં સંકટકરયાં. ૪. રંજુ મુનિ ભયાનકભણું, લાં છે તજમર કિમત ન ટાળું; માયાં મરણાં દેખું રખડતાં, કંઈકે ચરોરે રંજુ તરણાળ. ૫. દયા તદપિનદિલ ઉપખને, વિધવાને દુખે કયા આરે; નથી ધીરજ પારી ચકાતી, છેડનરમ ચક્રમુજાતી. ૬. દેખી ચકાત કહે દુખ એજ, તેના કંઈકે કાણુ કલે કયાં; પરવાય જનાવર રાણી, પોમ પેપી ચકે ન ભચ્ચાની. ૭. પુત્રી વિધવાપણ્યો પીડાય, કેમ સસારી જનથી સંખા. ૮. પછી જોને કણુ મુનિયાને, નવનું શું કહે સૌ વિધવાને; કાંઈને રેષમખડું વેદવાડ, કાંઈને તો દુખમજીની કલેશ. ૯. નેજે સરમ સમાં કલેશની, વાત જુદાએ કેમ અંતરની; વાચી મરજ જેની હોખજેની, તેને તેમજ આજાખારે. ૧૦. ખસ કરે એ જો કાંઈને ધન, તેને કહેવાય મોડું કંઈકે; નરકાઈ થયાથાપ સન્નારી, તેને કરે નહીં શુદ્ધાચી. ૧૧. મને કાંઈને સસાર આદરશે, તેને પછી સન્નારી ન કરે; પખાખુ તે ચી રીતે જોએ, ખરાખનને મરમ કેમ જોરે. ૧૨.

૫૬ ૬૩ મું.—૨૨ી ૧૩ મી.

એવો મો કહિએ ને કાપરે, જેની જાતી રાખિ જમખરે; લક્ષવિધવાને કેમ ખાપરારે, તેને કહેવાયુ કલે કરમારે. ૧. કુળમાં કા જન્મ રીતે, આવી વાત લખજો દોરિતે; મને અતિ અકગણ ખણુ આવે, અમે કાણુ ઉપજાવણરે. ૨.

સુનિધા કહે યુગ્ય મારે, એ તો કામ નથી અનુભવે; જામ સમીપ સતિવા તર, સિવ મહિરમાં લાગી રમવા;
 ૪ કામે મુકયો તું આપરે, તારે કેમ ચલાવીશ મારે. ૩ ત્યાં યુગ્યથી કયા યુગ્યીને, જામ વિશે મધ જમવા. ૯
 વિષયનામનનીક-પાપરે, એનો એક દિવસમાં જાણવરે; સતિવામાં સક સ્થાન કરીને, કયા યુગ્યે યુગ્ય યુગ્યી; ૧૦
 ૫ થી યોગે દિવસે જાણરે, વને સમજવું તેનો સ્વાધારે. ૬ યુગ્યીઓ આખો દિવસ રી, ૫ થી રોજે રોજે મધ યુગ્યી. ૧૦
 વેન કહે યુગ્યે મારે, વધી અચરની એવોયારે; વિને દિવસ સંપત્ત સપજાને, જુગતી કરી જમ્યાડી; ૧૧
 ૬ જાનું મનદોષ મેહરે, સવ કમનું થી કાંઈ સહેતરે. ૭ ૫ થી જુગ્ય જામ્યાડી કાને, પુરમણે પટોચાડી. ૧૧
 મદાનો લેવાનું પારે. ૮ ૫ થી વિને વાં પારે; વિને દિવસ વિષય વિષયની, જુગ દેને મોલાધી; ૧૨
 વસમાં વસ કમરે, ૯ થી એ વાગ કેમ મનાવરે. ૧૦ પ્રમાણમાં ત્યાં યુગ્યી પાવે, ૫ થી કયા વચ્ચી. ૧૨
 ૭ થી પોતે દિવસ દેવારે, આપ રોજો દીવસના એવારે; ૧૧

૫૬ કુ મુ' દેશી ૩ છ.

૧૬ કુ મુ' દેશી ૩ છ.
 ૧ વિદિન વેપલ ૫ થી, વચ્ચાવ યુગ્યી પાવેછ; ૧
 ૨ વિષય સાંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૨
 ૩ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૩
 ૪ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૪
 ૫ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૫
 ૬ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૬
 ૭ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૭
 ૮ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૮
 ૯ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૯
 ૧૦ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧૦
 ૧૧ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧૧
 ૧૨ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧૨

૬૬ કુ' દેશી ૧ છી.

૬૬ કુ' દેશી ૧ છી.
 ૧ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧
 ૨ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૨
 ૩ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૩
 ૪ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૪
 ૫ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૫
 ૬ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૬
 ૭ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૭
 ૮ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૮
 ૯ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૯
 ૧૦ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧૦
 ૧૧ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧૧
 ૧૨ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧૨

૫૬ કુ મુ' દેશી ૩ છી.

૫૬ કુ મુ' દેશી ૩ છી.
 ૧ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧
 ૨ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૨
 ૩ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૩
 ૪ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૪
 ૫ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૫
 ૬ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૬
 ૭ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૭
 ૮ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૮
 ૯ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૯
 ૧૦ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧૦
 ૧૧ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧૧
 ૧૨ વિષય સંભગય મેડી, ઉપમ ભોજન આવેછ. ૧૨

પ્રીતસહિતજેપાળેનહિને, પરવસપશુસમપરખેરે. વિ. ૭૩.
 વિધવા કે સન્ધ્યાસી જો કદિ, જગદ્ગો ગાડીએ બેસે;
 ધર્મસિંધુનો ધારો જોતાં, ગ્રાહ નરકમાં પેસેરે. વિ. ૭૪.
 કાંસાના વાસણમાં કોઈ દિન, જો વિધવા સ્ત્રી જાગે;
 પતિ સુધાં નરકે જઈ પડશે, ખૂબ ખોટાં સંખરેરે. વિ. ૭૫.
 બાગ બગીચા કે વસ નાટકે, જો કદિ નજરે જોશે;
 તો તે વિધવાનું તત તતક્ષણ, ખરેખરે સંખરેરે. વિ. ૭૬.
 વિવાહનાં કદિ વિધવા નારી, ગીતો લાગે ગાવા;
 તો તે પાપધર્મી ત્રિભુવનમાં, સખ્યં નથી છોડવારે. વિ. ૭૭.
 રેશમનું કે રંગેલું, કદિ અંગળ ધારે અંગે;
 તો તેના અપરિધા જામપુરીમાં, સચરશે તે સખરે. વિ. ૭૮.
 કનક કદી તથામર ધરેજો, વિધવા કે સન્ધ્યાસી;
 પાપ ખસે નહિ વસે કદી જો, કોર વરસજા કાચીરે. વિ. ૭૯.
 વિધવા હાસ્ય વિનોદ કરે નહિ, રહે ઉદાસી આપે;
 વાત કરે વૈશમ્પતણી, નહિતો પડશે મહાપરેરે. વિ. ૮૦.
 સાંસારિક ઉત્સવમાં કે કદિ, ઉમણીએ નવ જામ;
 એકજ વાર દિવસ આખામાં, ખાલું સાદું ખાયરે. વિ. ૮૧.
 પૃથ્વી ઉપર કરે પયારી, જેમ જામવળા જોગી;
 છાંયર છાંયર મુખે ઉચારે, રમણના જેમ સોગીરે. વિ. ૮૨.
 જોઈ કંઈ જોવા નહિ જાણું, યાજે ભ્યાં કોઈ યાજું;
 રૂપે નહિ મુખ દર્શનમાં, તો રહે વિધવા ત્રત તાજુંરે. વિ. ૮૩.
 તે જો કદિ જ્ઞાંત્રીજા આવતો, ખૂબ પાપનું મોડું;
 વિશેષ લોભધર્મી વિધવાજા, અગીત યાશે ખોડુંરે. વિ. ૮૪.
 શ્રદ્ધાથી વૈધવ્ય ધર્મ, નવ પાળે તે તો કેવી;
 એકાદશી ઉપવાસ કરે, આંધેલી ખડીરે જોવીરે. વિ. ૮૫.

પદ ૧૭ મું—દેશી ૧ લી.

કયા યુધ્ધીને ભોળન કરવા, હકી સહ હરખાઈ;
 પીળા રાતા મુગટા પેહેરી, બેઠી સરવે બાહ.

૧ એક ભોળાસ્વારે યોદ્ધાની દયાથી યોદ્ધા ઉપર
 બેશીને મોટા ધાસનો બારો હતો તે પોતાના માથા
 ઉપર લીધો. તેમજ કેટલાએક ધારેલે કે બળદ ઉ-
 પર ન બેસવું પણ ગાડી ઉપર બેસવું.

૨ નૈવૃણદરિશર્મોત્પતિઃનવિચર્યા વસ્ત્રાઃપિશા
 વમાતાનઆત્મવર્ગસ્થૈર ॥

૩ હાંડુમાખ્યકરેકૈકાસપાચકેનચૈકનવ્યાવિધિપ્રજા
 નેત્રાચૈવેવચનદિકમ્ ॥

પતંગગી થાગી પીતંગગી, દહ કાંસાના થાગ;
 જામ્યા પછી પાછા નહિ લઈએ, કંઈ એમ ને કાળ. ૨
 લાચરને લીધે કાંસાનાં, વાસણ સડને ગમીયાં;
 ખટોર દિવસ પૂરો વડતાંસડ, પટરસ ભોળન જામીયાં. ૩
 પાનખિડાં આખાં ને ચાવી, હોડ કંઈ બહુ ચાવા;
 દર્પણ આખાં તેમાં અંધારો, દિહા બધા દેખાવા. ૪
 આખાંજા અંગળ લાવીને, એક કંઈ અંખાર;
 સદા ચરીર ઉપર ચુપા ને, સંગે તમે યજ્ઞમાર. ૫
 એવું શુભાં અંગળ સર્વે, બૂધપુ સમયા લાગી;
 કનકતપ્તી મૂર્તિરેકા કોઈએ, મુખથી લીધી માગી. ૬
 કોઈએ ધરી કનકની કંઠી, વગી લીધી આગળિએ;
 સાડી કસમી ડેઘની, ચરીરે લઈ સજા સમગ્રિએ. ૭
 કોઈએ કાને ધર્મ વેડવા, કાંચગી રેશમકેરી;
 બાંહે લઈ મહાશિયાં બાંધ્યાં, શોભીતાં સોનેરી. ૮
 નાંકે ગાયક સાં બોલાવ્યા, નાટક રંગ રચાવ્યાં;
 તે દેખી દિવ પુણી થયાં, સડ બામનિયોને બામ્યાં. ૯
 જામ રિપે એક હતો અંગે, પડ્યાં સાં પાપરિયા;
 ખરે જાપેરે સડ સાં સૂતી, ધર્મ ન મનમાં ધરિયાં. ૧૦
 ચાર ધરી ભ્યાં દિવસ રહ્યો, સડ જામીઆ પીછાવર;
 મુધરિયાળા રમ જોડીને, સાં કોધા તૈયાર. ૧૧
 જગદ્ બહુ જગવંતા જોડ્યા, બાહ્યો રમ્યાં બેડી;
 ગીત વિવાનાં ગાતી ગાતી, પુર મધ્યે સડ પેડી. ૧૨

પદ ૧૮ મું—દેશી ૩ છ.

યુધ્ધો પાડીને સાં ચૂરજા બોલે, સડકો શુદ્ધો સરખીજા;
 તત વિધવાનું વિસરી મુકડું, પાપણિયો ને પરખીજા. ૧
 કથન ચૂરના કાન ધરે નહિ મન માને તેમ મહાપેજ;
 રથમાં બેઠી ઝીન ગાય અને, રથ ધમધમતા ચાલેજા. ૨
 કમક જાણીને એમ કહેજો, કોર ચૂર કહેતા જામજા;
 રેખલ ધર્મ કલા પરમાણે, આપણથી ન પગાયજા. ૩
 મરણ પછી તો ગમે તેમ બાહ, દયો ધરાનું તે ચાલેજા;
 વજ્ર આનખાને ખાટલો નેતો, છવાયાં કેમ તામરીજા. ૪
 કલ્પ કરતાં હોય તેમજ કરિયે, નિદા કરે નહિ કોઈજા;
 જો કંઈ આપણે એકલાં કરિયે, જગત કહે જુડું જોઈજા. ૫
 રથમાંથી બેશીને ગામએ ગીતો, એમાં તે અમયજીએજા;
 કાલ વિધવા નથી બેસતી ગાડીએ, એમાં ચી વાગ નવીકેજા. ૬

કનકનાં કંઠ્ય તે નવ પેદેરે, કોને મથે નદિ ખાવાઈ;
પુત્ર કે ભાવ પરજુતાં વિષય, કહ નયો ભેગની આવાઈ. ૭
આપણે આજ સંસારમાં રહેવું ને, એવું તે કેમ થવાયઈ;
વદાસા સમય તણ થાય વેરમમ્મ તેનાથી તેમ કરાયઈ. ૮
એકજ વાર જમી દિન આખો, બૂખ્યાં તે કેમ કરાયઈ;
કુઆ મળી આપણે નયો મર્યા, મુઆ પાઠ્ય ન મર્યાઈ. ૯
દોશીથી રાખીએ વળતી આપો તો વિદ રાખીએ શોકઈ;
મન આપણું ખુશી કરવાને માટે, રૂપેયા ખરચ્યા રોકઈ. ૧૦
આજ દિવસ મદારાજ કુંડર સિર, પશુ પિતી છે પાતઈ;
લગમ દહોડા આજનો મળીએ, વિવાહ જેની પાતઈ. ૧૧
તે માટે આજ ભણાં ગીત ગાઈએ, દહવામાંથી દરખાઈઈ;
જેમ પોતાના પુત્રની પામીએ, વિવાહ કેરી વધાઈઈ. ૧૨

૫૬ ૬૬ મું રશી ૪ લી.

કેડે કામની કદે મુલો કંઠ્ય,
અતિ દરખે પામાં દુનો આજ; વિવાની વધામળી.
માટે મોટા મંડવો ને મંડવો.
તોડા સપથા કુટખી સમાજ. વિ. ૧
કંઠુ ઇંદીને લખવંત કંઠાતરી,
પામે પ્રેમથી સધળા રવજન; વિ.
હજો હાજતા રમ હંદારીએ,
રિલે ધારિને દિન ધન્ય ધન્ય. વિ. ૨
જાણાર સત્તવિએ શોભતા,
કેને લાવો દમ હીર મીર; વિ.
મોપાં મોતી માખી મળિ મૂલવો,
પેને જાએ મારી નખીતના વીર. વિ. ૩
જેમ સાકળે કાચની દાડીએ.
જાઈ મુખ ગ્રહક્રમાણ; વિ.
જાણુ કાચના તખતા કરાવજો,
પદા ઉચા ને વિમળ વિચાણ. વિ. ૪
ખુબ ખીલે તેવી વણી ખુરશી,
મેલો મગપમાં મોટા મેલ; વિ.
રડાં કાચ ને દાવનાં રમકડાં,
આખો આખે આખાં ધણું એજ, વિ. ૫
વાળગદાળાં વિવિધ વળગવીએ,
મારી મેલિએ મંગળ ગીત; વિ.
આરી ખેડાડી આપણે આંગણે,
ખાંતે માંદરી ખેલ ખવિવ. વિ. ૬
મીઠા મેવા મંગાવોને મૂલથી,
કેળાં કેરી અંદર રેખાદર; વિ.
૧ મુંદર. ૨ દામ.

આજ શાળન મદાગન આવશે.
ખુબ ખસો તમારો ધનાર. વિ. ૭
મને સાંભળતાં મુખ સાંપડપુ,
માગ મનમાં આનંદ ન મળ; વિ.
રૂઠો દિવસ દીવાળીથી દરવજો,
માણુ એજ. અંધક તો મળુ. વિ. ૮
ભાવે દું મારું બ.મ ભોળાઈને.
લેખ લાપટી સદિન લખીછ; વિ.
મારી મેદનપણીને મોઝાવજ.
મારું માણુએ મોકલીછ. વિ. ૯
મારી સામુજને કંઠુ રોદશી,
રાણ રાણ થશે મુખી થર; વિ.
આજ આર મોરણીને તોતર,
આજ પરમ પવિત્ર છે પરી. વિ. ૧૦
પામાં પાન ને સારી સોપારીઓ,
છાપે ઈલાચથી લીલાં લલિત; વિ.
કાપો મુને કપૂર પુરી કરી,
રમે ખીડાં રહે જેમ રમ. વિ. ૧૧
દું તો દરખે દેખું દશે દિવસમાં,
આજ અઢો દિસે છે લજ્જ; વિ.
કંઠુ દિલ થકી દું જમદીયને,
દરિ આપણે અમો દમેચ. વિ. ૧૨

૫૬ ૭૭ મું રશી ૧ લી.

ગીત મુણી કમળા મેરીનું. દહણું બહુ દરખાયું;
જાણું જે મુજ વિવાદનું આ, ગીત જરૂર ગવાયું. ૧
જાણ કુંવરને માણીજ પછી, બાપ બહાર નીસરીપાં;
સ પ્યા ઠાણે સિવનાં હંચન, કરચતે માંચરિપાં. ૨
તાં વિધવાઓ પાંચ દલી, બામે મુખમાં બૂખાળાં;
કંઠાએ પેશનાં વલ ધણે, કાઈ કચન ચિનાનાં કાળાં. ૩
મુનિયાએ તે સપાળીઓને, પુછી લીધું પોને;
કેમ તમે ભોજન નયો કીધું, કારણ મને કહેા ને. ૪
ખાઈએ મુનિયા પ્રાને મોલી, અમે મુણી મુર માથા;
જેજ રિતે રિધવાઓ ધમ, ધરીમું અમે આનાથા, ૫
પાણુ જતાં પહુ નદી પેશીએ, જામ કિરો કદિ ખાઈ;
ભોણું જોવા નદિ જાઈએ, દહવામાંથી દરખાઈ. ૬
રમેથકી કાઈ સુર અપોને, લામે જો લલવાવા;
નિઠ પથુ અમે ધરમ નદિ તણાએ, લામે દેલ કરવા. ૭
ગાથા સાટે અમે રાખણું, ધમે અમારો આપ;

ત્યાં કંઠજ તે નવ પહેરે, તેને મને નહિ આવડે;
 કે આન પરાજીત વિષય, કાં નથો બેસતી આવડે. ૭
 પછે જાણ સંસારમાં રહેજું ને, એવું તે કેમ થયાવડે;
 'લા સંગે તણ થાય વેરાગ્ય તેનાથી નેમ કરાવડે. ૮
 જાણ વરદો દિન આપો, જુઓં ને કેમ કરાવડે;
 તે મળી આવપણે નથો થાય, મુઆ પાછળ ન મરાવડે. ૯
 તેથી સંજોએ કાળગી આપો તેા હિંદ સંજોએ શોકાવડે;
 આવડું ખુદી કરવાને માટે, રૂપલા ખરેખા રોકાવડે. ૧૦
 જ રિવજ મહારાજ કુરાર વિર, પત્ની રિતો છે માનવડે;
 નાં દહાડે આજ્ઞા મળિએ, રિસદ એ સે પાવડે. ૧૧
 માટે આજ બાંધં નીત માલએ, દરજામાંથી દરખાવડે;
 મ પાળના પુત્રની પાનીએ, વિષાદ કેરી વધાવડે. ૧૨

પદ ૬૯ મું દશી ૪ થી.

મો કામતી કહે મુજો કથણ,
 અતિ દરખે થામો દુનો આજ; વિચારી વધામળી.
 મારે મોટા મંદાએ ને મોંઘો,
 તેડો સપડો કુદખી સમાજ. વિ. ૧
 કંઈ હાંડીને લખતે કાંતરી,
 પામે ક્રેમલી સવળા રવજન; વિ.
 હજો હાજતા રંગ હંડારીએ,
 રિતે પારિતે દિન ધન્ય ધન્ય. વિ. ૨
 મુખપાર સમવિએ શોભતા,
 તેને લાશે રમ્ય હીર નીર; વિ.
 મોયાં મોની માણક મળિ મુલવો,
 પેને જાએ મારી નણીના પીર. વિ. ૩
 જેમ સાંકળો કામતી દાડીએ,
 ગાઈં મુખર મહામાય; વિ.
 પાણુ કામતી તખતા કરાવતે,
 વધા હયા ને વિખન વિચાગ. વિ. ૪
 મુખ ખીંચે તેડી ધણી ખુરશી,
 મોટો મડપમા મોટા મેલ; વિ.
 રમ રમ ને કાળના રમકડા,
 આજો એવે એવા થકા એલ. વિ. ૫
 વાળંગાળ વિવિધ વજાગીએ,
 ગારો નેરિયો મગમ નીત; વિ.
 આવી બેલાડી આવડે આંગણે,
 ખાંતે માણે બેલ ખમિત. વિ. ૬
 નીકા મેવા મગવોને મુલથી,
 કેળાં કેરી અંતર અંતર; વિ.

આજ માગન મદાગન આગી,
 મુખ ખાંતે તખતા થવાર. વિ. ૭
 મને સંભળ્યાં મુખ સાંપડ્યું,
 માગ મનમાં આજ ન અથ; વિ.
 રૂડો દિવસ લીધાંથી રવજને,
 મહું એવે. અંતર તો મજાવ. વિ. ૮
 જાએ ને માંડે બહો બોલદને,
 જેમ લાજી કદિન લખીય; વિ.
 મારી મેલનપણીને મોઝાગમ,
 માંડે મજામને મોઝાગમ. વિ. ૯
 મારી સામુજને કંઈ રોકડી,
 રાજ રાજ થયો મુખી સર્વ; વિ.
 આજ જાર મોઝામને મોતર,
 આજ પરમ પવિત્ર છે પાર. વિ. ૧૦
 પાંડે પાન ને સારી સોપારીએ,
 લાજ હિંદામને લીધાં લીધાં; વિ.
 માંધા મુજો કપર પુરી કરી,
 રમે ખીંચે રમે જેમ રમ. વિ. ૧૧
 હું તો દરખે દેખું દેલ દિલમાં,
 આજ અદા રિતે છે ઉજવે; વિ.
 કંઈ દિવ મારી નું જમતીયને,
 દરિ આપને અખને દખેલ. વિ. ૧૨

પદ ૭૦ મું દશી ૧ લી.

મીત મુખી કમગા મારીનું, દહયું બધું દરખાવડું;
 મપુ ને મુજ વિચાદવું આ, મીત જરૂર મપાવડું. ૧
 માં કુવરો નાળીજી પછી, ખામ બહાર નીસરીયાં; ૨
 સખા દાણે સિયાં દેન, કરવાને સાંચરિયાં. ૩
 લા વિષવાએ પામ દલી, ખાસે મુખમાં જુખામાં; ૪
 કેમએ પોયાં વખ મપા, કાઈ કરમ વિનામાં કાળાં. ૫
 નુનિયાએ ને સપાળીએ, પુછી લીધુ પેતે; ૬
 જેમ તમે જોગન નથો કીધુ, કારણ મને કહો તે. ૭
 ને દએ મુનિયા પ્રતે મોડી, અમે મુખી મુર માયા; ૮
 એજ રિતે વિષવાને થમે, ધરીશુ અમે અનાથા. ૯
 પ્રાણ જતાં પછુ નહીં પેશીએ, જામ વિરે કદિ ખાઈ; ૧૦
 એવુ જોવા નહિ જાએ, દહયામાંથી દરખાઈ. ૧૧
 રમમપી કાઈ મુર અપીતે, લામે ને લલયાવા; ૧૨
 તો પછુ અમે ધરમ નહિ તણએ, લામે દેલ કરાવા. ૧૩
 બાધા સાટે અમે રાખશુ, ધમે અમારો આપ;

આપદકાળ પડે મહા આતી, તો પણ શા સંતાપ. ૮
કાંપીને કાંઈ કાયા કેરા, કરસે ચૂરે ચૂર;
તો પણ કાંઈ નુકસાન નથી, અમે ધર્મ પાળ્યું પૂરા. ૯
પછી જેને તેઓને પૂઠયું, એ દિન આખો બન્યાં;
કહો આજ આ આમ વિશે, વાછતો શાં શાં વાગ્યાં. ૧૦
આપદો કહે અમે એવા રતર, મુશ્કાં નથી શું કહિએ;
એને સમે ઉપદેશતણાં પદ, અમે ઉત્તરનાં રહિએ. ૧૧
વેન કહે તમે પદ ગાયાં તે, ખોસો અદિયાં બેસી;
પછી વિષ્ણુએ ગાવા સામી, ઉત્તમ પદ ઉપદેશી. ૧૨

૫૬ ૭૨ મું.—દશી ૨૨ મી.

જમણે જમત આલ્યું, એ છવ જોને. ૧૬.
જોને તું પાટણ જેવાં, સામાં હતાં શેઠેર કેવાં;
આજ તો ઉત્તર એવાં, એ છવ જોને. ૧૭.
વળી સિદ્ધપર વાગે, મેંસા જોને રક્ષાગા; ૧૮.
રક્ષો નહિ તે રક્ષાગાર, એ છવ જોને. ૧૯.
રક્ષ રક્ષ રાણી જાયા, મેંજી બચાવગાયા;
કાણે તેની પડી કાપાર, એ છવ જોને. ૨૦.
છત્રે જોને છાયા થતી, રડી જોની હતી રતી,
ક્યાં ગયા કરોડોપતીર, એ છવ જોને. ૨૧.
જરી જે આગરી થતા, હાજર હકીમ હતા;
તેનાતો ન સાગે પત્કાર, એ છવ જોને. ૨૨.
કોહતો કહેવાતા કેવા, આખના આધાર જેવા;
ઉડી ગયા એવા એવાર, એ છવ જોને. ૨૩.
જીવાનીમાં જતા જોઈ, રાખી નહોં સમ્યા કોઈ;
રક્ષાં સર્વે સગાં રેહાર, એ છવ જોને. ૨૪.
હાજર હાજરો રહેતા, ખમ્યા ખમ્યા ખમ્યા કહેતા;
વિષ્ણુમાંથી ગયા વેહેતાર, એ છવ જોને. ૨૫.
મુખ્યા જન જેની સાથે, હેતથી પેલાને હાથે;
મરણ ન મરણ માંધાર, એ છવ જોને. ૨૬.
જરા લીધો શત્રુ છતી, નીન ચલાવી નીન;
વેળા તેની ગઈ પીતાર, એ છવ જોને. ૨૭.
જમતમાં ખુજ જમ્યા, પેર વાળીને વિરામ્યા;
પણ તે મરણ પામ્યાર, એ છવ જોને. ૨૮.
નેક નામદાર નામે, હંધા જઈ રમસાન હામે;
દીધા દલપતરામેર, એ છવ જોને. ૨૯.

૫૬ ૭૨ મું.—દશી ચાલતી.

એને તો એવાનું તમેર, પામર પ્રાણી; ૨૮.
સજ ધરપાર સાઈ, મીઠ્યા કહેલો માઈ માઈ;
તેમાં નથી કશું તારે, પામર પ્રાણી. ૨૯.
તારે હાથે વરસશે, નેહનું તાઈ યારે;
ખીનુંતો ખીનને જાશેર, પામર પ્રાણી. ૩૦.
માંબિયોને મધ કીડું, ન ખાડું ન ઘન દીડું;
હુલારે હુડી લીડુર, પામર પ્રાણી. ૩૧.
ખંભેરીને હાથ ખાડી, એવિંતાનું જડું ચાડી;
કરે માથાકૂટ હાડીર, પામર પ્રાણી. ૩૨.
સાડુકારીમાં સચવો, લખોર્પનું લખાવો;
કહે સાચું કમાવેર, પામર પ્રાણી. ૩૩.
આવે તારે સાથે એવો, કમાવો તું માન કેવો;
અવેજ તપાસ તેવોર, પામર પ્રાણી. ૩૪.
રેવે નરતનું દીંધી, તેં તો ન કિમત કોંધી;
મણી સાટે મેલ લીંધીર, પામર પ્રાણી. ૩૫.
એજામાંથી થન ખોયું, પુજી કપાળ ધોયું;
જાણપણું તાઈ નેહનું, પામર પ્રાણી. ૩૬.
હજી હાથમાં છે જાણ, કરતું પ્રજુને સજ;
તારી મુડી કર તાણર, પામર પ્રાણી. ૩૭.
હાથમાંથી જાણ જાશે, રહીથી પરતાવો યારે;
કશું ન કરી ચકારોર, પામર પ્રાણી. ૩૮.
મનનો વિચાર તારો, મનમાં રહી જનારો;
વળતી ન આવે વારોર, પામર પ્રાણી. ૩૯.
નીસંધ્યે જ્યાં સરીચી, પછી તું મારેક નથી;
દલપતે દીધુ કપીર, પામર પ્રાણી. ૪૦.

૫૬ ૭૩ મું.—દશી ૧ લી.

અધિપતિ સુત ઉપદેશ મુખીને, ધિરમન ધમિત યાવ; ૪૧.
પદસણ પાંચેની કરીને, પ્રેમે લાગેલો પાવ. ૪૨.
જે કરજોડી એનું બોલ્યો, ધન્ય તમારો ધર્મ;
પાંચ તમેલો પવિત્ર જાઈ હું, મનમાં સમજ્યો મર્મ. ૪૩.
તમે નિરંતર ધર્મ નમારો, ૪૪મ ખુડીથી પાગો;
તમને હરકત કોઈ કરે નહિ, ચિતની ચિંતા યાગો. ૪૫.
તપકુરે નાનિક સંજો, આજા દીધી આરી;
જે વિષ્ણુએ જમી રખીને, શેઠેર વિશે સીધાની. ૪૬.
એમાંની વિષ્ણુના આગળી, કોહતા કેય ન લેવા;
મુશ્કાના ચણુપાર ચકી કાંપ, કેસ અધિક નથી એવા. ૪૭.
એ રીતે વેને વિષ્ણુને, ચીક રખાવ્યા કેસ;

એની ભેટ ઉમેરે રવીને, એમ વિચારું આપ;
આ જોવડી કન્યા આવે તો, ધળાતી શા સંતાપ.
એક દોરડું ધાઈ તેની, વરમાળા ખેંચ જનાવી.
મારા ને ઉતરવડના, મેં કંઠ વિશે પેટેરાવી.
કહ્યું આયો વધુ ચોરીમાં, તમને આપીશ મુખ મામું;
ખેંચાયાથી ખરી પડી, વાંસામાં મુજને લામું.
હસતાં મારે સાતો ને બાઈ, હોય પ્રિયાની પ્રીતો;
મેં મારે મન એમ ગણ્યું મને, આજ એરિયોપીતો. ૯.
નારિ વિના દુખનો નહિ છેડો, મરુંડું એ દુખ મારે;
પુરપતિ કહે તુજને પરચાવિશ, ન મરિશ એ ક્યારે. ૧૦.
નારી તારી નાતવણી છે, વિધવા પશુ મુશ્કેલી;
સોજ વરસની મુંઢરી છે, તન રંગે રતી સમાન. ૧૧.
હમણાં તો દુખની દાગી, દીસેછે જેવી ડોળી;
પશુ રંભા જેવી બનશે, જો રાખિય ધાળીપોળી. ૧૨.
પશુ તારા નાતીશા તુજને, કરશે પંગત બહાર;
માટે દોમત હોય તને તો, પરચાવું તે નાર. ૧૩.

૫૬ ૮૨ મું.—૨૨ી ૮ મી.

શુધ્ધિ અંતરે અધિક ઉમંગી, નરનાથને કહે નવરંગી;
પાસસર શુભ ગોત્ર છે મારું, મારે તેનાં વચન ન વિસારું. ૧.
એની રમૂતિને ન માતું કું આશુ, તો તેકચનને માનશે કાશુ;
મારા હૃદયમાં છે ધણીદાન, નથી નાતવણું મારે કામ. ૨.
આશા છે મારે અંતરે એવી, દુઃખ ભાગશે ગાવત્રિ દેવી;
જે કોઈ નર પરપોયો નહિ નારી, નહિ યચનો તે અધિકારી. ૩.
અગ્નિહોત્ર એણે ન હોખાય, એતો બાહ્ય બહુ ગચ્છાય;
રામરૂપિ આજને જ્યારે પેઠા, રૂપિ અવગુ મોડું કરી બેઠા. ૪.
કહ્યું કે જોને નવ હોય નારી, તેનું મુખ જોતાં પાતક બારી.
એવો વેળો ધર્મ વિસારી, સિદ્ધ સમ્યુ નાત નહારી. ૫.
વિના ધર્મ નરકની મોઢાર, નહિ નાતથી ચાપ ઉઢાર;
એક નાતમાં જન્મવાને લેખે, મુકું વેદ ધરમ સીદ્ધ મોઢા. ૬.
નહિ પરચું રવગોત્રની કન્યા, વેદ મત તણ નહિ કહું અન્યા;
સાત પેઢી તણસ પિતાની, પાંચ પેઢી તણું પ્રસુતાની. ૭.
જુદી ભાતનીને નહિ પરચું, નાતિલી સમ્યે કરીશ ધધરણું;
નકી ભણું જો દુર્ગુણ નારી, તો કું કહિ ન વડું અવિચારી. ૮.
મનમાં બઝડશે ધર્મના મુળની, તો કું કહિશ તે ઉત્તમકુળની;
નહિતો જોયુશ કુળજનમેલી, તેને કહિશ કુંડળ ઉતરેલી. ૯.

ચિત્તાભોલી કે કાવચે કાળી, તોપણ ભલ્લીશ રડી રૂપાળી.
૧. ચીજો રવભારડી હશે સાચી, નેને કહિશ કું દશગણીમાડી. ૧૦.
નહી રમ કે કેસર નામે, પશુ જોઈશ કું મુલ પરિભામે;
૭ મને નામ હશે કડી ભોળી, તોય જોઈશ તેના મુખને લી. ૧૧.
મહાવરણ તપાસિય સમું; ૩૫ રંગો કું નદિ રાગું;
૮. પશુ જોજે ન કહું વિશ્વાસ, બલોભાગી ઉપરનો આભાસ. ૧૨.

૫૬ ૮૩ મું.—૨૨ી ૨૪ મી.

મલો ભળી ઉપરનો આભાસ, રૂપે નહિ રાગીઓ;
નના મુશ્કેલી કરિએ તપાસ, સદા યુદ્ધિ સાચીએ. ૨૩.
થાશે ભણું દુઃખ ચોરડું રે, ઉમંગું અધિક પ્રમાણું;
નિસનાદુષથી દીસેમણું, પિતાં પીનારાના જનપાણું. ૨૪.
ઉદ્વેગજ્વાલાં રૂળ અનિ બચારે, દેખાડું દહિ ભોભાય;
૧૨ રડાં દીસે રજિઆમણું રે, પશુ ખાતાં તો ખેદપતાય. ૨૫.
નિર નિદાળી કું નિર્મળું રે, મોતીની સેર સમાન;
૧૩. ખાઈલામુંને ખેડકપણે રે, પાસે જાળે કિયું બ્યારે પાન. ૨૬.
કેડક કમ જિયેરનારે, સાકર સરખા સોભાય.
જુલથી જોજનનાં જોજે રે, તેને જનનારનો ઇચ્છવ. ૨૭.
પુરશ વઢાવી મિખાવિયે રે, લીધો રૂપેયો રોક;
તાંખાને જનપણે જ્યારે તે જળી રે, પાંચે જાસ પછી મોડીયે. ૨૮.
આકમના રૂળ આપતાં રે, આખાના કુળનો આભાસ;
રસ લેવાને રસના ધરી રે, કાપી જોતાં તો નીકળે કપાસ. ૨૯.
સોનાથી સરસ સોહામણી રે, સાંકળી રોક સમક;
તાપે તપાવી તપાસતારે, પૂર્વ પીતળ પેખું પ્રતક. ૩૦.
ધ્યાનમાં ઉભો ખમ બાપડારે, પૂરો તપરડી પ્રમાણું;
ખાંડિયે મુનિવરગણે રે, પાસે જાળે જોવાને જે પ્રાણ. ૩૧.
ધુંધોતાણું ધણી લાગ્યો રે, અળના એવી એક કામ;
નામ પુછ્યું સારે નીસરી, નારી મુશ્કેલી અંદાજેનું નામ. ૩૨.
વચન ઉચારે વિવેકનારે, નર એક ઉમંગે અંગ;
પાસે વધીને પરીણા કરી રે, સારે જાણા મુતાસાંદગ. ૩૩.
આપ આપા મુશ્કેલી નીરે, આપે અધિક ઉપદેશ;
કપટભણું એને કાળજે રે, વળી વિરધે તે હોય વિરોધ. ૩૪.
જોજ કરો ખૂબ ખાંતાથી રે, દગાસો નહિ કોઈ કામ;
રૂઢવામાં નહિ રીકડુ રે, રાજદેખી કે સાંભળી નામ. ૩૫.

૬૫ મું.

સદ્યુષ્ઠ વાળીને વડું, દિલ નહિ રાખું ઝરગ;
નથી ગરબ કંઈ નાતની, ગાડું હિરની ગરબ. ૧.

૫૬ ૮૪ મું.—૨૨મી ૧૩ મી.

એક કંઈકની કાજુ નામરે,
તરી ભાનું કાજુ ને કાજરે;
મને ખાજી કાજ નર દોષરે,
તો કંઈકની કાજ નર કો કાજરે. ૧.
નાને થઈ નહિ ભૂતી ભરતરે,
નાને દોષ ભરતર ન કાજરે;
નાન મુજીને મહાત ન કાજરે,
હાને નાની નને તેમ જાજરે. ૨.
નાન કાજ અને નાની દોષરે,
મને નાનને મેલિય પેદાશરે;
રિત્ય પુત્ર નરક ભાજ ભાજરે,
એતી નાનને કું કાજ ભાજરે. ૩.
મને મેલતર નહિ કે નાજરે,
મેમાં કાજે મહા ભોડી વાજરે
મરી રિત્યો જે કાજી રેલેલરે,
જુમરે ભાજરે ભેનું મુખ ભોજરે. ૪.
કાજુ રિત્ય ને કાજુ રેલરે,
કાજુ રેલરી મેમને મેલુકરે;
મરી ભાનું કું કાજ નાજરે,
નિત્ય મેલરી કાજીને ભાજરે. ૫.
નાની કાજરે કું કાજ કાજરે,
રિત્ય કાજ કાજની કી ભાજરે;
મનુ એ મને સત્ય ભોજરે,
મને મને રિત્ય મને રેલરે ૬.
પુત્ર પુત્રીને પરમુષ્ણ મહરે,
કાજ ભાજરે કાજુ કાજરે
કાજી રેલરી રેલરી પરમુષ્ણ,
નિત્ય ભાનું ભાજ નહિ ભાજરે. ૭.
તેનુ કાજ નને છે ભાજરે,
ના રિત્ય નાનપિય ભાજરે,
રેલ થને કું મહાત્ય કાજરે
એક કંઈક કાજુ કાજરે ૮.
મહા વદન કાજી રિત્યરે,
મને કાજીય કાજુ મહા,
પિત્ર વરમુ કાજીય કું મહા,
રેલરે વદી રી રીરે. ૯.

સચા સચ ને વરમુકરે,
એક કાજી મહા કાજરે;
એક ભાજમાં નરો મનેકરે,
એમાં મહાત મહાત નરો મેલરે. ૧૦.
મહાત દોષ કું દોષત્ય કાજરે,
નારી મહાત મેલરી નરો રે;
મુક થને કું મહાત્ય નરો,
કાજી નાની નહિ કાજુ મહા. ૧૧.
એકરે જે વચન કાજુ મહા,
કાજ રિત્યમાં વને વાજરે;
કાજરેલી નરો એક ભાજ રે,
નારી નાની છે નધી મહા રે. ૧૨.
રિત્ય કાજે એક કાજુ ભાજુ કાજ રે,
ને એ વરમુ તો વરમુ મુક રે;
કાજ કાજ વાજ પેદાશ પરમરે,
કાજી ભાજરે ભાજ ન કાજરે. ૧૩.

૫૬ ૮૫ મું.—૨૨મી ૨૫ મી.

પેદામાં કાજરી વાજ પાજાપી,
કાજુકે કાજ ભાજ મહા ભાજમાં;
કાજરે ભાજમાં વાજ તો ભાજમાં,
ભાજરે ભાજરે કાજ વાજમાં. પેદામાં. ૧.
પેદાની વાજરે પ્રમદ કાજા થરી,
મને એ ભાજ તે ભાજી ભાજ;
ભાજ ભાજ મહા ભાજ ભાજ જેને કાજે,
કાજના વરમુ તેની કાજરી. પેદામાં. ૨.
ભાજ ભાજરે ભાજ કાજ જે ભાજ,
ભાજમાં કીજાએ ભાજરે;
તેમ કાજુ થરી ભાજુએ ભાજમાં,
ભાજરે મને કાજ મુખરે. પેદામાં. ૩.
એ ન ભાજ ભાજરે ભાજમાં,
ભાજરે પેદા કાજ કાજ ભાજ;
કાજી વાજરે કાજુ ભાજ ભાજરી થરી,
એક મહાત્ય કાજરે ભાજ. પેદામાં. ૪.
પેદાની વાજ ભાજ ન પરમદ કાજ,
કાજ કાજ ભાજ ભાજરે;
કાજી કાજરે ભાજ ભાજ ભાજ,
પેદાની વાજ મહાત્ય કાજ. પેદામાં. ૫.

પેટની વાત ખુલીત ને પાડશે,
 ઉપજશે નિલ પરિવાષ તેમાં,
 તેહને કાળને તેવ રેડી અને,
 આગ સગગાવશે લોક એમાં. પેટમાં ૧.
 જેમ ઈસમી વિના આદમી અવરના,
 પેટમાં રહે નહીં કાચો પારો;
 તેમ આ જગતમાં વાત ને ઠરવે,
 એજ ઈસમી ખરો એવું ધારો. પેટમાં. ૭.
 જેમ કુંભારે કંસારે વાસણુ પાડ્યું,
 વિચજન લે ટકોરો વગાડી;
 જોખરો સ્વર કહી ખાંચુખાં નીકળે,
 એજ એવીજ ધારો ઉપાડી. પેટમાં. ૮.
 પરણ્યા ખેસતાં તરત પરીક્ષા થઈ,
 બોલકો બોલ મુજબજો બોલશે;
 વૃદ્ધ જન વારિને ધાકિયા તેમ તે,
 મરણે મનતણે મન જોલશે. પેટમાં. ૯.
 મૂક્યા નાણું ટેકાણું છાતું મળે,
 ભ્યાં થકી કોઈ તેને ન કળશે;
 વાત કરવાનું ટેકાણું-તો વિશ્વમાં,
 મિત્ર મુશકેલિથી કોષક મળશે. પેટમાં. ૧૦.
 નારીની જાતને જાત નાપિકતાથી,
 તેહને પેટ નહિ વાત ટકશે;
 તેમ વાચાળ મીઠો ગણે તેહમાં,
 બોલતાં છાનીએ વાત બકશે. પેટમાં. ૧૧.
 પારકી વાત કે વાત પોતાતાથી,
 સારી કે બૂરી સહનેજ સોપિ;
 રેવ એવી પડે દાળિ તે કેમ ટલે,
 જીવ જો જાવ બધામ તોપે. પેટમાં. ૧૨.
 સોપતાં માથ વિશ્વાસ હોય સો ગણે,
 વાત કરતાં ન વિશ્વાસ આણે;
 દસતણી વાતને ચોગ્ય દુનિયાંવિરે,
 જરૂર જન લાખમાં એક જણે. પેટમાં. ૧૩.

ટાલુરેડ.

તે માટે તું કોઈને, કહિય નહીં આ કામ;
 એમ કહી એતો ગયા, પોત પોતાને ઠામ. ૧.

લાગ ૮ મો.

પદ ૮૬ મું.—દેશી ૧ કી.

શિવ મહિમી શેરૂર વિરે તે, ચંચળ રાજ માલ્યો;
 દરથકી દરખાસતો, મદીપનિએ મારગ જાલ્યો. ૧.
 એકએક અમુરી વખને, સિપાઈ પણ નદિ સાથે;
 પૂનમની અન્યાયી ગતી, ચંદ્ર ચંચળ છે માથે. ૨.
 અચળા શેરૂર ઉપર મુદર છે, ચંદ્ર પ્રકાશ ઉઘાથો;
 જન્યે પુર ઉપર ચંદન, વરમાદ રેડો વરસાથો. ૩.
 નમ મંડળ ચળકે નરખો, પુરવર કળયો ચળકે;
 જનેની ચોખા નિરખતો, લોડયો દલકે દલકે. ૪.
 કોઈ કોણે નારક નિરખ્યાં, ક્યાંઈ કરે કોઈ જાન;
 મુદર ધરથી નમરી ચોખે, ઉદ્ધુરી અનુમાન. ૫.
 નજરખામછે ધરધર આમળ, ક્યાંઈ વાગે પડીવાળાં.
 ક્યાંઈ દીપકનાં જળીયાંથી, આસી પડે અન્યાયાળાં. ૬.
 ક્યાંઈ દોડાળાખરે દોડે, નવચરતું વર સાથે;
 ક્યાંઈ પદપતિ પાસા ખેલે, દરખે લઇને દાયે. ૭.
 સખે તેમ મુજુનો મુજુનો, પુરપતિ આલ્યો જાવ;
 પૂલ સરવને સુખમાં દેખી, છાતી દીનગ દાવ. ૮.
 કુખથી કોઈને રાતું કોખી, અતિ અકળમણુ આવે;
 કુખનું કારણ પછી તેને, કુખમાથી છોડાવે. ૯.
 ક્યાંઈ પિપાશિય મળી પરસ્પર, પિયે પ્રેમરસ ખાલા;
 ક્યાંઈ રીસાએલીને સ્વામી, કરેછે કાલાવાલા. ૧૦.
 કોઈ હરિકીર્તન કરે બક્તજન, તાગ મુદગ બનવી;
 વેદબ્યાસી વિપ્ર વેદની, રણા છે કુન્ય મચાવી. ૧૧.
 ક્યાંઈ નાણાવટિ નામુ લખેછે, નાણામેજ તપાસે;
 વારે વારે ગણે રૂપયા, બૂલ પડેલી બાસે. ૧૨.

પદ ૮૭ મું.—દેશી ૮ મી.

એવે સમય દીકા એક માળ, નર નારી દુવાવેછે માળ;
 ધણુ દરખથી મુકશે જાનવે, લઈ પુત્રને લાલચમરે. ૧.
 સ્વામી બોલિયો મુદરિસાથ, આગમુખીયોછેનગરીનોનાથ;
 એના સુખમાંદિ આગીકે એક, નથી સતાનસાંપડુકે. ૨.
 રાખ્યાપાટનું સુખ શા રખાયાં, પુત્ર પાખ્યો નદરિવપનામાં;
 ધરે મનુષ્ય જનમ નરનારી, પછી સંપતિ પામે ન સારી. ૩.
 એતો અરતાર જાણવેજ જાણ, બસે થીમત હોય સમય;
 વેને સાંભળ્યાં સવે તે વેણ, લાગ્યોદિસમાંમદાદુઃખદેણ. ૪.

૧ આ, પુરવ.

૧ દીવાની જાગ માંડવાને લાગતી જોઈને તે જો-
 હ્યો કે આ માંડવો બઈ જશે. તો વપ, ને વડ
 બેય બઈ જશે, વઈ કહેશે કે મુચંદ બોલે.

કાયા તારી રૂડી કેમળી, બોલ;
 મોસા રૂઝા યુવાન આ માથ, વિના. ૨
 તારૂં મનોદર મુખ છે, બોલ;
 દેત કપાળે તારા ભેદી દાથ, વિના.
 રોહ તારા મનિષામળ, બોલ;
 કપાળી અવિરો કેને આથ, વિના. ૩
 નમનું રૂડું તાર નાક છે, બોલ;
 તારા કેમળ રૂઝા કાન, વિના.
 ભે તું ધનો દોષ ઇચ્છે, બોલ;
 આપું મારી આજરતાનું કાન, વિના. ૪
 મન કેમ મનનું મારતાં, બોલ;
 તબો ઇચ્છે પનુ તાન, વિના.
 રાખી બીજી રાખી નહીં, બોલ;
 તારા નિર્ભય કાષી તાથ, વિના. ૫
 નાનું ખરખરું નર મને, બોલ;
 રૂડું પુત્ર સીધું રંગન, વિના.
 કેમ ખરો તને પુત્રમાં, બોલ;
 તારા કેન ન કોઈ જાનન, વિના. ૬
 રો અપરૂપ એકા કરો, બોલ;
 તારા પાણીને લીધે કાન, વિના.
 મેન તારા આપું કેળીને, બોલ;
 મારે કાળે વાળુ છે નાન, વિના. ૭
 નાથ થકી તું નરીય છે, બોલ;
 પાણી સુધી કીધે વિરો, વિના.
 કોઈ મારે કેરને, બોલ;
 મેનું કાળુ રીને ન ભેન, વિના. ૮
 દબા કરી પરાનદી, બોલ;
 કેવે કોઈ આથ કાં કો, વિના. ૯
 રોહિત દુ તાન કાળે, બોલ;
 તારા ભરે દુ નિષિ કેન, વિના. ૧૦
 કાળે તો નાથ પદા, બોલ;
 આપો આ દુનિયા તુ એમ, વિના.
 લને તારે નેકો દુનિ, બોલ;
 રી રીતે તારા કેન, વિના. ૧૧
 રૂડું રૂડું છે નાનું કાં, બોલ;
 મારું નહીં રહે કેન, વિના.
 મન મનું મનુ મને, બોલ;
 રૂડું રૂડું કાળે, વિના. ૧૨

થિક થિક તું પ્રભાતે ધણી, બોલ;
 તારી કરી ન સમી રૂઝા, વિના.
 આ વેળા નહિ મને ચીસરે, બોલ;
 મારું જનુ કાળનું જાનો જાન, વિના. ૧૨

પદ ૪૦ મું—કેરી ૨ લી.

પછી ને બાળક કપાળી પડિયો, તેનો કપો તાપસ;
 પડો નમ્રમાં મોખ પછી તે, જ્યાં મેનું આકાશ. ૧
 આ મોખેથી બાળક પડિયા, એનો સંઘવ આખો;
 કાળ રહે છે તે મેનું, એમ કાળ કરાખો. ૨
 મરદુ સાં એકાંતે મેલી, ફરી વળ્યો વર ફરનો;
 પુર્વાભિમુખ મુખ્ય બારો, આખો ચિંતા કરો. ૩
 મોર મોર કદિ બુલો પાડી, સાં જન આખા ધાઈ;
 પડીપાતિએ કથુ આ મંદરમાં મોર બરાવા બાઈ. ૪
 કોળે આપાં કાળ રહે, કદીએ નંદિર કેન;
 પછી કોળાએ પુરપતિ આગળ, નામ બતાવું તેનું. ૫
 ભૂષિક વિધવા વીસ વરસની, એક રહે એમાં;
 તેની માતા મામ થયો, તે સાથે રહીએ તેમાં. ૬
 રીતું કાઈતેમાં નથી રહેનું, છે વર આખરકાર;
 જર જરને કોને પેા, દને મોરી કરનાર. ૭
 બુલો પાડી વર કપાળુ, ને પછી બધે તપાસ;
 તુલાવડી સખામાં મૂલી, બુવનિને મન બારનું. ૮
 નામ કામ મોળી લખને, મન રાત રાજકાર;
 કોકો લઈ નકાલ વરમાં મજ, સુખથી મૂતા તાર. ૯
 બજે કવન પુરપાતિને પેલી, બાઈએને મોઝાલી;
 જન નેત્ર તો લિપા કાં થમકી છાં થમકાલી. ૧૦
 બાનાં તો બહુ બહુ કાળમાં પન, બાને કવન કાળ;
 પુરીએ બાળક પ્રાપ્ત ને, બાએ તરતજ મારું. ૧૧
 લાગ પડે કોકોમા તાર, કોઈ મેનું કાન;
 તારે વાળો તાર નેકો, મોળી નિરંજનો આપ. ૧૨

પદ ૬૧ મું—કેરી ૮ મી.

પછી નાનું મેન કાળુ, મેનું બાળક ઇચ્છે મારું;
 મેનું મેન રીતે થાનુ લેથ, નરે દબા રૂડું નેત્ર મોળી. ૧૦
 રૂડું વાળને નરનથ, એને બધું મનો પડિયે લાથ;
 કાળામળીત્રાવનકિરંતી, મેનું મનોમાન પડિયે. ૧૧
 તારા કેન કાળે થકી વડાં જાનેરનાં મંદિરને નાથ;
 તારી નમરે જાનને મેન નરે, તારું નરવર મારે. ૧૨

૧ પાતક પડાને અસ્થાનમાં ફાંટીના જાંબ પાસવાંએ કું પુકુડું એકડું, શુદ્ધ ચાતક આપ;
 ૨ કપર એને મગાવી, માળ આમળા કોનેઈ આપે, તે મને વનુ રાકે ચારણે, કોને ધિર તેનું પાપ દલાવી. ૯
 બિચારિએ એનું સંજાળું, બેરે મોલ કલે યારે આપું; ચાતક તે પડોએ કહે, કપો રાખએ નાથ;
 ૩ કહેકહેકે વ કવરું, કર વનું રમરમ હોય કરું. ૪ અન્યાય હોય તો એકને, પુરો વચસાવ. દલાવી. ૧૦
 ૫ બેચાવ યાચ કરેખાં, અડ ઉપચાંબિષકઅધરખાં ચાખા કહે રાપ સાંમચો, આખાં લીટી મને;
 ૬ કલે કલે તારાજે કામ, અતે કટ બેચાવને ને આખાં ચાતક ગુડાનો કું ખરી, મહારેકિર નહિ કામ. દલાવી. ૧૧
 ૭ તારા મનમાં ફરીએ પાસવો, રીડ અધરમ કાંધે તે આરે; બે મને અલદન દો, લઈ તેનું નામ;
 ૮ માનું વળ વાંકે અવનું બાળ. ૯ કંઈ કંઈ વિકાસન, ૭ કાનું તે બાસે બે સરને, તો કું અનું આ દામ. દલાવી. ૧૨.
 ૧૦ ભરે ભોડી પમન મુખ ખાઈ, બહે માર અને આજ ખાઈ,

૧૧ પશાનું દુખનોજ પડો, દોષ કરવારે કહિએ અકરો. ૧૨
 આજ જેટલું ભેડિસ કું, કમું ચાનું ન માનને દુઃખ; વળવી રાખ વેન કહે તું, જગત્ત નાથ નિરાન;
 ૧૩ તું નિમગ્ન મારે યોરમાં, આડે અમુતે આજાવાનું કલે ને વાત ખરી કરીતો, તુમને અવગાન. ૧
 ૧૪ મોટા જુદામાં માંધો છે તે લોક, તને કપર પુણ્ય એક; નાઈ કહેએ ખજવાંતા, વપ સાંમગ ખારી વાત;
 ૧૫ કૃતોભાગમાં આંધીભોર, ૧૬ નિરમેઈ નંદકિયોર. ૧૭ પુનઃખને અટકાવે, ૧૮ કોઈ આવી ધાત. ૨
 ૧૯ કાલો બાગનાં થયે નાથ, ૨૦ પૂરે તે નથી કોયે વપાઈ; ૨૧ કિયુમમાં વળે અતિયો કરો, ૨૨ જાગતી દલાઓ;
 ૨૩ મારનારોતો મોજ કરો, ૨૪ કોઈ રાજને કહે. ૨૫ મરેપાત તો મણિ વિનાથ, ૨૬ કરો રિધવાઓ. ૩
 ૨૭ મને ખાઈ તું વળ વાંકે, ૨૮ નથી વાંકે આજ નવરાંકે; ૨૯ વરે મોટા યોદ્યોમાં, એક ભે જાગક મરો; ૪
 ૩૦ કાંચા તો તે ન વિચારી, ૩૧ લાગી કું કરનારી. ૩૨

૫૬ હર મું—દેશી ૧૦ મી.

૬૧ ની કરનારી કું નથી, ૬૨ નહિ કું વાંકે;
 ૬૩ મને ધોને ખારી ભાગુ કું તો અમળ પુ રાક. દલાવી. ૧
 ૬૪ આથી અધિક ફિટકાર પગા, તો જાગક હોત કમાનું. ૨
 ૬૫ જાગક કાંધે મારે કમું, ૬૬ વનુ નવ દગુ વેર;
 ૬૭ ખાઈ નેજે ન જામડાં, ૬૮ જેવી કાળે રેર. દલાવી. ૩
 ૬૯ બે મને આઠ મહારી દેશે, ૭૦ વરુ દલાઓ ધરો. ૪
 ૭૧ માપ પુટ રોડા કહા, ૭૨ મોટી જાગક પાસ;
 ૭૩ જે માટે અવ તેનો લઈ, ૭૪ એક નવ દગી આઠ. દલાવી. ૫
 ૭૫ મને મહે નાથ માંગા, ૭૬ મુંડા આપ; ૭૭ અવગડું ૭૮ નાથન કરવા, ૭૯ મને મનમાં ધારો;
 ૮૦ અંધુ પાસ મરી અ. ખસ ભણે જગતને નાથ દલાવી ૮૧ તે અવ નવુ નંદકિ, ૮૨ જાગકના અવ કમારો. ૬
 ૮૩ ૧૫ પછી એમ કિયે; ૮૪ મને નવ આનુ પાસ; એક કિડ જાગક મરતા તો, ૮૫ તમે જુવયો ન. ૭
 ૮૬ ૧૫ તો બેચાવને નાથ, ૮૭ માટે કું ૮૮ ૧ દલાવી. ૮
 ૮૯ ૧૫ તો બેચાવને નાથ, ૯૦ માટે કું ૯૧ ૧ દલાવી. ૯
 ૯૨ ૧૫ તો બેચાવને નાથ, ૯૩ માટે કું ૯૪ ૧ દલાવી. ૧૦
 ૯૫ ૧૫ તો બેચાવને નાથ, ૯૬ માટે કું ૯૭ ૧ દલાવી. ૧૧
 ૯૮ ૧૫ તો બેચાવને નાથ, ૯૯ માટે કું ૧૦૦ ૧ દલાવી. ૧૨

૫૬ હર મું—દેશી ૧ મી.

૫૭ ની વેને કપો લાં વિચાર, ૫૮ મુંડો તે નિમગ્નનાર;
 ૫૯ પુનઃખને અટકાવ, ૬૦ આજ મનમાં દોષખનાર.

મારે અને જે નાંખીએ મારી, નથી હસાએ બધ થનારી; શુનો ચાલ તને નદિ જવડી, શોઝ મી
પુનર્જન્મનો સ્તોત્ર પડશે, ભારે બળદલા બધ પડશે. રા'કર્ક મનુષ્યના મનમાં નેરે, હડ પડશે
પુનર્જન્મ નિરોધ છે જોઈ, સાચો શત્રુ જાળકનોજ તોઈ; માર અસાર વિચાર કરે નહિ, મનના
માટે તેની સાથે વેર રાખી, નદિ અજાણેનું મારો નાંખી. યે પોતાને પીડા ન પડે તો, પર પીડા ન
ભાખો વેને પછી એજા જોઈ, મન વર્ષની જોનવ કેઈ; કઈક પુત્ર પીડાય ખરા પછી, કહે મને
તને દીધું મેં છત્તદાન. શીદા અપરધને અનુમાન. ય કલ્યા અંતરમાં ચીડે, જે કહે મને
પછી કેટલાં જર્ક મયા તેને, વેર લીધું નહીં એમ વેને; અમને તે કલમ હોસે છે, તમે વિચાર
પુનર્જન્મ નિરોધ પી સાચે, નહી વેર પછું નરનાયે. પુનર્જન્મમાં શુધ્ધ છે પૂરા, અવશ્ય પડે
જનને જો જનું દોષ જે રાજ, ધારો તોડું નિરોધનો આજ; વેન કહે સંધગી વરનુમાં, શુધ્ધ અવશ્ય
સામું લરકરે લગાને આવે, કર ઝાંઝા દેખારી કરાવે. ૬ પછી શુદ્ધારી કારજ કરતું, જોએ મે
કહી ખાસો થાય જા ખજોને, પડે કલકો વિચાર પ્રજનો;
તોય માગ વિચાર ન મેકું, ખજે કાગિ થક રખ ખેકું. ૭
મારે મનથી શિરદ થનારા, તેને મનિય વડુઆ માર; માગ દામ અને જોઈ કંઈ, કઈ મારે કલમ અખડ
છેમિ પારના રખ મચાડ, પગ પાવનો પંથ મેવાડુ;
જનું તોજે જાળક માયે જલવ, ભારે ને શી કિયા રક્ષાવ. ૮
દેકેડેડન મખી હજબે, કાપાનો ખપ કરેવા ન કહબે,
પરમારખનું કઈ કન, તમ તમનું તે દારિયો જન. ૯
મારી જે. લીની આજ નીક, તોય જનનીન જન થયુ કીક
જોરે કીકોય તમ મજાન, ખજે ચાએ તથા તમ થાય. ૧૦
જોઈ માઈ કહે કે નહીં, જોઈ માઈ માઈ કીકો, ૧૧
જોઈ જોઈ કહે નહીં, નહી નહી જન જન નહી ૧૨

५६ ५५ भुं ३२६ १ ६६.

[illegible]

୪୫ ଇଞ୍ଚ ଖୁଂ—ଢେଉଳି ୧୫

[illegible]

અમ કસે રામજી આ કાળ, તમે એ જાહાજી પ્રતિપાળ; હોય એ ધરમાં હતી, પુત્રને પરિવાર;
 એવા રામજી ઉચારે અધિક, જનુ અવરતની લાગી બીક; બધું કુખ દેખીને પુનિજું, સુતો યાને સંસાર. વિવ. ૧૦
 કંઈની આશોમાં આનિયાં પાછી, કંઈકે વિનયની ભોલીયા પાછી અનિવાર દિન પડી એ જનું, બોળા જન જુડી ભય;
 અરે તપનિન આરોગ્ય અમને, ચક્રમાં ચૂક્યા વિજયનિયમને રોષ કુટીને ભેલી રમે, બીજું કશું ન કરાય. વિવ. ૧૧
 કંઈને બચાવી લ્યેને અજીકાર, કંઈકે જાણું જરૂર નાંખા; અંકક સિદ્ધ એનું સંખ્યાએ, છે એ કંઈને કાપા;
 વિજય પુરને ન કરે તપાસ, સકંજે મેલી ઉતરવાની આસ. દિવંગીરી રીડતી એવી મરે, ફરી યજ્ઞ એ યાવ વિવ. ૧૨
 એમ વિરોધનું દેખીને અસતું, આશુ વેળાને તળતી લાંઠસતું
 હજારો નહેને રિચાર, કર દેખાડ્યો એ તો કચાર. ૧૦
 નારી પાડવામાં માંકિ પેલા, ખારણું જામ કરી સક બેઠા;
 કરમ વિષ વિષ ગામ્યા રિચાર, હોવેનો કાળુ પારનાર. ૧૧
 પછી અરજ ઉતરવાની આતે, મયા પાંચરા મુનીયાની પાતે;
 દુખને નખેને રીડું ખાન, બોળ્યા વિરોધ સારખાન. ૧૨
 રામ નેહી મુખમ જડુ કરા, અને આરિયા અરજ ઉતરવા
 દુખી રહે મુખને મદાસજ, તમને કરવરીને કહું આજ. ૧૩
 તમે હા ને મયા હો મરો, મયા અરુ મધ સિદ્ધ થૂકા;
 સિદ્ધમાં ઘડેને તા. રાખની, તપી રિખા મુખો વિવ. ૧૪

૫૪ ૧૦૬ મું.—દેશી ૧૦ મી.

રિખા દુખે રિખા પૂઠે, તજ વાદ રિખા;
 કાળને દન રમવાનું, કરમાં આજેને યાદ. વિવ. ૨૩.
 હોતી રોકે છે તાંતી, ફરતી હાથે ભાન;
 રાંધણી વન તાંતીની, ભોને યાદ બૂટી ખન વિવ. ૧
 જાણ રિખા ને સવા તપી, કરે અંકિ કરવાત;
 રાંધ રોકે એવ રોકે, રોકે રાંધ ન યાવ રિખા. ૨
 રાંધ રાંધતી તાંતી રોકે, કરે થોડે કાંચે કરે;
 રાંધણી રાંધ રાંધે, જાન્ય કરેને નેકે રિખા. ૩
 રોકે રાંધે રોકે રાંધે, તિંતી તાંતી ન યાવ;
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૪
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૫
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૬
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૭
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૮
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૯
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૦
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૧
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૨
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૩
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૪
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૫
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૬
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૭
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૮
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૯
 રાંધે રાંધે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૨૦

૫૬ ૧૦૫ મું.—દેશી ૧૫ મી.

રામમાં આવી રિખા સ્વાર, રામે છે ચાલુ ચોર;
 સેપર સાથ સજોડે દેખી, હાથે બળે નિન દેખી.
 સંકટ એનું રીડે સાંખે, અરે રોકે એ યાવ નાન કરી તાંખે;
 ખાસ વડામાં રીડત દેવે રાખે. ૧
 રાખેખાં તો યાદ લગ્યાં, દિશ ન હાવા તમા;
 તમારં રાખે બળિ બળિ થાતી, બીજરામાં યાવ તમા. ૨
 રાંધણી પડતું તે સાર, કાપ ખાધ અવ ધીરા;
 આતો આપો બા રીખા, પારન આપેને પીકા. ૩
 રાંધણીનું કુખ નોખાં સાર, તરતજ પ્રાણ તમને;
 આ કુખ લખવા અંત આવે, પાળા પુરત કોઈ કપારે. ૪
 ચારે દિન ચાલુવાર સજોડે, રાંધણીમાં હાંતી રીડી;
 રાંધે રોકે સાતરતાં, અંકમાં યાતી અંકોડી. ૫
 મારો વજ સરીરે સજાં પળ, માથે ભેતાં મરો;
 આખે ખરખરવાત અરિયા, તાંખે નિનાતો રીડી. ૬
 તમારમને રિખા રોકી, રાંધે રોકે રાંધે રાંધે. ૭
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૮
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૯
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૦
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૧
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૨
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૩
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૪
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૫
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૬
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૭
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૮
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૯
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૨૦

૫૮ ૧૦૬ મું.—દેશી ૮ મી.

રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૨
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૩
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૪
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૫
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૬
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૭
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૮
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૯
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૦
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૧
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૨
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૩
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૪
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૫
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૬
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૭
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૮
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૧૯
 રાંધે રોકે રોકે રોકે, રોકે રાંધે રોકે રોકે. ૨૦

વાને મુલે ખોલેર મેળીયું.

સખા યોગીયા મુમ રમુજર ટપા;

હાલે દેમ કામમાં દિવસ બચા; -

કો મેળીને દેમના હાર.

હીયું પામીયું ખીલ પોતમાં,

મુલે મેળીયું બેઠું અમુલ ટપા;

૧૧ લોકોને વામુજર.

નહીં ચિત્રવનમાં નેહ ટપા.

૧૨ બાંધીને કુચમાં રેલીયું,

૬૧૩ું અંધારું આપિ વિહાર ટપા;

મેલેશ રાત્રી કાલેશી દેમના ૧૧૩૦,

ભૂખમાં ઘીથી કાક ભાજ.

૧૪ તોરણે મળને ઘામલે,

કાપી દહિયો દરમ ન મુલ ટપા;

સામી ભાને સમીયું હીયું બહુ.

૧૫ પિંખણે વાને પિંખા.

ટપા ૧૦.

ટપા ૧૧.

ટપા ૧૨.

ટપા ૧૩.

મુમસામાં પૂરા સોદધારે, ભલે ભખા કંસાધ

મંગળમોચામનનીરે, કમનિરમેપણનરનાર. પા. ૧૦

રેલપતિમે કમ્પાનમાં, હીયું વગન ધરનાર;

મિત્રોમેળાં ૧૧૫૫-૫૬૫૬, મુનિયામેલિયામુખાર. પા. ૧૧

રનિયમે લેડે યોગારપુરે, આપે સરવ આશિય;

વડાનમાં મુખામલે, કાલેવડઆપમેળમલીય. પા. ૧૨

વિમુખનો રતિ વખતપુરે, કરને પૂરો કા;

વરસપણે કુશીવરપુરે, વમેટવમેળમમાંસમે. પા. ૧૩

કમ્પ વાતની કામનિયોરે, પૂરણ પામી પ્રમેય;

દાસનાંબોલલેઆપરે, કાલેલોકોલોકારવિનિ. પા. ૧૪

૧૬ ૧૧૬ યુ. - રાત્રી ૩૦ મી.

ઉપ જુલ જુલ અવસો,

ઉપ બહાલી રેતે તે રામસે;

વારે જુલને જુલની ૧૩ ભેઠમે,

વને કમ્પ ન હીયો ૧૬ભે.

અમ અપિ રેલો કુમે રેકમાં,

વેણી પીયલે પી અલેકમાં;

ભાપે આંખ ચિરેલી ૩૫ની,

હલે દિખત વારે ૬૬ભે રાત્રી.

કામ લેને વને કમ્પવિષે,

તેણી લમભણ મનમ ૩૬વિષે;

વહિ તે મનમના મુલે વગ ૩

કલો રોલે વિપામ પિટા ૩

કમ્પ રોલી હલે વગ ૬૫૩.

કેમ અલે કુલરની બાજે,

૩ ને. હલે રેકા મુલે જામલ.

૬૬૬ ૧૬૬૫ ૬૬૬ ૬૬૬૫ ૬

કેમ ૬૬૬ ૩૬૬ ૬૬૬.

૬૬૬ ૬૬૬ ૬૬૬ ૬૬૬.

૬૬૬ ૬૬૬ ૬૬૬ ૬૬૬.

૬૬૬ ૬૬૬ ૬૬૬ ૬૬૬.

૧૭ ૧૧૭ યુ. - રાત્રી ૨૪ મી.

પિંખણે પિંખે પીપી કાલેરે, કરતી આનંદ કલેશ

મવાર ૧૬ ૧૬૩૦, ભા તે કમીયોમે કાંડો વમેળ.

મુલેવર તોરણે ૧૭૩. ૧

કો કુલન રાત્રે ૧૭ ૧૭ ૧૭ ૧૭.

કો કોલીકાલી, કુમ્પનાં પીપી કાલેરે ૩

કો કોલી ને ૧૭ ૧૭ ૧૭ ૧૭.

કો કોલી ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦.

કો કોલી ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦.

કો કોલી ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦.

કો કોલી ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦.

કો કોલી ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦.

કો કોલી ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦.

કો કોલી ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦ ૧૭૩૦.

તને સહીથી સરસ મળ્યું સાસરું,
 શામ્ય તારું કંઠે તો ચણું ખરું. ૭
 તને કન્યા કોઈ નવ વરજુતી,
 તને વાંઝો વાંઝો કહી વરજુતી;
 મારી લાક્ષ્મીને તેવો ભોળાથી,
 એવો અમરો ચાપલુ ભોળાથી. ૮
 તું તો આખડીએ ચડી ચાલતો,
 તું તો નિધ્યા મુઠે વળ ચાલતો;
 તું તો રસતો જની છેવ વાંકડો,
 પજુ વરજુતીને થતો રાંકડો. ૯
 તારી બધે ઉમર ચપ્પી વડી ગણ,
 કહે સમજ્યો સ્વારજ સજ્જ થઈ;
 તું તો કુનંદમાં કાલો કાલતો,
 તું તો મોઝ મોઝા મોઝા ભોળતો. ૧૦
 મધે ખપડી વાંકો તું ચૂકતો,
 ડુંગે પાનખિમાં આવી પુકતો;
 મેઘી મેઘમાં મેઘટણી ભોળતો,
 તું તો અંધમાં અંધર ભોળતો. ૧૧
 તું તો ચાખતો રેણમાં ચાલતો,
 મરખાં કાઢી નહીં હતો ચાલતો;
 એમ માથ કન્યા તારે જે હતી,
 હરે માથ છે જાનની જીવતી. ૧૨

૧૬ ૧૧૭ પં.—રસી ૩૧ મી.

હાડી ડુંગે ભોળાઈની હતી પૂડીછ
 હાડી ડુંગે કાળી કાળા જાડી કૂડીછ,
 હાડી તારે તેવ જાણતી હતી ખાણીછ
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૧
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૨
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૩
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૪
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૫
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૬
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૭
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૮
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૯
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૧૦
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૧૧
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડ ૧૨

હાડી તારી માને દયા નવ આવીછ;
 હાડી તારું માથ કંઠે ચણું ભાગેછ,
 હાડી તને મુનિયા માતા મનિ ભાગેછ. ૪
 હાડી તારા કમંની રેખા થઈ સામીછ,
 હાડી તું તો નવરંગી વર પામીછ;
 હાડી તે તો મુકો મળકતો પેટેયોછ,
 હાડી તારા તનનો ફરી ગયો ચેરાછ. ૫
 હાડી તું તો કહે જામી કંસારછ,
 હાડી તારા સજ્જ થયો સસારછ;
 હાડી તને જાણે મર્યો બરધારછ,
 હાડી તારા પુત્રપત્ની નહિ પારછ. ૬
 હાડી તું તો કહાવજુસ મળાઈછ,
 હાડી તારી દિશા કહે વખાણાઈછ;
 હાડી તે તો નવરંગી વર વસ કીધાઈ,
 હાડી તે તો તેને વેળાતો કરી લીધાઈ. ૭
 હાડી તું તો થઈ એકી ધરખારાળાઈ,
 હાડી તું તો સાહેબી પામી રાણીછ;
 હાડી તારે કાંઈ પડે હતો મેઢાઈ,
 હાડી તે તો છેવરીએ વર છેડાઈ. ૮
 હાડી તે તો ઉમર અમરતી ગમાડીછ,
 કહે તું તો જાનુનની ભોળામા આવીછ;
 હાડી તને દાઢ દુકાડ ખાવા મળતાઈ,
 હાડી તને વેન સામ નવ વળતાઈ. ૯
 હાડી તું તો વરવદ્ધ રસી હતી કેડીછ,
 હાડી તું તો હતી અપીધાન રંગીછ,
 હાડી તને મુનિયા માતા મનિ ભાગીછ,
 હાડી તને મુનિયા માતા મનિ ભાગીછ. ૧૦
 હાડી તું તો નવરંગી રંગીમા નવ પામીછ,
 હાડી તું તો કુંજ કુંજ પાનડી પામીછ;
 હાડી તને નવરંગી રંગીમા નવ પામીછ,
 હાડી તને રંગી રંગીમા નવ પામીછ. ૧૧
 હાડી રંગી રંગીમા નવ પામીછ,
 હાડી રંગી રંગીમા નવ પામીછ;
 હાડી રંગી રંગીમા નવ પામીછ,
 હાડી રંગી રંગીમા નવ પામીછ. ૧૨

૫૬ ૧૧૮ મું.—દેશી ૩૨ મી.

અમે હાંસીએ યાં ઇલાદે, આનંદ ભઝા;
 વિનનાર વિનઃ તે વિનરે, આનંદ ભઝા. ૧
 હને ફેનેલી ચાપી ફેણકે, આનંદ ભઝા;
 કપ્પ પુરખાં કમળાંની ગાંડે, આનંદ ભઝા. ૨
 અમે કંઈએ કિંકરે યાંચે, આનંદ ભઝા;
 અમે ફેરમાં કંઈ ફેરે, આનંદ ભઝા. ૩
 અમે આંખનાં નિર કનિયાં, આનંદ ભઝા;
 સખા યજુનાં કામળાં ભઝિયાં, આનંદ ભઝા. ૪
 અમે ક્રોડ દુગરને અપ્પે, આનંદ ભઝા;
 અમે જરખો પાશે પિર યાપે, આનંદ ભઝા. ૫
 કારે કારકારમાં બેજ પાડી, આનંદ ભઝા;
 ફેર નામનીં કાં કપાડી, આનંદ ભઝા. ૬
 અમે ફૂલનાં મુખ ઘટમાં, આનંદ ભઝા;
 હરે વેલીનાં હર્યાં કાટમાં, આનંદ ભઝા. ૭
 આજ મનના મનિરૂપ રૂપિયા, આનંદ ભઝા;
 આજ હરે અલકા દેગ્યા, આનંદ ભઝા. ૮
 આજ મેલીકે મેદુલા પુક્યા, આનંદ ભઝા;
 આજ વિનવનને પાળીદુધા, આનંદ ભઝા. ૯
 આજ જાન જાગ્યાં જાણ્યાં, આનંદ ભઝા;
 આજ કનમ ફાટી મેલ્યાં, આનંદ ભઝા. ૧૦
 હરે સરેના સરખ રૂપિયા, આનંદ ભઝા;
 વેદુઓ લોકના દાંડિયા મળીયારે, આનંદ ભઝા. ૧૧
 અમે જાણું વેન માળદાસ, આનંદ ભઝા;
 મેળાં આજ નમોજા રિ રૂપા, આનંદ ભઝા. ૧૨

૫૬ ૧૧૯ મું.—દેશી ૩૩ મી.

પરમી દેશ પડી વરવડ, નોતર પડેલે કોરે,
 કોઈ મેરો રમ્પા મે જાણુ, કાંઈ કાંઈકે મેરે ૧
 રૂપ મેરેને ને રિંદિને પડેલ નવા નવા કોંધારે,
 આંધેરવાં એકેનમ, કાંઈ પડેલે કાંધારે. ૨
 દુનિયા મનને એકેનમ, આંધિર દીપી છે એકેરે,
 અનંક દુઝામણુ કાંઈ, વેળે જુદુ જુદુ લેજે વેળે. ૩
 રિંદિને આંખનાં રિંદિર, રિંદિ પડે દિલ્લિયા દનરે;
 અનંકોરેને ને પડેલ નામને કોઈ જાણે. ૪
 પડી વર પેટના નિરે, કાંઈકે મેરોને મળીયારે,
 જાણનાં રૂપ લાં, રિંદિ રિંદિ આંખે પડીયારે. ૫

હરખની યાન કું ચી કહું, આનંદ ઉમરાયો ભયરે;
 રૂપે પડી રૂપિયાનપી, કાંઈકે લેખે લેખાયરે. ૬
 જાણે મડા નવેનિષ મળો, વરવડ હરખીયાં એકારે;
 પુન્ય પુરનાં હરે યાં, કાંઈ સમે કીધેલાં કંધારે. ૭
 એક જીભનાં અંતર મળ્યાં, જેમ મને નીરમાં નીરે;
 મને વરવર એમ કહે, તું યાજ હરખ્યાં હીરે. ૮
 પડેલી કાંઈએ વરખીને, બાધામાં મેલીને મેલીરે;
 રિંદિરવે વમે આંખીને, કંઈ કાંઈ કોંધા છે કાંધરે. ૯
 વેદ વચ્ચે રિંદિએ કરી, અંધિની દીપી છે આંખરે;
 નવમર નહિ તરડોડીએ, બાંધીયા પ્રાણીયા પ્રાણરે. ૧૦
 સુખ દુઃખ ને ધર સપ્તિ, આપણી ભાણીયાં એકરે;
 કંઈ એમાં જાણ છે, કોઈએ એ જાણે છેકરે. ૧૧
 આજરૂપની અરખ મળી, આપણે જાણું આખરે;
 એ રિંદિર નહિ પાળીએ, નરકમાં નહિ મને કામરે. ૧૨
 એમ નારી નરને નથી રહી, નર રહો નારીને નમતારે;
 રૂપે પડી રૂપી રીતથી, એવ જાણે મળતારે. ૧૩

૫૬ ૧૨૦ મું.—દેશી ૩૪ મી.

રૂપે પડી રૂપી રીતથી, એવ જાણે મળતારે;
 મળા જાણને વરખ મિત, કાંઈ એમાં કાંઈ. ૧
 કોઈએ કાંધારે, કોઈ અજાણીયારે;
 કોઈ યાજા કંઈ યાજ, ત્યાં જાણે કાંધારે. ૨
 કોઈએ કાંઈ દમ મળીયાં, પડેને પાડયારે;
 જાણ જાણનાં રૂપી નામ, જે આંખે આંધારે. ૩
 પડેલે પિતાંજર અંત, કાંઈએ કાંઈયારે;
 મેળો પડેલાં પડેલ, ત્યાં સકે મેળીયારે. ૪
 કાંઈ એમાં મેળ, જાણ અને પુરયારે;
 પેટ પડી અને કુષાક, કાંઈએ પુરયારે. ૫
 કાંઈએ ને લેવ, નમને મળીયારે,
 કાંઈ જાણ કાંઈ, કાંઈએ કાંઈ. ૬
 અનંકો રૂપ દુઝા ભઝા, અંધાં જાણ જાણારે;
 કાંઈ રૂપ એમાં કાંઈ, કાંઈ રૂપી જાણારે. ૭
 કાંઈ કાંઈએ કાંઈ, વગર વગારીયારે;
 રૂપા સરખી રૂપી રીત તે, સરખ મળીયારે. ૮
 કાંઈએ અજાણા અંત, કાંઈ જાણે કરી;
 જાણે પાપ પૂનમ, કાંઈએ જાણે કાંઈ. ૯
 મુખમાં રૂપે મળ્યા, નિરજ જેમાં જાણે;
 રૂપે એવ જાણ એવ છે, જાણ નીરયારે. ૧૦

લવિંગ સોપારો હલાહથી, ને પદ્ય પાનપારે;
એવો વગતી કરે મુખચસ, જખ્યાં સકે જાનનારે. ૧૧
હાથાં જમીને એમ, જનુ તપતાં જાળીરે;
કરી રાતએ રૂઢી રીત, પછી પહેરામણીરે. ૧૨

૫૬ ૧૨૧ મું—દશી ૩૫ મી.

પછી જાનને પહેરામણી કીધીછરે,
ચાલે કોમજળી કીરતી લીધી. દોઢો દિવસરોપોછરે.
તરને હેમ ક્યાં દીધાં હાથેછરે,
મેહું મંદિલ જાધાલોયું માથે. દોઢો.
મેહાં મહિયોની માગા ધરતીછરે,
દીધાં કનકનાં સાંકળાં કરતી. દોઢો.
જમો જરકચીનો પહેરાવ્યોછરે,
ઉપર સાથનો જોડો શોભાવ્યો. દોઢો.
દીધાં કન્યાને કનકના જાંઘરછરે,
હાથી થોડા-માથા બેંચો અપાર. દોઢો.
જખા રથ આપ્યા ધુપરિયાજાછરે,
આપી પેરિયો પરાચ રૂપાયા. દોઢો.
ઘસ હાલોયો દોષી દસ બારછરે,
આપ્યા શોભિતા સરસ ચખમાર. દોઢો.
સરે જાનેવાને દીધાં સિરપાવછરે,
ખન્યો જોવા જોવા મેલ જનાવ. દોઢો.
જાનરડીએને જરિયાનની આડીછરે,
આપી આપીને આનંદ પમાડી. દોઢો.
વગતી રથાં કુન મેર જોનાળીછરે,
એને આપ્યા અનુવનુ આનંડી. દોઢો.
હાકે કુનુ હાથ દીધાંછરે,
રત કેસરના હાલકા કીધા. દોઢો.
રત જાડોને રહે રીઝો ચાવછરે.
વગતી જાનને કીધી વિદાય. દોઢો.

૫૬ ૧૨૨ મું—દશી ૩૬ મી.

કનક કપડાંની રોપે મલી સરસરે,
કરેનિયામતાપુરેજખાલીપાર, મંદિલનીપડીલીકીરે.
દિકરી હાલે કો ને તમે હાલવી નહિરે,
દિકરી મલી રૂપે રૂપીને હાલ્ય અર. ખારી.

દિકરી સ્વામીની સેવા નું કરને સરંદારે,
દિકરી પતિને તું મણુને તારો પ્રાણુ, ખારી;
દિકરી પોતાનો નું ધન પ્રીતે પાળજેરે,
દિકરી તેથી તારું કરને દરિ કલ્યાણુ, ખારી.
દિકરી જો જોઈએ ને જરૂર મંગાવજેરે,
દિકરી દરે કદી તું ચઢત નહીં હેરાન, ખારી;
દિકરી તારાં આંસુ તેલો માફ લોલી છેરે,
દિકરી તન મન ધન મેં કલે તને કુર્યાન, ખારી.
દિકરી સ્વામીની આરા યજ મગવા આવજેરે,
દિકરી ધડીએ નહિ તો જઈય નહીં પરચે, ખારી;
દિકરી સરેનું બોલું તું સાંખી રાખજેરે,
દિકરી કોઈના ઉપર કદી ન રાખીસ જેર, ખારી.
દિકરી કપડી લોકો બોલે લાં નવ બેગીએરે,
દિકરી મુખનાં ઉપરને મનમાં મેહું મૂળ, ખારી;
દિકરી સ્વામીને નું સ્નેહ સદા પધારજેરે,
દિકરી તે છે તારા સરે સખનું મૂળ, ખારી.
દિકરી સદગુણ લેવા ચાગ સાંકે રીખજેરે,
દિકરી આજસ હાંકી કરને તું અભ્યાસ, ખારી;
દિકરી દુલ જોયોથી દુરજ રૂઢીએ દેખીનેરે,
દિકરી વિષયરતો જોન કરોરે નહિ વિધાસ, ખારી.
દિકરી મન તમ જઈ જાણ જાનુજેરે,
દિકરી એ તો સરે મુખચસ હન, ખારી;
દિકરી જન્યનુ ધારેનુ એકજ નીપજેરે,
દિકરી જમખાથી તો ચાપ ધરમનો બંગ, ખારી.
દિકરી દિવસ રથા મેલી કોર આખીએરે,
દિકરી પરકપકારી કરીએ રથાં કામ, ખારી;
દિકરી જક મનુષની મગલદા નવ મેણીએરે,
દિકરી આજ નજને લીએ નહિ કોઈ કામ, ખારી.
દિકરી મહિરતો મૂખ રૂપેમાં રાખીએરે,
દિકરી વહાલાખાલી કરીએ નહિ તીરણ, ખારી;
દિકરી સરેનું બોલું સાચું નવ માન્યેરે,
દિકરી અમલ સતનો સદાય કરીએ દોષ, ખારી.
દિકરી સચારનાં મુખ છે સરે સખનાંરે,
દિકરી કુનજ તેજો કલ્યાણુ દેહાર, ખારી;
દિકરી કુંઠાયે તો કદી ન કરીએ કંઠનેરે,
દિકરી અલખ નજને કરીએ નહિ કન્યાર, ખારી.
દિકરી વજ ને ચાચનુ સ્વક રાનોએરે,
દિકરી સરે નીએ બેઠને કરીએ સેજ, ખારી;

પુરવતિ તેને કશું ન પૂછે, એણે રીત અભારે. વેને ૪
આજ થકી એ ધારો તોડી, નવો ક્યો છે ધારો;
વિધવા લગ્ન કરે તેને, હરે કોઈ નહીં કહેવારો. વેને. ૫
મરણ આવે તેને પરણી, ચૂરો પેટેરી લેશે;
બાપનણા કે સસરાના, ધર સામુવરઘઈ રહેશે. વેને. ૬
પણ તેને બે કોઈ કુંકારો, કરશે રાખી ખાર;
તો નેત્રી અખખાને, કરશે સદાપતા મરકાર. વેને. ૭
સોગવરસતી વળતી અંદર, સો કાચી અકલ કહેવાય;
પીયરિયાંની સલાદવિના, પરજેતો પતિ કંઠાય. વેને. ૮
એ કપરાંત ઉમરની વિધવા, સ્વતંત્ર સકે કહેવાયો;
પણ પરજીવિયો પરજેતો, પિયરનણા હકાલશે. વેને. ૯
નાત વિશે જામવા જવાની, મેલી દેશે મરણ;
હરકત બીજી હશે કરી તો, આવી કરશે અરણ. વેને. ૧૦
સઅકિયા કરોને પરજે તો, ધણી પહિવાણી ધારો;
નહિતો વારસનામુલ ખાતી, દફનરમાં તોંધાવો. વેને. ૧૧
પણ પરજેલીને ધણી સાથે, થયો હતો વિખવાદ;
અમ વળતી એ ધણી ઉપર, નહિવાલે ફરિયાદ. વેને. ૧૨
વડો એવા ધણીની મિલકતનો, જે કોઈ વારસ જાને;
તો રાખેલીનો તે કપર, લાગ કરો નહિ લાને. વેને. ૧૩
મરે લગ્ન કિયાથો કરજો, નહિતો લેખ સખ્યાયી;
વિધવાસરે આજ થકી, આરીતસમજાને આવી. વેને. ૧૪

૫૬ ૧૨૬ મું.—દેશી ૨૧ મી.

શુજીને કાપડો આમરકારી, ઉરવત્ર વિધવાવારી. શુ ૧
પતિ જાનેલી પાત્રુ લણો, મુકામે સમ ખમળો;
ખતખાખા ખેલ્યાં આપધુ, અમે એવી અખખાને. શુ ૨
સંરચ લીધા તમને તો, અખખાની શુભુ મરણ.
વિધવા પડે ના પાડે, નેત્રા મનની મરણ. શુ ૩
સગાં સખ્યાયી જે કલા વિદ્યા, વિધવા એને કરશે;
તે મરકાર મરત તે જાને, બધાખાને ધરશે. શુ ૪
સંગ મુધી બૂખી પણ રાખે, એ કોઈ ભેરે યાકે;
જન વિદ્યા લાગત ને તેખ, બૂલ નહીં નવરાકે. શુ ૫

૧ હાથમાં એક ટેલકિયા નેત્રીયની રોડેલી લી-
રી, પુનઃમ કરીને બાપવા ધર સાનું ધર લણે
રહી છે, અને સરકારે તેવા ખાખવા જાખન લીધા
છે કે અટેપઈ કરશે નહીં.

૨ પણ હાથમાં એ હક અજ નથી. ૩ લીધા.

ખર્ચાત કરવા નહિ દહએ, અને એટલું કર્યું;
મર્મ રચાનો મુતો ન મળિયો, નહિ કનિએ તે નરમું. શુ
જે કુખી લાખનું રક્ષણ કરવા ઉરમાં આવે;
તે વિધવાને વિવાદ ફરીથી, તરલ કરે આ ઘણે. શુ
કોણપી કળિયુગ જેના, બીતરમાં કામ આવે;
તે વિધવાએ ફરી પરણું, વચન લખ્યાં છે આવે. શુ
જીવનમાં જોઈતો વર નહોતો, પરણીને મુખી યાગ;
નહિતો ધડપણમાં પરનાશો, સંકટથી તોળાવો. શુ
એ રીતે મુનિયાને પુને, પ્રતિદ સપતે કોપુ;
વિગ્રોને વસતું બહુ લાખું, દિલમાં દુખડું કોપુ. શુ
સાપ દીધો મુનિયાને જે, તું કળિયુગમાં અવતરજો;
એ અવસરમાં તું પડો આવો, નવો કાપડો કરજો. શુ ૧
યકે યકે જાહેરનામું, બ્યારે ચોડી દીધું;
આખિયોને બખાવવી નહીં, કમકે એનું કીપું. શુ ૨

૫૬ ૧૨૭ મું.—દેશી ૨૨ લી.

પ્રસિદ્ધ વાતઘઈ પુરમાં, શુધિ કર્ષ વિધવા દરખાખી;
પણ અખખા નારી મું કરે, બહુ બાપનમાં બાધાખી.
અંતરમાં ઈન્દ્રા ઉપજે પણ, કહે નહોતે કેને;
સગા સંબંધી જે જાણે તો, તાનુ તમાને તેને.
દિન નહિ વળી ધન નહિ હાથે, અરપઅકલ આશિયાળી
કસાઈના કળમતની યાવો, રહે કનાછને બાળી.
એથી કાઈ ઉસારી ન પડી, ૧૦ વરસને કામ;
ભારે સમએ તનખિરડી, આજ ક્યો કસાઈ.
હાલનણી માખનું તે રમણ, 'તાનુ મુકવરે નારી;
કમાણુ નવાની આદિ, ત્રાપો ૧૧ કમારી.
નુમ નાને એ રી આવે, અત્રાત પાખર રખારી;
રજો વરવાલી કંઈ થકે, તજ મમોર નેકારી.
અકે અકે માકા મૂળી, કો ન દરકત કોઈ;
કુમર જેને વાદ વરણી પણ, ખરક લીધી જોઈ.
જેના મન ખતના આવ્યા, ને જેડે જેડી દીધાં;
કકડીખાં બનેડાં ધર ને, સક નામ કરી દીધાં.
ન મળી બાળી નનખી બુદી, નનખી બાનકવાની;
નાજ બનતો નિયમ ન સાખો, દોષ રંડપો દાખો.
ચાક્રબુદી રજાખાને આપી, રજાખાની ચાક્રખાને;
વેરનાખી વિધવા પરખાપી, લાની વિધ વાનખે. ૧૦

૧ વળતો લઘવ વડે ૧૧ મું.

પુરવણિ તેને કશું ન પુછે, એછે રીત આભારે. વેને ૪
આજ થકી એ ધારે તોડી, નવે ક્યાં છે ધારે;
વિધવા લગ્ન કરે તેને, દવે કોઈ નહીં કહેનારો. વેને. ૫
મરણ આવે તેને પડખી, ત્રણ પેઢી લેશે;
બાપનગ્ન કે સગાના, પર સામુદરવર્ષ રહેશે. વેને. ૬
પણ તેને બે કોઈ કુંકારો, કરશે રાખી ખાર;
તો નેત્રી અગાળે, કરશે સદાવળા સરકાર. વેને. ૭
સોળવરસની વયની અંદર, ઓ કામી અકલ કહેવાય;
પીપરિયાંની સજાદિવા, પરજોતો પતિ દંડાય. વેને. ૮
એ ઉપરાંત કમરની વિધવા, સ્વતંત્ર સડ કહેવાય;
પણ પરવતિવિગે પરજોતો, પિયરનગ્ન દહાળશે. વેને. ૯
નાત વિગે જમવા જવાની, મેલી દેશે મરણ;
દરકત પીછ દશે કથી તો, આપી કરશે અરણ. વેને. ૧૦
લગ્નક્રિયા કરીને પરજો તો, ધણી ધણિયાણી ઘણે;
નહિતો વારસનામુંલ આપી, દરગરમાં તોંધાવે. વેને. ૧૧
વણ પરજોલીને ધણી સાથે, થયો દહી રિખવાદ;
અન્ન વચ્ચની એ ધણી ઉપર, નહિઆવે ફરિયાદ. વેને. ૧૨
વળી એવા ધણીનીમિલકતનો, જે કોઈ વારસ જાય;
તો રાખેલીનો તે ઉપર, લાગ કશે નહિ લાને. વેને. ૧૩
માટે લગ્ન ક્રિયાથી કરજો, નહિતો લેખ લખાવી;
વિધવાસર્વેઆજ થકી, આરીતસમજાવેઆપી. વેને. ૧૪

૫૬ ૧૨૬ યુ.—૨૨ી ૨૧ મી.

શુણ્ણેનાયોઆસરકારી, હેરવગ્નવિધવાનારી. યુ. ૨૬
પતિ પાસેથી પરવું લઈને, મુકને રાજ ખાનગે;
ખતલખી રહ્યું, અમંજેલીઅગાળે. યુ. ૧
તો, ગ્યાનીની શુણ્ણું અરણ; ૨
૧ પાણે તો, નેના મનની મરણ. યુ. ૨
જો કથી વિદ્યા, વિધવા જાને કરશે;
તરત તે જાને, બધાખાને ધરશે. યુ. ૩
તો જુખી પણ રાખે, જો કોઈ એવે વાકે;
વિદ્યા લાવક તે તોમાં, જુલ નહીં નરડાંકે. યુ. ૪

૧ હાલમાં એક રોજકિયા બોલીયની સંદેલી દીક-
રી, પુનલગ્ન કરીને બાપના ઘર સામું ઘર લઈને
રહી છે, અને સરકારે તેના બાપના જમાન લીધા
છે કે અદેખાઈ કરતી નહીં.

૨ પણ હાલમાં એ હક જતા નથી. ૩ શીવજ.

મર્મપાત કરવા નહિ છદ્ધે, અને એટલું કર્યું;
મર્મ રજાનો મુલો ન મળિયો, નહિ દિવેને તે નમું.
જે કામી લગ્નનું રાત્રી કરવા કરમાં અને;
તે વિધવાનો વિવાદ દરોણી, તરત કરે આ લાને.
કોથરપી કળિયુગ જેના, બીતરનાં મગ બાને;
તે વિધવાએ દૂરી પરખી, તમન રખાં છે આને. યુ.
જુવાનીમાં જોઈતો વર જાડે, પરખીને મુખી ધારો
નહિતો ધણખૂમાં પરવારો, લંકાથી લોપતો. યુ.
એ રીતે મુનિયાને પુત્રે, પ્રસિદ્ધ સપને કીડે;
વિધીને વસમું બનુ લાગ્યું, દિલમાં દુખડી લીડે. યુ.
ચાપ દીવો મુનિયાને જે, તું કળિયુગમાં અવતરશે
એ અવસરમાં તું પડે આવો, નવો કાવરો કરજો. યુ.
વકસે ચકસે ભરૂંદરાયુ, ભારે મોડી દીપ્ત;
બામનિયાને બખાવવી નહીં, કષ્ટે એતું કીડ. યુ.

૫૬ ૧૨૭ યુ.—૨૨ી ૧ લી.

પ્રસિદ્ધ વાતધર્મ પુરમાં, શુણ્ણી કઈ વિધવા દરખાણી
પણ અગાળા નારી યું કરે, બહુ બચનમાં બધાણી
અંતરમાં ઈચ્છા ઉપર પડે, કહે જાને કહે;
સગા સંબંધી જો જાને તો, માણ તમને તેને.
દિ'મન નહિ વગી ધન નહિ હાથે, અદખઅકલ એવિધા
કસાઈના કમળની માયો, રહે કસાઈને બાગે.
એથી કોઈ કયાદી ન પડી, વર વરવાને કાગ;
ભારે રાજએ તાબિરથી, અવર ક્યાં હિસાબ.
દગ્નમાં માગ ને દગ્નખ, ધાનખ મુકરે નારી
કુમારખ નુખાખી આદિક, વ્રાયો વિર દરનારી.
મુખ ગેને એ રી સાથે, અતમગત પાજર રખારી;
રજોને વરવાની કંજા ચર્ક, તમ સમોષ તેગારી.
ચકસે ચકસે ચાકા મૂષ, કહે ન દરકત કોઈ
મુખ રીતે વાલ વરની પણ, મરણ લીધી જોઈ
જેનાં મન મગનાં આખાં, ને જોડાં જોડી દીધાં
કષ્ટકલણાં બાનેલાં ધર તે, સડ સાગાં કરી દીધાં.
ન ગણી બાળી નવખી ખુદી, નમખી બાગકવાળી;
નાત જાતનો વિધવા ન રાખ્યો, દીધો રંડાપે દાગી
આલખી રમખુતને આપી, રમખુતની આલખને;
વિસ્તવખી વિધવા પરખારી, દાગી વિધ વરખુતે.

૧ વળાંકો સદત વકે ॥ મનુ.

પાને વિશે ન ગયા, તો નવો રીત ચઢાવી;
 સુપતિને પગે લગાવી, વર સાથે બેઠાવી. ૧૧
 સુતી ગામડાંમાં લઈ, પરચુરી પર ગયે;
 કુળનારાઓને દિન, સ્થા તે જુદી ગયે. ૧૨
 સુધી એ નવ રિતે, તે સાથે રહેડે મેલ્યો;
 દેવા વિવદ કરેડે, ધરે ન તેનો ધોળો. ૧૩
 સુતી પાત્રી આપી, તેને પરચગી;
 એ કુળને અગમ્યા કોણ, રીત સર્વ રાખતી. ૧૪

૫૬ ૧૨૮ શુ.—દેશી ૨ છ.

મમત જુઓ મોડો, મનનો મમત જુઓ મોડો;
 મરો મુખ મોડો, મનનો. ૨૭.
 વિશે પસાયા પાને, ન્યાન તુલ્ય સાચી;
 જુલુ દેવવા સાચા, આગસમાંથી ભગી, મનનો. ૧
 વિનાની ફરી પરચુરો, પુરપતિએ હઠ લીધો;
 ન નામે આગ નહારો, કમૂષ વિરે કીધો. મનનો. ૨
 કરમ દીવર સાથે કરો, વિષય રાખે વચ;
 રીધે નદિયાય અમારા, રમ્યાં ધરમ્યો ખંચ. મનનો. ૩
 આ બાબુસ હઠ નવ મુકે, સંકટ સિરપર સાથે;
 અગા પડે દેરી તો, ખાલ ભયે સગયાવે. મનનો. ૪
 ધારો એમ લખ્યો ને, આ અવસરમાં સાય;
 ફરીથી વિષયાનાં સગનો, કમિજી અમાન કરાય. મનનો. ૫
 જેમ હુકમ ન મળ્યો વિરે, રાખને કયો રોપ;
 સમપર વિવિધ પ્રકારે, દેવા લાગ્યો રોપ. મનનો. ૬
 ઉપરથી આત્મા કડી, નાનિકા નિષળ્યો રાપ,
 રમ્યાં અભિમાન કમુલે, કુલ કડ તેમજાય. મનનો. ૭
 હવતે પ્રાકૃત્ય ભાગત, ભય ક્યો ખાતરને,
 પતિને પછી આડકતરું, અમારો કળ અને મનને. ૮
 ને બહુ વસમુ લાગ્યું, મનુ ઉપચયુ એ;
 અપતિને વિશે સાથે, વડ વસમુ પેર. મનનો. ૯
 વિશેએ લપ કરીને, વગી જવ વિચાર્યો;

અતિ કોષે ફુંકાર કરીને, વેન તપતિને માર્યો. ૧૦
 મુનિયા સોઠાનુર ઘડને, રમતી દિન રોય સાચી;
 દિસજી વાગ્ય દિસમિર ઘડને, છાતી નાંખે ભાગી. મનનો. ૧૧
 નકુ દિન રૂપી રોય તરે નદિ, કુટે કરે કલ્યાંત;
 નવરંગીએ મુનિયાને પછી, કમુ જઈ એકાંત. મનનો. ૧૨

૫૬ ૧૨૯ શુ.—દેશી ૬ મી.

ખાતરોપો મરનારને નવ રોડો ૧,
 રોયે સાત નથી લગરેય, ખાલી આંખ ખોલોરે;
 ધીરજ મનમાંથી ધારતો, નવ;
 હાથ ફરિને રોવાં હમેચ, ખાલી. ૧
 નરનું પાતું તો નથી ધનું. નવ;
 એક ધનું ધનું ધાય, ખાલી;
 સમજું અને તેતો સાંખતો, નવ;
 એનો એક નથીર ઉપાય, ખાલી. ૨
 જન મગ્યામાં જયે નેટલાં, નવ;
 નથી સાથે રાક સોંપાર, ખાલી;
 એકે આખાં ને એકે જનું, નવ;
 નહાનાં મોઢાનો નદિ નિરધાર, ખાલી. ૩

૧ હવણ અવસિવારનું મુલો કલમલવઃ ॥ ત્રિજગુદું
 કુટેવેનં હવ વપ્તુવ મિદગ ॥ ૧૨ ॥ એ મ્લોકમાં
 એકું હાથું કે, તે વિષ્યની નિંદા કરતો તેથીજ
 માર્યો ગયો.

આખના બોડો દોય તો પ્રતિપક્ષી ઉપર અનેક જુદાં
 નહોતમ મુકે. પણ આમરવામાં વેન ઉપર મોરીનું,
 અભિમાનનું. સાંચનું. ખુનનું. કે ગેરઅન્યાય કર્યાનું
 નહોતમ મુક્યું નથી. પણ ધને જાપ કરો મારે અ-
 ધર્મી લખ્યો. અને એટલું લખ્યું કે, બપોરે વેન
 બાગઅવસરમાં હતો ભાડે કાંઠ ॥ કાવણે કાંઠો
 કાવળુ વલણ બધી કાવણ: ॥ વલણ નિરનુલોચ: વળુ
 કાર વલણવ ॥ ૧૧ ॥ રમવામાં રમવાં ખરાખ-
 રીનાં ઉકારને ખોરથી ને નિર્દય, જેમ પશુને માર
 મરે તેમ મારતો હતો. તેના અભયમાં મોરી ઘડી
 ઘડતી નહોતી. અને તેના મુખ પછી, પ્રભને મો
 લોધ્યો દેરાન કરી. એવી રીતે તેના અભયના
 દોષના વિશે તો તારીફ લખી છે.

૧ નવકલ્પનકાવ્યં નહોતવ્યકેહા:કાવિક
 દિગ્વિચારવદ્યં મેલીપોતેનકલ્પ: ॥ ૬ ॥

૫૬ ૧૩૨ મુ.—૨૨ી ૮ મી.

૧ વાના અંગેના કાન ઉપાગળો, તેનુંગમ નિવાહ કર્યો.
૧૩૧ી અંગેએ નામે સુગમ, હાંડાંગેના કાન પુરુષાન. ૧
ગાંધી પારસ કુંડર નિહા, મોડી વપનો ઘણે ત્યાર પાઠ;
તેને ભણું પેન રાગેન, રાગેન વેનને મનમાં મગાન. ૨
ધણું બાપનું વગણ વેર, કાંઈ વિશે કાંઈ ધણું કેર;
વેર મનમાં રૂન ન રાખે, બાપ મુખથી બજાર બાપે. ૩
કહે રિશ્તુ નો મારોએ એક, જાનેવાળા રિશ્તું અનેક;
મને આપણને પુણ્ય એમાં, રોનું પાપ કહો બાપ તેમાં. ૪
અજોડે મધપડોપેડેલા, વિશે ભણું ને મનને છે મેલો.
પુરુષાન મળે વિશે સને, અવનીય થયને ઉમજે. ૫
સમાનતા બધા સરસો, મોડી મેગરી ફોન હળવે;
તાપ્ય એકાદમ કરત તમકો, જાવીયાન નાકો રાગળો. ૬
૫૬મી શોર વિશે ભઈ પેલો, બહુ ફોન જાગણીને મોલ;
પુરુષાન સામે જુદા કરવા, આમ્ને થરથોપતિપણું પારવાળ
સેજ સેના પડી પુરુષાને, નીકળે જુદા કરવાને કાળે;
મને તારાથી થઈલાં ચાલ, જામવા જેવો કોઈ ભાઈ. ૮
જુદાંદો મહારથી મગોઆ, કાંઈ નર ભણ તેકોઆ;
સભાં બખતર પાખર રોપ, કરે એક બીજા પરકાપ. ૯
અજ રાજ અનેક પ્રકાર, કાંઈ પોણાણી પછી દાર;
વીર રસનાં વને રહુર, મુખી થયને ઉપજે થર. ૧૦
મહા નેખતર ૫૩ કા, મુકો મરે વડા વીર વંકા;
હરને અંતરમાં આહોમર્, ભણે પાખા ઉભાણી ૫૩. ૧૧
કાંઈ અચર તે કાંઈ પાખ, ધરે પમ લાંતો મમકે રસાગ-
પુરુષાને ધણું સિર હજ, ફોન ફેચાઈ મઈ સરવત. ૧૨

૫૬ ૧૩૨ મુ.—૨૨ી ૨૫ મી.

રાન સંક્રિષ્ટ

પુરનાં ૫૩૩ો આપણે કા મગ, સતો રણુવેનમાં રણો ભણ;
પુત્ર જમાણાં આર મુખી ૫૩૩ો, કોઈ ભણને કુર્યાન કાપ. ૨૩.
કહકે તો ૫૩૩ીને તરત કાપ કાપ, મોડેલા કાપથી ૫૩૩ ન ઉપાયાં; ૧
કેસરી રંગ રંગિત વાપા કરી, જુદામાં પ્રીતથી ચિત ભેડાયાં. ૫. ૧
પાણું વાળીને કાંઈ પુક જેને નહિ, આરે આર મુખ ભોજ ભોજ;
મણુનો ભણ તણ ચણુ સાપ ધર, છવું તે મળે વરણુ તોલે. ૫. ૨
ખણુનો ખજુખ વરણા વરણે તકાં, સરીર કુરીરને વીર થાય;
જાન તણું નથી ખાન છે મુદનું, મેદિયાપાપ ભાવાન થાય. ૫. ૩
એક નો દાપ મેદાઈ ફોલ ૫૩, એક લાપેન આપુખ ધર;
ધન છે ધન છે મુખ કુરીતલો, અચર આપણે એવું ઉચાર. ૫. ૪
કહકે ફોલ ૫૩૫ તરકે ૫૩૫ો ૫૨, કહકે ધડ રિશ્ત બૂલ ૫૩૫ાં;
કહકનાં આંત ભઈ મીખ મગને મડે, કહકનાં ચણુ લાયાં મડેલાં. ૫. ૫
રેખી ઘણુ રણુ કાપો રડી મરે, ઉપજે થરને દરખ મગ;
સામે જુદાં પાપ છે પારણ; એમ મનમાં મધીને ઉમજે. ૫. ૧
૫૩૩ ૫૩૫ ભરી ધણુ ને ૫૩૬રે, નરકમાં ભણ થરને નિગરી;
ચતુ સ-મુખ રડો થરોને ને તને, તરત તે થપ વેમાન થારી. ૫. ૭
દાપો શોપ ધણુ લાં ૫૩૫ તરકે, ભડકોને કહકે તો ભણ જામ્યા;
રથ ધણુ રખડા જાની બૂકા મધ, મેદિયા પાપા ભરારે સામ્યા. ૫. ૮

- ૧ વિનિવિલીનમુષી, વિવભાદરમાસઃ ॥
મંમુદચંદરસાગરકાંદુવાકુનોરઃ ॥ ૪૨ ॥
નિવિદેત્તમુષીકર, કવિનાદલકોઽનર ॥
- ૨ વર્મગણેનુઃ કુરિતા, વાપ્તવાપુત્રઃ કિન ॥
ગંગાભોલસમુદ્રને મનમુર્ચ્છિકાકર ॥ ૧૨ ॥
ધરુનપ્રમોત્તામી દુવાત્તુષવિનાસઃ
દુર્વેન્દ્રમાતામોનિવિન્દિત્તુપ્પત્તઃ ॥ ૪ ॥
રવિનુદ્યોદેધી કુલમુખનપ્પત્ત ॥
૨. વિવેકારવલો, દુર્વેન્દ્રમાસકાંદુવાકુ ॥ ૫ ॥

છત્રના ખંડ ચર્ષ દંડ જુદા પડ્યા,
 છત્રપતિ કષ્ટકે પડિયાજ છૂટા;
 ચામરો કષ્ટકે યુથાર્ષ યુથા થયા,
 કનક છત્રીના થયા કષ્ટકે કૂટા. યુ. ૯
 અમ્ભ ને સચના કષ્ટકે કડકા પડ્યા,
 કષ્ટકે આખાંજ રણમાં રખાડતાં;
 સિંધુમાં રામ લાં ગામ છે ગામડા,
 સાંભળી ચંદ્રને સૌંધે ચડતાં. યુ. ૧૦
 બંદિજન વંશની ભોલે બિરહવળી,
 શર સાખારા સાખાર કહોને;
 ક્ષત્રીના પુત્રને ખેલ આ ખેલવો,
 રણ વિશે અચળ ઉભાજ રહોને. યુ. ૧૧
 લાખ લશ્કર વિશે એકલા જઈ અડે,
 તોય હૃદ્યાઓ નહિ હામ છૂટે;
 અવતર્યો તેહને મરતું તો અવરા છે,
 એમ મણી લાખગણી માતિ લૂટે. યુ. ૧૨

પદ ૧૩૩ યુ.—૨૨ી ૧ લી.

એમ અનેક યુવા યુવરીશ, નિવાહ અંતે નદી;
 રાખ મળ્યું નહિ તેથી તેનો, અવસર આપ્યો ખાટો.
 ૧૫૧૯૮માં જઈ વસિયો પોતે, બારવડાં બનુ કરતો;
 લૂટે મોરે ખાતર પાડે, સત દિવસ રહે રસ્તે.
 ૫૫ રાજને પછી વિગ્રાએ, કીધો પટાભિષેક;
 સો રધિતની મરજી રાખી, પૃથ્વીએ કરી વિવેક.
 અતિ આમદથી એકે કારજ, કદી ન એલે કીધું;
 રવેચાથી સંસાર વિશે, ચાતું તે ચાવા દીધું.
 જગલમાં જન ભ્યાં લાં રહેતાં, ભમતાં મનમાં ભાભ્યાં;
 નિવાહના કરથી પૃથ્વીએ, પુર ને ગામ વસાભ્યાં.
 ૫૫ રાજને લાલક પલ્લી, કુળવાળી રખાળી;
 કોથી પણ સંસાર વિશે કાંઈ, જુભિમાં નવ ભાળી.
 અર્થ લાલક વર અનનીમાં, એ પણ નમળ્યો એવો;
 ત્રિગ્રાએ મગી એમ વિચાર્યું, કરનો ઉપાય કેવો.
 અર્ચનિ પૃથ્વી રાખ સાથે, વિગ્રાએ 'પરચુતરી;

૧ તત્પરગ્રામગુનિષાદા ધિરિકાનમોનરા:

રેનારવજાપાનો, વેનકલ્પમુલ્લવં ॥ ૪૯ ॥

૨ કોમિષિકોનહારાદઃ, મુષસાપ્તવલ્લવં ॥

વત્સાપ્તિનાચંકુલવા, તિલેચેગિરિવાતઃ ॥૧૨૩॥

તું શ્લકી ને તે વિપ્લવ છે, એમ કહી સમ
 કળિયુગ કરતાં કૃતયુગ કેરા, કહો ધરમ એ
 જીમ ન ઉપડે એ કેહેતાં, સંતાડી મૂક્યા એ
 ક્ષિતિપતિએ ખેતર વાવેતર, સર્વ વિષે મુખ
 વેનુ કરી ધરણીને દોઢી, અત અધિક ઉપ
 રચ્યોર ને સારસ્વત, મરદેહી, તપોધન,
 ઈલાદિક વિગ્રામાં રહિયો, પુનર્વિવાહ પ્રકાશ
 કષ્ટકે નિયોગનો મત રાખ્યો, પુનર્વિવાહ નવ
 સૌભાગી રવેચા અનુસારે પૃથ્વીએ ચાવા દી

ભાગ ૧૨ મો.

પદ ૧૩૪ યુ.—૨૨ી ૩ છ.

પતિ પડ્યા પછી નવરંગીએ, સાધારણ રિધિ
 લોકે અદેખા દેખી ખમે નહિ, વિમૂલિત વેની ન
 ઘસીએ ઘસ વિદાય કરયા અને કપતિ ધરમાં
 મન માન્યાં ખાનપાન કરે પણ, છતનભણુવેઆ
 અગ્નિદોષ લોમે અદોનિય વળી, સિવ પૂજા કરે
 આલ કરી પૂર્વજ સંતોષે, રૂદ્રાદિ રાખે દેહે
 સચ્ચજનની નિલ સોખત રાખે, વેદ ભણે ને
 અંતરમાં અતિ લોભ ન રાખે, જરોએ ન મરે
 કમળા પશુ નિલ અભ્યાગતને, આપે અમતું
 પતિવ્રતા મત કોણુ પાળશે, સંસારમાં તે સમ
 ૨ દિવસ દિવસ પ્રતિ વધતો ૫૨૨૫૨, કપતિ રોહ
 કાષ કાષને કડવાં કથનો કહો, દુઃખાં નહો કાષ
 ૩ એક બીભં ૫૨ મોહિત થઈને, અમૃત દિધે
 ચારઆંખે એકીકરોએસે લા, લાખો મળ્યાં ધન
 ૪ લાસ્ય વિનોદ કરે હર ધરોએ, કૌતકમાં દિન
 ૫ પલ પતિ પરિપૂરણ પામ્યા, આનંદ અંતર
 ૬ દુષિયા દુષિયા કહોને મોહાવે ને, આલિંગન કરે
 કાક કળામાંહો કસર ન રાખે, રાખે પરસ્પર રો
 ૭ વેન છતાં બધારે સીમંત આનંદ, ઉત્તમ ઉત્સવ
 મદીપતિએ બહુ કીધું મોસાળું ખાલ અનુલિક દી
 ૮ ખમે વરસ પ્રતિ બળકે જનમ્યું, વંશ થયો વિર
 માચ્છામાં કમળાનાં વખાણે, નગરીતણાં નર ના
 કમળાએ પુત્ર પાંચ પ્રસવિધ ને, પુત્રી પ્રસવી
 અતિ આનંદ ઉદેરિયાં અને, લાક લાકાં અનેક

૧ દુષિયાએભિગરન. કતામુવનચરિત્રી ॥

દયપલ્લવ્યાઃ યમુદિઃ દુસ્તરવાનવવનો ॥

ફેને હજી મજાને રહે હરખી,
 ફેને સગી સોજા મુંદરી સરખી. નાંનકડીને. ૧૮
 હાત અઘડી કીરડીને ઘાટ,
 આજા સંસારમાં રાખે સાટ. નાંનકડીને. ૧૯
 એજા આડો વચ્ચે અખારે,
 તે તેજા અડે છે તેજુ તખારે. નાંનકડીને. ૨૦
 આપ રિપ્પડ સાને સુધારે,
 જરે ચરે રિરેક વધારે. નાંનકડીને. ૨૧
 એને અજયો અજય અપો,
 નિજાનકડી નિજાનકડી સપો. નાંનકડીને. ૨૨
 રૂપે દેવ પેગને ભે ખારી,
 કાફી મેનકડી કો સાગી. નાંનકડીને. ૨૩
 કાફી કાજા કાઢેગીને કાને.
 કાફી કાજા કાઢેગીને. નાંનકડીને. ૨૪

કાફીરો.

રૂપે અજય પાલી, પડે કનક સગી સાથ;
 રિપ્પડ નિરખે અપો, કાફી કાજા વાથ. ૩

૫૧ ૧૩૭ મું—રશી ૬૭ થી.

અને અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી;
 રે અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૧
 અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી;
 રે અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૨
 અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી;
 રે અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૩
 અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી;
 રે અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૪
 અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી;
 રે અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૫
 અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી;
 રે અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૬
 અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી;
 રે અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૭
 અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી;
 રે અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૮
 અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી;
 રે અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૯

કાફી નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૫
 કાફી પાલે વાંચેરે, અજ નકડીરે, ૧૦
 કાફી પાલે વાંચેરે, તખરિય તેમાં છે. ૧૦
 કાફી કાજા કાજાવારે, રિપ્પડે સાથ વાજે; ૧૧
 કાફી પ્રોથા જાવારે, અજ નકડીરે, ૧૧
 કાફી તેજા મુંદરીરે, કે મનગી આપે છે; ૧૨
 કાફી પૂરે અજ નકડીરે, પરીક્ષા આપે છે. ૧૨
 કાફી અજ નકડીરે, વોડોને અજ નકડીરે; ૧૩
 કાફી પાલે કડીરે, રિપ્પડે અજ નકડીરે. ૧૩
 કાફી સંગત સુખારે કે, તાજુક નાની છે; ૧૪
 કાફી તેજાવારે, અજ નકડીરે, અજ નકડીરે. ૧૪
 કાફી સદગુણ વાજારે કે, સમગ્ર સારી છે. ૧૫
 કાફી પૂરે અજ નકડીરે, પિત્તો આપી છે. ૧૫
 કાફી સાથ મુજબીરે કે, મુજબીરે; ૧૬
 કાફી સાથ વાજારે, કે વાજા વાજારી છે. ૧૬
 કાફી સાથ વાજારી કે, રેને રડો છે; ૧૭
 કાફી કાજાવારે, સમગ્રી મુજબીરે. ૧૭
 કાફી રિપ્પડે કાજારે, અજ નકડીરે, અજ નકડીરે; ૧૮
 કાફી વાજારે કે, કાફી અજ નકડીરે. ૧૮
 કાફી વાજારીરે, નિજાનકડી મોડા છે; ૧૯
 કાફી વાજારીરે, અજ નકડીરે, અજ નકડીરે. ૧૯
 કાફી રેને વાજારીરે કે, કાજા વાજારીરે; ૨૦
 કાજા મોડા વાજારીરે કે, નિજાનકડી વાજારીરે. ૨૦
 કાફી રેને વાજારીરે કે, રેને વાજારીરે; ૨૧
 કાજા વાજારીરે કે, વાજારીરે. ૨૧
 કાજા વાજારીરે કે, રેને વાજારીરે. ૨૨
 કાજા વાજારીરે કે, રેને વાજારીરે. ૨૨
 કાજા વાજારીરે કે, રેને વાજારીરે. ૨૩
 કાજા વાજારીરે કે, રેને વાજારીરે. ૨૪
 કાજા વાજારીરે કે, રેને વાજારીરે. ૨૫

કાફીરો.

અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી;
 રે અજ નકડીરે, નિજાનકડી નિજાનકડી. ૧

એમ મરમમાં મનુએ લખિયું, સમજે સાચા લોકરે; સાચી કરવા આજ્ઞા શોધ, બહુ વિગેને કીધી બેધ
આજુ સમજી અજાનપણથી, કરે 'ફરેલી ફાક. અ. ૧ માતાને કહે બાપાંબાઈ, કરને સારે ધેર સગાઈ.
સાફ કે નરમું પણ ઉલટું, લોક રહીથી લગપરે; કેવમ વર સ્વગતિ ગમ, નાચપણ બીડે નામ;
સાંભળીને ભોળાનન બાકે, તરત કરે તિરસ્કાર. અ. ૭ મુનસહ આદિકેતો અધિકાર, એને મજેલ વારંવાર.
ધર્મા કરીને લાવા ઉઠે, યજ્ઞો રાખે બહુ વેરરે; છે તે દાસ સનંદી વકીલ, તેને વરવાનું મુજ દીલ;
જીલમ કરે ને બની ચકે તો, જાતું રાખે જેર. અ. ૮ એ વર વરસે તોજ વરીય, નહિતે ખદાહુખમાંદોમરીય.
મજલો રહે જમતમાં તેનું, અચોખ ફલ દંકાવરે; સ્વામીને કહો સમગી વાન, તે પણ રહે ચાપ રજિય.
જીએ ન વિશે, જેક બેહેનને, પરવશે તે પુત્રગણ. અ. ૯ વરને વિનતિ કરી વિશેષ, કીધો ઉપકારી ઉપદેશ.
પરમાર્થ પુરોના કષ્ટકે, પળમાં લીધા પ્રાણરે; કીધી તેણે વાન કબૂલ, પછી લાં વેહેઆં ફાકજીલ.
આમળ જાતાં વિચારકેવળે, વળતીકરેવળાણુ. અ. ૧૦ સંવત એગણિલે બારીય, માગરર શુદ પાંચમગરદીય.
સમજીએ સમજીએમાં લેવા, બાળકના પણ ભોલરે; વિવિવત લમ કયાં બંદીબાત, જીમને કરી જમાડી નાન;
સાર અસાર વિચાર કરીને, તેનો કરવો તોલ. અ. ૧૧ જમય 'આવ્ય થોડા લોક, બીજા રજા ધરીને શોક.
પથરા સાથ પડેલાં ક્યાંઈ પણ, લીસે દોષ અમુલ્યરે; વન્ય ધન્ય મોરોળા પિતાય, ઢાગી પુત્રીની પીડાય;
સાધારણ સમજીએમાંતેમજ, તત્તવ વિચાર અનુલ્ય. અ. ૧૨ આદિને નવો અધ્યયેસ આસ, રહેશે કીર્તિ આજા કાગી.
મોરોળાના મુખ આમળ, સાચીએ કહી કયાવરે; એમ વખાણે આજા લોક, કષ્ટકે નિંદા કીધી દોક;
મોરોળા નિજ મનમાં સમજ્યા, પંડિતનો અભિપ્રાય. અ. ૧૩ પુનર્વિવાહોતેમજ નામ, સમય સ્વપાછ મુંબાઈ ગમ, ૧૩
કાહુરે.

૫૬ ૧૪૧ મું.—૨૨ી ૪૧ મી.

સમજી સંવેકયાને સાર, મોરોળાએ કયાં વિચાર; મુગ સમાસહ તેદના, રાવ રૂડ ગોપાળ;
નિરમી સુતાનું ભાણુ મુંબ, કિલમાં ઉપજીએ એને દુઃખ. ૧ એએને અપેલુ કવું, રથી આપ્પાન રસાળ.
પછી પોતાના મંદિર માંય, સો સાચી મોઢાવ્યા લ્યાંય; —
પૂજ્યો સામંતજો સિદ્ધાંત, સોની બાગી મનની જાંતર. ૨ ૫૬ ૧૪૨ મું.—૨૨ી ૨૧ મી,
સો સાચીનન મોઢાવાણુ, પરણે વિધવા રસાળ પ્રમાણુ; અપેલુ કીધીમે અપોથી, તેનુ નામ શુભોમુજાબદોથી; અપેલુ.
પણુ એવી રહી નથો આજ, દિખત દેલ તો કરને કાજ. ૩ પુર મુંબમાં પુનર્વિવાહોતેમજ સમા 'સ્થપાઈ;
ખારી પુત્રીના મુખમાઠ, દિખત રાખી માયા સાઠ; સમાસદો સદૃશરથને, સાચી પણ ઘમાસદાઈ. અપેલુ. ૪
છો કહો મુજને સંકટ યાપ, પણ પુત્રીની પીડા નવ. ૪ યુષ્મિનન દિન ગોપાળસાવજ, બન્યા બની જુદી લારી;
ને દું પંગતખાર રહીય, તેની વિંતા નહોં કરીય; જેણે અમદાવદ મંવરે એરીજ સમા ઉપજવી. અપેલુ. ૫
યિવની સેવા કરીય સદાય, તે છે તરવાને ઉપાય. ૫ પૂનાના ચિતપાવન આજણુ, રિગવેદી રાજેશ્રી;
વળતી સાચીને કહો વાન, વર શોધી લાવે સદાવા; સાખાતો શાકસ્ય અને, સાંદિય ગોત બાજેથી. અપેલુ. ૬
૪૧ ને મજે રૂડો વિદ્યાન, કોડે આપું 'કન્ધાચન. ૬ મિતોપંથ જમતમાં ચઢાવા, ફરનરીસ કહેવાય;
ગાજીસવ પેલવા પાસે, કીર્તિ અધિક કમાયા. અપેલુ. ૪ એજા અનુજ દતા દરિઆડ, બાપુ ગોખડા પાસે;
દય દનરની જાગીર પાખ્યા, પોતાનેજ પ્રપાસે. અપેલુ. ૫
સુત તેના ગોપાળસાવજ, જન્મ દિવસ કહું જોતે; સુત તેના ગોપાળસાવજ, જન્મ દિવસ કહું જોતે;
અલારસે વેવિય હરરીયન, ફજાઆરી તે તેનો. અપેલુ. ૬

૧ આદેલીએ વમેરેના પણ એજ રીતે પ્રથમ વિ- ૧ સ. ગોપાળસાવ હરિ જન્મવામાં દતા. તથા
કાર કયાં દતા, પણ પાઠગથી વખાણવા. નામંજ રકુલન બધા રોકારો પણ દતા.

૨. મળવા ૨ ૥ કુનેનુ મનસા પર્વાં સેતાવાં ગો ૨ સંવત ૧૪૨૨ આમરર વદ. ૩ સંવત ૧૪૨૨
વડા રમ્પા: ૥ કારે ઝંલ નિલિવા: કજો વારાગર ૫ નવસવરમાં.

૩ પુનર્વિવામાં સાચ પ્રમાણે કેવી રીતે કિયા ૫
કરવી તથા કન્ધાચન કેણે દેવું, ઇલાદિને અલારસે, ૫
“વિધવાવિવાહ” નામનું પુસ્તક અમદાવાદમાં ૭
પાણું છે તેમાં છે.

કુચ તરણે કીધા, રસ પુલ માંથી ટીપાડે; જેણે પાંચાં ગાલુસ પાંચ, પન્ન જનમ પરિયા; ૪
 બી પરમજ્ઞા જય લીધા, સુષ સહેલી. ૧૪. જેણે લોભે લીધી લાંબ, એ સિદ્ધ અવતરિયા.
 બી કીધી વિદ્યામળા, વગેરે રસ અને દરોચના; જેણે પરી પર્વતી રીત, પન્ન જનમ પરિયા; ૫
 રસ પાટલિયે પરમજ્ઞા, સુષ સહેલી. ૧૫. જેણી પાપ ઉપર મહુ પ્રીત, એ સિદ્ધ અવતરિયા.
 અમેચન સખાવતમાં, વિષ્ણુની ચીન પીઠાવતમાં; જેણે જ્ઞાને કીધાં રૂપ, પન્ન જનમ પરિયા; ૬
 ૧૬. દુનિયાને કીધાં દુઃખ, એ સિદ્ધ અવતરિયા.
 ૧૭. જેણે કીધે સદેવ સુખેષ, પન્ન જનમ પરિયા; ૭
 ૧૮. જેણે કીધે અરિનર કોષ, એ સિદ્ધ અવતરિયા.
 ૧૯. જેણે વિષ વિષ કાચ વખાણ, પન્ન જનમ પરિયા; ૮
 ૨૦. જેણે પન્ના લીધા પ્રાણ, એ સિદ્ધ અવતરિયા.
 ૨૧. જેણે રસથી કીધાં ઘન, પન્ન જનમ પરિયા; ૯
 ૨૨. જેણે નિરવજને નાશન, એ સિદ્ધ અવતરિયા.
 ૨૩. જેણે પ્રલયકા પ્રતિપામ, પન્ન જનમ પરિયા; ૧૦
 ૨૪. જેણે ચેર થયા વંચન, એ સિદ્ધ અવતરિયા.
 ૨૫. જેણે કાચી કાચી રેડ, પન્ન જનમ પરિયા; ૧૧
 ૨૬. જેણે પાપે ભરિયાં પેડ, એ સિદ્ધ અવતરિયા.
 ૨૭. જેણી વન મન ચારી રેવ, પન્ન જનમ પરિયા; ૧૨
 ૨૮. જેણે અભ્યા દશવતે રેવ, એ સિદ્ધ અવતરિયા.
 ૨૯. સર. જનસેદજીનો રાસડો.
 ૩૦. જેણે મહા જુઓ તારે અને મહા પાર ઉતારે. એ રાસડો.
 ૩૧. અર કોણ અરબો એવેર, તો જનસેદજી જેણે રેડ.
 ૩૨. કાચ પરી પરમજ્ઞા કાળે, કીધાં કરોડો કામ;
 ૩૩. રેવ મનમર આ દુનિયામાં, નિશન રાખ્યું નામ અરેડ.
 ૩૪. મારે દરિયે કુશ રામચાંડો, હવે કાચે કાચી પેશ.
 ૩૫. મારે પળે કાચે ચારે ને પારે, હારે પરી હાડનાર;
 ૩૬. હામન કાચીને હવે પેકારે, કોણ મુલ કોણ મુલ અરેડ.
 ૩૭. સમગ્રે દેશ વગર પરી જન, ભારે ભવન ભવન;
 ૩૮. નાચ વગેરે હાડ કાચનામાં, પ્રવળે જનપૂ પવન અરેડ.
 ૩૯. કારના કારનારીએ કાચ, કારનાં મપે દામ;
 ૪૦. રૂપરથા પદ્મચીત્રે અને તેનારે રામચાંડો અરેડ.
 ૪૧. એવે સને જન વાંચેઆપી, આપે આંખની પાર;
 ૪૨. રાસડો કાચ તે આ સુ કાંડ, એમ કહે રૂપરથ અરેડ.
 ૪૩. એવે જાણે કાંઈ કાંઈ, જાણે જુમિ ભવકાર;
 ૪૪. રૂપરથ કાચ દેશા દેસ, કાંઈ સિતે રૂપરથ અરેડ.

ગરબી.

આ પાસ તે મહા કીડાં મહાકારે એ રૂપ
 જન ભય એ જગત મેવ પન્ન જનમ પરિયા
 જે જુહાને જાણે જાણે એ સિદ્ધ અવતરિયા
 જેણે કીધાં રૂપ કામ, પન્ન જનમ પરિયા
 ન રૂપ એ નિશન નમ, એ સિદ્ધ અવતરિયા
 જેણે જેમાં મને માર, પન્ન જનમ પરિયા
 જેણે જેમાં દામ દામ એ સિદ્ધ અવતરિયા

દવાખાનામાં દરદી દુઃખિયા, લોક રવે લાચાર;
નિશાળ માંદો નિશાળીયા રવે, ચાલ કરી ઉપકાર; અ.
પાંજરા પોળના પ્રાણી પોકારે, એનો ગયો આધાર;
સાહેબ લોકનો ગયો સનેદી, ઘઠાપણનો દેનાર. અરે.
કાંધા ફિકર હવે લોકની કરશે, હરશે હરકત ત્રાસ;
અંતરનો અભિલાષ જીવરશે, પરમ કેતી પાસ. અ. ૧૦
હિંદુસતાનનો હતો હિમાવતી, પામરનો પ્રતિષ્ઠાળ;
નેક શાણી સરકારનો સખો, ડાપણુદાર દયાળ. અરે. ૧૧
માનવી માતર જેને જમતામાં, ભૂદી ભૂદી બધી ભત;
સાંભળતાં શોક સાગરમાં પડી, વારવારે કહે વાત. અ. ૧૨
ખાલી હિસે રતનાગર ખેતર, ઉત્તર જેમ આ વાર;
ખરેખરો ખેડુ હતો તે ખોખો, ખરી ખાતે ખેડનાર. અ. ૧૩
સંવત ઓગણિસે પેદાશો, આલતાં ચૈતર માસ;
કપાળી અભાગણી બારસ આવી, તે ઉપખળો ત્રાસ; અ. ૧૪
વિજળિયે જઈ વાત પોઢેઆડે, કેકોને કામો કામ;
સાંભળતાં થયાં સર્વે ઉઠાસી, કાંઈ કરે નહીં કામ. અ. ૧૫
પોણોસો વરસ ઉપર નવ પુરા, માંડીને ગણિયે માસ;
જૂતાળઆપુણ એટલું ભોગવો, વળતી લીધો સ્વર્ગવાસ. અ. ૧૬
ધર્મપુરધર ધીરજ ધારી, પામ્યો પ્રભુનો પય;
જન્મ કયા કવિતાથી નેના, ગરવાળનરો યંધ. અરે. ૧૭
નારો નરો નેના નામને શેરો, પુરો સંભારીને પાસ;
જેને હાંધે જમસેક મયા હશે, કાંઈ શેરો કાઠ. અ. ૧૮
આઠન ચીન વિલાપતામાં જેણે, જેળવું મોઢું ખાન;
વિધવિધના ઉપકાર વખાણે, આખો દેસ ધ્રુવન. અ. ૧૯
નાઈવું ઉપનામ આપાણું, ખીજું એ બારોનેટ;
જનનો હેતુ મહારાણિયે ગણ્યો, બાવે કયો માંદેલેટ. અ. ૨૦
ખેડ તળાવ કુવા પુલ બાંધ્યા, પ્રાણીની દરવા ખાસ. જનમ્યો તારીખ નવ જુન ખાસે, અધારસે અગિયારે;
ધોળી રખાવો ધર્મશાળાઓ, કાંઈ ન રાખી ક્યાસ. અ. ૨૧
સરત ને નવસારી પુનાવ, સજ્જનો પૂરે સાખ;
રૂપા પરઉપકારમાં આપ્યા, લેણે ગેવિસલાખ. અ. ૨૨
મહાજનનો એવો મોતડી હતો, દેસ ડિઝાનું કયાડ;
કાપડ કળિડાળમાં કહિયે, લોક લડાવણ લાડ. અ. ૨૩
મુખઈ ઈલાકામાં નસીબ મોટાં, હતી ન કશીયે ઢાણ;
દેવના ધરને જળે દેને લીધો, પ્રભુનો જીવન પ્રાણ. અ. ૨૪

ધરો નથી ને મનાર નથી નર, જમમાં જેની જો:
દસ્વારથને પરમારથનાં જેણે, કીધાં કામ કગોડ. અ. ૨
પારકિયો નીમ પરમ પુરપનાં, નામ લેગે ને દીમ;
દરનેદસદીત સદાય સંભારશે. નિર્મળ જેનું નામ. અ. ૩
એ મહા પુરુષને મળવાની મોટી, દેશનાં રહી ચડી દાર;
મણી મણી મુણ મંથમાં મુંચીને, રાખત દસપતરામ. અ. ૪

— ૦૦૦૦૦૦ —

ધનજી કામાની ગરબી.

“સાંસાંકરે સરત શેઠેર, મુખઈ અમળેલી” - એ રામ
ધન્ય ધન્ય ને કીધાં કામ ધનજી કામાએ,
શાખે દંકાયા લોક નેના જમખાએ. રેક.
જેમ પ્રભુને પ્રેમે પોતે, પ્રભુ આપે અમ પાનર;
પણ ન કહેને કું આપું, કીધાં એમજ દાન. ધ. ૧
દિવસથી દુખિયા દીકા, ને લાલગા લોકરે,
ખરખી છાતી રહેને ખાચ, સરવ સમાયા શોક. ધ. ૨
નિલ નિલ તેડયા નાતીયાને, ધણાં માન કઈ પેરરે;
પરનાતીયાને પણ પાતે, પાળ્યા રૂડી પેર. ધનજી,
સંધારવ સધળા દેશીને, દહડે પારી દામરે;
ખરખ્યાં નાણું ખૂજ ખસં વણી, ન કરું ભહેરનામ. ધ. ૪
ખરખે છે ચીમત ખસ તે, જેજવવાને માનરે;
પણ પ્રભુ પ્રાને રૂડી રીતે, ખરખું પારી ખાન. ધ. ૫
મુલ્કીજન પાસે યંધ રચાયા, આપ્યા મુપત ધનખરે;
જેથી જનનાં લેમ વિનાસે, સમગ્રે તલ તમામ. ધ. ૬
ધન્ય ધન્ય તેનાં માત વિનાને, ધન્ય એનો અવતરરે;
જેના કુખમાં જનમ ધરોને, કોડ કયાં ઉપકાર. ધનજી
જનમ્યો તારીખ નવ જુન ખાસે, અધારસે અગિયારરે;
સરોર તબુ” સન ઓગણસારે, તેવીકબી જુન લ્યાર. ધ. ૮
મુંદરો જમને સુધારવાને, ખજાવવા બહી બાતરે;
ખાતે નાણું ખૂજ ખરચવા, રાખી રમિ દિવસાન. ધ. ૯
સને અધારે છતીસામાં, દિખત ધરી દનારરે;
મુતરપણથી ચીન ચડીને, વિવિધ કયાં વેપાર. ધ. ૧૦
ધન ધણાં પરમારથ કીધાં, પ્રભુપર પારી પ્રીતરે;
લોક સદિત જન સો સંભારે, રાખી એવી રીત. ધ. ૧૧
મુગમુગમાં અવિચળ જસ રહેજે, નિધન રહેજે નામરે;
ખરખમાંથી આગિય આપે, દિન દિન દસપતરામ. ધ. ૧૨

૧ સને ૧૮૫૭ના જગવાથી સારા નશોને મું-
ખાઈ ઈલાકામાં કાંઈ નુકસાન થયું નહોતું.

એ દુખથી અંતર માફ અઝાપ્ય નો. ૬૨૭. ૧૮.
 ચાલન થોને દહો મોરી ચાપ છે નો;
 એનું છે પેલીસનું પલુ અધેર નો;
 મોર અને મોઝીયાળા છે ભાગીઆ નો;
 પ્રભ વધી પીઝ પામે એ પેર નો. ૬૨૭. ૧૯
 જડ જુલમ ચામે છે તાલમચાળનો નો;
 લૂટે રૂટે ને વળી મારે માર નો;
 સાહેલી જુદી પુરે સરકારમાં નો;
 જડેર મોઝા રમે વજા જુઝારનો. ૬૨૭. ૨૦
 રિવાઈ કરીને પલુ કોઈ કાને નહીં નો;
 ને સામે જન તે પલુ માંમાં જાય નો;
 અધેરી નમરી જેવો ઇનસાફ છે નો;
 એનો કરવો કાંઈક હવે ઉપાયનો. ૬૨૭. ૨૧
 પોઝાં એ રીતે પાખર પ્રાપ્તિયો નો;
 જાડના દિવમાં વસ્યા પછી જમવાન નો;
 સાચ સબ કહો કહોને શીતળ કમો નો;
 દુખ દરસનું દીધું વાચા-દાન નો. ૬૨૭. ૨૨
 પ્રેમ સદિત પરદુખમંજન બાક બાપુ નો;
 ચાલ તણ તું પીરજ મનમાં પાર નો;
 મોહરની ઝરણાંથી સડુ સાઈ થતે નો;
 એક હવે કોરકમાં અરજ ઉચારનો. ૬૨૭. ૨૩
 નાનું લે ને ખાનું ખા બાનું બરી નો;
 રિવામાં નું રમ ફિકર નહિ રાખ નો;
 દેહમાં દીખત જાતો થરને હવે નો;
 બંદિસ નહીં બંદિરસવે મોઝા લાપનો. ૬૨૭. ૨૪
 કોરકમાં કામજ અરજનો આપીયો નો;
 તે સહેજ તરફે લે તબુલાબુ નો;
 જાડમાં ચરચા ચાલી ચારે દિવે નો;
 ચાડમાં જાડને પાડું જાડાબુ નો. ૬૨૭. ૨૫
 સારીન કોરકમાં સાહેજ બે મેનીયા નો;
 બિર જાડિલ સર રિવિવમ ચારાલી એક નો;
 સર ચારકત જાડજન ખોળે જાડે સડુ નો;
 પુતી જાડજ વજાને જોને વિરેક નો. ૬૨૭. ૨૬
 કોઈ જાડ નેદેન કાચીલા કાડે નો;
 જાડિસ રિવિવમ હાડેરો મેક નો;
 જાડમાં જાડ જાડુ લાંબાં લાંબાં જાડાં નો;
 જાડું જાડું જાડુ લાંબુ થતે નહિ લેકનો. ૬૨૭. ૨૭
 કાડને જાડ બે જાડિસ જાડજા નો;

રિવેકવતો નામે ને વેરકાફ નો;
 રીડ જીએ ને વડીલ વળી કાલસ થયો નો;
 શી રીતે ઉવડો ઉપરો ઇનસાફનો. ૬૨૭.
 કોરકમાં તે કણ્યો જોવા કારજો નો;
 બારે બારે જનની બીડ જરાય નો;
 સાહેજ લોકે ને સાડુકારો સહેરના નો;
 જયે જયે લે જન જાડુ જોવા જાય નો. ૬૨૭.
 સાફ થયો ઇનસાફ રડી સરકારમાં નો;
 કોઈ તે એકરિસ દિન જોને કાડનો;
 એક અને પૂરા રૂપેયા પાંચસે નો;
 ખાસો કંડ જોયો પામીને ખેડ નો. ૬૨૭.
 નાનું ખરચ હમરો નાણાંનું ચડું નો;
 પારી વળી નાલાવક નાલાધીસ નો;
 એ લોકો વિવિવમ કાડેરો આપિયો નો;
 દયા વળી જોના દિવમાં કિનનીસ નો. ૬૨૭.
 જોનસની જાડી કારી કારજોને નો;
 પોલીસમાંથી કાડનું જેજો પાપ નો;
 પકલા જના ચોરોને પલુ પલકમાં નો;
 સુરત થરી જેમ સમજા પકડે સાપનો. ૬૨૭.
 અઘરસો ઉપર પચાવન સન સમે નો;
 પચીસથી તારોજ જુન માસ પ્રમાણ નો;
 કોરકમાં ને કિવને કણ્યો ચૂંચિયો નો;
 જોનું પ્રસરું જનન જાડામા જાડુ નો. ૬૨૭.
 અમલતજા અધિપતિયો એવા અંતર નો;
 પછી ન પીડે કોઈ નરિખના પ્રાણ નો;
 જાડો જાડો એજ જાડને મોઝા બાડો નો;
 પાડે પાડે વિવિવિષ કરે વખાણ નો. ૬૨૭.
 જન જન દિવરિસા દાડના દીડન નો;
 કુજા જાડો અરખા કીલે કનાડો નો;
 સહેલીને તુ સમજે છે એરી મમાનો;
 જાડે જાડે તુજને સડુ કોઠા બાડો નો. ૬૨૭.
 નુખત્યા માણનું દુખ નોડુ મધુ નો;
 સરે પ્રકારે દાડો જાડુનો ગોડ નો;
 એ ઉપકાર અપાર કમો તે આ મમે નો;
 લાખ પડે પલુ તે નહિ જુરે મોઝ નો. ૬૨૭.
 જાડું જાડે દિવદાર દાગુ જાડું નો;
 જનમાં જોને જાડ દોળે જનદીલ નો;
 અડાં કાવ એક કરે આ લાંબાં નો;
 આપેડે જાડજા જોડી આડી નો. ૬૨૭. ૨૭.

ઉપનિષદ વૃત્ત.

હું દેખેને હૃદયર દગ આંખે,
તે આંખથી ભોંધ સકશે ન કંબે;
દશે વિશેષકું ક્ષિતિ ભાગ કંબે,
તે ભાકે દાઝ નરદય નેમે.

૩૮

મુંબહના ચોક નાના ચાંકર વિશે મરણી.

પ્રાચીન સુરત શેઠેર મુખ્ય અગ્રભેતી. એ રામ.
હાને' શકરને સુત, ૫૬ મોકું પામ્યો;
દિમા જેને મળતુ, જન મધ્યે ભાગ્યો. ૨૩.
મુખ કારણમાં સક સમારે, નિર્ભય જેનું નામરે;
સારી કારણ જેની મારણી, પામે શુભ પશુભાગ; ૨૪.
મળતરોએ મળ્યાં દિલ્હીમાં, કહેવાયા મનુ કેડરે;
કેડર સુત નહાનના વરખી, ભેતાં નજરે ભેડ: ૫૬.
વેળાની રહિ કદવામાં, જેના વિવેક વિચારરે;
જે નરના ઉપકાર થઈ અતિ, મુખ પામે સંતાર; ૫૮.
સહિ ને હુદિ એ સાથે દાઝર જેને દોષરે;
કામ કષ્ટ પશુ સથે સાચા, જેની આમન ભેગ. ૫૯.
દેહી ને રહિ પશુ રહેડે, કીને જેની પસરે;
જેના ઉપર રીડે તેની, અવશ્ય પૂરે આશ; ૬૦.
અપભ્રંશ જે જન મન રંગન, અગે નિર્ભય નિતરે;
મુદર વરણુ મુદરણુ રોમે, પરમારથમ કીન ૫૬.
૧
જન્ય પિતા માતા જન્ય તેની, જન્ય જેને નવરા રે;

વિધન નિવારણુ કુખમાં તારણુ, મોધારાં આધાર, ૫૬. ૩
આગવતી જેનો આવ ભગની, ચંકર જેનો તાવરે;
મગનીય કરને બળનારો, વિષ વિશે વિખ્યાત. ૫૬. ૮
કંપરવટે પશુ શુભ કરમણો, પુત્ર પિતાના પાવરે;
જન મુખમયક વપમા લાવક, રૂકે વિનાયકરાવ; ૫૬. ૪
મદામ.વાપુરીમાં એ મહાએ, દિવ દરિયો દાતારે;
મોટામાં તે મુખ્ય મણાયો, બારે મુખ્ય ભંડાર; ૫૬. ૧૦
૬૬૩ વડ દિલ્હી કશિપુત્રમાં, પોતીરહેલા પેખરે;
ચંકર સુત આ સુમે ભગનો, એમ કમળાયા ભેખ; ૫૬. ૧૧
સકુ રામ સક રાંકે વખાણે, ભણે દેશી દેશરે;
યથાવમાનુવિદ્ય.જનમંચરો, વંશીએ સતવિરો; ૫૬. ૧૨
ચંકર સુત તમે શુભ શુભ છો, કોડ કરો શુભ કામરે;
અંતરમાંથી આવી નવપે, સિત્તિદિવ્યપતરામ; ૫૬. ૧૩

રાવ સાહેબ મહીપતરામ રૂપરામ વિશે.

"સન ૧૮૧૦ માં તેએ વિચાવન ગયા ત્યારે
મીં દોષ સાદેખની કુમારથી તેમના વિચાવન
જન્ય વિરે મે નિમજ રમ્યો દત્તો, તથા મારા મ-
નની ઉવરથી નીચે લખેલી કવિતા એ.કે.સના હુદિ-
પ્રકાશમાં છાપી હતી."

૫
ભાગ્યે ત્યારે મે કશુ કે કુ નો મનુષ્યની નરખી
રમી લાગ્યો તું. એમ કહીને આ મરણી સંભળાવી,
અને તેના અંધ કહી સનમખ્યો રે; મહારેવળ મે
પુત્ર છે; તેમા મોટાનું નામ કાવિરસ્યાની અને ના-
નનુ નામ મનુષ્યનિ છે; તે મનુષ્યનિ મધ્યા દેશમાં
નોતી ૫૬વી પામ્યા છે; સિદ્ધિ અને હુદિ એ ભે-
તેની કાંચા છે, અને સિદ્ધિ, તથા રહિ એ મે દા-
સીએ. લક્ષ અને લક્ષ એ મે પુત્રરે, અને જેના
કર્તવ્ય રાન મનુષ્યનિ એટલે ત્યારે રાનરે અથવા
સામાન્ય રાનરે છે, આ નાનપણે ખીને
અંધ નાનપણે રાંચે લાગ્યાં વનુ એટલે રાન
અને મનુષ્યનિ એટલે નોતી છે; તે રાંચીની સાની
દત્તો મનુષ્યનિ નાનુ નાન વિનાયક છે, અને
તે નહા નાન. એટલે આની સિદ્ધિ, જે સર-
વજ છે, તેના રહેડે, અને જાન અંધના મહા-
મનુષ્યની એટલે મુખ્ય કહેડે, એ કશિપુત્ર મે અ-
કેડર મનુષ્યનિ એટલે નાનકેડે જનુ મનુષ્ય ૬૫

૧ મુખ્યભાગ દિલ્હીમાં જાનવ. આનંદદાર.
અને સુધારણા આમેયન નામે નાનકેડે દત્તો તેના
આપનું નામ કહેડે દેડ અને મનુ નામ ભગની
માન, અને કીકરનુ નામ વિનાયકરાવ હતું નાન.
દેડે એક મહારેવળ દેવજ નાનુ છે, તે દેવજ
નમ ભગનીકર રાજુડે. તે દેવજની વરસ નાની
પાને વરસા વરસ મેડો ભગિ આખરદાર ૧૬.
રંગીની નિમજવત ભગિનિ સારી આનંદદાર છોડ્યા
દત્ત, તે નિમજવતના સન ૧૮૫૬ આ અને તેમને
મે.સા.એ દત્તો; ત્યારે આ મનુષ્ય રંગીને કુ અંધ
અંધ દત્તો. તે સમાન સમાનરથ તેમજે નમે કશુ
કે મર્યાં ૧૫૫૫ દેવરે મરી અરજ સમાનરથ
નરો, ૧૫૫૫ દેવરેની કવિતા કરી લખ્યા દોષ

દોહરા.

નાગર સાગર મારગે, મહા મુગ્ધારી કામ; ૧
 તેમાં હિંમત તે' મણી, રાખી મહોપતરામ.
 મણી મવાસે ગીતન, યુષ્મ તુમ ગમો ગામ ૨
 રાજેશ્વીની રીત તે, રાખી મહોપતરામ.
 કમળીથી તો સૌ કમે, કરતું કુચર કામ; ૩
 કયા અચળ આ કાળ તે, રાખી મહોપતરામ.
 યુદ્ધીહીણ બહુ બકા, હાસા હમો હામ; ૪
 દિલમાં તે' નહિ દિલગીરી, રાખી મહોપતરામ.
 સારામાં સારો થશે, પણ એનો પરિણામ; ૫
 દોલત તે' આ દેશની, રાખી મહોપતરામ.
 વિલાપતી વ્યાપારથી, દોસ મળશે ધમ; ૬
 લાજ દબાર બાજરની, રાખી મહોપતરામ.
 જશ મળશે આ જગતમાં, નિશ્ચય રહેશે નામ; ૭
 વખાણવાની વાત તે', રાખી મહોપતરામ.
 અંતર આસીય આપશે, તુમને લોક તમામ; ૮
 આખાદી આ દેલની, રાખી મહોપતરામ.
 મુઆ કરશે સૌ તને, રનેક સહિત સલામ; ૯
 શોખા હોંકુ સર્વની, રાખી મહોપતરામ.
 કરવા નીકળ્યો કાઠથી, આ અવસરમાં આમ; ૧૦
 પકડી વાત પ્રમાણુ તે, રાખી મહોપતરામ.
 નાગર નર હારે નહીં, હારે હોય હામ; ૧૧
 કહેવત તે' સાચી કરી, રાખી મહોપતરામ.
 દરકતમાં જરકત હશે, વળતી થશે વિશમ; ૧૨
 એરી આણ અંતરે, રાખી મહોપતરામ.
 બધો મણો તે તું બહે, બહે બધો બધુનારી; ૧૩
 દિંદુનો યતુ દધો, કુલ્યાલ કુપા કારી.
 બકે છે તે છે બકે, તુઝ અકલની ટેવ; ૧૪
 જતાં હશે તેમજ જશે, નીર નેવનાં નેવ.
 સમાધાન સધળું થશે, નડી થશે નિરાંત; ૧૫
 વાતો ચાશે વાચવા, દેવાશે દહાંત.

કવિત.

વિચરી વિજાવનમાં લાયક વિદ્યામય લોક,
 વિદ્યામાં વિજાન સ્મરિવાળાં વણી ગામને;
 મેળવ્યું વિશેષ જ્ઞાન મેળવ્યું વિશેષ માન,
 મેળવ્યું વિશેષ દેહ દિલકારી કામને.
 બણીતો નહોતો પથ, બોધને બણીતો થયો,

બણીતો થયેને કીધા બણીતા તમામને;
 મોડું એણે કીધું કામ માટે દેશે મોડું માન.
 મોઢા મોઢા મહોપતિ મહોપતરામને.
 સંભારી સંભારી બારી બારી શુભકારી કામ,
 સંભારી સંભારી યે આભારી એવના નામને.
 વખાણી વખાણી હર્ષ આણી રાય રાણી મુ
 વરશે મુલાલી સાણી મણી એની હામને.
 પરકપકારી કામ કારી કટ નકારી,
 કદી, નરનારી ધારી ધારી નેજે ધામને;
 મોડું એણે કીધું કામ માટે દેશે મોડું માન.
 મોઢા મોઢા મહોપતિ મહોપતરામને.

“એ નળ આબોધે” એ રામ.

મુખે મોક્ષીઆ મહોપતરામ, મુખે દોષ સા
 તમે બોલ્યા તે સલ તમામ, મુખે દોષ સા
 માટે કરવા સ્વદેશ કલાણુ, મુખે દોષ સા
 પ્રીને અરધું દુતન થન પ્રાણુ, મુખે દોષ સા
 ખસા દેવામાં છે મણી હામ, મુખે દોષ સા
 કઈ દેશ દિને કાંઈ કામ, મુખે દોષ સા
 જુદામાં દેશ અર્થે દુ જનડે, મુખે દોષ સા
 કુકડે કુકડા તલા થાડે, મુખે દોષ સા
 ડોમે બે મુજ દેશ બચાવ, મુખે દોષ સા
 શુગ્રીએ મદુ સામે ભાવ, મુખે દોષ સા
 દેજઅર્થે પડ મારે દેલ, મુખે દોષ સા
 ભાતુજનમ મહાન મયો એલ, મુખે દોષ સા
 જનમયો તે જર મકેજ, મુખે દોષ સા
 દેલ અર્થે મરે બંધો એજ, મુખે દોષ સા
 દેશ માટે મુઆ કાર્ન મામ, મુખે દોષ સા
 તેના નિશ્ચય રહી નયા નામ, મુખે દોષ સા
 ધન્ય ધન્ય તેના માન તાત, મુખે દોષ સા
 રનેહે સંભારે સૌ જનનાત, મુખે દોષ સા
 દિલે દેશની દાઢ ન દોષ, મુખે દોષ સા
 કહે તેને મરદ નહિ દોષ, મુખે દોષ સા
 લોક દેશના બ્યારે પુરાય, મુખે દોષ સા
 ધર ખૂણે જે જઈને ધસાય, મુખે દોષ સા
 એના જીવતરમાં કડી આગ, મુખે દોષ સા
 અતિભણ્ણુ એનાં અનામ, મુખે દોષ સા

જેણે દેહ પરી દેશમાંથી, સુજો દોષ સાણારે;
 દેશ કાળે કવું નહિ કાંઈ, સુજો દોષ સાણારે.
 જનમનો દોષ પથાર જન, સુજો દોષ સાણારે;
 હમરન મહી હમરે ન માત, સુજો દોષ સાણારે.
 દેશ અરમે દુ આતુર પાડ, સુજો દોષ સાણારે;
 આવી જ્યાં માંડશે ત્યાં જાડ, સુજો દોષ સાણારે.
 આવી પડશે તો પીડા અપાર, સુજો દોષ સાણારે;
 રાદેશાં સહન કરનાર, સુજો દોષ સાણારે;
 પેણું હિંદાં પ્રાંત સંદિત, સુજો દોષ સાણારે;
 નામંચ સૂચની જોડે રીત, સુજો દોષ સાણારે;
 અને મેળતું એ વિશે જાન, સુજો દોષ સાણારે;
 રીતી રીતી સખીને જાન, સુજો દોષ સાણારે;
 પછી આવીને આ દેશ મંદી, સુજો દોષ સાણારે;
 એવી રીત મણતું દુ આંખી, સુજો દોષ સાણારે;
 કું તે પયે જ્યાં પડેજ, સુજો દોષ સાણારે;
 દોશી દિલે તે પયે સડેજ, સુજો દોષ સાણારે;
 એવા તડે તપો જેમ દોષ, સુજો દોષ સાણારે;
 અધાજી હાડે જ કયાંયે, સુજો દોષ સાણારે;
 પડેજાં પડી પીડા પમાય, સુજો દોષ સાણારે;
 એક એક પછી એકી યા, સુજો દોષ સાણારે;
 એમ મુજક કુરોષ મોહર, સુજો દોષ સાણારે;
 જાણે દિલું સુખે જે જાર, સુજો દોષ સાણારે;
 પણ પ્રિય જનને કું પુઝીય, સુજો દોષ સાણારે;
 પછી આપને નારી કહીય, સુજો દોષ સાણારે.

એકા બાઈ બૂલેતા તારેરે. એ રાગ.

મેઘાં કામ મહોપનયમેરે, કવું કહીને બહુ જાને એ દેક
 ભદ્રાંજી સુરત રોદેરના જાન્યે, રાખવા નિજગ નામ.
 નામર વડનગર તણી નાને, તાર તેવો રખાય. મો. ૧
 આગપણે મુગવાળી બાવે, કવું હમજીને અબ્બલ.
 પરદેશ મરજીનો પ્રમુખ સહ, પત્ર-પુ પ્રતિપાત્ર મો. ૨
 કોયેજામાં વળી અબ્બલ કરવા, મુગાણમાં કવું વાલ.
 અદ્વૈતધાતું જન પ્રવેશ કવું. ત્યાં પણ તલપ્રકાર. મો. ૩
 સારી દિલુંની ભુદિવર્ધક સમા, એવો રવો અનવાન;
 આપણ તેમાં ભાંડાં ભાંડાં જાળી, દેવો ભડુજનદાન મો. ૪
 સાદેજ દોષે નિસાદોને માટે. પુસ્તક સંસ્કાર રચાય;
 તે કામમાં પણ મહોપનયમે, કીધી મદદ નેક કામ. મો. ૫
 વિદ્યાઅભ્યાસ વિદ્યાવતમાં, કેમ નાચે તે જોવાને રીત;

કીવો પ્રવાસ વિદ્યાવતમાં, નિજ દેવનું કરવાને દિત. મો. ૬
 સંકટ સાંખ્યાં રાદેશને અંધ, ધીરજ મારી અપાર;
 રસ દબાર જતાં નહિ વિસર, એવો એવો કપકાર. મો. ૭
 ૭૨ નંબ કાચેજનું કામ કીધું, પુસ્તક રચિયાં પવિત;
 સંવતું સાઈ અઘ હજીયારે, માણસ માનમે મિત. મો. ૮
 તામાલી મુગવાળી બાવની, તેવો કીધો કારનાર;
 તરસ યોગમાં વિશેષ વધારો, તેવો બંધા બંધાર. મો. ૯
 ૯ પુસ્તકસાગરો કન્યાસાગરો, એવી સાગરો અનેક;
 કામ મુખાર તણાં તે કરીને, કાચમાં લખે હરેક. મો. ૧૦
 સહેર તણી સુપસાધ ખાતામાં, એ મણાયો આરેસન;
 સાદેજ લોક સંકલ પુણે, બહુ ભાળીને ભુદિવ ન મો. ૧૧
 ૧૧ કોઈ સંદિત વળી જેણે યાધો, પ્રારથનાને સમાજ;
 ૧૨ મધીને કેટલાંક મણાં, એવાં એવાં શુભ આજ. મો. ૧૨
 ૧૩ જાણી અદારે એકાણુ તમાં, તારીખ ત્રીસ મે માસ;
 એમણુ સાક વરસ જ વાતાં, તે પહોંચે પ્રભુપાસ. મો. ૧૩
 ૧૪ યજ્ઞમાં કંઈક ને યાચે પણા, પણ નહીં યાચ મહોપનયમ;
 તેણે કવું એવી રીતેથી કસો, કાણુ એવાં ભાંડાં કામામો ૧૪
 ૧૫ એ પ્રભુ સેવ થઈ જતમ અ પલે કરવાને એને કામ;
 આદુનિયામાંથી એનાવવાથી, હેરી જમોરદહવતરામ. મો. ૧૫

—૦૬૦૬:૦૬૦૬—

મુંબાઈના સર. નાઈ. મંગળદાસ
 નમુબાઈ રિયે.

“વિદ્યાવતમાં (પરી) અભ્યાસ કરવા સાર
 કોઈ દિલું જાણ તેને ત્યાં તણુ વરસ સુધી દરસાથ
 ૧૮૦૦) ખરેખરી મને, તે સાર ૧૨૦૦૦૦)
 થોડે સરકારમાં મણા, તે વિશે સન ૧૮૧૨ ના
 એપ્રિલના જુદિપ્રકાશમાં જાણેલી કવિતા.”

દોહરા.

મંગળ કરવા મનુષ્યનું, ઈચ્છે મંગલદાસ;
 તેનું મદામનન થવા, હંધર પૂરે આસ. ૧
 નિર રાખુ નિજ નામનું, કીધું મંગળ કામ;
 ધન તેવા અગ્ર પિતા, યાજું મંગળ નામ. ૨
 જ્યાં તારો આ જગતમાં, પૂરણ થયો પ્રકાશ;
 કામ અધિક જે તે કવું, મંગળ મંગલદાસ. ૩
 અગ્રણુ મોટી આ સમે. નિચે યાચે નાચ;
 તે પુણ્યથી તારું થયો, મંગળ મંગલદાસ. ૪
 જેવજી જાણ કરી, પલું જાણે ધાસ;

५११
 ५१२
 ५१३
 ५१४
 ५१५
 ५१६
 ५१७
 ५१८
 ५१९
 ५२०

424.

[illegible]

એ શિવજી નીતિની કવિયા પણ ને પછી ગમ-
જારી હતી તેથી મહારાજના પાદોને ખુશી થઈને કહ
સાચ પોરશિયાના વડાસાનો સેખ આપનો કરી આપશે.

मिस मरी हार्पेटर विप.

[illegible]

दे।दु.दे।

દિગ ચલો દિદુભાનુ, કરે તથા અન્યે ૧
 દરિયાના ઉદ.

[illegible]

૧ એ નામનો એક સાદો જ વિચારવામાં મુકે
જેણે લાખો રૂપીયા પરમાણમ આપ્યા હો.

[illegible]

১৯৪৭ খ্রিঃ ১০ মাস ১০ তারিখ
 ১৯৪৭ খ্রিঃ ১০ মাস ১০ তারিখ
 ১৯৪৭ খ্রিঃ ১০ মাস ১০ তারিখ
 ১৯৪৭ খ্রিঃ ১০ মাস ১০ তারিখ
 ১৯৪৭ খ্রিঃ ১০ মাস ১০ তারিখ

૧. જાણીતા અને પ્રખ્યાત ગાયકો અને ગાયિકાઓ
 ૨. જાણીતા અને પ્રખ્યાત ગાયકો અને ગાયિકાઓ
 ૩. જાણીતા અને પ્રખ્યાત ગાયકો અને ગાયિકાઓ
 ૪. જાણીતા અને પ્રખ્યાત ગાયકો અને ગાયિકાઓ

૧૫૫. અમલ ને જાણ, તે ૫૦ ૩૫૫ દેખડો
 ૧૫૬. અમલ ને જાણ, તે ૫૦ ૩૫૫ દેખડો. ૧૫

...ने रीत व्यवस्था की, सदाच सदाच संस्कारों को...

[illegible][illegible]

૧૭૫૩
 ૧૮૫૩
 ૧૯૫૩

નિલ નેડી કાપેદર જુઆ. ૫૨ કપાકરો અખજ. ૧૧
 ૩૫૨ કપાકરો અખજ. ૧૧

15 January 13, 1970

मे नामने मेक साहेब विद्यापति

၁၂။ အထက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော အခါမျိုးတွင်

કૃતમ ધન તો એજ છે, જન જમજનવાસ. ૧૨
જ્યાં વિચરે ત્યાં જમવમાં, જાસ આપે જમદીસ;
સર્વ સમાસદ સ્નેહથી, આપે એ આથી. ૧૩

ઘડરના વાવણી સાહેબ વિષે.

"તા. ૩ મી ડિસેમ્બર સને ૧૮૬૭ ને રોજ તેમને
મન આપણ સાફ દિગ્મામાં ઈન્સ્ટીટ્યુટમાં સમા
મગેલી તેમાં કહેલી કવિતા; સમાની ફરમાવથી.

હાહરે.

સંભારી સદગુણ સદા, અદ્વૈતનિય કરશે વાહ;
એનું આપે આદર્શ, આથી અમદાવાદ. ૧

હરિગીત હંદ.

તે આતો અમદાવાદમાં, બહુ મોટો કિરતી મેળવી;
નુપચાઇ ખાતાં તે મુખથી, બાવળી દિવ એળવી;
તુમ દાસ અત્યાં હો અંધી, કોઈ રહે નહિ કાવલી;
આ ઘડરના જન સૌ કહે, વાહ વાહ ઘડર વાવણી ૨
સકુ સાધ કીધે સ્નેહ તો, સાખાડો લીધી સો મણી;
મણમાં ન આવે અંત કદી, મુખ સર્વ કદીને જો મણી;
કર્મ મણુએની મટાડી, મોટી પોય મનમાંવલી;
આ ઘડરના જન સૌ કહે, વાહ વાહ ઘડર વાવણી. ૩
જો જાતી ખરેખે લાખ તોપણ, રોજ ભેષ રજો નહીં;
જો રોનમે જાણવ એકે મુલક મહિ મજો નહીં;
તે રોમ તેવા દલિયલ બહુ, પણ ન માની પાવણી;
આ ઘડરના જન સૌ કહે, વાહ વાહ ઘડર વાવણી. ૪
તે પેદાશી પથરીઆ કારી, બળી દિકમવ કરી,
કર્મ દાનુ રાખ્યા પ્રાણીના, ખુદ આકારી મરેનન ખરી,
કાકાતો સરી એવા તારી, ખરિ દાસ દેખાવણી;
આ ઘડરના જન સૌ કહે, વાહ વાહ ઘડર વાવણી. ૫
તુમથી મુદા જાતાં પદા જન, અધિકનેન ઉદાન છે;
જો રો તરત દરિ નેમરે, એવી સરખો આવ છે;
જનગરીજન પવન તુમ, સર્વ દાસ હયાવણી;
આ ઘડરના જન સૌ કહે, વાહ વાહ ઘડર વાવણી. ૬

હાહરે.

તુમ જન માને સ્નેહથી, પદનેપરની પદ;
જ્યાં વિચરે ત્યાં જમવમાં, પુરે આપણી અસ. ૭

પ્રમાણિકા હંદ.

નહોત વેદ વાવણી, કદી મું ન કાવણી;
પોય રૂપેને વાવણી, મટે ન આંખમાંવણી.

ઘડરના મહારામ જીવાનસિંહજી વિષે.

"તારીખ ૧૬ મી જાનેવારી સન ૧૮૬૮ ને રો
તેમને સરકારે રજા આપ ઇડિયાનો ઇલકામ આપે
તે વખતે ઘડરમાં મોટી સમાબરાઈ હતી, અને
અમદાવાદથી તેમજ્યો કહો; તેમાં કહેલી કવિતા.

હાહરે.

અંતરથી આશિષ કહું, ધર ઈંડર સરસાર;
કોઈ મણી તુમ પર કરે, કરણા જમકરતાર. ૧

મોતીદામ હંદ.

કરે કરણા જમનો કરતાર,
બરે બરપર અખૂટ અંધાર;
સમૃદ્ધિ વધે સુરનાથ સમાન,
એવો જનમાં તુપ સિદ્ધજીવાન. ૨
દરે દિશમાં કિરતી ફરયાવ,
બળી મળેને મુખ મંથ રચાવ;
દાસ ધરોને નિલ દો બહુ દાન;
એવો જનમાં તુપ સિદ્ધજીવાન. ૩
વસે મુખ માફ સરસતી વાસ,
અધિક વધે તુમ રાખ ઉગમસ;
રહે ધરણીપરનું વિજ ખ્યાન,
એવો જનમાં તુપ સિદ્ધજીવાન. ૪
વધે વધુણ તુમ વંસ વિરોધ,
વધે દિન દિન વળી તુમ દેશ;
વાવેન મટે નવખંડ નિયાન,
એવો જનમાં તુપ સિદ્ધજીવાન. ૫
પ્રભાવનો તુમ ઉપર પ્રેમ,
વધે જાળ જનુજો જાળ રેખ;
મજે મણી મણુક પૂર માન,
એવો જનમાં તુપ સિદ્ધજીવાન. ૬
અતિ બાદાત માને તુમ અંત,
અદ્વૈતનિય એમ વરોડ ઉગમ;
વિશે વળે મુખ કપારસખાન,
એવો જનમાં તુપ સિદ્ધજીવાન. ૭

કામ પન તો એજ છે, જન જનજનનસ. ૧૨
ત્યાં વિચરે ત્યાં જનવમાં, જસ આપે જનદીસ;
સરં સખાસદ સ્નેહથી, આપે એ આશીસ. ૧૩

ઝાઝર વાવલી સાહેબ વિષે.

"ત્યારે ૬ મી ડિસેમ્બર સને ૧૮૬૭ ને રોજ તેમને
મન આપના સાહે દિમાખાઈ ઈન્સ્ટીટ્યુટમાં સખા
મહેલી તેમાં કહેલી કવિતા; સખાની ફરમાયથી.

કોહરો.

જાંભારી સદગુણ સદા, અદોનિય કરને વાદ;
એજું આપે આદર્શ, આલી અમદાવાદ. ૧

હરિગીત છંદ.

ને અરો અમદાવાદમાં, બહુ મોટો કિરતી બેળથી;
નુપરજ ખાતે તે ગુલામી, બાવળી દિલ બેળથી;
ગુજ હાથ અડાઈ હો જાણી, કોઈ રહે નહિ કાવલી;
આ ટોરેન્ય જન સા કહે, વાદ વાદ ઝાઝર વાવલી ૨
સકુ સાથ કોયે સ્નેહ તે, સાખાથી લીધી મો ગળી;
અનુષ્ઠ ન આપે અંત કહો, મુખ સરે કહોને જો અપી;
કર્મ અનુભવી મટાડી, મોટી પોય મનવાવલી;
આ ટોરેન્ય જન સા કહે, વાદ વાદ ઝાઝર વાવલી. ૩
એ રૂઢી ખરેખે વાખ તોખ, રોજ શેષ રહે નહીં;
જો રેખાએ રાખા એકે મુગ્ધક મહિ મને નહીં;
ને દેન તેણે દર્શિય બહુ, પણ ન વાની પાવલી;
આ ટોરેન્ય જન સા કહે, વાદ વાદ ઝાઝર વાવલી. ૪
ને પેદાશથી પચરોન્યે કાઢી, બળી દિકમવ કરી,
કર્મ અનુષ્ઠ સત્ય પ્રાપ્તિ, પુર અહારી મહેનત ખરી,
પરકારો સગી એવો લાડી, ખરે દલ દેખાવલી.
આ ટોરેન્ય જન સા કહે, વાદ વાદ ઝાઝર વાવલી. ૫
ગુમથી ગુમ પાયાં બહુ જન, અધિકએન કલમ છે,
રોજ હો નરન હરિ નેમરે, એવી સરખે આજ છે,
જાનવીજન જન ગુજ, સરે જાણે જાણે છે,
આ ટોરેન્ય જન સા કહે, વાદ વાદ ઝાઝર વાવલી. ૬

કોહરો.

નહુ જન જાને સ્નેહથી, પંચેપંચની પાસ;
ત્યાં વિચરે ત્યાં જનવમાં, પુરે આશીસ નાસ. ૭

પ્રમાણિકા છંદ.

નહોત વેદ વાવલી, કહી મહું ન કાવલી;
પોય રૂપે પાવલી, મટે ન આંખમાંપલી.

હરના મહારાજ ગુપ્તાનસિંહજી વિષે.
"તારીખ ૧૬ મી જાનેવારી સન ૧૮૬૮ ને મે
તેમને સરકારે રજાર આદ દિવાનો હાજીઅબ
તે વખતે હરનાં મોટી સખાબસઈ હતી, અને મ
અમદાવાદથી તેમને હોય; તેમાં કહેલી કવિતા.

કોહરો.

અંતરથી આશિય કહું, ધર હરે સરદાર;
કોઈ ગળી ગુજ પર કરે, કરૂણા જનકરદાર. ૧

મોતીદામ છંદ.

કરે કરૂણા જનો કસતાર,
બરે બરપૂર અખૂટ જાંઘર;
સનુદિ વધે મુરનાથ સમાન,
છંદો જનમાં ૧૫ સિદ્ધગુપ્તાન. ૨
હરે કિસમાં કિરતી ફરયાવ,
ગળી મળીને ગુજ પ્રથમ રચાવ;
દલ ધરોને નિલ દો બહુ દાન;
છંદો જનમાં ૧૫ સિદ્ધગુપ્તાન. ૩
હરે મુખ મહા સરસ્વતી વાલ,
અધિક વધે ગુજ રાજ્ય કુમલસ;
રહે ધરપ્રીયમનુ દિલ ખાન,
છંદો જનમાં ૧૫ સિદ્ધગુપ્તાન. ૪
વધે રમુષા ગુજ વંશ વિરોધ,
વધે દિન દિન વાળી ગુજ દેસ;
ગલિય એ નવખંડ નિલાન,
છંદો જનમાં ૧૫ સિદ્ધગુપ્તાન. ૫
પ્રમદમને ગુજ રૂપર પ્રેમ,
વધે જન જગુનો જન જન;
મજે અનુ માખૂક પૂર માન,
છંદો જનમાં ૧૫ સિદ્ધગુપ્તાન. ૬
અનિ જાગરન બને ગુજ જાન,
અદોનિય એમ વરેજ કનન;
વિલે જાણે મુખ કષારકન,
છંદો જનમાં ૧૫ સિદ્ધગુપ્તાન. ૭

lation. Miss C. is much gratified that her labours are so kindly appreciated, and is sure that her friends in England will be so also.— She will rejoice if her example stimulates others to labour for the advancement of Hindu women, and especially native gentlemen to place their own ladies in their proper position.

ફેરફાર દાણભાઈ સુન્દરલાલ વિષે.

“તાં ૨ જી માસ સન ૧૮૭૦ ને રોજ તે-
મને માનવત આપ્યું, તે વખતે સભામાં બાપુ
કરીને કહેલો સવેચો નીચે પ્રમાણે, કલેક્ટર સાહે-
બી ફરમાવથી.”

ઈન્દ્રવિજય છંદ.

દાણ પ્રધાન કરી લોકો કદી, રામ અને વડી રેવત રાજ;
તે ગુણ તો તુળમાં સવિવેક, હરેક મનુષ્ય કહે મુખ દાણ.
કાંઈથી સર્વ કલ્યાણ નવે બપ, રજાગુજરાત વિષે ગુણ ગાણ;
રાવળહાદુર રંગ તને બહુ, મુંદરલાલવણા સુત દાણ. ૧

મીં કરસનદાસ મુળજી વિષે.

“તાં ૨૮ મી ઓગસ્ટ ઈ. સ. ૧૮૭૧ ને
રોજ ગુજરી ગયા તે બાબત બુદ્ધિપ્રકાશમાં જા-
પેલી કવિતા.”

કાહુરો.

રે સાચા સરદાર તું, મયે પ્રેમની પાસ;
પણ નિશળ અહિ નામના, કીધી કરસનદાસ. ૧
પદવી ઉત્તમ પામિયો, કરી ઉત્તમ અબાસ;
સુધરેલો સાચી સરસ, કહોએ કરસનદાસ. ૨
મેલો અનુભવ મેળવ્યો, કરી પરદેશ પ્રવાસ;
વડી વિખ્યાતી વિશ્વમાં, કીધી કરસનદાસ. ૩
મુખ મુખ સાંપડાવણો, તે નહિ રાખ્યો ગાસ;
સ્વદેશની શુભ વાંચના, કીધી કરસનદાસ. ૪
આપું રીત બરાબરી, પણ જનોએ પાસ;
અતે જગમાં જીવે તે, કીધી કરસનદાસ. ૫
યોગ દિન ચિરતા કરી, વરસો વિશ્વમાં વાસ;

૧ આનું જન્મ યરિત રાવન સા. મહીપતરામ
૨૫મને ૨મું છે.

કામ ભણાં આ દામ તે, કીધાં કરસનદાસ.
વરી કાઠિયાવાડમાં, કીર્તિ કરી પ્રકાશ;
કુળ અન્યાયજી કર્મ તે કીધું કરસનદાસ.
બડો બહાદુર બહુ બલો, સૌમાં કયો સમાસ;
લાખેલો જરા લે મયો, કપોળ કરસનદાસ.
કાંઈ તારા કામમાં, કદીએ નહીં ક્યાસ;
વખાણ તારાં વિશ્વ સૌ, કરશે કરસનદાસ.
કીર્તિ વધોને ઠેકની, વળતી થાય વિનાસ;
પાપ તે પાતાળમાં, કીધાં કરસનદાસ. ૧

કપોળ કુળના કોલિતુર, તુજ જયગણે કીલસ;
મણી અમુલ્ય મવરનર, દાખ્યો કરસનદાસ. ૧
વીર તારા વચનની, મહા અમુલ્ય મિલસ;
રહો મહા દલપતરામના, દિશમાં કરસનદાસ. ૧

રાવળહાદુર બહેચરદાસ અખાલદાસ વિષે.

“તાં ૨૬ મી એપ્રિલ સને ૧૮૭૨ રોજ
તેમને રાવળહાદુરનો હલકાળ આપવા સાર કલેક્ટર
સાહેબને જંગલે સભા બરાબ હતી, તે વખતે કલે-
ક્ટર સાહેબની ફરમાવથી કહેલી કવિતા.

કાહુરો.

આનદાન કુળના ખસ, દીપક બેચરદાસ;
કુળ કણ્ણી શુભ ફેરવા, અમદાવાદ નિવાસ. ૧

જુલુકા છંદ.

આવે ઉગ્રાયકો અહમદાવાદમાં,
આવિયા આવતા આ દાસ;
સાતસે વધેની વિગત સરવે મળી,
રાખતા માનથી રામ જાસ;
પદલ પાંચાતણા પ્રેમ પરચરમાં,
જગતમાં કેક કુળ દીપ જગ્યા;
વતનદારી કરી કહકે વેપારી પણ,
કેક બેતી વિષે ખૂબ લાખ્યા. ૨
જાવણીમાં તથા ચહેરે રોકાન. બહુ,
દેશમાં કીધી અખાલ દાસે;
લરકરી નામની ડાપ લોકે કદી,
બુધિમાં નાચ બહુ કામ બાસે;
તેવણા પુત્ર તો દાસ બેચર યથા,
વિશ્વના વાસિ લોકે વખાણે;

ક્રમ નમદાએકરના સરસ્વતી મંદિર વિષે.

સંવત ૧૬૩૦ ના આંકડાંકે શુદ્ધ ૧ ને દિવસે દુઃખાળા
કામે દુરસ્ત ગણે દત્તા તે દિવસે કવિએ પોતાના
મંદિર પાસે સમ્યા બરી દત્તી. તેમાં કવિના બોલ-
વનું નિર્મલજ્ઞ બાળપૂર્વક અને કવું હતું. ત્યાં ને
કેટલાંએક નીતિ સંબંધી કવિના સબત્રાત્રીને આ
નીમે કવેરી કવિના કવી દત્તી. તેમાં એક અવેમાં
દેવતી સમનું વર્ણન છે. અને બીજા અવેમાં સમ્યા
માં બંદર, જોડા મુદર, પેલાં નામ આપે છે.

કાલુરો.

૨મર મનગા અરજમાં, પ્રમુ મંગલ કરવાર;
મનગારી દિવસ શુભ, વાંદો મંગલવાર. ૧
વેળાકર મુગને નથી, માત્ર તેની પાસ;
જાલકર મુગની ભય, ક્યાર પુરે આય. ૨

૫૧.

"નહ રહે મજાક જાણે હોયો."—એ શબ્દ.
સારવતી મંદિર છે આજ સાઈ,
એટલું મુગિ કહું મન મહું; સરસ્વતી. ૨૩.
આંજીવનનાં મનગારી દિવસ છે,

મુગને અને નામ આર;
આજ સરસ્વતી મંદિર વનિયતી,
એનું સારવતી નથી નહીં. સરસ્વતી. ૧

જાલ વન આ વનગાળા બરી છે,
જાલ ને પ્રગટ દેવો,
દેવ દારે કાલુરો નામ છે છે,

દુનું વદિત વાંદો દેવ. સરસ્વતી. ૨
આ વંદે મહિ આ વંદે કવિ,
દેવે વંદે કવિ દેવે દુનું.

વંદે વંદે વંદે પ્રગટ કરી,
વંદે વંદે વંદે વંદે. સરસ્વતી. ૩

૧ વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે

૨ વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે

૩ વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે

૪ વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે

૫ વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે

૬ વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે

૭ વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે વંદે

"મુદરસા વળી નામ છે જેનું,

તે મળે સામે પ્રસન્ન;

"કે મુગ વેળા રહે સડે સમજન,

આજ દિવસ મન્ય મન્ય. સરસ્વતી

કવિ સરસ્વતે અતિ સ્નેહથી સ્થાપિત,

મુગ રોડેર મોઝાર;

તે મંદિરની સમિપમાં આ અવસર,

સામે સમ્યા છે યીકાર. સરસ્વતી

આમણીને અને ત્રીશમુ આજે,

ત્રીશમું વેળું વાં;

દસપાસમ કહે દુનિયામાં,

ઉપાસવાને અતિ દર્શ. સરસ્વતી

કાલુરો.

સંવત આમણીને અને, આજ ત્રીશમું વાં;

સામે મુગારી મળે, રહે વળે દર્શ.

છાપી. ૧૬૩૦ ના આંકડાંકે અર્થ.

પૂર્વે વિદ આજાવ, મુગ રૂપે સડે સમ્યા;

તેથી કપાળા વિચુલ, વિચારી દે વળે તે વળ

બરવાલિક નવખંડ, ખૂતરે કપાળા બરવા;

તે ના એક સારવ, સમજીને સંઘવ દાણ

એ સમજાવ કરી મુગના, આનખિયે ને ત્રીશમું

સમજાવ વન મનમાં સમજાવે, તેક બરવા ખૂતરવા

સાર બહાદુર લોગાનાથ સારાભાઈ વિશે

"તમે ૨૭ ની ખાંચે સત ૧૯૩૧ ને દે

તેમને સાર બહાદુરો કલ્યાણ આપણ સાર

૨૭ વંદેમને જાનને સમ્યા બરવા દત્તી તે વળ

કવંકર સાદેખની કરવાસથી કહેવી કવિના "

મનદુર છે.

છા વંદેમને ૧૬ ૧૬ રીતે કવંકર;

કીડ કવંકરે તેમને વેરી વિચારાવું.

૧ વિચાર નવજા વંદેમને મનુષ્ય

૨ કેમકરે દેવનમજા.

૩ વંદેમને વંદેમને કવંકર ને દેવો તે

વંદેમ ને વંદેમ વંદેમ વંદેમ કવંકર ને વંદેમ

વંદેમ વંદેમ કવંકર વંદેમ વંદેમ વંદેમ

વંદેમ વંદેમ વંદેમ વંદેમ વંદેમ વંદેમ

દીપારસ તથા દીકાએ પક્ષપાત પશુ હાથે;
ભરીએ ન ચારણું ભેર, લોભની જાળમાં;
સુનિચારે રૂપી રત્ન સંજ્ઞે સંયમ સમ્યે;
સંભાળ્યું સદૈવ કામ આપની સંભાળ્યું;
સાચબંધી સપ્ત બધા બાઈ ભોગ્યાનાય;
પૂરું રૂપપણે માન પામ્યા અદિપાગર્વ. ૧

શિખરિણી જીત.

ધનુર્વિદ્યાધારી, સરસ જન યસા જલુ યથા;
પકે જેણી ભોગ્યા, વરત પશુ ત્યાં તે કરી મથા.
બધા ભોગ્યાનાયે, અધિક કરી કીર્તિ અવિચળા;
કૃપાચારે કપારે, શિખરી સ્વરવેણી મુખ કળા. ૨
દોહરો.

નિર્મલ દારદ ન્યાયી, પદમ તીર્થ પ્રખ્યાત;
કર્મ મુંડા મહુ મુકા જ્યાં, જુઓ યાજ જન જાત. ૩
તીર્થધીરે કે તે, નોઆં કપારે નેહુ;
ભોગ્યાનાયે સજન મુખ, રૂઢ્યાં કપા મુખ રેહુ. ૪

૨૧. બા. ભોગ્યાનાય સ્ત્રી વિદ્યાસય વિષે.

તા. ૧૪-૨-૬૧ ને યનિચારે અર્જુન સાદેળ
હાસિદારે સદેમે તે મહાન મુખ્ય મુખ્ય તે વ-
ખને કહેલી કવિતા.

દોહરો.

વનિતાએ વિદ્યા ભણે, સખે તેનો સાર;
ઉપને પ્રાપ્ત પ્રવીણતા, મુખે આ સંચાર. ૧
દુરિયોત છંદ.

સંચારની સ્થિતિ મુખરસાને, નારી સારીમુખારી,
તે મુખરસા ત્યાં ભવિષ્ય, વિદ્યા વિશેષ વધારી;
એકલ મુખ ઉપયોગ ખારે, પંચનું આ ધામ છે,
ભાગ્યર્થ ભોગ્યાનાયનું, આ કામ નિષ્કળ નામ છે. ૨
પુત્રક તણે સંમદ તથા, મુખ વચ્ચે સંમદવચી,
વનિતા વિશેષ વચી, અદભુત તેમ જલે;
આ રેહની કલિત થયું, એક ઉપમ કામ છે,
ભાગ્યર્થ ભોગ્યાનાયનું, આ કામ નિષ્કળ નામ છે. ૩
કામ કામરૂઢ કરેસાને, કષમ આ કપારે કપો,
મુખ સેવક કરેસાને, નિજ કરેકે અંકુર ધરો,
વધી રહ તે જેણે થશે, મુખ લક્ષ્યે વિધામ છે,
ભાગ્યર્થ ભોગ્યાનાયનું, આ કામ નિષ્કળ નામ છે. ૪

૧ છંદ રેણી.

૨ રોહિણી રેણી તીર્થ કલકીથી નરારી
નરારી રે છે; તે રોહિણી આપને રોહિણી મુખ
ઉપા રે.

મુખવતી પૂરું માન પામે, જાળકો તેમાં બને,
સિમુપશુઓ પામે સદ્યુજો, રહો રાજ નિજ માતાકને;
હતમ અધમ તે અવની સરખો, પાકનો પરિણામ છે,
ભાગ્યર્થ ભોગ્યાનાયનું, આ કામ નિષ્કળ નામ છે. ૫
જેમાં મુતર તેમાં રૂણ, દુનિયાની અંદર દેખીએ,
જેવી નરી તેમાં જલે, લક્ષ ધરોને લેખીએ;
જેવી સુનિતા તનુ તેમાં, નિષ્કળ કપરી આમ છે,
ભાગ્યર્થ ભોગ્યાનાયનું, આ કામ નિષ્કળ નામ છે. ૬
દીકા મણિ ખાણે તણી, આતો અનુપમ ખાણે,
જિંદગમણિ કે કામવેતુ, પુણ્ય તેલ પ્રમાણ છે;
વિદ્યા સ્વરૂપી વેલની, તેમાં વાત તમામ છે,
ભાગ્યર્થ ભોગ્યાનાયનું, આ કામ નિષ્કળ નામ છે. ૭
મુખ સ્વર્ગ પાસ કપો બધા, કહું બાધિતે કેવા હવા,
વિદ્યાની રૂઢિ દેખીને દિવ રણરણ તે થતા;
જેમાં રોહિણી પુત્રકો, વંચાજ આમે મામ છે,
ભાગ્યર્થ ભોગ્યાનાયનું, આ કામ નિષ્કળ નામ છે. ૮
ઓ માનસાગ્ર આ વિદ્યાગ્ર, જલજની યજ જામને,
પ્રભુને પ્રતાપે અતિ અખાપે, માન ગેરી પામજો;
મુખ છે મહાજી રહો વાણ, રણ વચપત્રામ છે,
ભાગ્યર્થ ભોગ્યાનાયનું, આ કામ નિષ્કળ નામ છે. ૯
દોહરો.

કહું શી મહાજીનું, રહે અચળ આ વાળ;
સ્વાજ જેના રાજ્યાં, આમાં ઉપમ કામ. ૧૦

આઈના મહન યાગોર સરવૈદનાથ સાહેવ
વાવત.

એ સદેળ સને ૧૮૭૧ ના એપ્રિલમાં અદિની
અદભુત જાગરણ રોધ ઉપર આરેજા તેમનું
કુટલ હાથ વિદ્યાવતમાં રોધથી નેજા ને વરણી
રેજા લકને વિદ્યવત ત્રિધન્ય તેમની મુદાકાત
કર્યા સાર સને ૧૮૭૩ ના સપ્ટેમ્બરની તા. ૧૩
મુકાબરના રાત્રી આ વાત નમરોડે પ્રેમજાલને
ખમ્મે સારો સાર મહુજની એક નોટરકત ખરી
હતી. તે સખની કમ્પેસથી રચેલી કવિતા.

દોહરો.

ચમ્પાક વિદ્યા વિનય, પ્રવચ દેને સખેર,
એજ કુળને અરુનિયા, કીક કહે પદાર. ૧

સરેયા એકનીસા.

કુળ ઉપર કષ્ટકા મળે, કીક ભવિષ્ય કષ્ટ અવર;
૧ નેજા અવલોક દાનર.

નાટક એક નવીન રચના, વિખતે જોણે વેણીસંહાર;
 મારાવણુ બદ નામ અનુરમ, ઉત્તમ કુળ વેણે અંકર;
 સસ કહું સત્યેંદ્રનાથ કુળ, ઠીક કહે જન સૌ દાકર. ૨
 એપકો આપીસમી પેટી, થયા હારિકાનાથ પ્રસિદ્ધ.
 જેણે જાણ વિલાપતમાં, નિજ વેદ્ય વિદ્યારણુ કારણ કીધ;
 સ્વદેશના માણસના મનનું, ઘટાડવા અધારે ધોર; સસ. ૩
 પુત્ર હારિકાનાથતણા, દેવેંદ્રનાથ દશદિશ વિખ્યાત;
 આદિ જલસમાજતણા, આચાર્યપદે શોભ્યા સાક્ષાત;
 રાગરામમોહનરાયે જે, પંચ રચ્યો રાખ્યો ટાંગોર. સસ. ૪
 પુત્ર થયા દેવેંદ્રનાથના, શાણા સદગુણગણ સાત;
 તેમાંના સત્યેંદ્રનાથ નર, ભણ્યા વિલાપત જઈ બંધોભાત.
 સિવિલ સર્વિસતણી પરીક્ષા, આપીનેઆવ્યાઆદોર; સસ. ૫
 ઇસવી અદ્યસેં ચોસકમાં, હરખે આવ્યા હિંદુસ્તાન;
 કથોકરી ખાતામાં કીધી, નોકરી મોહું પામ્યા માન;
 ભારતવર્ષતણાબહુ ભાગે, નિરખ્યાઆદોરતુર ચિરમોર; સ. ૬
 અદ્યસેં છેતરતણી, ઈસવી સાસે વળી અમદાવાદ;
 જાજતણા અધિકારે આવ્યા, દોને સરસ અપાડયો સ્વાદ.
 સેહાકપંચુથી સોનાં મન, તાણી લીધાં સીધાં દોર; સસ. ૭
 માયાણુ મનનાને ન્યાયી, ગુણ જોતાં ડોસે મંબીર;
 સ્વધર્મ ઉપર સેહ બણે, અભિમાન સહિત ઉદાર અમીર.
 એવા ઉત્તમ ગુણુઓઆપે, જમ્યા સોજનમાંજાએર; સ. ૮
 સરકુતળે અભ્યાસ સદા, કુળ પરપરાયો રહી રીત;
 રાખ્યો તે સત્યેંદ્રનાથ નર, પૂરણુ મનમાં રાખી પ્રીત;
 પ્રેમવળીપરમેશ્વરપદ પર, પવિત્રમનથીઆડેપહોર; સસ. ૯
 વસંતતિલકા ઇંદ.

જો કેળવાય જન ધાવ સ્વદેહી કેવા,
 દશાંત તેનું જન મધ્ય સદેવ દેવા;
 ન્યાય અને નિરુભિમાની જુઓ નિહાળી,
 સત્યેંદ્રનાથ સરદાર સુભાઅણી. ૧૦

દોહરો.

નહીં ન્યાયને હાય પગ, જ્યાં ત્યાં મનકી ભય;
 અરે અદાવત એ યકી, કોચની કેહેવાય. ૧૧
 હની અદાવત અસલ જે, દિવાની નામ મણાઈ;
 તે સત્યેંદ્ર સમાગમે, દુનિયા કહે યહ પ્રદો. ૧૨

૧ તેમની ઝોટી હખી કચકપાના દાઉદદાવમાં
 સરાઈરે રહી છે.

૨ બીજે અર્થ એવોછે કે સત્યવાન હિંદુ એટલે
 રાજા અંગ્રેજ સરકારના સમાગમથી અદાવત પ્રદો
 થઈ છે.

વિચારો છો છું વિલાપતે, કુટુંબ મળવા કામ;
 સહિત કુટુંબ સવા સુખી, રાખે શ્રી મહારાજ.
 વળી વેહેણા આવી અદિ, કરને રૂડાં કામ;
 આશિય આપે એટલી, દિવથી દવપતરામ.

ભાવનમરની ગરબી.

“પાટણનાં પહેળાં પાટીઆં, ગાગર લુભેર,” એ
 ગુણવંતી ગોદિવવાડ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 જ્યાં જ્યાં રસકસ જાડ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 નદોઝાનાં નિર્મળ નીર છે, ભાવ ભેર ભાગે
 સરોવર સાગં મંબીર છે, ભાવ ભેર ભાગે.
 ઉત્તમ તીર્થ અગણિત છે, ભાવ ભેર ભાગે
 મિત્રિ યજુજ્ય શોભિત છે, ભાવ ભેર ભાગે
 ગુણિયલ રૂડાં બહુ મામ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 રડો રચના કામે કામ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 પણ ભાવનમર સૌથી બહુ, ભાવ ભેર ભાગે
 એના જેવું એ એકડું, ભાવ ભેર ભાગે.
 જ્યાં માલી ગોદિલ વંચાની, ભાવ ભેર ભાગે
 પુરો ઈંદુપુરીના અંચાની, ભાવ ભેર ભાગે
 જ્યાં પરમેશ્વરની મહેર છે, ભાવ ભેર ભાગે
 લક્ષ્મીની લીલા સેહેર છે, ભાવ ભેર ભાગે
 તખતે ત્યાં તે તખતેશ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 જે વિલાવન વિશેષ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 ચોટાં ને રૂડાં ચોક છે, ભાવ ભેર ભાગે
 જ્યાં લખેચરી બહુ લોક છે, ભાવ ભેર ભાગે
 દીપતાં બહુ દેવરથાન છે, ભાવ ભેર ભાગે
 વળી વિષ્ણુ વિદ્યાન છે, ભાવ ભેર ભાગે
 બહુ બંધસા ને વળી બાગ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 એની રચના રહી અધાગ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 વળી બંદર છે બહુ શોભતું, ભાવ ભેર ભાગે
 જન મન જોવાને લાગતું, ભાવ ભેર ભાગે
 રતનામરની રિધ સિધ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 વેપાર પણ વિધવિધ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 ત્યાં સુખીઆ લોક સદાય છે, ભાવ ભેર ભાગે
 નિલ આનંદ ઓઢવ યાવ છે, ભાવ ભેર ભાગે
 બહુ દિવસ દિસે છે ઉજળા, ભાવ ભેર ભાગે
 કરે પરમેશ્વર મણી કળા, ભાવ ભેર ભાગે
 તખતેસને વસ્ત્રો તમામની, ભાવ ભેર ભાગે
 રહી આશિય દવપતરામની, ભાવ ભેર ભાગે
 ૧ તા. ૫ મી એપ્રિલ સન ૧૮૭૩ ને
 તેમને સ્વાત્ર ચાન્સપિકાર મળ્યા.

નવી દુનિયા વિષે

અહમ્મતરસ.

રાહરો.

આ દુનિયા નથી, નહું નહું તો સામ;
મને લાગ્યું અહીં, સામે દરજતમા ૧

બુધ્ધી છે.

તરે આજ આંતરી મને કેવું લાગ્યું.

તું વિષ મું ઇશરે આ વચ્ચાનું;

તું ત્યાં હતું એક જુદી પ્રજાનું.

હો સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

આ જામને ભંજ્યા સામ સામ.

ત્યાં હતું નીર ખોળાનું નામ;

તો સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

તે સમાં વાદનો કાષિ આત્યાં,

સેલિનું એક છેલ્લું જાન્યું.

સાન બંધારનું કેમ વાળું;

સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

તેજ અમે રણે એક થોડે.

જાવનાં વાદમાં એક ભોડે;

તો રો કોઈ પ્રાણી પશુનું.

સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

અનેથી કોઈ કાઈ જાને,

પણ સનેચાણી સમાને;

તો તો રજાનું રજાનું.

સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

સરસે બરસા છેક છેડા.

હા મરિશો આજ રેડા;

હો કે હમે સ્વપ્ન સાક્ષી

આતો નથી કું નિહાળું.

તો આ હો પગ કોડા,

તો આ હો વાંકે દોડા.

સરસે કેમ રાતું.

આતો નથી કું નિહાળું.

તોને 'ડાહ' ખનખન,

તો 'ડાહ' નન નન

૩૪

નથી સરં જુલાયિ ઘીસે નિહાળું.
અહો સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

હિસે પમં જુલા જુલા કનં કારી,
નહું સામ ઘીસે નચા કારેભારી;

જાળડે હતું તે હિસે નિમંજાળું.
અહો સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

હતા ચોર લોધા હતા ક્યાં પુચ્ચા,
ત્યાં તો હિસે છે પણા લોધા સાચા;

કુખાળું હતું સ્થાન તે છે મુખાળું.
અહો સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

વપેથી હિસે છે જડ સ્થાન વસ્તી,
સુખી સંભરે છે પ્રગ તે સમસ્તી;

રતોલીન યાને થયું છે રજાળું.
અહો સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

અરે આ નથી સહિમાં અવચાળી,
કપો રેલનો રજ જુદી દવાળી;

થયું જેન માધું હતું એક સાળું.
અહો સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

હતા એ જાને રહ તે ત્યાં વિષાંબા,
ક્યા રેલખાંથી નચા એક આખ્યા;

મયું ત્યાં જાનેનું હતું એક ભાળું.
અહો સહિ આતો નથી કું નિહાળું.

રાહરો.

કુખ બહેલો રેલ આ, હોનાઈ દિડુસાન.
મહારાજીના રજાથી, થોને સને સમન. ૧૫

કાળના વેગ વિષે

બુધ્ધી.

જુલો પીજાણી કાલ આકાશ જેમ,
વરી હતેને સ્વપ્ન તાકાલ જેમ;
અરે કાલ કોરેથી તો આજનારો,
અરે કાલ કોરેથી વેગ તારો
વેગ સ્વપ્ન જેને નીચેને મારો
અહો કાલિયે વેગ કાલે ભારો.
પરો તે ભારાને ભારો ભારા ભારો,
અરે કાલ કોરેથી વેગ તારો.

હતો બાળ દુઃખાં પિતાને નિવાસે,
પિતા માગતો દૂધ માતાને પાસે;
નથી વીસર્યો ક્યાં મરે તેહ વારો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૩

પરી ખાંતથી બાળમાં એવતો દુઃ,
તડીને ફડીને પડે ઢેલતો દુઃ;
નથી વીસર્યો તે સમેના વિચારો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૪

નદીયે તળાવે જતા બાળ નાવા,
જઈ મંડતા રૂપથી ખૂબ ખાવા;
નથી વીસર્યો તે નદીનો કિનારો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૫

નિયાજે જઈ ચીખતો સોલ આંક,
પિટે ખૂબ પડ્યો પડે કાંઈ વાંક;
કુખે છે દંજી તો મને તેહ મારો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૬

નદી ભણતો અમ આ ક્યાંથી આવે,
નદી ભણતો કાણુ વચ્ચે બનાવે;
પિતાની કમાણીયિ થાતો યુગરો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૭

નદી કાંઈ ચિંતા હતી ચિત્તમાં,
મરે દોષ દુઃકાળ સુકાળ લાંબ;
અટો ક્યાં મરે તે સમે સૌયિ સારો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૮

પછી માતાને કડું લખ માફ,
અરે એ સમે તો મને કાનું સાફ;
નદી ભણતું મેં આ સમે છે જવારો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૯

કમારો પમારો કિંઈ ખાનપાન,
વરી તે ન્યાં વડે સ્વપ્ન સમાન;
નયે કાષ તો દીન સારો નદારો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૧૦

મરે વડે લગેતી એમ આનું,
પ્રમ દાંત રાતે કાળે ત્રિપાનું;
યથા દુન્યા દેહના કામધારો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૧૧

હને અમ છે ધાંચ એ પુત્ર માર,
મને વીર્યું તેમ ને વીરનાર;

મજારો શુભી એ ધરો કીર્તિકારો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૧૨

નથી મેં પ્રભુની પુરી ભક્તિ કીધી,
નથી કામ સારાં કરી કીર્તિ લીધી;
તથાપી મને તારશે તારનારો,
અરે કાળ જિતાવજો વેગ તારો. ૧૩

દોહરા.

આગળથી અધરો દિસે, મરેા કુમર જેમ;
ચમ્પા પછી હોટો દિસે, બમર કુમર જેમ. ૧૪

આરિ અંત નિજુ બેવ છે, કાલ અને આકાલ;
તથા નિપંતા તેહનો, ક્યાર છે અવિમાલ. ૧૫

તુજી તલખાએ નથી, પલુ બે અપુરાં કામ;
પ્રજુ ભક્તિ પરાયણે, કામે દલપતરામ. ૧૬

આ અવનીતો દુરિ દુરિ, ધાયજ જામને + નામ;
તો જનનો જરા જમતામાં, વસરો ક્યાં રિધરવાસ. ૧૭

સને ૧૮૮૪ ના કીર્તિજર માસમાં મવરનર
જનરથ રિપન સાહેબ અમદાવાદ પધાર્યા તારે
કહેલી કવિતા.

હુરિગીત છંદ.

જેને મવનર જનરથો અહિં આનિયા વળિ આવશે,
પલુ કાણુ કેવાયે બરો, એ રિપનને વિસરાયશે;
રિપને અધિક ઓપારિયું મદારાખિજતા રામને,
સડ સડતો મળિમાન આપો તે રિપન મદારામને. ૧

શુભ બાગ્ય ભારત બુખિનાં તે જરૂર ભગ્યાં બપકરે,
અધિકાર સહને આતીયા શુભ રિપન સાહેબ તારે;
આ દેલ દિત ઉત્તમ ક્યાં છે કોટિ કોટિ કામને,
સડ સડતો મળિ માન આપો તે રિપન મદારામને. ૨

આ દેવના બાપારને એને ઉત્તમ આપિયું,
બાલો કરી કર લુખુ કપર કટ મોડું કાપિયું;
આનંદ કપાળે એ વડી જન પેર પેર પમામને,
સડ સડતો મળિ માન આપો તે રિપન મદારામને. ૩

કલ્યાણ કરતા દેશનું વિદ્યાતપ્તી રદિ કરી,
કાનુક તળે કટયો જવારી પ્રમની પીઠ દરી;
દડ અપી એને દોષથી આ દેશિજનની કામને,
સડ સડતો મળિ માન આપો તે રિપન મદારામને. ૪

• કવન + પ્રવચ.

નિયમ એવો લખી રાખીએ સારથી,
રાખવી રીત એવી સદાચ. ૧૧

વીચ જનની સભા સ્થાપિ મંત્રી થવા,
પ્રમુખ તે પાટવી સુત સુભાગી;
દેસ જાણ મહારાણિના સંજમાં,
લાંથી શ્રીમંતની મદદ માગી. ૧૨

બરતખંડદિ બગીચ સંરચાનથી,
આપવા લાગિયા નાણું એમાં,
એકતાળીય તે લાખ રૂપિયા થયા,
ભાગ થોથે બરતખંડ તેમાં. ૧૩

દેવની છે દયા ને મહારાણિને,
તેહના નામથી ને મહાભય;
વસ્તુઓ સર્વ એ ઠામ આવી મળે,
દ્રવ્યના ગંજના ગંજ થાય. ૧૪

ખાત મુદ્દત વિષે.

ખાત મુદ્દત કરવા મહારાણિને,
સૌ સભાસદ મળી અરજ દીધી;
સર્વના હિત તણું કામ સમજી બહું,
ધ્યાનમાં વાત તે ધારિ લીધી. ૧૫

ગોથી જૂઠાઈ સલાહિની સાધનો,
વખત વિદ્વાન લોકો વખાણે;
માંડવે સરસ મોટા રચાવી બરી,
અપ્યુત જનની સભા એહ ટાણે. ૧૬

દાકમે પચ્ચ ધણુ તત્ર હાબર દતા,
કેક ચિરપાષ કે ટાપિવાળા;
જેમ માણિક મણી સહિત શોભે બહી,
તે સભા સર્વ મોલીનિ માળા. ૧૭

દેસ પૂરોપના કેકતો કચુક દતા,
કેક દિદ્દ દતા રાય રાણુ;
કેક તુરકો દતા તે સમે લાં કને,
સાહેબીદાર સરદાર શાણુ. ૧૮

કચ્છપતિ રાય ખેમાર નિજ ખાત સહ,
પુચ્ચ મિહારેય રાણી ને રાણુ;
મોરખીના વચ્ચાધિપતિ વાધણ,
લોખંડી નાથ જસવંત જ્વણુ. ૧૯

બૂપ બમવંત બંડુ નામ ગોંડળ ધણી,
કે. સિ. આઈ. ઈ. ઈવકાળ છાજે;
તેમ રાજ કપુરયજ તખ્તા લાં દતા,
અવર દીવાન નીજમના જે. ૨૦

જેહના પૂર્વજેએ પરાક્રમ કરી,
સ્થાપિયાં રાજ સક શત્રુ મારી;
પાદસાદોનિ સરદારિ આરી કરી,
આજ રાણિનિ સરદારિ મારી. ૨૧

તે તથા અન્ય શ્રીમંત જન પણ ધણ,
સર્વના વચનપર હરખ ઝગડે,
રાણિ મહારાણિ શોભે બજાં તે વિષે,
જેમ તારા વિષે ચંદ્ર ચળકે. ૨૨

પિન્થ બોલ વેસં બાપણુ બંડુ લાં કંઈ,
વચન ઉચ્ચારિયાં અમૃત જેવાં;
સંમદસ્થાન તરથી ફોગ ને થયે,
તે ક્યાં તરત સમભય તેવાં. ૨૩

તે સભામાં સભાસદ જનો ને દતા,
બહુ ખુશી સૌ મગીને બતાવી;
મેથ અર્ચન શુધ્ધી ને રિને મોર સત્,
હુકમહુકમ કરે હરખ શાપી. ૨૪

માનિ ઉપકાર મહારાણિએ તે પછી,
ખૂસિ ધઈ ખાત મુદ્દત કીધું;
જાણિએ દેશમાં કાઝી દોશત થવા,
દેવિએ તેહ વરદાન દીધું. ૨૫

વાગિયાં સરસ વાગિજ મધુર સ્વરે,
જાણિએ અવનિ તે ગાંજી બીડી;
કે બહી સહિમાં રહિ ધનની થવા,
અર્જના લા કરે તેહ ત્રીડી. ૨૬

તે મહેલ વિષે.

ખૂજ લાંતો થયો મહેલ ખદ વર્ધમાં,
રૂપિયા લાખ છવીસ ખર્ચ્યા;
જન્ય જોવા જનો થાય દેખી ખુશી,
દેશ પરદેશમાં ગાસિ ચર્ચા. ૨૭

એહ સમ શોખિતો આ સમે ક્યાંઈ પણ,
મેદિનીમાં નથી મહેલ મોટા;
જેહની આગળે તાળખીની તણે,
બેખતાં લાગશે હેક હોડે ૨૮

દેશિ પરદેશિ બહુ રાવને રંકે પણ,
દેખશે દૃષ્ટિએ તે તમાસો;
નિરખિને દરખસે નિરખનારા જનો,
ખૂન નાટક તણે ખેલ ખાસો. ૪૭

બુદ્ધિ કેળવવા વિષે.

ધરિરે બુદ્ધિજન સરને આપિ પણ,
કેળવ્યાથી જુઓ ધામ કેળી;
કળિ સકે કોય નહિ નિરખતાં મનહરે,
જપખલે મણી વસ્તુ એવી. ૪૮

બુદ્ધિમાં વરતુના અધિક ભંડાર છે,
ગોપતાં ચોખતાં હાથ લાગે;
જાન આદીકની જુક્તિયો પણ બળી,
તકે સક્તિ તથે તો જ જાગે. ૪૯

ને રસાવન કિયા નવનારી કરિ જુએ;
મહુખા તે થશે જામ ધાપ;
નોવયો એમ અજમાવિને ને જુએ,
તે થશે તન તણા રોમ જાપ. ૫૦

માનવીનો િયા કોઈ પણ પ્રાણિને,
ધરિરે બુદ્ધિ એવી ન આપી;
એ થશે પ્રાણિયો સર્વેની જાણે,
વાલુદોએ અમરશારી રચાપી. ૫૧

પ્રતિનિય ૫૩ વિષે એટ સારર વિષે,
એક અપકારમા મનુષ્ય જાપ;
નિહને, હાથિ સરખા પશુ વસા કરે,
મેહનુ જોર અનિતે જખાપ. ૫૨

મદ ઉપમદ તબી કેમ મળિ થાપ છે,
જાન તે નિરખતા જાન જાને;
બહુનમાં એક અપકારના જાપ જાન,
નિરખતાં અધિક અધરે જાને. ૫૩

૫૩૬ના ૫૪ બહુ હાઈ પાને નહે,
એ તરી જાઈ જુઓ હાપખાના,
નિય દરનાર કરનાર અવરજ અપી,
એ તથે છે તરી અધિક રાનાં. ૫૪

૫૪૨નું એક વનનાદ વસ્ત્ર દના,
એ દના જાનથી રાખી એક;
તે જાને તાર દેષક તથા નિવનનિ,
કેળવે થયા આજ કેળ. ૫૫

અધિક અભ્યાસથી રું નહીં કરી શકે,
અકલનો અંત કદિએ ન આવે;
કરિ શકે કોઈ દિન મનુષ્ય મહત્માં મતિ,
બુદ્ધિથી એવિ જુક્તિ ખનાવે. ૫૬

માનવી માત્ર અભ્યાસ ને આદરે,
હામ દેશે ધરે કામ કરવા;
તો સરે અર્થ સામર્થ્ય સૌ મેળવે,
બુદ્ધિનો સાર ભંડાર ભરવા. ૫૭

બુદ્ધિલીનો મહિમા.

કુસરે દિલની બાળિ જુખિલી બને,
સ્મરણ માટે થયું કામ સાફ;
સ્થાપિયું સંમહરથાન ઈશ્વારમાં,
ધન તથા બુદ્ધિનું ધામ ધાફ. ૫૮

એટ કારીમરોકરિ કારીમરી,
વસ્તુઓ વિવિધ તેમાં વસાવી;
નેત્રથી નિરખતાં અચરતી જાપને,
દંડના થોડાથી એયું આવી. ૫૯

થોડી જન એવી કારીમરી શીખશે,
વિવિધ વસ્તુતબી વહિ થારે;
સુખ થણું તેથી સંસારી જન પામશે,
લક્ષિમાં અધિક થોભા જણારે. ૬૦

એક બીજાની મદદ વિષે.

એક જખુથી કરી જખુચ નહિ નીપડે,
જેક્રમે મદદ બીજા જનોની;
કોઈ જુદાર, સુનાર, કુંબાર વળિ,
કોઈ સર્જ, સાગરી, કોઈ નોની. ૬૧

પાદ મારી તણે એક સારો ધરે,
અન્ય એવાનર એનાં ખનાવે;
એમ અન્યોઅનની મદદથી માનવી,
કારના કામનાં આપ શાને. ૬૨

સાખ દીવા વડે એકાં કીડમે,
ગ્રીહ જોળી થકને પ્રકાશે;
તેન જાણ મનુષ્યોનિ બુદ્ધિ મને,
બાળતાં નેદ અદ્ભૂત જાને. ૬૩

સષ ને દેવ તો તરે સુખ પાવેને,
જનોને સરે બીજાન થકને;
સંક ને જાને જાપ જાને તરી,
બીજાને દેવ હાથાર થકને. ૬૪

એ સંગ્રહસ્થાનનો મહિમા.

તરું દુષ્કામનું પાપ આપેલું હતું,
 નામ મહારાષ્ટ્રનું અપર દેહે;
 રે કાળ કુલકાદરે રહી રહે,
 એને એમ કહેલું દેશે. ૧૪
 આં કાળ અપર છે નામ આ અવનમાં,
 ત્યાં કાળી ઇશનું નેહ જાણે;
 નામ જે યત તરું નહ પામી મરું,
 તે નહી નામ પામ્યા પ્રમાણે. ૧૬
 જામિ આ કામમાં કામ કરી કરી,
 જે જાને અપર નહ નામ રાખ્યું;
 આના દુઃખી દુલ જોડી નહો,
 રત તત કામમાં રેવિ નાખ્યું. ૧૭
 આ દુષ્કામથી જાણ્યો તો જાણે,
 કાલ રે જાણે રીત રીતે;
 આ મહારાષ્ટ્રના કામમાંથી કામો,
 પામ્યા આકાશી રીત રીતે. ૧૮
 દિવસ અવસાન દુઃખ કાળકામમાં,
 આ કામમાં દુઃખીકાલ કાલે;
 આના કાળે રત તત રીત રીતે,
 કેવળે કાલકામો કામ. ૧૯
 રાજાના કાલે કાલકામના કાલે,
 કાલકામ આ કાલે કાલ કાલે;
 રીત રીતે રીત રીતે કાલ કાલે,
 આકાશી રીત રીતે કાલ કાલે. ૨૦
 આકાશી રીત રીતે કાલ કાલે,
 આકાશી રીત રીતે કાલ કાલે;
 આકાશી રીત રીતે કાલ કાલે,
 આકાશી રીત રીતે કાલ કાલે. ૨૧
 આકાશી રીત રીતે કાલ કાલે,
 આકાશી રીત રીતે કાલ કાલે;
 આકાશી રીત રીતે કાલ કાલે,
 આકાશી રીત રીતે કાલ કાલે. ૨૨

ત્રીશ્રી રીતે

૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬
 ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬

ત્રીશ્રી રીતે મહારાષ્ટ્ર દેહે,
 આં જાળી જાળી મહારાષ્ટ્ર રીતે. ૩૧
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે;
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે. ૩૨

મહારાષ્ટ્રીયના ગુણ વિશે.

જે મહારાષ્ટ્રના ગુણથી રાજાનાં,
 રીત રીતે રીત રીતે રીત રીતે;
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે. ૩૩
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે;
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે. ૩૪
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે;
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે. ૩૫
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે;
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે. ૩૬
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે;
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે. ૩૭
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે;
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે. ૩૮
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે;
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે. ૩૯
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે;
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે,
 જાળી રીતે મહારાષ્ટ્ર રીતે. ૪૦

રે. રા. રા.

૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬
 ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬
 ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬
 ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬

૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬
 ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬
 ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬
 ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬ ૧૬૬૬

આવાં બાઈ નરસીસ દોમ વિગે ગરબી.

સાડું સાડું સુરત સહેર,
મુંબઈ અલગેલી—એ રાગ.

અખળાએ ગરબ આજ, કોણ કૃપા આણે;
એના કટ નિવારણ કાળ, ન મળે બી નાણે. કે. ૧
નર વેણે તો મળ્યા નિરખ્યા, કિરિયા કામે કામરે;
નારી વેણ ન નજરેનિરખી, એવાં ગામોગામ. કોણ. ૨
વનિતા ને બાઈ ઉપજે તો, પડી પડી પીઝવરે,
પુરો પાસે કુખ પોતાનું, સુખાવનાં સરખાવ. કો. ૩
પદ્યબોલી પીડા હરનારા, પેદા રિસે વિરોધરે;
પણ કામનિયો મારે કાઈ, લક્ષ ન આપે લેણ. કો. ૪
સ્વાર્થયા તો પુરુષ પથ કે, ભુલ્યા બિચોનું બાનરે;
વનિતા વેધ થવાને મારે, સ્વાખ્યું નદી સંરચાન. કો. ૫
મહેરવાનજી બાવનમરીઆ, પુત્રી આવાં બાઈરે;
મેહેરત નદીન કપવાં તે બાઈ, નામ રજુંજમમાં. કો. ૬
બાઈ ભલા મનચેરજી જેના, કીધું તેણે કામરે;
વહાલી બહેન તણું મુંબઈમાં, નિશ્ચય રાખ્યુંનામ. કો. ૭
માંદ મેડિકલ કોલેજ પાસે, કૃષ્ણનું એક મહાનરે;
વનિતાએને વેઠક કેઈ, દેવા વિદ્યા દાન. કોણ. ૮
સારી રકમ ગણીને સોંપી, આપે વર્ષ ઉદારરે;
ખરેખર ઉપયોગી ખાતું, સંભાળે સરકાર. કોણ. ૯
લોડ ર ને તેની લેડી, પરમારજપર પ્રીતરે;
ખાત મુદૂત કર્યું ખાંતેથી, તેણે રડી રીત. કોણ. ૧૦
લોડ હેરીસ લેડી સાથે, તેણે વળી તે કામરે;
પારતુકિયા વિવેકે કીધી, સમજ સાડું કામ. કોણ. ૧૧
બાઈ દોય તો એવા હોળે, સાચો જેનો રનેહરે;
રોઈ અમરતાં આંસુ પાડે, ઉત્તમ દેત ન એહ; કો. ૧૨
રોગ રહીત શરીર દોય જે, તો ખોરાક ખવાવરે;
માટે દાન દવાનું ઉત્તમ, વિશ્વ વિગે વખણાય. કો. ૧૩
આ તો રડું બીજ રોપિયું, પહેલ કર્મની પેરરે;
તર ઉગી રૂણ દૂલો તેનાં, ફાલો ચોગ્રેર. કોણ. ૧૪
જેનું નામ જગતમાં ન રજું, કમો ન પર ઉપકારરે;
તો તેનો પદ્ય પંખી જેવો, અદ્ભુત મયો અવતાર. કો. ૧૫
કેસરદાંત મહારાણીનો, કહીએ જયજયકારરે;
જેના રાજથી જનો કરેછે, આવાં કામ અપાર. કો. ૧૬
એ ઉધર તું ઉદર જાળે, દેજે કામ કામરે;
જેથી કુખીયા જન સુખ પામે, દાખે દલપતરામ. કો. ૧૭

દોહરો.

મિસ્તર તે મંચેરજી, ખાનદાન મુખવાન;
મેંજર પાવેમેનના, યજ્ઞો પામ્યા માન. ૧૦

આયુષ્ય ઘટવા વિગે ગરબી.

જો નું આયુષ્ય વધે જાય છે ર, એ જો નું આયુષ્ય વધે
જાય છે; માર્ગાઈ તારી મળ્યાય છે ર. એવ.—મેરો.
દિવસે દિવસે જન પડિ જનાં,
સરોવર જેમ મુકાય છે ર. એ. ૧
જે કામ કરવા જનમ થયો તે,
તે કામ તો ક્યાં કરાય છે ર. એ. ૨
કેટલું અયું ને કેટલું બાકી,
તે તુમથી ક્યાં કેમાય છે ર. એ. ૩
ધનની સાચકમાં લખદારો,
કામ કામ તું તો ક્યામ છે ર. એ. ૪
મોટા મોટા મનસુખા મનના,
બેપજ બેપજ સમાય છે ર. એ. ૫
અંતે મુકી તારા કામમાં આવે,
કહે એનું યું ક્યામ છે ર. એ. ૬
સંસારનું સુખ કાંઈમાં જેનું,
લેવા દોડી કુખી યાય છે ર. એ. ૭
મહાપદ્ય જેટલું પન મેળવું,
ચિત્તમાં જેમ મહાય છે ર. એ. ૮
પર ઉપકારી કામ ન કીધું,
પાપના બધે બધાય છે ર. એ. ૯
પરમેશ્વરમાં પ્રીત કરીને,
ક્યાં તે બાવધી બજાય છે ર. એ. ૧૦
બાળાપણું અયું મહં જીવાની,
જરાની જાવણી હવાય છે ર. એ. ૧૧
દલપતરામ કહે દુનિયાના,
સુખથી સુખ માલાય છે ર. એ. ૧૨

મુંબઈના નામદાર અવરનર લોડ રે સોહેન રાજ
કાટ સજકુમાર કોલેજમાં પધારવાના હતા તે વખત
ગાવાની કવિતા તે કોલેજમાં ભણતા રાજ
કુમારના લખવાથી કરી મોકલી. તા. ૨-૪-૮૬

દોહરો.

રાજકુવર કોલેજમાં, ધન્ય ધન્ય દિન આજ;
પ્રીત સહીત પધારિયા, મુંબેના મહારાજ. ૧

હરિઃપીત છંદ.

મર્ષ હિંસા મન જોડો, અમર અગ્નિ વખણાવે
 નન દિવે દુખાર, સજ્જન સર્વે રાજ ચાક છે;
 મેંત સોંત સ્વભાવનો, નિજ ભવ મરો વિસ્તારિયા,
 હોંતે મહારાજ, આજ સુરાજકોટ પધારિયા. ૧
 મુખ કરા આજ, સૈની સાથ હર હિંસા મરે,
 રાજા રહે નહોં એક, સાચો સ્નેહ, જો સાચે મરે;
 ધી જ્યોતે હનિમનિને, સદ્યુક્તે ચણ્યારિયા;
 હોંતે મહારાજ આજ સુરાજકોટ પધારિયા. ૨
 ભવંત હૃદયંત, સદ્યુક્તવંતે સરાર છે,
 મેંત વિશેષ દાન, જાને પદમ પદ પાર છે;
 મુખ સુધારના પરીધરિ, ખ્યાન મંદી મુખારિયા,
 હોંતે મહારાજ, આજ સુરાજકોટ પધારિયા. ૩
 મુખારિ સદ્ આચારિ છે, દિવસરિ હિંસાનયો,
 આજ અમર્યા યોગ્યો, નવિ કાંઈ કાચ કાનયો;
 જોના થતો દિવમાં રે, જૂના ક્યો જૂનારિયા,
 હોંતે મહારાજ, આજ સુરાજકોટ પધારિયા. ૪
 મન મરનરપદમર મન, જન સર્વ સાચે સ્નેહ છે,
 મુખ રાજનીનિ રિવિર પલ મીટ પાવો તેહ છે,
 સંભારો જન જોમ સાદેજ, રિખને સંભારિયા,
 હોંતે મહારાજ આજ સુરાજકોટ પધારિયા. ૫
 રિખને ક્યો વિશેષ સોરો દેસને સંભારો,
 છે આજ હર નિષ્કા, તે સંભાર સૈન્ય દાનયો;
 મરોંત રંધ વરંધ, અંગેઅંગ અધિક પધારિયા,
 હોંતે મહારાજ આજ સુરાજકોટ પધારિયા. ૬
 મરોંત સૈની અરજ કરીને નિલ મરોંતે લખિએ,
 અપદ અધિપતિ અપદો, વરદાન મેંતુ અધિએ;
 મરોંત મુદો હિંસાં મરુ, વરમાં મરં પદારિયા,
 હોંતે મહારાજ આજ સુરાજકોટ પધારિયા. ૭
 આ પદ હોંતે આજ છે દા તેડે દીક છે,
 મેંત કયા મુખ આજ પલ મેંતો પલુલ અધીએ;
 મર કુવંતી કોમન્ય અન્યતીએ ઉવરિયા,
 હોંતે મહારાજ આજ સુરાજકોટ પધારિયા. ૮

દોહરો.

આજ સોરો રે વમે, જો બલપલ ભંડાર;
 મુખ ભણી મહારાજીએ, આખો મુખઅધિાર. ૧
 હરિઃપીત છંદ.
 મહારાજીએ મુખ ભણીને, અધિાર ઉતમ આપિયો,
 મુખ હિંસાનો મરનર, મન મરોંતે સાપિયો;
 અતિ આજના ઉતરે મુખ વચ્ચાર મું કરીએ મરો,
 મર મુખથી આજ ભાર રે સદા મુખમાં રહે. ૨
 મુખ કોટિ સંખ્યા મોટી જનના તપ નિષંતાઆપો,
 વિદાન જો મુખ ભણીએ, નિર્મલ મતી નિષ્કાપો;
 ને દીન વમ આધીન છે તેપર ક્યા દિવમાં મરો,
 મર મુખથી આજ ભાર રે સદા મુખમાં રહે. ૩
 મહારાજીના પ્રતિનિધિ મર, મીનમરમાં આખાવમે,
 તે આજના મેંતપથો આનંદ મરુ પામ્યા અમે;
 મેંતે અમે જો જાન તે મરિ ખ્યાન સ્તીમરી મરો,
 મર મુખથી આજ ભાર રે સદા મુખમાં રહે. ૪
 આ દેવિ જનના આ સમે, મુખ દુઃખના આધારો,
 આજ પિતા સમરનેકથી સંભારના કાન્યાર જો;
 દિવ દેવ હિંસાનનું તે કરી મુખ અમને મરો,
 મર મુખથી આજ ભાર રે સદા મુખમાં રહે. ૫
 અધિાર ઉતમ જોમરી અનુમર કરો છે અનિષ્ટો,
 મન મરે જનુએ વમે મુખરાજની નિતિ વલો;
 અતિ આદોએ સૈન્ય મરુ મરુ, મુખ વચ્ચાર વિવરમે,
 મર મુખથી આજ ભાર રે સદા મુખમાં રહે. ૬
 મેંતે મેંતે તે મુખમાં સંકટ અધિક સાંખાં અમે,
 સંભારમાં તે સંકટે ક્યા અમારી કમકમે;
 મરુ પાવ મેંતુ અધિએ મેંતે અમર કરીએ નરો,
 મર મુખથી આજ ભાર રે સદા મુખમાં રહે. ૭
 મરુની કપાથી દેશમાં ઉચીશમાં પદમાં મરુ,
 મર મરુ સાજ આજ સંકટે સરે મરુ;
 મર મરુ કોમાં દેશમાં અદેર મરુ તે મર મરો,
 મર મુખથી આજ ભાર રે સદા મુખમાં રહે. ૮
 અમરુ અમાર દેવ તે નિજ અંતરે મરો નરો;
 મર મરુ તે ક્યા મરુ આજ મુખના નરો કરો;
 મર મરુ જો તે ક્યા તે સરે મુખ પરીને મરો,
 મર મુખથી આજ ભાર રે સદા મુખમાં રહે. ૯

દોહરો.

મુખ મરોંતે અંતે જો સદા મુખ સદીવ,
 મર મરુ વચ્ચાર મરો, મરનેકરી મર. ૧૦

મુખના આધાર મરનર સદેખ હોંતે સદેખ
 સદેખ અપદપદ પદમ તે સરે કોટી કવિયા
 ૧૧ કિલેજ ૧૮૮૭

સર. ટી. સી. હોપ સાહેબ અમદાવાદ
પધારેલા તે વખતે કહેલી.

કવિતા. તા. ૬-૧-૮૮

દાહરો.

વિદ્યાથી સુખ સંપદા, સૌ પામે સંચાર,
સાહેબ હોયે યુગ ઝ્યો, વિદ્યાનો વિસ્તાર, ૧

હરિગીત હંદ.

વિદ્યાનું ખાતું વધારિ ખૂબ સુધારિયું બહુ સ્નેહથી
શાં શાં પ્રસ્તક રચ્યાં જન યાન પામે નેહથી;
તે પ્રસ્તકો આ દેશીની બાપાતણા ચણગાર છે.
યુજયત ઉપર અપાર ટી. સી. હોપના ઉપકાર છે. ૨
યુજરાતીને અગ્રેજ કરી કાલેજ અમદાવાદમાં,
છે વાત તે વિખ્યાત વળિ દિન રાત રહેશે યાદમાં;
જેનાં કરેલાં કામ ઉચ્ચ આમ કારોહાર છે, યુ. ૩
સંરચાનું અમદાવાદ સુરત કાઠિયાવાડે વળી,
હું અત્ર કે હું તત્ર પણ સર્વન સાળાસી મળી;
ભવ્યો વખાણ્યો તો જને સાણો બોલો સરદાર છે, યુ. ૪
વળિ એ કહેકટર જ્યાં ગયા ત્યાં સહેર સુધારો કર્યો,
આ દેશિજનથી દળિમળિને સ્નેહ સંપૂરણ બર્યો;
દિગ્દાર કરદાર તે ભણપણ તણો ભંડાર છે, યુ. ૫
મુંબાઈ વિષે જઈ ગવર્નરના તેહ સેક્રેટરી થયા,
વળિ એ યહી અધિકાર ધોલો પામી કલકત્તે ગયા;
આ ખંડમાં મોખૂઠ જોના જલતણો વિસ્તાર છે, યુ. ૬
માયાણુ દીઠ રથાણુ અતી મમતાણુ મનના છે સહી,
જોને ગણ્યો પોતાતણો તેને પછી જૂલે નહી;
આ દેશનું કરતા બહુ તે તો સદા તૈયાર છે, યુ. ૭
એવા અધિક ઉત્કર્ષે મુંબુ બહુ વર્ષ લગી નહિ પીચરે,
જન સદાજ ભારત વર્ષના ધરિ દર્શ એવું ઉચ્ચરે;
જનભવિના દિવકારી જોના ચિત્તમાં દિવિચાર છે, યુ. ૮
નિર્ધન તથા પનપાન સેવી સાથ જોને સ્નેહ છે,
મતા પિતા કે મિત્ર સાથે હોય તેવા તેહ છે;
સુખારી સંકટહારી સારિ સલાહના દેનાર છે, યુ. ૯

દાહરો.

બોલો મહુર્ગાં ગ્રેજ મહુ. ૧:

શાં સ્તુતિયજ્ઞે, કુંડુન સદિત સદા. ૧૦

આ દેશને જ્યાં તે જયે મુરોપ,

જાણ્યું સંચારકું વિદ્યોદાર સર હોપ ૧૧

હોપ નામ આઘાતણું, સન્મન મુલો તમામ;
દેશી બાપામાં કહું, સાહેબ આચારામ. * ૧૨
તા. ૭-૩-૮૮ ને રોજ ખાનખાદાદુર
નવરોજજી પેસ્તાનજીને ખાનખાદાદુરનો
ખિતાબ આપવા ને શેઠ હકીશીગીની
વાડીમાં મી. જી. બી. રીડ સાહેબે
દરબાર ભર્યો હતો તે વખતે બોલેલી
કવિતા. ગુજરાત ગેઝેટ તા. ૮-૩-૮૮
ને રોજના પત્રમાં છપાઈ છે.

દાહરો.

જનમ ધણું જમતમાં, જણો શુભ ફળ મેઠ;
કરે લોક દિત કામ યુગ, તન મન ધનથી તેઠ. ૧

સુસંજી હંદ.

તનયકી મનયકી કાઈતો પનયકી,
લોક દિત કામ કરવા મને છે,
કાઈતો યજ્ઞ ધરિ દેશ રક્ષણ કરે,
નીતિના મંથ કાઈ રમે છે;
કાઈ પન અર્થિને પામે ખાતાં કરે,
જેથી સંસારિજન સુખ પામે,
કાઈતો દાસથી કામ એવા કરે,
દેશમાં જેથી ઉલ્લેખ જામે. ૨
દેશના સુખ યકી-દેશ પતિ સુખ લે,
દેશ પતિને સુખે દેશ સુખીયો,
મને દુખી હોયનો માપને દુઃખ છે,
માપને દુઃખનો મને દુખીયો. ૩
એકનું દિત કરે એવું યાચ છે,
એમ દિગ્દાર સરકાર ભણે,
તેવિ દિતકરિ જન હોય ને તેહને,
આપવા મન મનમાંદિ આણે. ૪
પુત્ર પેસ્તાન તણા શેઠ નવરોજજી,
દેશ દિતકારિ કામો કરે છે;
કેમ વેપાર આ દેશમાં બહુ વરે,
ચિંતનન વિત તેનું ધરે છે.
યાંન પશિમ વિષે રેતરે ને યર્ષ,
શેઠ નવરોજજી છે સદાચી;

* આચાર-આચમ-આચનો નામ.

ધરિ હામ કરિ શુભ કામ, કામે કામ કીધી નામના,
ગુણ ગાય છે પ્રુથાં થાય છે, ગુણિ લોક ગામે આમના;
સોના સગાસમ તેહ છે, જરિએ ન રીત જુદાઈની,
કરને પ્રથુ ચડતી કળા, દરોજ દાદા ભાઈની. ૯

કેવિત.

જેમ દિગ્વિજય કરીને આવે સ્વદેશમાં,
એમ દાદાભાઈ પાછા સ્વદેશમાં આવિયા;
પ્રાણના કીસંજરની તારીખ ત્રીજીને કિને,
મુખાર્જના લોકે મોટા દરજે વધાવિયા;
ધન માલયદી જેની ધારીએ કીમત મોટી
એવા બધા જયનાં જહાજ ભરી બાવિયા;
કહે દશપતરામ સદા છપો સુખી રહે,
કિંદુસ્તાન વાસિયોને બહુ દરખાવિયા. ૧૦

કાહુરો.

દિન દિન દાદાભાઈનો, વધે દરખને દામ;
આશિય આપે એટલી, દિલથી દશપતરામ. ૧૧
તા. ૮-૧૦-૯૫ ને રોજ ખાનબહા-
દુર જહાંગીરજી પેસ્તાનજી ને ખાન-
બહાદુરનો ખિતાબ મળ્યો તે વિષે—

હરિગીત છંદ.

આ વજ અમદાવાદમાં ને પારલી પંચાત છે,
છે આપ આનેવાન સોના વળી બહુ વિખ્યાત છે;
સેા મનુષ્ય સાથે મિત્રતા ગુણવંત મન મંબીરજી,
સત્યુત પેસ્તાનજીતજી, જય પામિયા જહાંગીરજી ૧
વળી બહુ વફાદારી કરી સારી રીતે સરકારની,
ગુન રીત રાખી મન રિયે અતિ ગુણ ૧૨૬૫કારની;
નિજ ધનમાં ધન વાવનું ધરીને બહો મન ધીરજી,
સત્યુત પેસ્તાનજીતજી, જય પામિયા જહાંગીરજી. ૨

છે ખાનદાન ખરા વળી ગુણવાન છે ગુણ ભણે છે,
આ રોહર અમદાવાદ મધ્યે પારલીકુળમાણ છે;
કામેા ભલો ઉમદાં કર્યા તે રાખી નિજ મન રંગીરજી,
સત્યુત પેસ્તાનજી તણા, જય પામિયા જહાંગીરજી. ૩
બે દાય, બે વગ, આંખ બે મળી કામ ને રીતે કરે
નવરોજજી ભાઈની સાથે કામ રડાં આદરે;
સૌ જન તણું દિલ યાવ એવી બહુ કરી તદબીરજી,
સત્યુત પેસ્તાનજીતજી, જય પામિયા જહાંગીરજી. ૪
લખ કંટરાડ ભડાભડા બહુ લોકનું પણ દિલ કુંડું,
વિદ્યાની વૃદ્ધિમાંથી પણ છે ચિત્ત પોતે તેા ધડું;
કુખિ લોકનાં કુખ કાપવામાં આપ છે ગુરવીરજી,
સત્યુત પેસ્તાનજીતજી જય પામિયા જહાંગીરજી, ૫
સાહેબ લોકો સાથ બાંધ્યો, બહુ પ્રકારે સ્નેહજી,
મેળાપિ ગુણ માણસ વિષે ઉમદા અતિ છે એકજી,
જુગ્યાને ભોજન આપીયું તરસ્થાને પાણી તીરજી,
સત્યુત પેસ્તાનજીતજી જય પામિયા જહાંગીરજી. ૬
મહારાણીજી વિદ્યોરિયાએ જરૂર તે ગુણ ભણ્યો,
કલકાળ ઉમદા આપવા અભિપ્રાય ઉરમાં અધીરો,
કલકાળ આપો ખાનબહાદુર જોગ્ય નેહ અખીરજી,
સત્યુત પેસ્તાનજીતજી જય પામિયા જહાંગીરજી. ૭
નિયત અધીજનો લે દલરો કામ શુભ રીતે રડું
સરકારનું ને પ્રથ જનનું ને વિશે છે દિલ ખાંડ;
શુભ પામજોડ કુટુંબ સમગ્ર સુખિ રહેજી ધરીરજી,
સત્યુત પેસ્તાનજીતજી જય પામિયા જહાંગીરજી. ૮

કાહુરો.

મહારાણી વિદ્યોરિયા, ને છે ગુણનાં જનન;
તે જનમાં છપે વણું, પામેા ખૂબ વખાણ. ૯
સાહેબ રીડ સ્વદસ્તારી, આવાં અનેક કામ;
કરને અને સુખી યજો, દામે દશપતરામ. ૧૦

भांगविद्धं गोतायवि.

બીજા ૧ ઘં

‘ସଂସାରାବରୋଧୀ’ ଶ୍ଳୋକ

“*सुखं दुःखं भयं च*” इति च.

[illegible][illegible]

27 & 28.

કુલના અંગેસભે અરજી નં: ૨૧૧૩૩.

$$-2\pi i \int_{\mathbb{R}^n} \delta(x) dx = -2\pi i$$
[illegible]

કાચરો દોશા દેશેદેશમાં; પ્લેઈવી વધાર્ધાગો ગામ, આ,
સાસકુવરનો જન્મ સાંભળી; તે લોકે દરખા તમામ આ. ૫.
તાતાનામનેરથ સિદ્ધ સ્વાર્થ પેતાની પૂરી ચર્ચાયા, આ
સંતોષ થયો રનેલી સવને; કલિયે ન રહી દલે કલ્યાણ, આ. ૬.
પુન્ય પુરવતાં પ્રગટ થયાં; જગ કરતાએ કરી મ્હેર, આ
રૂં અમુચ રત આપધું; લાખેણી ચર્ચ લીલા દ્વેર, આ ૭.
આગનો દિવસ હતિદાસમાં; લાયક લેખમાં લખાશે, આ
વરણે વરવતીયિ આગની. એ અતિ ઉત્તમ મણીશે, આ. ૮.
જેની ધડામાં આમળાજનમિયા; બૂપતિ વિક્રમ ને ભોજ, આ.
એડી ઉત્તમ ધડી આજ છે. સમય છે તેના સરખોજ, આ. ૯.
પુત્ર પૂજે પાંકમો યશે; પાળો પ્રભ પ્રેમ આપી, આ.
એવો કુર જોને વરવો; પન્ય દ્વારે દકરાપી આ. ૧૦.
માત પિતાની પ્રતિમા પાજશે; અચારો વિષમાં ચરિત્ર આ.
મતનું કુળ આજ પાળશે; વિશ્વાતિ પામશે વિશિષ્ટ આ. ૧૧.
અંતરમાં રાખીને વહારવા; કરો પરમારથનાં કામ આ.
કવિતામાં કીર્તિ તેની કાપ; લખશે દલપતસમ, આ. ૧૨.

ગીત ૩ જું

પુત્રના જન્મ સમયે માતાનું ગીત બીજું.

"જાવરુપ પરાધા રામગીરે," એ રામ.

છે આગનો દિવસ રહે સંગિઆમજોરે;
છે આનંદની દાવજીઆજરે રાખીએ રહેકુવરજોરે;
છે આજ દીશે દસ દીશા જગજોરે;
છે દરખો સરે વજાનનો જગજોરે, રાખીએ. ૧.
છે લેવા છીએ નાજ પધિરિયાં રે;
છે દબને દીધ સ્વાથ ચનુવાર રે, રાખીએ,
છે બહાં સગરે લખી વધામણી રે;
છે સાર બેઠો તેનો નહ કુમાર રે, રાખીએ. ૨.
છે દીપ્તિમાં પૂરી દેવચાનમાં રે;
છે દુહ મંડળે બરી લખેલા રે, રાખીએ;
છે ધેર ધેર અનંદ કવચ થયે રે;
છે યારે સનુચરના સાર નમ રે, રાખીએ. ૩.
છે જરિય જોરનું નામ જાખ્યાં યાએ રે;
છે સ્તિ દીધ જોરના અચર રે, રાખીએ;
છે મધ બેડી દીધ જાણીઅચ રે;
છે રૂં અનંદ રાખું રાખું નાજરે, રાખીએ. ૪.
છે જાડ ચરન અલખ લેલા થયા રે;
છે પાખા દલ પાડીએ દારવાર રે, રાખીએ;

છે જાણે આજ સોનાના ચૂરજ ઉપા રે;
છે દીપે એવો દુનિયામાં દેખાવ રે, રાખીએ. ૫.
છે વાળ વાળે અતી ઉઠરંગનાં રે;
છે મોરી મળી ગીત મંમજ ગાય રે, રાખીએ;
છે ગાંધરવ ગાય ને નાચે અપસર રે;
છે શેરીમાં સુમધી જળ સિંચાય રે, રાખીએ. ૬.
છે કુળનો દીવો પ્રમટયો કુળ ઉમંગવા રે;
છે માતપિતા મન દરખ ન માય રે, રાખીએ;
છે આશિષ આપે છે વિષ વેદિયા રે;
છે સુખી રંગે કુંવરજ સદાય રે, રાખીએ. ૭.
છે ગરીબ ભયક લોકે ધણ મળ્યા રે;
છે દીધાં રાયે નાચ વિધિનાં દાન રે, રાખીએ;
છે મુજબ સદુ આપ્યા સુખી વધામણી રે;
છે સોનું છીપું સુખ રીતે સમમાન રે, રાખીએ. ૮.
છે બૂપતિને ભેટ ધરે જાવરી રે;
છે માણેક મોતી વચ્ચે ધન માણ રે, રાખીએ;
છે ચુલ મંદન કેસર કેળાં ઊંઠણાં રે;
છે મેતી પૂજા સોનાના થળ રે, રાખીએ. ૯.
છે નિસાળિય દરખા નિસાળમા રે;
છે મેચને માંદાં આ અંચાય રે, રાખીએ;
છે જુગી પાના ન વળા પેરે નથા રે;
છે જગજોરે ન વળા પેરે નથા રે, રાખીએ. ૧૦.
છે કોડ દો લાખીના જાડ દિવસ પીન રે;
છે આનો અનંદ અમલ વળા રે, રાખીએ;
છે આજ જાણ માન્યો નવ થય રે;
છે માતપિતાને વુલ વિનુન ગાય રે, રાખીએ. ૧૧.
છે કુંવરજ જગના જનુ ઇરન રે;
છે કર્મ જુદા પરમારથના કામ રે, રાખીએ;
છે માતપિતાની પ્રાંત પ્રાંતમા પામને રે,
છે દીવલી અલિદ દેહે દાવજાન રે, રાખીએ. ૧૨.

ગીત ૪ જું.

દાસરજ પેદેકુ.

"મરી રાખી બાકે યરી, પાડે મેનીનેરે બાકે" એ ૨૪.
બાકે પાડે પેદેકુ બાકી પાડી પે બાકે;
સોના મળેને લાગ નાજ, દેખનાં દુલો લાખા. ૧.
૧ બાકે રાખી બાકે બાકે બાકે બાકે
૧ બાકે રાખી

પોતે સહ્યાઓ કુંવરણ થઈ સુખનયન;
આને જાનનારું સુખથી સીવન દોર
પરિણતિ લાઈ ધાને મે'ણે જરણનમાં;
મનમાં મનુષ્ય મોટી મહા પ્રભુની મોર, મન લાગ્યા Y.
કુંવર સુવચ મન લકને સાખથી નવર;
યનયન કરે જરણ જરને રૂપેર
કાંઈ કાંઈ ભેડી માખણ મેરે યનયે;
તારે માને રામુને મનુષ્ય મોર, માલ લાગ્યા Y.
મોર મન ન-નો કુંવર કાને મોટો રોડ;
ભણુય જાય નિદાને નિદાનથી સાથ;
જાણી જાણે લેખનું ઝંને યજ હિંદવયે;
એવાં જિન કપરે દેખાડે ઘીનેનય, મન લાગ્યા Y.
મન કુંવરને કન્ય કન્ય કેઝનયે;
પણે હરખે કુંવરજારીય મોટો પેર;
જર રામ લેને કુંવર મોટો જરણે;
પે.સ ભણવે'ણ કુંવર કુંવર રૂપેર, માલ લાગ્યા Y.
મારો જ્ઞાનમોટો રૂમે મોટો નાજીવડી;
જાણવડે ન-નો કુંવર જર મો આખા;
જરણ ન-નો કુંવર

૧

ગીત ૬ કું.

હાલરડું ત્રીજું.

“અશેલો હાલ ખમા તનેરે, બાહુમાધને લોલો ગાડ.”

એ રાગ.

અશેલોલો હાલ ખમા તનેરે, બાહુમાધને લોલો ગાડ.

મુખડું તાફ મહા મનોહર, હેરી હેરી હરખાડ;

હાલો હાલો હેરી હેરી હરખાડ. અશેલોલો ૨.

માણેક મોતી દીસે મહેલાં, પ રણે તારે અપાર;

હરતાં દીસેછે કુમતાં રાં, ધુધરીને ધમકાર, અશેલોલો. ૧

પારણા કંપર પોપટ મુકવા, મેના અકાર ને મોર;

જુડી રહીછે ઝાલર હરતી, રડું છે રેયમ દોર, અશેલોલો. ૨

મખમલ-૧૧ માંહે માદી ખુડીછે, સાસં એચીકાં સમેત;

લાડકા કુંવર પારણે પોદા, હડિણી કુંધરી હેત, અશેલોલો. ૩

પારણ માં તમે પોદોતો બાંડ, કું બરવા જગ દેવ;

ખોતેતને પછી ખોળામાંજેને, ખુખમેલાવું ખેલ, અશેલોલો. ૪

રમકડા રડા રમવાને આપું ખાવા મેવા ને મોહાર;

રસીલા કુંવર તને રીઝવું, ગીત રાં રાંમાંછ, અશેલોલો. ૫

ખાળકાં તારા જોવા ખીજ, ધન્ય બેલસાવુ મેર;

રૂપાળોતે એની સાધેર મળે, પછીતમે શુભ મેર, અશેલોલો. ૬

તાંબડી ટોપી આંગણું આંચે, પહેરાવું ધારા પ્રાણ;

ગાલતારાછે મુસાબજેવા, પગપણ એજ પ્રમાણ અશેલોલો. ૭

નેચ બરી બરી ફરી ફરી નિરણુ, હરણુ હૈયા માંછ;

સર્વ મનોરથ સરળ થવા મારે, કસરત દીન કિંકાર, અશેલોલો. ૮

પરમેશ્વરે પૂરી કૃપાથી આપ્યું, રડું તરા જોવું રત્ન

પાડખાની પૂરામેમધીરાણુ, છવસાટકે જોવળ, અશેલોલો. ૯

બોલવા શીખો માસવા શીખો, વિચરો ચૈત્ર વીર;

શાળામાંજે સરિધાણીખો, મારાં પાનાલીર, અશેલોલો. ૧૦

દીકરા તો ઝે દેવને દુલ્હન, એમ કહે મોટા મુન્ય;

પારણે પોદા કીયુતજુલકિયે, હોખજો પુરણુ મુન્ય, અશેલોલો. ૧૧

આત ગિતાની ચાકરી કરજો, કરજો મોહક કામ;

સમજવાલાયક સારી શીખામણ, દેશે દલપતરામ, અશેલોલો. ૧૨

ગીત ૭ મુ.

સાલગીરી એટલે વર્ષ આંકને દહારે ગાવાનું ગીત.

“મરી સેરે સપ્તસોની મુદ્દી” એ રાગ.

આજ સાહેબજાદની સાલગીરી;

આજ દેખમાં હરખ ન માયરે,

૧ શ્રીમંત પારસીએ સાલગીરીને દહારે સમાંબંધ-
લાને જનરા તેડીને ગીત ગવસને છે.

સજની સાહેબજાદની સાલગીરી;

દીસે દિવસ રોડે રમિયામણ;

આજ આનંદ આનંદ ધાયરે, સજની સાહેબ. ૧

આજ રોહી સમાં સદુને નોતરખાં;

આપણે બાવથી બોજત પાનરે, સજની;

વાળાં વાગેલે વિષ વિષ રાગનાં;

માય માયક જન મુણ માનરે, સજની ૨.

આજ માળી લાલો દુલ હાખડી;

મુંથી મજરા તોરા ને હારરે, સજની;

લાલો તબેલી પાનનાં બીડલાં;

મળ્યા મીઠાસમાં સરદારરે, સજની. ૩.

મત મમળ માયછે માનની;

આજ ધન્ય ધમી ધન્ય વારરે, સજની;

આજ સરે શોભાની સીમા વળી;

યથો જગતમાં જય જય કારરે, સજની. ૪.

દીધાં દાન ધણાં જન દીનને;

અપા મેવકને શીરપાવરે, સજની;

પૂન્યાં મોર મોરારીને પ્રીતથી;

બલો અંતરમાં ધરી બાવરે, સજની. ૫.

રયા આતસળાછ અર્તિ બલી;

ખુખ ખીજ કરાવ્યા ખેલરે, સજની;

સર્વ સજન સતોષ પામવા;

રસ રમની હપછ રેલરે, સજની. ૬.

ધન્ય ધન્ય કુલાંદે માતને;

ધન્ય ધન્ય જમતસંહ તાવરે, સજની;

જેને પુત પવિત્ર પરાક્રમી;

નામે અતર કુંવર વિખ્યાતરે, સજની. ૭.

સર્વ આસિય અંતરથી કહે;

પણુ છલો કમે રાં કામરે, સજની;

પરિપૂર્ણ બધાં મુખ પામતે;

દુવા દે એમ દલપતરામરે, સજની. ૮.

ગીત ૮ મું

દીકરાને નિશાળે બેસાડવા જતાં ગાવાનું ગીત પહેલું

“ત્રાંબા કુડી તે નગર સોદામણી.” એ રાગ.

આજ ધન્ય ધમી ધન્ય દહારે;

આજ આનંદરે, અંજ ન માય,

કુંવર ચાલ્યા બહુરાને ઠાઠી.
કુંવર રેવ ધરવો વરજુનિયે;
જનમાં દેખે, જોઈ દરખાવ,
કુંવર ચાલ્યા બહુરાને ઠાઠી ૧.
કુંવર અમેગ થઈ પોતે અલખ;
મનમાં સપરખરે, થી જનજાથ, કુંવર;
પાલી ખડિયો લેખણ લાંબાં લાંબાં;
ખાનું પુલારે, લાંબાં સુધ, કુંવર ૨.
સમાં રોવી સઃજનમાં સદુ મળ્યાં;
ચાલું લગેરે, રિવિષ પ્રકાર, કુંવર;
મોટ મનગ આગે મનડી
સુધસલુપે સહી સમુદાર, કુંવર ૩.
જનમાં પ્રથમ મહાલુડી સામે મનો;
બલે રમરે, કુઠની બળ, કુંવર
કુખ મળ્યાં દોષ વધા દારણ;
મેચ બીજારે, જડુ ભરણ ભાગ, કુંવર ૪.
દો દાર, દોષ ધરવો પાલમાં;
લેવાં જુવદારે કદો નવ ભવ, કુંવર
કુખ કાને ધરખારે કુખખાન;
જનમાં લેખરે, લેખ લેખવ, કુંવર ૫.
સદુધી દેખી કુંવર નિશાગમાં;
મેદેવાળે રે, મનો રેલે માન, કુંવર;
બહુલે વિષા બલી બલી ભાવથી;
સાર સમજ્યે રે, થે સારખાન, કુંવર ૬.
બહુલે વિષા જુલેજ ખસેજની;
લવિલાળે રે, રાતે જનજાથ, કુંવર;
ભાથ ભેદ બહુલે રેલે દેખ્યા;
માન પામશે રે, મેદેવાળ પાસ, કુંવર ૭.
બહુલે શીદ વિષા ને સિદ્ધ કળા;
રામનિલે રે, મહો રી રીવ, કુંવર;
ન્યાયજાળા નિયમ વિચાર્યે;
પરિવ્રાજુ રે, રાખીને પ્રીત, કુંવર ૮.
મનદાખનું તત્ત તે પારશે;
કર્મકળે રે, રાતે વિચાર, કુંવર;
વતરજાળાં વત વપાસશે;
વિષા કળે રે, સમજશે સાર, કુંવર ૯.

૧ નામે દેખ્યાં “કુંવર ચાલ્યા બહુરાને ઠાઠી.” એમ મુ.

લેખાવિષે લેખાં કરી ભજુરી;
લાખે કોયેલા રે, રાતે લીલાળ, કુંવર;
પ્રથમ લે કાઢ પડિત પૂઠે;
કાલે તરત જરે, રેલે જનજાથ, કુંવર ૧૦.
કુંવર વધા રોડ માતાજી રોડ;
બેલ વળે રે, બની ભવા ભે, કુંવર.
કુંવર કારે બીચાને કોઈમંડ;
ખાથ વરખાં રે, એ છે કમેદ, કુંવર ૧૧.
કુંવર આપે કું એક વાર કુખ જોઈ;
પછી જામે રે, બહુરાને કામ, કુંવર.
કુંવર વધે રે, કદાં કુદન રેલે;
રેલે અકિર રે, લગવડખ, કુંવર ૧૨.

ગીત ૯ મું.

લીકરાને નિશાને લેસાડવા જતાં ગાવાનું ગીત.
બીલુ.

“બમથ પેરેલે વધારે ખારે અવિષા.” એ રામ.

કુંવર વધા રોડે માતાજી રોડ;
પ્રિયે જરવરી પંડાળની પાસરે,
કોડિયા કુંવર બહુરા બહુલે ભથા ભાવથી;
કુંવર અંજમાં આજસ ન આજુલો;
કાલે વતમ રીવથી અમ્મસરે, કોડિયા કુંવર ૧.
બહુલાં અંધે સપડને પાલે અંતરે;
નવ કાંઈ પોરણા લેખ પાસરે, કોડિયા કુંવર.
કુંવર લેલું બહુલે તે કુંલે તેલકું;
અંજો કાંઈ ન લેખાડે કારે; કોડિયા કુંવર ૨.
કુંવર ને લે વધારા દોળ જોડિયા
સદુધી સારસ મહુલે સદુને કોરે, કોડિયા કુંવર;
અલુ શુભોને કુંડની કિડા માનલે;
પૂજ્યા વનર ન પીસ જસો નોરે, કોડિયા કુંવર ૩.
કુંવર રમવમાં મન નવ રાખશે;
કોડિયા કુંવરે વડાંજાળાં સંજરે, કોડિયા કુંવર;
સાસ નિશાવિષાને સંજ રાખલે;
જોને મન દોષ બહુરાને વધારે, કોડિયા કુંવર ૪.
કુંવર કારે કામ ન કરી શકે;
કુંવર કિમતે દરેક કામ દોવરે, કોડિયા કુંવર;
એલે ભેદ તે મનથી ન જુલોડે;
કોડિયા કુંવર ૫.

પાનાં પોપીને કાચ નવ પાડશે;
 સારી રીતે તેની કરશે સંભાળે, કોડીલા કુંવર;
 માત્ર લાખેખા કેમળું લટશે નહિ;
 ઝૂંબી લીધા થે દેએ નહિ ગાળે, કોડીલા કુંવર. ૧.
 ભાતો વળતોં ચેતશે નહોં વાટમાં;
 ધરને બહુતરમાં વિશેષ ખાનરે, કોડીલા કુંવર.
 કુંવર કો કાલે વખત ન ચુકશે;
 વિદ્યા બંધીને યજ્ઞે વિદ્યાનરે, કોડીલા કુંવર. ૭.
 બહુતર ભણા તે ભણાં સુખ ભોગવે;
 ન ભણા તે તો ખમીવ ખાવા ખાવરે, કોડીલા કુંવર.
 બજેશાને પૂછે ભાવ બૂપતિ;
 નમણા તે તો નર નારીમાં નિંદણરે, કોડીલા કુંવર. ૮.
 પ્રથમ પૂછનાં સારમ ન રાખશે;
 પુણી પૂછીને પડિત યજ્ઞવરે, કોડીલા કુંવર.
 તખતોં લખતોં લડિયા બગેલે લોભમાં;
 ભત્તોં માત્ર માત્ર સો માત્ર જગાવરે, કોડીલા કુંવર. ૯.
 કાળે ધીખી લેવાય નહિ સંમતુ;
 ઘોડે ઘોડે તો કરશે ધીખાવરે, કોડીલા કુંવર;
 મળતાં મળતાં લાખે કોડો મળાવ છે;
 મળતાં મળતાં હવેલી તો મળાવરે, કોડીલા કુંવર. ૧૦.
 સદા મુદિયા સ્વામીને સંભારિયે;
 સર્વે કામમાં તે કરે સદાવરે, કોડીલા કુંવર.
 કુંવર કરેખા કરે એ કરેખા નિધિ;
 મનના સરે મનોરથ સિદ્ધ થાવરે, કોડીલા કુંવર. ૧૧.
 કુંવર કુંવર રેએ ને કરશે સાદખી;
 કુંવર કરશે બળીને મોઢાં કામરે, કોડીલા કુંવર;
 કુંવર કુંવર તનાયે દેવદત્ત જ્યે;
 રેડે અલિંગ લગાવરે, કોડીલા કુંવર. ૧૨.

ગીત ૧૦ મું.

નિરાખે જનાં તથા પાઠા વગનાં ગાવાનું ગીત.

નિંદ રૂપે આંગનું ધેળ

“માંગ કુંડે ને વર લેઢાવડી” એ સત્.

સામે નિરોધિયા સખનાં;

નિંદ રૂપે, રૂપે રૂપે, હાલેલી આને નેરિયા;

આંખે રૂપે, કુંડે રૂપે;

રેડે રૂપે, રૂપે રૂપે, હાલેલી. ૧.

સાચા સાહેબ લોકે તે સોચિયો;
 કુલ્યો કુલ્યો, જેર મંદિર, સાહેલીરે;
 એનાં પત્ર વરો વર ધોડિયાં
 દેખી હરખારે, હમદા અમીર, સાહેલીરે, ૨.
 કુલ સરસ સુધારાનાં પ્રગટિયાં;
 રસ એતારે, યાન મણાવ, સાહેલીરે;
 ભાગ્યશાળી જનો તેના ભોગિયા;
 તે આરોમીરે, આરોમ ધાવ, સાહેલીરે. ૩.
 સુખ લુપ્તે વિશેષ સરીરમાં;
 બહુ બહુ, પ્રગટે પ્રગટે, સાહેલીરે;
 તોડે આળસ દેવ જે અંગમાં;
 અતિ આપેરે, યાન અંગ, સાહેલીરે. ૪.
 આંખે અમરજારી એરે યયો;
 વધો દેશમાં, દીસે વિશેષ, સાહેલીરે;
 એની જાણ ચીતળ સુખ છે સદા;
 એતો જનનરે, કાપેલે કાપે, સાહેલીરે. ૫.
 પત્રે પત્રે દીધા દીસે પ્રગટિયાં;
 તેતો ડાલેરે, હર અંગમાં, સાહેલીરે;
 અત્યવશું થયું આખા દેશમાં;
 સમલગુરે, સાર અસાર, સાહેલીરે. ૬.
 સખી જોને તું આજ સંસારમાં;
 તેના રૂપમાં, થયો રૂપમાં, સાહેલીરે;
 થઈ લડકા ને રસ્તા રડા યયા;
 બધી વિચારે, તથા ઘેર ઘેર, સાહેલીરે. ૭.
 હવાખાના નિરાજો મલ્લ બળી;
 સારી પુતલરે, સાચા રૂપમાં, સાહેલીરે;
 આખા સાચા વળો વળવાતણા;
 પાઠ પોચિયો, હમીરો હમીરો, સાહેલીરે. ૮.
 રાજકુવરો રૂડી વિદ્યા બળા;
 ધીખા ધીખારે, નિર્મલ નાવ, સાહેલીરે;
 અત્યવશું આંગનું પદા વડો;
 સાચા સખનારે, પરદેહ ભવ, સાહેલીરે. ૯.
 નાખો હથેર આજના દેસને,
 રૂપ કરીને, જડીય કરી, સાહેલીરે.
 જેની સુખ સંપત્તિ માં ભળે,
 નિંદ મળેરે, નિંદ નર નિંદ, સાહેલીરે. ૧૦.
 આંખે એજ વિશેષ પડિયો,
 એને આંખેરે, રૂપે અલિંગ, સાહેલીરે.

આમે રે'ને જુએ જુએ જવતો,
કાવો વધતોરે, વગેરે રો દીસ, સાહેબીરે. ૧૧
એવા આંખાનો રસ જેણે અનુભવ્યો,
તે તો કરોરે, ઉત્તમ કામ.
એવા જનને જનનાં જોઈને,
દીવ રીઝ્યોરે, દશવતરામ, સાહેબીરે. ૧૨

ગીત ૧૧ મું.

વરપોડો નિસાળેથી વળતાં ગાવાનું ગીત પેહેલું

“આજા ધુપડ તે વડુને બાહેરા લાગે.” એ રાગ.
નિસાળે જોને કુંવર યું બહી આબા,
યું બહી આબા ને યો ભેદ લાબા
થી રીતે દિલ્લકે સખાભા, દો રાગવી નિસાળે. ૧
કહો કુંવરજી તમને દાદાજી પૂછે,
દાદા' કીમ્બા તેમાં વાત તે યું છે;
લાલકે હેમે યું લખ્યું છે, દો રાગવી, નિસાળે. ૨
કહોરે કુંવરજી તમને માતાજી કહે,
દિલ્લકે થી કીમ્બામણુ દેહે, દો રાગવી, નિસાળે. ૩
કહોરે કુંવરજી પૂછે કીમ્બા ખેતોમાં,
કીમ્બા તેમાંથી જાઓ સાર યો જોવાં,
સમજે નહિતો પોયાં પોયાં, દો રાગવી, નિસાળે. ૪
ખારી વમે રાજ ભણવાને જાવા,
જવ અમારા જોઈ જોઈ દોખાવા.
નિરખતાં નુપ્ત ન થાતાં, દો રાગવી, નિસાળે. ૫
ચાપડે પ્યોરે અમે ચાપ જોઈ રે'તાં,
ચાર લાગે તો ધણે વિચાર લેતાં.
ક્યારે પ્યારે એમ ક'તાં, દો રાગવી, નિસાળે. ૬
વમે કુંવર અમારી આખોળા તાસ,
વમ સાથે જામણા પ્રાણુ અમારા,
તે કેમ વિચરે વિચારણ, દો રાગવી, નિસાળે. ૭
જેવા અમે વખતે અહારે અહારે,
સાને સાને જામે સંતોષ લાગે;
જનું કુંવર બહોરે ક્યારે દો રાગવી, નિસાળે. ૮
વિષ વિષ પડ જ્યારે ચાંચતાં દેખું,

પુનઃ પુરવનાં પૂર્વ પ્રમદિયાં પેખું;
લામ અલોપક લેખું, દો રાગવી, નિસાળે. ૯
મેહેતાજી વખતે છે કહો કેવા,
અધરે જાવા વમે પાઠ લાં લેવા;
દીક દેવા કે જેવા તેવા, દો રાગવી, નિસાળે. ૧૦
પૂછતાં યજ્ઞ કાંઈ કોષ તે કરતા,
કે એનો ઉત્તર ધીરે ઉચરતા;
પૂછતાં કરતા કે ન કરતા, દો રાગવી, નિસાળે. ૧૧
વિષા ભવજા વમે જાણુડે લેને,
લાલકે જાગડો લખડો લેને.
દશવત આસિય દેશે, દો રાગવી, નિસાળે. ૧૨

ગીત ૧૨ મું.

વરપોડો નિસાળેથી વળતાં ગાવાનું ગીત બીજું

રાગ ઉપર પ્રમાણે.
કુણી કુંવરજી યુમે ઉચરણ એવું,
ભણવરનું વાત જલ્દનું લેવું;
પ્રથુ ભજને નીતિયાં રે'તું, માતાજી,
નિસાળે જોને અમે એ બહી આબા. ૧
એ બહી આબા ને એ ભેદ લાબા,
જુડા યુરમે ભેદ એજ જાતાબા;
દિલ્લકે એ રીતે સખાભા, માતાજી; નિસાળે. ૨
માતપિતાવહી સજારી રે લેવા,
જાગજાણા જાલ્યા વાગોરે દેવા;
અર્ધ અંતરે ધરણ એવા, માતાજી; નિસાળે. ૩
સજાનનો સખ સોદથી કરો,
ખાણીવણી સખ તો જરૂરેયો;
ધર્મ અંતરે માંહે ધરણ માતાજી, નિસાળે. ૪
વખર વિચારું કાંઈ કામ ન કરું,
ધીરજાણું ધણું અંતરે ધરણું;
દોર ધરો તો દીકે કરું ખાતાજી, નિસાળે. ૫
કુલજીજી ધળને ન કુલજું;
નેમ કદાપિ કંજીત ન થાજું,
જુગારી સાથે નહિ જાવુ ખાતાજી, નિસાળે. ૬
દયા રાખીને દીનને રાખ રેવું,
લેને અન્ધાવનુ ધન ન લેવું;
જલ્દનું લે તો વિષ લેવું, માતાજી, નિસાળે. ૭

૧ આ અને અગ્રણ્યમાં વચન છે કે “રમે”
રાગજા નાર વખતી.” એ એજ રાગ છે.
૨ મહિમજાલ વજેરે.

મમતા સ્વદેશની રાખવી મનમાં,
વિધા ઉલ્લેખ વધારવાં જનમાં;
તન્નિયે આજસ હોય તનમાં માતાજી, નિશાળે. ૮
વાંચન ગણિત ને વ્યાકરણ વાણી,
ધીતદાસ યીશ્યા ઉર ઉમેય આણી;
જૂગોળવિધા બલી જાણી માતાજી, નિશાળે. ૯
મેહેતાજી અમારા છે મહા યાજ્ઞા,
મેહેતાજીએ અમને સુત જેવા જાણ્યા,
અક્ષર અમારા વખાણ્યા માતાજી, નિશાળે. ૧૦
મેહેતાજીએ અમારી સંભાળ લીધી,
શંકા પૂછી તે સર્વે સમજાવી લીધી;
રીઝ કદાપિ નથી કીધી માતાજી, નિશાળે. ૧૧
શુદ્ધી સહુએ જાણ્યું સાચા ઉત્તર દેહે,
વિનય સહિત વળી કુંવર કહે છે;
દલપત કવિતા કરે છે, માતાજી, નિશાળે. ૧૨

—*—*—

ગીત ૧૩ મું.

વેવીશાળ કરતાં ગાવાનું ગીત પહેલું.

"સુરતનારે સુલતાન, પાઠજીનારે પરધાન,
જોશસિયો મહી લાવે આરસ પ્હાણીને." એ રામ.
દેસ યુગરાતરે, પૃથ્વીમાં પ્રખ્યાતરે,
રાજનગરે શોભીતું તેમાં શહેર છેરે;
વસે સાકુકારે, શ્રીમંત અપારે,
લક્ષ્મીની લાલક લીલા લેહેર છેરે. ૧
દેહો લાંબો રાવરે, કનકસેન કેવાવરે,
કનકાવતી રાણી છે ઘેર તેહનેરે;
લાલક લક્ષ્મણવતીરે સરસ શોભતીરે,
ઉત્તમ કન્યા જનમી કુળમાં એહનેરે. ૨
રૂપે રંગા જેવીરે, ઉત્તમ કન્યા એવીરે,
નેતાં જનમાં કાંઈએ કોઈ નવ કહેરે;
આતિથે અનુપરે, જોગ જેતું રૂપરે,
સરજ ને ચંદર આકાશે ચળી રહેરે. ૩
દરાયું તે કામરે, ચંપા કુંવરી નામરે,
પછી તે પૈ પાંચ વરસની પદમણીરે;

૧ તે કવિતા અને બધી આવ્યા. ૨ આ ઠે-
કાણે કન્યાના જાપના ગાનનું નામ ગાવું. ૩ અહીં
કન્યાના જાપનું નામ ગાવું. ૪ આ જગ્યાએ ક-
ન્યાની માનું નામ ગાવું. ૫ આ દેસણે કન્યાનું.

વિધાનો અભ્યાસરે, કરે યુદ્ધ પાસરે,
ઉમ્મર છોટી પણ અક્ષય મ્હોટો પાણીરે, ૪
કનકાવતી રાણીરે, મુખથી બોલ્યાં વાણીરે,
સ્વામી એમનો સ્નેહ ધરીને સાંભળેરે;
જનક યુદ્ધરે જાળરે, શોધો વેગીશાળરે,
મ્હોટા ધરનો વર પછી નેતાં નવ મળેરે. ૫
રાયે માન્યો બોધરે, કરવા વરનો શોધરે,
યુદ્ધથી મોકલિયા દેશો દેસમારે;
જંજળ નેપાળરે, કાંટળ ને બંગાળરે,
માળવ ને મહાસ વિશેષમાં વેષમાંરે. ૬
જેવાં કામે કામરે, રાજસ્થાન તમામરે,
કન્યા લાલક વર કાંઈએ નવ મળ્યોરે;
સોરઠ દેશ માંવરે, રતનપુરનો રાવરે,
જમતસિંહને કુળ વર સારો સાંભળ્યોરે. ૭
કન્યાનો પિતાવરે, રતન પુરમાં જાવરે,
વાડીમાં જે ઉતરવાનું નક્કી કર્યુરે;
યુદ્ધ રીતે જુપાળરે, વર જોયો નિશાળરે,
કન્યા લાલક વર દેખીને દીલ દર્યુરે. ૮
વર પિતાને કહ્યુરે, તેણે પણ કેવળાણરે,
આઠ દિવસમાં ઉત્તર દેશું એહનેરે;
જેવાને કન્યાવરે, માણસ મોકલ્યાં રાવરે,
જીવમાં બંડેસો પૂરો જેહનેરે. ૯
જેહને તે આવ્યાવરે, શુભ સમયમારે લાખ્યરે,
કુંવરને લાલક છે કન્યા એમ કહ્યુરે;
કુટુંબીને પૂછ્યુરે, રાણીને પણ રૂઝ્યુરે,
લમારે અંદેશા જેતું નવ રહ્યુરે. ૧૦
કન્યાના પિતાનેરે, બોલાવ્યા મળવાનેરે,
માન રહીને મુખ આગળ બેસારિયોરે;
પછી પૂછી ચાતરે, વરપિતા સાક્ષાતરે,
શી ઈચ્છાએ આપ અહીં પધારિયારે. ૧૧
લાડકીનો જાવરે, બોલ્યા આપો આવરે,
અમે દરખાશ ઉત્તમ કામે આવિયારે;
આસાહે આ કામરે, યશે અમારું કામરે,
જો દલપતનો દેવ અમે રીક્ષાવિયારે. ૧૨

૧ અહીં વરના જાપનું નામ જે યુદ્ધ
તાને હોય તે યુદ્ધનું નામ ગાવું. ૨ રતનપુર
જગ્યાએ વરના જાપનું નામ ગાવું. ૩ આ ઠેકા
વરના જાપનું નામ ગાવું.

ગીત ૧૪ મું.

વેલીસાળ કરતાં ગાવાનું ગીત બીલું.

“અંધારાં તે આજી બીઠાં, ગેલીસાળ ભરણ.” એ રામ.

હો આજ અંધી પધારિય,
 મુજો દાણા સાદેગણ,
 હો આજની યોગે પેરે,
 સુઝવવાન દાણા સાદેગણ.
 રાજનચરણી આરિય, મુજો;
 પૂછ્યા આપને પેરે, સુઝવવાન. ૧
 ભરણ અમારી એક છે, મુજો;
 કાઠરી કરીય કુપરે, સુઝવવાન.
 રીઠ રહે નવ રાખયો, મુજો;
 બાણે તેમાં ભે કંઈ ભુલે, સુઝવવાન. ૨
 ઊંછ મોટા કુળના વમે, મુજો;
 મોટાં વંશમાં છે પેરે, સુઝવવાન.
 ઘણાં લક્ષણ આપણે, મુજો;
 છે છ તમારો કુપરે, સુઝવવાન. ૩
 અમ પેરે કન્યા કુવારી, મુજો;
 આઠ વરણી છે એકરે, સુઝવવાન.
 ઘણાં લક્ષણ વંતી છે, મુજો;
 વમે પેરે કોમ છે તેકરે, સુઝવવાન. ૪
 ૧૨ કન્યા છે દહા જાગ્યાં, મુજો;
 આપણે અમારંથી વચનરે, સુઝવવાન.
 ઉમર ઘણાં ધરે એમનાં, મુજો;
 ઘણાં કરતાં લગનરે, સુઝવવાન. ૫
 દહિા પ્રમાણે આપણું, મુજો;
 લગનના સારી રીતરે, સુઝવવાન.
 તેકથી કુલવમાં થઈ, મુજો;
 ૧૨ કન્યાને પૂરી કાગરે, સુઝવવાન. ૬
 મુલ લગને મુલ રીતરે, મુજો;
 ૧૨૨ તેમવણું ભનરે, સુઝવવાન.
 એ અગર ૧૨ આપણે, મુજો;
 રાંધું અને કન્યાગરે, સુઝવવાન. ૭
 ૧૨ની દહાએ ૧૨મણે, મુજો;
 કાલના વચન કન્યાકરે, સુઝવવાન.
 વચન આપે ને વચન લેઈ, મુજો;
 છે વરે વાને સુખકરે, સુઝવવાન. ૮
 ૧૨ મોટા ૧૨મો કાંધી થયે, મુજો;

મોટી ઉમર આરે યાગરે, સુઝવવાન.
 તે ખારે કું વખતે કું, મુજો;
 પૂરે અમારી ઉંઘપરે, સુઝવવાન. ૯
 મુજો વચન પિતા ભેલિયા, મુજો;
 હોછ ખરા ખનકનરે, સુઝવવાન.
 ઉપકાર માનુંકું આપણે, મુજો;
 લુગડાંથી લાવીય ભનરે, સુઝવવાન. ૧૦
 આપણ ઉપમ વંશની, મુજો;
 આવે કન્યા અમ પેરે, સુઝવવાન.
 મનમાં અમે તેથી માનિયે, મુજો;
 ઉંઘરની મોટી મોરે, સુઝવવાન. ૧૧
 વિષક કોય વચને તમે, મુજો;
 કોય આજ મંચમ કામરે, સુઝવવાન.
 એ સમે આરિય આપણે, મુજો;
 દિનવર દશવરણપરે, સુઝવવાન. ૧૨

ગીત ૧૫ મું.

વેલીસાળ કરતાં ગાવાનું ગીત બીલું.

“નચાં વાને પીમાં પીમાં.” એ રામ.

આજ તો આનંદ જોડાવ ખારે આંમણે;
 આજ તો નવલ વેંચાઈ આજા ખારે પેરે,
 નચાં વાને કાઠ પીમાં;
 આજ તો મોટાં પૂરણું મુર સમિધરે;
 આજ તો લકનોની હોસે લોલ દોરે, નચાં. ૧
 અજ તો આનંદનો સમર અનિ ઉલ્લાસરે;
 આજ તો મરિરે આંધે યે કામગરે નચાં;
 આજ તો નવલ વેંચાઈ બહે પધારિયરે;
 ચાલે લાકણનું લાજા વેલીસાળરે, નચાં. ૨
 કલમ વેંચાઈ વેંચાઈએ વચન લીધારે;
 વલની દિશા કીધું કુરને કામરે, નચાં;
 હોય મ.જો ભવિવ વિષાકે દેખનું;
 અચન પેરેકેકે લેવાયો મુર આગરે, નચાં. ૩
 દોનખ મુખને જાણવિષરે;
 કવચે કવચે મ.જો અગરે, નચાં;
 મોટી લોલ મેલ મુખના લાકણરે;
 હોલે લાકણનો કવચ દેખરે, નચાં. ૪
 પાન કુલે કલમ પોલ અગરે;
 કવર દેખનું કીધને લેવા મોટારે, નચાં;

વેવાઈ કુંવરના સામું વારે વારે જુએરે;
 જેમ ચંદ્ર સામું ભેઈ રહે ચક્રારે, નખારાં. ૫
 ત્યાં તો વેઠ બહેણે ત્રિપ વેદિયારે;
 સન્ની સો મજ ત્યાં સાકર બેઠ્યાવરે, નખારાં;
 ત્યાં તો વેઠ વામે ને ત્યાં જુ મડમડેરે;
 ત્યાં તો તોપાના અગાજ મડુ યાવરે, નખારાં. ૬
 માથ માંધરર અને નાચે અપહારે,
 મથા મથા મેલે મળી ચારજુ બાહરે, નખારાં;
 મેહાલા કુળની કન્ધા અલસેતને આરણે;
 મેહોલા હાં વખો સમુને તેમારે, નખારાં. ૭
 વરનાં માતાણએ વેવાઈના સાથીને પૂછયુંરે,
 કોણ કેઈ વડુ જેડું કન્ધા રૂપ રંગરે, નખારાં;
 મુનુંને વેવાઈના સેવનીએ એમ કહ્યુંરે;
 તમારી જાણે વડુ જેડું કુંવર અંગરે, નખારાં. ૮
 વરનાં રૂપના તેને ફરી ફરી એમ પૂછેરે;
 કોણ કેઈ વડુપાર જેડી કન્ધા કાઢેરે, નખારાં;
 મુનુંને વેવાઈને સેવની કહે સાંભળેરે;
 તમારી ચારડી વડુ જેડી અગુર મજાકરે નખારાં. ૯
 વરનાં મેહોલાએ પૂછ્યું પૂરા પ્રેમથીરે,
 કોણ કન્ધાને કેડુ વિધાનું ચાલેરે, નખારાં;
 મુનુંને સેવની કહે મેહોલા સાંભળેરે;
 એવની ચરેડી વડુ જેડી છે વિધાનરે, નખારાં. ૧૦
 એડું સાંભળીને દેડાં સમુના હરખિયારે;
 એવ મેગડી પ્રભુએ જુવને જુવની ભેડે, નખારાં;
 વરનેપર પ્રભુરે ને એડું અજક રે'જોરે;
 કંઈને કંઈને મુને રૂપ દેખાવી દેડેરે, નખારાં. ૧૧
 હરે અજકને સધા મુખ સાંભળેરે;
 કંઈને અતંક એમના હમે દાવરે, નખારાં;
 અજક રેવ વિશે અનુત વૃષ્ટિ પડેરે;
 રેડે અંકિત ભેડે દેખાવયારે; નખારાં. ૧૨

ગીત ૧૬ મું.

વેચીયાન કર્યાં અવાનું ગીત ચામું.

“નખારાં રૂપે દેખાં ધરારે” ને ચંદ્ર

એક પાદપુત્રે પેષા પંચી પાંખો રે;

૧ આ નડ વડે વેર વિધાની વરના પખ
 નખાર

તેતોઅમોઅમોદેસપરદેસરે, બીજેકાંધનનું માનુંડી
 બ્યારે કોઠો જયો કામ ને કામનો રે;
 ત્યારે હરખો હરખો દેડામાં વિશેષ રે; બીજે કાંધ. ૧
 એક કોપલડી કાચીરે દેસનીરે;
 તે તો ભમી ભમી બૂચોળ ખગોળ રે, બીજે કાંધ;
 એને ખુલીમાં ખામી ન રહી સેસની રે;
 બ્યારે આંબેડી આંખા કુળની મેળ રે, બીજે કાંધ. ૨
 એક ચક્રાર ચાર દીસાએ આપડો રે;
 ભેવાં ભેવાં મેહોલાં સેહર શામિત રે, બીજે કાંધ;
 બ્યારે ચગાતો ચંદ્રમા આકાશ ચડ્યો રે;
 ત્યારે આડ્યું તેનું ચંદ્રમામાં ચીતરે, બીજે કાંધ. ૩
 એક ભમરે મુખ તોળો ભોમી ભરો રે;
 એ તો અનલીમાં આપડો અયામ રે, બીજે કાંધ;
 એ તો લાખ રીતે રાજ ધરો કામશે રે;
 બ્યારે જુડૂલ વાલો કોટર બામ રે, બીજે કાંધ. ૪
 એક કમળને દુવાવા આકાશમાં રે;
 ઉમા અમલિત તારા તથા ચંદ્રે, બીજે કાંધ;
 થયું પ્રદુલિત સુરના પ્રકાશમાં રે,
 એને બને અંક ઉપલેખે આનંદ રે, બીજે કાંધ. ૫
 એક મોરચો તે મોરે મોરે સેહર મોરે રે;
 બેડું સારના ભળતણું ભેર રે, બીજે કાંધ;
 એ તો ખરેખરે અતરમાં ખુલી ધરો રે;
 બ્યારે મનનાં માલમે ધનપોર રે, બીજે કાંધ. ૬
 એક કોલીનુર કોણ કંઈક દેસ દરો રે;
 ભેવા મુનવર મેહોલાં મેહોલાં મામ રે, બીજે કાંધ;
 બ્યારે તણી વિશેરિયાએ સોર ધરો રે;
 ત્યારે કરો ને તે ત્યાં કરો કામ રે; બીજે કાંધ. ૭
 એક કનવલી કન્ધા રૂપરર રિપે રે;
 એ તો ફરી વળી જરે લે વરમાન રે, બીજે કાંધ;
 બ્યારે કુનાં ફરતી આવી રાજ નજ દોરે રે;
 ત્યારે વખા એને જાનક વિદાય રે, બીજે કાંધ. ૮
 એક કાકળી કંપેલીને કંઈકો રે;
 એ તો પંડીની વળો આકાશ પાન રે, બીજે કાંધ;
 તે તો હરખો હરખો અબીને દેખાર બેસે રે;
 બ્યારે ભેડું નાન લોચર વિધાન રે, બીજે કાંધ. ૯
 રે'વાલ કાકળે, મેહોલાં ફરી વળ્યો રે;
 એવાં બૂચીયાં જુડૂલ જુડૂલ રે, બીજે કાંધ.

જ્યારે મનમાન્યા ચતુર કુંવરને મળ્યા રે;
ત્યારે મ્હોરે હરખે માન્યું તેનું મન રે, બીજે કથાંધ. ૧૦
વેંચાઇ પ્રવિણ છે દીરાની પરીણ વિષે રે;
પહે પછે દીરો પારખ્યા પ્રમાણ રે, બીજે કથાંધ;
જેવા ચતુર કુંવરજી ચતુર દીસે રે,
એમના સસરાજી પણ ચતુર સુભણ રે, બીજે કથાંધ. ૧૧
શુભવંતાને શુભવંતાની સંમતી ગમે રે,
તેનું મન હરે નહ તેવે કામ રે, બીજે કથાંધ;
ધન્ય ધન્ય એમ કહી એવે શુભ સમે રે,
દોષથી રહે દૂરા દલપતરામ રે, બીજે કથાંધ. ૧૨

ગીત ૧૭ મું.

કન્યાને મ્હોએણું કરતાં માવાનું ગીત પહેલું.

“સીતા બેઠારે મળિયે.” એ રામ.

મધાંખા મીઠા ચંદોને; નિરખો સ્વાસર વેલ,
લાલક વસંત ધારેલ, એરો ચગતી ચુંદડી;
ચુંદડી છે મોખા દીરની; વણકર કાલે વણેલ,
રંગરે રંગેલ, એરો ચગતી ચુંદડી. ૧.
ચુંદડીમાં બદ્ધિય છે; ભભકાર છે ભાલ,
ભેલા ધંધે ભન ભલ, એરો ચગતી ચુંદડી;
ચુંદડી તો ચારે ટુલકમાં; પ્રણી પર છે પ્રખ્યાત,
વેદ વણુવેલે વાન, એરો ચગતી ચુંદડી. ૨.
જેમાં છાંતી નરિયાનના; કમમળ કમમળ યાવ,
દેખી દીલ દરખાવ, એરો ચગતી ચુંદડી;
મ્હોરે પડે પાનડી; સોરભ સારી પસરવ,
ભમણ તેથી હોભાવ, એરો ચગતી ચુંદડી. ૩.
મીઠરનારે તે ચુંદડીમાં; મીઠરીકે સચી બાર,
અમરવેલ આપાર, એરો ચગતી ચુંદડી;
મીઠરાજ સરખ તે અંકમ; મીઠરાજ પુણ અપાર
મનહર ચુંદડી મોઝાર, એરો ચગતી ચુંદડી. ૪.

૧ વેલીસળ હરખ પછી અને પરજુલા જેઠા
ચુંદડી એણીકે લારે.

૨ આ ગીત કન્યાને વસંત મહાવડાં અને
કન્યાને કુલેશમાં પણ ગાઇ શકે.

૩ પણ આ ગીતમાં દેહ વધારે વાગી છે.

૪ વસંત મહાવડાના મંત્ર વેદમાં,

“સોરવ વચસાલેવી.” દર્શાવે છે.

સોનેવા સવા લાખનું; મણનાં મૂલ મણુવ,
એરો અનુમાન યાવ, એરો ચગતી ચુંદડી
સદ્યજી ચુંદડીના સર્વથા; ઝમે ઉચરવા ન જાવ,
લખતાં પણ ન લખાવ, એરો ચગતી ચુંદડી. ૫
જોઈથી ચુંદડીના ઉકડા; મેંશ દગડા વાર,
રોમે સરસ સહમાર, એરો ચગતી ચુંદડી;
ચુંદડીયાગી ચતુરાં તને; આરે આપુણ અપાર,
જમમાં જમકરતાર, એરો ચગતી ચુંદડી. ૬,
ચુંદડી સાથે છે. ચગડતા; સારા રોમે સહમાર,
હીરા મીલીયા હાર, એરો ચગતી ચુંદડી.
પુષ્પવડનો છે પાવરો; પુષ્પરીના વખમાર,
અંકરનો કમમાર, એરો ચગતી ચુંદડી. ૭
સુશળ ચનોરવ સર્વથા; તારા પાળે. તમામ,
કરને પરમારવ કામ, એરો ચગતી ચુંદડી;
ઉચી આશિવ એટલી, રહે દલપતરામ,
પ્રજુને કરીને પ્રણામ, એરો ચગતી ચુંદડી. ૮.

ગીત ૧૮ મું.

કન્યાને મ્હોએણું કરતાં માવાનું ગીત બીજું.

સદ્યજી હીરાના હારનું ગીત.

“૧૩મણી લખી કામળ મોઝારે રે.” રામ.

સદ્યજી હીરાનો હારો રે, દોરો યોમાવો હરેલ રે,

મધાંખા સદ્યજી હીરાનો હારો રે,

પુરું સોમ તેથી પામયો રે, વધારે સ્વારવ વિશેષરે, અં ૧

સરોપરી હીરા સલવા રે; પુષ્પવડી યાવ ન મુલરે, અંખા.

દીપે છે હીરા દયાતલો રે, તેની છે કાવિત અનુભરે, અં ૨

થી કહું યોખા સંતોષની રે; હીનગદા તેમાં સારરે, અં ૩

નિગમ નંક છે નમના રે; કમમલ મોઝારનાર રે. અં ૩

મ્હોરો મણિ મરનાલ હેરે, ભલે છે ભન જે સુભણરે, અં.

વળી એક હીરા વિવેક છે રે; પારસ મણિને પ્રમાણરે, અં ૪

આ જીવો હીરા કલોમ છે રે, પ્રતિલિ દોષનો પાસરે, અં.

તેને રહે ન દરીદ્રતા રે, અંવાની પુરે આસ રે, અં ૫

ધીરજ હીરા જે મરે રે, એનો ન કલિ અકળાવ રે, અં ૫

દોષ સમા હીરા જેઠને રે; કમમલ તેનાથી કીયાવ રે, અં ૬

દિગ્મત હીરા દેરે મરે રે, સિદ્ધ કરે સર્વ કામ રે, અં ૭

પ્રગટે છે ક્રોધ પચાગે રે; નવ જુગમાં રહે નામ રે, અં ૭

૧ આ ગીત પણ કન્યાને વસંત મહાવડાં અને કન્યાનાં
કુલેશમાં ગાઈ શકાય.

વે'વાઈ કુંવરના સામું વારે વારે જીએ;
 જમ ચંદ્ર સામું જોઈ રહે ચકારે, નગારાં. ૫
 લાં તો વેદ ભણે છે વિષ વેદિયારે;
 સજની સો મજુ લાં સાકર બેઠ્યાયરે, નગારાં;
 ત્રાંસાં તુષ વારે ને તંબાળું મડગડેરે;
 ખંદુક તોપોના અવાજ જલુ ચાપરે, નગારાં. ૬
 માય ગાંધરવ અને નાએ અપહરારે,
 બસા બસ બોલે મળી ચારજી બારે, નગારાં;
 મ્હોટા કુળની કન્યા અલભેલાને આપશે;
 મ્હોટા હર્ષ વધે સુદને તેખારે, નગારાં. ૭
 વરનાં માતાજીએ વે'વાઈના સાથીને પૂછ્યુંરે,
 કહો કેઈ વડુ જેતું કન્યા રૂપ રંગરે, નગારાં;
 શુદ્ધિને વે'વાઈના સોખતીએ એમ કહ્યુંરે;
 તમારી ભડેજ વડુ જેતું સુંદર અંગરે, નગારાં. ૮
 વરનાં રૂઢીના તેને ફરી ફરી એમ પૂછેરે;
 કહોજ કેઈ વડુના જેવી કન્યા હાડોરે, નગારાં;
 શુદ્ધિને વે'વાઈનો સોખતી કહે સાંભળેરે;
 તમારી ચાવડી વડુ જેવી ચતુર ગણાધરે નગારાં. ૯
 વરના મેહેતાજીએ પૂછ્યું પૂર ચેતથીરે,
 કહોજ કન્યાને કેવુ વિધાતું ચાનરે, નગારાં;
 શુદ્ધિને સોખતી કહે મેહેતાજી સાંભળેરે;
 એમની વાધેલી વડુ જેવી છે વિદ્યાનરે, નગારાં. ૧૦
 એતું સાંભળીને દેશં સદુનાં હરખિયારે;
 જોતાં મેળવી પ્રભુએ જીમલે જીમતી જોડે, નગારાં;
 પરમેશ્વર પ્રતાપે એ જોડું અખંડ રંગેરે;
 કરને કરને મુખે રાજ દીવાળી કોડરે, નગારાં. ૧૧
 સર્વે સજનનને સદા મુખ સાંપડોરે;
 કરને આનંદ જોમજબ હાથે હાથરે, નગારાં;
 આખા દેસ વિષે અમૃત વૃષ્ટિ વળોરે;
 દેહે અસિધ એવી દલપતરામરે; નગારાં. ૧૨

ગીત ૧૬ મું.

વેલીરાણ કરતાં ગાવાતું ગીત ચોથું.

“નગારાં વારે ધીત્રાં ધીત્રારે.” એ રાગ.

એક પાટજીનો પોષક પીળી પાંખોતો રે;

૧ આ ગીત વરને ધેર વિવાહની વરધામાં પડ્યું ગવાય.

તેતોમખોમખોદેસપરદેસરે, બીજેકયાંકમનડું માન્યુંરે;
 જ્યારે દીકો જ્યો દાકમ ને દાખોતો રે;
 ત્યારે હરખ્યો હરખ્યો દેશમાં વિશેષ રંગેરે;
 એક કાચકડી કાચકડી દેશનીરે;
 તે તો ભમી ભમી ભૂગોળ ખગોળ રે, બીજે કયાં;
 એને ખુલીમાં ખામી ન રહી લેશની રે;
 જ્યારે આંબેદીકી આંખા ફળની જોળ રે, બીજે કયાં;
 એક ચકાર ચાર દીશાએ આચકારે રે;
 જોયાં જોયાં મ્હોટાં શહેર ચોખિત રે, બીજે કયાં;
 જ્યારે ચળાતો ચંદ્રમા આકાશે ચડ્યો રે;
 ત્યારે ચોટ્યું તેતું ચંદ્રમામાં ચીતરે, બીજે કયાં;
 એક ભરોસા સુખે તણે ભોમી ભરો રે;
 એ તો અવનીમાં આચકારે અધામ રે, બીજે કયાં;
 એ તો લાખ રીતે રાજ થયો લાખરે રે;
 જ્યારે જલુ પૂલ વાળો દીકો જામ રે, બીજે કયાં;
 એક કમળને કુલાવા આકાશમાં રે;
 ઉખા અમણિત તારા તથા ચંદરે, બીજે કયાં;
 થયું પ્રદુષિત સરજના પ્રકાશમાં રે,
 એને અંજો અંજ ઉપજ્યો આનંદ રે, બીજે કયાં;
 એક મોરવો તે મ્હોરે મ્હોરે શહેર ગયો રે;
 જ્યેષ્ઠ સાગરના જળતણું જોરે રે, બીજે કયાં;
 એ તો ખરખરો અંતરમાં ખુશી થયો રે;
 જ્યારે મનમાં આજ્યો ધનધોર રે, બીજે કયાં;
 એક કાલીનૂર દીરા કંઈક દેસ દરેયો રે;
 જોયાં શુદ્ધિય મ્હોટાં મ્હોટાં ગામ રે, બીજે કયાં;
 જ્યારે રાણી વિઠોરિયાએ શીર ધરવો રે;
 ત્યારે કરેય તે તો લાં કરાવો હામ રે, બીજે કયાં;
 એક દમયંતી કન્યા સ્વયંવર વિરે રે;
 એ તો ફરી વળી જ્યે લે વરમાળ રે, બીજે કયાં;
 જ્યારે ફરતી ફરતી આવી રાજ નજ દીયે રે;
 ત્યારે વધ્યો એને આનંદ વિરાળ રે, બીજે કયાં;
 એક દાકમની હવેલીને દંસલો રે;
 એ તો પ્હેંચી વળ્યો આકાશ પાતાળ રે, બીજે કયાં;
 તે તો હરખ્યો હરખ્યો બાળીને દેખાવ ભરો રે;
 જ્યારે જોયું માન સરોવર વિશાળ રે, બીજે કયાં;
 વે'વાઈ કનકગણે દેશોરેય ફરી વળ્યા રે;
 જોયાં જૂવતિયાં જૂવન જૂવન રે, બીજે કયાં.

પરે મનમાન્ય ચતુર કુવરને મન્ય રે;
રે મ્હોરે હરને માનું તેનું મન રે, ખોલે કાંઈ. ૧૦
પાછ રવિજી છે હીરની પરીણ વિષે રે;
પાછે હીરે પારખ્યા પ્રમાણુ રે, ખીલે કાંઈ;
પા ચતુર કુવરના ચતુર હિમે રે,
મના સહચર જન ચતુર દુલજ રે, ખીલે કાંઈ. ૧૧
સુવંતાને સુવંતાની સંભળી મમે રે,
નું મન હી જન તેરે કામ રે, ખીલે કાંઈ;
ન્ય મન એમ કરી એવે શુભ સમે રે,
હીરથી રહે દુઃખ દશવટામ રે, ખીલે કાંઈ. ૧૨

ગીત ૧૭ મું.

કન્યાને મ્હોએલું કરતાં માયાનું નીત પહેલું.
"હીર મોરે મળિરે." એ શબ્દ.

મયાંના નીત ચાહમે; નિરમે સ્થાન રેલ,
ચાલે વસંત આવેલ, એરો મગતી મુંદી;
મુંદી છે મોખા હીરની; વજ્રકર કાલે વહેલ.
રમેરે રમેલ, એરો મગતી મુંદી. ૧.
મુંદીમાં મદુચિત છે; જમણાર છે માન,
નેવા કંઠે જન જાત, એરો મગતી મુંદી;
મુંદી તો ચરે પ્રલભાં; પ્રવધી પર છે પ્રખ્યાત,
વેલ વંજુવેલે વાન, એરો મગતી મુંદી. ૨.
જેમાં કુદા નરિયાન; જમજન જમજન થાવ,
જેની દોષ દરખાવ, એરો મગતી મુંદી;
મ્હોરે પડો પાનડી; સોરભ સારી પસરાવ,
જમજ તેથી દોખાવ, એરો મગતી મુંદી. ૩.
નીવરનારે તે મુંદીમાં; કોટરીએ સચી બાર,
અમરવેલ આપાર, એરો મગતી મુંદી;
મોતરના સુલ ને વંદ્યા; નોતરનાં પુષ્પ અપાર
મનહર મુંદી મોતર, એરો મગતી મુંદી. ૪.

૧ વેરીયાન દરખ પડી અને પરજુષ પેહેલા
મુંદી એકાએક રહે.

૨ આ નીત કન્યાને વસંત ચલાવતાં અને
કન્યાને કુલેશમાં પણ આજ સકાલ.

૩ પણ આ નીતમાં દોઢ વધારે વાણી છે.

૪ વસંત ચલાવવાના મન વેદમાં,

"નરેશ્વર પચાસકેનાં." કહ્યાં છે.

સોનેચ સરા લખનું; મળતાં પ્રથ મળાવ,
એરો અનુમાન થાવ, એરો મગતી મુંદી
સદયજી મુંદીના સર્વેશ; ડાબે ઉવરથ ન જાવ,
લખતાં જન ન લખાવ, એરો મગતી મુંદી. ૫
જનથી મુંદીના ડેશ; મેંદા દગલપ ચાર,
દે.ને સરસ રખમાર, એરો મગતી મુંદી;
મુંદીનાને ચતુર તને; આપે આપુષ અપાર,
જમજાં જમજનાર, એરો મગતી મુંદી. ૬,
મુંદી સાથે છે મગતવા; સારા દેવે રખમાર,
હીર મેલીના દાર, એરો મગતી મુંદી.
પુષ્પાવરનો છે વાપરે; પુષ્પીને વખાર,
જંઝરો જખાર, એરો મગતી મુંદી. ૭
કુલ મનોરથ સર્વેશ; વાસ પાળે, તમામ,
કરને પરમારથ મામ, એરો મગતી મુંદી;
હરથી આશિવ એકલી, રહે દશવટામ,
પ્રભુને કરીને પ્રજાવ, એરો મગતી મુંદી. ૮.

ગીત ૧૮ મું.

કન્યાને મ્હોએલું કરતાં માયાનું નીત બીજું.

સદયજી હીરાના દારનું નીત.

"રૂઝમણી લખી કામજ મોલે રે." શબ્દ.

સદયજી હીરાને દારો રે, હીરો મોખાવે હમેશ રે,
મયાંના સદયજી હીરાને દારો રે,
પુણું મોખા તેથી પામશે ર, રખશે સ્વરજ વિશીષ્ટ, ૧
સરોપરી હીરે સતવા રે; પુષ્પવધી થાવ ન કુલરે, ૨
હીરે હીરે દગલવે રે, તેનીએ કાન્તિ અનુભરે, ૩
થી કહું મોખા સંતોષની રે; હીરગતા તેમાં સારે, ૪
નોતમ નમ છે નમ્યા રે; કમિત કાલુ કરનાર રે. ૫
મ્હોરો મહિં મરખલ છે; જાહેરે જન ને સુલકરે, ૬
વડો એક હીરે વિષે છે રે; પરસ મળિને પ્રમાણે, ૭
આ જુલો હીરે ઉલેખે રે, પ્રતિદિન દોષમેષ સરે, ૮
તેને રહે ન કરીતા રે, અંતરની પુરે આસ રે, ૯
ધીરજ હીર ને શરે રે, જેને ન કદિ આજના રે, ૧૦
દોષ કષ્ટા હીરે જોડે રે; અમલ તેનાથી કીતાવ રે, ૧૧
દિમ્બન હીરે દેને શરે રે, સિદ્ધ કરે સર્વ કામ રે, ૧૨
પ્રમરે છે કીદ પચાસ રે; નવ જુમમાં રહે નામ રે, ૧૩

૧ આ નીત પણ કન્યાને વસંત ચલાવતાં અને કન્યાના
કુલેશમાં આજ સકાલ.

નાવું ખરચતાં મને નહિ રે, એવો હીરાનો હેઠારરે; ૪
 કલપતરામના હેરની રે; મ્હેરવણી મળનાર રે, મ'માં ૯

વિવાહ સમયે ગાવાનાં ગીત.

ગીત ૧૬ મું.

વડી પાપક કરતાં ગાવાનું ગીત પેહેલું.

"સારી કાંઈ એવારે કંઈ વરખા." એ સમ.

આજ તો રે મેં તો વડીયો પાપક આદર્યાં;

આજ તો રે મારે આનંદનો દિન આબો રે,

શુભને મ'માં ગાઈને સોહયો;

આજ તો રે મેં સોડી મળનો મેંતરયા;

આજ તો રે મેં રસકમ માવ મમાઓ રે, શુભને ૧.

જાણી મેં તો શુભકિયા તેગાનિયા;

રખા રે રાં રમ ભર્યાં પકાવો રે, શુભને;

આજ તો રે મારે મેર રનોખા આનિયા;

મ્હેરો રે એક મંજ કરો મેંદાનો રે, શુભને. ૨

તબ રે કુલ પીલી બચાઈ રાંકિયો;

પુડી રે કરી ખાંડાળી વખારો રે, શુભને;

અવકે રે શુભ આર મેંદાની આંકિયો;

હાથ રે વડી પીંડાં કાંઈ કમરોં રે, શુભને. ૩

આમજાણ કમરાર કરાં આઠા;

જાતેરે વડી અખુડ જલેલી આજ રે શુભને;

મંજનુ રે મારી કાંઈ વખાણ આઠા;

રંગુ આજ તમિયં નિવા તાલ રે, શુભને. ૪

જાણીને વડી રંગ નહુ નાનિયા;

રેનરંગ વડી રંગ વરજ એ નિયો રે, શુભને;

મેંદારે મુજાનવડી નંદાનિયા;

સારી રે વડી વનુષ માણી નેયો રે, શુભને. ૫

હા ને રે વડી રંગ વન આઠા;

હા રે વડી સારી વરારૂં રે, શુભને;

મોજા રે નહુ પકાવે આઠા;

મંજનુ રે નંદા વજ વરારૂં રે, શુભને. ૬

આજાણ જાતે વડી પકાવે આઠા;

૧ વડી પાપક કરતાં ગાવાનું ગીત પેહેલું

તે ૧૬ ૧૫ કમ નેકો રેર નહુ કમ નેકો

૨ ૧૫ રેર નહુ ૧૬ ૧૫ કમ નેકો

"શુભને ૧૬ ૧૫ કમ નેકો"

આજેલી મારે આઠો હીરા હેર રે, શુભને;

આજ ને રેર આઠી વર યોખાવો;

માનીય રે કુંતો પરમેશ્વરી મ્હેર રે, શુભને. ૬

આજાણીય રકું નેખતખાનું આંગણે;

આજ રે તેથી રંગે સપણ આમ રે, શુભને;

માનિયો જોઈ મ્હેર મંજનું મનમાં મળે;

રેખી રે હીરા રીએ કલપતરામ રે, શુભને. ૮

ગીત ૨૦ મું.

વડી પાપક કરતાં ગાવાનું ગીત બીજું.

શુભ આસરે બેનને તેજાવવાનું ગીત.

"હમી હમી મેડી મારાં વર રે વિચારાં,

આરે હજારું અમર દેસિયોરે." એ સમ.

અખિયવ મ્હેર મળે મેડા મ્હેડી,

સેના સિંહાસન ત્યાં શોખી રજુ રે;

તે વર બીરાજને કનકસેન રાણે,

કનકાવતાં રાખીને કનુ રે. ૧

જિવાળી વરણ વચમાં રહી હો મેડી,

બેડી અવધિ કમ ન આનિયાં રે;

સું એમના સસરાજીએ રમ ન આપી,

શું એમની સાચીએ અઠાનિયાં રે. ૨

બેડી વિના તે મને કનુએ ન સુરે,

કુલ રીત કોણ જતાવો રે;

શાલ દિવસ કુંતો છંપમાં રે હજુ,

માનીયી ભાઈ મારે આરવો રે. ૩

આજેજા આરે તારે આમાફુ એરે,

માંડો યોને બેડી આનનાં રે;

મારી બેડીને નહુ નહુ આરવો,

નોજ રાં મંજન આનનાં રે. ૪

કનક વરજ રીત આરે રજામાં,

મજાસરે મન જાને પાડુ રે;

હાથ કનક મને આર પને પાડે,

કુલ આરે રેખાં બેડીતારુ રે. ૫

કાંઈ હાથ હંધારે મેર આર,

આરે બેડીને નેકારે રે;

કનક હંધારે આરવો મારે,

નકો મને કનક દેડી રે. ૬

શિવરોચિત મોતિ ૧૪ ન પોંચે,
મોતિ કાચા કાંઈ દુરો ૧૫૦ રે;
અજે ન આવે તો કું તોચા કાજે,
સેરેથી જઈયે પોરે ચડયો રે. ૭
કેની મેહારણે રવુચાર પાયા,
કેણ સંભાર્યો તે કામને રે;
કું ૧૩૦ જાણે ૩ દેવથી ચોક્કું,
હિલ્લાર દાસવડામને રે. ૮

ગીત ૨૧ મું.

૧લી પાપક કરતાં ગાવાનું ગીત ગીતું.
બેન અવધ વિરેનું બેન

“અવનું અવનું રેવમાં પેકું,
અવ રે પ્રિય ભાઈનાં પર પ્રિયરે.” એ રામ
ભાણીએ કહે સંભરે સ્વામી,
નવુલી વિના નહિ દેખાયે રે;
નવલીના જન ૧૫ અવનું વિચારે,
સખ ન તેમાં નવુલી યં હશે રે. ૧
નવુલીની અલિયે નવનિષ લેએ,
નવુલી કુખર નો નહિ ભણું રે;
સોઠ કહિય નિલ નવુલિને નિધરે,
વરમાં ભણું કુંડો ચેહકું રે. ૨
જન કરે એમ ભાઈ ભોભાઈ,
ત્યાં તે સમાચાર અવિષા રે
ભણેભાં કાપે બેટી ૧૫૪માં,
જાનેથી સફરે તેણે અવિષા રે. ૩
કાન કાન ૧૫ ૩૧૨ કાનકા,
કુખરભા ૫૫૦ ૫૫૦ રે;
ત્યાં જાનેલીય કહુકે રેલ,
૧૫૦ થાયે રોગકાળી રે. ૪
કો કો ૬૨૫ અવે અવ અવિષે,
અવે એકે અવે અવિષે મોમાં રે;
કાવે કાવણે ૧૫૦ અવે,
બેટીને નક ૧૫૦ કાવે રે. ૫
અવણી કાવે જાનેલીને કોલ,
કુખર ૫૫૦ ૫૫૦ રે;
અવે અવે ૧૫૦ ૧૫૦ રે,
૬૨૦ ૧૫૦ ૧૫૦ રે. ૬
મોરે ૧૫૦ ૧૫૦ ૧૫૦ રે.

આજ ભાયે બેન અવિષાં રે;
આજ આમાં પર અવિષાં રેકું,
સાચ સચાએ રોગકાળિયાં રે. ૭
ભોભાઈ નવુલિને ૧૫૦ ૧૫૦,
કહે નવુલી કુખર પામણે રે;
દેખી આલીય રીધી દેવવડાને,
જાવણમાં જાવ નકુ જાવણે રે. ૮

ગીત ૨૨ મું.

૧લી પાપક કરતાં ગાવાનું ગીત ચોક્કું.

બોલણ મેહારણું બોલ
“સાચી કાંઈ ચોખ્ખરે કુંડે વાણી” એ રામ.
બોલણ પર બોલણ મેહારણ,
બોલરે કુંડે કુંડે ચિત્ત ચિત્ત રે,
ચુર બોલણરે બોલરે બોલરે;
એમાં રે ભણે આણે આજ ૧૫૪માં;
કાલ રે કાંઈ કાલ ૧૫૪ ૧૫૪ રે, ચુર ૧
કાલીકે કાંઈ કાલી નકુ ચુરકાળી;
કાલકાંડે તેમાં વર કાલનાં રોગે, ચુર
કાલકાંડે કાંઈ નાના મેહ નવાળી;
નવેકે ભણે ના ૧૫૪ અવુરે, ચુર ૨
કાલીકે કાંઈ સખ સખ કોલકાળી;
આજ રે કાંઈ કાલનાં કાલે ચાલ રે, ચુર
કાલીકે કાંઈ કુખર કુખર કાલી;
કાલે કાલના ૧૫૪ સખ રે, ચુર ૩
કાલીકે કાંઈ કોલ કાલ કાલિયે;
સખી રે ભણે કોલ ૧૫૪ સખ રે, ચુર
કાલે તે કાંઈ ૧૫૪ અખાણે અવિષે;
કા રે કાલ કાલે કાલે કાલ રે, ચુર ૪
કાંઈ તે અવિષાં ચાલુ અવનનાં
કાંઈ તે અવનના ૧૫૪ રે, ચુર
કાંઈ કાંઈ કુખરની અવનનાં;
કાંઈ તે કાલી કાલના રે, ચુર ૫
કાંઈ તે અવિષા ૧૫૪ નિષા;
કાંઈ તે અવિ કાલ અવણે રે, ચુર
કાંઈ તે ૧૫૦ ૧૫૦ ૧૫૦ રે;
કાંઈ તે ૧૫૦ ૧૫૦ ૧૫૦ રે, ચુર ૬
કાંઈ તે ૧૫૦ ૧૫૦ ૧૫૦ રે.

ક્યાંઈ તો નામકિત પવિત્ર લાં કરેયો;
 ક્યાંઈ તો વળી તાજમેદનનો તાલ રે, ચતુર. ૭
 બુદ્ધ રે બહુ વિધના બેસ જનાવિયા;
 કોણુ રે બહુ ભેવા ભેતું કામ રે, ચતુર;
 તેમાં રે વળી રૂઝ રંગ પુરાવિયા;
 દેખી રે દોલ રીઝે દલપતરામ રે. ચતુર. ૮

ગીત ૨૩ મું.

વરી પાંપક કરતાં ગાવાનું ગીત પાંચમું.

જીલું જીલું કામ સોપવા વિશે.

“સોનાના રથબંધી રે જરૂયા રે.” એ રાગ.

કહું કનકાવતી નારીએ રે; આરીએ ઉર ધરી આર,
 ઘેર સજન મેળાવડા રે;

જેને જે જોગ્ય વિચારિયે રે; ધારિયે એ અધિકાર, ઘેર ૧
 ધનપાળ ધન ભેદએ નેટકું રે; તેટલું ખરએ વખામ, ઘેર ૨

કોઈને જોયે વરયું કેટલું રે; એટલું એ કરે કામ, ઘેર. ૨

શુભાવક રસોઈની રીતથી રે; ચીતરથી ચતુર વિશેષ, ઘેર ૩

પાંચવાન તેને સોચા પ્રીતથી રે; હીતથી ખીરસે હમેશ, ઘેર ૩

મામા નદારસિંહ આવશે રે; લાવશે જોડવું વખામ; ઘેર ૪

તેનો હિસાબ રખાવશે રે; કાવશે તેને તે કામ, ઘેર ૪

મામી માણુકવડું પધારશે રે; આરશે સંછી સાયે તેહ, ઘેર. ૫

ભાડીને ચણુમારશે રે; ધારશે એટલું એક, ઘેર. ૫

કાષ્ઠગંગાના માંડવ માંડશે રે; આલશે સેવરોને પાન, ઘેર ૬

માનકોરખાણની કુંકમખાણશે રે; વાળશે ભૂંચે તેનું બાન, ઘેર. ૬

કાકા કમળથી રખાવશે રે; આવશે તેની સંભાળ, ઘેર ૭

જે સંગ જમાખાણને રીઝાવશે રે; ગાવશે નાચીસેતાળ, ઘેર. ૭

તમને સહુ સખા અભિલાખશે રે; ભાખશે સજનોસલામ, ઘેર ૮

વિવામી વિગત લખી રાખશે રે; દાખશે દલપતરામ, ઘેર. ૮

ગીત ૨૪ મું.

કંકાતરીએ લખતી વખતે ગાવાનું ગીત પહેલું.

સગાં વહણને તેડાવવાનું ગીત.

“શુકન જોઈને સાંચરએ રે” એ રાગ.

સાતસે સાંદણિયો ચણુમારશે રે.

૧ કનકારાણીની આ. ૨ મંગાખાણનો વર.

૩ કંકાતરીએ લખતી વખતે ગાવાનાં ત્રણ ગીત

૭ તે પડતો ફરકાર કરીને વર તથા કન્યા બેઠેને ઘેર

ગાય ગાય તેવાં છે.

નારો તેને નામરવેલનો ચારો રે;

કામળ કંકાતરીના લખાવો રે,

સોનેરી વરખથી તે શોભાવો રે. ૧

સ્નેહી સગાંને તેડવા કામ રે,

એક એક સાંદણિ મોકલો આજ રે;

પરથી તો સાંદણિ પાટણુ જાય રે,

જેનું મંગાખાણે તેમાં કરાય રે. ૨

જેની તો પમરચુમાં પડેલાં જોઈએ રે,

જેનીનું કામ ન સરે બીજા કોઈએ રે;

ખીજ તો મોકલો મુંખા ગામ રે,

કન્યા જમનાંખાણે તેડવા કામ રે. ૩

ખીજ સાંદણી કરી તૈયાર રે,

મોકલો મધુરું નમર મોઝાર રે;

કાકા કમળસેનને તેડી આવે રે,

કાકા આરીને કુંકુળ શોભાવે રે. ૪

આથી સાંદણી ચતુર સુખાય રે,

મોકલો સરત રોઢેર પ્રમાણ રે;

મામા નદારસિંહ લાં સોહાવે રે,

મામો મોસાળાં લખને આવે રે. ૫

પાંચમી સાંદણી પચરંગી રે,

જાય ઉઠેપુરમાં તે ઉમંગી રે;

આથી મેંધીખાણે તેડવા મારે રે,

વેગથી મોકલો વેગળી વારે રે. ૬

સહુકુંળ સહુને તેડી આવે રે,

સહુ આરી માંડવકો શોભાવે રે;

ચાલ લખો બેસી આ કામ રે,

સ્નેહી સગાંનું ન બૂલશે નામ રે. ૭

સ્નેહથી સવેને તેડાવો રે,

આજ આજી ઉતમ અવસર આવો રે;

ઘોર ગોરાધી તેડાવો આ કામ રે,

હિંજવર જેની દલપતરામ રે. ૮

ગીત ૨૫ મું.

કંકાતરીએ લખતી વખતે ગાવાનું ગીત બી

આખાને કંકાતરી લખવાનું ગીત.

“કૂતો ઉંચી ચડુ રે હોચેરડી રે.” એ રાગ.

કુંકાંઈ કંકાતરી મોકલે રે, કોડે કહે કનકાવતી

૧ કન્યા અને વરના બાપેતેને કંકાતરી લખ્યા

તેમની આ પોતાની તરફથી બીજા કંકાતરી

મોકલતી હોય એ મતલબનું.

ઘોરણ પત્રસે બેઠા પધારતે રે
 સારું સરત નામે રહેર છે રે;
 ભાંડે સરને સર સુખ ચેનરે, ઘો-૧
 ઘોરણે તમે ચતુર ધીરેમળે રે;
 વળે ચાલ વિષા સુખ જલ્દ રે ઘો-
 ઘાંચીસાં રૂપું પ્રવિષ્ઠ છે રે;
 કુનદીપક કુનદા બાલુ રે, ઘો- ૨
 ઘોર છે તમે કૈંસ પરાક્રમી રે;
 વળી ધર્મે કુરુપર ધીર રે, ઘોરણ;
 કુખ ભાંજન દીવના ઉદર છે રે;
 ઘોરણ સુખ માયર મંજીરે, ઘો- ૩
 ઉપમા મુખ સર્વ સંભવે રે;
 નદારસિદ્ધિ નિર્મલ નામ રે, ઘો-
 માલી જાપ આશિષ આતી વાંચતે રે;
 મરુત્તે છે રે રાંસ કામ રે, ઘો- ૪
 મારે ધેર મેં પત્રસુ માંડિયાં રે;
 ભાંધાં લગાડીનાં લગન રે, ઘો-
 દીન એમો નેન વતી ચોખતે રે;
 મંદારાર રૂઠો ધન્ય ધન્ય રે, ઘો- ૫
 જન રતન પુરી યાત્રી આવશે રે;
 ભણે વેદાલ ભગવત્કિંદ નામ રે, ઘો-
 સમાં બાંધાં સરને તેજવિષાં રે;
 તે તો આવશે ભરત તમામ રે, ઘો- ૬
 ઘોર બેઠા અમાફથી આવતે રે;
 સર્વ કુળને લાવતે સખરે, ઘો-
 તમે આવે દિવસ દેખું ઉભરે રે;
 તમે આવે રહે રેયો રખરે, ઘો- ૭
 કુટો સવ દિવસ રૂઢું કામતી રે;
 રૂપરે દેખું માલી જાપ મુખરે, ઘો-
 તમે રાજાવચનના ધેરા છે રે;
 આવે સેવકું ઉપજશે દુખરે, ઘો- ૮

ગીત ૨૬ મું.

કંઠાવરીઓ કામતી વખતે ગાવાનું ગીત ત્રીજું.
 મેંજાને વાસે જાણેજત કરવાનું મીઠ.
 “માંડવાં રે, ચુ રાજુ સાજન મેંજા રે.” એ રાજ
 રસા વિષે જાણેજત રખાવે રે,
 ૧ વરને ધેર આવશે ને જાહે “આજશે” આવું.

માંજા માંજે ચોરી વેરા મજાવે રે,
 વાહન સાતં મોઢો સદુના સાખરે,
 તે તો રૂઢું દિવસનાં રહાં છે નામાં રે. ૧
 હા રહ લાલો તથા મુખપાગ રે,
 મોઢાવો છવિયો ને મહાવ રે;
 મોઢાવો મેળવ ને નિશાન રે,
 તેમી જાણે સદુને કરી સનમાન રે. ૨
 તે રસામાં મોઢીખાનાં મંજાવે રે,
 મેંજાને ને જોડે તે અપાવે રા.
 માંજામાં જ્યાં જ્યાં વાવ મુજામ રે,
 મોઢાવો મેળવ માંજા માં રે. ૩
 સરવેની રાખે જલુ જરાજ રે,
 આપે સદુને જલમ સીધાં ને માસ રા
 દહી કુખ સાકર કે ખાંડ જેવી રે,
 મેંજાન જે મેંજા માંજે તે દેરી રે. ૪
 રહેરમાં તેજર રાખે ઉતાપ રે,
 દે.મોજા ત્યાં નિજાવો માંજીયા સાચ રે;
 ખોંચાડે ત્યાં તો લગાડેજ પદમ રે,
 તે દેખીને દીલ સદુનાં વાવ દમ રે. ૫
 નિરખજ નિર ભરાયો રાખે રે,
 મેંજાને ત્યાં જાંજ કરશે આખા રે;
 એક એક ઉઘારે મેળો એક રે,
 હાજર રાખે આપણ વસુ દરે રે. ૬
 મુજીયા માન કયા કરનાર રે,
 તે તો સર્વ ઉઘારે રાખે તેજર રે,
 જનને ઉઘારા મોઢા મોઢ રે
 રાખે તે તો તેજર રાજ રજે રે. ૭
 માંજી જલુ પુરવિયો મેળ મુજાવે રે,
 જામજાનાં ત્યાં તો નિજાનાં નિજાવે રે;
 રખાવે જાજીયા મુજા તે મામ રે,
 દેખી દિલે રોજશે દલપતરામ રે. ૮

ગીત ૨૭ મું.

માંડવાં મુકુરત વેળા ગાવાનું ગીત મેળેજ.
 “જાણવને માંડરે.” એ રાજનું દાહિયું.
 ચોતોડે જાણે રે માંડવો જોવા દહાડસકુ રહેર,
 ૧ માંડવાં મુકુરત વેળા ગાવાનું ગીત, તે વર
 કન્યા મેંજી ધેર માંડે સહાય તેવાં છે.

આજ અવસર રોડે આવીયો રે,
આજ સરવે મનોરથ આપણી સફળ થયો રે;
સખો આજની પડી શાન્તિની ભેખાવ, આજ. ૧
આજ સાજન મદનન સવે મળીને આવશે રે,
સખો તેમાં આવશે ઉત્તમ અમોર, આજ;
સખો ફેરીએ વગારીને સજ કરો રે,
પહો તો ઇંદાવો ગુદ સુનંદી નીર, આજ. ૨
સખો દીવિય અભયનો પર દીવિયે રે,
જગી મોહા તખતો ખાંડા પાંતે પાંત, આજ;
સખો ભાગ્યો ને મારીયા પથરાવિયે રે,
સખો પુરુષિયો મુકાવો સખી ખાંત, આજ. ૩
સખો હીરે જડેલા પાગ મખાવો દેખના રે,
તેમાં મુકાવો સવિત્ર સોપારી પાન આજ;
ખંદો અવરદાની ગુલામદાની ગોઠવો રે,
સખો સાજનનું કંઈ સારું સનમાન, આજ. ૪
સખો કુલ ભરાવો ધને એવી ડાળમાં રે,
ખાંદો ખોડો તોય ગુરુ મુશાખી દાર, આજ;
સખો સમા સુનંદી તેમાં કરી વેળાવિયે રે,
રહે ગુણી મેલેલ તર ઉપર તેવાર, આજ. ૫
મગી મેરી સવે ગીત મધુરું માઠએ રે,
લેલો ભાવ કરો કંઈ રમે કેવાળ, આજ;
સખો લારીને લટકાવો પોષક પાંચરાં રે,
જેના ખોડાં ખોડાં વચન ભણાં વખણાવ, આજ. ૬
સખો ઉમે ભાંધે હલેલ જલદ નીરના રે,
ભાંતે ઇંદાવો સુવર્ણ વરજો રંજ, આજ;
સખો આંમલિયે ભોપાવો દાથી ઘોડા રે,
જેને અવધેડીને ઉર ઉપર ઉખંડ, આજ. ૭
સદૃશ્યો આનંદ અચળ રમ આપવાં રે,
સખો તેતો અંતે તમે સને તતમેવ, આજ;
સખો હગી મળીને દેવ રિદેલ વધારિયે રે,
દોલ દેખી રીડે દવવડેડો દેવ, આજ. ૮

ગીત ૩૦ મું.

માંડવા મુહુરત વેળા ગાવાનું ગીત ચોથું.

સખો સજન મળ્યાનું ગીત.

“માને મોખા મુહુર.” એ રામ.

આજ આનંદ આનંદ આનંદ;

આજ પડી પડી અપલે મેર, સખો સજન મળ્યા;

જેનાં ભાગ્ય ભણાં આજ કંઈવાં;
મદા પ્રભુએ કરી મોહી મોર, સખો. ૧
ચાલ સાથે રાખી પધારિયાં;
આનંદ રોડાણી મેઠ સખાત, સખો;
આનંદ મેર મેરખી સખોદે;
દેખી રહેલે મેઠે રજાં આત, સખો. ૨
ભલે ભાંધે ભેળાં ૧૫ રિયાં;
મદા સાથે મારી પગ એવ, સખો;
માયા સાથે મારી આનંદ મલપતાં;
માયા સાથે મારી પગ તેમ, સખો. ૩
ચાલું નજર આનંદ નજરો સાથે;
આનંદ નેઠે નેઠાણી નેઠ, સખો;
દીસે દોર દોરણી દીવાં;
આજ દીવાળી દીવાં, સખો. ૪
જેમ પુષ્પની સાથે મુલામલા;
જેમ પીળ સાથે વરસા, સખો;
જેમ ચંદ સાથે યોગે ચંદની;
જેમ ખોડાની સાથે રવા, સખો. ૫
જેમ ઘાનની સાથે ગુલાવળી;
જેમ વિદાની સાથે વિવેક, સખો;
જેમ મંદની સાથે દયા દીસે;
જેનાં એનાં છે મજાતાં અનેક, સખો. ૬
જેમ સામરની સાથે દેર છે;
જેમ વાણી છે અંદની સાથ, સખો;
૧૨માસ સાથે જેમ દીરતિ;
જેમ નારીની સાથે નાથ, સખો. ૭
આજ યોગ્યું આંમલું આપણું;
આજ ધન્ય છે આપણું પાન, સખો;
કંઈ રાખે અખંડ એ જોડવાં;
રેડે આશિષ દવવડેડો દેવ, સખો. ૮

ગીત ૩૨ મું.

માંડવા મુહુરત વેળા ગાવાનું ગીત પાંચમું.

ભાણુ રાખી ચાલું ગીત.

“પેલા વેળાના કુપામાં રું જોડો.” એ રામ.

એક ચંપો ઉરવ થયો અવનીખં;

ઉપાંચ પાંચો મોહું માનરે, માંડવા પોપોદિયો;

જેનાં નરનારીઓનાં નેણાં ઠરે;

જમખેની લીલા મેર, મોતીકે જાવે રે માંડવો;
 મંદરના બાંધા મનકલા; રૂપાં તોરજુ મોરેર,
 મનકે પુષ્પીનો ચેર, મોતીકે જાવે રે માંડવો. ૧
 મનકર માનુક વંશ છે; પ્રથમ નારજી ગાર,
 મેઢાં મેઢનઘર. મોતીકે જાવે રે માંડવો;
 મંજુમય બીરો સોમે મતી; કીધી કનકની ગાર,
 આમુત એરે અપાર, મોતીકે જાવે રે માંડવો. ૨
 રૂપ રતન રમકણ; કાળી કાંતનાં હોય,
 કાંધે કનકનાં મેન, મોતીકે જાવે રે માંડવો;
 કાંધે કુમર કમળનાં; સરસ સોમેછે સોય,
 જન જમાનું છે ભેર. મોતીકે જાવે રે માંડવો. ૩
 કાંધે રિંગિયા રિંગાળી; રૂપ રે માંડો સમ,
 અમાલ કેરો અમાલ, મોતીકે જાવે રે માંડવો;
 કાંધે કમળાં બડ છે; ભૂંડે રાંધેનો બામ,
 આંધે કાપો નુમાન, મોતીકે જાવે રે માંડવો. ૪
 રિંગિયા રેનક વાસા; મંદર તોર માંડેય,
 કનક કનક કરે, મોતીકે જાવે રે માંડવો;
 લેરજુ લેન મેની લખું; રૂપ રીતે રમેય,
 આંધે વરદા જરે, મોતીકે જાવે રે માંડવો. ૫
 પદમ પદમ પંખા; ભેષ રિંગિયા ભન,
 અમાલકર મહી ભન, મોતીકે જાવે રે માંડવો;
 મહાવી રે માંડવો; ભેષ જન પરનું પાત,
 રિંગ રીતે રે રિંગાળ, મોતીકે જાવે રે માંડવો. ૬
 ભેષ જનક અવા જનક; ભેષ હેરે કરખાવ,
 રૂપી રૂપી ભેષને ભન, મોતીકે જાવે રે માંડવો;
 મંદરના મંદર નામ, આંધે વરદા ભન,
 આંધે અમાલ ભન, મોતીકે જાવે રે માંડવો. ૭
 ભેષ જનક અમાલ; ભેષ મિત નપાન,
 કાંધે રિંગિયા જનક ભન, મોતીકે જાવે રે માંડવો;
 મિતનાં મંદરની ભૂંડે રેનક આંધે ભેષન,
 રે માંડવો. ૮

ગીત ર૯ મું.

મોગલ મુઢુરના જેમા મહાનું ગીત બીજું.
 રૂપ નરુ નરુ. અમાલ અમાલ અમાલ અમાલ
 ૧ અમાલ અમાલ

મુઢુરની મહિયા મુઢુરની, આનંદ આકરો આનંદ;
 ઉત્તમ પમરજી આનંદ, આનંદ.
 મંજુમયી મુઢુરત કરજું, આનંદ. ૧
 મંજુમય અને મંજુમયી, આનંદ.
 ભેષનાં ભવે નવેનિષ જડી, આનંદ.
 સોનાનો સ્વર્ગ હોય થોડો, આનંદ.
 ઉત્તમ દિન આપી કહું કયો? આનંદ. ૨
 મોતીના ચોર પુરુષિયે, આનંદ.
 કનકાં થાં રોપાવિયે, આનંદ.
 તરિયા તોરજુ રેડે ભાંધિયે, આનંદ.
 ભાવનાં ભોળન રૂપિયે, આનંદ. ૩
 ધોળ મંગળ ગીત ગાઇએ, આનંદ.
 દેશમાં જનુ કરખાવએ, આનંદ.
 અતર ગુલાબ હંડાવાવિયે, આનંદ.
 પાનનાં પીંડી બેંચાવિયે, આનંદ. ૪
 કુઠુંબને લખિયે કોતરી, આનંદ.
 નમસ્કા જન તેમ મોંઘી, આનંદ.
 મોતવખાનું ભેસવિયે, આનંદ;
 જન જન હાર જમાવિયે, આનંદ. ૫
 ભેર જુગળ વજ્રાવિયે, આનંદ.
 મુખવજુ લિપું રેખાવિયે, આનંદ.
 રૂપે મેઢુલા વજ્રદયા, આનંદ;
 લેનાના કુમર કાંધિયા, આનંદ. ૬
 અમાલ જન આંધે મંગળે, આનંદ.
 નિર્દોષ અપચર નામરો, આનંદ.
 ગુઢો જન મારકે માંડવો, આનંદ.
 વારેલી નાપા બળાવો, આનંદ. ૭
 કમરેલી આંધે મેર છે, આનંદ.
 કમરેલી લીલા વરદા, આનંદ.
 અમાલ આંધે કનક પડો, આનંદ.
 રે રીંગે રેખાવજુ, આનંદ. ૮

ગીત ર૯ મું.

મોગલ મુઢુરના જેમા મહાનું ગીત ત્રીજું.
 રૂપ નરુ નરુ. અમાલ અમાલ અમાલ અમાલ
 ૧ અમાલ અમાલ

આજ અવસર રોડે આવીયો રે,
આજ સરવે મનોરથ આપણા સફળ થયા રે;
સખી આજની યાદી લાગેણી ઘેખાણ, આજ. ૧
આજ સાજન મદાજન સર્વ મળીને આવશે રે,
સખી તેમાં આવશે ઉમદા અમીર, આજ;
સખી દેરીઓ વગાવીને સજા કરો રે,
જાંતે ત્યાં ઇંડાવો મુઠ મુઠેથી નીર, આજ. ૨
સખી દીવડિયા અજવાળી ધર દીપાવિયે રે,
જાંતે મોઢા તખતા માંડા પાંતે પાંત, આજ;
સખી જાળમાં ને માંડીયા પથરાવિયે રે,
સખી પુરવિયે મુઠાવો રાખી ખાંત, આજ. ૩
સખી હીરે જોડયા પાગ મનાવો દેખના રે,
તેમાં મુઠાવો લવિંગ સોપારી પાન આજ;
ખંડી અચરારાની યુવાનદાની જોડવો રે,
સખી સાજનનું કરમું સાફ સનમાન, આજ. ૪
સખી કુલ ભરાવો જાળે એવી જાળમાં રે,
ખંડી ખૂંડો તોરા યુગ યુગની દાર, આજ;
સખી સમા સખી તેમાં કરી તેમજિયે રે,
રહે યુગી મરેયા વઠ ઉપર તેવાર, આજ. ૫
મોડો ચેરી સર્વે ઝીત મધુરું આઠમે રે,
જોડો દેવજા રોડે રોડે રોડે રોડા, આજ;
સખી લાવીને લટાવો પોષા પાંજરાં રે,
જોડો મીઠાં મીઠાં વચન ભલાં વખણાવ, આજ. ૬
સખી ઉવે બાંધો ઉઘેચ જાડર ચીંતના રે,
ભલિ ઇંડાવો સુવર્ણ વરવો રંગ, આજ;
સખી આંમલુવે જોડાવો દાણી પોડા રે,
જોડે અવલેહીને ઉર ઉપરે ઉમંગ, આજ. ૭
સફરુણી આરુણજી અમજ રાઘ આપડા રે,
સખી તેતો અંજે વને સજે વગબેર, આજ;
સખી હજી મળીને દેન રિતેષ વધરિયે રે,
તોલ દેખી રીડે દવણરોડે રે, આજ. ૮

ગીત ૩૦ મું.

માંડરા મુદુરત વેળા ગાવાનું ગીત મોથું.

સળે સજન મળવું મીઠું.

“મને રો. થા મુજું.” એ રામ.

આજ આનંદે આંખ આંધરો;

આજ વણી પુધી આપણે બેઠે, સળે સજન મળવું.

તોનાં બાગ બલાં આજ ઉપાયાં;
મદા પ્રસુએ કરી મોટી મોટી, સળે. ૧
રાજ સાથે રણીજી પધારિયાં;
આખાં રોડાણી મેઠ સપાત, સળે;
આખાં જોર ચોરણી સળેડો;
દેખી રહેવે યેએ રંગ-આત, સળે. ૨
જાલે જાડ જોગજ પધારિયાં;
માથા સાથે માથી પજુ એમ, સળે;
ખાખા સ.યે ખાખી આખાં મધવતાં;
ખાખા સાથે ખાખી પજુ તેમ, સળે. ૩
ચાણું નહુદ આખાં નહુદોધ સાથે;
આખાં જોડ જોડાણી જોડ, સળે;
દોડે દોડર દોડાણી દોડતાં;
આજ દીવાળીયા દીવડોડ, સળે. ૪
જેમ પુષ્પની સાથે યુવાસના;
જેમ વીજ સાથે વરસાદ, સળે;
જેમ મંદ સાથે યોડે ચાંદની;
જેમ મીઠાસની સાથે રવાદ, સળે. ૫
જેમ યાનની સાથે યુવાવળી;
જેમ વિણની સાથે વિવેક, સળે;
જેમ મનેની સાથે દયા દોડે;
એવાં એવાં છે મળવાં અનેક, સળે. ૬
જેમ સામરની સાથે સ્ટેર છે;
જેમ વાણીએ મરેની સાથ, સળે;
જરમું સાથે જેમ કીરતિ;
એમ નારીની સાથે નૃપ, સળે. ૭
આજ દોનુંડે આંમલું આપણું;
આજ જન છે આપણું જામ, સળે;
હંસર રામે અખંડ એ જોડાં;
દોડે અધિજ દશવતરામ, સળે. ૮

ગીત ૩૧ મું.

માંડરા મુદુરત વેળા ગાવાનું ગીત પાંચમું.

લાગુ રાખી મળવું મીઠું.

“રેલા રેરાજી કુલમમાં મું જોડા” એ રામ.

એક મંથો ઉપર જોડે અવલીમ;

ઉમરંગ જરો મોડું મનરે, આજ મળેડોડે;

એક નરનરીએના દેખું કરે;

કે'ણે સહુ તેને સંયુક્ત વાનરે માંડવ. ૧
 ચંપેા ફાલી કુલી ફેલાયો બલુએ;
 વળી પાંખેાં છે પૂર્વ પ્રકાશરે, માંડવ.
 ભીંધી લોકમાં લાખેણી લાખડી;
 જેની પસરી છે જગમાં યુગસરે, માંડવ. ૨
 રાજ યાવ દેખી રાજા રાજિયા;
 યોગે શું કરે સોનેરી રંગરે, માંડવ;
 સહુનાં નેણાં દરે ચંપેા નિરખતાં;
 અતિ અંતરે ઉપજે ઉમંગરે, માંડવ. ૩
 સુખહારી શીતળ જેની છાયામાં;
 વસી પ્રાણીએ લે છે વિરામરે, માંડવ;
 ચંપેા કાપે છે જા કંઈ લોકનાં;
 વળી દરિયા તે કરવાતું કાંપરે માંડવ. ૪
 ચંપેા કુળમાં દીવે કહેવાવડે;
 ચંપેા સાજનનો સરદારરે માંડવ;
 ચંપેા રાજ સમામાં રૂડો દીસે;
 સારી રક્ષિ તમે રણભારરે, માંડવ. ૫
 એના સહયુક્તે શું વખાણીયે;
 જેનું અણિયો મહી મેડું મૂવને, માંડવ
 જેનો સુખ સંસારમાં સાંભળી;
 કોણે કોણ સર્વે કયુવરે, માંડવ. ૬
 આખા વિશ્વમાં પસરી સુગમના;
 કન્ય કન્ય એનો અવતારરે, માંડવ.
 એનું નામ અમર વધે લોકમાં;
 સોડે સંભારે સર્વે સંસારરે, માંડવ. ૭
 શાયા યુગ મહા સુર ચંપેા તવા;
 ચંપેા ચુર કુવરે પાંડે નામરે, માંડવ.
 ચંપેા જગમાં જુએ જુગ છાજો;
 રેડે અટિશ દશપાસરે, માંડવ. ૮

ગીત ૩૨ મું.

માંડવ સુદુરત વેળા આવાતું ગીત છડું.

સાગર પધારવા વિરેનું ગીત.

“સુડો કાવડીને વિનરે.” એ રમ.

સુડો કાવડીને વિનરે;

કરો કરો કેને કંઈમ આમ.

અને કોને કાવડ મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે

મ્હોટા મ્હોટા જન લાં મળ્યારે;
 કાણ કાણ સમજ સમાજ,
 રાજ અધિરાજ, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે. ૧
 કાણ કહે મુઠા સાંભળોરે; કાગળ છે સરદાર,
 તેને કરનાર, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે;
 પરણે સાદેળાનલી તેલનીરે; હિંદુરીને આકાર,
 શે.જિંત જનુ સાર, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે. ૨
 જોવા જેવી જુગતી તથોરે; કાઠ બન્યો છે તે કામ,
 મચી કુમકામ, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે;
 મ્હોટા મ્હોટા જન જે મળ્યા રે; કડું તેના નિમળ નામ,
 કરીને પ્રણામ, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે. ૩
 રાજ અધિરાજ મેલસાજીરે; અ.વિયા લાં આપોઆપ,
 છે પ્રાક પ્રતાપ, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે;
 સાચે પવન ભાઈ પધારિયારે, જેને કાંવાનની બાપ,
 પોતે છે નિષ્વાપ, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે. ૪
 પ્રતાક ભાઈ નમર શેડિયારે; જગ મધ્યે જેની શેડક,
 બહી વખણાઈ, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે;
 કનકેશણો સર્વેને મળ્યોરે; વળી મળ્યા કનકામભાઈ,
 સંભારી મિત્રાઈ, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે. ૫
 સહુ જન જુગ જુલો કથારે; રમના રમેણી રવાળી,
 નવજુલો નીલાળી, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે;
 જનુ રાંડ સોમે છે બારણારે; માંડવા છે કાંમ પ્રવાળી,
 કુંબી રતનાળી, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે. ૬
 મ્હોટા મેગજ મુપે આંમણેરે; સુડે શે.મેડે કિંદુરે,
 છે મદ બન્યારે, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે;
 કંતુસમે ચુડી દેખતીરે, નિરખીને કાથાનું તુર,
 કરમ વધે કર, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે. ૭
 જોવાને જુગલ મંડવતીરે; જન તક જન તમામ,
 મળ્યું આખુ આમ, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે;
 નોંધ નોંધ મહીદારી જાવડેરે, કોવચી કલપવામ,
 કર્યું એનું કામ, મંડવ મ્હોટો માંડિયોરે. ૮

૧ રેલો રાજમાં આ કોણે પોતાના રાખડું
 નમ માનું અને અમેજી રાજમાં એમ માનું કે
 “કાવડી આપડે કાવડી નિધિ રે.”

૨ કા-ભારનું નામ. અને અમેજી રાજમાં માનું
 કોણ તે “સાચે પધાર પધારિયારે” એમ માનું.
 આમના મુખે કોણું નામ.

વીર કેસરિયો, બહાલો લાગે, વર લાડોરે;
 લાડો દીલનો અધિક ઉદાર છેરે; લાડો યુગ સાગર,
 ગભિર કેસરિયો, બહાલો લાગે, વર લાડોરે. ૩
 લાડો ભોજરાગ્નનો બાણજ છેરે; લાડો ભીમસિંહનો
 બનોને, કેસરિયો, બહાલો લાગે વર લાડોરે;
 એક સુરજ તપેછે આશાસમાંરે; લાડો પ્રથનીનો,
 સુરજળીને કેસરિયો, બહાલો લાગે વર લાડોરે. ૪
 લાડો કોડ ટકનો કમાક છેરે, પારે ઉવમ ઉપર
 પ્માન, કેસરિયો, બહાલો લાગે વર લાડોરે;
 એના દોલમાં દીસેછે રૂપા પહીરે; રેછે દીન જનોને
 દાન, કેસરિયો, બહાલો લાગે, વર લાડોરે. ૫
 એની કાયાની કાન્તિ કુંડી કંદુરે; રતિનાયના જેવું
 છે રૂપ, કેસરિયો, બહાલો લાગે, વર લાડોરે;
 એના તાજનું તેજ ધણું તપેરે; જાણી હરખે બારે
 બારે જૂષ, કેસરિયો બહાલો લાગે, વર લાડો. ૬
 એના અક્ષર છે અતિ આપતારે; એની વિવાનાં
 યાપ વખાણ, કેસરિયો, બહાલો લાગે, વર લાડો;
 રચી જણે રૂઝાં રૂઝાં પુસ્તકોરે; એનું લાયક સરસ
 લખાણ, કેસરિયો, બહાલો લાગે, વર લાડો. ૭
 એને માનકળા યુગ આવડેરે; વળી વાઘકળા તો
 વિશેષ, કેસરિયો, બહાલો લાગે, વર લાડોરે;
 એતો કોષ કાપિ કરે નહીરે; એના હસતો ચેરો
 છે હમેશ, કેસરિયો, બહાલો લાગે વર લાડો. ૮
 એનું બાળપણું મધું ઉતારે; એને અંગે જીવાની
 જણાઈ, કેસરિયો. બહાલો લાગે, વર લાડોરે;
 લાડો બોલે લાં મુખથી માતી કરેરે; એની સૌથી
 સરસ સરસાઈ, કેસરિયો, બહાલો લાગે વર લાડોરે. ૯
 ધન્ય ધન્ય પ્રહારે માતનેરે; જેણે જાણે એવો
 રૂઝો પુત્ર, કેસરિયો, બહાલો લાગે, વર લાડોરે;
 એના આબ્યાથી અજવાળું ચમુંરે; રીઝવું જગત
 સિંદનું ધરણ, કેસરિયો, બહાલો લાગે વર લાડોરે. ૧૦
 ધન્ય ધન્ય રતનપુર મેહેરનેરે; એવાનરને નિરખિયે
 નિવાસ, કેસરિયો બહાલો લાગે, વર લાડોરે;
 લાડાનું નિરખવાને યુગકુરે; રવિ ચંદ્ર જામેછે
 આકાશ, કેસરિયો, બહાલો લાગે, વર લાડોરે. ૧૧
 એવું કહીને કાવલડી ઉડી ગયેરે; રહી લાડી
 છવમાં જખી, કેસરિયો, બહાલો લાગે, વર લાડોરે.
 હવે લખત ચીત ચિતા કરેરે; આનો એવામાં

પરદેશી જખી, કેસરિયો, બહાલો લાગે વર લાડોરે.

ગીત ૩૬ મું.

વિવાની વરધોમાં વરની તરફ ધીમાવાનું ગીત ચોથું

કન્યા અને એક જખીના મેળાપ વિશે.
 “આણું તેડે મંગારે, પેલી તેડે જમુનારે.” એ રામ.
 રાજનમર મામરે, કનકસેનને ધામરે,
 પરદેશી જખીથી સાંચરયો; લાડણી સાંભળતારે,
 મનડાને મળતારે, મધુર વચન મુખે ઉચરયો. ૧
 રતનપુર મામરે, જમતસિંહ નામરે,
 તેનો કુંવર છે કાઠમલો; જેઈ તેનું રૂપરે,
 મ્હોટા મ્હોટા જૂષરે, વખાણે એવો રૂપાળો પહોર
 જેઈ એને આજરે, પરજુવા કાજરે,
 અપસરા પહુ ઈચ્છા બહુ કરે; ચૌક વિવામાંરે,
 સજા કળામાંરે, કુંવર પ્રવિયુતા બહુ ધરે. ૨
 સરે પ્રારરે, સાદખો અપારે,
 ખાચેછે પ્રજુના પ્રતાપથી; ધર્મ ધરેઠેરે,
 પુણ્ય કરેછેરે, પોતે બહુ ડરે પાપથી. ૪
 પુન્ય દયે પૂરુંરે, નહિ હોય અપૂરુંરે,
 એની કન્યા એને પરજુરી; લક્ષ્મીની હોરરે,
 ધણી તેને ઘેરરે, પરજુ તે પૂણું સુખી ધરી. ૫
 શુણી એવા બોલરે, હરખી અતોલરે,
 લાજ તણ એણી લાડણી; જખી મારા વીરરે,
 પાઈ તને ખીરરે, યુગ તારા માઈ મણી મણી. ૬
 વીર તારાં વેણરે, સુધમાં સુખ રેણરે,
 માથ મનમાં મોહ લાગાયો; જ રતનપુર મામરે.
 કર માઈ કામરે જ્યાં વસે સાદખો મુહામિયો. ૭
 કેળે તે દામરે, મારા પ્રજામરે,
 વળી તું વાત ઉચારને; કરને તું એમરે,
 છવ મળે જેમરે, લાડાનો પ્રેમ વધારને. ૮
 ચત્તર ચીતારેરે, મળે કાઈ સારેરે,
 હમીલાની હળો મોહવાતને; જે તું કહીયરે,
 પ્રજાને આપીયરે, વીર બહેલો વળી આવને. ૯
 વળી તું કહેજેરે, નામ માઈ લેજેરે,
 મળવાને મનડું ઈચ્છે ધણું; કાઈ બહાને આવેરે,
 મારે મન બાવેરે, પ્રખડું નિદાણું કું તમતણું. ૧૦
 વહી એવી વાણીરે, અતિ પ્રેમ આપીરે,
 વનીતાએ જખી વગાવિયો; ઉડી આશામાંરે,

આવી લાગ પામરે, મુખ સમચાર મુજાવિયો. ૧૧
 વળી કુંડુ એમરે, મુજો ધરી ગ્રેમરે;
 આપની છનો એજે માગીડે; ભેગા હંચેડેડે,
 ૬૫૧ કુંડેરે, લમની એને ધણી લાગીડે. ૧૨

ગીત ૩૭ મું.

વિવાહની વરપોમાં વરની તરફથી
 ગાવાનું ગીત પાંચમું.

જામીએ કોણાં કાનાં વખાણ વિષે.
 “મોઢામાં કોણુ કોણુ સમજાવે બેસારે.” એ રામ.
 જમીએ જામીએ બધે આચારે,
 લાડીને સંદેશો મુખ બાચારે;
 ચુર કુંવાને કહેડે તેડરે,
 મુજાને કુંવારુ રાખો સેદરે. ૧
 રૂંડ રાજનમર છે એક મામરે,
 લાં છે કન્યા ચંપા કુંવારી નામરે;
 જેવો ચંદ્ર આકાશમાં બીરજેરે;
 છબી એવા મુખમળી એવી બાજેરે. ૨
 દરજીનાં નેહાં કદીએ કેચારે,
 નેહાં કન્યાનાં છે લાખેણાં એચારે;
 દામનનાં બીજ સરીખા દાંવરે,
 બાસે નહિ તેમાં તો મંદિએ બાંવરે. ૩
 કોમળ છે કમળ સરીખા દામરે,
 ચાણી ધણી સખિયાએ તેની સાથરે;
 પાલગીએ કેડ સિંદવા સરખીરે,
 જંધા તેની કેડ પ્રમાણે પરખીરે. ૪
 બહિ જાંખા મેરખા ને વળી બાજુરે,
 દોભે ચોર માથ ઉપર મુખ ત્રાજુરે;
 બન્ને તેના દેહનો સરસ બનાવરે,
 દેવજી કુંવારી જેવો દેખાવરે. ૫
 કંડ એવો કેડિયા સરખો કદિયેરે,
 મુજી રહે રંગન ધણે રહિયેરે;
 રંગે જેડું અમૃત દેખ સુખ દેખરે,
 એવાં મીઠાં છે એવા મુખનાં વેજુરે. ૬
 ચીત રિયે રીતે ધણી ચતુરજીરે,
 ધન્ય રાણી કન્યાસતીએ ભલેરે;
 રામે સતિ સીતા કુંડરી સમાવરે,
 મહિ બહે સદ્ગુણનાં આન વાવરે. ૭

૩૮

ચાલે લાંતા કુંડનાં પમચાં પડે છે રે,
 બોલે લંબો મુખથી મેલી કરે છે રે;
 નરનો દલે પડવાને જન પાનારે,
 ભારે એવો પડવો દલે આનારે. ૮
 બજાર તે તો બખીએ બડી બાતરે,
 થોભે જાણે સરસ્વતી સાક્ષારે,
 નિલે પ્રુલ્લ પૂણં દલે ને નરનાંરે,
 જેણે ચરણ સેવાં દલે કંધારનાંરે. ૯
 કોઈમાં ભને રીઝ્યા દલે કિનાવરે,
 તેને દાણે મગચ તે કન્યાને દામરે;
 રીડીએ મેં કન્યાએ રેવી નેરીરે,
 એક નથી રીડી ઉત્તમ એવીરે. ૧૦
 કંડાં તો વધારે શું કહેવાવરે,
 કોઈ ધણી વરણ ન રીડાવરે;
 રીડી દોષ ને કોઈ ચતુર ચીતારે,
 તો તે એવી છબી તે કાંઈ ઉવારેરે. ૧૧
 એમ કદી જામી ચણે રામ મામીરે,
 લાડમનાં મનમાં મોહની લાગીરે;
 કરતાં ન સહે મંદિએ મામરે,
 દેખી મુખે કહેડે રથપતરામરે. ૧૨

—૦૦૦૦૦—

પદ ૩૮ મું.

વિવાહની વરપોમાં વરની તરફથી
 ગાવાનું ગીત છઠું.

ચીતારાને રાજનમર મોઢાવા વિષે.
 “લાલ લાડી તે બધા કમળ મોઢાવે” એ રામ.
 લાડો ચતુર ચીતારાને વિનયે; ને તું આજ
 રાજનમર ભજ, ચતુર ચીતારા તને વિનયું,
 ચણે કન્યાસેન વસેડે વડાં; તેને યેર છે કુંવારી
 કન્યા, ચતુર ચીતારા તને વિનયું. ૧
 એડું રૂપ છે કેડું સખિયાવડું; જેને લાખેણી છબી
 લખી લાવ, ચતુર ચીતારા તને વિનયું;
 કેવો બહેણી ચણેણી કેવી ગદી છે; તે તપાસીને
 તું અહીં બહેણે આવ, ચતુર ચીતારા તને વિનયું ૨
 મારી છબી તને આપું તેડું લઈ જાણે; જન લખી
 મોઢાવીયું વુજ સાચ, ચતુર ચીતારા તને વિનયું;
 તેડું છબીદીને બાની રીતે આપજે; મારા લાખનો

લખેલા હાથે હાથ, ચતુર ચીતારા તને વિનવું. ૩
 લખી આપે તો કામગીરી બેતા આવશે; સાચા મુખના
 લે આવે સમાચાર, ચતુર ચીતારા તને વિનવું;
 તે તો છાની રીતે અને સમભરશે; જેમ કોઈએ
 ન ભણે નર નાર, ચતુર ચીતારા તને વિનવું. ૪
 આવી સકે તેમ ઉતાવળે આવશે; વધુ દિવસ
 વિલંબ ન કરીશ, ચતુર ચીતારા તને વિનવું;
 તારે માટે તરસશે મન માહરું; વારંવાર તારી વાટ
 ભેજશે, ચતુર ચીતારા, તને વિનવું. ૫
 એક આવ્યા હતા પરદેશી પખીએ; તેણે વિવિધ
 કર્યા તેનાં વખાણ, ચતુર ચીતારા તને વિનવું;
 માટે એની છબી ભેવાની ઇચ્છા થઈ; ભેજે મુંઝરી
 તે કેવી છે મુજબ, ચતુર ચીતારા તને વિનવું. ૬
 કેવી થઈ ઉપર તેની ધાંખના; કેવા કર્મ ઉપર તેને
 કોઈ, ચતુર ચીતારા, તને વિનવું;
 કેવી સારંખિયા છે તેના સાથમાં; કેવી નથી એમાં
 કાંઈ ખામી ખોલ, ચતુર ચીતારા તને વિનવું. ૭
 આજ અહીંથી તું સાંચરે બિતારશે; જાણી આવ
 એની કેવી રીતભાત, ચતુર ચીતારા તને વિનવું;
 એના ઠાકાણીની એવા રૂપ રંગની; અને કેળે જવા
 રૂપ વાત, ચતુર ચીતારા તને વિનવું. ૮
 ધણી વિષે તને કહું શું થવું થવું; થવું કહે થવું ભણશે
 જરૂર, ચતુર ચીતારા તને વિનવું;
 એના જેવા દોષ તેણે યુગ્મ ભણ્યા, અતિ આગ્રહ
 વધી ખારે ઉર, ચતુર ચીતારા તને વિનવું. ૯
 પાંચ લોકને અભણે થઈ પૂછશે; કેવી વસ્તીમાં
 માલે છે તેની જાત, ચતુર ચીતારા તને વિનવું;
 શાણું થઈને સરવ પ્રકારથી; ભેદ ભણી લેશે બધી
 રીતે જાત, ચતુર ચીતારા તને વિનવું. ૧૦
 જાણવળે તું મારી બાળખિતરે; વરસે મારે મન
 વારા વિચાર, ચતુર ચીતારા તને વિનવું;
 માટે આજ માફ કામ કરે એકલું; માસ જાતની
 પૂરી કર આજ, ચતુર ચીતારા; તને વિનવું. ૧૧
 ખરું મિત્રની પરીક્ષા તે ભરે પડે; આપે કંઈ ખુ
 પડે તેનું, કામ ચતુર ચીતારા તને વિનવું;
 થવું સ્થાવિષ્ય મિત્રને સંસારમાં; ધિરે ધિરે નિષ્ઠામાં
 જાણવળ, ચતુર ચીતારા તને વિનવું. ૧૨

ગીત ૩૬ મું.

વિવાહની વરધામાં વરની તરફથી ગાય
ગીત સાતમું.

બાહે ચીતારા સાથે મોકલેલા કાગળનું ગીત

“કંઈ છાંતી કંઠાતરી મોકલે.” એ સાથ

સ્થિત થી સન્નમર વિષે વસે; નામ ચાં

ચતુર મુજબ, લાયક યુગ્મ લાગણી;

ભણે ચીક વિચારે ને ચોસક કળા; થાય નિ

વિવિધ વખાણ, લાયક યુગ્મ લાગણી.

સ્નેહભાગર સદયગુણત હો; સલવાડી શીરો

મિત્ર લાયક યુગ્મ, લાગણી;

સાચા કલકલિંદને કુળ આવરણ; પુનઃશાળ

પરમ પવિત્ર, લાયક યુગ્મ લાગણી.

લણું થત રહ્યું રાગપુરવણી; કમનું આપને

સાચ, લાયક યુગ્મ લાગણી;

માફ નામ ચતુરસિંહ ભણશે; પિતા

જયસિંહ સાથ, લાયક યુગ્મ લાગણી.

તમને કર્યા નિર્ધિ કર્યા કરે; રાખે શુ

સાચ જમદીય, લાયક યુગ્મ લાગણી;

સારી જુદી આપે તમને થી પ્રથમ; એવી

અમારી આર્તિ, લાયક યુગ્મ લાગણી.

પરમેશ્વરે પ્રતાપવી; અહીં સરવે છે

જેમ, લાયક યુગ્મ લાગણી;

એક પરદેશી પખીએ આરિયો; એને વર

આપેલા પ્રેમ, લાયક યુગ્મ લાગણી.

એથી અમને અધિક પ્રેમ ગુણશે; તે તો જ

લખી ન સમાય, લાયક યુગ્મ લાગણી;

તમને મળવાને મન માફ દલગીરી; ને સારું ત

યુગ્મભાવ, લાયક યુગ્મ લાગણી.

જાતી રોજની વત કુંડી લણું; ને સારું ત

યુગ્મભાવ, લાયક યુગ્મ લાગણી.

યુગ્મ સકેલે આપેલા સાંભળી; પાપે પ્રે

પરવશ પ્રાણ, લાયક યુગ્મ લાગણી.

માસ મિત્ર ચીતારાને ને સારું; કેવી પ્ર

તે માનશે જાત, લાયક યુગ્મ લાગણી;

કહે જાણવળ એનું લખી; લખ્યા સમા

સિંહસ પ્રાણ, લાયક યુગ્મ લાગણી.

ગીત ૪૦ મું.

વિવાહની વરપોમાં વરની તરફથી માવાનું.

ગીત આશ્રમું.

ચુર કુંવરે બનેલી સમસ્થાઓના શોહણનું ગીત.

“સીતા બેઠેરે બલિયે.” એ ચમ.

આશ્રી! હમે આશ્રી, જનુલાંચી મુરખાવ!

અધર એક વચ્ચે પડે, કોઈ નરી કેવાવ!

સમસ્થા મુમ્મ ઉ સમસ્થા.

પ્રાણી ઉત્તમ તે કિયો! એ પ્રાણીથીર ચમ;

અધર એક વચ્ચે પડે, શેરેર કિયો કેવાવ! ચ. ૨

નદી કોઈપણ મંથની, નામે મું ઉત્તમ!

અધર એક વચ્ચે પડે, કાન કિયો કેવાવ! સમ. ૩

સમસ્થા વાતાં વેદની, મું અધરે વખાવ!

અધર એક વચ્ચે પડે, કિયું મનુષ્ય કેવાવ! સમ. ૪

સમ પારી સમસ્થામાં, જલ હેવા શામુ ભવ!

અધર એક વચ્ચે પડે, વાર કિયો કેવાવ! સમ. ૫

કુપ હાલો કિયો, કોઈ મું ઉત્તમ કાવ!

અધર એક વચ્ચે પડે, રેલ કિયો કેવાવ! સમસ્થા ૬

પારી સમસ્થાની, રી નામે વખાવ!

અધર એક વચ્ચે પડે, કિયો બેઠો કેવાવ! સમસ્થા ૭

જન્મે અધરી વાવ છે, વલુનનું અધરી સાવ;

એમ ઉત્તર ઉત્તર કોઈ બધો પૂછવ બધી બાવ, સ. ૮

—૧૦૦—

ગીત ૪૧ મું.

વિવાહની વરપોમાં વરની તરફથી માવાનું.

ગીત નવમું.

ચોટા રાજનવર નેજે તેવું ગીત.

“કુરુનવરે કુરુનવર, કાલકુરુને વરપાન

કોરકોરે પરી કારે આરત પૂજવો રે” એ ચમ.

રાજનવર બનકોરે, કોઈ ચુર ચોટા રે,

જાણ કોઈ ઉત્તરે, વખત નવમ રે;

કોટામાં કાનકોરે રે, ઉપજો બરિયો રે

કોઈ તેન કિયો, કાન બનકો રે. ૧

જાણ મનુષ્યને કાનકો રે, કાન નવ કિયોરે,

જાણ કિયો બનકો, કિયો વાવ રે;

પૂજી વાવે બાવ રે, જાનકોરે કોઈ બાવ રે,

જાણ કોઈ કાનકો, કાનકો વાવ રે. ૨

જાણ કાનકો રાજ રે, કોઈ તે કુરુનવર રે.

હી આરમાન, એને આપિયું રે;

કામજા બધી સંચ રે, આપ્યો પરી ઉમમ રે,

વધનું અગ્રો અમ, રેલ આપિયું રે. ૩

તે કાનકો કાર રે, ચુર ચોટારે રે, બધી બધી

કારે જાવે લોહને રે;

કોઈ રાજ જેવું રે, રાજ રાજ તેવું રે, આરતે ન

જેવું બીલ કાનકો રે. ૪

જોઈ પૂજી વાવ રે, કોઈ બધી બાવરે,

કારકા સાક્ષાત જાણે એલ છે રે;

કાનકોરું તેવું રે, અદ્યુત કાનકોરું રે,

તે કાનકો તેવું, વાનકો તેજ છે રે. ૫

કાનકોરુવાળા કાણી રે, મુખમાં મધુરી વાણી રે,

વરલીએ વખાણી, એવો કાણી રે;

સમસ્થામાં કાણી રે, પર્ને પાનકી રે,

છે કાનકો કુંવારી, મુખની કાણી રે. ૬

પવ રહેમાં કાનકો રે, રેમ વિશેષે બાધી રે,

ઉત્તર બધી આપ્યો, એણે એકો રે;

મુને સમસ્થા રે, કાનકો વાનકો રે,

તેમાં કોઈ કાણી, વધુબો એકો રે. ૭

આપ્યો દીવામ રે, કાણી પ્રણામ રે,

રતનપુર આમ બધી વગડિયો રે;

કાને ઉપવચામ રે, કાણી કોટાનું કામ રે,

ચુર વરને કામ, કોટાને અરિયો રે. ૮

—૧૦૦—

ગીત ૪૨ મું.

વિવાહની વરપોમાં વરની તરફથી

માવાનું ગીત ૧૬મું.

ચોટા કાણે વધાં કુંવારીએ બનેલા પવનું ગીત.

“બધો કો રામ કોવંચાં રે” એ ચમ.

કું રતનપુર કોટારે છે; જાણ વલે ચુર

કુલકુ, કુલકુવાળા કાનકોરે;

કાનકોરું એને કાનકોરું; મનમનિર મટેલનું કુલકુવાળા

કાં કાનકોરું કોઈ; પર્ને પુરવર પીર, કુલકુવાળા

કાનકુવાળા કાનકોરું; કુલકુવાળા કુલકુવાળા

કાનકોરું કુલકુવાળા; કાનકોરું કાનકોરું

કાનકોરું કાનકોરું; કાનકોરું કાનકોરું

કાનકોરું કાનકોરું; કાનકોરું કાનકોરું

કાનકોરું કાનકોરું; કાનકોરું કાનકોરું

મળવાને મન લક્ષ્યાવહેરે; મળીને ક્યારે દેખું મુખ, મુગ્ધપત્ર ને છપ્પીલીની છપ્પી રે, આવી હેને આપી દારે
 ઈશ્વર આઠા પૂરશેરે; દોલકાનાં ટળશે ફૂલ, મુગ્ધલુવાન. ૫
 મિત્ર તમ છપ્પી મોકલીરે; ચતુર ચિત્તાસની સાય; મુગ્ધજીવ છપ્પી જોતાં છપ્પીશીતલ્પી રે, પૂંચુ લપચપે પ્રેમ
 આપના મિત્રે એ છપ્પીરે; આપી મને દાયોદાય, મુગ્ધજીવ ૬
 દેખતાં દિક્ષ માફે કરમુંરે; નેજુ જોઇ કરમાં નેજુ, મુગ્ધજીવના; આનંદ ઉભરાયો અતિ રે, સદી ઉગનાં સાગર જેમ,
 ક્યારે હવે મળશે મનેરે; દોલ દરિયા મુખ દેજુ, મુગ્ધજીવના; વાંચીને પત્ર ચિત્તારતાં રે, અંગે વાંચી ઉઠરેમ
 સમરપાના અમ્મે સીધાલખુંરે; તે વાંચી લેએ તમમ; મુગ્ધજીવના; રંગમું મન પ્રેમરંગમાં રે, એની અસર થઇ અંગે અંગ
 એમ છપ્પી પત્ર મોકલ્યોરે; કહે દિગ્દર્શનપત્રમ, મુગ્ધજીવના; ચીતારે ષણ ચતુરાતણાં રે, રિધરિધ કાપાં વખા

ગીત ૪૩ મું.

વિવાહની વરધામાં વરની તરફથી ગાવાનું.

ગીત અગિયારમું.

ચાંદીવરીએ સમરપાના ઉતર લખ્યા તેનું ગીત.

“રમુનાથજીની યોડલી” એ રામ.

વાલમજી મટું વાંચીને રે, રહે સાર રખાય;

અમુર એક વચ્ચે વસે રે, એતો સાક્ષર નહીં કહેવાય,

સાણા જોઇ સમજાયા.

નર ઉતમ છે પ્રાણીમાં રે, સૌ પ્રાણી સીર રાય;

અમુર એક વચ્ચે વસે રે, એતો શેઠેર નમર કેવાય, સાક્ષર

નહલ કોઇપણ મંથની રે, નામે પ્રાત ઉચરાય;

અમુર એક વચ્ચે વસે રે, એતો કળ પ્રભાત કેવાય, સાક્ષર

સાદેમ સખ્યા લેઢી રે, લખતાં ચારે લખાય;

અમુર એક વચ્ચે વસે રે, એતો ચારકર જન કહેવાય, સાક્ષર

સખ્યારી સંમ્પામમાં રે, જલ લેવા શુરે ભય;

અમુર એક વચ્ચે વસે રે, એ તો વારશુકરે કહેવાય, સાક્ષર

કુષ ઉડાડી એપણી રે, માણે તલ કલય;

અમુર એક વચ્ચે વસે રે, એતો માજીલો દેશમનાય, સાક્ષર

ખાંડી રાજ મેઢેલની રે, નામે ગોખ વખખાય;

અમુર એક વચ્ચે વસે રે, એતો ગોરખજોડી મખાય, સાક્ષર

લાડપીએ લાડપત્રી રે, સમરવચ્ચે વાંચી જેમ;

દોલકમજી દલપતરામકરે, એના ઉતરવખિયાએમ, સાક્ષર

ગીત ૪૪ મું.

વિવાહની વરધામાં વરની તરફથી ગાવાનું.

ગીત બારમું.

ચીતરે કોલાં કન્યાનાં વખખાનું ગીત.

“રમુનાથજીની યોડલી” એ રામ.

લાલીએ લખે કવચ નેડાશે રે, ચતુર ચીતરણ સજા; સાંમજીવાનું નહિમાનિવેરે, એને વિધિવિધિ તોમરે, શેર

લાડકાને ૨૬ લીટી

આનંદ ઉભરાયો અતિ રે, સદી ઉગનાં સાગર જેમ,

વાંચીને પત્ર ચિત્તારતાં રે, અંગે વાંચી ઉઠરેમ

રંગમું મન પ્રેમરંગમાં રે, એની અસર થઇ અંગે અંગ

ચીતારે ષણ ચતુરાતણાં રે, રિધરિધ કાપાં વખા

એવી રૂપાળીસરેવાપરી રે, તેવી સરેવાપરી છેમુનજી,

ચિત્રમાં શુભ ચીતરણ નહિ રે, ચિત્રમાં રૂપ ચીતરણ

અગણિત સદગુણ એવનારે, કેતાં કથનથી શું કેવાય,

ચંદ્ર સુરજ કોઇ ચીતરે રે, દોષ ચીતારો દુઃખિયાર

તોપણ કાંઈ તેના તેમનો રે, આવેખી નયકે તેઆતર,

મિત્ર વિરે ચીતરણ નહિ રે, તેમજ તરણીનું તેમજ

કેતાં કાંઈ નકલીયકું રે, એતો ભણે જેમજીવે એમજ,

મુઠર એવી સાંમજી નથી રે, કન્યા ખીછ કોઇ કામ

વિરેકથી વરણન કરે રે, રોમે નમરે એ દલપતરામ, સાક્ષર

—૨૬૦—

ગીત ૪૫ મું.

વિવાહની વરધામાં વરની તરફથી ગાવાનું

ગીત તેરમું.

કન્યાનાં વખખાનું સાંમજી પરજીવાની આનુરતા વખખાનું

“રમુનાથજીની યોડલી.” એ રામ.

કન્યાના સદગુણ સાંમજી રે, સાંમજીનું નિરમળ નર

પ્રેમથી તેની સાથે પરજીવા રે, આતિ આનુરતા વધ ઉર,

લેરખડાએ ૨૬ લીટી.

માની કહે શુભે દિપરણ રે, દીસોહો કેમ ઉપાસ;

આસ સમ મુજને કોરો રે, કેમ મુજો આજ નિષાયાં રો

નેન રાખ્યો ભાબી આમને રે, વિસારીને કહી વાચ

વંતો એજ કન્યા વરે રે, નહિતો રહીશ કુવારો ભત,

માઈ આજ વાત બાબનાં રે, લાનેહે મને લગ;

કહું તમ આજ કોડી રે, કરા જેમ તરે મુજ કામ, શેર

મુજાં ભાબી તને મદા અર્પિ રે, હો મુજ માતા સમાન

સામતજી સવજી કહું રે, તમ સમને દો સરેનિહાન, શેર

ભાબી તને મને આપી રે, સામ લગ્યાં લાડ;

પત્ર આજના પરજીવકરે, તો કું પૂરન માનીશ પાડ, શેર

ભાબી કહે શું એમા વચ રે, નિરખા વિદા એવી દલ

નર કુંવરે પડી ચિંતાયું રે, કન્યને મળું કોઈ હાથે;
વપતરામ કહે દીધમાં, એ સો નિશ્ચય કરવો નિરપાર, હેર.

ગીત ૪૬ મું.

વિવાહની વરધામાં વરની તરફથી આવતાનું.

ગીત ચોદમું.

કરતોના મેળાનું મીઠ.

“કુંવર જેમકે જમ કપ અદિધ.” એ રમ.

અરે કાનકો પુનમ વાવ, બસો વે કામાં મેલે જમણ
કામે હોય વિદેહી આરે, વસ્તુ વિવિધ વેપારની હાવે. ૧
હાડે આઠા માળાવની હીધી, જ્યાં મેલે લાંબી કુચ હીધી,
મેલેયો જે સમે સોનું દેસ, હાડે લોધે વેપારીનો વેપ. ૨
હાડુંને ધાની રીતે સાંભું, મેલે આવવાનું લાં દસબું
હાડે હીધાં જવાહીર જોડ, જેનું મૂલ ન કરી કોઈ કાપ. ૩
ખાનું નામ કુરુકા કવેરી, હાડે પાવડી રીડીની પેડી;
હીધે મેળમાં રીતે મુદામ, વાનું દેસ તજીરી તે હામ. ૪
હાડીની જાલ સખિયેની મને, અરો મેળમાં અધિદમ મે
અર્થ દેવનાં દરીને આપ, બેતો લાં ઘણે પ્રથમ મેળાવ. ૫
જોડે હીધાં જવાહીર માત્ર, મૂલ પૂછતાં તો પૂછો વાત
દસરતપીએ, કમિયાં બધારે ને કપલો અંગે અન્યાર. ૬
પૂછવાની વાતો પૂછી હીધી, જમમાં તો પરીક્ષા કાપી,
જમીએ જે કાનકો વાપડ, રીડું પ્રસન્ન એ જ પ્રમાણ. ૭
મળ્યાં ને જુની સાથે નેજ, મળ્યાં વેજુની સાથે વેજ,
વેખો પ્રેમ જાતેય તે હામ, રેડે આદિય દશવદામ. ૮

—૦—

ગીત ૪૭ મું.

વિવાહની વરધામાં વરની તરફથી આવતાનું.

ગીત પંદરમું.

કન્યાએ કુરુકા એક પ્રથમ ઉત્તરનું મીઠ.

“વસ્ત્રો લાડીને યજ્ઞમારીરે, પીડી મેઝીને પાડે સારીરે.”
એ રમ.
વાંતાએ પુછ્યો પ્રથમ એ રે, આપો ઉત્તર સહિત વિવેક રે;
કમુખાને જે રંગ અરેયો રે, કેમ ઉતરી જાયડે બેઠેય રે? ૧
એવો ઉત્તર આપો વિવારી રે, યજ્ઞી અંતરે લેલ ઉતાનો રે;
કમું સાંભળે ઉત્તર સાંભળે રે, એનો રંગ નયનેડે કાચો રે. ૨
ઉતાવળથી ભ્યાં લાં જેમ તેમ રે, કાચો રંગ નયનેડે એમ રે;
કેળવી પાકો રંગ કસપ રે, તો તે કદિએ ન ઉતરી જાય રે. ૩

કન્યા રિયતિ જ કસપેરી રે, ન મદનરી જેનો નેતેરી રે;
પ્રથમ જાએ પાસ મેસારે રે, એ કામાં ને રંગને મુદારે રે. ૪
જવાને એ જાએ જવા રે, નારે રંગે તો રંગ ન જાય રે;
નેતે પાસે કમુખે કહેડે રે, વચરડે લાં મુખીને રહેડે રે, ૫
હાડી પીડી કુદા યાવ રે, તોય રંગ રીડો ન જાય રે;
કડી જાય જે રંગે આંક રે, નેતો રંગે જાએ છે રાં રે; ૬
એક એક ઉત્તરના કાપડ રે, સમજા મંદે રંગો રાજ રે;
જેમ દુષને આકરમિયાં રે, મન જેમ અન્યો અન્ય મિયાં રે. ૭
અંતો કાંઈ સખીએ કમુખ રે, ચાલે યજ્ઞ હવે કાકો વારે;
જાડી જુદા પડીને તે હામ રે. અર્થ પોત પોતાને ગામ રે. ૮
નિવ પ્રખી મળે પ્રભુ ૫ સરે, પ્રભુ પુરને અમારી આસરે;
એવો પ્રેમ પવિત્ર કસપ રે, દેવદાસનો રાજ વાવ રે. ૯

ગીત ૪૮ મું.

વિવાહની વરધામાં બન્ને તરફથી આવતાનું.

ગીત પહેલું.

વિવાહની વસ્તુએ અંતરવા વિરેનું પેટેનું મીઠ.

“અપરો ઉડે રંગ મેલેલમાં રે,” એ રમ.

નામાવતી રાણીકે રે; સાદામાં મેળવાત, વિવા આબેયુ
મેળાએ પદેસ મેલેયો રે, ચાવે નીને માત્ર માત, વિવા. ૧
સિંહલ દેશના છે. જોય રે; પ્રજા પદ હાથી મજાવ, વિવા. ૨
એમજ દેસ હાનનય રે, યોગ વણા વખાવ, વિવા. ૩
કેડ તો અર્જુનાનાં રે, વખાણે વર્ણ અદાર, વિવા. ૪
નવ વય વરિધારના રે, અથાવો સેકાં મે ચાર, વિવા. ૫
અંકાથી સોનું ચારિયે રે, એતી મને મહેરાય, વિવા. ૬
અંકાપરે જાના પ્રાંતમાં રે; એકાએક હીરાની ખાણ, વિવા. ૭
પદવી પદોમાં અથાવિયે રે; અમદાવાદી કીનખાવ, વિવા. ૮
આડિયો સરવ હોડેરી રે; પીળલાં બડ મને નામ, વિવા. ૯
રેડાં જો ચંદેરી પાવડી રે; અંકાએ કારખેરી સાલ, વિવા. ૧૦
વાવે પિતાંજર કાતોનાં રે; નીનથી નીનાઇ માલ, વિવા. ૧૧
અંકાએ જાવ જાગરી રે, કુમણાં આચારડી, વિવા. ૧૨
આદિવાસી કાનિયો રે, એકાએક સરસ મેવાડી, વિવા. ૧૩
કેતીને જા નામ પૂરના રે; પુનના હોડા પ્રમાત, વિવા. ૧૪
વિસવનવરના વાઝા રે; કહેદશપત બસી માત, વિવા. ૧૫

—૦—

૧ પોતને એરડિય એરેયો પ્રથમ પાસ જસારે છે.
૨ સખેન પૂરે હવામાં છે.

ઝીન ૪૬ મું.

વિવાહની વરદામાં અન્ને તરફથી આવતું.

ઝીન બીજું.

વિવાહની વરદામાં અન્નાવર વિનંતી બીજું ઝીન.

“સોનાના રથે બંદીર જાણે છે.” એ રાત.

અનન લીધું લાગીતું છે; સિધી આનંદ છે આનંદ,

શુદ્ધ તને સાદગી છે;

વિવાહની વરદામાં આવવા છે; કોઈ કંઈ શુભ કાળ, શુદ્ધ.

જો કંઈ જો સીમ તીવરે રોનાં જ નથી કાઢે આજ, શુદ્ધ.

આવિષ્કારની વરદા તને છે; દયારા નોંધે લાગ, શુદ્ધ.

તમરમાં કંઈ તો નીવરે રોનાંવાળી શીલ જ આજ, શુદ્ધ.

મયા મજ શુભાતના છે; કાળ અંતરે અંતર, શુદ્ધ.

કોઈ કંઈ આજે છે; અંતરનો વિરમવાળ, શુદ્ધ.

કોઈ કંઈ આજે છે; તે તો વચાનું તમામ, શુદ્ધ.

કોઈ કંઈ આજે છે; જાનશિવે તમામ, શુદ્ધ.

મન્ય પોતાના કોષિયરે; રૂંદ કા નંદીર, શુદ્ધ.

વચ વિવાહનાં બંધ છે; મંત્રોનાં ચાત્રીમાં ચાત્રી, શુદ્ધ.

શુદ્ધી રોનાંવાળાં તેમણે રોનાં છે અર્થ પાવન, શુદ્ધ.

શુદ્ધી રોનાંવાળાં તેમણે રોનાં છે અર્થ પાવન, શુદ્ધ.

અર્થ પાવન રોનાંવાળે છે; શુદ્ધ તેમણે વચા, શુદ્ધ.

વિવહનાં ઝીનવાળે છે; રોનાં રૂંદ અર્થ તમામ, શુદ્ધ.

કોઈ કંઈ આજે છે; કોઈ કંઈ આજે છે, શુદ્ધ.

—~~~—

ઝીન ૪૭ મું.

વિવાહની વરદામાં અન્ને તરફથી આવતું.

ઝીન ત્રીજું. પ્રમાણિતું પહેલું.

પ્રમાણિતું વર્ણન.

“સુર કંઈ રે, રોનાંવાળી કુળે, કે વાંજમાં

અને વાંજા છે” એ રાત.

સુર કંઈ રે, રોનાંવાળી કુળે, પ્રમાણિતું વર્ણન.

વાંજા વર્ણન રે, રાત વાંજા કાળ, પ્રમાણ રે. ૧

વર્ણન વર્ણ રે, કંઈ રાત વર્ણન, પ્રમાણ રે.

વર્ણ વર્ણ રે, રાત વર્ણન વર્ણ, પ્રમાણ રે. ૨

વાંજા વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે.

શીલે વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે. ૩

વર્ણ વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે.

વર્ણ વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે. ૪

વર્ણ વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે.

વર્ણ વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે. ૫

વર્ણ વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે.

વર્ણ વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે. ૬

વર્ણ વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે.

વર્ણ વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે. ૭

વર્ણ વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે.

વર્ણ વર્ણ રે, વર્ણ વર્ણ વર્ણ, પ્રમાણ રે. ૮

—~~~—

ઝીન ૪૮ મું.

વિવાહની વરદામાં અન્ને તરફથી આવતું.

ઝીન ચાતુર્થ. પ્રમાણિતું બીજું.

કુળે વર્ણ વર્ણ.

“કુળે વર્ણ રે વર્ણ રે.” એ રાત.

વર્ણ વર્ણ રે, કુળે વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

વર્ણ વર્ણ, કે વર્ણ વર્ણ વર્ણ; વર્ણ વર્ણ

માંવામાંથી ચંપાગ્રાહ ભવિષ્યં પ્રભુ મહ કરતાં
કર્યોય, કે કેતકી જામનો કુકોડ;
જનીવાસે ચતુર જમણ ભવિષ્યા; નાચે કુર
શાસ્ત્ર અટાળ, કે કેતકી જામનો કુકોડ. ૩
સાબન સદુભની સચારમાં; રચા માંડે વરખાર
કામ, કે કેતકી જામનો કુકોડ;
અધમ ઉધે કે બસન આદરે; દેખું એવું
દશપતરામ, કે કેતકી જામનો કુકોડ. ૮

ગીત ૫૨ મું.

વિવાહની વરપોમાં બન્ને તરફથી ગાવાનું.

ગીત પાંચમું. પ્રભાતિયું ત્રીજું.

પ્રભાતમાં ઉપનાર વિશે

“સૂરજ ઉભોરે, કેવડિખાની કુજી, કે ચાંચુલાં,
બહે ચાંચોરે. એ રામ.

રાને જાને રે, જમનિંદ વેચાણ, પ્રભાતેરે પાંચી ઉધેરે;
જેના ધરમાં રે, ધાવડાજ લક્ષ્મણ, પ્રભાતેરે. ૧
રાને જાને રે, કુસાદેરે વેચાણ, પ્રભાતેરે;
પદ ધર્યાં રે, શીખ દસવી પ્રભાત, પ્રભાતેરે. ૨
રાને જાને રે, બેચરિંદ બંધાણી, પ્રભાતેરે;
ધવા બસાળીરે, એની આજ વેચાણી, પ્રભાતેરે. ૩
રાને જાને રે, છવડોરવડુ વેચાણ, પ્રભાતેરે;
જેના ખનમાં રે, સાથે વચનન્યાં જાણ, પ્રભાતેરે. ૪
રાને જાને રે, છવડોરવડુનો જાણ, પ્રભાતેરે;
જેના ખનમાં રે, મેઢીની ટાંજા અજાણ, પ્રભાતેરે. ૫
રૂતે જાનેરે, છવડોર વડુની જાણ, પ્રભાતેરે;
જેના ચિતમાં રે, ધણી રીતે ચિંતાવ, પ્રભાતેરે. ૬
રાને જાનેરે, બીમનિંદ વેચાણ, પ્રભાતેરે;
ઠિલ શહેરે, દેખી કેળવી વચાણ, પ્રભાતેરે. ૭
રાને જાનેરે, જો રે કુઃ કામ, પ્રભાતેરે;
દેખે નેવું રે, ઘણે રજાગામ, પ્રભાતેરે. ૮

ગીત ૫૩ મું.

વિવાહની વરપોમાં બન્ને તરફથી ગાવાનું.

ગીત છઠું. પ્રભાતિયું ચોથું.

બ્રહ્માગ્રા બેઠા જામનારા વિશે.

“રામ ઉપર પ્રભાતે.”

સુખે પોદેરે, કનકચિંદ નરેજ, વાદાગેરે બેઠા જામનેરે;
જેના ધરમાં રે, પણે સખ દમેજ, વદાણેરે. ૧
સુખે પોદેરે, રમ કમળદી ભાષ, વદાણેરે;
જેની નારી રે, સુચરતાં મણાઈ, વદાણે રે. ૨
સુખે પોદેરે, કનકારતીની માવ, વદાણેરે;
જેના પુત્ર રે, છે સપુત સચાવ, વદાણે રે. ૩
સુખે પોદેરે, કનકાટના પુત્ર, વદાણે રે;
ચેની ચિંતા રે, જેને છે સીર ડગ, વદાણે રે. ૪
સુખે પોદેરે, લોકો નજરીના આજ, વદાણે રે;
જેને માથે રે, ન્યાયી રાજાનું રાજ, વદાણે રે. ૫
સુખે પોદેરે, ચંપાગ્રાહ ચતુર, વદાણે રે;
જેના ચિતમાં રે, નીંદે ચિંતા જરૂર, વદાણે રે. ૬
સુખે પોદેરે, જામનાગ્રા બુદ્ધજ, વદાણે રે;
જેના મંત્રો રે, વચ જુદિ વિજાણ, વદાણે રે. ૭
સુખે પોદેરે, જો રે રમ કામ, વદાણે રે;
દુનિયામાં રે, દેખે દશપતરામ, વદાણે રે. ૮

ગીત ૫૪ મું.

વિવાહની વરપોમાં બન્ને તરફથી ગાવાનું.

ગીત સાતમું. પ્રભાતિયું પાંચમું.

સંસારી મુખ અજવા વિશે.

“આરજીએકાં રજાણાં રે, જેસરી માંચાદેક રે.”

એ રામ.

મંત્રનિક સુખે રિરે, મંત્રનિક કામ રે, મંત્રનિક
કામ રે; વદાણામાં બેઠાં બેઠાં ભવિષે રે;
કરબેડીને રિરે ધોને, પ્રભુને પ્રજામ રે, પ્રભુને
પ્રજામ રે; મનના મનોરથ સૂઝા મનિરે રે. ૧
માખેએ પ્રથમ રમ સમરણના રામ રે સમરણ,
વા રજ રે, ચાંદણ ઉદેર સદુરગામી રે;
આનંદ સુદિ આપે, મંત્રનિક સાલ રે, મંત્રનિક
સાલ રે, ધરમાં સમરેક પ્રભુ રે પદી રે. ૨

આપે પ્રભુ સસરાજના, વંચનો વિસ્તાર રે, વંચનો
વિસ્તાર રે; દેરાણી જોડાણીતમાં જોડ્યાં રે;
શબ્દા જોડાણ તો કરે, સોનાનો વેપાર રે, સોનાનો
વેપાર રે, દીવર દોડાને ધણું ધોડ્યાં રે. ૩
સાસરાસણી સાણી, મામાં નજીક રે, માગીએ
નહું રે, નોંગરીએ રાણે નજીકોને રે;
આપે પ્રભુ અંતરમાં, અડકો આનંદને, અડકો
આનંદ રે, દેડમાં દરખીએ જયો જોડેને રે. ૪
સાને જાણ્યો સખી જાણી, વસે મુખે વાસ રે,
વસે મુખે વાસ રે, સાને વડુઓ સામુગીએ તારે;
એલી રીં પૂરે પ્રભુ, અંતરની આસ રે, અંતરની
આસ રે, મન ધાન્ય અખૂટ અંદાર ભરે. ૫
જોઈયાં યુધ્ધમાં આંગળુમાં, પગમાં પાડનાર રે,
પગમાં પાડનારે, આપે પ્રભુ કુંવર કોડામણે;
જાણ્યો પેલાએ કરિયે, લગન નિરધાર રે, લગન
નિરધારે રહેા ઠીસે દિવસ રજિયામણો રે. ૬
એચ્છા ઉપર ધણા, દરખી ધેરે, દરખી
ધેર રે; નમાં રોડીને રોડે તેમણિયે રે;
જાણ્યો ઠીસે ધેર, જાણ્યો ઠીસા બહેર રે, જાણ્યો
ઠીસા બહેર રે, વાળિય વિરધ વજાળિયે રે. ૭
રહે જ્ય દીપ્ત દોગ તો, કરિયે દોલ ઉપર રે, કરિયે
દિવ ઉપર રે; મોરવે નોંગરિયે આખા મામને રે;
જો જોનાં આનંદ કરે, કાળે અપાર રે, ઉપર
અપાર રે; દિગ્ગજ દગપતરામને રે. ૮

ગીત ૫૫ મું.

વિવાહની વરધોમાં કન્યાને ધેર માયાનું.

ગીત પેટુનું.

કન્યાના વિદ્યા કુજરથી જામનું ગીત.

“ સીતા મેઢરે મળિયે ” એ રામ.

સવન કુજરથી જામને, જોડા રીડે જનસાવ;

તેની યે. જાનું જાણ્યા, કેને વનું કન્યા કાવ
મારે માનમાં. ૧

જનમાં જેની ગુજન્યા, એ નેચ દુન હોડ;

જાનું જોડા જાણ્યાં, અંતર રીડે રીડે કોડ, કેર

કપો વરસો ને જેનો, વનો ગુજાળિયે;

રિંક રિંક જેનીયે રાજ્યા, જરો દેવ પરીદ, કોડ ૩

કોડ ૩, ૧૪ જેને કુંડ, કેવડ કન્યા રાજ્યા;

મુજોદાર જેને મુખ વડે, કવન જેને અનુપ, કોડ ૪

મળિયાગર જેવા માનિયે, કનકસિંહ ઉધર;
સવન વનને સીતળ કરે, એવા એનો ઉપાર કે
એવા ઉત્તમ હોડ્યા, ભૂતળ બૂવણ ગુણ્યા;
ધરિય અવિયજ રાખજો, યુધ્ધમાં એને સદાય, કોડ
ધન્ય જનમાં તે જનમિયા, કોડ ૫૨ ઉપર
નવજનમાં રાખીલામના, ઉત્તમ એનો અવતાર, કોડ
બીજા જાવજને મેરડી, તે તો તુચ્છ તમામ;
આશિય ઉત્તમ હોડને, દેહે દગપતરામ, કોડ

—૬૬૦—

ગીત ૫૬ મું.

વિવાહની વરધોમાં કન્યાને ધેર

માયાનું ગીત બીજું.

કન્યાએ માની પાસે કરેલાં વરનાં વખાણનું ગીત.
“ લાડકડી ચઢીરે કમાડ, મુજરારને નીરખવારે ” એ રામ
લાડકડી કહે ખાતા પાસે એકાંતે આવાસમાં રે
જોવા મેળાને ઉભસ, કુંડે ગેતી આમાસમાં રે.
જમસિંહજીને કુમાર, જે જોડાને ઉપર છે રે;
તેને મેં દહી તે કાર, બઝાળને અંદાર છે રે.
અધિક બહેનોએ એક, મુજર તેનો દેડ છે રે;
જમત વખાણે જેવ, એવો નર એક છે રે.
સત્વણી સરસર, ધરમ ધરનાર છે રે;
હીનને ઘન ઘાતાર, નોંધારાં આધાર છે રે.
જાગર સરખો મંજિર, મુજરધર ધીર છે રે;
એ તો છે ઉમરો અમીર, વડો મુજરાર છે રે.
જનમાં છે ઉત્તમ જાત, તે ધરમ પ્રખ્યાત છે રે.
પરિય નેનાં ખાત તાત, પ્રસિદ્ધ તે જાત છે રે.
મુજર સાત રામાવ, હીતેડે દેખામાં રે;
વડુ જાણે રાને જાણ, રહો સખા યામાં રે.
પ્રથમ કુજર કામે રામ, પ્રસિદ્ધ એનું નામ છે રે;
કુજ તેના અણે તમામ, જે દગપતરામ છે રે.

—૬૬૦—

ગીત ૫૭ મું.

વિવાહની વરધોમાં કન્યાને ધેર

માયાનું ગીત ત્રીજું.

કન્યાએ રામ-દીવાળી આનંદપરજાણે વિચારખાણે
તેનું ગીત.

“ મજૂરીએ રિંકડો, પંડે કાંડીરે. ” એ રામ
અંધાં કુંડી કહે રામ, પેલાની માતરે;

આરો મર્મ કહું બધો ખાત, તમે સહાતનેરે. ૧
 રૂ' રતનપુર આમ, ચેખાનું પામ છેરે;
 વસે મુંદર વર તે હામ, મનુરસિંહ નામ છેરે. ૨
 મેઘામાં નિરખા અગ્નિ, એ તો રહી રીતધોરે;
 ખાજ મોરાધું છે ખાડું ખીન, પુરી એની પ્રીતધોરે. ૩
 એ વરને કું વરીસ, હંચા જમરીસ-ધોરે;
 નહિ તો જાગ કુંવારી રહીસ, છેવાત બલિખનીરે. ૪
 આ મારા મનતપ્પો વાન, ન કહિ ચકું-લાતનેરે;
 છમે કે'તાં જામકે'તું ભત, કહી દાડું આ નનેરે. ૫
 સામળ્યા એવા વચ્ચર, માછ ને વારખોરે;
 મનસમજ્યાં વાતનો સાર, પડોબેલાં પારખોરે. ૬
 લાડખી પીરજ પાર, સમર કરતારનેરે;
 તેનો દુજ પિતા કરશે વિચાર, તુંફિકર વિચારનેરે. ૭
 પ્રજુ તારી પૂરો હામ, વિષન બધાં વામઠેરે;
 ક્યા દેશે નો દશવતરામ, તો સુખ સદુભમઠેરે. ૮

—૬૬૦૦૦૦—

ગીત ૫૮ મું.

વિવાહની વરદોમાં કન્યાને ધર
 ગાવાનું ગીત ચોથું.

કન્યા ઉપર લાવક મથા વિષેનું ગીત.

“રામ લક્ષ્મણ વન સીધાવનાં.” એ રામ.
 રાણી કનાવતી કહે કથને; અપાં કુંવરી છે
 ચુર મુલ્ય, પરજવા પ્રમાણ, લાવક ધર્ષ લાડખી;
 બણી મણીને મણેલા બધી ધધ; વળી સાં કહી
 વધવાં વખાણ, શુભો મારા પ્રાણ, લાવક. ૧
 ધીખી જાતોં વચિતાં ને સમજતાં, ધીખી
 મણતાં દરેક મહિત, રસોઈની રીત, લાવક. ૨
 ધીખી ભરત ચિતર ભાવનાવતાં, ધીખી કાવ્યકળા
 શુભ ગીત, અંચળ દીધે ચીત, લાવક. ૩
 એના નેવડે એની સાહેલિયો; જુએ પરલેલી
 સાસરે ભવ, હૈયે હરખાવ, લાવક. ૪
 એને પરજુવાની ઈચ્છા છે ધણી; આપ આમળ
 કેમ કે'વાવ, કે'તાં સરમાવ, લાવક. ૫
 રમ નગર રતનપુરમાં રહે; વર ચુરકુંવર છે
 વામ, કરેલો તે હામ, લાવક. ૬
 એની સાથે પરજુવા ઈચ્છા કરે; ધણું શુ કહું
 વમને વમામ, કરો શુભ કામ, લાવક. ૭
 જગતસિંહજી જગમાં વિખ્યાત છે; મોટા મોટા

રહે એને માન, સુખ સુવતાન, લાવક. ૮
 એનો પુત્ર ચુરસિંહ નામ છે; પડો યાજો છે
 સદચુરચાન, દેરે કન્યાચન, લાવક. ૯
 સોંપું વરે છે દેવતાં કાંઈ છે; મુખ રૂપને છે
 સર્વ પ્રકાર, ભુએ દારો દાર, લાવક. ૧૦
 લોકો કહે જમન માલો આલિયો; જનો કરશે
 જમન નિરધાર, નથી ગમી વાર, લાવક. ૧૧
 વરસાદના દિવસ ચીતી મથા; પડી અભ્યા કોના
 આંક માથ, ખુશો છે આગાથ, લાવક. ૧૨
 રહે દિવસ ઈશ્વર કપરે આપશે; માયું પ્રજુમને
 કું પ્રજુ પાથ, પૂરો પ્રજુ આથ, લાવક. ૧૩
 ઘણ મોટી, નથી દરે જાગી; કેમ અજાણમાં
 બેઠા આમ, છે જુદાના પામ, લાવક. ૧૪
 પ્રજુ સમરીને પત્રખ મોકિયે; દેશે આશિષ
 દશવતરામ, થશે તેથી કામ, લાવક. ૧૫

—૬૬૦૦૦૦—

ગીત ૫૯ મું.

વિવાહની વરદોમાં કન્યાને ધર
 ગાવાનું ગીત પાંચમું.

જમ નેવરાવવા વિષેનું ગીત.

“પીડી પીડી ચેખોર પીતરાપી.” એ રામ.

કનકારણો નેપીઝ તેડાવે, અંપાંનાનાં જમન |
 શુભ નેવરાવે; પાનાં ચેખી લેને નેપીઝ
 આભા, પ્રજુમને પાટ ઉપર પધરાવ્યા. ૧
 કંકે કેરો ચાંદરો કપાને કીધો, ચોખા ચોટી
 હાર પે'રાળી દીધો; આમળ મુણું કીડીને સોનાં
 મોહર, ચાછ યથા નેપીઝે નેપીઝ ચોર. ૨
 કરનેડો કે'ડે કન્યાનો ભાવો, અંપાંનાનું જમન
 શુભ નેઈ આપો; વરનું ચુરસિંહ નામ વિખ્યાત,
 લખી આપો જમન બહો ખાત. ૩
 નેપીઝે જમન નેઈ નિરધારણું, ચેત વડી ચોપ
 ને ચંદર વાર; માંડરા સુરત શુભ નેઈ દીધું,
 કુડુંની સરવ મળોને નક્કી કીધું. ૪
 સોનેરી અડારથી જમન લખાવ્યું, બોડું કરી
 નામઝઝીએ વિ'ટાવ્યું; રાણી કનકા વતીએ વધારી
 લીધું, નેપીઝનું સનમાન સાઈ કીધું. ૫
 દરખનાં વાળં લઈ વજમમાં, સાકર ને પાન

બીડાં બહેંચાળાં; એમાં મળી સરસ મંજળ
ગીત ગાય, દેખામાં દરખ ન સતુરે સમાય. ૬
સગાં રોડી સરને યયાં રહે રાજ, વાજીવયી ગામ
રહું બધું માછ; વારે વારે લોક પરસર પડે,
ઘેરેમાં પામ પુમ છે તે શું છે? ૭
અંધાખાનાં લગન એ તો જોવરાયાં, આ તો
એના દરખનાં વાગનં વમણ્યાં;
તે શુભીને દરખ્યા લોક તમામ, દીવલિને રીડ્યા,
દલપતરામ. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૬૦ મું.

વિવાહની વરધોમાં કન્યાને ઘેર ગાવાનું.

ગીત છઠું.

લમના કામમાં સો જોયી જેમાં એક ડેશીનું ગીત.
“બમણ પેઢેલો વધાવો મારે બાવિયો.” એ સગ.
લગન જોવરાવા સગાં રોડી સહુ મળ્યાં; મળ્યાં
કનકારાણાનાં પરડાં માપરે,
વિવા'ની વરધે સો જોયી સરખાં ડોશી એકલે;
પાનાં પુસ્તક જોઈ જોયી બોલિયા; પોસ મુઠો
બીજે લગન કરાવરે, વિવા'ની વરધે. ૧
બીજો એક દિવસ બારે માસમાં; એના જેવો
ઉતમ નથી કોઈરે, વિવા'ની વરધે;
એવા રાજ જોયીના મુખના સાંમળી; સર્વે જન
રહ્યા કમળ જોઈરે, વિવા'ની વરધે. ૨
જનુ કોપીને જુડાં ડોશી બોલિયા; કર્યો વાકુડો
લિંદની સમાનરે, વિવા'ની વરધે;
પરખા પરીઠા જોયી હતા તે ક્યાં મયા? ક્યાંથી
આજોએ આ જોયી જુવાનરે, વિવા'ની વરધે. ૩
જોયી બોલ્યા જે વાત બાર માસની; કેમ અમ
જેવે તે માની સમાવરે, વિવા'ની વરધે;
ચોગાસામાં કાઠવ કચર પલ્લ; તેમા લગન તે શી
રીતે કરાવરી વિવા'ની વરધે. ૪

૧ દોગી પછી ચૈતર માસમાં કે બદુતો તેની આસ-
પાસ લગન દેખ તોજ આ ગીત માતું મારક
આવે નેમ છે.

પડે ટાક અપાર પોચાં માસનાં; ટુંકા દિવસ
લિવાજાના દેખાવરે, વિવા'ની વરધે;
વગી શીવાજી મોઝ વમા શીમમાં; આવે લસર
તો લોક પુંદાઈ જાવરે, વિવા'ની વરધે. ૫
તેજા સમજમાં જન ન તેડવિયે; મોનો વૃદ્ધ
મુખની જો વાતરે, વિવા'ની વરધે;
કામજી માસમાં લગન ન લીજિયે; પડે વેરવાની
પળી પચાતરે, વિવા'ની વરધે. ૬
ચોખાં લગન તો ચૈતરમાં જાજો; મેકુ ખેતીનું
કરી લે સતુ કમરે, વિવા'ની વરધે;
નદિ કચસ કાઠવ કે ટુંકા દેવાધા; નદિ ટાક કે
પલ્લો નદિ પામરે, વિવા'ની વરધે. ૭
કરી પુસ્તક તપાસી લગન આપિયું; ચૈતર વડી
ચોષ ને અંદારરે, વિવા'ની વરધે;
દીયે દરખ્યા તો શુભી દલપત રહે; કર્યું એજ
લગન નિરધારરે, વિવા'ની વરધે. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૬૧ મું.

વિવાહની વરધોમાં કન્યાને ઘેર ગાવાનું.

ગીત સાતમું.

લગન સાંમળીને બાપારીનો દર્ડો તથા લગન,
લઈને મોર મોકલયા વિષેનું ગીત.
“માંડવામાં કોણ કોણ સાલન મોકારે.” એ રામ.
અંધાખાનાં લગનના શુભી સમાચારે,
વધો આખા દેસમાં ઊમંગ અપારે;
વિવા'નેજા બાપો અનુભવ એમાં ચાલેરે,
બાપારીનો ખાસ પલ્લો વેચારેરે. ૧

૧ કીચરે દલપતરામ લખેલે કે “ચોગાસામાં
લગન કરવાની જ્યેષ્ઠત્વ સાલમાં ના પાડીએ, તેમજ
ટુંકામાં ટુંકો દાદાડો તથા પલ્લામાં પળી ટાક પન
સંકેતિમાં દોષ છે માટે તે મદીનામાં જનુ લગન
કરવાની ના લખીએ. દુગાસાની તોફાનથી લગનમાં,
ઉપયોગી કેટલાંએક માણસો જામળી યયાં દોષ
તેમાં અથવા શીવાજી મોઝ લખવાનો વખત દુગા-
સની પછી ચોગાંક અઠર દિમાં મુધી જીનસંકેતિમાં
પેડેજોએ ત્યાં મુધી દોષ છે તેમાં જીનસંકેતિમાં
જનુ લગન કરવાની ના લખીએ.

મોતી ભેરા કોરીની મોઝાલો; શીરા શ્વેા ધન
અરબી દમર શોધાવો જાલર, લમનગાથો;
કાલે લાંબી રૂઝિયાને મોઝાલો; કરે અખના,
મોરા અંખાર લે માલ મીઠાર, લમનગાથો. ૬
રાત આંધે રૂઝ રંગરંગને; વસ રંગના કરે
રંગ, મોરે જોડી અંમ, લમનગાથો;
લીલો પીરો કમુમી મઝાલો; ચાવ દેખતાં જન
મન કંમ, વધે ઉગરેમ, લમનગાથો. ૭
રેલ દેશના દરેલ તેલિયો; ચીરામાં ને સુધી
મુલખ, પામેલા વખાળ, લમનગાથો;
કરે લાલ લેલી કારીમરી; કરે પાંચ મળીને
પ્રાણમ, પંજાબી પાળ, લમનગાથો. ૮

—૨૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૬૪ મું.

વિવાદની વરધામાં કન્યાને ઘેર માવાનું.

ગીત ૬૪મું.

દીરીને વરણા ધીમે દલાલો લેવા લિયેનું ગીત.

“રંગુવણી ધોડાલી.” એ રામ.

રંગુવણી આ સંસારમાં દોષ, વિવાલમાન દરે;
કરે દલાલી થકી કહેરે, અતિ એજ દિવસ
કનકાં, દલાલો બધો લીધિયો. ૧
વુન્ન જાનના કુશાલિને ધન, અર્થો પરીપણી ખાંત;
આરી પૂરીને પરવાલિયે; ભારે મુજબે મન ચાવ
નિના, દલાલો બધો લીધિયો. ૨
નંદા રંગાં મઝાલો, નેવા મેગર કહે મુજબન,
સુધી સમઘ કલિયો; ભારે માને અમારે

મન, દલાલો બધો લીધિયો. ૩

ભરેમજબ મેને આનનું, મેને મુજબ વડુ ન ચારે;

મંજુ જાનના ને મેનિયેરે, મેને અરુમ નેલો

અરુમ, દલાલો બધો લીધિયો. ૪

કુરી જાનના ને પીરયો, મેને કાંઠે કરી કંચા;

નંદા ચાલીને ખાં લો નંદેરે, મેને દલાલો ન લીધો,

જાનર, દલાલો બધો લીધિયો. ૫

મો રંગે જન રંગુવણી રંગુવણી નેલો; મારે;

મન ને આવી મેને આનનું, મેને પાંચ ન

દેલે વરણર, દલાલો બધો લીધિયો. ૬

મનુ મેને નેલો રંગે રંગે, મેને જાનના દલાલો

રંગે રંગે રંગે રંગે, મેને જાનના બધો પરી

ખા, દલાલો બધો લીધિયો. ૭

પરી નિયમ અંતર પરી, કરોનીતિ પ્રમાણે તતમે;

જોડી રીઝે રંગાં જમતોરે, દીલે દલાલો બધો

દેવ, દલાલો બધો લીધિયો. ૮

—૨૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૬૫ મું.

પીડી ચોગતાં માવાનું ગીત.

“કંકાં જાંડી કંકાતરી મોઝાલો.” એ રામ.

છરે પીડીમાં કંકર કનુરી; છરે પીડીમાં કંકર

કનુર, લાડકાને પીડી ચરે;

છરે પીડીમાં અંતર અરંગને; છરે પીડીમાં

અંતર ચૂર, લાડકાને પીડી ચરે. ૧

છરે કંકર દીલો આખા દેશમાં; છરે પીડીની

પસરે મુખસ, લાડકાને પીડી ચરે;

પીડી વાલેલે જાન સરીરનું; ચાવ પીડીની રૂપ

પ્રમાણ, લાડકાને પીડી ચરે. ૨

પીડી મોંધી મે મુજબતાનમાં; સાલ સોનેવાળી

સાતેર, લાડકાને પીડી ચરે;

ચરે પીડી તો ઉનસ અખોરને; જોને લડાખીની

દોષ કરે, લાડકાને પીડી ચરે. ૩

૧ કંકાં જાંડી દલાલો રામ લયેલે કે પારલીમાં,

કન્યાને પીડી ચોગતાં ગીત માળે. દીલુમેની,

કંકાં જાંડી વાલેલે વરને કન્યા તરફની રામો પીડી

ચોગીને તરફનેલે તેની મતનજ એની જાવાલે

કે વરના કંકરમા કંકાં ખેડ ખાવખ દોવો

જાવાલ ભારે. તે ઉપર એક કલિલાલ કે

કંકાં જાંડી રામની મનનાં મળીએ અને પાનુના

રામની લમજા રામીએ જાવાલો મેલો કંકાં

કંકાં દોલો ને આનુમાં એકને દીલો અને

ખીજને દીલો અમારે તો ખાંડેનું જાન કંકાં

જાંડી ને જાંડે દીલોમાં જાવાલો પાંચ કંકાં

રામીએ એની જાન ચલાલી ને મારેલો દીલો

જાવાલેલો. જાંડી ને જાંડે અમારે લેખ વંખ.

થાં જાંડે જાન કંકાં અને વર વરજાલ વંખ

જાંડી અમારે કન્યાની તરફની જાંડે વરને પંડે

મેનજ આધી ભારે કંકાં જાંડે કંકાં વરને

જાંડીને જાંડી મેલો. ”

૮ કન્યાને પીડી ચોગતાં “લાડકાને” એવું ૭૩.

કુટુંબમાં પણ કાઢને એમ ઉપરી કરિયે એક;
 મરણ તેની મનિયે, તો ઉપરે સુખ અનેક. ૫
 રાગનો દુઃખ ન માનોને, જે પ્રભ સ્વકંઠી થાય;
 નવું નહિ કોઈ કાઢને, કાઢને મગે નહિ ન્યાય. ૬
 નોશીની આઠા કરી, આઠા આરણ મળાને અનેક;
 ચરે કનું તમમાં યારી, કપરી કાચે એક. ૭
 તેની આંધે વગે સંતો, અમે કરાવી લેએ કપર;
 પ્રાપ્તને નહિ પૂઠિયે, લેકે એ આજ જવાનઘર. ૮
 એક કહે હું ઉપરી, ખોલે કહે હું ઉપરી યતાર;
 સદુ એમ વાઢ વડી જગથ, ચરે કાઢથયેદેવળી-ઘર. ૯
 કરિયે સજન મેળાવે, તેતો વધવા વિશેષ સનેહ;
 જે ઉદ્ધા વાંધા પડે તો, કાણુ તેણે તેહ. ૧૦
 હેવાની સાચવ ન રાખિયે, કળામળી વધારિયે દેવ;
 અણસમજુ એકાં યજ્ઞ કરી કોઈક થાય રજે. ૧૧
 ઉપર આપે દીન કલગે, ચેર માંડિયે મંત્રિક કામ;
 કુટુંબ કાંચે કાઢિયે, તેની રીતે દશવતકામ. ૧૨

—૦૦૦—

ગીત ૭૦ મું.

ઉકરડી નોતરતાં આવાનું ગીત ધામ્યું.

મધ કરનારી સંધિથી ભમરીનું ગીત.

“આખાં તે વારમાં મેરી નહિ કહે” એ રામ.

આજ આજે મારે આજે; આજે આજે
 નું જાહે આજે, રે ભમરી ભયા બાબરી;
 સજ તમારે છે સંધિયરી; વેધી નું
 મારે મન બાબી, રે ભમરી ૧
 મારે આજે ઉપે આજે;
 તેની યાહે કપે જાણવે, રે ભમરી;
 મુવનું સરમે તારો દેખોડો;
 તમારો દેહો દેખ. ૨ રે ભમરી ૨
 કાંતે કુટુંબ મેળવે; સંધિયે
 વગેડો કહ. ૩ રે ભમરી;
 મંત્રિકાએ કાંતે નહિ બુદ્ધિ;
 મે મેડું અચાજ અણ. ૪ રે ભમરી ૩
 વધે વિદ્યાર વગેડો વગેડો;
 તે. ૫ રેડો એક ક. ૫ રે ભમરી;
 સંધિયે કળામળી કાંતે ક.

સંધિયે સદુ કરેડો કામ, રે ભમરી. ૪
 વગેડો વડુ વગેડો લેકેડો;
 એ કહે વિવમાં વિચાર, રે ભમરી;
 તો તે પોતેજ પસવાડો;
 પોતાને કરશે વિદ્યાર, રે ભમરી. ૫
 કેવી નિશાનમાં તમે ભડાં;
 ક્યાં કીધાં કીધામજુ કાર; રે ભમરી;
 પૂરણ સંધિય પ્રતાપથી;
 ભાવે અણુ અંધાર, રે ભમરી. ૬
 સંધિયે ને વસે સંધિયમાં;
 એને પણ એનું મધે સુખ, રે ભમરી;
 જન જાતિ રેને સજ ને વગે;
 માયાથી તે વગેડે કામ, રે ભમરી. ૭
 આજ છે સંધિયનો સોદગો;
 ભવે નું આપીએ આ કામ, રે ભમરી;
 ઘણો વારે રેને સંધિય;
 રે કીધે દશવતકામ, રે ભમરી. ૮

ગીત ૭૧ મું.

ઉકરડી નોતરતાં આવાનું ગીત પાંચમું.

ઉકરડી નોતરવાનાં કાંતણુ વિષે.

“વડું રે પાણુ વડું ધામ્યું, કોઈ માળે
 ભવ રે.” એ રામ.

વિવત્ત પરમાંથી ચાળે, પુલે એકો કરિ રે;
 એકાંતે રાખી રહિયે, ક્યાં ઉકરડી નોતરિ રે. ૧
 આ ત્યાં પુલે કમળાનું, મંદારી નવ ક. ૨ રે;
 એકાંતે આજે આજે, સ્વચ્છ સાંધે. ૩ રે;
 વગળી ઉકરડી ઉકરિયે, વિવત્ત દીન રે;
 તેનયે પુલે વગળે, નહિયે રહી રીતે રે. ૪
 એ પુલે પરમાંથી વળોને, કુરંખાંતે રે;
 કુરંખાંતે આજે, તો આ રે. ૫ રે;
 કુરંખાંતે કાંતે રહિયે, એકાંતે, એક કામ રે;
 અંધારાને અચાજ, તેમ જાહે વગળ. ૬
 વગળી ઉકરડી નહિયે, પણે વેનવે રીતે રે;

૧ કાંતે દશવતકામ અનેક રે “તે એકાંતે
 એક રહી યાજે તેમ જાણવું વડું સંધિયે
 ક. ૫ રેડો”

ખાજકુરો કાંતો કીમિયે, સારી સમજણુ લેને રે. ૧
 વિવાતા ધરને આંમણે, નહિતો કાઢવ ચાવ રે;
 આકતાં પણ આડમણુ પડે, દુરમથ રેખાવ રે. ૭
 સાં રાખો સ્વચ્છ આંગણું, સર્વે સમજને આલરે;
 તો તમને આસિય અંતિ, દેશે દલપતરામ રે. ૮

ગીત ૭૨ મું.

વરના કુલેકામાં (એકલે કે વરપોડામાં)

ગાવાનું ગીત પેહેલું.

પોસ ભરવાનું ગીત.

" રહે તારાં નાખીએર રાખીયારમાં ?

ને રહે તારી શેવ ભરી રી " એ રાગ.

મારે માલદાસ પુરમાં હિસાર, આજમાવે પોસકે ભરયોરે
 મેયરમાધિર છપોર વટુલેનાર, આજમાવે પોસતે ભરી
 તેને સારા સમજણુ રાખીયાર, મોલીનું ડોઝાં સિર ધરયોરે;
 દોષર પોલીંગરો દાર, કપાળે કંઠિતમક કર્યું રે. ૨
 નાનીડે વધાયા વારંવાર, મુખમાં લીધાં મીઠાં રે;
 અંતરમાં આમણુ અપાર, દીકરાનાં કાંઠાં દીઠાં રે. ૩
 એકમાં દરાની સરદાર, દોઢામર એક આલિયો રે;
 નેનાં નેની સુરત શીતર, લાખે પીયોડી કાલિયો રે. ૪
 તે પોલીનું નિરખતાં તેજ, અવકોરવકુ ભવે વારમે રે;
 મેયરમાએ લીધી કે ભવેજ, લાડકા વરને કારમે રે. ૫
 રાજમાં પાને રાજિયાર, વરપોડે વધારિયાર રે;
 અવકોરવકુ મે આજમલી ખાત, આડે કોટિવધિયાર રે. ૬
 અંતરને કમ્યારી અસિય, પરખી બેઠા પધારમે રે;
 ને ને પારો ને તે મનદીવ, તમાર અંધ સારમે રે. ૭
 જાને તુમ મળમે કાને કામ, તમારું દુઃખ દૂર મળે રે;
 રહે અંતર દલપતરામ, તમાર મન સદા ચમે રે. ૮

ગીત ૭૩ મું.

વરના કુલેકામાં (એકલે કે વરપોડામાં)

ગાવાનું ગીત બીજું.

અમરવિજય અમરનું ગીત.

" રહે તારાં પદમ વનુ, પદમ વનુ પો.

ગાએ હીરે જમણે. " એ રાગ.

કમળગિયાનો જામે સોવડાવો, જામે સોવડાવો,
 દોર ગીકાર લીધાવો; એરે જામે છવા વરને પુરોવો,
 વરને પુરોવો, સિર સિરજન નધાવો. ૧
 પાનને શીરણ પોસ ભરાવો, પોસ ભરાવો,
 મોલીની હોરે વધાવો; જરિયાનના ખમે પદમ
 નંખાવો, પદમ નંખાવો, મોલી તોય લટકાવો.
 પોલીને કાળે મુકરા બગાવો, મુકરા બગાવો,
 મ્હોરડે રૂતા યુગલો; કુંદનોરો મ્હોરડે કરાવો,
 મ્હોરડે કરાવો, માથુક મોલી મઢાવો. ૩
 લાખ ટકાનાં કાંઠર લાવો, કાંઠર લાવો,
 પોલીને પાવે પુરોવો; પાદશાહીનું પમાણુ
 મંચાવો, પમાણુ મંચાવો. પોલી ઉપર મંચાવો. ૪
 એ પોલી ઉપર છવા વર મઢશે, છવા વર
 મઢશે, લાવે લગામ પાડશે; તમરીતજા મન
 નેવા ઉપડશે, નેવા ઉપડશે દુરમન પુરોજનકરે. ૫
 રૂપ નેહ મન કાઠાનું મ્હોરો, કાઠાનું મ્હોરો. લગોલગી
 મુખ સાચું નેરો; રનેહી સર્ગ પણ સર્ગ સોનેરો,
 સર્ગ સતિયો, નિરખીને દરખીત દોરો. ૬
 પોલી ઉપર વરસય નિરાળે, રાખ નિરાળે,
 શોખીન સમન સમાળે; ઉતતપી કબી
 સિરપર લાગે, સિરપર લાગે, જાણ મિલિપિયાળે. ૭
 કુંવર પધારે પરખવા કામ, પરખવા કામ,
 હે જમલીનું તામ; દોઢ યાદી આસિય રેશે તે
 કામ, રેશે તે કામ, દિગ્ગજ દલપતરામ. ૮

ગીત ૭૪ મું.

વર તમા કન્યાના કુલેકામાં (એકલે કે વરપોડામાં)
 ગાવાનું ગીત પેહેલું.

અમરનું ગીત.

" મોલજામે મોલજાનું મેલજાનું. " એ રાગ.
 માવનું મુંધાં કાઠ મુંધાવ મમતો; તારા મમતો
 અનીલુ મમતો, માવનું મુંધાં લાખ મુંધાવ મમતો
 તારા મમતનું આપીયુ મૂવ, મારી મુંધાં મુંધાવ
 દુઃખ ને નું કલીત તે કર્યું કમુલ, માવનું. ૧
 નેવી દોષ તારી મડુલ, તેડી કરને નેવી કરકન
 કક અતીત સખંદ મજ, માવનું. ૨
 નેવી કરને કારીનું નેમાં, મુંધાં દોષ નેવ

જેવી જેમાં; મોઢ પામે કુર્નિર તેમાં, માઝવુ. ૩
 વર લાકણનેરે કાને. જેવે કુંચલે મળ્યો તું
 આને; જેવે ઘવર્તિને કાને, માઝવુ. ૪
 મળ્યો મુઝ પામે મુઝવાન, કારી ચામે કહે મુઝવાન;
 ૫૧ મુખોળન જોઈ મુઝવાન, માઝવુ. ૫
 જેમાં કુર્નિર જેવે જોઈ જોઈ, મુખે અંજમાં
 કમને આણી; રીકે રાત્ર અને વળી રાણી, માઝ. ૬
 તને આણી રીકે રાત્રે કાર, વળી કોળ આણ સહુઆર;
 કાર હેમની મહેર હમર, માઝવુ. ૭
 કારિતની કિમત કાર આણે, જોઈ મળ્યાનું
 મુઝવ્યાણે; રામે દરવર બાળ મુંજાણે માઝવુ. ૮

ગીત ૭૫ મું.

વર તથા કન્યાના કુલેકામાં (એરલેકે વર-
 પાણમાં) આવાનું ગીત બીજું.

સોડીનું ગીત.

“હસા તે વરણી ને મર્યા તે નવણી.” એ રમ
 દેખિએ વરણી ૧૫ મળ્યો પિંગળની પથરાઈ; રાણી
 સોડી રે રાણી રે, વરણી, જેમ રમ કન્યાણી ૧
 ૧૫ મળ્યો રમ રાણી, રમ રાણી, રમ રાણી
 જમના જન સહુએ જોઈ રે, વરણી. ૨
 એ રાણી રે રાણી આવી વરને જાણે મુઝ
 ખાંચી મળ્યો; મુખને મળ જાણી રે, વરણી. ૩
 એનાં જોઈ મળે જાણે જાણે, નરે રીને પાણી
 પાણી; મુઝવ્યા વિગમાં જાણે રે, વરણી. ૪
 વરણીને વરણી મળી જાણી, જાણ જોઈ રે
 મુઝવ્યાને જાણી; વરણી વરણી રે, વરણી. ૫
 આણી હસાને રાણી હસાને, રાણી કહે એની
 પાણી રાણી રાણી રાણી રાણી રાણી
 પાણી રાણી રાણી રાણી રાણી રાણી
 રાણી રાણી રાણી રાણી રાણી રાણી

ઈશરની રમના મર્ઠ આ ને, મદિઆ તેનો કારો
 કામ કામે; રીકે દરવર રામે રે, વરણી. ૮

ગીત ૭૬ મું.

વર તથા કન્યાના કુલેકામાં (એરલેકે વર-
 પાણમાં) આવાનું ગીત ત્રીજું.

સાજનનું ગીત.

“મુઝા કારી રાણી જાણે.” એ રમ.

મળ્યા વરણીને જન મળ્યા, રાણી હાથ મુઝાવના મળ્યા;
 નવો કાર તોરના તોરારે, સમી સાજનની જે રામા. ૧
 આજા મહેર મુઝા મુઝવ્યા, આજા રામ કામ રીયાન;
 આજા જાણી આજા રામાન રે, સમી. ૨
 જનના રિચિત્ર જાણી જાણે, રામા મુઝા રીશીની જાણે;
 રામા મહેર રે રામા રે, સમી. ૩
 મુઝા જાણી આજા જાણી, મુઝા જાણી જાણી જાણી;
 આજા રામા રાણી તેમ જાણી રે, સમી. ૪
 રામા રમ રામા ને મુઝા રામા, મળે જાણી મુઝા રામા;
 રામા મળ્યા અનિર મુઝા રે, સમી. ૫
 આજા મહેર મળ જાણી, આજા રામા પથરા આજી;
 રામા રિચિત્ર રે રામા રે, સમી. ૬
 રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા
 જાણી મુઝા મુઝવ્યાની જાણી રે, સમી. ૭
 રામા જન મુઝ જાણે રામા રામા રામા રામા;
 રામા આજા રામા રામા રે, સમી. ૮

ગીત ૭૭ મું.

કન્યાના કુલેકામાં આવાનું ગીત.
 મુઝા રીચિ.

“મરી રે રાણી રાણી મુઝા” એ રમ
 તે રાણી રાણી મુઝા;
 રામા રામા રામા રામા

મુઝા રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા
 રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા
 રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા
 રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા

૧ કન્યાના કુલેકામાં એમ મુઝા રામા રામા
 રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા
 રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા
 રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા
 રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા રામા

-ચાણુ સસરા તમારા જગતસિંહે;
 કરી ખરીદ તે ખરચીને દામ, સહુથી, જોડો;
 -ચાણી સાસ કુબારેએ જોડલી;
 લાગવાઈ તમારે કામ, સહુથી, જોડો. ૨
 -ખેતરસિંહ તમારા જેઠ છે;
 રાણી છપકારવડુ છે નેરાણી, સહુથી, જોડો;
 દેવીસિંહ તમારા દિવર છે;
 વળા દેવકારે વડુ છે દેરાણી, સહુથી, જોડો. ૩
 -વિમળાઆઈ તમારાં નથુદ છે;
 એવી-સારી છે સાસરવેલ. સહુથી, જોડો;
 -અત્તરસિંહ તમારા કંચ છે;
 ઊગાવાળા ડબીલા છેલ, સહુથી, જોડો. ૪
 -તમે પિયર ખેતવાં જો પાતળાં;
 તમે કનકારાણીની ખેટી, સહુથી, જોડો;
 માતા કનકાવતીને ઉદર વરવાં;
 તમે સદયુષ સંમદ પેટી, સહુથી, જોડો. ૫
 -તમે ખનપાળમાઈનાં ખેત છે;
 તમે ગુલાબવડની નજીક, સહુથી, જોડો;
 મુખ મળકે તમારૂં મનોહરૂં;
 જેવો મળકે પુનમનો મંદ, સહુથી, જોડો. ૬
 તમે નારસિંહની બાણી છે;
 કમળસેન કાકાની બનીઈ, સહુથી, જોડો;
 તમે નીતિના રસની અસરધરી;
 મન બીતરમાં રહ્યાં બીંછ, સહુથી, જોડો. ૭
 તમે ચૌક વિદ્યા ને ચોસક કળા;
 તેનાં બહોળો તત્ત્વ તમામ, સહુથી, જોડો;
 એવા સદયુષ દેખીને દૌલતધરી;
 રહે આશિષ દલપતરામ, સહુથી, જોડો. ૮

ગીત ૭૮ મું.

ધરને ધેર લગનિયા લગન લકને આવે
 ત્યારે ગાવાનું ગીત પહેલું.

લગન લાગ્યા સિરે.

“છરે આજ મેં તો ચોળા જવન ગોતવા.” એ રામ.
 છરે આજ મારે આનંદ અતિ થયો;
 આગ્ય કનકાણીના ગુરુ ગુણુ ગોવિન્દ.
 મુખ લગન લગાવી લાવિયા;
 - ૧ ને રિપર કુવારો દોષ તો “વળા આ-
 વની વડુ છે દેરાણી.” એમ ગાવું.

કું તો લગી લગનિયાનાં દરમે એવારણાં;
 પ્રેમે પાણી સારી આકરનું કરી નીર, મુખ. ૧
 છરે લગનિયાને આપું લાયક બેસણાં;
 એના સાથીએને શેત્રી થીકાર, મુખ;
 છરે લગનિયાને આપું ઉતરવા એવાર;
 એના સાથીએ ઉતરશે ધર મોઝર, મુખ. ૨
 એના હાથીએને નીરું સારી શેત્રી;
 એનાં ઘોડાને નીરું નામરવેલ, મુખ;
 આપું લગનિયાને ઉજ્જાદક અધોગયા;
 અને ખરદન કરવા આપું તેમ કુલેષ, મુખ. ૩
 કું તો લગનિયા જણુને જમાડું લાપચી;
 એના સાથીએને પણ સારો કંસાર, મુખ;
 મારે ધેર રે આજ સગાં સનેદી તો મળ્યાં;
 રનેદે કરશે લગનિયાને સોએ જુહાર, મુખ. ૪
 વરનાં માતાજીએ લગન વધાવિયું;
 વરના દાદાજીએ વાંચ્યું કરી વિરેક, મુખ;
 છરે લગન તણે મુખ દિવસ થયલે સાંભળો;
 છરે રતનપુરીના દરખા લોક અનેક, મુખ. ૫
 છરે લગનિયાને આપી ચાલે પાખી;
 એના સાથીએને પણ સારો ચિરપાવ, મુખ;
 છરે લગનિયા લાગ્યા તે લગન વાંચતાં;
 છરે રિકાયાં બડુ રીકયા રાણા રાવ, મુખ. ૬
 છરે વિવાનાં વાળું વિધવિધ વળગવિધાં,
 છરે સાકર બહેચી તેવો નંદ મુખાર, મુખ;
 છરે મંગલ ગંત ગાય મળીને માનની;
 છરે શેલીતા સ્ત્રિયા સોએ સજુગાર, મુખ. ૭
 છરે લગનિયાને આપીને વિદાગીરી;
 છરે કરવા માંચું વર વિવાનું કામ, મુખ;
 છરે પ્રભુ પ્રતાપે ખરદન મુખ પૂરી થયો;
 છરે દૌલતી આશિષ રહે દલપતરામ, મુખ. ૮

—૧૨૨—

ગીત ૭૯ મું.

ધરને ધેર લગનિયા લગન લકને આવે ત્યારે
 ગાવાનું ગીત બીજું.

“નાંખ કુડી તે નમર સોહામણી” એ રામ.
 સખી આજ વધાવેરે આવિયો; ઉપજાવિરે રે
 હરખ અપાર, સખી આજ મંગલ સોહાયો;

મેનો મેરે મેનીકે વધારિયો; અને જાણિયે રે,
આજનો વાર, મળી. ૧
આજ તોજુ રોકે નધ વિયે; મનવિયેરે,
મંજળ મીન સખી; આજ મંજળ સોદશે;
પેર સોરી મનને નેમ્મરિયે; ઉપમરિયે રે,
પૂરજુ પ્રેમ, મળી આજ મંજળ સોદશે. ૨
મેનાં મેનીકે મોઢ પુરવિયે; આજવિયેરે
આજનું આજ, સખી આજ મંજળ સોદશે,
વળી મંજળ જાગુ મંજળિયે; સખીમરિયે રે,
રોમ્મો સાજ, સખી આજ મંજળ સોદશે. ૩
આજ આજીયા આજવારિયે; રાજવિયેરે,
રંમ આજ, સખી આજ મંજળ સોદશે,
આજ સોદલી રીત સખીજે; નેધી રામિયેરે
તનનજી તાજ, સખી આજ મંજળ સોદશે. ૪
અને રોમ્મો, સખી આજ મંજળ સોદશે;
મુખર ઉપ્પર, સખી આજ મંજળ સોદશે;
વગ્ન રિયે વિનોદ વધારિયે; સખીરિયે,
સરજનહાર, સખી આજ મંજળ સોદશે. ૫
રમ રમેલી રંજાવિયે; મીરજાવિયે રે,
વિય રિયે, સખી આજ મંજળ સોદશે,
પ્રેમે દીપમાળા પ્રમદારિયે; વળમરિયે રે,
વિરિય વાહન, સખી આજ મંજળ સોદશે. ૬
આજ સોના સખીપરી બદલિયે; રાજાવિયેરે,
પૂરો પ્રનેદ, સખી આજ મંજળ સોદશે;
આજ પૂરજુ ઉપ પ્રમદારિયે; મંડી પંજીયેરે,
હરિયે વિનોદ, સખી આજ મંજળ સોદશે. ૭
આજ હરખ દેખ આજા મનને; મારાપામનેરે
અધિક ધરાવ, સખી આજ મંજળ સોદશે;
દીકે હરખને દલપતમને; મુલ કમનેરે,
કરચ વહાવ, સખી આજ મંજળ સોદશે. ૮

—૨૦૦+૨૦૦—

ગીત ૮૦ મું.

વરને પેર લગનિયા લગન લગને આવે ત્યારે
માવાનુ ગીત ગીતું.

રતનપુરમા લગની પામડુંમું ગોત.

“તું તો લીલી પીતી પાંખના પોષણરે” એ રમ.
છરે રતનપુરમાં લગન ગણે વિખ્યાત થઈ રે;

૧ આ ગીત નામ હાલેર કરીને કન્યાના જાપને
પેર ખજુ મચા.

છરે હરખ પડેલો કપાળો પેર પેર રે,
વિચા'ની મુનું વધામણી રે;
છરે કંકુ છંદીને લખી કરીતરી રે;
છરે સજીઆરમા માંડું મુંદર મેદર રે, વિચા'ની. ૧
છરે મ્હોરેલો રચાય માંડો માંડો રે;
છરે વસ્તુ બોલી રિયે પ્રમાર રે, વિચા'ની;
છરે મરીયર તેમજ દેશો દેશના રે;
છરે સોની ભેસારય પગા સજીઆર રે, વિચા'ની. ૨
છરે જમસિંદણનો કુંવર રોકે પરજી રે;
છરે રનમાજીકેરી કુંવરી સાથ રે, વિચા'ની;
છરે ઘેલવ રમણે આજા દેશમાં રે;
એવો દિન કપારે દેખાડે દીનાન. ૫ રે, વિચા'ની. ૩
છરે દિહીયો મુંદરવાન પુછે દીવાનને રે;
છરે સેનું યાથી જાકુ મેંપું રેચાય રે, વિચા'ની;
છરે જમસિંદણવાળો જાણે નેદા રે;
છરે સેનું પલું ખરોદ કરેલો સાથ રે, વિચા'ની. ૪
છરે મુશમાં તેથી સેનું મેંપું થકું રે;
છરે અચરમ કપાળું મુશમાં સેનું માન રે, વિચા'ની;
છરે મુશવાનને જાણે સાંચાર બોલી પછી રે;
છરે દીકમાં રાજ જાકુ યવા દીવાન રે, વિચા'ની. ૫
ભારે મુશવાને માંડું રાજા જમસિંદણ રે;
હરખમાં આનંદ આનંદ પામણે અમને આજ રે, વિચા'ની
જે જે ભેજે તે વસ્તુઓ મંજાવણે રે;
મુને રૂંભે કાંઈ અમરરમુ દોષ કાઢ રે, વિચા'ની. ૬
દાથી થોડા તથા પેદારય પામણી રે;
જે જે અમારું છે સર્વ તમારું તેલ રે, વિચા'ની;
તમે છરમા જુલુજ ભરી ન ભાલો રે;
પણે આજો છે મુને અસહ્યો સોદ રે, વિચા'ની. ૭
અનથી મ્હોરે હરખે મ્હોરો વિચા'માંડો રે;
મ્હોલી આજ તમારે હરખી છે મ્હોર રે, વિચા'ની;
કહે દલપતમ સાહે એમ માવિયું રે;
પ્રેને પ્રવને પરજીયા રીડી પેર રે, વિચા'ની. ૮

૧ આ રીઝાણે પોતાના રાગનું નામ ગાવું. જે
મઠે, વદવાણમાં દોષ તો “છરે રાગ જાણસિંદણ
પુછે દીવાનને રે” ૨ આ રીઝાણે રાગનું અને
વરના જાણનું નામ ગાવું. જેમઠે, “છરે જાકુ
સિંદણે માવું મુંદર મેદરે રે.”

પુષ્પરિયાગા રથ યજ્ઞા રે, તેની યમયમ પુષ્પરી યાવ;
મામમાંઅવરજ રૂપરૂપે, આનેકિયેસાળવરજુવાળય. ર
રોવે રોમાં ત્યાં જોવા મળ્યાં રે, જોઈવસું વખાણે રથ;
ત્યાંના તથાગીએ પૃથિયુ રે, રાજ કથાનાએ જ્યારે ભૂખાં ૩
કેમ માવાને હાર વસ્થા રે, ગિય જાણીજા કુળ દીપ;
કુણરે આને હાર વસ્થા રે, જમલિંહ કુળયા અધિપ. ૪
રતનપુરીના રાધિયા રે, ભવું રાજનમર રહે સેહેર;
કન્યા રી છે કુનારી રે, રાણા કન્યા વેલકને વેર. ૫
સુણીને વચારી એમ કહે રે, એને અમારા રાજના મિત્ર
ને પદી અહીંમાં રોડા રે, જાણ વાળી છે વારિચિત્ર ૬
મેચ ખોલકાઈને રે, અજા કીધા વચારીએ ભેટ;
વેડિયા રથવીર આધિયા રે, તે તો વધારવાને વેડ. ૭
ત્યાંકો ભન આમગ વધી રે, ત્યાંતો સાધ વધાઉંડુક;
દશવતીમ દેખી કહે રે, વરસાળ તને યન્ન ધન. ૮

ગીત ૮૬ મું.

ભન પરમામ જતાં રસતામાં માવાનું ગીત ચોથું.

ભનની જુગિય વિષેનું મીઠ.

“કરસવિલસામીદેવિનું, મણુપવિલામનું પાંચરે.” એ રમ.
જુગલ જોઈ રી ભનની, ભનની પહેલે વાવરે;
રથારી ગિયા મુઠવાનની, ખનની લેવા છે ખાવરે. ૧
દેહતો મુને દેખાવે, રાવે અવરજ જોડે;
કથાને આ જુપ દેવાવડાં રાવે રહેવે કાઠરે. ૨
કેણે આ રડા જમલિંહ! અધિયું આપ્યાંથી આજરે;
સરોર આપણું દે. જમલિંહ અધિયું દેખાવે સાધરે. ૩
આપે વજા કરીરહે, ધીર છે રડીયા ભાવરે;
મોડા મોડા એ અધીર છે, ધીર છે કવની કાવારે. ૪
વિષમ જોઈ વખલિયા, વખલિયા વગ છે તેવારે;
પૂરીકિમતના પ્રમણુયા, અધિયું કથાકાંએવારે. ૫
પુરુષ પદા ૧૨ નાગના, નાગનાએ નથી પારે;
લાઈ રેજા જામખાના, જામખા ઉપમ સરે. ૬
સરજ. ના ૨૨૨ ૨૨૨ ૨૨૨ ૨૨૨ ૨૨૨ ૨૨૨
રતનપુરીના રાવ છે, ભાવે એવીને ભનરે. ૭
વિષમ જનને વિષમ છે, જમ છે રૂડે વરસાળ રે;
દેવ પુત્રી દશવતી છે, કામ છે રાજનું આજરે. ૮

ગીત ૮૦ મું.

ભનને સાંભેયું કરવા જતાં માવાનું ગીત પેહેલું.

“જનક રાજને માંડરે.” એ રમ.

અતિ હોઈ નથી આવેલે, જો વરસાળની ભન;
કલાવ વચારે સાથે મળું, રાવની લેવા સામાન,
૪૩૫૫ વાળે રતનપુરમાં. ૧
હારોહાર છે દાધિયા, ઉપર અંખારી લેવા;
અમર દેહે વરસાળને, અમમ જગલે જ્યોત, ૪૩૫. ૨
૪૩૫ મુને છે યોગા, અવનેષા છે અધાર;
જમનર રાજર કામે જડું, રાપે પરિયાં દાધિયાર, ૪. ૩
પુષ્પરિયાગા છે રથ યજ્ઞા, જેવાં દેવ રિમાન;
ઈડાં કમરે લેવાવજાં, જોવા જોવી છે ભન, ૪૩૫૫. ૪
જોવાવંતી ભનરકીરો, માવે મંગલ ગીત;
ભણે કાવચ રડુકા કરે, મણુપ મોરી છે ચિત, ૪૩. ૫
માંમાં જંગુ ગામરે, કમલ કમો છે રોજ;
વાળે દેવનાં કુલો, આગિત તાઝ અજુલોજ, ૪૩. ૬
આવી માવને મેહરે, ઉપર વા સરોર પાઠ;
મેહરાના જામખાં જુએ સાનેવાની વાઠ ૪૩. ૭
મ. જુસ જોવા જડું માવ, જોઈ વરસાળનું ૨૫;
કહે દશવતી સરને મરે, ભાવે વાંકાં જુપ, ૪૩. ૮

ગીત ૮૧ મું.

ભનને સાંભેયું કરવા જતાં માવાનું ગીત બીજું.

“કરે કુરે રથાણુ ભાઈ વખને વિનું;
વચારી લેવામાં રથલોભાઈ નેકરો અજાણ,
મામ ન ભણું કથી રીને મરણું.” એ રમ.
મામા વચારા વેવાંએ તને વિનું;
મામા રથાણુ અવરજ અવરજ પું અભા. ૧
અવરજ, જાહે ૪૩૫૫ વચારા વેલકને;
મામા વચારા વચારી સાથે ૪૩૫; ૨
કેમ કામ પડું પુણ્યને અજાણ્યાં પાડાં, ૪૩. ૩
કમરે ઉપરના અધિયું રતન મોડા;
વચારાને રી રેડાને ને મેડે, ૪૩. ૪
મામા અધિયા ને જાવો ને. ૪૩. ૫
મામા અધિયા અધિયા છે ૪૩. ૬
મામા રથાણુ વચારામાં; ૭
મામા અધિયા વચારા છે ૪૩. ૮

તમે હો સહુ જનની સારા; મને પ્રાણુયજો પણ પ્યારા;
માય કોયનના તમે તારા રે, સાહ્યા. ૩
હું તો જનમે જનમ તમારી; તમે નરવર ને હું નારી;
નહિ તો રહું જનમ કુંવારી રે, સાહ્યા. ૪
જેમ ચક્રેર ચંદ્રની કીર્તિ; જેવું મધ્યજું જનમાંચિત;
માફ મન તમમાં એવી રીત રે, સાહ્યા. ૫
મેં તો કરી તમ અરમે કર્યા; મને લાગી તમારી ગાયા;
ખારી સમી સામુના જળા રે, સાહ્યા. ૬
મેં તો પાંચમાં તમારાં વેળાં; તોડમાં લાગ્યાં મુખ દેખાં;
હરે નિરખત તારસે નેળાં રે, સાહ્યા. ૭
ધન્ય ધન્ય સતિ પતિનો સ્નેહ; છાં એક ને જીવાદેહ;
હરે હવત છાંને એક રે, સાહ્યા. ૮

—૬૦૪૫૦૦૦—

ગીત ૬૬ મું.

વર તોરજુ ચકતાં વરપોડામાં ગાવાનું
ગીત ધ્યાનું.

હાલજીના હરેલાનું ગીત.

“આજા મુંધત તે વડુને બાલેય લાગે.” એ રામ.

રહું છે યવનકા રૂપ તમારું;
રૂપ તમારું તે કામજુમારું;
એક પામું છે મન માર, કેલરિયા લાલ,
રહું છે યવનકા રૂપ તમારું. ૧
કામજા પાંચી ખાઈ, કામજું કિરિયું,
આંતરમાં વચ્ચે વચ્ચે કિરિયું;
તમને વરજાનું નહીં કિરિયું,
કેલરિયા લાલ, રહું છે. ૨
મુખ ધરી અચરે લાલચો મળે;
મનના મનેરક દુરંગ દુરંગ;
હાં દુરંગે મન દગાવડે,
કેલરિયા લાલ, રહું છે. ૩
એવો મુરખ એવો કમલ એક અપાનું;
એવું ન આપું ને વેનજું આપું;
વન કિરિયું કેવ અપાનું;
કેલરિયા લાલ, રહું છે. ૪
એક પાંચી કિરિય પાંચ નવનું;
કિરિય દિરે રો મેરો જાનો;

શુ કહે કેમ નથી જાનો,
કેલરિયા લાલ, રહું છે. ૫
જાલો પંચારો મારી સામુના જળા;
મુજને લાગી તમારા મુખમાંની માયા;
કુર્યાન કાંઈ મેં તો કાયા;
કેલરિયા લાલ, રહું છે. ૬
એવો કરીને લાંચી જાન ચલાવો;
સાહ્યા આવી માફ શેઠેર શોભાવો;
બાલા વેગેથી બેઠા આરો,
કેલરિયા લાલ, રહું છે. ૭
જે સતિ પતિ પૂરો સ્નેહ કરે;
તેના ઉપર પ્રભુ રાજ રહે;
હવત આસિય રહે,
કેલરિયા લાલ રહું છે. ૮

—૬૦૪૫૦૦૦—

ગીત ૬૭ મું.

વર તોરજુ ચકતાં વરપોડામાં ગાવાનું
ગીત પાંચમું.

હાલજીના પ્રેમના પતનું ગીત.

“હંસા તે વરજી ને ચરમા તે નવજી.” એ રામ.

હાલજી તે લાગને પત લખેડે,
બેઠા પંચારવા વિનત કરે;
મજાને મન તરસેડે, રંગ રસિયા,
બાલમ મુખ મન વસિયા. ૧
મુખ મન વસિયા રંગ રંગ રસિયા;
હેને ને દિગ્ગજ મામું જોડ લસિયા;
એલાજ નાંતરે કિરિયારે, રંગ રસિયા, બાલમ
આજ ને આજ તમારના આરો;
કિરિય કિરિયના તપ સનારો;
હેરે દરમ તમારોરે, રંગ રસિયા, બાલમ. ૨
વારે વારે વજી વાદ એકજી;
કાંઈ પંચારે વાત પામું;
પ્રેમથી પત લખુંજી, રંગ રસિયા, બાલમ. ૩
છાં તમ સાથે છાં જામને;
સ્નેહથી લાગે મંજા જામને;
તે તમ ને નહીં એકરે, રંગ રસિયા, બાલમ. ૪

નિવળ નિભેયની વૃત્ત બેવી બધા;
રમની દિવસ દૂર કેમ રેવાય;
છામાં જ્યાં ન પાડે, રંગ રસિયા બદામ. ૬
જમણીય બધે અને ઉપલબ્ધી;
બે દોળ પડમાં પાંખો બનાવી;
લગીને મળત દુઃખ આવીરે, રંગ રસિયા, બદામ. ૭
હતાવળ આવી મળને આ શમ;
માનને સહ મુખ વચન તમામ;
બે હૃદય દલપતમરે, રંગ રસિયા, વાલમ. ૮

—❧❧❧❧❧❧—

ગીત ૬૮ મું.

વરે તોરજુ ચડતાં વરેપોણમાં ગાવાનું

ગીત હકું.

જ્યાંના ગાવના વર પાસે વરેપોણ આવે ત્યારે
ગાવાનું ગીત.

“તેસર તલુડી કમેકમે ભેને.” એ રામ.

લાલક સખી સામે લાગી છે;
બદામની કરે વાગ, રામ;
મને બદામ સામે વરે લાગે છે;
નેહ અલવારી વરણભાગી છે;
શોભીત દુરપતિ સ.લા.ત. રામ મને. ૧
દોડી આવીને કમુ ઘસિયે છે;
આત્મો વરેપોણ વરે પ.સ. રામ મને;
હવે મરી હું તો અલસિયે છે;
વેપરા મુખને પ્રકાશ રામ મને. ૨
પોણ પુમેડે મળા ભેરેથી છે;
લલિયા લાડે લાડેલાર, રામ મને;
વલે વંજાળું પડા પોરેથી છે;
જાવમને વડે પડ, રામ મને. ૩
બેરે લુગમ ભાડભાડતા છે;
તોડે વાળે કરેપાલ, રામ મને;
બન લેવા મળ્ય ભવ ભવતા છે;
નિરખતું લાડે નરાજ, રામ મને. ૪
તેસર તલુડી તેરે છે;
પોરેથી ભરણે વ.મ. રામ મને;

તાજ મુલાસ આવી તેરે છે;
ઉડે અગીર ગુલાલ, રામ મને. ૫
ફારેડે વળી રમ ફલતા છે;
મળતા તોરા ને દેરે લાર, રામ મને;
ચેલીના તોરા મોંઘા મૂલતા છે;
સોરપર પડે સરદાર, રામ મને. ૬
હેલ હળીયાને છે હામનું છે;
હન ચોનાનું હાલાર, રામ મને;
રમ રસિયે (જામનું) છે;
અલગુ તેમનો અંનાર, રામ મને. ૭
વરેપોણ મું મળે વખાણિયે છે;
કદી ન સમાવ તમામ, રામ મને;
વરણુ કરી કંઈક વલિયે છે;
દે દુવા દલપતમરે, રામ મને. ૮

—❧❧❧❧❧❧—

ગીત ૬૯ મું.

પાંખલી વખતે બન્ને પક્ષની ગ્રીચોને
ગાવાનું ગીત.

“લગી લગી પોંચેરે વેવાળુ પેખા.” એ રામ.

તોરજુ આવી અયમેશે વરે ઉમા,
મુંડરીઓ નિખેડે કારી શેખા;
બનેવાએ અંતરપદ આડું ધરિયું,
લાગીએ તમેજ બંદુલુ કંરિયું. ૧
ઉમંચથી પોંચતા સામુદ્ર અખાં,
જમજન પોરખનું રમ લાખાં;
પુંદર મુદર ને વરેપોણે વંમ,
ચાક તીરે લરિયા સંપૂર્ણ પામ. ૨
કંડું નિલક કરતું વાને કપાળ,
પોખા મેલક અંતરખાં પરી બદામ;
પડી કમે પોખનું લકને પ્રારે,
વરે બેચારું કોઈ દેરે. ૩
પ્રથમ તો પુંદરે ચેચારું કોઈ,
કદી પોણ કરેવસ વરી કોઈ;
મુલકથી રેલકે બેલ કલામ,
વને બેચારું વેલ કરે. ૪
વંમ વડે કરે ચેરેલ વડે

તમે હો સહુ જનથી સારા; મને પ્રાણુયકો પલુ ખ્યાસ;
મારા યોગનના તમે તારા રે, સાદગ્ય. ૩
હું તો જનમે જનમ તમારી; તમે નરવર ને હું નારી;
નહિ તો રહું જનમ કુંવારી રે, સાદગ્ય. ૪
જેમ ચક્રોર ચંદ્રની પ્રીત; જેનું મધ્યનું જનમાંથિત;
માફ મન તમમાં એવી રીત રે, સાદગ્ય. ૫
મેં તો કરી તમ અરથે કાયા; મને લાગી તમારી માયા;
મારી સમી સામુના જવા રે, સાદગ્ય. ૬
મેં તો વાંચ્યાં તમારાં વેળાં; તિલમાં લાગ્યાં સુખ ઢેળાં;
હવે નિરખજ તરસે નેણાં રે, સાદગ્ય. ૭
ધન્ય ધન્ય સતિ પતિનો રોહ; છપ એક ને છુસાદેહ;
કહે કલપત ઇવળે એક રે, સાદગ્ય. ૮

ગીત ૯૬ મું.

વર તોરણ ચક્રતાં વરધાસમાં ગાવાનું

ગીત ધ્યાનું.

લાક્ષ્મીના સહિવાનું ગીત.

“આજા યુષ્ઠ તે વડુને બ્રહ્મેશ લાગે.” એ રામ.

૧૬' છે રાખલકા ૧૫ તમાફ;
૧૫ તમાફ તે કામળુમાફ;
એક પામ્યું છે મન મારે, કેસરિયા લાલ,
૧૬' છે રાખલકા ૧૫ તમાફ. ૧
પ્રમળ વાંચી મારું, કાળજી કરિયું,
અંતરમાં વચને વચન ઉતરિયું;
તમને વરણનું નકો કરિયું,
કેસરિયા લાલ, ૧૬' છે. ૨
મુખ ધરી જ્યારે સાદગ્યે મળવે;
મનના મનોરથ સુજન ફળવે;
લાં સુંધી મન ટળવળવે,
કેસરિયા લાલ, ૧૬' છે. ૩
જેથી મરખ જેણે લખન જેઈ આપ્યું;
બેઠું ન આપ્યું ને વેચ્યું પાપ્યું;
વચર વિચારું કેમ લાપ્યું;
કેસરિયા લાલ, ૧૬' છે. ૪
ચોટ ધરીએ દિવસ પ્રજન મનુષ્ય;
દિવસ ટોલે કી જોડે આનો;

શુ કહું કેને નથી જાનો,
કેસરિયા લાલ, ૧૬' છે. ૫
જયદી પધારો મારી સામુના જાપ;
મુજને લાગી તમારા મુખમાની માયા;
કુર્યાન કીધી મેં તો કાવા;
કેસરિયા લાલ, ૧૬' છે. ૬
ચોંપ કરીને લાંથી જાન મથાવો;
સાદગ્ય આરી માફ રોહર રોમાવેડ;
બ્રહ્મા વેળેથી બહેસા આરો,
કેસરિયા લાલ, ૧૬' છે. ૭
જે સતિ પતિ પૂરો એક કરે;
તેના ઉપર પ્રભુ રાજ રહે;
લલપત આલિયા રે,
કેસરિયા લાલ ૧૬' છે. ૮

ગીત ૯૭ મું.

વર તોરણ ચક્રતાં વરધાસમાં ગાવાનું

ગીત પાંચમું.

લાક્ષ્મીના પ્રેમના પતનું ગીત.

“હંસા ને વરણી ને મરમા તે નવણી.” એ રામ.

લાક્ષ્મી તે લાગને પત લખે,
બેસા પધારવા વિનંત કરે;
મનવાને મન તરવેજેરે, રંગ રસિયા,
બ્રહ્મ મુજ મન વસિયા. ૧
મુજ મન વસિયા રૂઝ રંગ રસિયા;
હેને જે દિવસ સામું જોઇ લસિયા;
મેલાજ અંતરે કસિયારે, રંગ રસિયા, બ્રહ્મમર
આજ ને આજ વતારવા આરો;
નિરં નિમેશના તપ સમાવો;
દેડે દરખ ઉપખોરે, રંગ રસિયા, બ્રહ્મમ. ૩
વારે વારે ધણી વાટ જોઈયું;
ઉપાં જમીને જાત પડ્યું;
પ્રેમથી પત લખ્યું મુરે, રંગ રસિયા, બ્રહ્મમ. ૪
જીવન તમ સાથે છપ જમજો;
રનેદથી સામે કંજન જમજો;
તેને તને મનં જમજો, રંગ રસિયા, બ્રહ્મમ. ૫

વિનય વિભેદની વૃક્ષ જેવી જાય;
રત્નની દિવસ દૂર કેમ રેંવાય;
છામાં જીવ ન પાવે, રંજ રસિયા બદામન.
જમીયે જાયે અને જીવનથી;
એ દોન પડમાં પાંખો જાનાથી;
હાલિને મળત કું આવીરે, રંજ રસિયા, બદામન.
ઉતારના આવી મળને આ રામ;
માનને સ્વયં મુખ વચન તમામ
ને કહે દશપદસમરે, રંજ રસિયા, વાલમ. ૮

—૦૦૦—

ગીત ૬૮ મું.

વર તોરણ ચઢનાં વરપોદામાં ગાવાનું

ગીત હતું.

જ્યાંના જાણના પર પાસે વરપોદા આવે ત્યારે

ગાવાનું ગીત.

“કેસર કમુરી કમેકમે જ્યેને.” એ રામ.

હાજર સખી સાથે હાજરી છે;
બદામની કો વાગ, યામ;
મને બદામી લાગે વર હાજરી છે;
જેમ અસવારી વરસામગી છે;
દોઢીય મુરખિ સહાત, યામ મને. ૧
દોડી આવીને કહું હાલિરે છે;
આખો વરપોદા પર પડ, યામ મને;
હાંથી મરી કું તો અચલિરે છે;
રેખવા મુખને પ્રાપ્ત યામ મને. ૨
રોડા પુનેડે પડા જોરથી છે;
હાલિય હાલિ હારોહાર, યામ મને;
વને રંગાનું પડા પોરથી છે;
જડામને નદિ પર, યામ મને. ૩
જો મુખને જાગમગત છે;
રોડા વાને કરમગ, યામ મને;
જન જ્યેના મળ્ય જડ જડત છે;
નિરખાં જાડે નવાજ, યામ મને. ૪
કેસર કમુરી કમેકમે છે;
રોડા જો જાડાં જાડ, યામ મને.

લાજ મુલાસ ચાલી તેવડે છે;
હોડે અગીર મુલાસ, યામ મને. ૫
ફોરેડે વગી રમ પુડના છે;
મળસ તોરા ને દેવે હાર, યામ મને;
મોલીના તોરા મોંધા મૂડના છે;
સોરપર પર સરહાર, યામ મને. ૬
હલ જમીયાને છે જાળનું છે;
હલ સોનાનું હાલાર, યામ મને;
રમ રસિયે (જાળનું) છે;
અહમુન તેજ્યો અનાર, યામ મને. ૭
વરપોદા મું પડે વખાલિરે છે;
કડી ન જાણ તમામ, યામ મને;
વરપુન કડી કહે જાલિરે છે;
દે દુવા દશમગમ, યામ મને. ૮

—૦૦૦—

ગીત ૬૯ મું.

પાંખતી વખતે બન્ને પડની ગ્રીઓને

ગાવાનું ગીત.

“દગરી દગરી પેંચેરે વેરાળ પેખા.” એ રામ.

તોરણ આવી અચમેક વર હામ,
મુરખિયા નિરમેડે સારી દેખા;
બનેવાએ અંતરપર આડું પરિપું,
હાજરીએ તમેજાં હાંજુ કરિપું. ૧
દમરથી પેંખા સામુજ આખાં,
જમજન પોરખનાં રામ હાખાં;
પુલક મુલક ને વરોડાને પંડ,
ચાલ તોર હાલિય સંપૂર્ણ પાસ. ૨
કંડનું નિલક કરું વાને કપાળ,
રોખા રોડા અંતરનાં પરી બદામ;
પડી કમે પેખાનું જાડે કમે,
વરને મેહાનું કાંડું દોડ. ૩
પ્રથમ તે પુલક મેહાનું કાંડું,
મુડી પેડા કરપણ જાડી કાંડું;
કુલકથી રોડાને મેહ કાંડ,
વરને મેહાનું તેડ કાંડ. ૪
ચાંચ જો કરે વેરાલ હાર.

જેમ ઈંદ્ર ઈંદ્રાણીની જોડ ધરી,
એમ વર ને કન્યાની જોડ હરી.
શોભે દેવ દેવી સહસ્રાર સજ,
એવી વર ને કન્યાની જોડ ભજ;
વર કન્યાની જોડ આખંડ રહે,
રહી આશિષ દલપતરામ કહે.

—૬૦૬—

ગીત ૧૦૪ મું.

ઘોરીમાં વર તથા કન્યા બહેના
તરફથી ગાવાનું ગીત પહેલું.

ઘોરીનું ગીત.

“આજરે આંદો ને સરજવમણ ચરવા વેવાંજી.” એ રાગ.

આજની શોભા સુખગારી, સારી રસ ભંજૂર;
વાણીથી શું કહું વિસ્તારી, ધારી ધીરજ ઉર. ૧
ઘોડામાં બાંધીએ ઘોરી, ઘોરી મંગળ ગાય;
કંડે વાળી કનક કટોરી, કોરી કમમમ ધામ. ૨
વર કન્યા વાંકે અંગેડે, કોડે વડે સુવેણ;
ધિર હસતે મુખ ચેડે યોડે, જોડે નેજે નેણ. ૩
અંગેડે સોનાની ઘોરી, વારી ભરખું મોલેર;
નિરખેડે નેજે નર નારી, ધારી ધારી ધીર. ૪
હેતુ જનનાં હેડાં દરખે, નિરખે કોતક કોડ;
પ્રેમ પરસ્પર કેરો પરખે, સરખે સરખી જોડ. ૫
જોવા બહુ મળ્યાં નર નારી, ધારી ઉમંગ એક,
જોડેને જમણે ખસિદારી, સારી શોભા તેહ ૬

“તી પૂણું પરસ્પર પ્રીતિ, નીતિ સવિત અધિ;
સહયુજ વડે કીસે શોભાની, રીતિ રહી રસીક. ૭
સૈવ શ્રી પ્રભુ સુખમાં રચાપે, કાપે કષ્ટ તમામ;
પ્રભુ પ્રતાપે, આપે દલપતરામ. ૮

ગીત ૧૦૫ મું.

ઘોરીમાં વર તથા કન્યા બહેના
તરફથી ગાવાનું ગીત બીજું.

વર કન્યાની જોડનું ગીત.

“રામ લક્ષ્મણ વનમાં સંધાવતાં.” એ રાગ.

લાડે લાડી શોભેડે સુલક્ષ્ણ;

જુગતે જુગતી મળી જોડ,
છે ચપાનો જોડ, જોડું જુગો જુગ યોગ;
સહયુજી અને ચતુર શીરોમણિ;
નથી એકમાં આંખણ જોડ, કંડું વાર કોડ જોડું. ૧

ધન્ય ધન્ય નેજે સમજણ ધરી;
બાંધી પૂણું પરસ્પર પ્રીત, રહી રસ રીત, જોડું;
બેનાં મનદર મંગળા મુખ છે;
જાણે આકિલ ઉડું ઉડીત, છે સરસ શોભીત, જોડું. ૨

જેનાં હંદ્ર હંદ્રાણી છે આપતાં;
વર કન્યાનો એવો છે વેળ, વખાણું વિરોધ, જોડું;
જેવી મેળ થટા નમનાં દીસે;

એવાકન્યાને સૌરયોગેકેસ, મોતી મુખ્યાં બેસ, જોડું. ૩
કીસે કરમાં મુગે મળદંબો;

ચડા મૂળનું હેમ મહેલ, આપણીએ આપેલ, જોડું;
નવ મદ સમ મુખ નવ રંગના;

મણિ માણક જોલ જોડે મુખાદ પડેલ, જોડું. ૪
પીણું સરસ પાનેતર પ્હેરિયું;

હેમે દીસ મણિના છે દાર, કડેલા શીકાર, જોડું;
કીસે જુમણું જાત ને કામણી;

સંખ્યાં શોભે સુંદર સજાગર, આપેડે અપાર, જોડું. ૫
પડે શોભેડે ક્યાં ને સાંકળાં;

આપે અણુવડું, તીણું આઆધિક, કરવાડીકા ઠીક, જોડું;
કરમાં ક્યાં છાંડિયાં ને આરસી;

એના નમનું મૂલ આદીક, નમણે વણીક, જોડું. ૬
લાડે લલિત પિતામહર પ્હેરિયું;

કાંપે ખારીએ કાશ્મીરી રાણ, છે કરમાં રમાલ, જોડું;
હાથે વેઢ ને વાંદીઓ છે વળી;

કોડે કનક કાંતણો તાલ, તિલક શોભે બાહ. જોડું. ૭
નેણ સહુનાં કરે જોડું નિરખતાં;

જોવા આવી ઉજું આજી મમ, અરિ પુરવો તમામ, જોડું;
સદા રંગેને આખંડ સોદામણી;

રહે આશિષ દલપતરામ, કરે ર્યાં કામ, જોડું. ૮

—૬૦૭—

ગીત ૧૦૬ મું.

ચોરીમાં વર તથા કન્યા બન્ને તરફથી

ગાવાનું ગીત ત્રીજું.

૧૦૬મી સોભાનું ગીત.

“રધુનાપછની થોડલી.” એ રામ.

લીલા પોપટ પડે પાંખરે, લીલાં તોરણ પજુ તે સખન;
ત્રાજનું લીધું યોરા ગાલમાંરે, લીલાં નામરેલનાં પાન,

મુંદર સોભા વંચુનું. ૧

‘પીયુ’ કસર પીમાં રમું, સોભે પીગા સોનેરી રંગ;

‘પીયુ’ પાનેતર લાડીનુંરે, વરને પીયુ વિનામ્મરમ્મ, મુંદર

રાતો ઢિંબો સેંચે શોભોતો, ચતી કંઠનીઆડ કપાળ;

ચતીકન્યાતણીનુંરે, રાતોઢોડનેજમપજુત્રામ, મુંદર. ૩

કાળું કાળજી સોભે આંખમાં, વળી કાળો કોવચનો વેષ;

કાળાકાપીકાળપદકારે, એવોકાળાકન્યાનાડેક, મુંદર. ૪

દાથીના દાંત ને દંસલા, પીળાં બહુજીવનાં કુંઝ;

પીળાંબોલીનયકીતણીરે, પોળારીચનેદારમમુલ, મુંદર. ૫

મધુર રવર કોવલતણો, શુક સારીકા રવર મુખ દેણ;

મધુરરવરરીજાતણોરે, એવાંમધુરકેવનિતાનાંવેણ, મુંદર. ૬

કોમળ છમ અલીતણી, પાને યોર પીંછે મુગાળાસ;

કાળકોમળાન્યાતણીરે, એવાંકોમળકમલકપાસ, મુંદર. ૭

રંગ રમ પાંચે કલા, કલા મધુર કોવચ શુભ આમ;

સદુથી સોભા સદુજીવતણીરે, ડોસેકેતમદલપતરામ, મુંદર.

—૬૦૬—

ગીત ૧૦૭ મું.

ચોરીમાં કન્યાની તરફથી ગાવાનું ગીત.

“ઉપા દામ જરેરા લેજે ર.” એ રામ.

ઉપા તંતો જનીલીને હેતરી,

તું તો ૧૨૫પે કન્યાને કપટ કરી;

તારા ચિતમાં તે થી ચતુરાઇ છે !

લાડી લાખણી તુંથી ઘડી છે. ૧

તારાં સારાં નથીને તને મળી,

કન્યા પામ્યો તું કાચની પુતળી;

તાફે સર્વ કુંડળ સોભાવશે,

સોને સખજી દે સખજીવશે. ૨

મોઢા કુળની તને ક્યાંની મળે!

કન્યા લીધીએ તે તો કને કને;

આવી કનકારાજાને પારણે,

તારે જાણે આવી તારે કારણે. ૩

ખુશમત કરી યોગા પાથયા,

કન્યા મારે કાલાવાલા ક્યાં;

ભારે કનકેરાણે કણ્ણા કરી,

દીધી દેવ કન્યા જેવી દીકરી. ૪

તું નો આંમણે આંમણે આથાયો,

તને કન્યા રેનારા ન કોઈ જડયો!

તાફે ભાગ્ય બહુ આજ ઉપડયું,

કન્યા રૂપી રવન તુળને જડયું. ૫

અમે બાળીએ તારી ભોળાખો,

તે તો નાચે તોરે મપાંખાખો;

સારા કુળમાં મળ્યું તને સાસુ,

૧૩યું આજ નથીમ તાફે પાંસુ. ૬

પૂર્ણ પૂન્યનો જયો ભમિયો,

તેથી લાખેણી લાડી તું પાંમિયો;

કે હોકારવારી છૂરી મમ,

તારી લાખેણી લાજ દહે ધઈ.

દહે ૧૨ણીને ધરધણી તું ધયો,

૧૩૫ જાણસની આગમાં રસો;

સોભા વધશે દહે તારા પામની,

દુવા રૂપી તને દલપતરામની.

—૬૦૭—

ગીત ૧૦૮ મું.

ચોરીમાં વર તરફથી ગાવાનું ગીત પહેલું.

કન્યાના બાગમના વખાણનું ગીત.

“સરામજી સોનાની દીવી ર.” એ રામ.

લાડી તાફે તપ પૂરે રૂખિયું ર,

તેથી સાફે સાસુ મળિયું ર;

નહિ તારા પુન્યમાં આવી ર,

તેથી તું તો પતિ સારો પામી ર. ૧

લાડી તારી નખા નિરખી ર,

અમે તને પ્રથમથી ૧૨મી ર;

મોઢો વારા મુખમની વણી ર,

તેથી તને સો કંઈ ચાણી ર.

પ્રથમ તે દેખાડી પ્રીત ર,

ચોરી લીધું બાંધાનું ચિંત રે;
 કનાકા સખાની મેલી રે,
 બાંધો તું તો પ્રેમની પેલી રે,
 નિર્મલ છે તારી નીતિ રે,
 તેથી તું ભ્રમ મધ્યે છતી રે;
 બાંધો તે તો પ્રભુ પૂણ પૂજ્ય રે,
 તેમો નવે સદયુગો સુખ્ય રે,
 બાંધો તું તો રક્ષાપણે રહિયો રે,
 તે તો વલ્લ કંઠને રહિયો રે;
 બાંધો તારી મનશે મુગી રે,
 રંગ તમા રંગની રમી રે,
 બાંધો તારે દોઢે છે કાર રે,
 નહિ તારા પૂજ્યો પાર રે;
 મળી તું તો મનુષ્ય ભાવે રે,
 રાખ તારી દુષ્કાળ આરે રે,
 કન્યે તારા બાળ્યો ભાવ રે,
 પદ પદે મનુષ્ય મુનુષ્ય રે,
 મનની તું મનુષ્યની પાસ રે,
 પ્રભુને પૂરી તારી આશ રે,
 પૂજ્ય પૂજ્ય પૂજ્ય તારી રાખી રે,
 પ્રેમ તું છતાં જાને પાણી રે;
 જાણે તારાં વાલિયાં રાગ રે,
 રૂપ રેડે રાગરાગ રે.

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૦૩ મું.

મોંઘલિઃ ૧૨ ગરુડી નાનાનું ગીત બીજું.

પૂજ્ય પૂજ્ય

“વલ્લ બાંધને રૂપે આલે મોરલ” ને રાગ
 વલ્લ પૂજ્ય છે રૂપે બાંધે બાંધે મન પાણી
 ને રાગ, રે બાંધે, તારે પૂજ્ય છે રૂપે બાંધે;
 તેમ તેમ રેડે છે મનુષ્યની
 વલ્લે મનુષ્ય તારાં રે રાગ, રે બાંધે, તારે
 રૂપ તારા પૂજ્ય પૂજ્ય રાગ;
 બાંધે રાગનું મનુષ્ય રૂપ, રે બાંધે, તારે;
 મોંઘલિઃ ૧૨ ને આ રૂપે રાગ;
 મોંઘલિઃ ૧૨ ને આ રૂપે, રે બાંધે, તારે, રે
 વલ્લે મનુષ્યને રે રે રે મું ૩૨૩

તે તો બાંધને વલ્લ કરી લીધો, રે બાંધે, તારો;
 આનો રાગ આલે રૂપે તે રૂપે;
 પ્રેમ રસ તે જાણે અને પીધો, રે બાંધે, તારો;
 ચીત ચોરી લીધું તે મનુષ્યને;
 તારે રૂપે આલે રૂપે, રે બાંધે, તારો;
 તું તો ચીતી તે તારી નમનને;
 મુખે મોચી વચન મોંઘલિઃ, રે બાંધે, તારો;
 વચીરજી રિયા છે તારી વાંચીમાં;
 તું તો સાસરિયામાં રોગા પામી, રે બાંધે, તારો;
 તું તો કરી ઉત્તમ રૂપે મોંઘલિઃ;
 તારી રીતિ જાત રિયે જામી, રે બાંધે, તારો;
 તું તો રૂપે આલે રીસે ન્દાની ન્દાની;
 આલે ઉત્તમ મુખે રૂપે ચીતી રે બાંધે, તારો;
 તે તો પ્હેરી છે અને સોના પાનની;
 તારી આંખ છે મુગી સરીખી, રે બાંધે, તારો;
 તું તો મનુષ્યને મેળું બનું રૂપે મળી;
 રૂપે વાળ રિયે રૂપે વાળી રે બાંધે, તારો;
 રૂપે મળી લીધું તો મળી મળી;
 આલે આલે રૂપે રૂપે આલે રૂપે, તારો;
 રૂપે પૂજ્ય પૂજ્ય પૂજ્ય વાં રૂપે;
 રૂપે સોનામળી નમની, રે બાંધે, તારો;
 રૂપે પાનને રૂપે કરી રૂપે;
 મોંઘલિઃ ૧૨ રૂપે આલે, રે બાંધે, તારો.

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૧૦ મું.

માર મંજા વરતવા રિયેનું ગીત.

“રૂપે વલ્લે રૂપે” ને રાગ

વલ્લે રૂપે રૂપે રૂપે, રૂપે રૂપે રૂપે
 આલે રૂપે રૂપે રૂપે, રૂપે રૂપે રૂપે
 મનુષ્ય તારા પાણી. ૧
 મુખે વલ્લે રૂપે રૂપે, રૂપે રૂપે આલે;
 રૂપે રૂપે રૂપે રૂપે, રૂપે રૂપે રૂપે;
 મુખે રૂપે રૂપે રૂપે, રૂપે રૂપે રૂપે;
 મનુષ્ય રૂપે રૂપે રૂપે, રૂપે રૂપે રૂપે;
 રૂપે રૂપે રૂપે રૂપે, રૂપે રૂપે રૂપે;
 મુખે રૂપે રૂપે રૂપે, રૂપે રૂપે રૂપે.

૧ મળી ૧૨૩૪૫૬૭૮૯૦૧૨૩૪૫૬૭૮૯૦૧૨૩૪૫૬૭૮૯૦

૧૫૫૨ કહે પૂરી રનેલધારે, જાણેગ દેહ જનન;
જમાનપીઠનાતકેરે, જે નપાશુ પ્રતિજ્ઞાજાતન, મં. ૧
બીજું મંજા દરે વરતિપુરે, એને અરથ છે અનોસ;
કુળ દેને વચના કહીરે, રનેલ ધીને રીધા કે લ, મંજા ૧
૧. જુ મંજા ના નો વરતિપુરે, રું મંજા લોક લોક
મુજા મંજાની, હિરેરે, જાડી નવર માપાડીમાં, મંજા. ૭
મે જુ મંજા અપારે વરતિપુરે, દર વર્ષા ને દાર;
દશપદ દેખે મંજા રે, રાખ્યા રાડી કોતર જનદાર, મં. ૮

—૧૦૦૦૦૩૩—

ગીત ૧૧૧ મું.

અમપરીનું ગીત.

“કંડુ ઝાંડી કંઠારી યોગ્યે.” એ રામ.

માત્ર પમમાં બરે છે યુગામયી; એમાં અર્થ છે ઓડા
અનોસ, હિરે એમાં ઠાકી છે;
પમમે પમમે પ્રતિજ્ઞા પતિ કરે;
જે કું મે પુ તે જાણીલ મોલ, હિરે. ૧
૧૦૦૦૦૩૩ પમમે પ્રિયાને પતિ કરે;
માત્ર પાત્ર પોપણ કું કરીલ, હિરે.

૧ કરીજર દશપદશમ લખે છે “ પતિના પર
તરફ કન્યા સાત પમમાં બરે તેનું નામ અમપરી.
લાક્ષમાં તે એલી રીતે કરે છે કે જાણાની દમચીએ
સાત કરીને વર કન્યાના જમણા પમને અંગુઠો
પકડીને સાને દમચીએને અમરે છે. તે વખતે ચોર
વરની વળી સાત મંજા બને છે. તેના અર્થ આ
ગીતમાં છે. તે પછી કન્યાએ લાક અથવા તેના મંજા
છે. તે મંજા કાઢતો કન્યાદાન દેતી વખતે બહે છે.
તેને પાણી મેલણ સંસ્કાર કરે છે. તે પછી પાપ
સમાન સંસ્કાર કરે છે. તે એલી રીતે કે હજરની
પ્રાર્થનાના ૭ મંજા બધીને ધીની આદુતિ અગ્નિમાં
નાખે છે. તેમાં અર્થ એવો છે જે જે જે અર્થ તે
આમનુધીમા પાપ કરુ તે હિરે આ કરી એની
મતલબ એની જણાવે છે કે પરણ્યા પછી કેાક
પ્રકારના અગાક કરેલા દોષથી તે કન્યાને તણ
ગણાવ નહિ. વળી લોકમાં દેવેવત આલે છે કે જાણકના
દોષ જનોલ દે સારે મરી જાય અને કન્યાના દોષ
પરજે સારે મરી જાય. સાં સુધી જાણપણના
અદાનથી દોષ કર્યા દોષ તે મટે.” ૨ આ ગીત
વર તથા કન્યા બેક પદ્ધતિમાંને ગાયા લખે છે.
૪૨

બીજો પમમે કરે કંથ કાઢી;
આરે વેર તું માત્ર પાપીલ, હિરે. ૨
જાળે જતે કરે તને ત્યાં થયે;
જુ કન્યા દરજ અપામ, હિરે;
ચોરે પમમે કરે ગુગા ગુલેલ
આપા વેભરમાં તારો ભામ; હિરે. ૩
પછી પાંચમે પમમે પતિ કરે;
આમાં દોર લાંબર તું નંદા, હિરે;
હું પમમે કરે તારો અંત છે;
આરે જેને કાંઈ પત્ર માલ, હિરે. ૪
વળે જાતને પમમે રાખી કરે;
પર્વ કર્નમાં કરેને સદાવ, હિરે;
તેથી પમમાં પત્ર તારો ભામ છે;
આરી અર્ધાંચના તું સદાવ, હિરે. ૫
પછી દરન મેલણ રાખીએ કરેયો;
આથી હિરે પાસે આર્તી, હિરે;
દસ પુષ પ્રભુ આને અપાવે;
સુખ પામવે દિવસ ને નીલ, હિરે. ૬
આમાં માત્ર પિતા બાપ બેનને;
ચલે રંજનકારી સદાવ, હિરે;
આરી મરણ પ્રમાણે તું આલે;
વારી પૂર્ણ કરીલ હિરે, હિરે. ૭
ધુર તારો કેબીને કન્યા કરે;
જેવે અચળ કરેયો તું આ કામ, હિરે;
પતિ કુળમાં અચળ એની કું યજ;
દેખી રીધ્યા દશપદશમ, હિરે. ૮

—૧૦૦૦૦૩૩—

ગીત ૧૧૨ મું.

વર કન્યા કંસાર જમતાં ગાવાનું ગીત.

“લાડો લાડી જમરે કંસાર, કે ઉપર વેપણ
લજવેરે.” એ રામ.

લાડો લાડી જમરે કંસાર, આનંદ આનંદ અતિ ધણેર;
પાસે મેલી સેવરો બે ચાર, તપાસ ચમે તે તણેર. ૧
રને જડિયો જામર વિશાળ, મૂયો છે સુખ આમરે;
તે ઉપર સોનાનો સોનિલ થાળ, ત્યાં આરી બરીડે જલેર;
સાસુજી યુમ સઠને ચણુમાર, પીરસવાને આવિયારે;
ધીની વાડી સકાર તૈયાર, રાખી બરી લાવિયારે. ૩

૧ વર તથા કન્યા બંને તરફથી ગાયા યોગ્ય છે.

પીરસતાં મન મક્કલાય, આનંદ અંગે અંગમીરે;
 બેમાં બેસી જમે વર કન્યાય, અધિક ઉઠરંગમારે. ૪
 અન્યોન્ય જગ્યાં કરી ખીલ, મક્કમાં મુખથી કરેરે;
 ગોરી મળી માથ મંગળ ગીત, આશિષ સદુએકચરેરે. ૫
 જમી રહેતે લીધાં આગમન, સાસુએનીર ખામિયારે;
 જોઈ જોઈ દરખ્યા સ્વજન, સત્તાય સર્વ પામિયારે. ૬
 વર કન્યાએ કીધો મુખવાસ, સજ્જન જુએછે રનેહથીરે;
 સમાં રનેહીએ આવીને પાસ, નજરાણે કીધો નેહથીરે. ૭
 વર કન્યાનું જોઈ જોઈ તે કામ, ઉર આનંદ અપાર થયોરે;
 દૌલતથી આશિષ દીધી દલપતરામ, જમતમાં જલમયકાર
 થયોરે. ૮

ગીત ૧૧૩ મું.

કન્યા સાસરાના કુળમાં બાળી તે વિષેનું ગીત.

“એક યાચ ઉપર યારીરે.” એ રાગ.
 તમે સાંભળો સકુ નર નારીરે,
 એતો લાઠી થઈ અમારીરે;
 જમી વર સાથે કંસાર-રે,
 એણે કમૂદ કર્યો સંસાર રે. ૧
 કરી બાપના કુળથી જુદાઈ રે,
 હવે અમારે જોને ગણાઈ રે;
 હવે કહયું અમારું કરશે રે,
 કહયું ગુણવત્તુ કાને થીક ધરશે રે. ૨
 એતો થયું માણસ અમારું રે,
 અમે કેયું જોને વહુવારે;
 ધર્મ અમારા ધરની ધરણી રે,
 એના બાપને ઘેર તે પરણીરે. ૩
 અમારે ઘેર ઓરમમાં મ્હાલશે રે,
 બાપને ઘેર પરસાળે ચાલશેરે;
 અમારે ઘેર પદાર સંભાળશેરે,
 બાપને ઘેર જોઈ અજવાળશેરે. ૪
 પર કંઈનું તે પોતાનું પ્રમાણશેરે,
 પર ભાઈનું તે ભોળાઈનું ભણશેરે;
 કાઠી પિયરની મમતા છોડશેરે,
 દુઃખ સાસરિયાની સગાઈએ જોડશેરે. ૫

૧ આ ગીત માથ વર તરફથી આવતું છે.

હવે પિયરમાંથી અમલ કૃતપણેરે,
 આગળી અમલ સાસરિયામાં કરશેરે;
 જેમ પદ્મથી નદી નિકળેરે,
 વધ રનેહથી સાગરમાં મળીરે.
 બધું છીવતું મોતી બાળિયેરે,
 વસ્તું સમનતા કાનની વાળિયેરે;
 એમ કન્યાઈની દીકરીરે,
 વર ચતુર કૃપર સાથે વરીરે.
 જેમ કુંડા માંડી દીરાકળીરે,
 ધર્મ સજ્જન શોભા પામે ધણીરે;
 મુખ પામે સદા દીન ભમનીરે,
 એવી આશિષ દલપતરામનીરે.

ગીત ૧૧૪ મું.

કન્યાના વખાણનું ગીત.

“આજી ઉનાગાના દહાડા રે, છાડી વીંછર
 મે ન લોવી” એ રાગ.
 બાપે તું તે બહે બામશાળી રે, લાડા પામ
 તું કન્યા રૂપાળી;
 તારી છંદોર બાબી તો કાળીરે, લાડા;
 જોવો પાસે દોષ પ્રવાળી રે, લાડા;
 જેની કાચની પુતળી બાળી રે, લાડા;
 અપાખાઈ છે દોલની દયાળી રે, લાડા;
 તારી બાબી તો દોલની કમાળી રે, લાડા;
 અપાખાઈની મુડી રતનાળી રે, લાડા;
 નાકે નિર્મળ મોતીની વાળી રે, લાડા;
 અપાખાઈ છે જોઈ પિયાળી રે, લાડા;
 તારી બાબી તો હોક હાળી રે, લાડા;
 અપાખાઈ છે રૂડા કરમાળી રે, લાડા;
 પીરજવાળી વળી ધરમાળી રે, લાડા;
 દીપે દુનિયામાં જેવી દીવાળી રે, લાડા;
 નિર્મળ નક્ષત્ર સરખી નિદાળી રે, લાડા;
 તેના તેજે બધી મજા ટાળી રે, લાડા;
 કાળે દલપતરામ શીમાળી રે, લાડા.

૨ આ ગીત કન્યા તરફથી આવતું છે.

ઃીત ૧૧૫ મું.

કવચનાં આરંભનું ઃીત.

“વેણ વેરના મુંજામાં મું જોડે!” એ રમ.
 સરે જનનગરી મનો સુરસી;
 મદન કનકાચનાં મેલી જાણે, અંધારાને મારે;
 અંધો તો ધરિયાળ વરસીને;
 મદન કનકાચનાં મેલી જાણે, અંધારાને. ૧
 આરો મેલી જાણે કહીને મેધારીમાં;
 કહીને આરિમાં આરમાન રે, અંધારાને;
 પડી જાણું પનડી વિચારની;
 આણું અંધારો મુજિવજ આનરે, અંધારાને. ૨
 તો ને આરોની નજાલે જુલુકું;
 જા. માં આ કવચી આરિમાં આરમાન રે, અંધારાને;
 નજી એ આરો ને જાણિયું;
 તે તો આરમાને મેધાર રે, અંધારાને. ૩
 જા. માં આ પેલીમાં મું બરડા દહીં
 એમાં છે કાંઈ જાણનાં મેધાર રે, અંધારાને;
 નજી એ પેલી બાર મીર તપ્પી;
 એનો કું કાંઈ વજાળ રે, અંધારાને. ૪
 જા. માં આ નજી કાંઈ મીર તપ્પી;
 બરડા એ તો છે બરડા રે, અંધારાને;
 નજી એ નજી તો ને મીર તપ્પી;
 જેનું કીડુ આરમાને યોગ રે, અંધારાને. ૫
 જા. માં આ મેધારી રિયાળ તપ્પી;
 એની રિયાળું કનકાચ કાળ રે, અંધારાને;
 નજી એમાં છે ઈશર પ્રાપ્ત;
 એનો કાંઈ કીડુ એ આરુ રે, અંધારાને. ૬
 જા. માં આ તે અરુ કાંઈ કાંઈ
 એનો મુકા કાંઈ મુકે રે, અંધારાને;
 કાંઈ કાંઈ ને કાંઈ અરુ;
 એ તો મેધાર મુકે કાંઈ રે, અંધારાને. ૭

૧ કવચ કેવી કાવચ છે તે જાણવાને કવચ ૧-૨૨ની આરંભને જાણવું.

૨ રમ અથવા ઉત્તરે વાળ સાથે મુજીને જાણવું કા.

એણે મેલી પોછ પડી વડાને;
 એણે મેલી કીડે કાળે રામ રે, અંધારાને;
 રેખા કવચ કવચ ૧૧૧ કવચ;
 તેનો જાણનાં મુજી તમામ રે, અંધારાને. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ઃીત ૧૧૬ મું.

પરજી ઉંઘા પડી બની વાસે જતાં
 જાણનાં આરંભનું ઃીત.

“અને કવચો મદ જીવં રે, આરંભ જાણનાં.” એ રમ.
 અમે આજ કાંઈ મદ લીધે રે, જેનેકાર થયે;
 અમે રેકાં કીડે દોરે રે, જેનેકાર થયે;
 આજ કવચ પુડી કવચ અમારી રે, જેનેકાર થયે;
 અમાની પડી કાંઈ કાંઈ રે, જેનેકાર થયે. ૧
 અમે કનકાચની પડી મેલી રે, જેનેકાર થયે;
 એનો છે આરોની પેલી રે, જેનેકાર થયે;
 સરે મનનાં મોરણ રિયા રે, જેનેકાર થયે;
 આજ કવચ અમારું દોરે રે, જેનેકાર થયે. ૨
 એ કાંઈ વર ન્હાનું જાણ રે, જેનેકાર થયે;
 તેને કાંઈ કાંઈ રિયા રે, જેનેકાર થયે;
 સમા કનકાચનાં જેણે મળિયા રે, જેનેકાર થયે;
 કાંઈ પેલાને વચને પળિયા રે, જેનેકાર થયે. ૩
 અમે કનકાચની જેનું રિયા રે, જેનેકાર થયે;
 વરનાં રેકાં કાંઈ નજી રે, જેનેકાર થયે;
 અમે કનકાચનાં આરંભ રે, જેનેકાર થયે;
 કુ રમ કવચ પેર આરંભ રે, જેનેકાર થયે. ૪
 દોરે કાંઈ કાંઈ અમારી રે, જેનેકાર થયે;
 એનાં પિયરને કુડી રિયા રે, જેનેકાર થયે;
 કુડી કાંઈ જાણનાં આર રે, જેનેકાર થયે;
 એ તો પ્રજા પરજીની ઉંઘા રે, જેનેકાર થયે. ૫
 જાત પારી તે પાર કાંઈ રે, જેનેકાર થયે;
 કાંઈ પડી રકા કાંઈ પારી રે, જેનેકાર થયે;
 અણું કાંઈ આજ કવચ રે, જેનેકાર થયે;
 તેથી કાંઈ કાંઈ જાણનાં રે, જેનેકાર થયે. ૬
 આજ અમારું સરંધી કાંઈ રે, જેનેકાર થયે;
 દરજા દરજા ને કાંઈ કાંઈ રે, જેનેકાર થયે;
 આજ આજની કાંઈ કાંઈ રે, જેનેકાર થયે;
 સુખ કાંઈની કાંઈ રે, જેનેકાર થયે. ૭

અતિ ધરતો કપાસર રે, જેજેકાર થયો;
અમે માનિયે વારંવાર રે, જેજેકાર થયો;
જેની કાંતિ કરી કામે કામે રે, જેજેકાર થયો;
હીની હીની તે રાખતરામ રે, જેજેકાર થયો. ૮

—૬૪૦૦૦૦—

ગીત ૧૧૭ મું.

માંડવે જમવા જતાં રસ્તામાં ગાવાનું ગીત.

“માંડા કુંડી તે નમર સેદામંખી.” એ રાગ.

આમે આમે વેવાળને માંડને; માંડામાં રે,
મગિયા સામન, મોતી ડાળો વેવાળને માંડને;
મદુ ઉમદા માત્રીયા ગિજાવિયા;

મેષ મનડું રે, પાપ મગન, મોતી. ૧

મારી તરિયા મંડા માંડી મોડાજા;
મીરાજાએ રે, મણીને રાખ, મોતી;

મેળે રૂપે મંડા સજુમારિયો;

જેની દોમા રે, કહો ન લાગ, મોતી. ૨

પુરે લાગી વેવાળને આંગણે;

તેને લજિયા રે, મુખ સજુમારે મોતી;

સેમે કનક આંગણ તે કપરે;

કંઈ મરિયા રે, હેમના કાર, મોતી. ૩

કહી દેશપુરી રંગવમળી;

મેષ મનદાર રે, વેવાળને મોડા, મોતી;

મેષ પોપટ કનકને પામરે;

પ્રભ મડુડ રે, મોંડાએ મેષ, મોતી. ૪

વગી ભગને જમવાને મેષવા;

રૂઝ રને રે, મોંડાએ મેષ, મોતી;

રૂઝ ભંડા ભાલક વાળા મેષવા;

મેંડ નમરજ રે, પાનેએ મેષ, મોતી. ૫

સેવા રૂપવા થાગી દેશવળ;

માંડી મુડા રે, ભાં કામે કાર, મોતી;

કાર મિત્રવતરવા વાળા;

મેંડો માંડિયા રે, મરકે નાપર, મોતી. ૬

મેંડા કાંડા મોંડો મેષવા;

નનમેદ રે, મુડા અમે, મોતી;

મેંડે મેષ પડે તેવ મેષવા;

કાંડા રેકાને રે, મેંડે મેંડે, મોતી. ૭

વર સાળને કલમ બેસણું;

કાંડ માંડી રે, મુડા તે કામ મોતી;

મન્ય મન્ય વેવાળના વિવેકને;

દેડે આશિષ રે, રાખતરામ, મોતી.

—૬૪૦૦૦૦—

ગીત, ૧૧૮ મું.

માંડવે જમવા જતાં વેવાળને પેર

ગાવાનું ગીત.

“એક લીલી તે લીલી લીલી.” એ રાગ.

આમ આમનો રંગ રેલયો;

આમ દેશમાં દરમ ન માયરે, રંગ રેલિયો;

મળી ભનની સરવ સારેલિયો;

કહો દોશમાં આનંદ રંગાવરે, રંગ.

અમે વેવાળને માંડવે આવિયા;

સાફ પાપવાને સનમાનરે, રંગ;

એક માળણે અમને મોવાવિયા;

અમે પુલવું એને કરી સાનરે, રંગ.

કું તો મોડી માળણ તને રિનડું;

વેવાળ કનકરાખ્યાના કિયા મેંડરે, રંગ.

મેંડાં મોતીનું તોનું કરી નડું;

મોડાએ બારેને કોમેએ બારેવરે, રંગ.

મેંડા આંધાં મંડા વેવાળને;

મેંડા આંધાં વેવાળના મોડા મોડાવરે, રંગ.

અમે નિખમિયા માંડવે નામળો;

કર મેંડા પોપટ ભાં કહેવરે, રંગ.

મેંડા કનકરાખ્યા વેવાળને;

મેંડાં કનકરાખ્યા વેવાળને, રંગ.

મેંડા લાંબીની મુઝામ મોળાળને;

મેંડા મનવાનિદ મુઝાનરે, રંગ.

કંઈક મેંડા તેમાં મળુ મેંડાએ;

જમનિંદ મેંડા ન મળુવરે, રંગ.

મેંડાં વેવાળ કહીને રું મેંડાએ;

મળી મુઝારે દુષ્ક ન મળુવરે, રંગ.

વેવાળ મનવાનિંદાની ભાયા મડું;

આમ મેંડાનિંદા રંગાવરે, રંગ.

વેવાળ મુઝામ વડુને ભડું મડું.

એવી હેંચકાર વહુ વખડાવરે, રંગ. ૭
રાજનમરગી રણીયામલું;
પ્રજ્જવંતું રતનપુર આખરે, રંગ;
ધણી રીતે તે યું કદિવે ધલું;
દીધે ભણે છે દશપતરાખરે, રંગ. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૧૬ મું.

ગોરવનું ગીત પેહેલું.^૧

ધોળકામાં પરમથી દુધતો, મેવાડંબર આલે. એ રામ
ગોરવનાં ગીત આપમે, આવો તેવર સખાણી;
દેશમાં બહુ દરખાસમે, વરો મોરો વખાણી;
પંખને દાખા છે પડયા, રમ રત જડયા;
જાપું જે જમવાને આદર, આદમી છે આવેલાં. ૧
કનક કમલ અજવાળિયાં, મુખા નીર અરિને;
ધનુના બાજક દાગિયા, રમી જુઝમી કરીને;
સોનાવા ધાગ સોદાવિયા, વાડા રમ રામે;
ભન લઈ વર આવિયા મેઠા જમવાને માને. ૨
ધોગાં ધોગાખર મોરિયાં, પુરોએ ઉમરમે;
બધનામે મોરયાં મોરિયાં, રેલમો રૂંડે રમે;
લાડુ જાહેની ને લાપથી, પેચ જરણી ને પૂરી;
જમવાને વસ્તુ ભેતાં કથી, નથી એકે અપૂરી. ૩
સાદાં અમૃત સમાન છે, ધણાં યેમર ખાળ;
ધોરનાં ધણાં પકવાન છે, તે તો તાળ ને તાળ;
બાનુદી ને દુધપાક છે, અડણી ભવ ભવ;
સર્વ પ્રકરનાં રાત છે, બધાં રાત ને ભાવ. ૪
અમૃત પાક બાનડ થી, પંખને ધોરસાથ;
પાપક પૂરજ અંધી, વિષેને વખડાયા;
સારતાં રમી રીવનાં, અમૃતિય અપાણાં
સરવ પ્રકાર સાદિલના ભરી મુખાં છે બાણાં ૫
ગુંભ ને ભજવાનો મંજર છે, મુરખા મન મનવા;
બહુર રૂપો નિરંજર છે ભેષ ભનૈયા જમવા;
દુધ કોટા લાવોને, ધોરનાં ધણી પ્રીતે;
સાર માદો મેગાવોને, રાખેલા રમી રીતે. ૬
પંખે પવન નખાવે, પેળી ઉપજે છે પ્રીત;

૧ આ વધ ગોરવનું ગીત બીજું વર વધ
કન્યા નેડ પડ વરણી ગાયા લાગ છે.

ભનૈયા જમતા ભવે, ગોરી ગાવે ગીત;
મુખ મંજન જમીને કર્યાં, આખાં પાન મોપારી;
લગિયા છાયાની લે પડ્યાં, મોઢાં વચન ઉપારી. ૭
જુઝમો ગોરવ ભેષને, નખા રિમે વખાણે;
કસર રવી નદિ કાંધે જન ભતિએ ભડો;
નોંડારીને આખા ગામને, રાજે રાખ્યો છે રંગ;
દોલમાં છે દશપતરાખને, આજ અધિકો ઉમંગ. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૨૦ મું.

ગોરવનું ગીત. બીજું.

“રાનો યોડો રજુ પાખરિયો, ચેત ધરયો
જાણ્યાર ભેતે.” એ રામ.

ભનૈયા મેઠા ઉમરમે, મંચે સર્વે તેહ બહેની;
તપણુ જેવા રતા રમે, અંચે માતા એક બહેની.
મારે લાગ્યા ભોજન કરવા, મરવા ગોરવ દાણે બહેની;
ધોરસાવા લાગ્યા ફરવા, ભરવા ભોજન બાણે બહેની.
જમતાં જમતાં જમણુ વખાણે, ભણે અમૃત જેવું બહે-
ણને મુખ મળ્યાં તે દાણે, આણે ઉરમાં એવું બહેની.
રસ કસ ભોજન રમી રીતે, પ્રીતે જમતા ભવ બહેની.
ગોરવનાં રસીલાં ગીતે, ચિતે અચળ ધાવ બહેની.
કાંઈ કહે દુધપાક વખારે, વારે વારે લેમે બહેની;
કાંઈ કહે થી જમિયે જ્યારે, જ્યારે તાળ ધેમે બહેની.
કાંઈને સારી લાગે સેવો, મેવો કાંઈ મામે બહેની;
કાંઈ કહે કેરીનો રસ જેવો, એવો અવર નથાને બહેની.
કાંઈ તો રાજ્યાં રીસવે, મારે કાંઈને ભાજ બહેની;
કાંઈ તો ભજ્યાં મચાવે, લાવે ત્યાં ધાવ રાજ બહેની.
ધાડું યોડું અર્થે લેવું, એવું કાંઈનું મિત્ર બહેની;
દશપતરામે ભેવું જેવું, તેવું ગાડું ગીત બહેની. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૨૧ મું.

ગોરવનું ગીત ત્રીજું.^૧

“પાંચ ખાણો લાવો ર.” એ રામ.
માંડવે મોઢા માનથી ર; જમવા ભેતી છે ભન, જુએ
ગોરી માખરી ર;
પડ જેવા જમલિંદજ ર; સપિયો તારા સમાન, જુએ
૧ આ વધ ગોરવનું ગીત ચોથું તામ ફારેર
કરીને વર વધ કન્યા મેઠા વરણી ગાવા લાગ છે.

નકારાણો જુએ કોઈથી રે; મનમાં હરખ ન સમાય, જુએ;
 ૧-ને વેવાહના નેણમાં રે; હૈની બોલિત જગ્યાય, જુએ; ૨
 ૧૨૨ ૫૨૨ હમ્મારીને રે; વચને કહેછે વિનોદ, જુએ;
 માંબળતાં સુખ ઉપજે રે; પૂરણ કષ્ટને પ્રમેદ, જુએ; ૩
 કાંદે બાઈ વેવાહુને રે; કનકવતી દેહે માન જુએ;
 ૧-ને વેવાહો ધાયછે રે; મનત કરી ગુણવાન, જુએ; ૪
 મણે નવે નિધિ સાંપડી રે; એવો વખો ઉછરે, જુએ; ૫
 ૧૧ વધારે દળી મળી રે; રનેદી સમાં જન સંગ, જુએ; ૬
 મણે સમાં સારાં મળ્યાં રે; સામેણે લીધા દહાવ, જુએ; ૭
 વિધો દેવની મંડળી રે; હાસે એવો દેખાવ, જુએ; ૮
 ૧૨૨માં સાર સંસારમાં રે; કંતમદિવમ છે આજ, જુએ; ૯
 મણે તુલ્યો જગનો ધણી રે; આજ મળ્યું રુડામ, જુએ; ૧૦
 ૧૨ આગળ માગિયે રે; અવસર આવે હમેચ, જુએ; ૧૧
 ૧૨૫ તારખના દેવની રે; વિનતિ કરીને વિશેષ, જુએ; ૧૨

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૨૨ મું.

ગોરવનું ગીત ચોથું.

શમજ દીવાનું ગીત.

“વડુરે પાટણુવડુ પોળકું, કોઈ માળવે બધરે.” એશમ.

નવારે નમરના છુદારી, શમજ દીવડો ધાજે રે;
 રચના રૂડી રચને તેમાં, મોતી માણેક મહને રે. ૧
 કોરે રૂડી પુનગી, રચને રૂડી રૂપાળી રે;
 મોહ પામે મહોટા મહિપતિ, બધો દીવડો બાળી રે. ૨
 ધાજે સુપક ધણી પાટનું, ચતુરાઈથી ચાકું રે;
 ૫૨ જેનું નહિ પાતળું, જડ જેનું ન ભડું રે. ૩
 દીવડો મુકીય મહોટા કોઈમાં, એથી યશે અમવાણુરે
 એથી દેખાશે આંમલું, પાણું રૂડું રૂપાળું રે. ૪
 દીવડો મુકીય મારે માડવે માડવાને સોભાવે રે;
 ૧૨૨માં જાણું કુળને દીસે, જાણું કુળને દીસે રે. ૫
 દીવડો લેખ કનકાગ્રાહ, માંડવા મધ્યે મહાલે રે;
 માયે ધરી મહોટા ચુડી, માજી મહાપતાં આલે રે. ૬
 જેણે મનુષ્ય સિદ્ધામણિ, કુળ દીપક બળા રે;
 ૫૦૫ એવા અવતારને, કરી સારથક કાળા રે. ૭
 દીવડો દીસે રતિવામણ, હોય વિષા ને ધમ રે;
 દીવડો દીસે દીવડું રે, સામે દલપતસમ રે. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૨૩ મું.

ગોરવનું ગીત પાંચમું.

“કંકુ હાંડી કંમતરી મોકલે.” એ રામ.

જનને અમરા પૂરી ધડી ઉતારો; એનું મૂલ
 ન કોઈથી કલાય, વિરજનો છે વિંછણો;
 ૧ અમરગિયાની જાણર કમનવે;
 તે નો દેખતાં દૃષ્ટિ લોભાય, વિરજનો. ૧
 શોભે હાંડી સોનાતી સોહામણી;
 હીરા માણક ખાલી મહેલ, વિરજનો;
 મુલા ચંદન નીર ગુણાનું;
 તેમાં રસ ભસ તે નો કરેલ, વિરજનો. ૨
 વેવાહ જગસિંહજીને રે સિરે દશે;
 સારો શીતમ પછરેછે વાપ, વિરજનો;
 વિંછણામાંથી પછરે સુપાસવા;
 ફરતી ગાડ માક માંડી ફેણવ, વિરજનો. ૩
 ધનપાળ બાહેના રંગ મહોમનો;
 અતિ અજમ તરેહનો તેવ, વિરજનો;
 પ્રેમે નવના વેવાહએ પુઠિયું;
 કાંઈથી આપને સાંપડો એવ, વિરજનો. ૪
 એનું સાંભળી ધનપાળ બાહ કહે;
 રનેદે સાંભળે સાવો વેવાહ, વિરજનો;
 અમારે ને અમારા રાવને;
 બહી અસહની બાહ બંધાઈ, વિરજનો. ૫
 તેથી ને રામએ બેઠ મોકલો;
 જેની જગમાં જડે નહિ જોડ, વિરજનો;
 હીરા પારણું હોય તે જન ભણે;
 કહે મૂલ સોનેશ કરોડ, વિરજનો. ૬
 એ તો અમરાપૂરીમાં ઉપજ્યો;
 એના બોમી બલા બમા ભૂપ, વિરજનો;
 એ તો તાપ ટાળે તનમનતખા;
 મુણ એવા છે એમાં અનુષ, વિરજનો. ૭
 આજ સાજા વેવાહએને સિરે દશે;
 ધનું તે અતિ ઉતમ શમ, વિરજનો;
 આજ આબો સારા ઉપયોગમાં;
 હીસે રીચિય દલપતસમ, વિરજનો. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

૧ આ તથા ગોરવનું છું ને સાતમું ગીત.
 માવ કયા તરફથી આવતું છે.

અ'પાંકુરનીને આપાયએ, આશે જોવાને જેએ;
શબ્દમારના હારીને ધોડ્યાં, આશે જોવાને જેએ.
ઉટના ઉટમ જોડ્યાં, આશે જોવાને જેએ. ૧
રથ છે રૂઝા બાતબાતના આશે જોવાને જેએ
અનઢ જોવા જેવી જાતના, આશે જોવાને જેએ;
ગુપ્તો ભંચો દીસે દૂઝતી, આશે જોવાને જેએ.
સંખ્યા તેની નથી સૂઝતી આશે જોવાને જેએ. ૨
જડિત પટારા પટારિયો, આશે જોવાને જેએ.
કનકના કળસ ને ઝારિયો, આશે જોવાને જેએ;
સોના રૂપાના ધાળ છે, આશે જોવાને જેએ.
ઝોલિયો ગોળા વિચાળ છે, આશે જોવાને જેએ. ૩
પાટલા બાજક બેસણાં, આશે જોવાને જેએ;
દીવણિયાં મુક્યાં-ધેણ્યાં, આશે જોવાને જેએ;
હાજતા હપર પલંગએ, આશે જોવાને જેએ;
સાંગા માંચીએ તે સંગ છે, આશે જોવાને જેએ. ૪
ગાદ્યાં માલમશુરિયાં, આશે જોવાને જેએ;
ઝોલીકામાં રૂપિયાં, આશે જોવાને જેએ.
સરસ છે મુગની રંગપ્રભો, આશે જોવાને જેએ;
તકિયાં ઝોણક તળાપ્રભો, આશે જોવાને જેએ. ૫
કાંશકિયો દાથીકાંતની, આશે જોવાને જેએ;
આરસિયો બાત બાતની, આશે જોવાને જેએ.
વજ્રએ વિવિધ પ્રકારનાં, આશે જોવાને જેએ;
શોભીતાં સોનેરી તારનાં, આશે જોવાને જેએ. ૬
હીરા મોતીના હાર છે, આશે જોવાને જેએ;
આશુરજી તે અપર છે, આશે જોવાને જેએ.
નામ બધાં નવ જાણિયે, આશે જોવાને જેએ;
પાદપાદ કહીને વખાણિયે, આશે જોવાને જેએ. ૭
દાખડિયો ને દાખડા, આશે જોવાને જેએ;
પાદ કારીગરએ ધજ્જ, આશે જોવાને જેએ.
જોષ જોષ વસ્તુ તમામને, આશે જોવાને જેએ;
કૌલ પ્રુષ્ઠી દલપતરામને, આશે જોવાને જેએ. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૨૭ મું.

પેહેરામણી કરતાં ગાવાનું ગીત બીજું.

સંતોષ રાગના વિષેનું ગીત.

“વડુરે પાટણ વડું ધોળકું, કોઇ માગને
જાય રે.” એ રાગ.

આપિને તે મુખથી, એ તો રીત બેચારી રે;

૧ આ ગીત માત્ર કન્યાવાળને ગાવા લાયક છે.

• માને વારે વારે મુખથી, તે તો ભગત બીખારી રે. ૧
સંતોષ જે રાખે સહી, એ તો રીત બેચારી રે;
લોભનો ચેલ મજેનદિ, તે તો ભગત બીખારી રે. ૨
માને સંતોષ પ્રાપ્તિ વડે, એ તો રીત બેચારી રે;
પેસાને માટે લડી પડે, તે તો ભગત બીખારી રે. ૩
આપ કમાઇએ ઉવર બરે, એ તો રીત બેચારી રે;
પારકીઆસા અંતરધરે, તે તો ભગત બીખારી રે. ૪
પીરસે તે જમ રાટલો, એ તો રીત બેચારી રે;
પેટ ઉપરનાંધે પેટલો, તે તો ભગત બીખારી રે. ૫
સંધ મુઝાં સાથે જોડયો, એ તો રીત બેચારી રે;
ગુરુમારે સખ તોડયો, તે તો ભગત બીખારી રે. ૬
શોભા સમાને આપયો, એ તો રીત બેચારી રે;
હથકુંડ જે માન ઉઘાપયો, તે તો ભગત બીખારી રે. ૭
હથપતનું કાનું દીધ ધરે, એ તો રીત બેચારી રે;
ઝોણું પાતર ઉઘકુંડે, તે તો ભગત બીખારી રે. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૨૮ મું.

કન્યા વળાવતી 'વખતે વર તરફથી

ગાવાનું ગીત.

“આવીએ વડવાણુ આમની ફાજરે,
જરખરિયા ઝાઝા.” એ રાગ.

કન્યા વળાવે રડી રીતરે, નવસા વેરાઈ;
ચિંતા ન ધરશે કાંઈ (ચિંતરે, નવસા વેરાઈ.
કન્યા રૂપી રૂકું રતન રે, નવસા વેરાઈ;
હૃવ જોડી કરયું જાતન રે, નવસા વેરાઈ. ૧
પાણી માને લાં રેયું રૂપ રે, નવસા વેરાઈ;
સંભાળ કરયું બાવ શુદ્ધ રે, નવસા વેરાઈ.
લાખેણું લગ્નરીયું લાગ રે, નવસા વેરાઈ;
ગણયું વગારો પૂરો પાડ રે, નવસા વેરાઈ. ૨
ગ્રીતે ઉઘેરી રડી પેર રે, નવસા વેરાઈ;
આપી કન્યા અમારે પેર રે, નવસા વેરાઈ.
કરશે ઉમંગ અમારું દુગ રે, નવસા વેરાઈ;
તારને શોભાને જેમ રૂપ રે, નવસા વેરાઈ. ૩
ઝોરી છે રડી યુવવાન રે, નવસા વેરાઈ;
મળશે અમારે પેર માન રે, નવસા વેરાઈ.
સર્વે કળામાં છે મુખવુ રે, નવસા વેરાઈ;
વિધ વિધ પ્રામશે વખણુ રે, નવસા વેરાઈ. ૪

પાપાનુ મનની કી વિરોધ રે, નવથા વેવાઈ;
 બળી મળી આસરે હમેશ રે, નવથા વેવાઈ.
 બહુધું જેવી ટવ ભન રે, નવથા વેવાઈ;
 સંવરયું જેમ દૂધ પાન રે, નવથા વેવાઈ. ૫
 દુવધી કરીયું હાથે ધાંપ રે, નવથા વેવાઈ;
 ધાંપ ન ધર્યા મન માંપ રે, નવથા વેવાઈ.
 મને બહો છે જેવી તેહ રે, નવથા વેવાઈ;
 અમને પશુ એવી બહો એહ રે, નવથા વેવાઈ. ૬
 જેણે દેખ તેા દોષ દાર રે, નવથા વેવાઈ;
 આંખે કપર જેણે ખાર રે, નવથા વેવાઈ.
 દુરજુ ધરણું એણે શ્રેમ રે, નવથા વેવાઈ;
 દાર્ધ દીન દુભારીયું કમ રે, નવથા વેવાઈ. ૭
 રાજાને ખેલો રૂપી પેર રે, નવથા વેવાઈ;
 કમ્યા વગારી પલો પેર રે, નવથા વેવાઈ.
 કરાને સર્વ સાચું કામ રે, નવથા વેવાઈ;
 કાં દુષા દશવતચમ રે, નવથા વેવાઈ. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૨૯ મું.

કન્યાને સાસરે વળાવતાં કન્યાવાળાને
 ગાવાનું માતાના વિરહનું ગીત.
 અમણ પેહેલા વધારો ખારે આંખરો." એ રાગ.
 પાંખાને સાસરે વળાવતાં; માતા ભાંગાવતી વરે વેણરે,
 દોહાદી દોહરી ૧૨૯ને વિષયથી ૫૫૫રિયાં;
 દોહરી શુદ્ધ ૫૫૫નું ટીકમાં આપ્યાં
 આંખ નીરે ભરણ આરેએ નેણરે, દોહાદી ૧
 ખરી બલીથી કદ મેં હોડી નથી;
 દોહરી ધારણું મેં દુખ વિશે ખાનરે, દોહાદી.
 દોહરી કદરે મેં તને વરડોડી નથી;
 દિલમાં બહો ને દીપ્ત સખનરે, દોહાદી ૨
 લારે કદે મેં દુખને દગાવતી;
 મેં તો બહુલી દુખને ટવન પ્રણરે, દોહાદી;
 નિરખો નિરખીને દેડે હાંમે કલરવી;
 દેડો મંડને મંડેલી પ્રણરે, દોહાદી. ૩
 મેં તો હાથે ધાંપ કરી દેખી;
 આંખું ૫૫૫ તાં ધીપુ બ.યે દુધરે, દોહાદી;
 મેં તો સંભાળે દુખને સમેવડી;
 સમ રાખીને ખનખ બ્યાર ગુહરે, દોહાદી. ૪

દોહરી બ્યારે તું દોહરીમાં રમવા બતી;
 લ્યારે ભે કાંઈ વિશેષ થતી વારે, દોહાદી;
 વાઈ મુખ ભેગા કાઢી વેણી મું થતી;
 મું તો બહુલી દેગ તજો દારે, દોહાદી. ૫
 દોહરી વારો વિલેખ નહિ વિસરે;
 વારા સચ્ચુ સંભરશે સમાપરે, દોહાદી;
 દોહરી તુમ વિગા દિવસો નહિ નિસરે;
 જેમ વચ્ચે વિગાજ પડી ગયારે, દોહાદી. ૬
 દોહરી એકવાર નેહથી નિહાગ તું;
 વારો રગવને સંવરોતો કાપરે, દોહાદી;
 વારાં બાધ બેભાષ સામું બાળ તું;
 તેનાં દેમાં તો રેવાં તુથી હાપરે, દોહાદી. ૭
 દોહરી આંગણ મંદી તું હમી રહે;
 નેડે એકવાર નિરખું વાઈ મુખરે, દોહાદી;
 એમ કહોને માએ કન્યુ દશવત કહે;
 દોહરી પાપભે સંપૂરણ મુખરે, દોહાદી. ૮

—૦૦૦૦૦૦—

ગીત ૧૩૦ મું.

કન્યાને સાસરે વળાવતાં કન્યાવાળાને ગાવાનું
 માતાની શીખામણનું ગીત.
 "ભલવણ ૧૨૯૫ ૧૩૫૫૫ રે" એ રાગ.
 શસરચકલને ખાત કહે સ્નેહથી રે;
 દોહરી ધરણે ખનખ નારી તજો ખન, ખરી
 આસપાસ લાખેણી રે;
 દોહરી પતિપ્રાપ્ત પ્રેમે પળનું રે;
 કપાં કપ રીડે એવાં રાંમ કન, ખારી. ૧
 દોહરી ૫૨૫૫૫ તે તો ધરણે રામ મહેરો;
 દોહરી પ્રેમને ને ધરણે પ્રેમને, ખારી;
 દોહરી ધરણે સંભળ સારી સખથી રે;
 સર્વે સાખથીને રાખણે મુખને, ખારી. ૨
 કસકાપી ખનને ખનનું રે;
 પદ રેવા નહિ કપ પનુ નિખા, ખારે;
 સારી નહો વડે મેરે ૫૨ કમળું રે;
 ખરી નહો વડે દીવે મંડર, ખારી. ૩
 કમળ સંભળી પ્રિયા કહે પતિપ્રે રે;
 કમળે કદરે નર કદરે કાનું વેણ, ખારી

ધોરી આથે લાં ધરપી ધમ ધમે;
 ધરપી ધમધમ ધુધરમળ રે, વર. ૪
 લામલાડીને શિર-તો અમર દલે;
 ધુધ રાવે યહી તેજ અન્ધાર રે, વર. ૫
 બોવા શેરીએ શેરીએ જન ખલે;
 હરે સર્વે આશિર ઉચ્ચાર રે, વર. ૬
 વાળ વાળે અધિક ઉડાંગનાં;
 સોના રૂપાની ઉડલે છે ડોળરે, વર. ૭
 સર્વે ઉચરે છે વચન ઉચંગનાં;
 હરે નર નારી કલોલ રે, વર. ૮
 આજ રનેલી સર્માનાં અંતરે કર્યાં;
 જોઈ લાડપી લખથી રવર રે, વર. ૯
 મન વાંચિત કારજ સહુ સર્યાં;
 આજ તુડિયા ત્રિયુત જુવ રે, વર. ૧૦
 આજ મેલીએ મેદુલ્ય વરસિયા;
 આજ સિદ્ધ થયાં સર્વે કામ રે, વર. ૧૧
 આજ સોનાના કુંભરે રસિયા;
 દિવે દરખિયા દસપતરામ રે, વર. ૧૨

ગીત ૧૩૩ મું.

એકી બેકી રમતી વેળા ગાવાનું ગીત. ૧

“વરે કન્ધ મેંડે એક પારેછ.” એ રામ.

એકી બેકી લાડને લાડી રમેછેછ,
 શુભ નેના સમજુત મનમાં મમેછેછ;
 જુવલિયો ભેવા મળે રાવે રાવેછ,
 હંડે કરી આડ કરીએ રાવેછ. ૧
 પારે પારે કરે છે દસ વિનોડછ,
 પેખી પામેછે પૂરે પ્રમેદછ;
 વર કન્ધ દીલે છે તેવ તેવડછ,
 મોડો મોડી કરે છે મરાલડછ. ૨

આમજ મુકપો સોનાનો મુંદર પાગછ,
 માંદી મુકપાં માલેક મેલી પ્રવાજછ;
 માંદી શેરજ ખારેકો અખોડછ,
 દરખથી રમે કરીને દોડછ. ૩
 મુડી વાળ પ્રેમથી લાડો પૂછેછ,
 કહો આમાં એકી કે બેકી યં છેછ!
 આંમળીએ ઉચર લાડપી આપેછ,
 એમ અન્ધે અન્ધની અક્ષર મારેછ. ૪
 ખુદી ભરયો ખેલ કરે છે ખાલોછ,
 તરણીઓ મળીને નિરખે તમાસોછ;
 લાડી પૂછે લાડાને એવીજ રીતેછ,
 પરપર આનંદ પામે પ્રીતેછ. ૫
 મોરી મળી-ગીત મંમન રૂમાં માવછ,
 મનમાં તે દરખ ન સોને સમાવછ;
 છલો છલો લાડો તે જુવને જોઈછ;
 લારી લારી લાડપી દિમ્મત ખોઈછ. ૬
 છતવને દેખામાં હા નથી ધરતાંછ;
 હારે તેથી ખેદ ખચીત નથી કરતાંછ;
 હાર છત હસી માલખનો ખેલછ,
 રૂદેમાં-તો પ્રેમની પસરે રેલછ. ૭
 આવે નહિ ઉરમાં અખાવ લમારછ;
 એકી બેકી રમી એવો લીધો સારછ;
 અંતરમાં સર્વે સખમે અપમછ,
 ધીમામજુ રહે દસપતરામછ. ૮

ગીત ૧૩૪ મું.

કંકણ દોરા ડોરાતાં વરતરધી ગાવાનું ગીત. ૧

“તારે દોરડેને દસ માંડ, કે લાડી દોરડે નવ મુડે.” એ રામ.

તારે દોરડેને દસ માંડ, ખન્દીલો દોરડો નવ મુડે;
 તુતો નીવડી લટકે લાંડ, ખન્દીલો
 તે તો મેઠવીને મજા પાગી, ખન્દીલો
 ઉખલે નહિ દોખી કપાગી, ખન્દીલો. ૧

૧ અન્ધ ગીત યોગ દેશદેવી વર તથા કન્ધ બેકે
 ના વરદેવી માર્કે રામજ તેવું છે.

૧ કન્ધા વરદેવી માત્ર ડેવને યોગ દેશદેવી
 અન્ધ રામજ તેવું છે.

આપી અંતરથી આશિષ, ધેણી રાખડી રે;
કરને રક્ષણ થી જગદીસ, ધેણી રાખડી રે. ૩
રડો પુત્ર પ્રસવને પવિત્ર, ધેણી રાખડી રે;
જેનું ચરમાય જગમાં ચરિત્ર, ધેણી રાખડી રે;
રાખડીમાં છે ગદોટો મર્મ, ધેણી રાખડી રે;
સુગવેડે ધેણીને મર્મ, ધેણી રાખડી રે. ૪
પંચમાસી પવિત્ર ગણાય, ધેણી રાખડી રે;
રડી રાખડી સારે બંધાય, ધેણી રાખડી રે;
ધેણી રાખડી કહે બધું આમ, ધેણી રાખડી રે;
તેને માંધન સોંપવું કાંમ, ધેણી રાખડી રે. ૫
એને જે ઉર ધ્રુવ ધાય, ધેણી રાખડી રે;
તેનું ભોજન તેને આપાય, ધેણી રાખડી રે;
રેવું આનંદ માંહી હમેશ, ધેણી રાખડી રે;
મિત્ર મિત્રતા ન ધરવી શેષ, ધેણી રાખડી રે. ૬
કરિયે આનંદ ઉત્સવ રંગ, ધેણી રાખડી રે;
જેથી અંગમાં ઉપજે ઉમંગ, ધેણી રાખડી રે;
ગવશવિયે મંગળ ગીત, ધેણી રાખડી રે;
જેથી ધાય પ્રકૃતિ મિત્ર, ધેણી રાખડી રે. ૭
જેનું તન મન માનું જાણાય, ધેણી રાખડી રે;
તેનું સંતાન તેનું ધાય, ધેણી રાખડી રે;
સર્વ સમજી તો સમજે એ આમ, ધેણી રાખડી રે;
દાખે દિનવર દલપતશામ, ધેણી રાખડી રે. ૮

— ❧ ❧ ❧ —

ગીત ૧૩૮ મું.

ધેણીને પંચમાસની રાખડી બાંધતાં માવાનું.

ગીત બીજું.

ધેણી મુખસેજના વર્ણનનું ગીત.

“છરે મેડીએયો ચંપાંવડુ ઉતરવાં.” એ રામ.

રંગ મેદેશમાં ચંપાંવડુ પેદિયાં.

નાની નજરે પુછ્યું રડી પેર;

ભાભી આરા દેખિયા ક્યાં નીપજે?

નજી દોઢિયા મજે ધોરાજી શેઠેર,

તમારા વીરની મુખ સેજડી.

ભાભી ભરત ભરેલો બહે વિંજલો,

તેની ઘંડી દીસે રૂપાની તમામ;

એવા સારા વિંજલા ક્યાં સાંપડે?

નજી વિંજલા સાંપડે વીરમગામ, તમારા.
ભાભી રકાબીમાં પાનને સોપારીએ,
તેમાં સુનીની બજેલો બડી ખાત;
એવી સારી સુદિયો ક્યાં સાંપડે?
નજી સુડી તો પાટજીની પ્રખ્યાત, તમારા.
ભાભી આરસો આ ઉત્તમ પ્રકારનો,
એવી નિર્મળતા વખાળું વિરોધ;
એવો રડો આરસો ક્યાં નીપજે?
નજી આરસો નીપજે ચીનદેશ, તમારા.
ભાભી રૂપાના પાત્ર સોનાનાં સોમાં,
ખાજી રડી રંગ ગદેડનો સજ્જાર;
ખાજી તે બનેલી કિયા શેઠેરમાં?
નજી બાજી બને મુંગાધ મોઝાર, તમારા.
ભાભી સરસ આ અતરની યીંદિયો,
એનો મુખે વખાણે મુખનાન;
એનું તે અતર ક્યાંથી આવિયું?
નજી અતર મજેલો મુખતાન, તમારા.
ભાભી મુંદર દીસેલો આ તો ગામડા,
એમાં મરેણું મુકાય રડી પેર;
એવા ગામડા ક્યાંથી વસાવિયા?
નજી ગામડા વસાવ્યા સરત શેઠેર, તમારા.
ભાભી આજણેસાં દોઢા અંતિ એપતા,
આવા મીતરેલા મજે કિયે મામ?
નજીલ વાસણ એતો કાશીનાં,
લાભા સોમાતમાં દગપતરામ, તમારા. ૮

— ❧ ❧ ❧ —

ગીત ૧૩૯ મું.

સીમંતને દહાડે માવાનું ગીત.

મામેરાનું ગીત.

“મામેરું મોંધા મલનું.” એ રામ.

ધેણીને મેવરથી મામેરું મોઢિયું;

ધેણી બાબીએ લીધીડે ઝાગ, મામેરું આવેમદવડું

છડાવર વરતર ધરવાં જાનમાં;

બીજા બડુજડુ ભરિયાલે ખાખ, મામેરું. ૧

ચરણા મોળીને ચીર જળાતાં;

જેમાં કમખમેલે જરિયાન, મામેરું;

૧ આ ગીતની સાથે ૮૪ મું ગીત પણ ગવાય તેનું છે.

દસપતકાબ્ય ભાગ ૨ અનુ શુદ્ધિપત્ર.

પૃ. ક્રા. લી. અશુદ્ધ	શુદ્ધ.
૧ ૧ ૨૦ બાનું	બાનું
૨ ૨ ૩૦ ભાથી,	ભાથી
૩ ૧ ૩૬ મોઝર,	મોઝર,
૪ ૨ ૩૨ ચોર	ચોર
૫ ૧ ૧૮ કુપા	કુપા
" ૨ ૧૦ ડે ૧	ડે ૧
" " ૩૩ માડું	માડું
૬ ૧ ૧૨ ૫૨ જામરી	જામરી
" " ૧૨ ચોરી	ચોરી
" ૨ ૧૩ માડું	માડું
૧૦ ૧ ૭ તમારા	તમારા
" " ૨૮ વાર	વાર
" " ૩૭ ભેનાવાળા	ભેનાવાળા
૧૧ " ૨૭ ભાણ સભળતી	ભાણસભળતી
૧૨ ૨ ૧૪ કાઠિ	કાઠિ
૧૩ ૧ ૩૨ સંપૂર્ણ	સંપૂર્ણ
" " ૩૩ સમજન	સમજન
૧૪ " ૧૧ આનન,	આનન આનની.
" " ૧૬ આનની સત	સત
" " ૨૬ મગનરજ	મગનરજ
" ૨ ૨૮ મુગધનિ	મુગધનિ
૧૫ " ૬ નાઈક	નાઈક
૧૬ " ૧૫ નાઈક	સપતિ
૧૮ ૧ ૧૨ ચંદન	ચંદન
૧૯ ૨ ૨ જાંબીર	જાંબીર
" " ૧૪ સુગંધ	સુગંધ
" " ૨૮ ચંદી	ચંદી
૨૧ ૧ ૩૬ નાનકોરી	નાનકોરી
" ૨ ૫ નહે	નહે
" " ૬ નહે	નહે
" " ૨૨ હો	હો
૨૪ ૧ ૧૨ જાન	જાન
૨૫ ૨ ૩૦ જુલો	જોલો
" " ૧૧ જુલો	જોલો
" " ૩૦ કહેર	કહેર

પૃ. ક્રા. લી. અશુદ્ધ	શુદ્ધ.
૨૧ ૨ ૧૬ હિંદુ	હિંદુ
૨૭ " ૧ મહો	હો
" " ૩૪ આપણા, યા	આપણા, યા
૨૮ ૧ ૨૮ હિંદુસ્તાન	હિંદુસ્તાન
" " ૩૩ ધનસામ	ધનસામ
૩૦ ૨ ૨૬ ધમકે	હમકે
૩૧ ૧ ૮ રામકુંભ	રામ આમ કુંભ
" " ૬ જરૂર આમ	જરૂર
" " ૨૫ ચૂપ;	ચૂપ;
૩૨ " ૧૪ હિંદુસ્તાની	હિંદુસ્તાની
" " ૨૮ તલવ;	તલવ;
" " ૨૬ શુભ	શુભ
" " ૩૦ સરિનેત	સરિનેત
" ૨ ૩૨ ભડગો	ભડગો
૩૩ " ૮ વૈભવપતિ	વૈભવપતિ
" " ૧૬ ઉપો	ઉપો
૩૬ ૧ ૫ વસત;	વસત;
૩૭ ૨ ૨૪ રાખે	રાખે
" " ૨૭ લવમ	લવમ
૪૦ " ૩૬ સોચાનો	સોચાનો
૪૧ ૧ ૧૩ વિચારી	વિચારી
" " ૨૧ તપો	તપો
" ૨ ૨૦ કો	કો
૪૨ " ૧૩ નિત	નિત
" " ૧૭ ગાંધી	ગાંધી
" " ૧૬ હાથ	હાથ
" " ૩૬ દેવળી	દેવળી
૪૩ ૧ ૨૨ નેનું	નેનું
" " ૫નું	વનું ને
" " ૫ ને	ને
" " ૨૬ દંડન	દંડન
" ૨ ૨ દીવા	દીવા
" " ૩૬ ધનથી	ધનથી
૪૪ " ૭ નિહ	નિહ
" " ૮ શુભ	શુભ

૧૬૬	"	૨૮	કાર્થ	કાર્થ
"	"	૩૦	વાદ	વાદા
"	"	૩૨	ગાન	ગાનૈ
"	"	૩૪	કાર્થ	કાર્થ
"	"	૩૬	કેકનં	કેકનં
૨૦૦	૨	૧૩	કોમખણ	કોમખણ
૨૦૨	૧	૩	તેનો	તેનો
૨૦૩	"	૮	આરે	આરે
"	૨	૨૬	કમળનાભ	કમળનાભ
૨૦૪	"	૫	પિતાને	પિતાને
"	"	૩૦	કીધા	કીધા
"	"	૩૩	કોઠા	કોઠા
"	"	૩૫	દેરે	દેવાનું
૨૦૫	૧	૧	તેરે	તે
"	૨	૧૦	ધાર્ય	ધાર્ય
૨૦૬	૧	૧૮	વણી	વણી
૨૦૭	"	૩૧	ધાગા	ધાગા
૨૦૮	૨	૧	શ્યા	શ્યા
"	"	૧	શબી	શબી
૨૦૯	૧	૭	તેતો	તેતો
"	૨	૭	વણી	વણી
૨૧૦	"	૩૬	વારે	વારે
"	"	૩૭	દાઢ	દાઢ
૨૧૧	૧	૨૦	મોન	મોન
"	"	૧૭	મયા	મયા
"	"	૩૦	દિઢ	દિઢ
"	"	૩૧	દિન	દિન
"	"	૩૨	વેરુ	વેરુ
૨૧૨	"	૬	દીધા	દીધા
૨૧૩	"	"	દોઢા	દોઢા
"	"	૧૧	સંગરે	સંગરે
"	"	૩૫	કારવા	કારવા
૨૧૪	૨	૩૬	વર્ષ	વર્ષ
૨૧૫	"	૩૫	સભાના	સભાના
૨૧૭	૧	૧૧	રૂઢવ	રૂઢવ
"	"	૨૮	મુખે	મુખે
૨૧૬	"	૩૩	નિર્મિત	નિર્મિત
૨૧૭	૧	૨૩	મરે	મરે

૨૧૭	"	૩૬	સંમન	સંમન
"	"	૩૬	સેવ	સેવ
"	"	૩૬	સિંચુ	સિંચુ
"	"	૪૦	રતુ	રતુ
"	"	૪૦	સાસન	સાસન
"	"	૪૧	નિમિત્ત	નિમિત્ત
"	"	૪૨	સર્ગ	સર્ગ
"	"	૪૨	સેવ	સેવ
"	૨	૪	સેવ	સેવ
૨૧૮	૧	૨૧	સેવ	સેવ
"	"	૨૨	સેવ	સેવ
"	૨	૧	સેવ	સેવ
"	"	૩૨	પાપા	પાપા
૨૨૧	૧	૧૧	આવળ	આવળ
"	"	૨૩	વધાધારે	વધાધારે
૨૨૩	૨	૨૪	સે	સે
૨૨૬	"	૩૪	પુષ્પ	પુષ્પ
૨૨૬	૨	૩૪	સિવા	સિવા
"	"	૩૫	સિવા	સિવા
"	"	૩૫	સિ	સિ
૨૨૭	૧	૩૫	સિવા	સિવા
"	"	૩૫	સિવા	સિવા
"	૨	૧૬	સે	સે
"	"	૨૧	સે	સે
"	"	૩૧	સે	સે
"	"	૩૩	સે	સે
૨૩૦	૧	૬	સે	સે
"	૨	૩૨	સે	સે
"	"	૩૨	સે	સે
"	"	૩૩	સે	સે
"	"	"	સે	સે
"	"	૩૪	સે	સે
"	"	૩૫	સે	સે
"	"	૩૫	સે	સે
"	"	૩૬	સે	સે
૨૩૧	૧	૩૫	સે	સે
૨૩૧	૧	૩૬	સે	સે

२३१	"	"	मृत्यु	मृत्यु	२४०	१	१	६	ते
"	"	३८	सेना	सेना	"	"	२६	ली	रे
"	"	"	बैन	बैनः	"	"	२८	द्वन्त्रा	मुर्वरता
"	"	"	संभर	संभरः	"	"	२९	वाग्ध	वाग्ध
२३२	"	२२	भाति	भाति	"	"	३०	रन रन	रतरन
"	"	२८	छविटियाने	छविटियाने	"	"	३४	एति	भट्टी
२३३	"	३२	यंगार	यंगार	२४२	"	३३	आरतु	द्वारतु
२३४	२	३४	भट्ट	भट्ट	"	"	३४	वमानो	वमानो
२३५	"	२८	अगनने	अगनने	"	"	"	मुन्ननं	मुन्ननं
"	"	२५	छादिभारे	छादिभारे	"	"	३५	साता	साता
२३६	१	३२	यद्धर्मे	यद्धर्मे	"	"	३६	अविग	विग
"	"	३२	अवेयः	अवेयः	"	२	३६	मिहारा	भेगवन
"	२	१६	हर्ष	हर्ष	"	"	३७	पावनी	पावनी
"	"	१६	हर्ष	हर्ष	२४४	"	२६	धन्य	धन्यधन्य
"	"	१६	मरुतः	मरुतः	२४५	"	७	धाम	धाम
"	"	"	हुं	हुं	२४७	१	२०	छांणी	छांणी
"	"	२०	कृतेनेर	कृतेनेर	२४७	२	६	छांनेने	छांनेने
२४	"	२८	भाकोडे	भाकोडे	३४१	२	४	नीलभक्षि	नीलभक्षि

